

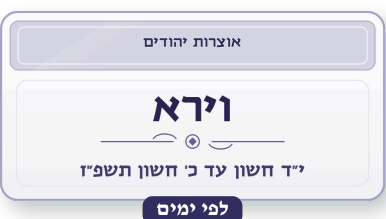
בשורה גדולה ללומדי הדף היומי

"הדף היומי"

עם "אוצרות יהודים"
הפרש החדש, הבהיר והמדויק
בשפה ברורה ובלשון קצרה.

תורה, נביאים, כתובים,
משנה, שולחן ערוך,
עמוד הימי משנה ברורה
זוהר עם תרגום לשון הזוהר,
תהילים,
כתבי ברסלב.

פרויקט "תורה בשנה"
מהדורה מיוחדת
באותיות מאירות עיניים
מתנאים ללימוד גם בסינעה.

לפי ימים

ארגונים יהודיים

בתוספת "הכל הנצח", דבר יום ביומו מרביה"ק זיע"א

"אוצרות יהודים"
הביאור המיוחד שכבש בסערה
את לומדי הדף היומי

יד ושם לעבר ה', ה"ר נחמן בן שמואל ליאני, מנמתי בדרך מצורה
י"א כסלו תשס"ח

חוכמת תתמ"א - שבת פרישת וירא, י"ד חשון - כ' חשון תשפ"ז

אוצרות יהודים

גוטמכר 5 בני ברק 5138948
טל' 03-6186699 03-6186699
036186699X@gmail.com

להצטרפות - 03-6186699

ובעמדות "נדרים פלטים"

ניתן להשיג באדי"ב:

Route 17M #515 Harriman, NY 10926
P: 845.476.8899 E: oitzzeyehidim@gmail.com

הָרִינִי מִקֶּשֶׁד אֶת עַצְמִי

בְּלִמּוּדֵי/בְּתַפְלָתִי

לְכֹל הַצְדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּם שֶׁבְּדוֹרֵנוּ

וְלְכֹל הַצְדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּם שׁוֹכְנֵי עֶפְרַיִם

קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ הַמּוֹהַב

וּבְפֶרֶט לְרֵבֵנּוּ הַקְדוֹשׁ

צְדִיק יְסוֹד עוֹלָם

נַחַל גִּבְעַת מְקוֹד חֲכָמָה

רֵבֵנּוּ נַחֲמָן בֶּן פִּיגָא

זְכוּתוֹ תִּגְן עָלֵינוּ אָמֵן

לפי ימים • י"ד חשון עד כ' חשון תשפ"ז

הדף היומי עם פירוש אוצרות יהודים • נ"ך • משנה • שולחן ערוך • עמוד יומי משנה ברורה •
זוהר עם תרגום ללשון הזוהר • תהילים • כתבי ברסלב: ליקוטי מוהר"ן • ליקוטי הלכות • ספרי
רבינו על פי הסדר • ספר המידות • שמות הצדיקים • ליקוטי תפילות
פרשת השבוע ותיקון הכללי מופיעים בנפרד

נושאי הלימוד בחוברת ערוכים לפי ימות השבוע

בכל יום מרוכז חלק הלימוד השייך לאותו יום

הקש על היום הרצוי כדי לעבור אליו

יום שני

יום ראשון

יום רביעי

יום שלישי

יום שישי

יום חמישי

שבת קודש

לתיקון הכללי

לפרשת השבוע

ניווט בתוך החוברת

לחצו על הכפתורים למעבר מהיר בין הנושאים

חזרה לתוכן העניינים

לעמוד הקודם

לעמוד הבא

להצטרפות לקבלת החוברות

מעבר לארכיון החוברות

לחוברות מפרשות קודמות

בראשית יח וירא

אונקלוס עה

יח א וירא אליו יהוה באלני ממרא והוא ישב פתח האהל פתח הים: וישא עינו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו וירא וירץ לקראתם מפתח האהל וישתחו ארצה: ויאמר אדני אם-נא מצאתי חן בעיניך אל-נא תעבר מעל עבדך: ויקח קדמך לא קצץ תעבר מעל עבדך: ויסבון קצץ זעיר מיא ואסחו רגליכון ואסתמיכו

רש"י

(א) וירא אליו. לבקר את החולה אמר רבי חמא בר' חנינא יום שלישי למיתו היה ובא הקב"ה ושאל בשלום: בא"י מברא. הוא שנתן לו עצה על המילה לפיכך נגלה אליו בחלקו: ישב. יושב כתיב בקש לעמוד א"ל הקב"ה שב ואני אעמוד ואתה סימן לבניך שאתה אני להתניב בעדת הדיינים והן יושבין נרא' אלהים נצב בעדת אל: פתח האהל. לראות אם יש עובר ושב ויכניסם בביתו: כהם. היום. הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה שלא להטריחו באורחים ולפי שראהו מצטער שלא היו אורחים באים הביא המלאכים עליו בדמות אנשים: (ב) והנה שלשה אנשים. אחד לבשר את שרה ואחד להפוך את סדום ואחד לרפאות את אברהם שאין מלאך אחד עושה שתי שליחות תדע לך שכן כל הפרשה הוא מזכירין בלשון רבים ויאכלו ויאמרו אליו. ובבשרה נאמר ויאמר שוב אשוב אליך ובהפיכת סדום הוא אומר כי לא אוכל לעשות דבר בלתי הפכי. ורפאל שרפא את אברהם הלך משם להציל את לוט הוא שנאמר ויהי כהוציאם אותם החוצה ויאמר המלט על נפשך למדת שהאחד היה

בראשית יח וירא

אונקלוס עו

נא מעט-מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ: ויאקחה פת-לחם וסעדו לבכם אחר תעברו כי-על-כן עברתם על-עבדכם ויאמרו בן תעשה פאשר דברת: וימהר אברהם האהלה אל-שרה ויאמר מה"י שלש סאים קמח סלת לושי ועשי עגות: ואל-הבקר רץ אברהם ויקח בן-בקר רך וטוב ויתן אל-הנער וימהר לעשות אתו: ויקח חמאה וחלב ובן-הבקר אשר עשה ויתן לפניהם והוא עמד עליהם תחת העץ ויאכלו: ויאמרו אליו והוא משמש עלויהון תחת אילנא ואכלו: ויאמרו לה אן שרה אתתך ואמר קא

רש"י

משה את ידו ויך את הסלע: ורחצו רגליכם. כסבור שהם ערביים שמשתחווים לאבק רגליהם והקפיד שלא להכניס עבודת כוכבים לביתו אבל לוט שלא הקפיד הקדים לינה לרחיצה שנאמר ולינו ורחצו רגליכם: תחת העץ. תחת האילן: (ה) וסעדו לבכם. בתורה בנביאים ובכתובים מצינו דפתא סעדתא דלבא. בתורה וסעדו לבכם. בנביאים סעד לבך פת לחם. בכתובים ולחם לבב אנוש יסעד. א"ר חמא לבבכם אין כתיב כאן אלא לבכם. מגיד שאין יצה"ר שולט במלאכים: אחר תעבורו. אח"כ תלכו: כי על-כן עברתם. כי הדבר הזה אני מבקש מכם מאחר שעברתם עלי לכבודי: כי על-כן. כמו על אשר וכן כל כי על כן שבמקרא. כי על כן באו בצל קורתי. כי על כן לא נתתיה. כי על כן ידעת חנותנו: (ו) קמח סלת. סלת לעוגות. קמח לעמילן של טבחים לכסות את הקדירה לשאוב את הזוהמא: (ז) בן בקר רך וטוב. ג' פרים היו כדי להאכילן ג' לשונות בחרדל: א"ל הנער. זה ישמעאל לחנכו במצות: (ח) ויקח חמאה וגו'. ולחם לא הביא לפי שפירסה שרה נדה שחור לה אורח כנשים אותו היום ונטמאה העיסה: חמאה. שומן החלב שקולטין מעל פניו: וכן הבקר אשר עשה. אשר תקן. קמא קמא שתין אמטי ואייתי קמיהו: ויאכלו. נראו כמו שאכלו מכאן שלא ישנה אדם מן המנהג: (ט) ויאמרו אליו. נקוד על א"י שבאליו. ותניא רשב"א אומר כ"מ שהכתב רבה על הנקודה אתה דורש הכתב

בראשית יח וירא

אונקלוס

אֵיךְ שָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ וַיֹּאמֶר הִנֵּה בָאֵהָלָּהּ
וַיֹּאמֶר שׁוּב אָשׁוּב אֵלַיִךְ כָּעֵת חַיָּה וְהִנֵּה-
בֶן לְשָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ וְשָׂרָה שְׂמַעְתָּ פֶתַח
הָאֵהָל וְהוּא אַחֲרָיו: וַיֹּאבְרָהֶם וְשָׂרָה
זָקֵנִים בָּאִים בַּיָּמִים חֹדֶל לְהַיּוֹת לְשָׂרָה
אֶרֶץ פְּנָשִׁים: וַתַּצְחַק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ
לֵאמֹר אַחֲרֵי בִלְתִּי הִיתָה-לִּי עֲדָנָה וְאֲדֹנִי
זָקֵן: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-אַבְרָהָם לָמָּה זֶה
צָחָקָה שָׂרָה לֵאמֹר הֲאֵף אֲמַנָּם אֵלֶּךְ וְאֲנִי
זָקֵנָתִי: הִפְלֵא מִיְּהוָה דְּבַר לְמוֹעֵד אָשׁוּב
בְּקוֹשָׁטָא אֵילִיד וְאַנָּא סִיבִית: יִי הִיתְפְּסִי מִן קָדָם יִי פִתְגָמָא לְזִמָּן אִיתּוּב לְזִתָּךְ כְּעֵדָן

כְּמִשְׁכָּנָא: יִי וְאֲמַר
מִיִּתְב אֲתוּב לְזִתָּךְ
כְּעֵדָן דְּתַתּוֹן קְרִמִּין
וְהָא בֶר לְשָׂרָה אֲתִתָּךְ
וְשָׂרָה שְׂמַעְתָּ בְּתִרְע
מִשְׁכָּנָא וְהוּא
אַחֲרָיו: יִי וְאַבְרָהָם
וְשָׂרָה סִיבּוּ עָאֵלוּ
בְּיוֹמִין פֶּסַק מִלְּמַהוּי
לְשָׂרָה אֲוֹרָה כְּנִשָּׂא:
יִי וְחִיָּכְתָּ שָׂרָה
בְּמִצְהָא לְמִימָר כֶּתֶר
דְּסִיבִית תְּהִי לִי
עֲדָנָא וְרַבּוּנִי סִיב:
יִי וְאֲמַר יִי לְאַבְרָהָם
לָמָּה דָּנָן חִיָּכְתָּ שָׂרָה
לְמִימָר הַבְּרִים

בראשית יח וירא

אונקלוס

אֵלַיִךְ כָּעֵת חַיָּה וְלְשָׂרָה בֶּן: שְׁנֵי מִי וְתִכְחַשׁ
שָׂרָה לֵאמֹר לֹא צָחָקְתִּי כִּי יִרְאֶה
וַיֹּאמֶר לֹא כִּי צָחָקְתָּ: מִי וַיִּקְמוּ מִשְׁם
הָאֲנָשִׁים וַיִּשְׁקְפוּ עַל-פְּנֵי סָדָם וְאַבְרָהָם
הִלֵּךְ עִמָּם לְשַׁלְּחָם: יִי וְיִהְיֶה אֲמַר הַמִּכְסָּה
אֲנִי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה: יִי וְאַבְרָהָם
הָיוּ יְהִיָּה לְגוֹי גָּדוֹל וְעַצוֹם וְנִבְרָכּוּ-בּוּ כָּל
גּוֹי הָאָרֶץ: יִי כִּי יִדְעַתְּוּ לְמַעַן אֲשֶׁר יַצִּיָּה
אֶת-בְּנָיו וְאֶת-בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דְרָךְ
אַרְעָא: יִי אֲרִי גְלִי קְדָמִי בְּדִיל דִּי יִפְקֹד יְת כְּנֻחָה וְיִת אֲנָשׁ בִּיתָהּ בְּתִרְוָהּ וְיִשְׁרֹן
אֶרְסֹן דְּתַקְנֹן קָדָם יִי לְמַעַבְד צִדְקָתָא וְיִדְנָא בְּדִיל דְּיִתִּי יִי עַל אַבְרָהָם יִת דִּי מְלִיל

דְּתַתּוֹן קְרִמִּין וְלְשָׂרָה
כֶּר: מִי וְכִדְיִכְתָּ שָׂרָה
לְמִימָר לֹא חִיָּכִית אֲרִי
דְּחִילַת וְאֲמַר לֹא כְרִם
חִיָּכְתָּ: מִי וַיִּקְמוּ מִתְּמָן
גְּבִרָא וְאַסְתְּכִיאוּ עַל
אֲפִי סָדָם וְאַבְרָהָם
אֲזִיל עֲמָהוּן
לְאִלוּאִיהוֹן: יִי וְיִי
אֲמַר הַמִּכְסִּי אֲנָא
מֵאַבְרָהָם דִּי אֲנָא
עֲבִיד: יִי וְאַבְרָהָם
מִהוּהָ יְהִי לְעַם סִי
וְתַקִּיף וְיִתְבַּרְכוּן
בְּדִילָה כָּל עַמְמִי

רש"י

וכו' וכאן הנקודה רבה על הכתב ואתה דורש
הנקודה שאף לשרה שאלו אינו אברהם.
למדנו שישאל אדם באכסניא שלו לאיש על
האשה ולאשה על האיש (בב"מ דף פ"ו א' איתא יודיען
היו מלאכי השרת שרה אמנו היכן היתה אלא לתרדע שצנועה היתה
כדי לחבבה על בעלה אמר רבי יוסי ב"ח כדי לשגר לה כוס של
ברכה): הנה באה! צנועה היא: (י' כעת חיה.
כעת הזאת לשנה הבאה ופסח היה ולפסח
הבא נולד יצחק מולא קרינן כעת (בשו"א) אלא
כעת: כעת חיה. כעת הזאת שתהא חיה לכס
שתהיו כלכם שלמים וקיימים: שוב אשוב.
לא בשרו המלאך שישוב אליו אלא
בשליחותו של מקום אמר לו כמו ויאמר לה
מלאך ה' הרבה ארבה והוא אין בידו להרבות
אלא בשליחותו של מקום אף כאן בשליחותו
של מקום אמר לו כן (ב"ר) (אלישע אמר לשונות)

רש"י

למועד. לאותו מועד המיוחד שקבעתי לך
אתמול למועד הזה בשנה האחרת: (פז) כי
יראה. כי צחקת. הראשון משמש לשון דהא
הוא שנותן טעם לדבר ותכחש שרה לפי
שיראה. והשני משמש בלשון אלא ויאמר לא
כדברך הוא אלא צחקת שאמרו רבותינו כי
משמש בדי' לשונות אי דלמא אלא דהא: (פז)
ויישקפו. כל השקפה שבמקרא לרעה חוץ
מהשקיפה ממעון קדשך שגדול כח מתנות
עניים שהופך מדת הרוגז לרחמים: לְשַׁלְּחָם.
ללותם כסבור אורחים הם: (יז) המכסה אני.
בחמישי: אֲשֶׁר אֲנִי עוֹשֶׂה. בסודם לא יפה לי
לעשות דבר זה שלא מדעתו אני נתתי לו את
הארץ הזאת וחמשה כרכין הללו שלו הן
שנא' גבול הכנעני מצדון באכה סדומה
ועמורה וגו' קראתי אותו אברהם אב המון

גוים ואשמיד את הבנים ולא הודיע לאב
שהוא אוהבי: (יח) ואברהם היו יהוה. מ"א
זכר צדיק לברכה הואיל והזכירו ברכו.
ופשוטו וכי ממנו אני מעלים והרי הוא חביב
לפני להיות לגוי גדול ולהתברך בו כל גויי
הארץ: (יט) כי ידעתיו. לשון חבה כמו מודע
לאישה. הלא בועז מודעתנו. ואדעך בשם.
ואמנם עיקר לשון כולם אינו אלא לשון
ידיעה שהמחבב את האדם מקרבו אצלו
יודעו ומכירו. ולמה ידעתיו למען אשר יצוה
לפי שהוא מצוה את בניו עלי לשמור דרכי.
ואם תפרשוהו כתרגומו יודע אני בו שיצוה
את בניו וגו' אין למען נופל על הלשון: יצוה.
לשון הווה כמו ככה יעשה איוב. ע"פ ה'
יחנו: לְמַעַן הַבִּיא. כך הוא מצוה לבניו שמרו
דרך ה' כדי שיביא ה' על אברהם וגו' על

בראשית יח וירא

אונקלוס עמ

יְהוָה לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט לְמַעַן הָבִיא
יְהוָה עַל-אַבְרָהָם אֵת אֲשֶׁר-דִּבֶּר עָלָיו:
וַיֹּאמֶר יְהוָה זַעֲקֵת סֹדִם וְעִמְרָה כִּי-רַבָּה
וַחֲטָאתָם כִּי כְבֹּדָה מְאֹד: כֹּא אֶרְדֶּה-נָּא
וְאַרְאֶה הַבְּצֻעֲקָתָהּ הַפֶּאֱהָ אֵלַי עֲשׂוּ. פֶּלֶה
וְאִם-לֹא אֲדַעָה: בְּנֵי וַיִּפְּנוּ מִשֵּׁם הָאֲנָשִׁים
וַיֵּלְכוּ סִדְמָה וְאַבְרָהָם עֹדְנֹו עִמָּד לִפְנֵי
יְהוָה: בְּנֵי וַיֵּגֶשׂ אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הָאֵף תִּסְפָּה
צִדִּיק עִם-רָשָׁע: בְּנֵי אוּלֵי יֵשׁ חֲמִשִּׁים צִדִּיקִם
תִּשְׁיָצִי זָפָהָ עִם חֵיכָא: כִּד מַאִים אֵית חֲמִשִּׁין זָפָאִין בְּגוֹ קֶרְתָּא הַכְּרָגָז תִּשְׁיָצִי וְלֹא

עֲלוּהִי: כִּד וַאֲמַר יְיָ
קְבִילֵת סִדּוּם וְעִמְרָה
אֲרִי סְגִיאת וְחֹכְמָתָהוּ
אֲרִי תְקִיפֵת לְחֵדָא:
כֹּא אֲתַגְלִי כְעַן וְאַדְוִן
הַכְּבֻלְתָּהוּן דְּעֵלֵת
לְקַדְמִי עֲבָדוּ אַעֲבֹד
עִמָּהוּן גְּמִירָא אִם לֹא
תִכְיִן, וְאִם תִּכְיִן לֹא
אֲתַפְּרֶע: כִּד וְאֲתַפְּנִיאוּ
מִתַּמָּן גְּבִירָא וְאַדְלוּ
לְסִדּוּם וְאַבְרָהָם עֵד
כְּעַן מִשְׁמֵשׁ בְּצִלוֹ
קֶדֶם יְיָ: כִּד וְקָרִיב
אַבְרָהָם וַאֲמַר הַכְּרָגִז
תִּשְׁיָצִי וְלֹא

רש"י

יש הפסק נקודת פסיק בין עשו לכלה כדי להפריד חיבה מחברתה. ורבותינו דרשו הכצעקתה צעקת ריבה אחת שהרגוה במיתה משונה על שנתנה מזון לעני כמפורש בחלק (דף קט: ע"ב) ויפנו משם. ממקום שאברהם ליווים שם: ואברהם עודנו עומד לפני ה'. והלא לא הלך לעמוד לפניו אלא הקב"ה בא אצלו ואמר לו זעקת סדום ועמורה כי רבה והיה לו לכתוב וי' עודנו עומד על אברהם אלא תיקון סופרים הוא זה: (בג) ויגש אברהם. מצינו הגשה למלחמה ויגש ויבא וגו'. הגשה לפיוס ויגש אליו יהודה. והגשה לתפלה ויגש אליהו הנביא. ולכל אלה נכנס אברהם לדבר קשות ולפיוס ולתפלה: האף תספה. הגם תספה. ולתרגום של אונקלוס שתרגומו לשון רוגז כן פירושו האף ישיאך תספה צדיק עם רשע: (בד) אוּלֵי יֵשׁ חֲמִשִּׁים

בראשית יח וירא

אונקלוס פ

בְּתוֹךְ הָעִיר הָאֵף תִּסְפָּה וְלֹא-תִשָּׂא
לְמָקוֹם לְמַעַן חֲמִשִּׁים הַצִּדִּיקִם אֲשֶׁר
בְּקֶרְבָּהּ: בְּנֵי חֲלָלָה לָךְ מַעֲשֵׂת. בְּדִבְרֵי הָזֶה
לְחֵמִית צִדִּיק עִם-רָשָׁע וְהִיא כְּצִדִּיק
כְּרָשָׁע חֲלָלָה לָךְ הַשֹּׁפֵט כָּל-הָאָרֶץ לֹא
יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט: בְּנֵי וַיֹּאמֶר יְהוָה אִם-אֲמַצָּא
בְּסֹדִם חֲמִשִּׁים צִדִּיקִם בְּתוֹךְ הָעִיר
וְנִשְׂאתִי לְכָל-הַמָּקוֹם בְּעִבְרָם: בְּנֵי וַיַּעַן
אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּה-נָא הוֹאֵלְתִּי לְדִבְרִי
אֶל-אֲדָנִי וְאֶנְכִי עֹפֵר וְאֹפֵר: בְּנֵי אוּלֵי יַחֲסְרוּן
חֲמִשִּׁים הַצִּדִּיקִם חֲמִשָּׁה הַתִּשְׁחִית
בְּחֲמִשָּׁה אֶת-כָּל-הָעִיר וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁחֵת
אִם-אֲמַצָּא שָׁם אַרְבָּעִים וְחֲמִשָּׁה: בְּנֵי וַיֹּסֶף
כָּל-קֶרְתָּא וַאֲמַר לֹא אַחְבֵּל אִם אֲשַׁכַּח תַּמָּן אַרְבָּעִין וְחֲמִשָּׁה: כִּד וְאוּסִיף עוֹד לְמַלְלָא

רש"י

בסדום וגו' כלל המקום. לכל הכרכים. לפי שסדום היתה מטרופולין וחשובה מכולם תלה בה הכתוב: (כז) הוֹאֵלְתִּי רציתי כמו ויואל משה: ואנכי עפר ואפר. וכבר הייתי ראוי להיות עפר על ידי המלכים ואפר ע"י נמורוד לולי רחמיה אשר עמדו לי: (כח) הַתִּשְׁחִית בחמשה. והרי הן ט' לכל כרך ואתה צדיקו של עולם תצטרף עמהם: (כט) אוּלֵי יַמַּצָּאוּן שם ארבעים. וימלטו ד' הכרכים. וכן שלשים יצילו ג' מהם או עשרים יצילו ב' מהם או

בראשית יט וירא

אונקלוס פא

עוד לדבר אליו ויאמר אולי ימצאון שם
ארבעים ויאמר לא אעשה בעבור
הארבעים: ויאמר אל-נא יחר לאדני
ואדברה אולי ימצאון שם שלשים ויאמר
לא אעשה אם-אמצא שם שלשים:
וַיֹּאמֶר הֲנֵה-נָא הוֹאֲלֹתִי לְדַבֵּר אֶל-אֲדָנִי
אוֹלִי יִמְצְאוּן שָׁם עֲשָׂרִים וַיֹּאמֶר לֹא
אֲשַׁחִית בְּעִבּוֹר הָעֲשָׂרִים: וַיֹּאמֶר אֶל-נָא
יַחַר לְאֲדָנִי וְאִדְבַּרְהָ אֶת-הַפֶּעַם אוֹלִי
יִמְצְאוּן שָׁם עֲשָׂרָה וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁחִית
בְּעִבּוֹר הָעֲשָׂרָה: וַיֵּלֶךְ יְהוָה בְּאֵשׁ כְּלֵה
לְדַבֵּר אֶל-אַבְרָהָם וְאַבְרָהָם שָׁב לְמִקְמוֹ:
שְׁלִישִׁי יום וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדֻמָּה
בְּעָרָב וְלוֹט יֹשֵׁב בְּשַׁעַר-סְדֹם וַיֵּרָא-לוֹט
וַיָּקָם לִקְרֹאתָם וַיִּשְׁתַּחֲוּ אַפַּיִם אֶרְצָה:

רש"י

עשרה יצילו אחת מהם: (כ"ב) אוֹלִי יִמְצְאוּן
שם עשרה. על פחות לא ביקש אמר דור
המבול היו ח' נח ובניו ונשיהם ולא הצילו
על דורם. ועל ט' ע"י ציווף כבר בקש ולא
מצא: (כ"ג) וַיֵּלֶךְ ה' וגו'. כיון שנשתתק הסניגור
הלך לו הדיין: ואברהם שב לִמְקוֹמוֹ. נסתלק
הדיין נסתלק הסניגור והקטיגור מקטרג

בראשית יט וירא

אונקלוס פב

וַיֹּאמֶר הֲנֵה נָא-אֲדָנִי סוּרוּ נָא אֶל-בֵּית
עַבְדְּכֶם וְלִינוּ וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁכַּמְתֶּם
וְהִלַּכְתֶּם לְדַרְכְּכֶם וַיֹּאמְרוּ לֹא כִי בְּרָחוּב
נָלִין: וַיַּפְעֵר-בָּם מֶאֶד וַיִּסְרוּ אֵלָיו וַיָּבֹאוּ
אֶל-בֵּיתוֹ וַיַּעַשׂ לָהֶם מִשְׁתֶּה וּמִצּוֹת אָפֶה
וַיֹּאכְלוּ: טֶרֶם יִשְׁכְּבוּ וְאִנְשֵׁי הָעִיר אֲנָשִׁי
סָדֹם נָסְבוּ עַל-הַבַּיִת מִנֶּעַר וְעַד-זָקֵן כָּל-
הָעָם מִקְצֵה: וַיִּקְרְאוּ אֶל-לוֹט וַיֹּאמְרוּ לוֹ
לְהֵן וְאֶכְלוּ: ד עד לא שכיבו וְאִנְשֵׁי קִרְיָא אֲנָשִׁי סְדוֹם אָקִיפוּ עַל בֵּיתָא מַעוּלִימָא
וְעַד סָכָא כָּל-עַמָּא מִסּוּפָה: ה וַיִּקְרוּ לְלוֹט וַיֹּאמְרוּ לֵה אָן גְּבִרְיָא דְאֵתוּ לְנוֹתָא בְּלִילְיָא

רש"י

גדול והיו המלאכים תדירין אצלו כאנשים
קראם אנשים ואצל לוט קראם מלאכים:
בערב. וכי כל כך שהו המלאכים מחברון
לסדום אלא מלאכי רחמים היו וממתנינים
שמה יוכל אברהם ללמד עליהם סגוריא:
וְלוֹט יֹשֵׁב בְּשַׁעַר סְדוֹם. יושב כתיב אותו היום
מינוחו שופט עליהם (כ"ד): וַיֹּרָא לוֹט וגו'.
מבית אברהם למד לחזר על האורחים: (כ"ה)
הֲנֵה נָא אֲדָנִי. הנה נא אתם אדונים לי אחר
שעברתם עלי. ד"א הנה נא צריכים אתם לתת
לב על הרשעים הללו שלא יכירו בכם וזו
היא עצה נכונה (כ"ו): סוּרוּ נָא. עקמו את
הדרך לביתו דרך עקלתון שלא יכירו שאתם
נכנסים שם לכך נאמר סורו (כ"ז): וְלִינוּ וְרַחֲצוּ
רַגְלֵיכֶם. וכי דרכן של בני אדם ללון תחלה
ואח"כ לרחוץ. ועוד שהרי אברהם אמר להם
תחלה רחצו רגליכם אלא כך אמר לוט אם
כשיבואו אנשי סדום ויראו שכבר רחצו
רגליהם יעלילו עלי ויאמרו כבר עברו שני
ימים או שלשה שבאו לביתך ולא הודעתנו

בראשית יט וירא

אונקלוס פג

אֵיחָהּ הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-בָּאוּ אֵלַיךָ הַלֵּילָהּ
הוֹצִיאָם אֵלַינוּ וְנִדְעָה אֹתָם: וַיֵּצֵא אֱלֹהִים
לוֹט הַפֶּתַחַּהּ וְהִדְלֹת סָגַר אַחֲרָיו: וַיֹּאמֶר
אֶל-נָא אֲחִי תִרְעוּ: הֲהִנֵּה-נָא לִי שְׁתֵּי
בָנוֹת אֲשֶׁר לֹא-יָדְעוּ אִישׁ אוֹצִיאה-נָא
אֶתְהוֹן אֵלֵיכֶם וַעֲשׂוּ לָהֶן כְּטוֹב בְּעֵינֵיכֶם רַק
לְאֲנָשִׁים הָאֵל אֶל-תַּעֲשׂוּ דְבַר כִּי-עַל-פֶּן
בָּאוּ בְּצֹל קִרְתִּי: וַיֹּאמְרוּ גִשְׁתְּהָלָא
וַיֹּאמְרוּ הָאֶחָד בָּא-לְגֹר וַיִּשְׁפֹּט שְׁפוֹט
עֲתָה נֵרַע לָךְ מֵהֶם וַיַּפְעֲרוּ בְּאִישׁ בְּלוֹט
מְאֹד וַיִּגְשׁוּ לְשֹׁבֵר הַדֶּלֶת: וַיִּשְׁלַחוּ
הָאֲנָשִׁים אֶת-יָדָם וַיִּבְיִאוּ אֶת-לוֹט אֵלֵיהֶם
הַבֵּיתָה וְאֶת-הַדֶּלֶת סָגְרוּ: וְאֵת-
יְדֵיהֶן וַאֲעִילוּ יָת לוֹט לְוַתְּהוֹן לְבֵיתָה וַיֵּת דָּשָׁא אֶחָדוּ: וַיֵּת גְּבִרְיָא דִּי בִתְרַע בֵּיתָה

רש"י

איש (ב"ה): (ח) האל. כמו האלה: כי על כן
באו. כי הטובה הזאת תעשו לכבודי על אשר
באו בצל קורתי. תרגום בטלל שרותי. תרגום
של קורה שרותא: (ט) ויאמרו גש הלאה. קרב
להלאה כלומר התקרב לצדיק והתרחק
ממנו וכן כל הלאה שבמקרא לשון רחוק כמו
זרה הלאה. הנה החצי ממך והלאה. גש
הלאה. המשך להלן בלשון לע"ז
טריטידנו"ש ודבר נויפה הוא לומר אין אנו
חוששין לך ודומה לו קרב אליך אל תגש בי.

בראשית יט וירא

אונקלוס פד

הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-פָּתַח הַבַּיִת הַכֹּהֵן פְּסוּנֹרִים
מִקֹּטָן וְעַד-גָּדוֹל וַיֵּלְאוּ לְמִצָּא הַפֶּתַח:
וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים אֶל-לוֹט עַד מִי-לָךְ פֹּה
חֲתָן וּבְנִיךָ וּבְנֵיתֶיךָ וְכָל אֲשֶׁר-לָךְ בָּעִיר
הוֹצֵא מִן-הַמָּקוֹם: כִּי-מִשְׁחָתִים אֲנַחְנוּ
אֶת-הַמָּקוֹם הַזֶּה כִּי-גְדֹלָה צַעֲקָתָם אֶת-
פָּנֵי יְהוָה וַיִּשְׁלַחְנוּ יְהוָה לְשַׁחֲתָהּ: וַיֵּצֵא
לוֹט וַיְדַבֵּר אֶל-חֲתָנָיו לֵקְחֵי בָנוֹתֵינוּ
וַיֹּאמֶר קוּמוּ צֵאוּ מִן-הַמָּקוֹם הַזֶּה כִּי-
מִשְׁחָתִית יְהוָה אֶת-הָעִיר וַיְהִי כַּמִּצָּחָק
בְּעֵינֵי חֲתָנָיו: וַיִּבְכוּ הַשָּׁחַר עָלֶיהָ וַיֹּאצִּיזוּ
הַמַּלְאָכִים בְּלוֹט לֵאמֹר קוּם קַח אֶת-
אִשְׁתְּךָ וְאֶת-שְׁתֵּי בָנֶיךָ הַנִּמְצָאֹת פֶּן-
תִּסָּפֵף בְּעֵן הָעִיר: וַיִּתְּמַהֲמַהּ וַיַּחְזִיקוּ
וַיֵּת תְּרַפִּין בְּנֶתְךָ דְּאִשְׁתְּכֶן מִהִימָנָן עַמְּךָ דְּלִמָּא תִּלְקִי בְּחוּבֵי קִרְתָּא: וַיִּתְּמַעֲבֵב

רש"י

שנאמר מנער ועד זקן לפיכך התחילה
הפורענות מהם: (יב) עוד מי דף פה. פשוטו
של מקרא מי יש לך עוד בעיר הזאת חרץ
מאשתך ובנותיך שבבית: חתן ובניך ובנותיך.
אם יש לך חתן או בנים ובנות הוצא מן
המקום: ובניך. בני בנותיך הנשואות ומ"א
עוד מאחר שעושין נבלה כזאת מי לך פתחון
פה ללמד סנגוריא עליהם שכל הלילה היה
מליץ עליהם טובות. קרי ביה מי לך פה: (יד)

בראשית יט וירא

אונקלוס פה

הָאֲנָשִׁים בִּידוֹ וּבִיד־אִשְׁתּוֹ וּבִיד־שְׁתֵּי
בָנָיו בַּחֲמֹלֶת יְהוָה עָלָיו וַיֵּצְאוּהוּ וַיַּצְחֵהוּ
מִחוּץ לְעִיר: ^י וַיְהִי כְהוֹצִיאֵם אֹתָם הַחוּצָה
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶט עַל־נַפְשָׁךְ אֶל־תִּבִּיט אַחֲרֶיךָ
וְאֶל־תַּעֲמֹד בְּכָל־הַפֶּכֶר הַהָרָה הַמֶּלֶט פֶּן־
תִּסָּפֶה: ^י וַיֹּאמֶר לוֹט אֱלֹהִים אֵל־נָא אֲדֹנָי:
^י הִנֵּה־נָא מֵצֵא עֲבָדְךָ חֹן בְּעֵינַיִךְ וַתִּגְדֹּל
חֲסִדְךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמָּדִי לְהַחְיֹת אֶת־
נַפְשִׁי וְאֲנֹכִי לֹא אוֹכַל לְהַמְלִיט הַהָרָה פֶּן־
תִּדְבַּקְנִי הָרָעָה וּמָתִי: ^כ הִנֵּה־נָא הָעִיר
הַזֹּאת קָרְבָה לָנוּס שָׁמָּה וְהוּא מַצְעֵר

יט נִפְשִׁי וְאֲנִי לִית אֲנִי וְכִל לְאִשְׁתּוֹכָא לְטוֹרָא דְלִמָּא תַּעֲרַעְרַנִי בְשָׂתָא וְאִמּוֹת:
כ הָא כְּעַן קָרְבָה הָדָא קָרִיבָא לְמַעַרְק לְמִפְנֵי וְהִיא זַעֲרָא אִשְׁתִּיב כְּעַן לְמִפְנֵי הָלָא

רש"י

ויאמרו: (יז) המלט על נפשך. דייק להציט
נפשות אל תחוס על הממון: אל תביט
אחריך. אתה הרשעת עמם ובזכות אברהם
אתה ניצול אינך כדאי לראות בפורענותם
ואתה ניצול: בכל הכבר. כבר הירדן: ההרה
המלט. אצל אברהם ברח שהוא יושב בהר
שנא ויעתק משם ההרה ואף עכשיו היה
יושב שם שנאמר אל המקום אשר היה שם
אהלו בתחלה ואע"פ שכתוב ויאהל אברהם
וגר אהלים הרבה היו לו ונמשכו עד חברון.
המלט ל' השמטה וכן כל המלטה שבמקרא
אשמוצייר בלע"ז וכן והמליטה זכר שנשמט
העובר מן הרחם. כצפור נמלטה. לא יכלו
מלט משא להשמיט משא הרעי שבנביהם:

בראשית יט וירא

אונקלוס פה

אֲמַלְטָה נָא שָׁמָּה הָלָא מַצְעֵר הוּא וְתַחֲי
נַפְשִׁי: רביעי כא וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה נִשְׂאֲתִי
פָנֶיךָ גַּם לְדַבֵּר הַזֶּה לְבִלְתִּי הַפְּכִי אֶת־
הָעִיר אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ: ^כ מֵהָר הַמֶּלֶט שָׁמָּה כִּי
לֹא אוֹכַל לַעֲשׂוֹת דְּבָר עַד־בֹּאֲךָ שָׁמָּה
עַל־פֶּן קָרָא שֵׁם־הָעִיר צוּעֵר: ^כ הַשֶּׁמֶשׁ
יֵצֵא עַל־הָאָרֶץ וְלוֹט בָּא עֲרָה: ^כ וַיְהִי
הַמָּטִיר עַל־סָדֶם וְעַל־עַמּוּרָה גְּפָרִית וְאֵשׁ
לְצוּעֵר: ^כ כִּד וַיִּי אֲמַטֵּר עַל סָדוּם וְעַל עַמּוּרָה גְּפָרִיתָא וְאִשְׁתָּא מִן קָדָם יי מִן שְׁמַיָּא:

רש"י

עדיין ומה היא קריבתה מדור הפלגה
שנתפלגו האנשים והתחילו להתישב איש
איש במקומו והיא היתה בשנת מות פלג
ומשם עד כאן ג"ב שנה שפלג מת בשנת
מ"ח לאברהם כיצד פלג חי אחרי הולידו את
ר"ט שנה צא מנה ל"ב כשנולד שרוג
ומשרוג עד שנולד נחור ל' הרי ס"ב ומנחור
עד שנולד תרח כ"ט הרי צ"א ומשם עד
שנולד אברהם ע' הרי קס"א תן להם מ"ח
הרי ר"ט ואותה שנה היתה שנת הפלגה
וכשנחרבה סדום היה אברהם בן צ"ט שנה
הרי מדור הפלגה עד כאן ג"ב שנה וצוער
איחרה ישיבתה אחר ישיבת סדום וחברותיה
שנה אחת הוא שנאמר אמלטה נא. נא
בגימטריא נ"א: הלא מצער היא. והלא
עוונותיה מועטין ויכול אתה להניחה: ותחי
נפשי. בה זהו מדרשו ופשוטו של מקרא הלא
עיר קטנה היא ואנשים בה מעט אין לך
להקפיד אם תניחנה ותחי נפשי בה: (כא) גם

בראשית יט וירא

אונקלוס פז

מֵאֵת יְהוָה יְהוּה מִן־הַשָּׁמַיִם: כה וַיִּהְיֶה אֶת־
הָעָרִים הָאֵל וְאֵת כָּל־הַכְּפָר וְאֵת כָּל־
יֹשְׁבֵי הָעָרִים וְצִמְח הָאֲדָמָה: כו וַתִּבְטַח
אַשְׁתּוֹ מֵאַחֲרָיו וַתֵּהִי נָצִיב מֶלֶח: כז וַיִּשְׁפֹּם
אַבְרָהָם בְּבֶקֶר אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־עָמַד שָׁם
אֶת־פָּנָיו יְהוָה: כח וַיִּשְׁקֹף עַל־פָּנָיו סֹדֶם
וְעִמְרָה וְעַל כָּל־פָּנָיו אֶרֶץ הַכְּפָר וַיֵּרָא וַהֲגֵה
עָלָה קִיטֹר הָאֶרֶץ בְּקִיטֹר הַכְּבִשָּׁן: כט וַיֵּהִי
בִשְׁחַת אֱלֹהִים אֶת־עָרֵי הַכְּפָר וַיִּזְכֹּר
אֱלֹהִים אֶת־אַבְרָהָם וַיִּשְׁלַח אֶת־לוֹט
מִתּוֹךְ הַהִפְכָּה בִּהְפֹךְ אֶת־הָעָרִים אֲשֶׁר־

אַבְרָהָם וַיִּשְׁלַח יֵת לוֹט מִגֹּר הַכְּפָתָא כִּד הִפֵּךְ יֵת קְרוּנָא דִּי הוּה יֵתב בְּהֵן לוֹט:

רש"י

ביום כשהחמה מושלת לא היינו חרובין לכך
כתיב וכמו השחר עלה ונפרע מהם בשעה
שהחמה והלבנה מושלים: המטיר וגו' גפרית
ואש בתחלה מטר ונעשה גפרית ואש: מאת
ה' דרך המקראות לדבר כן כמו נשי למך
ולא אמר נשיי. וכן אמר דוד קחו עמכם
מעבדי אדוניכם ולא אמר מעבדיי. וכן אמר
אחשוורוש בשם המלך ולא אמר בשמי. אף
כאן אמר מאת ד' ולא אמר מאתי: מן
השמים. והוא שאמר הכתוב כי בס ידיו עמים
וגו'. כשכבא ליסר הבריות מביא עליהם אש
מן השמים כמו שעשה לסדום וכשכבא
להוריד המן מן השמים הגני ממטיר לכם
לחם מן השמים: (כח) ויהפך את הערים וגו'.

בראשית יט וירא

אונקלוס פח

יֵשֵׁב בְּהֵן לוֹט: ז וַיַּעַל לוֹט מִצְוֹעַר וַיֵּשֶׁב
בְּהֵר וּשְׁתֵּי בָנָתָיו עִמּוֹ כִּי יָרָא לְשִׁבְתָּ
בְּצֹעַר וַיֵּשֶׁב בְּמַעְרָה הוּא וּשְׁתֵּי בָנָתָיו:
ח וַתֹּאמֶר הַבְּכִירָה אֶל־הַצְעִירָה אֲבִינוּ זָקֵן
וְאִישׁ אֵין בְּאֶרֶץ לְבֹא עָלֵינוּ כְּדֹרֶךְ כָּל־
הָאֶרֶץ: ט לָכֵה נִשְׁקָה אֶת־אֲבִינוּ יֵין
וְנִשְׁכְּבָה עִמּוֹ וְנַחֲיָה מֵאַבְנֵינוּ זָרַע:
י וַתִּשְׁקִין אֶת־אֲבִיהֶן יֵין בְּלִילָה הוּא
וַתִּבָּא הַבְּכִירָה וַתִּשְׁכַּב אֶת־אֲבִיהָ וְלֹא־
יָדַע בִּשְׁכָּבָהּ וּבִקְוֹמָהּ: יא וַיֵּהִי מִמַּחֲרָת
וַתֹּאמֶר הַבְּכִירָה אֶל־הַצְעִירָה הֵן־שִׁכַּבְתִּי
אִמִּשׁ אֶת־אֲבִי נִשְׁקֹנוּ יֵין גַּם־הַלִּילָה וּבֹאִי
שִׁכְבִּי עִמּוֹ וְנַחֲיָה מֵאַבְנֵינוּ זָרַע: יב וַתִּשְׁקִין
גַּם בְּלִילָה הַהוּא אֶת־אֲבִיהֶן יֵין וַתִּקַּם

וְסָלִיק לוֹט מִצְוֹעַר
וְיֵתב בְּטוֹרָא וְיִתְרַמֵּין
בְּנָתָהּ עִמָּה אַרְי דְּחִיל
לְמִיתֵב בְּצֹעַר וְיֵתב
בְּמַעְרָתָא הוּא וְיִתְרַמֵּין
בְּנָתָהּ: יא לֹא וְאַמְרַת
רְבָתָא לְצִירְתָּא
אֲבֹנָא סִיב וְגִבְרָ לִית
בְּאַרְעָא לְמַעֵיל עֲלֵנָא
כְּאוֹרֶחַ כָּל־אַרְעָא:
יב אֵיתָא נִשְׁקִי יֵת
אֲבֹנָא חֲמָרָא וְנִשְׁכֹּב
עִמָּה וְנִקִּים מֵאַבְנָא
בְּנִין: יג וְאַשְׁקִיָּאָה יֵת
אֲבִיהֶן חֲמָרָא בְּלִילָא
הוּא וְעֵלַת רְבָתָא
וַיִּשְׁכִּיבַת עִם אֲבִיהָ
וְלֹא יָדַע בְּמִשְׁכָּבָהּ
וּבִמְקוּמָהּ: יד וַיְהִי
בַּיּוֹמָא דְּבִתְרוּהִי
וְאַמְרַת רְבָתָא
לְצִירְתָּא הָא שִׁכִּיבַת
רְמִישָׁא עִם אֲבָא

בְּשָׁקָה חֲמָרָא אַף בְּלִילָא וְעוֹלִי שְׁכֹכֵי עִמָּה וְנִקִּים מֵאַבְנָא בְּנִין: יז וְאַשְׁקִיָּאָה אַף
בְּלִילָא הַהוּא יֵת אֲבִיהֶן חֲמָרָא וְקָמַת וְצִירְתָּא וַיִּשְׁכִּיבַת עִמָּה וְלֹא יָדַע בְּמִשְׁכָּבָהּ

רש"י

(ח) כי ירא שביצור. לפי שהיתה קרובה
לסדום: (ט) אבינו זקן. ואם לא עכשיו
אימתי שמא ימות או יפסוק מלהוליד: ואיש
אין בארץ. סבורות היו שכל העולם נחרב
כמו בדור המבול. (יג) ותשקין וגו'. יין
נודמן להם במערה להוציא מהן שני אומות:
ותשכב את אביה. ובצעירה כתיב ותשכב

לוֹט אַחֵר בּוֹלְמוֹס שֶׁל עֵרִיּוֹת לְטוֹף מֵאֲכִילִין אֹתוֹ מִבְּשָׂרוֹ:

בראשית כ וירא

אונקלוס פט

הַצְעִירָה וַתִּשָּׁכַב עִמּוֹ וְלֹא יָדַע בְּשֹׁכְבָהּ
 וּבִקְמָהּ: ^{טו} וַתִּהְרֶינָּה שְׁתֵּי בָנוֹת לְלוֹט
 מֵאֲבִיהֶן: ^{טז} וַתֵּלֶד הַבְּכִירָה בֶּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ
 מוֹאב הוּא אֲבִי-מוֹאב עַד-הַיּוֹם:
^{יז} וַהֲצַעֲרָה גַם-הוּא יֶלֶדָה בֶּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ
 בֶּן-עָמִי הוּא אֲבִי בְנֵי-עָמוֹן עַד-הַיּוֹם: ^{יח}
 כ ^{יט} וַיִּסַּע מִשָּׁם אַבְרָהָם אֶרֶצָה הַנֶּגֶב וַיֵּשֶׁב
 בֵּין-קָדֵשׁ וּבֵין שׁוּר וַיַּגֵּר בְּגֵרָה: ^כ וַיֹּאמֶר
 אַבְרָהָם אֶל-שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אַחְתִּי הוּא
 וַיִּשְׁלַח אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ גֵּרָר וַיִּקַּח אֶת-שָׂרָה:
^{כא} וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל-אֲבִימֶלֶךְ בַּחלוֹם הַלֵּילָה
 וַיֹּאמֶר לוֹ הִנֵּנִי מֵת עַל-הָאִשָּׁה אֲשֶׁר-
 לָקַחְתָּ וְהוּא בָּעֵלֶת בָּעַל: ^{כב} וַאֲבִימֶלֶךְ לֹא
 קָרַב אֵלֶיהָ וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי הִגִּי גַם-צִדִּיק
 אֶתְמָא דִּי דְּכַרְתָּא וְהִיא אֶתְמָא גְּבַר: ^{כג} וַאֲבִימֶלֶךְ לֹא קָרַיב לְוֹתָהּ וַאֲמַר יִי הָעֵם אִף זַכָּאי

רש"י

(טו) ותהרין וגו'. אע"פ שאין האשה מתעברת
 מבאה ראשונה אלו שלטו בעצמן ונתעברו
 מבאה ראשונה: (טז) מואב. זו שלא היתה
 צנועה פירשה שמאביה הוא אבל צעירה
 קראתו בלשון נקיה וקבלה שכר בימי משה
 שנאמר בכני עמון אל תתגר בם כלל ובמואב
 לא הזהיר אלא שלא ילחמו בם אבל לצערן
 התיר לו: (א) ויסע משם אברהם. כשראה
 שחרבו הכרכים ופסקו העוברים והשבים נסע
 לו משם. ד"א להתרחק מלוט שיצא עליו שם
 רע שבא על בנותיו: (ב) ויאמר אברהם. כאן
 לא נטל רשות אלא על כרחא שלא בטובתה
 לפי שכבר לוקחה לבית פרעה ע"י כן: א"ל
 שרה אשתו. על שרה אשתו וכיוצא בו אל
 הלך הארון וגו' ואל מות חמיה שניהם
 בלשון על: (ד) לא קרב אליה. המלאך מנעו
 כמו שנאמר לא תתחין לנגוע אליה: הגוי גם
 צדיק תהרגו. אף אם הוא צדיק תהרגנו שמה

בראשית כ וירא

אונקלוס ז

תִּהְרֶג: ^א הֲלֹא הוּא אָמַר-לִי אַחְתִּי הוּא
 וְהִיא גַם-הוּא אָמְרָה אֲחִי הוּא בְּתַם לְבָבִי
 וּבִנְקִינָּה כְּפִי עֲשִׂיתִי זֹאת: ^ב וַיֹּאמֶר אֵלָיו
 הָאֱלֹהִים בַּחלוֹם גַּם אֲנֹכִי יָדַעְתִּי כִּי בְּתַם
 לְבָבְךָ עֲשִׂיתָ זֹאת וַאֲחִשְׁךָ גַּם-אֲנֹכִי אוֹתְךָ
 מַחֲטֹא-לִי עַל-כֵּן לֹא-נִתְּתִיד לִנְגַע אֵלֶיהָ:
^ג וְעַתָּה הִשָּׁב אִשְׁתְּ-הָאִישׁ כִּי-נָבִיא הוּא
 וַיִּתְּפַלֵּל בְּעַדְךָ וַחַיָּה וְאִם-אֵינְךָ מֵשִׁיב דַּע
 כִּי-מוֹת תָּמוּת אַתָּה וְכָל-אֲשֶׁר-לָךְ:
^ד וַיִּשְׁכַּם אֲבִימֶלֶךְ בַּבֶּקֶר וַיִּקְרָא לְכָל-
 עַבְדָּיו וַיְדַבֵּר אֶת-כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
 בְּאָזְנֵיהֶם וַיֵּרְאוּ הָאֲנָשִׁים מֵאֹד: ^ה וַיִּקְרָא
 אֲבִימֶלֶךְ לְאַבְרָהָם וַיֹּאמֶר לוֹ מַה-עֲשִׂיתָ
 פִּתְגָמָא הָאֵלֶּין גְּדַמְיָהוֹן וְדִחִילוֹ גְּבִרְתָּא לְחֵדָּא: ^ו וַיִּקְרָא אֲבִימֶלֶךְ לְאַבְרָהָם וַאֲמַר לֵה
 מַה עֲבַדְתָּ לָנָא וּמָה חֲבִית לָךְ אֲרִי אִיתִיתָא עָלַי וְעַל מַלְכוּתִי חֻזְבָּא רַבְתָּא עֹבְדִין

רש"י

כך דרך לאבד האומות חנם כך עשית לדור
 המבול ולדור הפלגה אף אני אומר שהרגתם
 על לא דבר כמו שאתה אומר להרגני: (ה) גם
 היא. לרבות עבדים וגמלים וחמורים (פירוש שומרי
 גמלים ודועי חמורים שלה) את כולם שאלתי ואמר לי
 אחיה הוא: בַּתם. לא דמיתי לחטוא:
 ובנקיין כפי. נקי אני מן החטא שלא נגעתי
 בה: (ו) ידעתי כי בַּתם לבבך וגו'. אמת שלא
 דמית מתחלה לחטוא אבל נקיין כפים אין
 כאן (והאמר משמוע ידע ים כאן): א"ל נתתיד. לא

ממך היה שלא נגעת בה אלא חשכתי אני
 אותך מחטוא ולא נתתי לך כח וכן ולא נתנו
 אלהים וכן לא נתנו אביה לבוא: (ז) השב
 אשת האיש. ואל תהא סבור שמה תתנה
 בעיניו ולא יקבלנה או ישנאך ולא יתפלל
 עליך. א"ל אבימלך ומי מפרסמו שלא נגעתי
 בה. א"ל: כי נביא הוא. וידוע שלא נגעת בה
 לפיכך ויתפלל בעדך: (ט) מעשים אשר לא
 יעשו. מכה אשר לא הורגלה לבא על בריה
 באה לנו על ידך עצירת כל נקבים של זרע

בראשית כ וירא

אונקלוס צא

לָנוּ וּמִזֶּה חֲטָאתִי לָךְ כִּי־הִבַּאתָ עָלַי וְעַל־
מַמְלַכְתִּי חֲטָאָה גְדֹלָה מַעֲשִׂים אֲשֶׁר לֹא־
יַעֲשׂוּ עֲשִׂיתָ עִמָּדַי וַיֹּאמֶר אַבִּימֶלֶךְ אֶל־
אַבְרָהָם מַה רָאִיתָ כִּי עָשִׂיתָ אֶת־הַדָּבָר
הַזֶּה: ^א וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם כִּי אֲמַרְתִּי רַק אֵין־
יִרְאתָ אֱלֹהִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְהִרְגֹנִי עַל־
דְּבַר אִשְׁתִּי: ^ב וְגַם־אֲמַנָּה אַחֲתִי בֶת־אָבִי
הוּא אֵךְ לֹא בֶת־אֲמִי וְתִהְיֶה־לִּי לְאִשָּׁה:
^ג וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִתְעָו אֹתִי אֱלֹהִים מִבֵּית
אָבִי וַאֲמַר לָהּ זֶה חֲסִדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשִׂי עִמָּדַי
אֶל כָּל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר נָבֹא שָׁמָּה אֲמַרְי־לִי
סִיבוֹתֶיךָ דִּי תַעֲבָדִין עִמִּי לְכָל־אַתְרָא דְנִהְךָ לְתַמֵּן אֲמַרִי עָלַי אַחִי הוּא:

רש"י

ושל קטנים ורעי ואזנים וחוטם: (יא) רק אין
יִרְאתָ אֱלֹהִים. אכסנאי שבא לעיר על עסקי
אכילה ושתייה שואלין אותו או על עסקי
אשתו שואלין אותו אשתך היא או אחותך
היא: (יב) אַחֲוִיתִי בֶת אָבִי הוּא. ובת אב
מוותר לבן נח שאין אבות לגוי עז"א וכדי
לאמת דבריו השיבו כן. ואם תאמר והלא בת
אחיו היתה בני בנים הרי הם כבנים והרי היא
בתו של תרח וכך הוא אומר ללוט כי אנשים
אחים אנחנו: אֵךְ לֹא בֶת אֲמִי. הָרֵן מֵאֵם
אחרת היה: (יג) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִתְעָו אֹתִי וגו'.
אונקלוס תרגם מה שתרגם ויש לישב עוד
דבר דבור על אופניו. כשהוציאני הקב"ה
מבית אבי להיות משוטט וגד ממקום למקום
וידעתי שאעבור במקום רשעים ואומר לה זה
חסדך: כַּאֲשֶׁר הִתְעָו. לשון רבים ואל תתמה
כי הרבה מקומות לשון אלהות ולשון מרות
קרוי ל' רבים אשר הלכו אלהים. אלהים
חיים. אלהים קדושים. וכל לשון אלהים ל'
רבים וכן ויקח אדני יוסף. אדוני האדונים.
אדוני הארץ. וכן בעליו עמו. והועד בבעליו.
ו"את מהו ל' התעו כל הגולה ממקומו ואינו
מיושב קרוי תועה כמו ותלך ותתע. תעיתי
כשה אובד. יתעו לבלי אוכל יצאו ויתעו
לבקש אכלם: אֲמַרִי לִי. עלי וכן וישאלו אנשי
המקום לאשתו על אשתו. וכן ואמר פרעה
לבני ישראל כמו על בני ישראל. פן יאמרו
לי אשה הרגתנו:

בראשית כא וירא

אונקלוס צא

אֲחִי הוּא: ^א וַיִּקַּח אַבִּימֶלֶךְ צֶאֱן וּבָקָר
וְעֶבְדִּים וּשְׁפָחוֹת וַיִּתֵּן לְאַבְרָהָם וַיֵּשֶׁב לוֹ
אֶת שְׂרָה אִשְׁתּוֹ: ^ב וַיֹּאמֶר אַבִּימֶלֶךְ הִנֵּה
אֶרְצִי לְפָנֶיךָ בְּטוֹב בְּעֵינֶיךָ שָׁב: ^ג וּלְשָׂרָה
אָמַר הִנֵּה נָתַתִּי אֵלַיךְ כָּסֶף לְאַחִיךָ הִנֵּה
הוּא־לְךָ כְּסוּת עֵינַיִם לְכָל אֲשֶׁר אֲתָךְ
וְאֶת־כָּל וְנִכְחַת: ^ד וַיִּתְּפַלֵּל אַבְרָהָם אֶל־
הָאֱלֹהִים וַיִּדְפֹּא אֱלֹהִים אֶת־אַבִּימֶלֶךְ
וְאֶת־אִשְׁתּוֹ וַאֲמַהֲתָיו וַיִּלְדוּ: ^ה כִּי־עָצַר
עָצַר יְהוָה בְּעַד כָּל־רַחֵם לְבֵית אַבִּימֶלֶךְ
עַל־דְּבַר שְׂרָה אִשְׁתּוֹ אַבְרָהָם: ^ו ס
כֹּא * וַיְהִי פֶקֶד אֶת־שְׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמַר

רש"י

(יד) וַיִּתֵּן לְאַבְרָהָם. כדי שיתפייס ויתפלל
עליו: (טו) הִנֵּה אֶרְצִי לְפָנֶיךָ. אבל פרעה א"ל
הנה אשתך קח ולך לפי שנתיירא שהמצרים
שטופי זמה: (טז) וּלְשָׂרָה אָמַר. אבימלך
לכבודה כדי לפייסה הנה עשיתי לך כבוד זה
נתיי ממון לאחריך שאמרת עליו אחי הוא
הנה הממון והכבוד הזה לך כסות עינים: ^{כז} כִּי
אֲשֶׁר אֲתָךְ. יכסו עיניהם שלא יקילוץ שאילו
השיבוטין ריקנית יש להם לומר לאחר
שנתעלל בה החזירה עכשיו שהוצרכתי
לבזבו ממון ולפייסך יהיו יודעים שעל כרחי
השיבוטין ועז"י נס: וְאֵת כָּל. ועם כל באי
עולם: ונכחת. יהא לך פתחון פה להתוכח
ולהראות דברים נכרים הללו ול' תוכחה בכל
מקום ברור דברים ובלע"ז אשפורפ"ר
ואונקלוס תרגם בפנים אחרים ולשון המקרא
כך הוא נופל על התרגום הנה הוא לך כסות
של כבוד על העינים שלי ששלטו בך ובכל
אשר אתך ועל כן תרגמו וחזית יתיך וית כל
דעמך. ויש מדרש אגדה אבל ישוב לשון
המקרא פירשתי: (יז) וַיִּלְדוּ. כתרגומו ואתרוחו
נפתחו נקביהם והוציאו והיא לידה שלהם:
(יח) בְּעַד כָּל רַחֵם. כנגד כל פתח: עַל דְּבַר
שְׂרָה. ע"פ דבורה של שרה: (א) וְהִ' פֶּקֶד אֶת

בראשית כא וירא

אונקלוס צג

ויעש יהוה לשרה כאשר דבר: ויתגר ותלד שרה לאברהם בן לזקניו למועד אשר דבר אתו אלהים: ויקרא אברהם את שם בנו הנולד לו אשר ילדה לו שרה יצחק: וימל אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים כאשר ענה אתו אלהים: חמישי: ואברהם בן מאת שנה בהולד לו את יצחק בנו: ותאמר שרה צחק עשה לי אלהים כל השמע יצחק לי: ותאמר מי מלל לאברהם היניקה בנים שרה יחד לי: ואמרת מאן מהימן דאמר לאברהם וקיים דתוניק בגין שרה ארי ילידית

רש"י

שרה וגו' סמך פרשה זו ללמדך שכל המבקש רחמים על חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחלה שנאמר ויתפלל וגו' וסמך ליה וה' פקד את שרה שפקדה כבר קודם שרפא את אבימלך: כאשר אמר בהריון: כאשר דבר בלידה והיכן הוא אמירה והיכן היא דבור. אמירה ויאמר אלהים אבל שרה אשתך וגו'. דבור היה דבר ה' אל אברהם כבירת בין הבתרים ושם נאמר לא יירשך זה וגו' והביא היורש משרה: ויעש ה' לשרה כאשר דבר. לאברהם: (ב) למועד אשר דבר. ר' יודן ורבי חמא. רבי יודן אומר מלמד שנולד לט' חדשים שלא יאמרו מביתו של אבימלך הוא ור' חמא אומר לשבעה חדשים: (לזקניו. שהיו זקנים וזקנה לו): למועד

בראשית כא וירא

אונקלוס צד

כי ילדתי בן לזקניו: ויגדל הילד ויגמל ויעש אברהם משה גדול ביום הגמל את יצחק: ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק: ותאמר לאברהם גרש האמה הזאת ואת בנה כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עס יצחק: וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודת בנו: ויאמר אלהים אל אברהם אל ירע בעיניך על הנער ועל אמתך כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקלה כי ביצחק יקרא לך זרע: וגם את בן האמה לגוי אשימנו כי זרעך הוא: וישכם אברהם בפקר ויקח

רש"י

הביאו מן השוק: (ח) ויגמל. לסוף כ"ד חודש: משה גדול. שהיו שם גדולי הדור שם ועבר ואבימלך: (ט) מצחק. לשון עבודת אלילים כמו שנאמר ויקומו לצחק. ד"א ל' גילוי עריות כמ"ד לצחק בי. ד"א ל' רציחה כמ"ד ויקומו נא הנערים וישחקו לפנינו וגו': (י) עם בני וגו'. מתשובת שרה כי לא יירש בן האמה עם בני אתה למד שהיה מריב עם יצחק על הירושה ואמר אני בכור ונטל פי שנים ויוצאים בשדה ונטל קשתו ויורה בו

בראשית כא וירא

אונקלוס צה

לַחֵם וְחֶמֶת מַיִם וַיֵּתֶן אֶל־הָגֵר שֵׁם עַל־
שְׁכֶמָה וְאֶת־הַיֶּלֶד וַיִּשְׁלַח וַתֵּלֶךְ וַתֵּתַע
בְּמִדְבַּר בְּאֵר שָׁבַע: ^{טו} וַיְכַלּוּ הַמַּיִם מִן־
הַחֶמֶת וַתִּשְׁלַךְ אֶת־הַיֶּלֶד תַּחַת אֶחָד
הַשִּׁיחִים: ^{טז} וַתֵּלֶךְ וַתָּשֶׁב לָהּ מִנְּגַד הַרְחֵק
בְּמִטְחֵי קֶשֶׁת בִּי אִמְרָה אֶל־אֲרָאָה בְּמוֹת
הַיֶּלֶד וַתָּשֶׁב מִנְּגַד וַתֵּשֶׂא אֶת־קֶלֶה וַתִּבְדֹּק:
^{יז} וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת־קוֹל הַנֶּעֱר וַיִּקְרָא
מִלֵּאךְ אֱלֹהִים | אֶל־הָגֵר מִן־הַשָּׁמַיִם

^{יז} ית קלה דרבנא וקרא מלאכא דיי להגר מן שמיא ואמר לה מה-לך הגר לא תדחלי ארי שמיע קדם ^{יז} קלה דרבנא באמר די הוא תמן:

רש"י

שהיה שונאו על שיצא לתרבות רעה: **ואת היֶלֶד** אף הילד שם על שכמה שהכניסה בו שרה עין רעה ואחזתו חמה ולא יכול לילך כרגליו: **ותֵּלַךְ ותתנע** חזרה לגלגלי בית אביה: **(טו) וַיְכַלּוּ הַמַּיִם** לפי שדרך חולים לשתות הרבה: **(טז) מִנְּגַד** מרחוק: **כְּמִטְחֵי קֶשֶׁת** כשתי טיחות והוא לשון יריית חץ בלשון משנה שהטיח באשתו על שם שהזרע יורה כחץ וא"ת היה לו לכתוב כמטחי קשת משפט הו"ו ליכנס לכאן כמו בחגוי הסלע מגזרת והיתה אדמת יהודה למצרים לחגא ומגזרת יחגו וינועו כשכור וכן קצוי ארץ מגזרת קצה: **וַתָּשֶׁב מִנְּגַד** כיון שקרב למות הוסיפה להתרחק: **(יז) אֶת קוֹל הַנֶּעֱר** מכאן שיפה תפלת החולה מתפלת אחרים עליו והיא קודמת להתקבל: **בְּאִשְׁרָה הוּא שָׁם** לפי מעשים שהוא עושה עכשיו הוא נדון ולא

בראשית כא וירא

אונקלוס צו

וַיֹּאמֶר לָהּ מַה־לָּךְ הֵגֵר אֶל־תִּירְאִי כִּי־
שָׁמַע אֱלֹהִים אֶל־קוֹל הַנֶּעֱר בְּאִשְׁרָה הוּא־
שֵׁם: ^{יח} קוֹמִי שְׂאִי אֶת־הַנֶּעֱר וְהַחֲזִיקִי אֶת־
יָדָךְ בּוֹ כִּי־לִגְוִי גָדוֹל אֲשִׁימְנוּ: ^{יט} וַיִּפְקַח
אֱלֹהִים אֶת־עֵינֶיהָ וַתֵּרָא בְּאֵר מַיִם וַתֵּלֶךְ
וַתִּמְלֹא אֶת־הַחֶמֶת מַיִם וַתִּשָּׂק אֶת־
הַנֶּעֱר: ^כ וַיְהִי אֱלֹהִים אֶת־הַנֶּעֱר וַיַּגְדֵּל
וַיָּשֶׁב בְּמִדְבַּר וַיְהִי רַבָּה קֶשֶׁת: ^{כא} וַיָּשֶׁב
בְּמִדְבַּר פָּאֲרֹן וַתִּקַּח־לוֹ אִמּוֹ אִשָּׁה מֵאַרְץ
מִצְרַיִם: ^{כב} וַיְהִי בַּעַת הַהוּא וַיֹּאמֶר
אַבְיִמֶלֶךְ וּפִיכֹל שֶׁר־עָבְאוּ אֶל־אַבְרָהָם
לֵאמֹר אֱלֹהִים עִמָּךְ בָּכָל אֲשֶׁר־אַתָּה
עֹשֶׂה: ^{כג} וַעֲתָה הַשְׁבֵּעָה לִּי בֵּאלֹהִים הִנֵּה
אִם־תִּשְׁקֹר לִי וּלְנִינִי וּלְנִכְדִּי בַּחֲסֵד אֲשֶׁר־
עָשִׂיתִי עִמָּךְ תַּעֲשֶׂה עִמָּדִי וְעַם־הָאָרֶץ
אֲשֶׁר־גִּרְתָּהּ בָּהּ: ^{כד} וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֲנֹכִי

עמי ועם ארעא די אתותבתא בה: כו ואמר אברהם אָנָּה אָקִים:

רש"י

(כ) רַבָּה קֶשֶׁת יורה חצים בקשת: **קֶשֶׁת** על שם האומנות כמו חמר גמל צייד לפיכך השי"ן מודגשת. היה יושב במדבר ומלסטם את העוברים הוא שנאמר ידו בכל וגו': **(כא) מֵאַרְץ מִצְרַיִם** ממקום גדוליה שנאמר ולה שפחה מצרית וגו'. היינו דאמרי אינשי זרוק חוטרא לאוירא אעיקריה קאי: **(כב) אֱלֹהִים עִמָּךְ** לפי שראה שיצא משכנות סדום לשלום ועם המלכים נלחם ונפלו בידו ונפקדה אשתו לזקוניו: **(כג) וַלְנִינִי וּלְנִכְדִּי** עד כאן רחמי האב על הבן: **בַּחֲסֵד אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמָּךְ** תעשה עמדי. שאמרתי לך הנה ארצי לפניך

שָׁבַע וְצִלִּי תִמָּן בְּשָׁמָא
דִּי אֱלֹהָ דַעְלָמָא :
יְדֻ וְאִתּוּתְבִּי אֲבָרְהָם
בְּאַרְעָא פְּלִשְׁתִּינִי
יֻמִּין סַגִּיאִין :
כֹּב אֶוְהֵרָה
פִּתְגָמִיָּא הָאֵלִין וִינִי
נְסִי יֵת אֲבָרְהָם וְאַמֵּר
לָהּ אֲבָרְהָם וְאַמֵּר הָא
אַנָּא : כֹּב וְאַמֵּר דְּבֵר
כְּעֵן יֵת כְּרָךְ יֵת יְחִידָךְ
דִּי רְחִיקָמָא יֵת יִצְחָק
וְאַיִזֵּל לָךְ לְאַרְעָ

כ"ה שנה וכאן כתוב ימים רבים מרובים על הראשונים ולא בא הכתוב לסתום אלא לפרש ואם היו מרובים עליהם שתי שנים או יותר היה מפרשו וע"כ אינם יתרים יותר משנה הרי כ"ו שנה מיד לפני משם חוזר לחברון ואותה שנה קדמה יצא עקדתו של יצחק (א) וכן שנים כך שונה בסדר עולם: (א) **אחד הדברים האלה** יוש מרבותינו ואומרים אחד דבריו של שטן שהיה מקטרג ואומר מכל סעודה עששה אברהם לא הקריב לפניך פד אחד או איל אחד אמר לו כלום עשה אלא בשביל בנו אילו הייתי אומר לו זבח אותו לפני לא היה מעכב. וי"א אחד דבריו של ישמעאל שהיה מתפאר על יצחק שמל בן י"ג שנה ולא מיחה אמר לו יצחק באבר אחד אתה מיראני אילו אמר לי הקב"ה זבח עצמך לפני לא הייתי מעכב: **הנה** כך היא עניינתם של חסידים לשון ענוה הוא ולשון זימון: (ב) **קח נא** אין נא אלא לשון בקשה אמר לו בבקשה מה עמוד לו בזה הנסיון שלא יאמרו המאשנות לא היה בהן משו: **את**

בראשית כב וירא

אונקלוס צמ

וַיִּשְׁלַח אַבְרָהָם בְּפֶקֶד וַיַּחֲבֹשׁ אֶת-חֲמוֹר וַיִּקַּח אֶת-שְׁנֵי נַעֲרָיו אִתּוֹ וְאֵת יִצְחָק בְּנֵו יִבְקַע עֲצֵי עֵלָה וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-אָמַר-לוֹ הָאֱלֹהִים: בְּיָם הַשְּׁלִישִׁי וַיֵּשֶׁב אַבְרָהָם אֶת-עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת-הַמָּקוֹם מֵרָחֹק: וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל-נַעֲרָיו שְׁבוּ לִכֶּם פֹּה עִם-הַחֲמוֹר וְאֲנִי וְהַנֶּעֱר נֵלְכָה עַד-פֹּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנִשְׁוֹבָה אֵלֵיכֶם: וַיִּקַּח אַבְרָהָם אֶת-עֲצֵי הָעֵלָה וַיִּשֶׂם עַל-יִצְחָק

וַיִּשְׁלַח אַבְרָהָם בְּפֶקֶד וַיַּחֲבֹשׁ אֶת-חֲמוֹר וַיִּקַּח אֶת-שְׁנֵי נַעֲרָיו אִתּוֹ וְאֵת יִצְחָק בְּנֵו יִבְקַע עֲצֵי עֵלָה וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-אָמַר-לוֹ הָאֱלֹהִים: בְּיָם הַשְּׁלִישִׁי וַיֵּשֶׁב אַבְרָהָם אֶת-עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת-הַמָּקוֹם מֵרָחֹק: וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל-נַעֲרָיו שְׁבוּ לִכֶּם פֹּה עִם-הַחֲמוֹר וְאֲנִי וְהַנֶּעֱר נֵלְכָה עַד-פֹּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנִשְׁוֹבָה אֵלֵיכֶם: וַיִּקַּח אַבְרָהָם אֶת-עֲצֵי הָעֵלָה וַיִּשֶׂם עַל-יִצְחָק

וַיִּשְׁלַח אַבְרָהָם בְּפֶקֶד וַיַּחֲבֹשׁ אֶת-חֲמוֹר וַיִּקַּח אֶת-שְׁנֵי נַעֲרָיו אִתּוֹ וְאֵת יִצְחָק בְּנֵו יִבְקַע עֲצֵי עֵלָה וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-אָמַר-לוֹ הָאֱלֹהִים: בְּיָם הַשְּׁלִישִׁי וַיֵּשֶׁב אַבְרָהָם אֶת-עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת-הַמָּקוֹם מֵרָחֹק: וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל-נַעֲרָיו שְׁבוּ לִכֶּם פֹּה עִם-הַחֲמוֹר וְאֲנִי וְהַנֶּעֱר נֵלְכָה עַד-פֹּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנִשְׁוֹבָה אֵלֵיכֶם: וַיִּקַּח אַבְרָהָם אֶת-עֲצֵי הָעֵלָה וַיִּשֶׂם עַל-יִצְחָק

בנך. אמר לו שני בנים יש לי אמר לו את יחידך אמר לו זה יחיד לאמו וזה יחיד לאמו אמר לו אשר אהבת אמר לו שניהם אני אוהב אמר לו את יצחק. ולמה לא גילה לו מתחלה שלא לערבבו פתאום ותזוה דעתו עליו ותטרף וכדי לחבב עליו את המצוה וליתן לו שכר על כל דבור ודבור: אריק המוריה. ירושלים וכן בדברי הימים לבנות את בית ה' בירושלים בהר המוריה. ורבותינו פירשו על שם שמשם הוראה יוצאה לישראל. ואונקלוס תרגמו על שם עבודת הקטרת שיש בו מור נרד ושאר בשמים: והעלהו. לא אמר לו שחטוהו לפי שלא היה חפץ הקב"ה לשחטו אלא להעלותו להר לעשותו עולה ומשהעלהו אמר לו הורידהו: אחד ההרים. הקב"ה מתאהב הצדיקים (ס"א משהא לצדיקים) ואח"כ מגלה להם וכל זה כדי להרבות שכרן וכן אל הארץ אשר אראך. וכן ביורה וקרא עליה את הקריאה: (ג)

בראשית כב וירא

אונקלוס ק

בְּנֵו יִקַּח בְּיָדוֹ אֶת-הָאֵשׁ וְאֶת-הַמֶּאֱכֹלֶת וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו: וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל-אַבְרָהָם אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הֲנִי בְנִי וַיֹּאמֶר הִנֵּה הָאֵשׁ וְהָעֵצִים וְאִיִּה הַשֹּׂה לְעֹלָה: וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֱלֹהִים יֵרָאֵה-לוֹ הַשֹּׂה לְעֹלָה בְנִי וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו: וַיָּבֹאוּ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר-לוֹ הָאֱלֹהִים וַיִּבֶן שָׁם אַבְרָהָם אֶת-הַמִּזְבֵּחַ וַיַּעֲרֹךְ אֶת-הָעֵצִים וַיַּעֲקֹד אֶת-יִצְחָק בְּנֵו וַיִּשֶׂם אֹתוֹ עַל-הַמִּזְבֵּחַ מִמַּעַל לָעֵצִים: וַיִּשְׁלַח אַבְרָהָם אֶת-יָדוֹ וַיִּקַּח אֶת-הַמֶּאֱכֹלֶת לִשְׁחַט אֶת-בְּנֵו: וַיִּקְרָא אֱלֹו מִלֵּאד יְהוָה מִן-הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הֲנִי: וַיֹּאמֶר אֶל-תִּשְׁלַח

וַיִּשְׁלַח אַבְרָהָם בְּפֶקֶד וַיַּחֲבֹשׁ אֶת-חֲמוֹר וַיִּקַּח אֶת-שְׁנֵי נַעֲרָיו אִתּוֹ וְאֵת יִצְחָק בְּנֵו יִבְקַע עֲצֵי עֵלָה וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-אָמַר-לוֹ הָאֱלֹהִים: בְּיָם הַשְּׁלִישִׁי וַיֵּשֶׁב אַבְרָהָם אֶת-עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת-הַמָּקוֹם מֵרָחֹק: וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל-נַעֲרָיו שְׁבוּ לִכֶּם פֹּה עִם-הַחֲמוֹר וְאֲנִי וְהַנֶּעֱר נֵלְכָה עַד-פֹּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנִשְׁוֹבָה אֵלֵיכֶם: וַיִּקַּח אַבְרָהָם אֶת-עֲצֵי הָעֵלָה וַיִּשֶׂם עַל-יִצְחָק

רש"י

ישיראל אוכלים מתן שכרה: וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו. אברהם שהיה יודע שהולך לשחוט את בנו היה הולך ברצון ושמחה כיצחק שלא היה מרגיש בדבר: (ח) יראה לו הש"ה. כלומר יראה ויבחר לו הש"ה ואם אין שה לעולה בני. ואע"פ שהבין יצחק שהוא הולך לישחט וילכו שניהם יחדו בלב שוה: (ט) ויעקד. ידיו ורגליו מאחוריו הידים והרגלים ביחד היא עקידה והוא לשון עקורים שהיו קרסוליהם לבנים מקום שעוקדין אותן בו היה ניכר: (יא) אברהם אברהם. לשון חבה הוא שכולם

את שמו: (יב) אף תשלח. לשחוט. אמר לו אי"כ לחנם באתי לכאן אעשה בו חבלה ואוציא ממנו מעט דם א"ל אל תעש לו מאומה אל תעש בו מום: כי עתה ידעת. אי"ר אבא א"ל אברהם אפרש לפניך את שיחתי אתמול אמרת לי כי ביצחק יקרא לך וזע וחזרת ואמרת קח נא את בנך עכשיו אתה אומר לי אל תשלח ידך אל הנער. אמר לו הקב"ה לא אחלל בריתי ומוצא שפתי לא אשנה כשאמרתי לך קח מוצא שפתי לא אשנה לא אמרתי לך שחטוהו אלא העלהו

בראשית כב וירא

אונקלוס קא

יִדְךָ אֶל-הַנֶּעַר וְאֶל-תַּעֲשׂ לוֹ מְאוֹמָה בִּי |
 עָתָה יָדַעְתִּי כִּי-יִרְא אֱלֹהִים אֶתָּה וְלֹא
 חֲשַׁכְתָּ אֶת-בְּנֶךְ אֶת-יְחִידְךָ מִמּוֹנִי: ^ג וַיֵּשֶׁא
 אַבְרָהָם אֶת-עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה-אֵיל אַחֵר
 נֹאחַז בִּסְבָּךְ בְּקֶרְנָיו וַיִּלֶּךְ אַבְרָהָם וַיִּקַּח
 אֶת-הָאֵיל וַיַּעֲלֶהוּ לְעֹלָה תַּחַת בְּנוֹ:
^ד וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שֵׁם-הַמָּקוֹם הַהוּא יְהוָה |
 יֵרֵאָה אֲשֶׁר יֹאמַר הַיּוֹם בְּהָר יְהוָה יֵרֵאָה:
^ה וַיִּקְרָא מֵלֶאֱדָה יְהוָה אֶל-אַבְרָהָם שְׁנֵית
 מִן-הַשָּׁמַיִם: ^ו וַיֹּאמֶר בִּי נִשְׁבַּעְתִּי נֹאם-

אַבְרָהָם קָדָם יי פלח: ^ז וַיִּקְרָא מֵלֶאֱדָה דִּי לְאַבְרָהָם תַּנְיִנֹת מִן שְׁמֵא: ^ח וַיֹּאמֶר
 בְּמִימֵרִי קִימִית אָמַר יי אֲרִי חֶלֶף דִּי עֲבַדְתָּא ית פִּתְגָמָא הֲדִין וְלֹא מִנְעַתָּא ית בְּרַךְ

רש"י

אסקתיה אחתיה: כי עתה ידעתי. מעתה יש
 לי מה להשיב לשטן ולאומות התמהים מה
 היא חיבתי אצלך יש לי פתחון פה עכשיו
 שרואים כי ירא אלהים אתה: (יג) והנה איל.
 מוכן היה לכך מששת ימי בראשית: אחר.
 אחרי שאמר לו המלאך אל תשלח ידך ראהו
 כשהוא נאחו והוא שמתרגמין וזקף אברהם
 עינוהי בחר אליו. (ס"א לפי הגדה אחר כל דברי המלאך
 והשיבה ואחר טענתיו של אברהם): בסבך. אילן:
 בקרניו. שהיה רץ אצל אברהם והשטן סובכו
 ומערבכו באילנות: תחת בנו. מאחר שכתוב
 ויעלהו לעולה לא חסר המקרא כלום מהו
 תחת בנו על כל עבודה שעשה ממנו היה
 מתפלל ואומר יה"ר שתהא זו כאילו היה
 עשויה בבני כאילו בני שחוט כאילו דמו
 זרוק כאילו בני מופשט כאילו הוא נקטר
 ונעשה דשן: (יד) ה' יראה. פשוטו כתרגומו
 ה' יבחר ויראה לו את המקום הזה להשרות
 בו שכינתו ולהקריב כאן קרבנות: אשר יאמר
 היום. שיאמרו לימי הדורות עליו בהר ה'
 יראה הקב"ה לעמו: היום. הימים העתידין
 כמו עד היום הזה שכל המקרא שכל
 הדורות הבאים הקוראים את המקרא הזה
 אומרים עד היום הזה על היום שעומדים בו
 ומ"א ה' יראה עקידה זו לסלוח לישראל בכל
 שנה ולהצילים מן הפורענות כדי שיאמר היום
 הזה בכל דורות הבאים בהר ה' יראה אפרו
 של יצחק צבור ועומד לכפרה:

בראשית כב וירא

אונקלוס קב

יְהוָה כִּי יַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת-הַדְּבָר הַזֶּה
 וְלֹא חֲשַׁכְתָּ אֶת-בְּנֶךְ אֶת-יְחִידְךָ: ^י כִּי-
 בְּרַךְ אַבְרָהָם וְהִרְבָּה אַרְבָּה אֶת-זֶרְעוֹ
 כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָחֹל אֲשֶׁר עַל-שֵׁפֶת
 הַיָּם וַיִּרֶשׁ זֶרְעוֹ אֶת שְׂעַר אֵיבָיו:
^י וְהִתְבָּרְכוּ בִּזְרַעוֹ כָּל גִּזְיֵי הָאָרֶץ עֲקֵב
 אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ בְּקִלְיִ: ^י וַיֵּשֶׁב אַבְרָהָם אֶל-
 נַעֲרָיו וַיִּקְמוּ וַיֵּלְכוּ יַחְדָּו אֶל-בְּאֵר שֶׁבַע
 וַיֵּשֶׁב אַבְרָהָם בְּבֵאֵר שֶׁבַע: ^פ מִפְּמִיד כ' וַיְהִי
 אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיַּעַד לְאַבְרָהָם
 לֵאמֹר הִנֵּה יִלְדָּה מִלְכָּה גַם-הִיא בָנִים
 לְנַחֲזֹר אַחִיד: ^כ אֶת-עֹיִן בְּכֹר וְאֶת-בִּזּוֹ
 אַחִיו וְאֶת-קְמוּאֵל אָבִי אָרָם: ^כ וְאֶת-פֶּשֶׁד
 וְאֶת-חִזּוֹ וְאֶת-פִּלְדֵּשׁ וְאֶת-יִדְלָף וְאֶת
 בְּתוּאֵל: ^כ וּבְתוּאֵל יִלְדָּ אֶת-רִבְקָה שְׁמֹנֶה

רש"י

(יז) ברך אברהם. אחת לאב ואחת לבן:
 והרבה ארבת. אחת לאב ואחת לבן: (יט)
 וישב אברהם בבאר שבע. לא ישיבה ממש
 שהרי בחברון היה יושב י"ב שנים לפני
 עקידתו של יצחק יצא מבאר שבע והלך לו
 לחברון כמו שנא' ויגר אברהם בארץ
 פלשתים ימים רבים מרובים משל חברון
 הראשונים והם כ"ו שנה כמו שפירשנו
 במעלה: (כ) אחרי הדברים האלה ויגד וגו'
 בשבוע מהר המוריה היה אברהם מהרהר
 ואומר אילו היה בני שחוט כבר היה הולך
 בלא בנים היה לי להשיאו אשה מבנות ענר
 אשכול וממרא בשור הקב"ה שנולדה רבקה
 בת זוגו וזהו הרברים האלה הרהורי דברים
 שהיו ע"י עקידה: גם היא. אף היא השוותה
 משפחותיה למשפחות אברהם ג"כ. מה
 אברהם י"ב שבטים שיצאו מיעקב ח' בני
 הגבירות וד' בני שפחות אף אלו ח' בני
 גבירות וד' בני פלגש: (כג) ובתואל ילד את
 רבקה. כל היחוסין הללו לא נכתבו אלא
 בשביל פסוק זה:
 חסלת פרשת וירא

הספרדים וק"ק פפר"מ מסיימים כאן.

[illegible]

אונקלזום קג

בראשית כב וירא

וְשָׂמָה רְאוּמָה וְיִלְיִדָתָה

אָף הײַא ית טַבַּח וַיֵּת גָּחַם וַיֵּת תַּחֲשׁ וַיֵּת מַעֲכָה :

הפטרת וירא מלכים ב פרק ד

Q. Now, you're going to ask me to look at the first page of the transcript, which is dated 9-10-87, and I'm going to ask you to go down to the bottom of the page where it says "The following information was obtained from the files of the FBI." And I'm going to ask you to tell me what that information is.

פִּיּוֹ עַל-פִּיּוֹ וְעֵינָיו עַל-עֵינָיו וְכַפָּיו עַל-כַּפּוֹ וַיִּגְהַר עָלָיו וַיִּחַם בְּשַׁר הַיָּלָד:
 ִּה וַיֵּשֶׁב וַיֵּלֶךְ בְּפִית אַחַת הַנָּה וְאַחַת הַנָּה וַיַּעַל וַיִּגְהַר עָלָיו וַיִּזְוֹרר הַנַּעַר
 עַד-שֹׁכֵעַ פְּעָמִים וַיִּפְקַח הַנַּעַר אֶת-עֵינָיו: ִּה וַיִּקְרָא אֶל-גִּיחִזִּי וַיֹּאמֶר קְרָא
 אֶל-הַשְּׂנֵמִית הַזֹּאת וַיִּקְרָאָהּ וַתֵּבֵא אֵלָיו וַיֹּאמֶר שְׂאֵי בִנְךָ: ִּה וַתֵּבֵא וַתִּפֹּל
 עַל-רַגְלָיו וַתִּשְׁתַּחוּ אֶרְצָה וַתִּשָּׂא אֶת-בְּנָהּ וַתִּצָּא:

חזרה לתוכן העניינים

יום ראשון

לנצח עוד יום

פרק על אלו מומין

מתניתין:

על אלו מומין שוחטין את הבכור:
נפגמה אזנו מן הסחוס, החלק הסחוס של האוזן, שנחסר ממנו,
אבל לא מן העור, והבשר שמקיפים את הסחוס שאינו נחשב מום כיון שמתרפא.
נסדקה האוזן, אף על פי שלא חסרה.
ניקבה האוזן, נקב שיש בו שיעור מלא כרשונה גריג של קטנית.
או שיבשה האוזן.
איזהו יבשה?
כל שתנקב האוזן ואינה מוציאה טיפת דם, הרי זה מום.
רבי יוסי בן המשולם אומר: איזהו יבשה? שתהא נפרכת. שמתפוררת כשמשמשים בה.

גמרא:

ומקשינן: אמאי הך הוי מומא? הא "פסח ועור" כתיב בבכור, דהוי מום אבל מומין אחרים לא. ומשנינן: כתיב נמי ברישא דקרא: "וכי יהיה בו מום". דמשמע נמי שאר מומין.
ומקשינן: ואימא, "כי יהיה בו מום" - כלל, "פסח ועור" - פרט, והוי ליה כלל ופרט, ודרשינן: אין בכלל אלא מה שבפרט. "פסח ועור" - אין. אבל מידי אחרינא לא. ושאר מומין לא יפסלו.
ומשנינן: כתיב בתריה: "כל מום רע" ובכך חזר הכתוב וכלל. ואם כן הוי ליה כלל ופרט וכלל, שאז אי אתה דן אלא כעין הפרט. מה הפרט "פסח ועור" מפורש, שהם מומין שבגלוי, ואינן חוזרין שאינם מתרפאים. אף כל מומין שבגלוי, ואינן חוזרין הם מומין הפוסלים.
ותו מקשינן: ואימא, נדרוש הכי: מה הפרט מפורש מומין שבגלוי, ובטל ממלאכתו, דפסח בטל מהדילוך, ועור בטל מראיה, ואינו חוזר - אף כל מומין שבגלוי ובטל ממלאכתו ואינו חוזר. אלמא תנן: נפגמה אזנו מן הסחוס, ולא מן העור. והא נפגמה אזנו בסחוס אינו בטל משמיעה?
ומתריצין: אלא לא בכלל ופרט דרשינן ליה אלא מדכתיב "כל מום רע" - ריבויא הוא, לרבות כל המומין.
ומקשינן: אי הכי, ד"כל" ריבויא הוא - מומין שבסתר נמי ייחשבו מום ונשחוט הבכור עליהם? אלמא תנן לקמן: חוטין, חניכיים, החיצוניות, שבאמצע הפה שנפגמו, שחסרו מעט, או שנגממו, שלא נחסרו אלא סדקו, וכן הפנימיות החניכיים של השיניים הטוחנות שנעקרו לגמרי.

הדמים, ומה שלא אכלו, הם הלוקחים יחזירו לו את הבשר. שהוא יכול למוכרו לנכרי, והוא יחזיר להם את הדמים.
מכרוהו הלוקחים לעובד כוכבים, או הטילוהו לבלבים - ושלמו לו דמי טרפה, שנמכרת בוול כלומר, שהמוכר מחזיר להם רק את ההפרש הואיל ולא גרם להם שיעברו על איסור.

גמרא:

תנו רבנן: המוכר בשר לחבירו, ונמצא שהוא בשר בכור. או שמכר לו פירות, ונמצא שהן טבלים. או יין, ונמצא שהוא יין נסך. הדין הוא: מה שאכלו אכלו. ויחזיר להם את הדמים.
רבי שמעון בן אלעזר אומר חילוק בדין זה: אם מכר להם דברים שהנפש קצה בהן, יחזיר להן את כל הדמים. דלאחר שנודע להם שאכלו דבר איסור אין להם הנאה מאכילתם.
ואם מכר להם דברים שאין הנפש קצה בהן, ינכה להם את הדמים. שלא יחזיר להם הכל אלא יקח מהם תשלום מועט, שהרי נהנו. ואלו הן דברים שהנפש קצה בהן: נבילות, וטריפות, שקצים, ורמשים.
ואלו הן דברים שאין הנפש קצה בהן: בכורות, טבלים, ויין נסך.
ותמדיהן: וכי המוכר בכור רק ינכה מהדמים, ולא יחזיר להם הכל? ולימא, ליה הלוקח למוכר שהוא כהן - מאי אפסדתך? והלא אם היה הבשר בידך היה טעון קבורה כיון שנשחט תם. ומתריצין: לא צריכא, כגון דזבין ליה לישראל ממקום מומא, את האבר שהיה בו מום (לדביר). דאמר ליה כהן המוכר: אי לאו דאכלתיה הוה מחזינא ליה לחכם ושרי ניהליה. וכרבי יהודה דאמר (לעיל כה, א) השוחט את הבכור והוראה את מומו לאחר שחיטה, רבי יהודה מתייר. ותו מקשינן: טבלים - אמאי מנכה להם, לימא ליה - מאי אפסדתך?
ומתריצין: דאמר ליה מוכר: אי לאו דאכלתיה הוה מתקיננא להו ואכלנא להו.
יין נסך מאי טעמא לא יחזיר להם את כל הדמים?
ומתריצין: דלא זבין ליה יין נסך גופיה, אלא על ידי תערוכת שערבו עם יין כשר. דאמר ליה המוכר: אי הדרתיה ניהלי הוה מובנינן להו לעובד כוכבים והיה משלם לי עבור היין הכשר שבתוכו.
וכרבן שמעון בן גמליאל, דתנן: יין נסך שנפל לבור ונתערב שם עם יין כשר כולו אסור בהנאה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: ימכר כולו לעובדי כוכבים חוץ מדמי יין נסך שבו, שעבורו לא יקח תשלום שהוא אסור בהנאה.

הדרן עלך פרק כל פסולי המוקדשין

ל"ז ע"א ומבארין: ג' מתירין את הבכור במקום שאין מומחה. היינו ע לאפוקי מדרבי יוסי דמתניתין דאמר אינו נשחט אלא על פי מומחה.
והא דאמרן שלשה מפירין מתירין את הנדר במקום שאין חכם - לאפוקי מדרבי יהודה.
דתנאי: הפרת נדרים בג' הדיוטות.
רבי יהודה אומר: דוקא כשאחד מהם מהשלשה חכם אבל אם שלשתן הדיוטות, אין מתירין אפילו במקום שאין חכם.
והא דאמרין "במקום שאין חכם", כגון מאן? כמו מי הוא אותו חכם שאין מתירין במקומו ג' הדיוטות.

אמר רב נחמן: כגון אנא!

רבי יהודה אומר: צריך שיהא אחד מהן חכם. ותמדיהן: מכלל דהנך, תרי, כל דהו? ואפילו עמי הארץ. והרי עמי הארץ אפילו להצטרף אינם יכולים דכמו דליתנהו דמי.

אמר רבינא: דמסברי להו וסברי, שצריכים להיות לפחות בדרגה כזאת שאם יסיבירו להם הלכות נדרים הם יבינו, והחכם שביניהם יסיביר להם.

שנינו במשנה: רבי יוסי אומר: אפילו יש שם כ"ג אינו נשחט אלא על פי מומחה.

אמר רב חננאל אמר רב: אין הלכה כרבי יוסי! ומקשינן: פשיטא? דהא יחיד ורובים שנחלקו - הלכה כרובים.

ומתריצין: מהו דתימא, רבי יוסי נמוקו עמו, טעמו עמו שמביא טעם לכל דבריו.

קא משמע לן הדלכה כרבים.

ומדיקנין: תפשוט מהא דאמר רב חננאל משמיה דרב אין הלכה כרבי יוסי, דהך קמיינתא דאמר רב יהודה ג' מתירין את הבכור במקום שאין מומחה, וספק משמיה דרב ספק משמיה דשמואל - דמשמיה דשמואל איתמר. דאי משמיה דרב, תרתי למה לי למימר הא דשלשה מתירין את הבכור והא דאין הלכה כרבי יוסי?

ודחינן: חדא מכלל דחבירתא איתמר. שרב אמר רק פעם אחת ומדייקא דהוא איתמר נמי המימרא השניה.

מתניתין:

השוחט את הבכור, ומכר מבשרו, ונודע אחר כך שלא הראהו לחכם שיבדוק את מומו - מה שאכלו הקונים, אכלו, ויחזיר להם את הדמים. דאף על פי שנהנו קנסינן ליה שיחזיר את הדמים על שהאכילם איסור. ומה שלא אכלו, הבשר יקבר דבכור תם אסור בהנאה, ויחזיר להם את הדמים.

וכן השוחט את הפרה, ומכרה. ונודע אחר כך, שהיא טרפה - מה שאכלו אכלו, ומחזיר להם

ל"ז ע"ב

ומדייקין: שנעקרו - אין, אבל נגממו או נגממו לא. כיון שהוא אינו גלוי ומאי טעמא לא מרבינן ליה מיכל מום רע?

ומשנינן: מום עובר, רע"ו וליכא. דמום רע לא מיקרי גלוי בגלוי שהוא מתגנה על ידו.

ותו מקשינן: אי הכי, מום עובר נמי נרביה מיכל מום רע. אלמא תנן: נפגמה אזנו מן החסוס, ולא מן העור?

ומשנינן: מום עובר, סברא הוא דלא היה מום בבכור. כי השתא מופק לא פרקינן עליוה פסולי המוקדשין, דהיינו שאר קרבנות שנפל בהם מום - מישטח שחטינא עליוה בכור בחור?

דתניא: כתיב, "ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה" והעמיד את הבהמה לפני הכהן והעריך הכהן אותה - בבעלי מומין שנפדו הכתוב מדבר. שכאן לימדנו הכתוב שקרבן שנעשה בעל מום דינו להיפדות.

אתא אומר בבעלי מומין שנפדו, או אינו אלא בבהמה טמאה ממש הכתוב מדבר.

כשהוא אומר: בפסוק אחר (ויקרא כו, כז) "ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך" הרי בהמה טמאה אומר.

הא מה אני מקיים "ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה"?

הוי אומר זה בעלי מומין שנפדו. יכול ופדו גם על מום עובר?

תלמוד לומר: "אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה". דמשמע דוקא אותה שאינה קריבה כל עקר.

יצתה זו, בעלת מום עובר, שאינה קריבה היום, אלא למחר! הלכך מדלא פדינן על מום עובר, כל שכן שלא שחטינן עליו בכור בחור.

אביעית אימא: מאי טעמא מום עובר לא מרבינן, דאם כן - "פסח" ו"עור" למה לוי?

אלא שמע מינה דלהכי כתביה רחמנא, לומר, דאינו נשחט אלא על מום קבוע כ"פסח ועור".

שנינו במשנה: נסדקה אף על פי שלא חסרה: תנו רבנן: הסדק, שיעורו בכל שהוא. הפגימה,

בין שנעשתה בידי אדם, בין שנעשתה בידי שמים, שנולדה עמו.

ודייקין: מדתני גבי פגימה בין בידי אדם בין בידי שמים - מכלל, דסדק בידי שמים לא, ומאי שנא?

ומשנינן: אלא הכי קתני: הסדק כל שהוא, והסדק והפגימה בין בידי שמים בין בידי אדם.

וכמה שיעור פגימה? כדי שתחגור בה ציפורן. שאם יעבירו את הציפורן היא תתעכב על ידי הפגימה - כבדיקת סכין.

שנינו במשנה: ניקבה מלא כרשינה: תנו רבנן: כמה נקיבת האוזן? מלא כרשינה. רבי יוסי בר' יהודה אומר: כבעדשה.

ואיזו היא יבשה? כשתנבק ואינה מוציאה טיפת דם.

רבי יוסי בן המשולם אומר: יבישה, עד שתהא נפרכת.

תנא: קרובין דבריהן להיות שוין. והיונן בה: דבריהן דמאן? אילימא דתנא קמא

ודרבי יוסי בן המשולם דפליגי בשיעור יבש. הא טובא איכא בינייהו?

ומשנינן: אלא דתנא קמא ורבי יוסי בר' יהודה. דחד אמר שיעור כרשינה וחד אמר שיעור ערשה. וכרשינה אינה גדולה מעדשה אלא מעט.

והיונן בה: וכי סבר רבי יוסי בר' יהודה, כעדשה אין, בציור מעדשה לא!?

ורמניה: דתניא: כתיב בעבר עברי שאינו רוצה לצאת בשש אלא להרצע. "ולקחת את המרצע ונתת באוזנו ובדלת". ודרשין "מרצע", אין לי

אלא מרצע, מנין לרבות הסול, קיסם עץ מחודד, והסירה, קרץ, והמחט, והמכתב, עט ברזל שרועצין בו?

תלמוד לומר: "ולקחת" - לרבות כל דבר שנלקח ביד, דרבי רבי יוסי בר' יהודה.

רבי אומר: "מרצע" - מה מרצע מיוחד של מתכת. אף כל של מתכת.

רבי דריש להאי קרא בכלל ופרט וכלל, מה הפרט של מתכת אף כל של מתכת. ורבי יוסי דריש לה

ברבינו מיעוט ורבינו, ורביה הכל. וקתני סיפא דברייא: אומר רבי אלעזר: וידן

ברבינו - אדם גדול, ששמו ידן, היה דורש: כשהו רוצעין, אין רוצעין אלא במילת - בחלק הבשר

של האוזן ולא בסחוס. וחכמים אומרים: [מחלק על ידן רבי, וראייתם: דהא

קיימא לן] אין עבר עברי כהן נרצע מפני שנעשה בעל מום? [נחלק על יבובל י"ש אל משפחתו -

למחוק שבמשפחתו]. ואם תאמר במילת היו רוצעין, האין עבר עברי

כהן נעשה בעל מום? שהרי אין נעשה בעל מום שם ולמה לא ירצע הכהן? הא, הרי יש לך ללמוד

מכאן, דאין רוצעין אלא בגובה של אוזן, דהיינו בסחוס דהוי מום.

וקשיא מדאמר רבי יוסי ברבי יהודה שהרציעה במחט, שהיא ערשה נקב שהוא פחות מעדשה

והכהן נעשה בעל מום בנקב זה, ואילו הכא אמר רבי יוסי ברבי יהודה שדוקא כבעדשה הוי מום?

ומשנינן: אומר רב חנא בר קטינא: לא קשיא, כאן דבעינן שיעור כעדשה - לשחוט את הבכור מחורן

למקדש. כאן ברציעה דסגי בשיעור וזטר - לפסול את הכהן מעבודה, והוא הדין לפסול את הבכור

מליקרב למזבח, אך לא סגי לשחוט בחורץ. שיש הרבה מומין שפוסלין מהקרבן ועדיין אין שוחטין עליהם בחורץ.

ומבארין: מאי כרשינה? אומר רב שריבא: הינדא - שבמקומו היו קורין לכרשינה הינדא.

בעא מנייה רב הושיא מרב הונא רבה: הא דאמרין דשיעור "ניקבה" הוא מלא כרשינה.

האם הכונה היא לכרשינה העומדת בנקב בדוחק.

אף על פי שאינה נכנסת ויוצאת בקלות, או כרשינה הנכנסת ויוצאה ונקב זה רחב יותר, ורק בשיעור זה הוי מום.

אמר לו: זו לא שמעתי, כיוצא בה שמעתי! עצמות המת אינן מטמאין באהל, עד שיהא בהם

רוב בנין של המת או רוב מנין או רובע הקב, חורץ מן השדרה או הגולגולת שכשהן שלמין הרי הן

כשלעצמן מטמאין באהל. אבל אם חסרו אינם מטמאין אלא במגע ובמשא, ככל עצם שיש בה שיעור כשעורה.

דתנן באהליות: השדרה והגולגולת שחסרו אינם מטמאין באהל.

וכמה תהא חסרון בשדרה ששוב לא תקרא "שדרה שלמה" ולא תטמא עוד באהל?

בית שמאי אומרים: כשתחסר שתי חוליות. ובית הלל אומרים: חוליא אחת.

ובגולגולת, כמה הוא חסרון? בית שמאי אומרים: כמלא מקדח, ולקמן מפרש

לה. ובית הלל אומרים: כדי שינטל מן החי וימות. ויתבי רב חסדא וקמיעביא ליה: הא דאמרנו בית

הלל כדי שינטל מן החי וימות, בכמה הוא שיעור זה? ואמר ליה רב תחליפא בר אבדורמי: הכי

אמר שמואל: שיעורו, שיחורר בו כסלע. ואיתמר: רב ספרא אמר: "שמעתתא" אמר ליה.

דהא דאמר שמואל מימרא הוא. ורב שמואל בר יהודה אמר: "מתניתא" אמר ליה.

דהא דשמואל ברייתא היא. וסימנין, שתדע מי אמר בלשון שמעתתא ומי בלשון מתניתא: "תני רב שמואל בר יהודה".

הרבה פעמים היה רב שמואל בר יהודה נוקט לשון "תני". ומוזה תדע דהבא נמי איהו קאמר

משמיה דשמואל "מתניתא". ואמר ליה רב חסדא לרב תחליפא: אם כן

דהשיעור אליבא דבית הלל הוא כסלע, עשית דרבי בית שמאי ודברי בית הלל אחד כיון שגם

מלא מקדח הוא כסלע? דתנן במסכת כלים: מאור, חלון, שלא נעשה

בידי אדם, וכגון שנשבר מעט מהכותל שבין בית לבית, שיעורו, להביא את הטומאה מבית לבית,

אם יש באחד מהם מת - מלא אגרוף גדול. דכיון שלא נעשה חלון זה בידי אדם, אין לו חשיבות

אלא בשיעור זה. וזהו אגרופו של בן בטוח. אדם שהיה בעל בשר, והיה אגרופו גדול.

אמר רבי יוסי: וישנו כלומר שיעור אותו אגרוף הוא כראש גדול של אדם.

ואם נעשה החלון בידי אדם כדי להכניס אור לבית - שיעורו כמלא מקדח גדול של לשכה.

שהיה מונח בלשכה לקדוח בו את הצריר לבדק הבית, שהוא כפונדיון, שם מטבע, האיטלקי,

וכסלע נירונית - של נירון קיסר. [ונכלוהו הנך שיעור אחד חן. מקדח, ופונדיון, וסלע נירונית].

משלי פרק טו

נג

תָּמִיד: טו טוֹב־מַעַט בִּירָאֵת יְהוָה מְאוּצָר רָב וּמְהוּמָה בּוֹ:

י טוֹב אֲרֻחַת יֶרֶק וְאַהֲבַה־שֵׁם מְשׁוֹר אָבוֹס וְשִׁנְאָה־בוֹ: יי אִישׁ חֲמָה יִגְרָה מְדוֹן וְאֶרֶץ אָפִים יִשְׁקִיט רֵיב: יג דֶּרֶךְ עֶצֶל כְּמִשְׁכַּת חֶדֶק וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל סִלְלָה: כ בֶּן חֶכֶם יִשְׁמַח־אֵב וְכֹסֶל אָדָם

רש"י

ואפילו שבתות וי"ט דאמר שמואל שנוי וסת תחלת חולי מעים: וטוב **ב**. מי שלבו טוב בעשרו: משתה תמיד. כל שנותיו דומות לו ימי משתה למדך שהוא אדם שמח בחלקו, ורבותיו נרשמו מה שדרשו בו: **טז** טוב מעט ביראת ה' מְאוּצָר רַב וּמְהוּמָה בּוֹ. קול בני אדם צועקים שנעשה האוצר מגזל וחמס כמו וראו מהומות רבות בתוכה ועשוקים בקרבה **עפ"ס** (ג): **יז** מְשׁוֹר אָבוֹס. שאובסין לו המאכל בפיו על כרחו כדי לפטמו וכן ברבורים אבוסיים **מלכים** (ד), ויש למושלו כנגד קומץ מעט של עני שחביב משור חטאת של רשע, ד"א טוב ארוחת ירק, לתת לעני ואהבה שם להראות לו פנים יפות: מְשׁוֹר

מצודות ציון

ונכחה לנב **מלכים** (ק): **יז** אֲרֻחַת. ענין האכילה הממדיים ככל יום כמו וארוחתו ארוחת תמיד **מלכים** (כ): **אבוֹס**. שם המקום שפגמתי בו את הכהמות כמו ומחור אכוס צעלי **ישעיה** (ב): **יח** יִגְרָה. מל' תגר ומחור כמו ואל תתגר צם מלחמה **דברים** (ג): **מדון**. מלשון דין ומריבה: **יט** כְּמִשְׁכַּת. ענין גדר כמו הסך משכמו **ישעיה** (ה): **חקך**. מין קוֹטֵס כמו טובה כחזק **מלכים** (י): **סִלְלָה**. ר"ל ממושמש בו הכנה להסיר לפני המכשול ודוגמתו סלסלה ומרוממן **ישעיה** (ז):

מצודות דוד

בעשירי העם ורעה עינו בשלהם אבל מי שיש לו לב טוב לבל ירע עינו בזולתו ישמח בחלקו וימיו נדמים לו תמיד כימי משתה ושמחה: **טז** טוב מעט. יותר טוב מעט הון הבא ביראת ה' וביישוב: **מאוּצָר רַב**. וכו' מהומות קול בני אדם צועקים על העושה אשר בו: **יז** אֲרוּחַת. סעודה של ירק במקום שאוהבין אותו טובה יותר מסעודת שור הפטם על האבוס ובמקום ששונאין אותו: **יח** אִישׁ חֲמָה. מי שדרכו לכעוס יגרה מריבה עם בני אדם אבל המאריך אף ואינו ממהר לכעוס לפניו ומעכבו ללכת כי לגודל העצלות ימצא מניעות לכל מעשיו אבל אורח ישרים הוא להם דרך סלולה וכבושה כי ימצא צדדים לבטל המניעות: **כ** יִשְׁמַח אֵב. בראותו אותו במושב החכמים: **בוֹזָה אָבוֹס**. כי דרך נשים לגעגע על בניהן ולמונע מהם שבט מוסר והבריות מבין אותם לומר ארור שזה גרל:

משלי פרק טו

נג

בוֹזָה אָבוֹס: כא אֲוֵלֶת שְׂמִחָה לְחֶסֶר־לֵב וְאִישׁ תְּבִנָּה יִשְׂרֹר לִכְתּוֹ: כב הֶפֶר מַחֲשָׁבוֹת בְּאֵין סוֹד וּבִרְבַּע יוֹעֲצִים תִּקְוֶה: כג שְׂמִחָה לְאִישׁ בְּמַעֲנֵה־פִיו וְדָבָר בְּעֵתוֹ מִה־טוֹב: כד אֶרֶץ חַיִּים לְמַעַלָּה לְמִשְׁכָּבִיל לְמַעַן סוֹר מִשְׁאוֹל מָוֶה: כה בֵּית גִּזְאִים יִסַּח יְהוָה וְיִצֵּב גְּבוּל אֱלֹמֶנָה: כו תּוֹעֲבַת יְהוָה מַחֲשָׁבוֹת רָע וְטֹהָרִים אֲמַר־נָעִם: כז עֶכֶר בֵּיתוֹ בּוֹצֵעַ בָּצַע וְשׁוֹנֵא מִתַּנַּת יַחֲיָה: כח לֵב צָדִיק יִהְיֶה לְעֹנֹת וּפִי רְשָׁעִים יַפִּיעַ רָעוֹת:

רש"י

אותה: **כא** אֲוֵלֶת. שמחה. היא לחסר לב: **כב** הֶפֶר מַחֲשָׁבוֹת בְּאֵין סוֹד. בלא עצה לא תקום מחשבה: **כג** שְׂמִחָה לְאִישׁ בְּמַעֲנֵה פִיו. כמשמעו ע"י מענה רך ודבור נחת הבריות אוהבים אותו ורבותיו נרשמו על בעלי גירסא אם מוצאים בפיה מענה אז תתקיים בהם וישמחו: ודבר נעתו מה טוב. שואלים

מצודות ציון

כב סוד. ענין עשה שזכרו להיות צדק לנב יודע, או שפעלה הול למעשה פסוק לנבין: **כג** בְּמַעֲנֵה. ענין אמירה כמו ומה מענה לשון **לפני** (ט): **כד** יִסַּח. ענין עקירה כמו ונסחטם מעל האדמה **דברים** (ח): **כו** בּוֹצֵעַ בָּצַע. הגזל הון כמו וצולע כך **ספר** (י): וכמו מה נצט **כנענים** (יז): **כז** יִסָּחוּ כְמוֹ הַגִּיּוֹן לֵב **ספר** (י): **כח** לְעֹנֹת. מלשון עניה ומשונה:

מצודות דוד

כא אֲוֵלֶת. כאשר יעשה חסר לב אולת יחשב בענינו לשמחה: **ואיש תבונה**. ישמח כאשר ילך בדרך הישר: **כב** הֶפֶר. מחשבות האדם יופר ויבוטל כשלא יועץ עצמו עם יועצים להמתיק סוד אבל ע"י הרבה יועצים תקום המחשבה: **כג** שְׂמִחָה. כל איש ישמח באמרי פיו כי יומתק לו עצת נפשו אבל דבר בעתו מה מאוד הוא טוב ור"ל אף אם לא יהיה נפשו בטובה בהשכל ואף אם הצליח בהעצה ההיא בדבר כיוצא בו מ"מ אין כל העתים שוות ואולי היועצים יגלו זנו לאמר לא עת עתה לעשות כזאת: **כד** אֶרֶץ. שמורה אורח חיים לנפש המשכיל ללכת למעלה אז תשוב אל אלהים למען תסיר הנפש מלרדת אז אל שאול מטה והוא הגיהנם אבל תשוב אל מקורה אשר חוצבה ממנו: **כה** וְיִצֵּב. במקומו יעמיד גבול אלמנה אם כי תשש כוחה וחלפה עזרתה: **כו** מַחֲשָׁבוֹת רָע. המדבר רכות ומחשבותיו לרעה: **וכח** יִסָּחוּ. ראוים אמרי נועם להיות טהורים מבלי תערובות מחשבה רעה: **כז** עֶכֶר וְגו'. הבוצע בצע להרבות לו ישיחת ביתו כי בא זה ואיבר את זה אבל השונא אף מתנות כי ישען בה' אז המקום יתן לו עוד חיים מה שאין ביד אדם לתת: **כח** יִהְיֶה. טרם יענה יחשוב בלבו מה יענה וע"כ דבריו מעטים אבל פי רשעים ירבה לדבר רעות כמעין הנובע כי ידבר כל העולה על רוחו ואינו חושש:

משלי פרק טז

נד

כט רְחוּק יִהְיֶה מִרְשָׁעִים וּתְפִלַּת צַדִּיקִים יִשְׁמָע׃ מֵאֹרֶךְ-עֵינִים
יִשְׂמַח-לֵב שְׂמוּעָה טוֹבָה תִּדְשֹׁן-עַצֶּם׃ אֵזֶן שֹׁמֵעַת תּוֹכַחַת
חַיִּים בִּקְרֵב חֲכָמִים תִּלְוִין׃ פֹּרַע מוֹסֵר מוֹאֵס נַפְשׁוֹ וְשׂוֹמֵעַ
תּוֹכַחַת קוֹנֶה לֵב׃ יֵרָאֶת יְהוָה מוֹסֵר חֲכָמָה וּלְפָנָי כְּבוֹד
עֲנֹה׃

טז א לְאָדָם מַעֲרִיב-לֵב וּמִיָּהוּהָ מַעֲנֶה לִשׁוֹן׃ ב פֶּלֶא דְרָכֵי-אִישׁ
יָד בְּעֵינָיו וְתֵכֶן רוּחוֹת יְהוָה׃ ג גֹּל אֶל-יְהוָה מַעֲשֶׂיךָ וְיִפְנֹו
מִחֲשַׁבְתֶּיךָ׃ ד כָּל פֶּעַל יְהוָה לִמְעַנְהוּ וְגַם-רָשָׁע לְיוֹם רָעָה׃

רש"י

ויבין מה יענה קודם שישב דבר: (ה) מאור עינים בתורה: ישמח לב ששואלין ממנו דבר ויודע מה להשיב, ולפי פשוטו כמשמעו דבר שהוא תאוה למראות עינים, משמח הלב ומצחצח תוגת הלב כגון גן ירק ונהרות המושכי: (ז) ולפני כבוד ענוה. הענוה גורמת שהכבוד בא: (א) לאדם מעריב לב הוא סודר עצתו ודבריו בלבו: ומה מענה

מצודות ציון

(ה) תדשן. ענין שומן: (זא) תליון. ענין הממדה כמו זקק יליו זה (ישיעיה ב'): (זב) פורע. ענין השנמה ונטול כמו ותפרעו כל עמלי (נפיל ב'): (א) מעריב. ענין קדור: מענה. ענין אמייה: (ב) זך. כדור ונקי כמו שמן זית זך (שמות יד): ותוכן. מלי מוך: (ג) גול. גלגל לשמוע דבר חכמה: (זב) פורע. המבטל את המוסר הוא מואס נפשו כי מה ראה שאינו חושש בתקנתה: קונה לב. יקנה בזה לב חדש ומשכיל: (זג) מוסר חכמה. היראה תחשב למוסר להאזין חכמה וא"כ היראה היא סבה לחכמה וקורמת לה וכן לפני כבוד על כרחך היה הענוה כי הענוה היא סבה להביא את הכבוד וא"כ היא לפניו: (א) לאדם. ביד האדם לערוך הדברים בלבו בסדר נאות אבל מה בא העזר לסדר אמריו בלשון לבל יכשל בהם: (ב) זך בעיניו. כי אינו רואה חוכה לעצמו: ותוכן. ה' הוא בתוך רוחו של כל אדם ויודע הוא אם דרכיו זכאים אם לא: (ג) גול. סבב מעשיך אל ה' להיות מביא לעבודתו ואז יכונן ויתבססו מחשבותיך: (ד) כל. הכל ברא ה' למען קלוסו וגם טובת הרשע וכח הזורע שנתן בו הוא להיות מוכן לרצועת מרדות ביום בוא הרעה להיות שבת אפו ואם כן גם

משלי פרק טז

נה

ה תוֹעֲבַת יְהוָה פֶּלֶא-גְבוּהַ-לֵּב יָד לֵיָד לֹא יִנְקָה׃ ו בַּחֲסֹד וְאִמָּת
יִכְפֹּר עֵץ וּבִירָאֵת יְהוָה סוּר מֵרַע׃ ז בְּרִצּוֹת יְהוָה דְּרָכֵי-אִישׁ
גַּם-אוֹיְבָיו יִשְׁלַם אֹתוֹ׃ ח טוֹב-מַעַט בַּעֲדָקָה מֵרַב תְּבוּאוֹת
בְּלֹא מִשְׁפָּט׃ ט לֵב אָדָם יִחְשַׁב דְּרָכֹו וְיְהוָה יִכֵּן צַעֲדֹו׃ י קֶסֶם
עַל-שַׁפְתֵי-מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט לֹא יִמְעַל-פִּיו׃ יא פֶּלֶס וּמֵאוֹנִי
מִשְׁפָּט לִיהוָה מַעֲשֶׂהוּ פֶּלֶא-אֲבִי-כִּסִּים׃ יב תוֹעֲבַת מַלְכִּים עֲשׂוֹת
רָשָׁע כִּי בַעֲדָקָה יִפּוֹן פֶּסָא׃ יג רִצּוֹן מַלְכִּים שַׁפְתֵי-צַדִּיק וְדִבָּר

רש"י

בתורה (תהלים קמו) ד"א להעיד עליו כלומר פעלו מעיד עליו על גבורותיו שניה בהגדת תהלים: וגם רשע. עשה להניחו ליום רעה, וכל זה לקלוסו: (ה) יד ליד לא ינקה. מיד ליד בא לו גמול גובה לבו: (ו) וביראת ה' סור מרע. על ידי יראת ה' סור מרע: (ז) ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אותו. ריצה לו שיהיו שלימים עמו: (ט) לב אדם יחשב דרכו. ללכת דרך ישר: וה' יכין

מצודות ציון

וסנן: (ז) ישלים. מלי שלום: (י) קסם. ענין ניחוש כמו קוסם קסמים (דברים יח): ימעל. ענין נגידה ואשמה: (יא) פלס. ענין יושף כמו פלס מעגל רגליו (נפיל ד) והואלל על מטה המאונים כי הוא מיישר המשקל: כים אמממח טק: זה הוא למענה: (ה) יד ליד. מידו של מקום יבוא הגמול ליד המחויב ולא ינקה ממנה כי לא תשוב יריקם: (ו) בחסד. בעבור החסד והאמת אשר יעשה האדם יכופר העון ובלבד כשהוא סר מרע כעבור יראת ה' לא מיראת הבריות: (ז) ברצות. כאשר ריצה ה' דרכי האיש בהיותם ישרים אז גם אויביו ישלים עמו ומכל שכן שלא יתעוררו עליו אויבים חדשים: (ח) טוב. יותר טוב הון מעט הבא בצדק וביושר מהרבה תבואות הנאספים בלא משפט כי אם בגזל ובעושק: (ט) יחשב דרכו. באיזה דרך יהלך: יכין. מכין פסיעותיו ללכת במקום שירצה: (י) קסם. אמרי המלך כדורים כאלו היה קסם על שפתי כי אין דבר נכחד מאת המלך לפי שכל האנשים יחזרו למצוא חן בעיניו ולזה ימצא בכל דבר מי מגלה אותו המלך לזה לא ימעול פיו במשפטו לעות הדין מחמת טעות ושגגה: (יא) פלס. הנה יש ביד ה' פלס ומאונים לשקול בהם משפט תשלומין ומעשהו בדבר התשלומין הוא כמו כל אבני כים הם אבני המשקל הנתונים באמתחת ויש שם רבי המשקל וקטני המשקל וכן ישקול המקום תשלומין לכ"א לפי הגמול: (יב) תועבת. דבר תעוב הוא למלכים לעשות רשע כי בעבור מעשה הצדק יכון כסאו ולזה יתעב הרשע להעמיד הכסא על כנו: (יג) שפתי צדק. אמרי צדק: יאדה. אל המלכים: לעמוד הבא

מסכת	פרק ה	עדות	רו	מסכת	פרק ה	עדות	רו
ב. רבי יוסי אומר ששה דברים מקלי בית שמאי ומחמרי בית הלל. העוף עולה עם הגבינה על השלחן ואינו נאכל, פדברי בית שמאי. ובית הלל אומרים, אינו עולה ואינו נאכל. תורמין זיתים על שמן, וענבים על יין, פדברי בית שמאי. ובית הלל אומרים, אין תורמין. הזורע ארבע אמות שבפכרם, בית שמאי אומרים, קדש	☐	☐	☐	ג. רבי ישמעאל אומר, שלשה דברים מקלי בית שמאי ומחמרי בית הלל. קהלת אינו מטמא את הידים, פדברי בית שמאי. ובית הלל אומרים, מטמא את הידים. מי חטאת שעשו מצותן, בית שמאי מטהרין, ובית הלל מטמאין. הקצח, בית שמאי מטהרין ובית הלל מטמאין. וכן למעשרות:	☐	☐	☐
ד. רבי אליעזר אומר, שני דברים מקלי בית שמאי ומחמרי בית הלל. דם יולדת שלא טבלה, בית שמאי אומרים, פרכה וכמימי	☐	☐	☐	ה. ארבעה אחים, שנים מהם נשואים שתי אחיות, מתו הנשואים לאחיות, הרי אלו חולצות ולא מתיבמות. ואם קדמו ונכנסו, יוציאו. רבי אליעזר אומר משום בית שמאי, יקנמו. ובית הלל אומרים, יוציאו:	☐	☐	☐
ו. עקבא בן מהללאל העיד ארבעה דברים. אפרו לו, עקבא, תזור	☐	☐	☐	ז. עקבא בן מהללאל העיד ארבעה דברים. אפרו לו, עקבא, תזור	☐	☐	☐
רבינו עובדיה מברטנורה							
אינה מקבלת טומאה אלא אם כן היא צורה, כלומר שהיתה קשורה ונקמט העור ונתקשה על המקום הצרור עד שהוא עומד מאליו ומחזיק מה שמשימין בתוכו: אע"פ שאינה צורה. שלא נקמט העור מאליו ולא נתקשה על מקום הקשר, הוראלי וקשרו ומחזיק, הרי זה מקבל טומאה: ב. העוף עולה עם הגבינה. שאין איסורו אלא מדברי סופרים: לא עולה. גזירה שמא יעלה גבינה עם בשר בהמה באלפס רוחת, דהוא אסור מן התורה דהיינו מבשל: ובית הלל אומרים אין תורמין. מי שיש לו שמן שחייב להפריש ממנו תרומה וזיתים שחייב להפריש מהן תרומה, אינו יכול לתרום מן הזיתים כפי השיעור שיש לו לתרום מן הזיתים ומן השמן ולפטור השמן בתרומת הזיתים, דכתיב (במדבר י"ח) כדגן מן הגורן, מן הגמור על הגמור ולא ממה שאינו גמור על הגמור: הזורע ארבע אמות בכרם. שהוא השיעור שצריך אדם להרחיק חורע מן הכרם, והזורע בתוך שיעור זה קידש שורה אחת של כרם, כדכתיב (דברים כ"ב) פן תקדש המלאה וגו' ותבואת הכרם. וסבירא להו							
לבית שמאי דשורה אחת קרויה כרם. ובית הלל סברי דאין נקרא כרם פחות משתי שורות, וכי קאמר רחמנא דתבואת הכרם קדשה, שתי שורות של כרם קאמר: המעיסה. קמח שנתנוהו על גבי מים ורוחחים ומתבשל ומתעבה שם. בית שמאי פוטרים מחלה. ובית הלל מחייבים. ופסק הלכה בזה כתבנו בריש חלה: חרדלית. כמו הר דלית. זרם מים הבא מדליו של הר, כלומר מגובה ההר. ואפילו אין מתחלתו ועד סופן אלא ארבעים סאה מטבילין בהן לבית שמאי. ובית הלל אומרים אין מטבילין עד שיהו ארבעים סאה במקום אחד, שאין חרדלית מטהרת אלא באשבורן: כפורש מן הקבר. וצריך הזאה שלישי ושביעי. ולא נחלקו בית שמאי ובית הלל אלא בערל נכרי שמל ביום ארבעה עשר, דבית להלל סברי גזירה שמא יטמא לשנה הבאה ויאמר אשתקד לא טהרתי מכל טומאה עד ארבעה עשר וטבלתי ואכלתי, השתא נמי אטכול ואוכל, ולא ידע דאשתקד נכרי היה ולא מקבל טומאה עכשיו ישראל הוא ומקבל טומאה. ובית שמאי סברי לא גזרינן. אבל ערל ישראל, דברי הכל טובל ואוכל פסחו לערב:							
ג. קהלת אינו מטמא את הידים. מפני שחכמתו של שלמה היא ולא ברוח הקודש נאמרה: מטמא את הידים. דסברי אף קהלת ברוח הקודש נאמרה, הלכך מטמא את הידים כשאר כתבי הקודש: שעשו מצותן. לאחר שהווא אותם על הטמא וטהר בהם, אם נטפו מגופו על גבי אדם או על גבי כלים: הקצח. זרע שחור שקורין לו ניל"ז בלע"ז. ורגילין לתת אותו בלחם, שהרגיל בו אינו בא לידי כאב לב: בית שמאי מטהרין. דלא חשיב אוכל: ובית הלל מטמאין. כיון דרגילין לתת אותו באוכלים חשיב אוכל: וכן למעשרות. כמו שנחלקו בטומאה כן נחלקו למעשרות, שהמטמא טומאת אוכלים מחייבו במעשרות: ד. דם יולדת. ששהתה שבוע לזכר ושבועיים לנקבה ולא טבלה: בית שמאי אומרים כרוקה וכמימי רגליה. שמתמאים להם ואין מטמאים בבישם, אף דמה מטמא לח ואינו מטמא יבש. ואינו חשיב כדם נדה שמטמא לח ויבש: ובית הלל אומרים מטמא לח							
ז. שער פקודה. לשון פקדון, שהפקידה הבהרת את השער בעור הבשר והלכה לה, כגון שהיתה בו בהרת ובה שער לבן, הלכה הבהרת והניחה לשער לבן במקומו, ואח"כ חזרה הבהרת. עקביא בן מהללאל מטמא, כיון שנהפך שער לבן בבהרת אע"פ שזו הבהרת שהיא עכשיו אינה אותה שהפכה לעמוד הבא							

הלכות אביילות סימן שסב

תרומב

ד. ל' ארון העובר ממקום למקום, אם שלדו קימת, צריכין ללוותו כמו בשעת הוצאת המת.

סימן שסב לקבר בפרקע, ואם קוברים שני מתים יחד, וכו' ו' סעיפים

א. הנותן מתו בארון ולא קברו בפרקע, עובר משום מלין את המת. ואם נתנו בארון וקברו בפרקע, אינו עובר עליו, ומכל מקום יפה לקברו בפרקע ממש, אפלו בחוץ לארץ.

ב. נותנין המת על גביו, ופניו למעלה, כאדם שהוא יושן.

ג. אין קוברים ב' מתים זה בצד זה, אלא אם כן היה דפן הקבר מפסיק ביניהם; ולא המת בצד עצמות; ולא עצמות בצד המת. אכל נקבר האיש עם בתו קטנה, והאשה עם בנה קטן ועם בן בנה קטן. זה הכלל כל שישן עמו בחייו, נקבר עמו במותו.

ד. אין נוהגין ב' ארונות זה על זה; ואם נתן, נופין העליון שפינה. ואם יש ביניהם עפר ששה טפחים, מתר.

באר הגולה

מקמי מיתא וכו': פ' מ"ק דף כ"ה ע"א: א לשון הטור מדברי הרמב"ן בסת"ה ממירא דרבי יוחנן סנהדרין דף מ"ז ע"ב: ב שם וכצוואתו דרבי שם כירושלמי ומה שהיו נוהגים חכמי התלמוד בארונות לאחר עיכול הבשר הוא או שהיו נוקבים הארון לארץ: ג שם מהא דאמרין במתי מדבר וכו' דהוי גני אפרקדי ב"ב דף ע"ד ע"א: ד ברייתא באבל רבתי: ה שם כרבי יהודה: ו שם: ז סנהדרין משנה גמ' דף מ"ז ע"א: ח טור מדברי הרמב"ן בסת"ה מעובד כי נח נפשיה דרב הונא ואסקוהו לארץ ישראל וכו' [במ"ק כ"ה ע"א]: ט רבינו ירוחם נתיב כ"ה בשם ספר חסידים שאף במותם אין להם מנוחה יחד ועוד כתב שם קצת אוהרות בענין קבורת מת וע"ש: י ירושלמי סוף פ"ג דמ"ק וכתב הכל בו הטעם מפני שהוא קשה למתים וכו' ע"ש: פירוש למקום שהוא שלו ששוכניו שם בני משפחתו: ב רבינו ירוחם: ג הגהות אשר"י בשם א"ו בפ"ג דמ"ק: ד שם:

הלכות אביילות סימן שסד

תרומב

סימן שסד אסור הנאה של קבר והאכיל והבנין, וכו' ו' סעיפים

א. קבר של בנים, אסור בהנאה; אבל פרקע עולם של קבר, אינו נאסר. הגה: ויש אומרים דהפרקע שלקחו מן הקבר וחרו ונתנו עליו, דהוי תלוש ולבסוף קברו, אסור בהנאה (טור בשם הר"ר ישעיה). ויש אומרים עוד לישב על האבן שנותנין על הקבר למצבה (גם זו בשם וכו' כ הנהות אשר"י בשם אור יודע פרק אלו מגלחין). ויש חולקים ומתירים (טור בשם הרא"ש). הכלים שחופרים וקוברים בהם, מתירים בהנאה, ואין להשתמש בהן אלא מדעת הגבאי, כמו בשאר צדקה (תשובת הרשב"א סימן צ"ו).

ב. והא דקבר של בנים אסור לעולם, דוקא שפגאו לשם מת, ונתנו בו אפלו ג' על דעת לפנותו, ויפלו לא נתן בו אלא ג' כל. אכל אם בנאו לשמו, ולא נתנו בו, מתר. וכן אם נתנו בו אדעתא לפנותו, ולא הזמינו מתחלה, מתר לאחר שפגהו. אכל אם נתנו בו על דעת להיות בו עולמית, אסור אפלו לאחר שפגהו, אפלו לא בנאו לשמו. ואם לא בנאו לשמו, ונתנהו בתוכו והוסיף בו דימוס (פרוש ג' דף, והא שורת בנים הוסיף) לשמו, פלו אסור, אפלו לאחר שפגהו ואפלו שקברו שם על דעת

קבורת לעיר (אחרת), אלא אם כן מחוצה לארץ, לארץ. הגה: או שפולנין אותו למקום קבורת אבותיו (פן משמע באור יודע). ואם צוה להוליכו ממקום למקום, או שצוה לקברו בביתו ולא בבית הקברות, שומעין לו (ג"ו שם). ומתר לתן סיד עליו, כדי לעפל הבשר מהר, ולהוליכו למקום אשר צוה (רשב"א סימן שס"ד).

ג. אין מלקטין עצמות, לא מתוך הארון ולא מתוך הקבר, לצד זה, לקבר שם מת אחר, או לצדן המקום.

ד. ימקום שנוהגין לקבר במתמורות (פ' בשוועת עמקות מן במקורות כל יקונו (תהלים קמ, יא) בלא ארון, עד שיתעפל הבשר, ואחר כך מלקטין העצמות וקוברים אותן בארון, מתר.

ה. ארון שפגהו, אסור בהנאה. אם הוא של אבן ושל חרס, ישבר; ושל עץ, ישרף.

ו. הנוצא נסרים בבית הקברות, לא יזיזם ממקומם.

ז. אסור לפתח הקבר אחר שנסתם הגולל, אפלו אם עוררים היוירשים לפתחו כדי לבדק אם הביא שתי שערות.

באר הגולה

ח ברייתא הביאו הטור וסת"ה: ט טור מדברי הרמב"ן בסת"ה ולמד כן מהירושלמי ובריתא דלעיל: ז ברייתא באבל רבתי פרק י"ג: ח דהיישנן שמא הוא ארון שפינוהו: ט רבינו ירוחם בשם אבן רבתי (הביאם הרא"ש במ"ק): א מסקנת הגמרא סנהדרין דף מ"ז ע"ב גבי עובדא דקברא דרב: ולפי זה אסור לדרוך ע"ג הקבורת הגהת אשר"י: ב אוקמתא דגמרא שם [מ"ת ע"א]: ג כפי הרמב"ן בהא דמשני אע"ג דפנייה: ד ברייתא שם: ה כפירוש הרמב"ן דהיינו אומניה וצר ביה: ו ברייתא שם דף מ"ח ע"ב:

לעמוד הבא

פרשת ויחי

ספר הוזהר

(דף רכט ע"א)

א'רס

פרשת ויחי

ספר הוזהר

(דף רכט ע"ב) א'רסא

דְּתִיב עַל פֶּרֶסְיָא דְאַבְהֶן, וְתִיב עַל פֶּרֶסְיָא דְאַקְרִי שְׁמִים, וּבִגִּין פֶּן הִישָׁבִי בְּשָׁמִים כְּתִיב.

וּמִהֶבָּא, כִּד בְּרַבָּאן נִגְדִי מַעֲיֵלָּא מַעֲמֻקָּא דָּא, כְּלֵהוּ נְטִיל לֹון הָאִי אֲתֵר דְאַקְרִי שְׁמִים, וּמֵהָאִי נִגְדִי לְתַתָּא, עַד דְּמָטוּ לְצִדִּיקֵינָא קִיָּימָא דְעַלְמָא, וּמִהֶבָּא מִתְּבַרְכִין כָּל אֵינוֹן חִיָּילִין, וְכָל אֵינוֹן מִשְׁרַיִין לְזַנְיָהוּ, וְהָא אִוְקָמוּהָ.

תָּא חֲזִי, בְּשִׁבְעִין וְתָרִין נְהוּרִין, אֶסְתַּלַּק עֲטָרָא דְכָל מִשְׁרַיִין, עֲגוּלָּא דְעַלְמָא, בְּשִׁבְעִין דִּבְכִּתִּי, חֵד עֲגוּלָּא לְכֵלְהוּ בְּגוֹ הַהוּא עֲגוּלָּא נְקוּדָּה חֵדָּא דְקִיָּימָא בְּאֻמְצָעֵתָא, מֵהָאִי נְקוּדָּה, אֲתַזְנִת כָּל הַהוּא עֲגוּלָּא, בֵּית קִדְשׁ הַקִּדְּשִׁים, אִיהוּ אֲתֵר (דף רכט ע"ב) לַהֲהוּא רוּחָא דְכָל רוּחִין (ס"א הָא רִוָּא דְכָל רוּחִין) אֲתַטְמֵר בְּגִיָּיהָ. הָאִי טְמִירוּ אִיהוּ

בְּגוֹ חִילָהָא, טְמִירָא אִיהוּ בְּגוֹ לְגוֹ, כִּד סְלָקָא דָּא, כְּלָא סְלָקִין אֲבַתְרָהּ. הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (שיר השירים א) מִשְׁכְּנִי אַחֲרַיָּךְ נְרוּצָה.

רַבִּי חֲזַקְיָה וְרַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי יְהוּדָה הוּוּ אֲזִיל בְּאוּרְחָא, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, כָּל חֵד וְחֵד מִיָּנָן לִימָא מְלִי דְאוּרִיָּתָא. פֶּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, (תהלים עט) אֵל תִּזְכֹּר לִנּוּ עֲוֹנוֹת רַאשׁוֹנִים מִהֵרָ יִקְדְּמוּנִי וְגו'. תָּא חֲזִי, קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּרַחֲמֵימָא דִּישְׂרָאֵל, רַחֲמִים לֹון, דְּאֵינוֹן עֲדִיבָה וְאֲחַסְנָתִיהָ, לֹא מִסְתַּפֵּל אַחֲרָא בְּדִינֵיהּ, כִּד אִיהוּ בְּלַחֲדִיָּה.

וְכִיָּן דְּאִיהוּ מִסְתַּפֵּל בְּדִינֵיהּ, אֲתַמְלִי עֲלֵיהּ רַחֲמִין, בְּגִין דְּאִיהוּ כָּאֵב דְּרַחֲמִים עַל בְּנִים, כְּמָה דְּאֵת אָמַר, (תהלים קג) כִּרְחֵם אָב עַל בְּנִים רַחֵם ה' וְגו'. וְכִיָּן דְּאִשְׁתַּפַּח לֹון

חֻבִּין, מַעֲבֵר לֹון רַאשׁוֹן רַאשׁוֹן, עַד דְּאִעֲבֵר לֹון לְכֵלְהוּ מִקְמִיָּה. וְכִיָּן דְּאִעֲבֵר לֹון מִקְמִיָּה, לֹא אִשְׁתַּאֲרַ עֲלֵיָּהּ חֻבִּין לְמִיָּהב שְׁלִטְנוּ לְסִטְרָא אַחֲרָא דִּינָא עֲלֵיָּהּ.

אֲתִי לְמִיָּהב קְמִיָּה כְּדִבְרֵימָתָא, אֵינוֹן חֻבִּין קְדָמָי דְּאִעֲבֵר מִקְמִיָּה חֲשִׁיב עֲלֵיָּהּ, וְעַל דָּא כְּתִיב אֵל תִּזְכֹּר לִנּוּ עֲוֹנוֹת רַאשׁוֹנִים מִהֵרָ יִקְדְּמוּנִי רַחֲמִיךָ וְגו'. דָּאִי רַחֲמִיךָ לֹא יִקְדְּמוּ עֲלֵיָּהּ דִּישְׂרָאֵל, לֹא יִכְלִין לְקִיָּמָא דְעַלְמָא. בְּגִין דְּכִמָּה אֵינוֹן מְאִרִי דִּינָא קִשְׁיָא, מְאִרִי תְרִיסִין, וְכִמָּה דִּלְטוּרִין דְּקִיָּימִי עֲלֵיָּהּ דִּישְׂרָאֵל לְעֵילָא, וְאֵלְמָלָא דְאַקְדִּים קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא רַחֲמִים עֲלֵיָּהּ דִּישְׂרָאֵל, עַד לֹא יִשְׁגַּח בְּדִינֵיהּ, לֹא יִכְלִין לְקִיָּמָא דְעַלְמָא. וְעַל דָּא, מִהֵרָ יִקְדְּמוּנִי רַחֲמִיךָ כִּד דְּלֹונוּ מְאִד.

דְּלֹוּתָא דְּעוֹבְדִין שְׁבִין, דְּלֹוּתָא דְּעוֹבְדִין דְּכִשְׁרֹן.

תָּא חֲזִי, אֵלְמָלָא יִסְגְּלוֹן יִשְׂרָאֵל עוֹבְדִין דְּכִשְׁרֹן קְמִי קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, לֹא קִיָּימִין עֲמִין עוֹבְדִי עֲבוּדָת כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת דְּעַלְמָא, אֲכָל יִשְׂרָאֵל אֵינוֹן גְּרָמִין לְשָׂאֲרָא עֲמִין עוֹבְדִי עֲבוּדָת כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת לְזַקְפָּא רִישֵׁיהּ דְּעַלְמָא. דְּאֵלְמָלִי יִשְׂרָאֵל לֹא יִהוּן חֲטָאן קְמִי קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׂאֲרָא עֲמִין עוֹבְדִי עֲבוּדָת כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת אֲתַכְפִּיין קְמִיָּהּ.

וְתָא חֲזִי, אֵלְמָלָא דְאַמְשִׁיכוּ יִשְׂרָאֵל בְּעוֹבְדִין בִּישִׁין לְסִטְרָא אַחֲרָא בְּאַרְעָא קִדְשָׁא, הָא אֲתַמְר, דְּלָא שְׁלִטוּ שְׂאֲרָא עֲמִין עוֹבְדִי עֲבוּדָת כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת בְּאַרְעָא קִדְשָׁא, וְלֹא אֲתַגְּלוּ מַעַל אַרְעָא. וְעַל דָּא כְּתִיב, כִּי דְּלֹונוּ מְאִד. דְּלִית לֹן עוֹבְדִין דְּכִשְׁרֹן כְּדָקָא חֲזִי.

תרגום לשון הוזהר

מעשים טובים, דלות של מעשים כשרים [לפי הקדוש ברוך הוא]

בא תראה, אלמלא יסגלו ישראל מעשים כשרים לפני הקדוש ברוך הוא, לא היו עומדים עמים עובדי כוכבים ומזלות בעולם, אבל ישראל הם גורמים לשאר עמים עובדי כוכבים ומזלות לזקף ראשיהם בעולם. שאלמלא ישראל לא היו חוטאים לפני הקדוש ברוך הוא, שאר עמים עובדי כוכבים ומזלות נכפים לפניהם.

ובא ראה, אלמלא שהמשיכו ישראל במעשים רעים לצד אחר בארץ הקדושה, הרי נתבאר, שלא שלטו עמים עובדי כוכבים ומזלות בארץ הקדושה, ולא הגלו מעל הארץ, ועל זה כתוב כי

למעלה בסוד החכמה העליונה, ואחוז למטה שישב על כסא האבות, יושב על הכסא שנקרא שמים, ולכן כתוב הישבי בשמים.

ומכאן, כשברכות שופעות מלמעלה מהעמק הנה, את כלן נוטל המקום הנה שנקרא שמים, ומה שופעים למטה, עד שמגיעים לצדיק עמוד העולם, ומכאן מתברכים כל אותם החילות וכל אותם המחנות למיניהם, והרי פרשנה.

בא ראה, בשבעים ושנים מאורות עולה עטרת כל המחנות, עגול העולם, בשבעים מקומות עגול אחד לכלם. בתוך אותו עגול נקודה אחת שעומדת באמצע. מנקדה זו נוזן כל אותו עגול, בית קדש הקדושים, הוא מקום לאותה רוח כל הרוחות, (כמו שרש של המדות) נסתר בתוכו. סתר זה

ובגין כך פי דלונו מאד מהר יקדמונו רחמיה.

רבי יוסי פתח ואמר, (תהלים א) עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה, וכתוב, (תהלים ק) עבדו את ה' בשמחה באו לפניו ברננה. תא חזי, כל בר נש דאתי למפלח ליה לקדשא ברין הוא, בצפרא ובפניא כעי למפלח ליה לקדשא ברין הוא.

בצפרא כד סליק נהורא, ואתערותא דסטר ימינא אתער בעלמא, כדין כעי בר נש לאתקשרא בימינא דקדשא ברין הוא, ולמפלח קמיה בפולחנא דעלותא. בגין דעלותא אחסין חקפא לעילא, ואמשיך ברכאן מעומקא עלאה לכלהו עלמין, ומתמן אמשיך ברכאן לתתאי. ואשתכחו עלאין ותתאין מתברכאן, בההוא פולחנא דעלותא.

פולחנא דעלותא, דקא כעי בר נש למפלח קמי קדשא ברין הוא, בשמחה וברננה לאכללא לננסת ישראל ביניהו, ולבתר ליחידא יחידא כדקא חזי. דכתיב, (תהלים ק) דעו כי ה' הוא אלהים, דא רזא דיחידא כרזא דפולחנא.

ועם כל דא, כעי בר נש למפלח קמיה דקודשא ברין הוא בחדוה, ולאחזאה חדרה בפולחניה, ואלין תרין שמחה ורננה, לקבל תרין אליו. לקבל תרין עלותין, תרין קורבנין ליומא ורננה. שמחה בצפרא, ורננה ברמשא. ועל דא, (במדבר כח) את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים. ועל דא, עלותא דערבית רשות איהי, בגין דההיא שעתא מחלק

טרפא לכל חילהא, ולא שעתא לאדברא (ביא לאתברא) אלא למיהב מזונא. ביממא היא מתברכת מתרין סטרין אליו, בצפרא וברמשא מגו שמחה ורננה, ובליילא פליג ברכאן לכלא כדקא חזי, הדא הוא דכתיב, (משלי לא) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וגו'.

פתח רבי חזקיה ואמר, (תהלים קמא) תכון תפילתי קטרת לפניך משאת כפי מנחת ערב. אמאי מנחת ערב ולא עלותא (דף רל ע"א) דצפרא, דלא כתיב תכון תפילתי בבקר. אלא הכי אתמר, תכון תפילתי קטרת לפניך, קטרת לא אתינא אלא על חדרה, הדא הוא דכתיב, (משלי כו) שמן וקטרת ישמח לב. ועל דא כהנא כד אדליק בוצינין, הנה מקריב קטרת, כמה דאת אמר, (שמות ל) בהטיבו את הנרות

לקטירנה ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים לקטירנה. בצפרא, על חדרה, דשעתא גרים. ברמשא, למחדי סטר שמאלא, והכי אתחזי. ולעלם לא אתי אלא על חדרה.

ותא חזי קטרת מקשר קשרין, ואחרי לעילא ותתא, ודא אעבר מותא וקטרוגא ורוגזא, דלא יכיל לשלטא בעלמא. כמה דכתיב, (במדבר י) ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטרת והולך מהרה וגו'. לבתר דא כתיב, וירץ (אחרי) וגו', ויכפר על העם, וכתוב, ויעמד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה. בגין דלא יכלין כל סטרין בישיין וכל מקטריין למייקם קמי קטרת. ועל דא איהו רזא (ס"א חדרה) דכלא וקשורא דכלא. ובשעתא דמנחה, דדינא שריא

תרגום לשון הזהר

עבודת התפלה, שצריך אדם לעבד לפני הקדוש ברוך הוא בשמחה וברננה להכיל את כנסת ישראל ביניהם, ואחר כך ליחד יחידא כראוי, שכתוב דעו כי ה' הוא אלהים. והו סוד היחוד בסוד העבודה.

ועם כל זה צריך אדם לעבד לפני הקדוש ברוך הוא בחדוה ולתראות חדרה בעבודתו, ושני אלה – שמחה ורננה – כנגד שני אלה. שתי תפלות, שני קרבנות ליום כנגד שני אלה, שהם שמחה ורננה. שמחה בבקר, ורננה בלילה. ועל זה (במדבר כח) את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים.

ועל זה תפלת ערבית היא רשות, משום שאותה שעה מחלקת טרף לכל חילותיה, ולא שעה

תרגום לשון הזהר

להוכיח ולהתבאר, אלא לתת מזון. ביום ההוא מתברכת משני הצדדים הללו, בבקר ובלילה, מתוך שמחה ורננה, ובלילה מחלקת לכל כראוי.

וזה שכתוב (משלי לא) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וגו'. פתח רבי חזקיה ואמר, (תהלים קמא) תכון תפילתי קטרת לפניך משאת כפי מנחת ערב. למה מנחת ערב ולא תפלת הבקר, שלא כתוב תכון תפילתי בבקר? אלא כך נתבאר, תכון תפילתי קטרת לפניך. קטרת לא באה אלא רק על חדרה. והו שכתוב (משלי כו) שמן וקטרת ישמח לב. ולכן הכוון כשמדליק נרות, היה מקריב קטרת, כמו שנאמר (שמות ל) בהטיבו את הנרות ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים לקטירנה. בבקר על חדרה,

ובשעת המנחה, כשהיו שריי בעולם, התכונן דוד באותה תפלה, שכתוב תכון תפילתי קטרת לעמוד הבא

ה יִשְׁאוּ וְיִשְׁמְחוּ | בָּךְ כָּל־מִבְכְּשֵׁיךָ
וְיֹאמְרוּ תָמִיד יִגְדַּל אֱלֹהִים אֱהִי
יְשׁוּעָתְךָ : וְאֶנִּי | עֲנִי וְאֶבְיוֹן אֱלֹהִים
חֹשֶׁה לִי עֲזָרִי וּמַפְלְטִי אֶתָּה יְהוָה
אֶל־תֵּאָחֵז :

עזרא א בָּךְ יְהוָה חֲסִיתִי אֶל־אֲבוֹשָׁה
לְעוֹלָם : ב בַּעֲדֶקְתְּךָ תַּעֲלִינִי
וּתְפַלְטֵנִי הַטָּה־אֵלֵי אֲזִנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנִי :
ג הִיָּה לִי | לְצוֹר מְעוֹן לְבֹא תָמִיד
צִוִּיתָ הוֹשִׁיעֵנִי כִּי־סֹלֵעִי וּמַצּוֹדֵתִי
אֶתָּה : ד אֱלֹהֵי פִלְטֵנִי מִיַּד רָשָׁע מִכַּף
מַעֲנֵל וְחוֹמֶץ : ה כִּי־אֶתָּה תִּקְוֵתִי אֲדֹנִי
יְהוָה קִרְיָ אֱלֹהִים מִבְּטָחִי מִנְּעוּרִי : ו עֲלִיךָ |
נִסְמַכְתִּי מִבְּטָן מִמַּעַי אֲמִי אֶתָּה גִּזְוִי
בָּךְ תִּהְלֹתִי תָמִיד : ז כְּמוֹת הַיֵּיתִי
לְרִבִּים | וְאַתָּה מַחֲסִי־עֲזֹ : ח יִמְלֹא פִי
תְהִלָּתְךָ כָּל־הַיּוֹם תִּפְאַרְתְּךָ : ט אֶל־
תְּשִׁלִּכֵנִי לַעַת זִמְנָה כְּכֹלֹת כָּחִי אֶל־
תַּעֲזֹבֵנִי : י כִּי־אֲמָרוּ אוֹיְבֵי לִי וְשֹׁמְרֵי
נַפְשִׁי נִוְעֲצוּ יַחְדוּ : יא לֵאמֹר אֱלֹהִים
עֲזָבוּ רִדְפוּ וְתַפְשׂוּהוּ כִּי־אֵין מַצִּיל :
יב אֱלֹהִים אֶל־תִּרְחַק מִמֶּנִּי אֱלֹהֵי
לְעֶזְרָתִי חַשָּׁה חֹשֶׁה : יג יִבְשׂוּ יִכְלֹוּ
שִׁטְנֵי נַפְשִׁי יַעֲטוּ חֲרָפָה וּכְלָמָה
מִבְכְּשֵׁי רַעֲתִי : יד וְאֶנִּי תָמִיד אֲחִיל
וְהוֹסַפְתִּי עַל־כָּל־תְּהִלָּתְךָ : טו פִּי | יִסְפֹּר
צִדְקָתְךָ כָּל־הַיּוֹם תִּשְׁוַעְתָּךְ כִּי לֹא
יִדְעָתִי סִפְרוֹת : טז אֲבֹא בַּגְּבוּרוֹת אֲדֹנִי
יְהוָה קִרְיָ אֱלֹהִים אֲזַכִּיר צִדְקָתְךָ לְבָדְךָ :

יז אֱלֹהִים לְמַדְתִּנִּי מִנְּעוּרִי וְעַד־הַנַּהֲ
אֲגִיד נִפְלְאוֹתֶיךָ : יח וְגַם עַד־זִקְנָה |
וְשִׁכְחָה אֱלֹהִים אֶל־תַּעֲזֹבֵנִי עַד־אֲגִיד
זְרוּעֶךָ לְדוֹר לְכָל־לְבוֹא גְבוּרָתְךָ :
יט וְצִדְקָתְךָ אֱלֹהִים עַד־מָרוֹם אֲשֶׁר־
עֲשִׂיתָ גְדֻלוֹת אֱלֹהִים מִי כְמוֹךָ : כ אֲשֶׁר
הִרְאִיתָנִי | הִרְאִיתָנִי | צְרוֹת רַבּוֹת וְרַעוֹת
תְּשׁוּב תִּתֵּנִי תַחֲיִינִי וּמִתְהַמּוֹת הָאָרֶץ
תְּשׁוּב תַּעֲלֵנִי תַעֲלֵנִי : כא תִּרְבֵּךְ | גְּדֻלָּתִי
וְתִסָּב תִּתְחַמֵּנִי : כב גַּם־אֲנִי | אֲדוֹךְ
כְּכֹל־נִבְלָא אֲמַתְךָ אֱלֹהֵי אֲזַמְרָה לָךְ
בְּכִנּוֹר קָדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל : כג תִּרְנַנָּה שְׁפָתִי
כִּי אֲזַמְרָה־לָךְ וְנִפְשִׁי אֲשֶׁר פָּדִיתָ :
כד גַּם־לְשׁוֹנִי כָּל־הַיּוֹם תִּהְיֶה צִדְקָתְךָ
כִּי־בָשׂוּ כִי־חִפְרוּ מִבְכְּשֵׁי רַעֲתִי :

יז לחודש יום ראשון

עזרא א לְשַׁלְמָה | אֱלֹהִים מִשְׁפָּטֶיךָ
לְמַלְךְ תָּנוּ וְצִדְקָתְךָ לְכֹן־מֶלֶךְ :
ב יָדִין עַמֶּךָ בַּצֶּדֶק וְעֲנִיֶיךָ בַּמִּשְׁפָּט :
ג יִשְׁאוּ הָרִים שְׁלֹום לְעַם וְגִבְעוֹת
בַּעֲדָה : ד יִשְׁפֹּט | עֲנִיִּי־עַם יוֹשִׁיעַ
לְבָנֵי אֶבְיוֹן וְיִבְאָ עוֹשֶׁק : ה יִירָאוּךָ
עַם־שֹׁמֵשׁ וּלְפָנֶי יֵרָח דוֹר דוֹרִים :
ו יִרַד כְּמָטָר עַל־גִּזְוֹ כְּרִיבִים וְזֵרִיף
אָרֶץ : ז יִפְרַח־בְּיָמָיו צִדִּיק וְרַב שְׁלֹום
עַד־בְּלִי יָרֵחַ : ח וְיִרַד מִגֶּם עַד־גֶּם
וּמִנְהַר עַד־אֶפְסֵי־אָרֶץ : ט לְפָנָיו יִכְרְעוּ
צִיִּים וְאֵלֵבָיו עֶפֶר יִלְחֹכוּ : י מַלְכִּי
תִּרְשִׁישׁ וְאִיִּים מִנְּחָה יִשְׁיֹבוּ מִלְכִּי

שָׂבָא וְסָבָא אֲשֶׁכֶּר יִקְרִיבוּ :
יא וְיִשְׁתַּחֲווּ־לוֹ כָּל־מַלְכִּים כָּל־גּוֹיִם
יַעֲבֹדוּהוּ : יב כִּי־יִצְלֵל אֶבְיוֹן מִשּׁוּעַ
וְעֲנִי וְאֵין־עֲזוֹר לוֹ : יג יִחַס עַל־דֵּל
וְאֶבְיוֹן וּנְפֹשׁוֹת אֶבְיוֹנִים יוֹשִׁיעַ :
יד מִתוֹךְ וּמִחֲמָס יִגְאֹל נַפְשָׁם וְיִיָּקֵר
דָּמָם בְּעֵינָיו : טו וַיְחִי וַיִּתֵּן־לוֹ מִזֶּהָב
שָׂבָא וַיִּתְּפַלֵּל בְּעַדוֹ תָמִיד כָּל־הַיּוֹם
וַיִּבְרַכְהוּ : טז יְהִי פֶסֶת־כֹּר | בָּאָרֶץ
כְּרָאשׁ הָרִים יִרְעַשׂ כָּלִכְנוֹן פְּרִי
וְיִצְיָעוּ מְעִיר כְּעֹשֶׁב הָאָרֶץ : יז יְהִי
שְׁמוֹ | לְעוֹלָם לְפָנֵי־שֹׁמֵשׁ יְזוֹן שְׁמוֹ
וַיִּתְּבַּרְכוּ בּוֹ כָּל־גּוֹיִם יֹאשְׁרוּהוּ :
יח בְּרוּךְ | יְהוָה אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
עֲשֵׂה נִפְלְאוֹת לְבָדְךָ : יט וּבְרוּךְ | שֵׁם
כְּבוֹדוֹ לְעוֹלָם וְיִמְלֹא כְּבוֹדוֹ אֶת־כָּל
הָאָרֶץ אָמֵן | וְאָמֵן : כ כָּלֹ תִפְלוֹת דָּוִד
כֹּן־יִשְׁעִי :

ספר ליום רביעי שלישי

עזרא א מִזְמוֹר לְאַסָּף אֶךְ טוֹב לְיִשְׂרָאֵל
אֱלֹהִים לְכָרִי לִבִּי : ב וְאֶנִּי בַּמַּעַט
נָטִיו רִגְלִי כְּאֵין שִׁכְחָה שִׁכְחוּ אֲשֶׁרִי :
ג כִּי־קָנַאתִי בְּהוֹלִלִים שְׁלֹום רְשָׁעִים
אֲרָאָה : ד כִּי אֵין חֲרָצוֹת לְמוֹתָם
וּבְרִיא אֹלָם : ה בַּעֲמַל אָנוּשׁ אֵינָמוּ
וְעַם־אָדָם לֹא יִגָּעוּ : ו לָכֵן עֲנַקְתָּמוּ
גִּאוּהָ יַעֲטֹף־שִׁית חֲמָס לָמוֹ : ז יִצָּא
מִחֻלָּב עֵינָמוּ עֲבָרוּ מִשְׁכִּיֹּת לִבִּי :
ח יִמְיוֹ | וַיִּדְּבְרוּ כְרַע עֲשָׂק מִמְרוֹם

יִדְּבְרוּ : ט שְׁתֵּי בִשְׁמִים פִּיהֶם וְלִשְׁוֹנָם
תְּהִלָּךְ בָּאָרֶץ : י לָכֵן | יִשָּׁב עִמּוֹ
הָלָם וּמִי מִלֹּא יִמְצוּ לָמוֹ : יא וְאָמְרוּ
אִיכָה יִדְּעֵאל וַיֵּשׁ דַּעַה בְּעֵלְיוֹן :
יב הִנֵּה־אֱלֹהָה רְשָׁעִים וּשְׁלֹוֹי עוֹלָם
הִשְׁגוּ־חֵיל : יג אֶךְ־רִיק זָכִיתִי לִבִּי
וְאֶרְחָץ בְּגִלְיוֹן כְּפִי : יד וְאֶהִי גִגּוּעַ
כָּל־הַיּוֹם וְתוֹכַחְתִּי לְבַקְרִים : טו אִם־
אֲמַרְתִּי אֶסְפָּרָה כְּמוֹ הַנָּה דוֹר בְּנִיךָ
בְּגִדְתִי : טז וְאֶחֱשָׁבָה לְדַעַת זֹאת עָמַל
הָאִי הוּא בְּעֵינֵי : יז עַד־אֲבֹא אֶל־
מִקְדָּש־יִשְׂרָאֵל אֲכִינָה לְאַחֲרִיתָם : יח אֶךְ
בְּחִלְקוֹת תְּשִׁית לָמוֹ הַפְּלָמָה
לְמִשְׁוֹאוֹת : יט אֵיךְ הָיוּ לְשִׁמָּה כְּרַגַּע
סָפּוּ תָמוּ מִן־בְּלָהוֹת : כ בְּחִלּוֹם מִהֲקִיץ
אֲדֹנִי בְּעִיר | צִלְמָם תִּבְּזוּ : כא כִּי
יִתְחַמֵּץ לִבִּי וְכִלְיוֹתִי אֲשַׁתּוֹנֵן :
כב וְאֶנִּי־בָעַר וְלֹא אֲדַע בְּהִמּוֹת הַיֵּיתִי
עִמָּךְ : כג וְאֶנִּי תָמִיד עִמָּךְ אֲחֻזָּת כִּיד־
יְמִינִי : כד בַּעֲצָמְךָ תִּנְהַנִּי וְאַחֵר כְּבוֹד
תִּשְׁתַּחֲנִי : כה מִי־לִי בִשְׁמִים וְעִמָּךְ לֹא־
תִּסָּפֵת בָּאָרֶץ : כו כָּלָה שְׂאִירִי וּלְבָבִי
צוּר־לִבִּי וְחִלְקִי אֱלֹהִים לְעוֹלָם :
כז כִּי־הִנֵּה רַחֲקִיד יֹאבְדוּ הַצְּמִתָּה כָּל־
זוֹנֶה מִמֶּךָ : כח וְאֶנִּי | קָרַבְתָּ אֱלֹהִים לִי
טוֹב שְׁמִי | בְּאֲדֹנִי יְהוָה קִרְיָ אֱלֹהִים מַחֲסִי
לְסִפּוֹר כָּל־מַלְאכֹתֶיךָ :

עזרא א מִשְׁפִּיל לְאַסָּף לְמַה אֱלֹהִים
וְנִחַתָּ לְנִצָּח יַעֲשֶׂן אֶפְסָךְ בְּצִאֵן

מרעיתך: ב זכר עדתך | קניית קדם
גאלת שבט נחלתך הרציון זה |
שכנת בו: ג הרימה פעמיה למשאות
נצח כלהרע אויב בקדש: ד שאגו
צוריד בקרב מועדך שמו אותם
אותות: ה יודע במקרא למעלה בסכך
עץ קרדמות: ו ועתה פתוחיה יחד
בכשיל וכלילות יהלמון: ז שלחו
באש מקדשך לארץ חללו משכן
שמן: ח אמרו בלבם ניגם יחד שרפו
כל-מועדיאל בארץ: ט אותינו לא
ראינו אין-עוד נביא ולא-אתנו ידע

עז * למנצח אל-תשחת מזמור
לאסף שיר: ב הודינו לך |
אלהים הודינו וקרוב שמך ספרו
נפלאותיך: ג כי אקח מועד אני
מישרים אשפט: ד נמלים ארץ וכל-
לשביה אנכי תפנתי עמודיה סלה:
ה אמרתי להללים אל-תהללו
ולרשעים אל-תרימו קרן: ו אל-תרימו
למרום קרנכם תדברו בצנאר עתק:
ז כי לא ממוצא וממערב ולא ממדבר
הרים: ח כי-אלהים שפט זה ישפיל
וזה ירים: ט כי כוס ביד-יהוה ויין
חמר | מלא מסך ויגר מזה אף-
שמריה ימצו ושתו כל רשעי-ארץ:
י ואני אגיד לעלם אומרה לאלהי
יעקב: יא וכל-קרני רשעים אנדע
תרוממנה קרנות צדיק:

עו * למנצח בנגינת מזמור לאסף
שיר: ב נודע ביהודה אלהים
בישראל גדול שמו: ג ויהי בשלם
סכו ומעונתו בציון: ד שמה שבר
רשפי-קשת מגן וחרב ומלחמה סלה:
ה נאור אתה אדיר מהררי-טרף:
ו אשתוללו | אבירי לב נמו שנתם
ולא-מצאו כל-אנשי-חיל ידיהם:

ז מגעתך אלהי יעקב נרדם ורכב
וסוס: ח אתה | נורא אתה ומייעמד
לפניך מאז אסף: ט משמים השמעת
דין ארץ יראה ושקטה: י בקום-
למשפט אלהים להושיע כל-ענני-
ארץ סלה: יא כי-חמת אדם תודר
שאנית חמת תחגר: יב נדרו ושלמו
ליהוה אלהיכם כל-סביביו יובילו שי
למורא: יג יבצר רוח נגידים נורא
למלכי-ארץ:

סו לחודש יום שני

עז * למנצח על-ידיהן לדותון לאסף
מזמור: ב קולי אל-אלהים
ואצעקה קולי אל-אלהים והאזין
אלי: ג ביום צרתי אנני דרשתי ידי |
לילה נגרה ולא תפוג מאנה הנחם
נפשי: ד אצברה אלהים ואהמיה
אשיחה | ותתעטף רוחי סלה: ה אחזת
שמרות עיני נפשמתי ולא אדבר:
ו חשבתי ימים מקדם שנות עולמים:
ז אצברה נגינתי כלילה עם-לכבי
אשיחה ויחפש רוחי: ח הלעולמים
ינח | אנני ולא-יסוף לרצות עוד:
ט האפס לנצח חסדו גמר אמר לך
ודר: י השכח חנות אל אם-קפץ באף
רחמי סלה: יא ואמר חלותי היא
שנות ימין עליון: יב אנני אצפור
מעללי-יהי פי-אצברה מקדם פלאך:
יג והגייתי בכל-פעלך ובעלילותיך

אשיחה: יד אלהים בקדש דרכך מי-
אל גדול כאלהים: טו אתה האל עשה
פלא הודעת בעמים ענך: טו גאלת
בדורע עמך בני-יעקב ויוסף סלה:
יז ראוד מים | אלהים ראוד מים יחילו
אף ירגזו תהמות: יח זרמו מים | עבות
קול נתנו שחקים אף-תצציק ותהלכו:
יט קול רעמך | בגלגל האירו כרקים
ושכלה ושכילך במים רבים ועקבותיך
לא נדעו: כא נחית כצאן עמך ביד-
משה ואהרן:

עח * משפיל לאסף האזינה עמי
תורת ה'טו אונכם לאמרי-פי:
ב אפתחה במשל פי אפיעה חידות
מני-קדם: ג אשר שמענו ונדעם
ואבותינו ספרו-לנו: ד לא נכחד |
מבניהם לדור אחרון מספרים תהלות
יהוה ועוזו ונפלאותיו אשר עשה:
ה ויקם עדות | ביעקב ותורה שם
בישראל אשר צוה את-אבותינו
להודיעם לבניהם: ו למען ידעו | דור
אחרון בנים ילדו לקמו ויספרו
לבניהם: ז וישמו באלהים פסלם ולא
ישכחו מעלליאל ומצותיו ינצרו:
ח ולא יהיו | פאבותם דור סורר ומרה
דור לא-הכין לבו ולא-נאמנה את-אל
רוחו: ט בגיי-אפרים נושקי רומיקשת
הפכו ביום קרב: י לא שמרו ברית

לקומי

וביום הפגורים נו

מוזכר

בן יש לו בחינות מלכות. יש שהוא שורר בביתו, ויש שהוא מושל ביותר, וכן יש שהוא מושל על כל העולם - כל אחד לפי בחינת המלכות שיש לו, בבחינות: שרי אלפים ושרי מאות ושרי המונים ושרי עשרות (שמות יח), ובחינות המלכות הואת שיש בכל אחד, היא באתגליא ובאתכסאי. באתגליא - הינו הממשלה שיש לכל אחד לפי בחינתו, שהוא מושל על אלו האנשים באתגליא כפי בחינת המלכות שלו כנ"ל. ובאתכסאי הוא, כי גם יש לכל אחד לפי בחינתו בחינת מלכות באתכסאי, דהינו שאף שבאתגליא נראה שאין לו שום ממשלה על אלו האנשים, עם כל זה באתכסאי ובהעלם גדול הוא מושל על אלו האנשים, כי נשמחם הם תחתיו ונכנעים תחתיו. וגם זאת הבחינה של מלכות באתכסאי היא לכל אחד לפי בחינתו, בבחינת שרי אלפים ושרי מאות וכו'. ויש אחר, שבאתגליא אין לו שום ממשלה, ואף-על-פי-כן באתכסאי ובהעלם גדול הוא מושל על כל הדור, ואפלו על כל צדיקי הדור, כי כל גשמותיהם הם כלם תחת ממשלתו ומלכותו, וכלם נכנעים וכפופים אליו, רק שהוא בהעלם גדול, בבחינות (מלאכי א): בכל מקום מקשר ומגש לשמי, שאף שהם עובדים עבודת-אלילים, עם כל זה בהעלם גדול הם כלם נכנעים אליו ויפחדו, ועובדים אותו ויפחדו, רק שהוא בהעלם גדול, כמו כן זאת הבחינה של מלכות באתכסאי, שאף שבאתגליא אין לו שום ממשלה, עם כל זה בהעלם גדול הוא מושל עליהם, והם כלם תחתיו ונכנעים אליו:

ב וצריך כל אחד לכלי להשתמש עם בחינות המלכות שיש לו להנאתו ולצרכו, שלא תהיה בחינות המלכות אצלו בעבד למלאת תאוותו, רק שתהיה בחינת המלכות בבחינת בן-חורין, בבחינת (קהל א): אשרי ארץ שמלך בן חורין; שהמלכות יהיה אצל בן-חורין, לכלי להשתמש בו להנאתו. וזה בחינת מרדכי, בחינת מר דודו (חילן קטז), שהמדות, הינו המלכות, יש לה דודו וחרות, שלא להשתמש בה להנאתו ולצרכו, כי אם להשם ויפחדו, בבחינות (עובדי א): והיתה לה' המלוכה; דהינו להשתמש עם המלכות לעבודת השם ויפחדו, דהינו להזהיר ולהוכיח את כל הגשמות שנכנעים אליו, כל אחד ואחד לפי בחינות המלכות שיש לו באתגליא ובאתכסאי. הן אם הוא מושל בביתו, צריך להזהיר ולהוכיח את בני-ביתו, ואם יש לו ממשלה יותר, מושל עליו להזהיר יותר ויותר אנשים, לפי בחינת המלכות שלו:

ג וצריך להמשיך אריכות ימים לתוך המלכות, שלא תהיה בבחינות (פסחים יא): הרבנות מקפדת את בעליה. כי כל אחד לפי בחינת המלכות שיש לו הוא בחינת צופה, שממשל עליו להזהיר ולהוכיח את האנשים שהם משרשו, שיש לו בחינת מלכות עליהם.

ואם הוא מזהיר ומוכיח אותם, אזי הוא עושה את שלו, ומציל את נפשו, כמו שנאמר (חזקאל א): צפה נתתך לבית ישראל וכו', ואתה כי הוזהרת רשע ולא שב מרשעו וכו', הוא בעונות ימות, ואתה את נפשך הצלת. אבל אם אינו מזהיר ומוכיח אותם, אזי

וזהו שאמר אבא שאול: קובר מתים הייתי - שהייתה השתדלותו תמיד לראות בהפדת רשעים, שבחיתים קריון מתים (ברכות יח), פעם אחת רצתי אחר צבי - כי עקר מפלתו של רשעים הוא עלידי רשת ארץ-ישראל, עלידי המשכת קדשת ארץ-ישראל, בבחינת שב לימינו וכו' כנ"ל, וארץ-ישראל צבי היא לכל הארצות (חזקאל ט), ונכנסתי בקולית של מת - הינו שרצה לחקן קולות הנ"ל ורצתי אחריו שלש פרסאות - הינו בחינת התפלה, שהם שלש תפלות, ועל-ידם מתנוצץ אור שלשת אבות, שהם בבחינת רגלי הפסא, כדי להמשיך אור ארץ-ישראל, שהיא בחינת צבי הנ"ל. וצבי לא חנעתי וקולית לא בלתי - שלא השיג בחינת ארץ-ישראל, בטול קולות הנ"ל. ובשחזורתי לאחוריי - הינו אחר גמר תפילתי, שאז פוסע האדם לאחוריו שלש פסיעות. אמרו לי: של עוג מלך הבשן היא - ואין כל אדם יכול לחקן קולות כאלו, כי אחיותו בימיו, ואפלו משה רבנו היה ירא מפניו, עד שהבטיחו הקדושי-ברוך-הוא: אל תירא אותו, כמובא בזהר (שם), ובשביל זה בחינת רשע בעוג נקרא פליט, כמו שכתוב (בראשית ד): ויבא הפליט - זה עוג (כ"ד דף ס' ב' וז' ט"ז סא. ובחשפוט שם, וע' מ"ד ברכים פ"א), שרצה שיהרג אברהם וישא את שרה. והוא בבחינת: צופה רשע לצדיק - אברהם וכו' - ה' לא יעזבנו בידו, בבחינת: ותאחזו במשפט יד, והקדושי-ברוך-הוא כבש משפטו ממנו זמן רב, עד זמן משה רבנו עליו השלום, ובשביל זה נקרא פליט, בבחינת (אבות כג): ואפליטה לצנח משפט - שנמלט מהמשפט זמן כביר. ועל-ידי-זה הצדיקים, שהם עושי טוב, וזוכים לפני ה', כי קדם בריאות הרשעים היה פני ה' מכסה ומסתר בעושי רע כדי להכריחם, בבחינת (תהלים לח): פני ה' בעושי רע להכריחם; ועכשו, תכף כשוראים בכריתות רשעים, תכף נתגלה פני ה' לעושי טוב. וזהו (שם קק): בקשו פניו תמיד; כי עלידי תמיד, שהוא בחינת ארץ-ישראל (ט), כמו שכתוב (ברכים יא): תמיד עיני ה' אלקד בה, עלידי ארץ-ישראל תובן למצא פני ה', כי עלידי ארץ-ישראל תובן לראות בהפדת רשעים כנ"ל:

וזהו בחינת כלליית מלאך סנדל' במלאך מט"ט שר הפנים, כלליית עשיה ביצירה, עלידי שבפולין הפסוק: כל הנשמה (כמובא בבבלי - בכל נשימה ונשימה צריך להלל את ה' (בראשית רבה פ"ד), ועל-ידי עין הרע נכפל הנשימה, בנראה בחוש, כשיש לאדם עין הרע, אזי מנהק ופחת פיו לקבל נשימה כפולה, וכשהנשימה כפולה, גם תהלל צריך לכפל כנ"ל, ובפרט שצריך להלל ולהודות לה, שהציל אותו מעין הרע הזאת, והוא רואה בהפדת רשעים. וזהו בחינת מט"ט שר הפנים מאיר לעשיה, הינו שעושי טוב וזוכן לפני ה' כנ"ל, עלידי בריאות הרע עין שגרמו לכפילת הנשימה:

(עד כאן לשון רבנו ז"ל)

נו

וביום הפגורים, בתקריבכם מנחה חדשה לי בשבעתיכם, מקרא קדש יהיה לכם, כל מלאכת עבדה לא תעשו: (במדבר כח)

א כי יש בכל אחד ממשל בחינת מלכות, וכל אחד לפי בחינתו

(ב) עין מרדש שורר טוב שם.

לקוטי הלכות

הלכות נטילת ידים הלכה ו

ארח חיים

בה

עשר הארת
הרצון והדעת
נמשך על ידי
יראה

וְעַל־יְדֵי הדעת הקדוש הזה נמשך הארת הרצון המפלג כנ"ל, וזהו הסמיכות הנפלא של הפסוק כנ"ל 'יפה את רעיתי בתרצה' שמדבר מגדל מעלת הרצון כנ"ל. וזהו 'נאווה כירושלם' - 'ורושלים' - בחינת 'יראה-שלם' (עין בראשית ובה נו, י, כ) כי עקר הארת הרצון והדעת נמשך על ידי יראה כנ"ל. וזהו: 'אימה פנדגלות' שהם הדגלים, כי עקר הארת הדעת שהוא בחינת הארת הרצון נמשך על ידי הדגלים, שעל ידי זה האירו ונכללו כל הגוהן של ישראל זה בזה והאירו זה לזה, שזהו בחינת מה שכל אחד צריך לדבר עם חברו ביראת שמים בכל יום, כדי שכל אחד יקבל מחברו וכו' וכנ"ל, שעל ידי זה נמשך הדעת הנ"ל, שעל ידי זה מאיר הרצון שהוא בחינת 'יפה את רעיתי בתרצה' וכנ"ל:

שלא יכנס
בקשיות
ותרועים
שהם למעלה
מהזמן

מח. וזהו שנשמך לזה "הסבי ענין מנגדי" (שיר השירים שם, ה) - זה בחינת שתיקה כנ"ל, בחינת (אבות ג, א): 'סג לחכמה שתיקה'. כי עינים על שם החכמה נאמרו (רש"י בראשית ג, ז). ועל כן מזהיר הפסוק 'הסבי ענין מנגדי', שייסב ויסלק עיני חכמתו מנגדו שלא יסתכל ולא יעין במה שאין לו רשות, שלא יכנס בקשיות ותרועים שהם למעלה מהזמן וכו', שזהו בחינת שתיקה הנ"ל כנ"ל:

אין להתנאש
כלל ולא
לשמוע
למחשבות
שכלבו
המסיתות

מט. ועקר המשכת הדעת הקדוש הנ"ל הוא להאיר בלב כל אחד מישראל, איך שהוא בעמק הגלות בגוף ונפש ומזון, שאף-על-פי-כן לא יתיאש עצמו מן הרחמים, כי עדין ה' עמו וכו' כי 'מלא כל הארץ כבודו', ואל ישמע לשום הסתה ודחיה שרועים אחרים או המחשבות שכלבו להסית ולהדיח אותו, חס ושלום, מהשם יתברך, כאלו כבר אפס תקוה, חס ושלום וכו', כי לא כן הוא כי גם עתה עדין השם יתברך עמך וכו'.

אינו
מתפנים
להתרחק
שנתקדשו
במחלת
הפחיתים

וְעַל־כֵּן כשהעובדי כוכבים והסטרין אחרין אומרים ל'ישראל שובי שובי השולמית' וכו' (שיר השירים ז, א), שמסיתים אותם שישבו חס ושלום אליהם כמו שפרש רש"י שם, משיבין ישראל: "מה תחזו בשולמית במחלת המחנים" (שם) שנאמר על מחנה הדגלים, כמו שפרש רש"י שם (עין מנחומא במדבר סימן יא), הניו כנ"ל, כי ישראל משיבין להם: איך אתם יכולים לפתות אותנו להתרחק מהשם יתברך, חס ושלום, מחמת מרידת עמק הגלות, הלא כבר יש לנו קדשת מחלת המחנים, שהם קדשת הדגלים, שמשם נמשך הקדשה, מה שכל אחד ואחד מדבר עם חברו ביראת שמים, ומאירין זה לזה וזה וכו' כנ"ל, ועל-כן שוב אין

מו. וכל זה היה בשעת הקמת המשכן שאז הביאו הנשיאים עגלות וכו', שעל זה משבחם הכתוב מאד (שיר השירים ו, ד): 'יפה את רעיתי בתרצה כנ"ל. כי עקר כל התקונים הנ"ל המבארים בתורה הנ"ל, נעשים על ידי בחינת הקמת המשכן שהוא בחינת הבית המקדש שבו הקריבו כל הקרבנות לרצון, כי עקר התקשרות וכלליות עליונים ותחתונים היה על ידי הבית המקדש שהוא בחינת המשכן, כמו שכתוב שם בתורה הנ"ל, עין שם.

וְזֶהוּ בחינת יפה את רעיתי בתרצה נאווה כירושלם אימה פנדגלות וכו', כי אימה פנדגלות נאמר על מעלת הדגלים של ישראל שהלכו ישראל במדבר בסדר הדגלים, ובין הדגלים נשאו את המשכן (עין מנחומא במדבר סימן יא), שכל זה הוא בחינת כל התקונים הנ"ל של התורה הנ"ל, שהעקר הוא להאיר הדעת הקדוש בישראל להודיעם תמיד כי ה' הוא האלהים, ולא ישבחו אותו יתברך בשום עת, כמו שאומרים (במסוף ראש השנה): 'אשרי איש שלא ישבחני' וכו', שעל ידי זה מוציין את ישראל מעוונות מרוח שטות וכו'.

וְזֶה צריכין לקבל מהצדיק האמת שהוא בחינת משה כנ"ל, וגם צריכין שכל אחד מישראל יאיר בחברו הארת הדעת שנמשך בלבם מרבו, שאיורו כל ישראל זה לזה ויקבלו דין מן דין, כמו שכתוב בהתורה הנ"ל. וזה בחינת מעלת הדגלים של ישראל, שהלכו בדגלים סביב המשכן, כי המשכן בחינת הבית המקדש - שם עקר הארת הדעת של משה רבנו, כי שם קבל כמה מצוות התורה שנדבר השם יתברך עמו באהל מועד שהם עקר הדעת, על-כן הלכו כל ישראל סביב למשכן כלם כאחד חברים, ונשאו הדגלים שהיה מציין עליהם הגוהן של שמים עשרה אבני החשן, שהם בחינת הגוהן עלאין גוהן קדישין שיש בכל אחד ואחד מישראל, בבחינת (רש"י מט, ג): "ישראל אשר בך אתפאר", שהם כלולים מגוהן סגיאין. וכל אלו הגוהן של ישראל היו כלולים בהציורים הקדושים של הדגלים שנשאו לאות ולנס, שהם היו הפאר והיפי וההדור הנפלא והנורא של מחנות ישראל הקדושים, כמבאר במדרשים מעצם הפלגת נוראות מעלת הדגלים (עין מנחומא במדבר סימן יא, יב). וכל זה היה כדי שכל גוהן וגוהן הקדוש של כל אחד מישראל - יאיר בחברו, ויכבדו דין מן דין, כדי שעל כל אחד יהיה נמשך הדעת הקדוש של משה רבנו, שצריך כל אחד מהחברים שהם התלמידים של משה להאיר זה בזה, וזה בזה וכו' כמו שכתוב שם.

התקשרות
ובכלליות
עליונים
ותחתונים
בבית
המקדש

להאיר הדעת
בישראל
לחודשים
תמיד כי ה'
הוא האלהים

כל אחד יאיר
בחברו הארת
הדעת
שומשך בלב
מרבו

וְלִהְיוֹת אֶת כָּל הַשּׁוֹכְנֵי עִיר הַמִּנְחִים בְּדִיּוּטָא הַתְּחִתּוֹנָה מֵאֵד מֵאֵד, שֶׁגַּם הֵם יִתְעוֹרְרוּ לְהִשָּׁם יִתְבָּרֵךְ, כִּי הוּא מוֹדִיעַם כִּי עֵדֶן הַשֶּׁם יִתְבָּרֵךְ אִתָּם וְכו', כִּי 'מֵלֶא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ'. וְזֶה בְּחִינַת 'יִשְׁשַׁכֵּר' - שְׂמוּדִיעַ לְכָל בְּחִינַת 'יִשְׁשַׁכֵּר', בְּחִינַת (דְּבָרִים ל"א, טו טז): "כִּי יֵשׁ שֹׁכֵר לִפְעֻלָּתוֹ, וְיֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתוֹ" וְכו', כִּמְבֹאֵר כָּל זֶה הֵיטֵב בְּהַלְכוּת פֶּסֶח חֲמֹר הַנִּלְ, עֵינֵי שֶׁם הֵיטֵב (בְּהַלְכוּת פֶּסֶח הַלְכָה ט אֹת יב, ג). וּמִבְּאֵר שֶׁם עַל פֶּסֶח זֶה: וּמִבְּנֵי יִשְׁשַׁכֵּר יוֹדְעֵי בִּינָה לַעֲתִים לְדַעַת מֶה יַעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל - שֶׁהַצִּדִּיק בְּחִינַת יִשְׁשַׁכֵּר, שְׂמֵאִיר כָּל הַלְכוּת הַתּוֹרָה בִּישְׂרָאֵל כְּנִתְיָנָתָם בְּסִינִי, כִּמּוֹ שֶׁכָּתוּב שֶׁם בְּמִדְרָשׁ עַל פֶּסֶח (דְּבָרִים ה'י"א-ש'): "וְכָל אֲחֵיהֶם עַל פִּיהֶם" - שֶׁכָּל אֲחֵיהֶם הָיוּ מְסִיבִין הַהֲלָכָה עַל פִּיהֶם כִּהְלָכָה לְמִשְׁה מְסִינִי, עַד שְׂמֵאִיר בְּכִנִּים וְתַלְמִידִים הַתְּחִתּוֹנִת עֲצוּם וְנוֹרָא שִׁיתְחַזְּקוּ כָּל יְמֵיהֶם וְעַתִּיהֶם, בְּכָל מֶה שִׁיעֲבֹר עֲלֵיהֶם, שְׂלֵא יִפְּלוּ וְלֹא יִתְרַחֲקוּ מִהַשֶּׁם יִתְבָּרֵךְ לְעוֹלָם, אִף אִם יַעֲבֹר עָלָיו מֶה, שְׂזָהוּ בְּחִינַת 'מִבְּנֵי יִשְׁשַׁכֵּר' - שֶׁהֵם הַבְּנִיִּים וְתַלְמִידִים שֶׁל הַצִּדִּיק שְׂנֵאִירָא יִשְׁשַׁכֵּר כְּנִל. כִּי גַם הַתְּלַמִּידִים נִקְרָאִים בְּנִים, הֵם יוֹדְעֵי בִּינָה לַעֲתִים - שִׁיּוּדִיעִים בִּינָה הַתְּחִתּוֹנִת לַעֲתִים שֶׁהֵם כָּל הַעֲתִים שְׂעוֹבְרִים עֲלֵיהֶם, אֲשֶׁר עַל זֶה צִעַק דָּוִד (תְּהִלִּים ל"א, טז): "בִּידֶךָ עֲתַתִּי הַצִּיִּלְנִי" וְכו'.

אִתָּם וְכוּלִין לְהִסִּית וְלִהְיוֹת אוֹתָנּוּ, חֵס וְשִׁלּוּם, מֵאֲמַתַּת הָאֲמַת, כִּי כָּבֵד הָאִיר בְּנוֹ דַּעַת נִפְלֵא כָּל כֶּה, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִיר בְּחִבּוּר, שְׂזָהוּ בְּחִינַת קִדְשַׁת הַדְּגָלִים, שְׂעַל-יְדֵי-זֶה נִשְׂאָרִים קְנִימִים בְּאֲמַתַּת קִדְשַׁת יִשְׂרָאֵל כְּנִל: נ. כִּי גַם עֲתָה שְׂאִין לָנוּ לֹא מִשְׁכָּן וְלֹא דְגָלִים וְלֹא בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ וְכו', אֶף-עַל-פִּי-כֵן זֶה יְדוּעַ, שֶׁהַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה שֶׁנִּשְׂאָרָה לָנוּ הִיא כְּלוּלָה מִהֲכָל, כִּמּוֹ שְׂאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (מִנְחָוֹת ק'). וְעַל-כֵּן עַל-יְדֵי שְׂאִינוּ קוֹרִין בְּתוֹרָה סְמוּךְ לְשׁוֹבְעוֹת פְּרֻשַׁת הַדְּגָלִים, עַל-יְדֵי-זֶה אֲנוּ מִמְּשִׁיכִין עֲלֵינוּ נִפְלְאוֹת נּוֹרָאוֹת קִדְשַׁת הַדְּגָלִים שֶׁהֵם בְּחִינַת כְּלָלִיּוֹת הַגּוֹנִין וְכו' כְּנִל. וְצִדִּיק כָּל אֶחָד לְכוֹן לְזֶה, שִׁיּוּכָה לְהַמְשִׁיךְ עַל עֲצוּמוֹ קִדְשַׁת הַדְּגָלִים - כְּדִי שִׁיּוּכָה לְהַתְגַּבֵּר לְדַבֵּר עִם חֲבֵרוֹ בִּירְאָת שְׂמִים בְּכָל יוֹם, כְּדִי לְהֵאִיר הַדַּעַת הַקְּדוּשׁ בְּעוֹלָם, עַל-יְדֵי שִׁיּוּכָה זֶה בְּזֶה וְיִקְבְּלוּ דִין מִן דִּין וְכו', שְׂזָהוּ בְּחִינַת קִדְשַׁת הַדְּגָלִים כְּנִל.

לְחַתְּבֵיר
לְדַבֵּר עִם
חֲבֵרוֹ בִּירְאָת
שְׂמִים בְּכָל
יוֹם

ג. הַדְּגָלִים הֵם בְּחִינַת רְמִזִּים הַנִּל, כִּי הַדְּגָלִים הֵם לְאוֹת וְלִסְמִין וְלִרְמִז לְכַמֵּה דְּבָרִים בְּעֵינֵי הַקְּבוֹץ וּבְעֵינֵי תַּכְסִּיט מִלְחָמָה, שִׁיּוּדִיעִים אֲנִשִּׁי חֵל וּמִבְּנִיִּים כְּמֶה וְכַמֵּה רְמִזִּים עַל-יְדֵי הַדְּגָלִים - לְהַתְקַבֵּץ כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְמַחְנֶה וְלִדְגּוֹל וְכו', וְעַל-כֵּן רַב הַמִּלְחָמָה מִתְּנַהֵג עַל-יְדֵי הַדְּגָלִים, שֶׁהֵם לְאוֹת וְלִסְמִין לְכָל עֲנִינֵי הַקְּבוֹץ לְמַלְחָמָה, נִמְצָא, שֶׁהַדְּגָלִים הֵם בְּחִינַת רְמִזִּים הַנִּל, שְׂעַל-יְדֵי-זֶה עָקֵר הַמִּשְׁכַּת הַדַּעַת הַנִּל שִׁיּוּשָׁא כָּל אֶחָד עַל עֲמֻדוֹ וְכו', וְכַנִּל:

הַדְּגָלִים הֵם
בְּחִינַת
רְמִזִּים

נא. וְזֶה שְׂמִפְּלִיג שֶׁם בְּמִדְרָשׁ (שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה ו, ד) מֵאֵד, בִּשְׂבַח עֲצָה זֹאת שֶׁל הַנְּשִׂאִים שֶׁהִשְׁגִּיגוּ לְהַבִּיא עֲגֻלוֹת וְשׁוֹרִים לְשֵׁאת אֶת הַמִּשְׁכָּן, כִּמְבֹאֵר שֶׁם בְּמִדְרָשׁ לְמַעֲשֵׂי שֶׁם (בְּמִדְרָב רַבָּה יב, טז-יח), עַד שֶׁמִּשְׁה נִתְיָרָא שְׂמָא רִוַּח הַקֶּדֶשׁ נִסְתַּלַּקָה מִמֶּנּוּ וְשִׁרְתָּה עַל הַנְּשִׂאִים אוֹ שְׂמָא נִבִּיא אֶחָד עֲמִד וְחִדָּשׁ אֶת הַהֲלָכָה, עַד שְׂאִמְרָ לֹו הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא - שְׂמֵאֲתָם הָיוּ הַדְּבָרִים וְכו' עֵינֵי שֶׁם. וּמִבְּאֵר שֶׁם: וְיָמִי נִתַּן לָהֶם אֶת הָעֲצָה? אֲמַר רַבִּי סִימּוֹן: שְׂבִטוֹ שֶׁל יִשְׁשַׁכֵּר, אֲמַר לָהֶם: הַמִּשְׁכָּן הַזֶּה שְׂאֲתָם עוֹשִׂים פּוֹרֵחַ הוּא בְּאִיר, עָשׂוּ לוֹ עֲגֻלוֹת כְּדִי שִׁיְהֵא נִטְעָן בָּהֶם, הוּא שֶׁהַכְּתוּב מְשַׁבַּח שְׂבִט יִשְׁשַׁכֵּר, שְׂנֵאִמְרָ (דְּבָרִים-ה'י"א א יב, ג): יוֹדְעֵי בִּינָה לַעֲתִים - מֶהוּ 'לַעֲתִים' וְכו' - לְדַעַת מֶה יַעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל' וְכו' (בְּרַשִׁית רַבָּה עב, ה).

שְׂבַח עֲצָה
תַּכְסִּיט
שִׁיּוּכָה
עֲשׂוֹת
וְשׁוֹרִים
לְשֵׁאת
אֶת
הַמִּשְׁכָּן

כִּי יִשְׁשַׁכֵּר זֶה בְּחִינַת הַצִּדִּיק הָאֲמַת, שִׁיְכוּל לְהֵאִיר בְּכָל הָעוֹלָמוֹת בְּדָרֵי מַעֲלָה וְדָרֵי מִשְׁה, עַד שִׁיְכוּל לְעוֹרֵר

הַצִּדִּיק מֵאִיר
בְּכִנִּים
וְתַלְמִידִים
שִׁיתְחַזְּקוּ כָּל
יְמֵיהֶם

הַצִּדִּיק מֵאִיר
עֲשׂוֹת בְּכָל
תַּכְסִּיט
וְהַמִּנְחִים
לְחַתְּבֵיר
כְּמֶה שְׂעוֹבֵר
עָלָיו

□

□

ובדואי בָּכָאן היא הפת-מלכה - אף לא היה אפשר לבקשה ולמצאה; וכן עברתי יותר, וראיתי שהיו מנחים השערות של זהב של התינוק הנ"ל, ולא לקחתי מהם כלל, וידעתי שפָּאן הוא בדואי התינוק הנ"ל - אף לא היה אפשר לבקשו ולמצאו; וכן עברתי יותר, והייתי עובר על ים של יין, וידעתי שזה הים נעשה בדואי מהדבורים של המליון, שהוא עומד ומדבר בתחומין לפני המלך והמלכה, ואחר-כך הוא חוזר פניו ומדבר בתחומין להפת-מלכה, ומאלו הדבורים נעשה הים של יין (כמו שכתוב: "חבר בין טוב") - אף לא הייתי יכול למצאו; וכן עברתי יותר, וראיתי

שעומד אָבן שחקוק עליו תמונת היד הנ"ל עם שרטוטין, והבנתי שפָּאן הוא בדואי הקכם (של המלך הנ"ל) והוא חקק לו תמונת היד על האבן - אף לא היה אפשר למצאו; וכן עברתי יותר, וראיתי שעומד מסדר על הר אחד השלחנות של זהב והקרידעניו ושאר אוצרות המלך, והבנתי שפָּאן הוא בדואי הממנה על האוצרות (של המלך הנ"ל) - אף לא היה אפשר למצאו.

השיב הגבור: גם אני עברתי על כל המקומות הללו, ואני לקחתי מן השערות של זהב של התינוק הנ"ל, כי לקחתי שבעה שערות שיש להם כל מיני גוֹנִין, והם קָרִים אֲצִילי מאד. והייתי יושב במקום שששכתי, והייתי

דא איו בְּוֹדָא דער חָכֵם (פון דעם מלך) און דער חָכֵם האט זיך דאס אויסגיקריצט דאס גישטאלט פון דער יד אויף דעם שטיין. גאר סע נישט גימאלט גינען אים צו גיפֿינען. און אזוי ווייטער. בין איך גיגאנגען. האב איך גינען ווי סע איו גינען אויסגישטעלט אויף א בארג די גילדיגע טישליך און די קרידעניו און די איבריגע אוצרות דעם מלך. האב איך פארשטאנען אז דא איו בְּוֹדָא דער ממנה על האוצרות פון דעם מלך. (דמינו דער וואס איו גינעסט איבער אלע אוצרות) גאר סע נישט גימאלט גינען אים צו גיפֿינען (דאס האט אלץ דער בעל תפלה דערציילט דעם גבור) ענטפערט דער גבור. איך בין אויך איבער גיגאנגען איבער די אלע ערטער. און איך האב יא גינעמען פון די גילדיגע האר פון דעם קינד. ווארין איך האב גינעמען זיבן האר וואס זיי האבין אליילי פארבין. און זיי זענען ביי מיר זייער טייער. און איך בין גינעסין און האב מיר מחיה גינען מיט וואס מגיליד איו מיט גראו און

מחיה עצמי במה שאפשר, בעשבים וכיוצא, עד שלא היה לי שום דבר להחיות עצמי, והלכתי באשר אלף; וכאשר הלכתי ממקומי הנ"ל, שכחתי את הקשת שלי שם. השיב הבעל תפלה: אני ראיתי את הקשת הזו, וידעתי שבדואי הוא קשת שלך - אף לא הייתי יכול למצא אותה. וספר יותר הגבור להבעל תפלה שפשהלך משם, הייתי הולך ובא עד שפגעתי בהמחנה הנ"ל, ונכנסתי לתוכם, כי הייתי רעב מאד והייתי רוצה לאכל, ותקף פשונקסתי לתוכם קפלו אותי למלך עליהם פנ"ל; ועתה אני הולך לכבש העולם, וכוננתי: אולי אוכל למצא את המלך עם האנשים שלו

דעסט גלייכין ביו איך האב נישט גיהאט קיין שום ואך זיך מחיה צו זיין. האב איך מיר גילאזט גיין ווי הין איך וועל גיין. און אז איך בין אנועק גיגאנגען פון דעם ארט. האב איך פארגעסן מיין בויגין דארט. ענטפערט דער בעל תפלה. איך האב גינען דעם בויגין. האב איך גוואסט אז דאס איו בְּוֹדָא דין בויגין. גאר איך האב דיר נישט גיקענט גיפֿינען. האט דער גבור ווייטער דער ציילט דעם בעל תפלה. אז ווי איך בין אנועק גיגאנגען פון דעם ארט. בין איך אזוי גיגאנגען ביז איך האב באגעגנט די ממנה הנ"ל (דמינו די שאר פון די גבורים בעלי אָרִים הנ"ל) בין איך צווישן זיי אריין גיגאנגען. ווארין איך בין זייער הונגעריק גינען. האב איך גינען אָסין. און תיכף ווי איך בין אריין גיקומען צווישן זיי. האבין זיי מיר תיכף אויף גינעמען פאר א מלך כנ"ל. און היינט גיי איך אפגעמען די וועלט. און מיין מחנה איו. טאמער וועל איך קענען גיפֿינען דעם מלך מיט די לייט

הנ"ל.

ודבר הבעל תפלה עם הגבור: מה עושים עם האנשים הללו, דהיינו בני המדינה הנ"ל שנפלו בתאות ממון כל-כך עד שבאו לשטחים פאלו, שבעלי הממון הם אלהות אצלם ושאר עניני שטות הנ"ל שיש לבני מדינה זאת. ענה ואמר הגבור להבעל תפלה, ששמע מהמלך שמפל התאות אפשר להוציא את מי שנפל לתוכם, אף מי שנפל לתאוה זו של ממון - אי אפשר בשום אופן להוציאו משם, ובדואי לא תפעל כלל אצלם, כי אי אפשר להוציאם מזה כלל; רק ששמע מהמלך שעל-ידי הדרך שיש להחריב הנ"ל, שמשם קבל גבורתו כנ"ל -

הנ"ל.

האט דער בעל תפלה אָגִהוּיבן צו שמוסין מיט דעם גבור וואס טוט מען מיט די לייט. דהיינו מיט דער מדינה. וואס זיי זענען אזוי אריין גיפאלן אין דער תאוה פון געלט. ביו זיי זענען ארויס גיקומען אויף אזוינע ווילדע נארישקייט. אז די וואס האבין אסאך געלט זענען ביי זיי גאטן. און אזוי די איבריגע נארישקייט וואס די מדינה האט. האט דער גבור גיפֿינען דעם בעל תפלה. אז ער האט גיהערט פון דעם מלך. אז פון אלע תאות קאן מען ארויס נעמען. דעם וואס ער איו אריין גיפאלן אין דער תאוה פון געלט. קאן מען אים נישט ארויס נעמען דערפון בשום אופן. בכן וועסטו ביי זיי גאר נישט פועלין. ווארין סע נישט גימאלט ארויס צו נעמען זיי דערפון גאר דורך דעם וועג וואס סע פארהאנדן צו דער שווער הנ"ל. וואס פון דארט נעמט ער זיין גבורתו כנ"ל. גאר דורך

על-ידיה וכולים להוציא מתאנה הזאת של ממוץ את מי שגפול ונשקע בתוכה. וישובו וחד אינה זמן, הגבור עם הבעל תפלה, ועל ענין הנ"ל של בני המדינה הנ"ל, שבקשו מהבעל תפלה שישא אל הגבור בשבילם כנ"ל - הרחיבו הזמן, הינו שהבעל תפלה פצל אצל הגבור להרחיב להם הזמן. לבני המדינה, ונתן להם ארנא אינה זמן. ומסרו סימנים זה לזה, הינו הגבור והבעל תפלה מסרו סימנים זה לזה, כדי שיוכלו לידע אחד מחברו; והלך לו הבעל תפלה לדרך.

ובדרך הלוכו של הבעל תפלה ראה שהולכים אנשים ומתפללים, ונושאים

חבורים של תפלות. ונתראה מהם, וגם הם נתראו ממוץ. ועמד להתפלל, וגם הם התפללו. אחר-כך שאל אותם: מי אתם? השיבו לו: שבעת שהיה רוח סערה הנ"ל, שאז גפרדו בני העולם למיניהם, אלו בחרו בזה ואלו בזה (ככל המבאר למעלה חלקו הפתול הנ"ל), אז אנחנו בחרנו לנו לעסוק בתפלה תמיד להשם יתברך; ובקשנו ומצאנו בעל תפלה אחד, ועשינו אותו למלך. כששמע זאת הבעל תפלה הזה, הוטב הדבר בעיניו מאד, כי בזה הוא חפץ; והתחיל לדבר עמם, וגלה להם סדר תפלותיו וחבוריו ועניניו. כששמעו דבריו נפתחו עיניהם, וראו גדל

תפילות. האט ער זיך גישראקין פאר זיי. און זיי האבן זיך פאר אים אויך דערשראקן. האט ער זיך גישטעלט מתפלל זיין. און זיי האבן זיך אויך גישטעלט מתפלל זיין. דערנאך האט ער זיי גיפרעגט. ווער זענט איר. האבן זיי אים גיענטפערט. באשר דעמולט אז דער רוח סערה איז גיווען כנ"ל. האט זיך דעמולט די וועלט צוטיילט אויף כמה כתות. די האבן זיך אויסקלייבן דאס. און די האבן זיך אויסקלייבן דאס (אזוי ווי פירר איז גישטאנען זיך אלע כתות) דעמולט האבן מיר זיך אויסקלייבן אז דער עיקר תכלית איז נאר עוסק צו זיין תמיד אין תפלה צו השם יתברך. האבן מיר זיך גיווכט. און מיר האבן גיפונען א בעל תפלה. און מיר האבן אים גימאכט פאר א מלך. ווי דער בעל תפלה האט דאס דערהערט. איז דאס אים זייער וואויל גיפעלין. ווארין דאס וויל ער זיך. האט ער מיט זיי אנגיהויבן צו שמוסין. און האט זיי גוויזן דעם סדר פון זיינע תפילות און זיינע ספרים און זיינע זאכן וואס ער האט אויך

מעלתו של הבעל תפלה הזה, וחכף עשו אותו למלך עליהם, כי המלך שלהם מחל לו המלוכה, מחמת שראו שהוא מפלג במעלה ותרם מאד מאד. ולמד עמם הבעל תפלה הזה, והאיר עיניהם, ועשה אותם לצדיקים גמורים גדולים מאד; כי הם היו מתחלה גם-כן צדיקים (מאד ששקד רק בתפלה כנ"ל), אף זה הבעל תפלה האיר עיניהם עד שנעשו צדיקים גמורים נוראים מאד. ושלח הבעל תפלה אגרת להגבור הנ"ל, והודיעו איהו שזכה ומצא אנשים כאלו ונעשה עליהם מלך. ובני המדינה של ממוץ הנ"ל היו עוסקים

תפילות. ווי זיי האבן דערהערט זיינע רייד. האבן זיך זיי די אויגן געפונען. און זיי האבן גיווען דאס גרויסקייט פון דעם בעל תפלה. האבן זיי אים תיכף גימאכט פאר א מלך איבר זיך. ווארין זייער מלך האט אים מוחל גיווען די מלוכה. ווארין זיי האבן גיווען אז ער איז זייער א גרויסער מאן. האט דער בעל תפלה מיט זיי גילערענט. און האט זיי געפונען די אויגן. און האט זיי גוויזן ווי אזוי תפלה צו טאן צו השם יתברך. און ער האט זיי גימאכט פאר זייער גרויסע צדיקים גמורים. ווארין זיי זענען זיך פריי אויך גיווען צדיקים. ווארין זיי האבן זיך עוסק גיווען נאר אין תפלה. לושמיר דער בעל תפלה האט זיי געפונען די אויגן בוי זיי זענען גיווארן זייער גרויסע צדיקים. האט דער בעל תפלה גישיקט א בריב צום גיבור. און האט אים מוידע גיווען. אז ער האט זוכה גיווען און האט גיפונען אויבע מענטש ווי ער וויל. און איז גיווארן מלך איבער זיי.

און די מדינה הנ"ל (דעיינו די מדינה פון געלט וואס ביי זיי

יותר בענגיהם בעבודתם ככל הנ"ל. והזמן שהגביל עמם הגבור הנ"ל היה ממשמש לבוא, ונתפחדו מאד, ועשו עבודתם הנ"ל, והקריבו קרבנות וקטרת, ועסקו בתפלות שלהם שהיו מתפללים לאלקותם הנ"ל. ונספם ביניהם שהם מכרחים (לוקים צדקה הראשונה, דעיינו) לשלח אל המדינה שיש בה עשירות מפלג כנ"ל, אשר לפי דעתם היו כל בני אותה המדינה כלם אלקות כנ"ל; והם יושיעו אותם בנדיא כנ"ל. מאחר שכלם הם אלקות כנ"ל. ושלחו שלוחים לשם.

ובדרך הלויכם (של השלוחים) לשם תעו

אזי דאס געלט דער עיקר גיווען וכו' כנ"ל) זיי האבן ווייטער עוסק גיווען אין זייערע זאכן און אין זייערע צבדות (דעיינו וואס זיי פלעגן טון ווילדע זאכן און האבן מקריב גיווען קרבנות צו זייערע גאטין דעיינו צו די וואס האבן גימאכט פיל געלט כנ"ל) און די צייט וואס דער גבור האט זיי נאך גיגיבן. האט שוין אנגיהויבן באלד אויס צוגיין די צייט. האבן זיי זיך זייער גישראקן. און זיי האבן גיטאן זייערע צבדות. און האבן מקריב גיווען קרבנות און קטרת און האבן עוסק גיווען אין זייערע תפילות וואס זיי פלעגן מתפלל צו זיין צו זייערע גאטין. זיי האבן גמאכט א תהילע. דעיינו אזוי א מענטש וואס ער האט ווייניג געלט און האבן אים מקריב גיווען פאר א קרבן צו זייערע גאטין. און סע איז ביי זיי גיבליבן די דיעה אז זיי מוזן טון די ערשטע צדקה וואס מע האט זיי גיגיבן. אז זיי זאלן שיקן צו דער מדינה וואס זיי זענען דארט אלע גאטין ווארין זיי האבן דארט זייער ווילד גרויס עשירות (וואס נאך זייער דאך נאך זענען זיי אלע גאטין וכו' כנ"ל) און די מדינה וועט זיי בוואיזן העלפן. ווארין זיי זענען זיך אלע גאטין כנ"ל. האבן זיי אזוי גיטאן. און האבן גישיקט שלוחים לעמוד הבא

רחמנות

א. מי שמרחם על עניים זוכה לראות בנחמות השם יתברך.

ב. גם מנצח תמיד.

ג. כשאין רחמנות אזי רעב בא לעולם.

ד. גם גולות נתרבה.

ה. מי שמתפלל בכח זוכה לרחם על עניים.

ו. מי שאין לו רחמנות - נשמצה.

ז. מי שמשלים טובה תחת רעה מאריך ימים ושנים.

ח. על-ידי הרחמנות יתבטל ממך תאוות.

ט. כשאמה ראה שאחיה בצרה, ואין אמה עוזר לו - כאלו אמה עשית לו הרעה.

י. הראה חברו בצער צריך שיבקש עליו רחמים.

יא. על-ידי בקשת הרחמים זוכה לעשות שידים טובים הגונים.

יב. הדין את בני אדם לכף-זכות וזכה לקבל את המועדים ככוכן.

חלק שני

א. בשביל שאין מבקשין רחמים על חברו, על-ידיה נפל לתפיסה; ותקון לתפיסה: שיפרנס איזהו בעלי-חיים.

ב. כאב השנים בא על-ידי אכזריות על בעלי-חיים.

ג. סגולה להסיר העצבות: על-ידי

הרחמנות

ה. צריך לשמר את עצמו מלצער את בעלי-חיים, פי זיוק לו.

ראיה

חלק שני

א. אין העין יכול לראות אלא מה שנתנין לו רשות לראות; אפלו שיהיה הדבר לפניו - אינו יכול לראות עד שנתנין לו רשות מן השמים לראות.

ב. חסרון הלכנה ולקויה מזיק לחלושי הראות.

ג. קדוש-החדש מסגל לרפאות חלושי הראות.

ד. תקון חצות מסגל גם-כן לחלושי הראות.

ה. על-ידי שבועה בא כאב עינים.

ו. הצבועים גורמים כאב עינים להמונים-עם הטועים בהם.

ז. כשאדם גדול מרגיש איזהו כאב בעיניו, ידע שבנו או תלמידו עשו איזהו עברה.

ח. מי שעצם עיניו מראות ברע, על-ידיה נצול מבזיונות.

ט. כשאדם יוצא לשוק ומתנרא שלא יבוא לידי הרעה על-ידי הראיה שיראה נשים יפות, יאמר הפסוק: "הן אראלם צעקו חצה וכו", ועל-ידיה נצול מראות.

י. הסתכלות על אתרוג הוא רפואה לכאב עינים.

יא. הנפיה-הראות יכולין לראות על

ר' זעירא הקדמון. ר' זעירא. זעירא.

ר' זעירא בריה דר' אבהו בקסרין. זעירא בר חמא, אושפזיכנא דכולהו רבנן דקסרי. ר' זירא בר חמא. זעירא דכפר ראמין. ר' זעירא בר חנינא.

זעירא ברב הונא הפהן. זעירי. ר' זעירי מדיהבות. ר' זירקא. ר' זרימן בר חמוי דר' זרימן. ר' זרימן מטיבה.

אות ח. בר חבו. רב חביבא. חביבא מסורא דפרת. רב חביבא בר סורמקי.

רב חביבא ברב יוסף בר רבא. רב חביבא בריה דרבא. רב חביבא מחוזנאה. רב חגא. רב חגא בר חנא.

ר' חגא דציפורי. רב חגי מדרומא. ר' חגאי כוזמאי. ר' חגאי בן אלעזר. ר' חגי הנשלח לרבי שמעון בר יוחאי.

אבא חלפא. אבא חגרא. ר' חידקא. ר' חונאה חמוי דר' אמרי. רב חונה.

רב חונא ספרא דסדרא. רב חונא בר חייא.

חוני המעגל. חוני המעגל בר בריה דחוני המעגל. חוני הקטן. חוננא בן יוסף בן פכסס. ר' חוננא יעקב מאפרתים. ר' חוננא דמן חורן. ר' חוצפית המתורגמן.

חזקיה אחיו של הלל. חזקיה בנו של ר' חייא הגדול. חזקיה בריה דר' חייא בריה דרב כהנא. חזקיה אבי עינש.

חזקיה בן ברתיה דרב. ר' חזקיה תלמיד ר' ירמיה. ר' חזקיה עבניה.

חזקיה בר פליטי. חזקיה בר פרנך. ר' חזקיה חוקק. ר' חזקיה בזמן אבני

בר חטייא

ר' חייא סתם, הוא ר' חייא רבא. רב חייא בר אשי. ר' חייא בר אסי. רב חייא בר רב. ר' חייא בר אבא הפהן.

ר' חייא בר אבא בר אחמיה דבר קפרא. ר' חייא בר אבא. ר' חייא בריה דרב אבא דמן פו. ר' חייא בר אבא. רב חייא בר אבין נגרא. רב חייא בר יוסף. ר' חייא בר פפא. רב חייא בר רב הונא. ר' חייא בריה דרב הונא. רב חייא בר אמרי. ר' חייא בריה דרבה בר נחמני. ר' חייא בר נחמני. ר' חייא בר נחמיה. ר' חייא בר מנהמא. ר' חייא בר רב מדפתא. רב חייא אריבא. ר' חייא בר חנינא. ר' חייא איש כפר עכו. ר' חייא מחיגרא. ר' חייא בר מייקא. ר' חייא ברב מתנה. ר' חייא בר זנונקי. ר' חייא פרוזאה. ר' חייא בריה דרב יצחק. ר' חייא בריה דר' יצחק עטישיא. ר' חייא מהורמין. ר' חייא בר לולייני. רב חייא בר נתן. רב חייא מווסתינא. ר' חייא בר גמדה. ר' חייא ברונא. ר' חייא בר יהודה. ר' חייא בר זא מקסרין. ר' חייא ברמנא. ר' חייא בר אבונה. ר' חייא אבוי. ר' חייא דכפר תחומין. ר' חייא בר שפתי. רב חייא בר עמרם. ר' חייא בר אחא, אבוי של ר' אחא. ר' חייא בריה דרב יבא. ר' חייא בר זעירי. ר' חייא בר יעקב. חייא בר עוקבא. ר' חייא בר טיטס. ר' חייא קרא. ר' חייא בר

ליקוטי

תפילה קה

תפילות

שצח

ליקוטי

תפילה קה

תפילות

שצח

בְּכָל עַת עַל יְדֵי הַצַּדִּיקִים אֲמַתִּים שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר שְׁעוֹשִׁין חֲדָשׁוֹת וְנִפְלְאוֹת בְּכָל דּוֹר פֶּאֶר שֶׁמַּעֲנֵנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ.

וְרַחֵם עָלֵי וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל לְמַעַן שְׁמַךְ, וְעֲזָרְנוּ וְנִפְנֵנוּ לְהַתְּדַמּוֹת אֱלֹהֵי תַתְּכַרְךָ, שְׁנוֹזֶקֶה לְהַבְדִּיל בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ, עַד שְׁנַדַּע בְּאַמֶּת לְהַבְחִין וּלְהַבְדִּיל בֵּין סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיֹת שֶׁל צַדִּיקִים אֲמַתִּים, וּבֵין סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיֹת שֶׁל רָשָׁעִים. וְגַם לִידַע וּלְהַבְחִין מִמֵּי לִסְפָּר וְאִיךָ לִסְפָּר, בְּאִפֶּן שְׁאֲזֹכָה לִסְפָּר מִצַּדִּיקִים אֲמַתִּים הַגְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה, אֲשֶׁר הִסְפּוּר וְהַדְּבוּר מֵהֶם יִהְיֶה לוֹ כַּח לִטְהַר מַחֲשַׁבְתִּי. כִּי אַתָּה הוֹדַעְתָּנוּ שֶׁכָּנֶגֶד כָּל מַעֲשֶׂה שֶׁל צַדִּיקִים יֵשׁ כְּנֶגְדּוֹ מַעֲשִׂיֹת שֶׁל רָשָׁעִים וְשִׁקְרָנִים, וּמַעֲשִׂיֹת מַעֲרַבִּים עַל הָעוֹשִׂים דְּבָרִים הַנִּרְאִים כְּמוֹפֶת עַל יְדֵי כֹמֶה תַּחֲבֻלוֹת עַל יְדֵי כְּשׁוֹף אוֹ עַל יְדֵי דָבָר אַחֵר. וְאִי אִפְשָׁר לְהַבְחִין וּלְהַבְדִּיל בֵּינֵיהֶם, כִּי אִם מִי שִׁיּוּדַע לְהַבְדִּיל בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ פֶּאֶר שֶׁ הוֹדַעְתָּנוּ בְּרַחֲמֵיךְ הַרְבִּים. וּבַעֲצֵם חֲלִישׁוֹתֵנוּ אֲשֶׁר נִתְּרַחֲקֵנוּ מִמֶּךָ מֵאֵד, בּוֹדֵאֵי אֵין בְּדִרְיֵנוּ לְהַבְדִּיל בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ.

עַל כֵּן רַחֵם עָלֵינוּ וְעֲזָרְנוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ שְׁנוֹזֶקֶה עַל כָּל פְּנִים לְאֻמּוֹנָה שְׁלָמָה, וְתִהְיֶה אֻמּוֹנָתֵנוּ חֲזָקָה כָּל כֶּךָ כְּאִלּוּ אֵנוּ רּוֹאִין בְּעֵינֵינוּ מִמֶּשׁ מֶה שְׁאֵנוּ מֵאֲמִינִים בּוֹ בְּאַמֶּת וְנוֹזֶקֶה לְהֶאֱמִין כֶּךָ

יְי אֱלֹהֵינוּ שְׁאֵתָה מְשֻׁגָּיִת בְּהַשְׁגָּה פְּרֻטִּיית בְּכָל עַת, וְאַתָּה עוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת וְנִפְלְאוֹת בְּכָל עַת בְּכָל דּוֹר וָדוֹר עַל יְדֵי צַדִּיקֵיךְ הָאֲמַתִּים שֶׁבְּכָל דּוֹר. וְאֲזֹכָה לְהֶאֱמִין שִׁישׁ הַבְּדֵל וְהַפְּרֹשׁ גְּדוֹל בֵּין הַמוֹפְתִים וְהַחֲדוּשִׁים הַנַּעֲשִׂים עַל יְדֵי הַצַּדִּיקִים הָאֲמַתִּים, וּבֵין הַמַּעֲשִׂיֹת הַנִּדְמִים לְמוֹפְתִים הַנַּעֲשִׂים עַל יְדֵי הָרָשָׁעִים, אוֹ עַל יְדֵי הַמַּעֲרַבִּים מִטּוֹב רָרֵעַ, אֲשֶׁר עֲדִין אֵינָם רְאוּיִם לָזֶה לַעֲשׂוֹת מוֹפְתִים בְּעוֹלָם, וּמַתְּלַבְּשִׁים כְּטִלִּית שְׁאִינוּ שְׁלָהֶם, אֲשֶׁר יֵשׁ הַבְּדֵל וְהַפְּרֹשׁ בֵּין מַעֲשִׂיהֶם שֶׁל אֱלֹהִים לְמַעֲשִׂיהֶם וּמוֹפְתֵיהֶם שֶׁל הַצַּדִּיקִים הָאֲמַתִּים כְּמוֹ בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ. בְּאִפֶּן שְׁאֲזֹכָה תָּמִיד לִסְפָּר סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיֹת מִצַּדִּיקִים אֲמַתִּים שִׁישׁ לָהֶם כַּח לִטְהַר אֶת מַחֲשַׁבְתִּי.

רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם מְלֵא רַחֲמִים, אַתָּה יוֹדַע כֹּמֶה אֲנִי רֹחוֹק מִטְּהַרֶת הַמַּחֲשָׁבָה, כִּי פִגְמָתִי מֵאֵד מֵאֵד בְּמַחֲשַׁבְתִּי בְּלִי שְׁעוֹר וּמִסְפָּר. וְחִסָּתִי עוֹיָתִי וּפְשָׁעִתִי הִרְבֵּה מֵאֵד, וְהִרַע בְּעֵינֶיךָ עֲשִׂיתִי, וְהִרְבִּיתִי לִפְשַׁע נִגְדֶּךָ מֵאֵד. וּבִפְרָט מֶה שֶׁפִּגְמָתִי בְּכִרִית קִדְשׁ וּבִכְסֵּי הַמֶּנַח הִרְבֵּה מֵאֵד, וְהִפְלַע עַל יְדֵי פֶגֶם הַמַּחֲשָׁבָה, אֲשֶׁר לֹא נִזְהַרְתִּי בְּמַחֲשַׁבְתִּי כָּלִל, לְחַפֵּס אֶת מַחֲשַׁבְתִּי לְבַל תֵּצֵא לַחוּץ חֵס וְשְׁלוֹם. אֲדַרְבָּא הוֹסַפְתִּי חֲטָא עַל פִּשְׁעִי, וְנִכְנַסְתִּי בְּמַחֲשַׁבְתִּי לַתּוֹךְ מַחֲשַׁבוֹת חוּץ

וְרַעֲיוֹנִים וּבִלְבוּלִים מַעֲרַבִּים וְלַהֲרֹוֹרִים רָעִים, עַד שֶׁבִּאֲתִי לְמַה שֶׁבִּאֲתִי, וְקַלְקַלְתִּי מֶה שֶׁקַּלְקַלְתִּי, הִפְלַע עַל יְדֵי פֶגֶם הַמַּחֲשָׁבָה. מֶה אוֹמֵר וְמֶה אֲדַבֵּר, וּלְפָנֶיךָ נִגְלָה הַכֹּל, בּוֹחֵן לְבוֹת וּכְלִיוֹת.

וְעַתָּה עַתָּה, אַחֲרֵי כָּל מֶה שֶׁעֲשִׂיתִי וְמֶה שֶׁנַּעֲשָׂה עִמִּי מַעוּדֵי עַד הַיּוֹם הַזֶּה, עוֹדְנָה תְּכַלִּינָה עֵינֵי לִישׁוּעָה שְׁלָמָה בְּאַמֶּת מֵאַתָּה לְבַד, בְּכַח זִכּוֹת תַּפְלַת הַצַּדִּיקִים הָאֲמַתִּים רַחֵם עָלֵי בַּעַל הָרַחֲמִים, הוֹשִׁיעֵנִי נָא בַּעַל הַיְּשׁוּעוֹת, חוּס וְחַנּוּן וְחַמֵּל עָלֵי בַּעַל הַחֲמָלָה וְהַחֲנִינָה, הֵט אֲזָנְךָ וְשִׁמְעֵה קוֹל צַעֲקָתִי, קוֹל שׁוֹעֲתִי, קוֹל פְּגִיעַתִּי קוֹל תַּפְלַתִּי.

וְזַכְּנִי בְּרַחֲמֵיךְ הַרְבִּים שִׁימְשֹׁךְ עָלֵי קִדְשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא כְּלָלִיּוֹת הַקִּדְשָׁה, כְּלָלִיּוֹת כָּל הַעֲשֵׂר קִדְשׁוֹת, בְּאִפֶּן שְׁאֲזֹכָה עַל יְדֵי קִדְשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְאֻמּוֹנָה שְׁלָמָה בְּהַשְׁגָּחָתְךָ הַפְּרֻטִּיית אֲשֶׁר אַתָּה מְשֻׁגָּיִת בְּפִרְטִיּוֹת בְּכָל עַת וְרִגַּע בְּכָל הָעוֹלָם כְּלוּ. וְאַתָּה עוֹשֶׂה עִמִּי וְעִם כָּל הָעוֹלָם בְּכָל עַת וְרִגַּע נִפְלְאוֹת גְּדוֹלוֹת וְנוֹרְאוֹת עַד אֵין חֶקֶר וְאֵין מִסְפָּר, פֶּאֶמּוֹר "לַעֲשׂוֹה נִפְלְאוֹת גְּדוֹלוֹת לְבַדּוֹ כִּי לַעֲלֹלִים חֲסִדוֹ", וְהַכֹּל בְּכַח זִכּוֹת הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים הָאֲמַתִּים, אֲשֶׁר כָּל הָאוֹתוֹת וְהַמוֹפְתִים הָאֲמַתִּים נַעֲשִׂים עַל יְדֵיהֶם תָּמִיד. סִיעֵנִי וְאִמְצָנִי וְחֻזְקִי בְּאַמּוֹנָתְךָ הַקִּדְשָׁה תָּמִיד הַנִּמְשָׁכֶת עַל יְדֵי

קִדְשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, בְּאִפֶּן שְׁאֲזֹכָה לִידַע מִמֵּי לִסְפָּר וְאִיךָ לִסְפָּר סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיֹת מִצַּדִּיקִים אֲמַתִּים, בְּאִפֶּן שֶׁתִּטְהַר מַחֲשַׁבְתִּי עַל יְדֵי זֶה. וְאֲזֹכָה לַצֵּאת מַעֲתָה מִכָּל מִינֵי בִלְבוּל הַדַּעַת, וּמִכָּל מִינֵי עֲרֻבּוֹב הַדַּעַת, וּמִכָּל מִינֵי הַרְהוּרִים רָעִים וְרַעֲיוֹנִים פְּגוּמִים וּמַחֲשַׁבוֹת חוּץ, לִטְהַר מַחֲשַׁבְתִּי מִכָּלִּם, וְלִזְכּוֹת לְמַחֲשַׁבוֹת קִדְשׁוֹת זְכוֹת וְנִכְנוּת. וְתַסִּיעֵנִי וְתַעֲזָרְנִי שְׁאֲזֹכָה בְּכָל עַת לַעֲלוֹת לַעֲלֹלִים הַמַּחֲשָׁבָה דִּקְדֻשָּׁה, לְחַשֵּׁב מַחֲשַׁבוֹת קִדְשׁוֹת בְּתוֹרָה וּבְכוּדָה וּבְגִדְלַת הַבוּרָא יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ, וּבְגִדְלַת הַצַּדִּיקִים הָאֲמַתִּים, וְלַחֲדַשׁ חֲדוּשִׁין אֲמַתִּים בְּתוֹרָתְךָ הַקִּדְשָׁה. וְאַל יִכְהַלּוּנִי רַעֲיוֹנִי, וְלֹא יִהְיֶה כַּח לְשׁוֹם מַחֲשָׁבָה זָרָה וְחִיצוֹנָה שֶׁבְּעוֹלָם לְבַלְבֵּל אֶת דַּעֲתִי וּמַחֲשַׁבְתִּי כָּלִל, וְאֲזֹכָה לְשַׁתֵּק אֶז לַגְּמָרִי בַּעֲת שְׁאֵנִי צָרִיךְ לַעֲלוֹת לַעֲלֹלִים הַמַּחֲשָׁבָה, לְחַרֵּשׁ וּלְשַׁתֵּק לַגְּמָרִי לְבַלִּי לְדַבֵּר אֶז אִפְלוּ דְבוּר דִּקְדֻשָּׁה, כִּי הוּא גַם כֵּן מְבַלְבֵּל אֶת הַמַּחֲשָׁבָה. וְתַגְעוֹר בְּכָל הַמַּסְטִינִים וְהַמַּקְטִּרְגִּים הַחַפְצִים לְמַנַּע אוֹתִי חֵס וְשְׁלוֹם מְלַעֲלוֹת לְמַחֲשַׁבוֹת קִדְשׁוֹת. וְתַתֵּן כִּי כַח לְגַרֵּשׁ כָּל הַבִּלְבּוּלִים מִמֶּנִּי, בְּאִפֶּן שְׁאֲזֹכָה לְהַתְּדַבֵּק בְּךָ וּבְתוֹרָתְךָ הַקִּדְשָׁה תָּמִיד, בְּמַחֲשַׁבוֹת קִדְשׁוֹת וְטִהוּרוֹת זְכוֹת וְצַחוֹת פְּרֻצוֹנֶךָ הַטּוֹב. וְתַצִּילֵנִי וְתַפְדָּנִי מִכָּל הַצָּרוֹת וּמִכָּל מִינֵי יִסּוּרִין שֶׁבְּעוֹלָם, וְתַמְתִּיק וְתַבְשֵׁל כָּל הַדִּינִים מַעֲלֵינוּ וּמַעַל כָּל

חזרה לתוכן העניינים

יום שני

לנצח עוד יום

ל"ח ע"א וישנו, אותו שיעור, הוא ע כמלא נקב של עול שעל גבי הבהמה, שעושין בו נקב כדי לתקוע בו יתר לקשירת רצועות העול.

ומהך מתנינן מוכח דשיעור "מקדח" שווה לגודל "סלע", ואם כן בית שמאי שאמרו עד שתחסר הגולגולת מלא מקדח, ובית הלל נאמרת משמיה דשמואל שהם אמרו עד שינטל לסלע - שיעור אחד הוא.

אישורק רב תחליפא.

ואמר ליה רב חסדא: שמא מקדח ויחסימו? שנינו בדברי בית שמאי, [נשארו שעושים חור על ידי המקדח מרחיבים מסיב את הנקב עם המקדח כדי שיכנס ויצא בריח, והיינו שמרחיבים את מקום תחילת הנקב שהוא המקום היחוסס" את הנקב בכך שמפריע למקדח להכנס]. ואמנם שיעור מקדח שווה לסלע, אך מקדח ויחסימו הוא יותר מסלע.

אמר ליה רב תחליפא לרב חסדא: לא תימא שמא מקדח ויחסימו שנינו. אלא ודאי מקדח ויחסימו שנינו. וצריך אתה להתלת עליה. כלומר, יכול אתה לסמוך על דבר זה, כחזקה **אבי עקש** שסומכים על עדותו משום שלא היה שם אחד שחלק עליה.

ומכאן איפשרנו בעיא דלעיל בכרשינה, דכיראם בה שמענו במלוא מקדח, שצריך שתהא נכנסת ויוצאת.

רתניא: זו העדות העיד חזקה אבי עקש לפני רבן גמליאל ביבנה, שאמר משום רבן גמליאל הזקן:

ישנם כמה חילוקי דינים בענין טומאת כלים בין כלי חרס לכלי שטף. [כלי שטף הוא כינוי לכל הכלים המקבלים טומאה שאינם כלי חרס, ונקראים כן משום שיש להם טהרה על ידי טבילה [שטיפה] במקדח כדכתיב: "ויכל כלי עץ וישטף במים"]. כלי שטף נטמאים במגע בטומאה בין אם נגע הדבר המטמא בכלי מבחוץ ובין אם נגע בו מבפנים, וכל הכלי נטמא, בכל ענין, מבחוץ ומבפנים.

ואילו כלי חרס אינם מקבלים טומאה אלא מתוכם, שאם נטמא הכלי בין מבפנים ובין מבחוץ, אבל אם נגע הדבר המטמא מאחורי הכלי, בצדו החיצון, אין תוכו של הכלי נטמא מן התורה.

כמו כן יש חילוק בין כלי השטף עצמם.

"פשוט" כלי מתכות, שאין להם "תוך" נטמאים מן התורה. ואילו פשוטו כלי עץ שאין להם תוך אינם טמאים מן התורה.

וכך העיד חזקה אבי עקש:

כל כלי שאין לו תוך, שאין לו בית קיבול, אך משתמשים בו בצד אחד בלבד, אם זה בכלי חרס - אין לו אחוריים לחלוקה! שאין אחורי הכלי, שהוא הצד שאין משתמשים בו, חלוק מתוכו, מהצד משתמשים בו.

והיינו, שדין אחורי הכלי הזה הוא כדין החלק הפנימי [משתמשים בו] לגבי קבלת טומאה. שאין דינו כשאר כלי חרס שיש להם תוך שבהם הדין הוא: אם נטמא תוכו אף גבו טמא, אך אם נטמא גבו, אינו נטמא כלל מהתורה אלא הוא טהור, כיון שכאן מדובר בכלי שאין לו תוך.

אלא דינו של כלי זה: **נטמא תוכו, נטמא גבו.** ואפילו נטמא גבו, נטמא תוכו.

ופרכינן: כיצד נטמא בכלל כלי חרס שאין לו תוך? והא דין טומאה של כלי חרס רק בתוכו **תלה רחמנא**, שאינו מטמא אלא מתוכו, דכתיב: [ויקרא י"א, ל"ג] "ויכל כלי חרס אשר יפול מהם אל תוכו יטמא". שדוקא אי אית ליה תוך איטמי ליה. אבל אי לית ליה תוך לא איטמי ליה?

אמר רבי יצחק בר אבין: הכי קאמר: כל שאין לו תוך בכלל חרס - כנגדו בכלי שטף, [כלומר, כלי כזה שאין לו תוך הוא כלי שטף ואיירי בכלי עץ, שאין פשוטיו מקבלים טומאה מהתורה, וכפי שמתבאר למסקנא] - אין לו אחוריים לחלוקה, שאין בו חילוק בין אחוריו לתוכו, ואם נטמא תוכו, נטמא גבו. נטמא גבו, נטמא תוכו.

משקינן: למה לו למתוליה לכלי שטף בכלי חרס, דאמרינן "כל שאין לו תוך בכלי חרס כנגדו בכלי שטף"?

נימא - כל שאין לו תוך בכלי שטף, אין לו אחוריים לחלוקה!?

ומבארין: הא קא משמע לן: דאם יש לו לכלי שטף תוך, הרי הוא ככלי חרס - מה כלי חרס דוקא כשנטמא תוכו נטמא אף גבו. אבל אם נטמא גבו לא נטמא תוכו [דהיינו שאינו טמא כלל], אף כלי שטף, אם נטמא תוכו נטמא גם גבו. אך אם נטמא גבו לא נטמא תוכו. דוקא באין לו תוך אין בו חילוק בין תוכו לגבו, שאם נטמא מצד אחד נטמא כולו.

והיינו בה: בשלמא כלי חרס גלי ביה רחמנא דין תוכו, דבתוכו תלה רחמנא, דאי איטמי תוכו נטמא כולו. ואי לא נטמא תוכו אלא גבו, לא נטמא תוכו.

אלא כלי שטף - מי גלי ביה רחמנא דין תוכו שחלוקה קבלת טומאה בתוכו מגבו? ומבארין: **אי בטומאה דאורייתא, הכי נמי דבכלי שטף לא שנת תוכו מגבו.** **הכא במאי עסקינן: בטומאת משקין דרבנן.** ובטומאה דרבנן הוא דאמרינן דכלי שטף שיש לו תוך, אם נטמא גבו לא נטמא תוכו.

רתנ: כלי שטף שנטמא אחוריו במשקין טמאים - אחוריו טמאין. אבל תוכו, וכן אגו, בית קיבול התחתון שהוא יושב עליו [פירוש אחר: אגו - שפתו], וכן אגו, בית אחיות, וידו, שעושים יד מאחוריו לאחור בו כגון מחבת, טהורין.

אבל אם נטמא תוכו מטומאת משקין - כולו טמא.

ומבארין: **דמדאורייתא אין אוכל מטמא כלי. ואין משקה מטמא כלי.** ורק רבנן הוא דגזור משקין יטמאו כלים, משום משקה דוב חובה. כגון, ריקו חובה דהו אב הטומאה, ומטמאו כלים מדאורייתא.

הלכך, שווה רבנן לכלי שטף הנטמא במשקין בטומאה דאורייתא דכלי חרס, שאם נטמא מגבו לא נטמא תוכו. ולא שווה רבנן בטומאה דאורייתא דנפשה דכלי שטף [שאין לו חילוק בטומאה דאורייתא מהיכן נטמא].

הדעתם שאמרו שכלי שטף הנטמא במשקין מגבו יהא כדין כלי חרס, כי עברו ביה רבנן הכיורא להבדיל בין טומאה לו לבין טומאה דאורייתא, כי היכי דלא לישרוף עליה תרומה וקדשים.

ופרכינן: אי הכי, כלי שאין לו תוך נמי ליעביד נמי הכיורא, כי היכי דלא לישרוף עליה תרומה וקדשים. שאין שורפים על טומאה דרבנן תרומה

וקדשים.

ומתריצין: לא צריך להאי הכיורא. **דכיון דעברו רבנן הכיורא ביש לו לכלי שטף תוך, מידע וידע דכלי שטף שאין לו תוך ונטמא במשקין דרבנן, דאין שורפין עליו תרומה וקדשים. דהשתא כי יש לו תוך אין שורפין, כל שכן בשאין לו תוך.**

והיינו בה: ואין לו תוך בכלי שטף, דגורו ביה רבנן טומאה אפילו על ידי משקין, ומשמע דבטומאת שרץ הוא נטמא מהתורה, ולעיל נמי אמרינן "אי בטומאה דאורייתא חמי, ומשמע מהנך דכלי שטף שאין לו תוך מקבל טומאה מדאורייתא.

ועלך מקשינן: וכי מדאורייתא בר קבולי טומאה הוא?

והא דרמזי ד"שק" בעינן, דכתיב: "מכל כלי עץ או בגד או עור או שק". איתקש כלי עץ לשק - מה שק מיטלטל מלא, וריקן, דהיינו שיש לו בית קיבול, אף כל האמור באותו פסוק הרי הוא מקבל טומאה רק אם הוא מיטלטל מלא וריקן. והא, כיון שאין לו תוך, אינו מיטלטל מלא וריקן. ומתריצין: **הכא איירי בהנך כלי שטף דחזו למדרסות, כגון כסא וספסל, דמקבלי טומאה מדאורייתא על ידי מדרס, וכגון שישב עליהן זב, ואפילו כשאין להם תוך. וכלל הוא בדינו שכל דבר שמקבל טומאת מדרס מקבל גם טומאת מגע** [נדה מט א]

ופרכינן: אי הכי, דאיירי בהנך דחזו למדרס - כלי חרס דחזו למדרס נמי, כי אין להם תוך אמאי לית בהו טומאה?

ומתריצין: **אין מדרס בכלי חרס, משום שאי אפשר לשבת על כלי חרס, שאם יישב עליו הוא ישרב.**

רב פאם אמר: הא דקשיא לך דאי שיעורא דבית הלל דאמרו "כדי שיינטל מן החי וימות" הוא כסלע, אם כן עשית בית שמאי ובית הלל אחד - לא קשיא. כי במתניתין דהתם, במאור שנעשה בידי אדם, שהשוו מלא מקדח לסלע נירונית - מקדח גדול שנינו, מכלל, דמקדח סתם שיעורו הוא זוטרא מכסלע, ובית שמאי במקדח סתם איירי ולא שוו שיעוריהו לבית הלל דאמרי בכסלע.

ומקשינן: **הניחא לרבי מאיר, דאמר: במקדח קטן של רופאים, משתמשים בו לעשיית נקב בראש לצורך רפואה, שנינו לשיעור מקדח אליבא דבית שמאי.**

אלא לרבנן, דאמרי: במקדח גדול של לשכה שנינו - מאי איתא דלמיו?

רתנ: באיזה מקדח אמרו בית שמאי ששיעור חסרן בגולגולת הוא כמלא מקדח? בקטן של רופאים, דרבי רבי מאיר. וחכמים אמורים: בגדול של לשכה.

ואליבא דחכמים, דבית שמאי מייירי במקדח גדול שהוא שווה לסלע, תיקשי דאם כן עשית דברי בית שמאי ובית הלל אחד?

ותו מקשינן: **ולרבי מאיר מי ניחא** הא דשיעורא דבית שמאי קטן משל בית הלל?

והרי אם כן, הוי ליה מקולו בית שמאי ומחזומי בית הלל, שנמצא שביט שמאי מקילים יותר מבית הלל. שהרי לבית שמאי אפילו בחסרון מעט של הגולגולת בשיעור של מקדח קטן כבר פרח דין טומאת אהל מאותה גולגולת, ואילו

עין משפט
ור מצודה

תמוז 13

77 (6)

הלבן סירה
אין קרה

二

Ⓢ Ⓜ

מפרש בן
מסירה ונכנס

[illegible][illegible][illegible][illegible]

לֹא רַב תְּחִלְפָא. יֵשׁ תִּירְצָתָהּ וְצִי שִׁמָּה שְׁמִרְתָּהּ הוּא עֵינֶךָ כְּאוֹתוֹ עֵינֶיךָ חֲלוּקָה עֲלֵינוּ מִתְחַנְּנֵנוּ: אֲלֵי אֵימָא מְטַמָּא כָּלל בְּתוֹכֹה דְּרַחֲמֵי דְּדִידִי בְּכֵלִי שֵׁטָן. בְּשִׁאָלָא לֹא תִּין אֲדָר וְהִכִּי מְצִיתָ אִמְרַת דְּרַחֲמֵי דְּדִידִי אִיטִימָא דְּתוֹכִי נְטִמָּא כָּלל: הֵא: אֵי בְּשׁוּמָא דְּאִוּרִיָּא. כְּגוֹן דְּאִוּרִיָּא אֲחִירֵי שְׁלֹשִׁי וְרַבְּנֵי שְׁלֹשִׁי

והיינו וחיסומו והיינו
מקדח נכנס ויוצא ותפס
דבעיא דרבי אושעיא
כמלא מקדח דב"ש

הוא חסר כל חן וכל נאמה
כדי שישלם את חתי המלך
הוא איבד את בניו: אבי
חזקיהו אבי עקש. כלומר
אחרים לחליקה. כלומר
כלי חרס כי אין לו תועלת
תוך כל איטמי כלל: טהרה
כדכתיב ומוקד ביה תוכו
דברתוכו תלה ביה תוכו
לית ליה חלד דברתו וכלי חרס

וְשֵׁנִי
 שֶׁל עֵץ
 אֵיזֶהוּ
 (ב' גמ')
 מֵאֵי
 קֶסֶד
 ב' וְגו'
 וְסֵפֶד
 תְּרוּמָה
 (ד' כח)
 ב'ו
 הַזֶּה
 צִלְלוֹ
 לֹא
 אִתְּשָׁה
 צִלְלוֹ
 פֶּאֶר
 דָּבָר
 מִמֶּדֶת
 מִמֶּדֶת
 ז' מִמֶּדֶת
 ט' הוּא
 מִקּוֹל
 לִרְמָה
 הֵיאָה
 לְשֹׁחֵר
 ט' שֹׁחֵר
 י' גִּמְלָה
 וְרָא
 י' שֵׁנִי
 מֵאֵי
 לִרְמָה
 אֵלָּא
 לְרֹבֵעַ
 מִמְּחֻמָּר
 ב' בְּסֵפֶד
 וְאֵן
 שֵׁנִי
 הֵיאָה
 (הוּא עֲפֶסֶס
 לִבְנֵי
 מִלְּבָן
 שֶׁנֶּחֱדָה
 אֵין
 קֶרֶן

[illegible][illegible][illegible][illegible][illegible][illegible]

לח:

עין משפט
נר מצוה

וְהָא מִי פִּי מַלְאָכָא בְּרִית
 מִקְדָּשׁ הֵלֵּל הֵּ
 וְהָ ב מִי פִּי מַלְאָכָא
 סְטִירְדִּין הֵלֵּל וְשׁוֹשִׁיעַ
 חֲמִים סִי יִתְּנָהּ הֵּ
 וְהָ ג שׁוֹרֵעַ יִתְּנָהּ סִי רִמּוֹ
 סְטִירְדִּין לֹא בִּסְתָנָהּ
 וְהָ ד מִי פִּי מַלְאָכָא
 בְּרִית מִקְדָּשׁ הֵלֵּל הֵּ
 וְהָ ו מִי פִּי מַלְאָכָא
 אִסְרוּר מַזְכָּה הֵלֵּל יִבֵּ
 וְהָ ז מִי פִּי מַלְאָכָא
 בְּרִית מִקְדָּשׁ הֵלֵּל הֵּ
 וְהָ ח מִי פִּי מַלְאָכָא

תורה אור השלם

1. יֵצֵא מִחֶלֶב עֵינָיו עֲבָרוֹ
מִשְׁכִּיּוֹת לֵבָב:

תהלים עג ז

שיטה מקובצת

[illegible]

רבינו גרשום

[illegible]

על אלו מומין פרק ששי בכורות

מוס קבוע ותימה דצפ' מי שאחזו
אות י"ז לברקא ובפרק המוציא י"ן
רקותי וי"ל דהתם מיירי בממששין
לתרץ אקושיא אחריתי דהתם

[illegible]

יבש דלמא פירי דאלול
אמר רבי יוחנן
במערבא כגורגור

בעמוד הבא

או
ותשרי מאמילין ליה באדר וניסן: וכס

ה' של עין היינו י" בת עין המסכה
המשקע עין העין ה' ו' מוס:
מקד' דמוקים חלד בשמור
מקד' בראק. מיל'א דהו לנן וף
היו מוס הלל נמי סימן ו' יא
לך י' בדוק הלל וף היו מוס:
ברקא י' ענו השוכר חל הממור
הסברקא (ב"מ דף עח:) וקן אחד.
ה' ביה: לא עצרסי לפניו. שגדול
הדוריה: חלון ו'. כפיר היה לו
לחלון וקן ויהי לו חלון צענים:
שחוריה סלסל. ס' הלסל מדשה של
שחוריה מחסר: חודס מוסא

[illegible][illegible][illegible]

מה מאכילין אותו. מן הלח ומן היבש אפי' בגרוגרת כ

(א) ויבנה, (ב) לעיל לה, (ג) יבנות עו, ודק לה, קדושין (ד) לקמן מ"ה, (ה) יבנות (ו) מלח וכתבתי משולל (ז) וכן לקמן בספרי לילח, (ח) כח (ט) כספי: בנרות, (י) כלל המ"ד שיש שפירו טעמות מים (יא) וכן המ"ד הקבועים בים (יב) ששנאם הם הנחורות בים (יג) כי י"ק, (יד) כספי: בנרות, (טו) כי י"ק, (טז) גי הי"ק (יז) וכתבתי נרטייל וכן חורוור בנקום ילדור משמע הדכל אחד וחורוור חייב לקמן מ"ט קבוע ויחזיר וכן כ"ל, (יח) אפי' דשנאבס (יט) בנארישע י"ק,

הגהות הב"ח

(א) במשנה של שלום אכל הנל אלו
 ימים ואחר אכל הנל אלו
 ימים עד שחלם ויחל ואחר
 ימים שחלם ויחל ימים
 היבש אחר הלל: (ב) ג' נמי
 ואולי הן ימים הקבועין אבל
 ימים ויבש של בית הבדל
 ויחל ויבש של בית הבדל
 שחלם ימים אלו זה מוס:
 (ג) שם אלו ימים אחר ימים
 אלו ר' רבין: (ד) רש"י
 ד"ה חזרו וכו' שם כמין
 קיפין לננות נעין חרובם
 לובן חזיר סק"ד: (ה) ע"ה
 ימים יבש וכו' שיעורו ע"ה
 כל ימי:

גליז הש"ם

גמ' ודא אין מוטין בלבן.
ע' לקמן מ ע"ב מד"ה והא:

לעזי רע"י

מז"ל"א. כתם בעין.
פיצ"א [פיי"ן]. מטפוא.

מוסף רש"י

אם קודם מעשה. שגלה
הוראה לידו, אמרה. ושגלה

וקדושין (ע:). שומעין לו.

בשעת הירידה (יבמות טז.)
נאמן לאומרה בשעת מעשה
(יבדושיין שם), ואם לאו אין
שומעין לו. אלו נאמן
להעיד בשם רבו, שמה מחמת
מעשה הנה לרוב הוא אמר כן
(שם וכדפי' יבמות עו. וצח.)
ואולי ידבר מירוש הוא (יבמות
צח.) חרורו. אין טעם
דקום של לובן הטללות בעין
(שבת עח.) ג' פעמים בתוך
שמונים יום. נראה ש'
ובאמנע פ' ובסוף פ' (יבמות
ע"ג)

[illegible]

אחד דיי לבדיקה:

(א) נראה שג"ל והיינו דק לכן קף כלומר בולט ברקא כמו לברוקתי בשבת ע"ת. (ב) אולי דג"ל שהיה בעיט דק וסיה מרחא כחלון ואמר חלון זה וכו'.

לבית הלל ממשכינה הגולגולת הזאת לטמא באהל עד שיסחר בה כסלע.

ואילו אנן, דוקא ששה דברים דתנן במסכת עריות שהקלו בהם בית שמאי תנן. ואילו שאר דברים דלא תנן התם שהם מקולי בית שמאי לא תנן.

אמר רב נחמן: סלע נירונית שנונו! סלע נירונית הוא דהוי כמקדח גדול. אבל סלע סתם, הוא זוטר אפילו ממקדח סתם ואפילו ממקדח קטן של רופאים, ולכן אפילו לרבי מאיר השיעור של בית הלל שאמרו סלע סתם, קטן משל בית שמאי.

מתניתין:

המשנה מונה מומין שבעין. שנאמר בתורה במומי בהמה "א חרוץ" ויקרא כ"ב כ"ב.

ריס של עין, עפעף של עין, **שניקב,** או שנפגם, או שנסרק בכל שהוא.

ושלשה מומין אלו הן בכלל "חרוץ" האמור בתורה.

נאמר בתורה במומי כהנים: "או דק או תבלל בעינו" ויקרא כ"א כ"ו. ובגמרא לקמן ריש פרק שביעי לפינן בגמרא שהו דמומין שנאמרו באדם, נאמרו גם בבהמה.

הרי שהיה בעינו: דק, קרום על העין.

תבלול, דבר המבלבל את העין.

חרוץ נחש ועינב. איזהו תבלול?

לבן הפוסק בסירה ונכנס בשחור.

"סירה" [מלשון "שורה" פירוש, העיגול הכהה שבעין שמסביב לשחור. ו"שחור" הוא האישון (הפנימי ביותר), שדרכו עוברים קרני האור אל תוך העין. ו"לבן" הוא הרקע של העין החיצוני ביותר. ואם חוט של לבן יוצא מן הלבן ופוסק אותה שורה ונכנס בשחור הרי מום.

שחור ונכנס בלבן, אם חוט של שחור יוצא מן השחור שבעין ופוסק את הסירה ונכנס בלבן אינו מום. לפי שמום זה הוא בלבון של העין, ואין מום בלבון דלא עין הוא אלא שומן העין.

ל"ח ע"ב

גמרא:

והוינן בה: מאי הריס? **אמר רב פפא:** תורא ברא דעינא, שורה חיצונה של העין היינו העפעף המכסה את העין.

שנינו במשנה: דק תבלול: **הנו רבנן:** דק משוקע, המשקע את העין, הרי זה מום.

אבל אם הוא צף, אינו מום. ומקשינן: והתניא אפסא, דצף הרי מום. ואילו משוקע אינו מום.

ומתרגינן: לא קשיא, הא בשחור, הא בלבן. וסלקא דעתן שכוונת המותרץ לחלק בין שחור שבעין לבין לבן שבעין.

ועלה פרכין: והא אין כלל מומין בלבן וכמפורש בסיפא דמתניתין?

ומשנינן: אלא, הא בדק לבן, הא בדק שחור. ותרווייהו בשחור של העין.

דאמר רבה בר בר חנה: סח לי רבי יאשיה דמן אושה: דק שחור משוקע אינו מום. צף הרי זה מום. הרי שחילקו בין "דק" שהוא שחור ל"דק"

שהוא לבן. שבשחור המשוקע הרי מום ולא הצף, ובלבן הוא להיפך.

וסימנין: ברקא - שם מום הוא שהוא לבן וצף, וכמו כן "דק" שהוא לבן וצף הרי מום.

שנינו במשנה: **חרוץ נחש ועינב:** איבעיא להו: האם הכי קאמר - חרוץ, הוא נחש. או דלמא - חרוץ, או נחש.

תא שמע: דאמר רבה בר בר חנה: סח לי רבי יונתן בן אלעזר: זקן אחד שהיה כהן היה בשכונתו, ורבי שמעון בן יוסי בן לקוניא שמו.

ומימי לא עברתי לפניו, שגדול הדור היה. פעם אחת עברתי לפניו. אמר לי: שב בני, שב.

והיה לו בכור שהיה לו חרוץ בעינים.

אמר לי: חרוץ זה, מום קבוע הוא לשחוט עליו. וזהו נחש שאמרו חכמים.

ואף על פי שאמרו: אין אדם רואה מומין לעצמו, אבל מורה הלכה לתלמידים על מום שהוא קבוע, והתלמידים רואים אותו ומתירים על פי הוראתו, ולכן הומינו לישב לידו כדי שיתיר לו.

ומקשינן: אינו, והאמר רבי אבא אמר רב הונא אמר רב: כל תלמיד חכם שמורה הלכה ובה הלכה חדשה שלא שמענה מאחר, הרי אם קודם שהגיע המעשה לידו אמרה, שומעין לו ועושין מעשה על פיו.

ואם לאו, אין שומעין לו, כשהוראה נוגעת אליו, שמא נדמה לו עתה כשבא המעשה לידו שכך קיבל מרבו, ותיקשי, אמאי שמעו הכא להאי זקן?

ומתרגינן: איהו נמי, רבי שמעון בן יוסי, מורה ובא איה מעיקרא, שבעפא אחת, קודם שאירע לו מעשה בבכורו, הורה שמום קבוע הוא.

שנינו במשנה: איזהו תבלול? לבן הפוסק בסירה: ואמרין: מתניתין דקתני אין מום בלבן, מני רבי יוסי היא.

דתינא: לבן ונכנס בשחור, שחור ונכנס בלבן, הרי זה מום. דברי רבי מאיר.

רבי יוסי אומר: לבן ונכנס בשחור הרי זה מום. שחור ונכנס בלבן אינו מום. שאין מומין של עין בלבן אלא בשחור בלבד.

אמר רב: מאי טעמא דרבי יוסי? דכתיב: "יצא מחלב עינבמו" - יצא רשע לתרבות רעה מרוב שומן שבעינו. ושומן העין הוא הלבן שבו, הרי ד"תרבא דעינא" הוא דאיכרי הלבן, שאינו נקרא אלא "שומן העין", אבל "עינבמו" סתמא לא איכרי כי סתם עין הוא השחור שבה.

ורבי מאיר שפוסל אפילו בשחור הנכנס ללבן - מאי טעמא?

אמר רבא: מה הוא לשון "תבלול"? דבר המבלבל את העינים, שמערב את השחור והלבן, והרי אף כשהשחור נכנס בלבן הרי הם מעורבים.

מתניתין:

וכאן המשנה מלמדת מומים נוספים שבעין. חורוור, חולי שיש בעין כמין טיפות לבנות.

והמים, שעינו דולפת מים תדיר - הקבועים, שהם קבועים בעין (והחורוור הוא המים) - הרי זה מום.

איזהו חורוור הקבוע? כל ששהה החורוור בעין שמונים יום.

רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר: בודקין אותו, את הבכור שיש לו בעינו חורוור, ג' פעמים בתוך שמונים יום. והיינו כל עשרים ושבעה יום, ואם

ביום העשרים ושבע לא נמצא בו החורוור הרי אף שחור אחר כך אינו מום קבוע עד שיששה עשרים יום רצופים. ואם לא בדקוהו ג' פעמים,

הרי אף אם נמצא בו ביום השמונים, אינו מום דשמו בינתיים הלך וחזר.

ואלו הן מים הקבועין? במה יודעים שהמים הם קבועים?

מאכילים אותו אוכל [כפי שיתבאר לרפואה, ובודקין, שאם לא נרפא הרי זה מום קבוע.

אכל לרפואה תבן ומספוא לח הגדל בחודש ניסן, **ויבש הגדל בתשרי - של גשמים,** שגדלו התבן והמספוא בשדה המסתפקת ממי גשמים, ואכל משניהם יחד.

או אכל ביחד לח ויבש - של שלחין, שגדלו בשדה שצריכים להשקותה.

אם לא הועיל לו לרפאותו הרי זה מום קבוע. ואם אכל היבש ואחר כך אכל הלח, ולא נתרפא - אינו מום. והיינו שאין זה וודאי שזה מום קבוע דאין זו דרך רפואתו, עד שיאכל היבש אחר הלח ולא יתרפא.

גמרא:

מתניתין דקתני חורוור קבוע שמונים יום מני - רבי יהודה היא.

דתינא: חורוור קבוע ארבעים יום. ומים קבועים שמונים יום, דברי רבי מאיר.

ורבי יהודה אומר: חורוור קבוע שמונים יום. ואילו הן מים הקבועים:

אכל לח ואחר כך יבש של בית הבעל שהיא שדה שאין צורך להשקותה, ולא נתרפא הרי מום קבוע. ולא לח ויבש של בית השלחין,

או שאכל יבש ואחר כך אכל את הלח, שבכל אלו גם אם לא התרפא אינו מום, עד שיאכל היבש אחר הלח.

וישנו ג' חדשים, ובדקין ליה בהדי ג' חדשים. ופרכינן: היכי מצי לאוקמי מתניתין כרבי יהודה? והא אנן תרווייהו דננהו! דבמתניתין תנינן דבין אכל לח ויבש משדה של גשמים ובין אכל לח ויבש של בית השלחין שוים הם דאם אכלם ביחד אין זו בדיקה, ואם אכל היבש אחר הלח הוי בדיקה, ואילו רבי יהודה מחלק בין של בית הבעל דמהני, לשל בית השלחין דלא מהני.

ומתרגינן: מתניתין חיסורי מיחסרא, והכי קתני: **אכל לח ואחר כך יבש של שדה של גשמים הרי זה מום.**

אבל אם אכל של בית השלחין אינו מום. ואכל משדה דגשמים נמי, אם אכל יבש ואחר כך אכל הלח אינו מום. עד שיאכל יבש אחר הלח.

והא דקתני בברייתא "וישנו ג' חדשים" הוינן בה: אינו, והא אמר רב אידי בר אבין, אמר רב יצחק בר אשיאי: הגדל באדר ובניסן זהו לח. ואילו הגדל באלול ובתשרי הוי יבש.

וכיון שצריך לאכול גם לח וגם יבש נמצא בדקין במשך ארבעה חדשים ולא שלשה? ומתרגינן: אימא, אדר וחצי ניסן - לח. אלול וחצי תשרי - יבש. שהם שלשה חדשים.

איבעיא להו: הא דאמרין במשנה דבודקין אותו על ידי אכילת לח ויבש - אימתי צריך לאוכלו? האם לח - בזמן לח, והיינו מספוא הגדל באדר וניסן, מאכילין אותו באדר וניסן. ויבש - בזמן

היבש הגדל באלול ותשרי מאכילין אותו באלול ובתשרי, ולא שחטינן ליה עד שיעברו עליו כל ימי הקיץ ויבדק בשניהם.
או דלמא: לח ויבש - בזמן הלח, שבימי ניסן יאכל גם את את היבש שגדל בתשרי, ובהכי הוי בדיקה. והא דקתני שלשה חודשים היינו פירות

הגדילים במשך תקופה של שלשה חודשים.
תא שמע: דאמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק **בר אשיאן: אדר וניסן לח. אלול ותשרי יבש.** משמע שכל אחד יאכל בזמנו.
ודחינן: דלמא, פורי דאלול ותשרי מאכילנא ליה באדר וניסן. ולעולם בזמן אחד אוכל הכל.

והוינן בה: וכמה מאכילין אותו בכל יום?
אמר רבי יוחנן משום רבי פנחס בן ערובא: כגרוגרת.
אמר עולא: בעי במערבא: האם הא דאמרי כגרוגרת, היינו שנותנים לו כגרוגרת מהרפואה בסעודה ראשונה שאוכל בכל יום.

יִשְׂרָאֵל יֵאָהֵב: הַחֶמֶת מֶלֶךְ מְלָאכִי מוֹת וְאִישׁ חָכֵם יִכְפָּרְנָה:
 בְּאֹרֶן פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים וְרִצּוֹנוֹ בְּעֵב מִלְּקוֹשׁ: זו קְנֵה חֲכָמָה
 מִה־טוֹב מִחֲרוֹץ וּקְנוֹת בִּינָה נִבְחַר מִכֶּסֶף: זי מִסְלַת יִשְׂרָאֵל
 סוֹר מֵרַע שֹׁמֵר נִפְשׁוֹ נֹצֵר דַּרְכּוֹ: הַלְּפָנֵי שֹׁבֵר גֹּאֲזוֹן וּלְפָנֵי
 כְּשָׁלוֹן גְּבֵה רוּחַ: יט טוֹב שְׁפַל רוּחַ אֶת־עֲנָיִים עֲנָיִים מִחֶלֶק
 שָׁלַל אֶת־גָּאִים: כ מִשְׁפִּיל עַל־דָּבָר יִמְצָא טוֹב וּבֹטֵחַ בִּיהוָה
 אֲשֶׁרֵיו: כא לַחֲכָם לֵב יִקְרָא נְבוֹן וּמֵתָק שְׁפָתָיו יִסְיף לִקַּח:

רש"י

רשע: (יד) חמת מלך. הוא כמלאכי מות כשלוחי מיתתם: ואיש חכם יכפרנה. יפייסנה: (טז) באור פני מלך חיים. מי שהקב"ה מסבי' לו פני' חיים הוא לו לכך צריך אדם ליישר דרכו לפניו: ורצונו כעב מלְקוֹשׁ. מי שהוא מרוצה לו רצונו טוב לו כעב המביא את המטר: (יט) טוב שפל רוח. טוב להתחבר את ענוים ולהי' אתם שפל רוח מהיות מחלק שלל את גאים: (כ) משכיל

מצודות ציון

(יד) יכפרנה. ענין העננה וקנות ועש"ז יקראו המורקיס כפורי וזה (שורש ב) כי הכהן מקנה ידו מן הס נשפת המורק: (טז) מלְקוֹשׁ. כן נקרא המטר המאומר כמו יורה ומלקוש (דברים י"ב): (יח) גֹּאֲזוֹן. ענינו ממסלה כמו גאון יעקב (נפוח ו'): כשֶׁעָזָן. ענין מלשום ונפילת הכה: (יט) שֶׁשָׁ. הון רב:

מה מאוד הוא טוב יותר מחרוץ והוא מין זהב טוב: וקנות בינה. קנין הבינה: (יז) מִסְלַת. דרך הישרים הוא לסור מרע כי יתבוננו בדרכם שלא יבואו לידי נדנוד עון והרצה לשמור נפשו ישמור דרכו לבלי לכת כפי ההודמן: (יח) לְפָנֵי שֹׁבֵר. טרם יבוא שבר על הרשע בא לו מתחלה גאון וממשל רב כי בזה יכפל הצער: גובה רוח. על רוב הטובה הבאה לו טרם הכשלוֹן וכפל הדבר במש"י: (יט) טוֹב. יותר טוב להיות שפל רוח להתחבר עם הענוים אף אם מעט ירוריה עמהם מלהיות מחלק שלל רב מאשר ירוריה עם הגאים כי פן ילמד ממעשיהם: (כ) מִשְׁכִּיל. המחבונן וצופה לסוף הדבר ימצא טוב כי יצליח ואם אחר כל ההתבוננות יבטח בה' אשרי לו: (כא) לַחֲכָם לֵב. למי שלמד חכמה מרבו סופו יקרא נבון כי יתחכם להבין דבר מתוך דבר: ומתק. הממתקן אמרים לזולת למען יערב לו להיות מקובל

בְּמִקּוֹר חַיִּים שָׂכַל בְּעָלָיו וּמוֹסֵר אֲוִלִּים אֲוִלָּת: ב לֵב חָכֵם
 יִשְׁפִּיל פִּיהוּ וְעַל־שְׁפָתָיו יִסְיף לִקַּח: ג צוֹף־דִּבְשׁ אִמְרֵי־נֶעֱם
 מִתּוֹק לִנְפֶשׁ וּמִרְפָּא לְעַצֵּם: ד יֵשׁ דֶּרֶךְ יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי־אִישׁ
 וְאַחֲרֵיתָהּ דִּרְכֵי־מוֹת: ה נֶפֶשׁ עֹמֵל עֹמְלָה לוֹ כִּי־אֲכָף עָלָיו
 פִּיהוּ: ו אִישׁ בִּלְיַעַל כֹּרֵה רֵעֵה וְעַל־שְׁפָתָיו שִׁפְתּוֹ כַּאֲשׁ עֲרֵבֶת:
 ז אִישׁ תִּהְפֹּכֹת יִשְׁלַח מִדּוֹן וְנִרְגָּז מִפְּרִיד אֱלֹהִי: ח אִישׁ חָמֵס

רש"י

לתלמיד וממתקן דבריו בטעמים יוסיף לקח: (ב) מקור חיים שכל. לבעליו. וכן פתרון המקרא שכל הבעלים מקור חיים הוא לו: ומוסר אוילים אולת. יסורי אוילים ע"י אולת באים להם וכן משמעו האולת יסורין הוא לאוילים: (ג) לֵב חָכֵם יִשְׁכִּיל פִּיהוּ. לבו מלמד את פיו לדבר צחות. (ועל שפתיו יוסיף לבו לקח): (ד) צוֹף דִּבְשׁ. מתוק דבש, ברישק"ה בלע"ז: אמרי נועם. דברי תורה: (ה) יֵשׁ בְּלִיַּעַל. שהוא ישר לפני איש: (ו) עֹמֵל עֹמְלָה. לצרכו הוא עמל: כי אכף עליו פיו. כשפיהו כופהו ותובע לו מאכל אז עמלו עומדת לו שאכל מה שעמל כבר: (ז) כֹּרֵה רֵעֵה. בלבו חורש הרע: ועל שפתיו כאש ערבת. הרעה כאש שורפת על שפתיו עד שמוציאה פיהו ונאמר: כאש ערבת. שורפת כמו (חזקאל כא) ונצרכו בה כל פנים: (ח) וְנִרְגָּז מִפְּרִיד אֱלֹהִי. וע"י ריגונו ותרעומתו מפריד ממנו אלופו

מצודות ציון

(ב) צוֹף דִּבְשׁ. מלות דבש וכן ועופת נופים (ספלים ט'): לעצבם. ר"ל לגוף כי העצמות הם מעמדי הגוף: (ג) אֲכָף. מלשון כפיה ונגישה וכן ואכפי עליך לא יכנע (שורש ג'): (ד) כֹּרֵה. מופל צור כמו צור כרה (ספלים ט'): צרבת. ענין שריפה כמו ונלכדנו על כל פנים (חזקאל כ"ט): (ה) וְנִרְגָּז. ענין מלונה כמו ומרגנו כהנלכס (דברים ב'): אֱלֹהִי. שר כמו ואל מנטמו כאלוף

על הלב הנח יועיל גם לעצמו כי בזה יוסיף ללמוד להבין תוכיות הדבר: (ב) שִׁכִּיל. השכל הוא לבעליו כמעין הנובע חיים כי בעבורו בא לו חיים: ומוסר. היסורים הבאים על האוילים הם בעבור אולתם: (ג) יִשְׁכִּיל פִּיהוּ. ילמד את פיו להמתקן אמרים וכאשר יהיו שגורים על שפתיו יוסיף עוד למוד להבין תוכיות הדבר אי"כ באה ההשכלה מן הלב אל הפה וחזרתו לבוא מן הפה אל הלב עד אין תכלית: (ד) צוֹף דִּבְשׁ. הממתקן אמרים בנעימות רב המה עורכים לשומעיהם כחלות הדבש והמה מועילים לנפש ולגוף כי בזה ימשוך לבות בני אדם אחר דעתו הן בדבר המוסר הן בדבר הנצרך: (ה) לְפָנֵי אִישׁ. לפי ראות עיניו: ואחרייתה. אחרית הדרך ההוא הולך אל דרכי מות: (ו) עֹמֵל עֹמְלָה. טורח המלאכה יעמוד לו לצורכו כאשר פיו יכוף אותו לתבוע המאכל אז יהיה לו למלא שאלתו: (ז) כֹּרֵה רֵעֵה. דרכו לחפור ולחפש תחבולות לעשות רעה לבני אדם וגם ירבה לדבר דברי חרודים ומכעסים כאלו על שפתיו אש שורפת: (ח) אִישׁ תִּהְפֹּכֹת. המהפך אמרים ממה שנאמרו הוא מגרה מריבה בין הבריות. ונרגז. המתלונן אחר מעשה בני אדם מפריד מן האנשים את אשר אשר עליהם כי מורדים בו וגם הוא נהפך להם לאויב:

משלי פרק יז

נח

יִפְתָּה רַעְיָהּ וְהוֹלִיכֹה בְּדֶרֶךְ לֹא-טוֹב: * עֲצָה עֵינָיו לַחֲשֹׁב
תִּהְפְּכוֹת קֶרֶךְ שְׁפָתָיו כִּלְה רַעְיָה: * עֲטַרְת תִּפְאֶרֶת שִׁיבָה
בְּדֶרֶךְ צְדָקָה תִּמְצָא: * טוֹב אֶרֶץ אֲפִים מִגִּבּוֹר וּמִשָּׁל בְּרוּחוֹ
מִלֵּכָה עִיר: * בַּחֵיק יוֹטֵל אֶת-הַגּוֹרֵל וּמִיָּהוּהָ כֹּל-מִשְׁפָּטוֹ:
יז * טוֹב פֶּת חֲרָבָה וְשְׁלוּחַ-בֶּה מִפֶּת מֵלֵא זִבְחֵי-רִיב:
* עֲבַד-מִשְׁפָּל יִמְשֵׁל בְּבֶן מִבִּישׁ וּבִתּוֹךְ אֲחִים יַחֲלַק נַחֲלָה:
* מִצָּרָף לִפְסָף וְכוֹר לְזֹהֵב וּבַחֵן לְבוֹת יְהוָה:

רש"י

של עולם: (ז) **עוצה עיניו**. ל' קריצה וכן
איעצה עליך עיני (תהלים לב): כִּלְה רַעְיָה. כמו כי
כלתה אליו הרעה וגומר וגורם לבא רעה
לעולם: (ח) **בדרך צדקה תמצא**. ע"י הצדקה
מאריכין ימיהם: (ט) **ומשל ברוחו**. כובש את
יצרו: (י) **בחיק יוטל את הגורל**. בינו לבין
עצמו אדם מטיל גורל: **ומה כל משפטו**.
לברור. לכל אחד ואחד חלקו: (יא) **טוב פת**
חריבה ושלוח בה. טוב היה להקב"ה להחריב

מצודות ציון

(מכילת: ז) **עוצה**. ענין סמימה כמו ועשם את עיניש
(שפיה טו): **קורץ**. ענין נדננו לרמו כמו קורץ צעניו
(לעיל ז): **כִּלְה**. ענין גמר והשלמה: (ח) **ברוחו**. ענין
קט: (ט) **יוטל**. ענין השלכה: (י) **פת**. מחיכת לסט
מל' פתום אומה פתום (ויקרא ט): **חריבה**. יצשה:
(ג) **מצרף**. וכו'. שמוט הכלים אשר ימיכו צהם הזהב

(יא) **עטרת וגו'**. ההולך בדרך צדקה תמצא בו עטרת תפארת שיבה כי ירבה ימים בגדולה ותפארת:
(יב) **מגבור**. כי הגבור לא יתגבר כ"א במעשה הגבורה והמאריך אף יתגבר על כל בשב ואל תעשה:
מושל ברוחו. מי שבידו לכבוש כעסו הוא טוב מגבור הלכד עיר מבצר וכפל הדבר במ"ש: (יג) **בחיק**.
דרך מטילי הגורל להניח פתקין בחיק או לזולתו במקום נסתר ומשם יקחום להניחם על המנות לדעת
מה למי ואמר בזה אל תהרהרו על הגורל לומר שבא בקרי והודמן כי בעוד הטילו פתקי הגורל אל
החיק עד לא הוציאום כבר נגזר משפט הדבר מה: וזה כל א' בחלקו אשר חלק לו אלה ממעל:
(א) **טוב**. יותר טוב לאכול פת חריבה בשלוה, משיהיה לו מלא הבית בשר זכוח בריב וקטטה: (ב) **בבן**
מביש. בבן האדון אשר הוא מלא מדברי בוש: **יחלוק נחלה**. העבד הזה יקח חלק נחלה בתוך האחים
כאלו היה אחד מהם: (ג) **מצרף**. הכסף והזהב כאשר מי ירצה לדעת כמה יש בהם מן הסיגים יקח

משלי פרק יז

נח

מֵרַע מִקְשִׁיב עַל-שִׁפְת־אֵן שֶׁקֶר מִזִּין עַל-לִשׁוֹן הָוֶת: * לַעֲג
לִרֶשׁ חֲרָף עֲשָׂהוּ שִׁמְחָ לֹא יִנְקָה: * עֲטַרְת זִקְנִים בְּנִי
בָּנִים וּתִפְאֶרֶת בָּנִים אֲבוֹתָם: * לֹא-נֶאֱוָה לִנְבֹל שִׁפְת־יָתֵר אֶף
כִּי-לִנְדִיב שִׁפְת־שֶׁקֶר: * אֲבֶן-חֵן הַשֹּׁחַד בְּעֵינֵי בַעֲלֹי אֶל-כָּל-
אֲשֶׁר יִפְנֶה יִשְׁפִּיל: * מִכֶּסֶה-פֶּשַׁע מִבְּקֵשׁ אַהֲבָה וְשִׁנָּה בְּדִבָּר
רש"י

שצורפין בו כסף ועושין אותו מאפר מקלה
על גבי חרס קרוי מצרף: וכו' **לֹא יִנְקָה**. כלי
שצורפין בו את הזהב כלי שזוקקין בו את
הזהב כמו קדירה שבורה קרויה כור: **מצרף**
לכסף וכו' **לֹא יִנְקָה**. המצרף עשוי לצרוף כסף
למלאכתו וכן הכור לזקק הזהב, אבל
הלכות הקב"ה זוקקין וזוכקין ובוהנן ויוודע
מחשבותן: (ד) **מורע**. רשע: **מקשיב על שפת**
און שקר. מקבל לשון הרע ועידי שקר: **מזין**.
מאזין מי שהוא משקר מאזין על לשון הוות:
(ו) **עטרת זקנים**. כשרואי בני בניהם הולכין
בדרך טובה: **ותפארת בנים אבותם**.

מצודות ציון

והספך: (ד) **מזין**. כמו מאזין ר"ל מקשיב צלמו:
הוות. ענין שגר ורעה כמו מדבר הוות (תהלים טז):
(ה) **לֹא יִנְקָה**. ענין מקלה ומקרה רע כמו הלך ליד לעיל
(א"י טז): (ז) **נאווה**. מל' נאס וכן נאווה מהלך (תהלים
קמ): **לֹא יִנְקָה**. לֹאס פתום ונאווה: (ח) **אבן חן**. יש אבני
יקר המרצין מן למי שנטעם ואמרו שכן סגולת
הרמנולות: (ט) **ושננה**. מל' שנית: **אף**. שר ומושל:

פעל כל זאת: **שמח לאיד**. השמח על תקלת חבירו לא ינקה מן התקלה ההיא כי תבוא גם עליו:
(ו) **בני בנים**. אף בני הבנים ישימום עטרה לראשו להתפאר בהם אם הגויים הם אבל הבנים אין דרכם
כ"א להתפאר באבותם כי יותר מחויבים בכבוד אביהם מבכבוד אבי אביהם ולזה עיקר התפארת
באביהם: (ז) **לֹא נאווה**. לא נאה בעיני הנבל דברי מעלה ויתרון ולא יתפון בהם וכ"ש שלא נאה שפת
שקר בעיני מי שנרבה לבו בחכמה כי יותר ימאס החכם בשקר משימאס הנבל בדברי מעלה: (ח) **אבן**
חן וגו'. השוחד הוא בעיני בעליו המקבלם כאבן המסוגל להרבות חן הנושאו כי כמו כן ישא הנותן
חן בעיני המקבל ואל כל אשר יפנה ישיכל למצוא טעם וראיה להצדיק את הנותן: (ט) **מכסה**. אם
יחטא איש לאיש והוא מכסה על פשעיו ולא יזכירם הנה בזה מבקש אהבה ר"ל היא סיבה להיות
לעמוד הבא

בְּךָ בְּאַרְבָּעָה דְּבָרִים שֶׁהִייתָ אוֹמֵר וְנִשְׁפָּטְךָ אֵב בֵּית דִּין לְיִשְׂרָאֵל. אָמַר לָהֶן, מוֹטֵב לִי לְהִקְרֹא שׁוֹטֵה כָּל יָמִי, וְלֹא לַעֲשׂוֹת שְׁעָה אַחַת וְיִשְׁעַ לִפְנֵי הַמָּקוֹם, שְׁלֹא יִהְיוּ אוֹמְרִים, בְּשִׁבְלִי שְׂרָרָה חֲזוֹר בּוֹ. הוּא הָיָה מְטַמֵּא שְׁעַר הַפְּקָדָה וְדָם הַיְּרוּק. וְחֻכְמִים מְטַהְרִין. הוּא הָיָה מְתוֹר שְׁעַר בְּכוֹר בַּעַל מוֹם שֶׁנֶּאֱמָר וְהַנִּיחוּ בַחֲלוֹן וְאַחֲרֵי כֵךְ שִׁחֲטוּ, וְחֻכְמִים אוֹסְרִין. הוּא הָיָה אוֹמֵר, אֵין מִשְׁקִין לֹא אֶת הַגִּיּוֹרֶת וְלֹא אֶת שְׁפָחָה הַמְּשַׁחֲרֶת. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, מִשְׁקִין. אָמְרוּ לוֹ, מַעֲשֵׂה בְּכַרְכְּמִית שְׁפָחָה מְשַׁחֲרֶת שֶׁהִיָּתָה בִּירוּשָׁלַם וְהִשְׁקוּהָ שִׁמְעִיָּה וְאַבְטַלְיוֹן. אָמַר

לָהֶם, דִּגְמָא הִשְׁקוּהָ. וְנִדְוָהוּ, וּמַת בְּנִדְוִיו, וְסָקְלוּ בֵּית דִּין אֶת אֲרוֹנוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, חֹס וְשָׁלוֹם שֶׁעֲקִיבָא נִתְנַדָּה, שְׁאִין עֲזָרָה נִנְעֶלֶת בְּפָנֵי כָּל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל בְּחֻקְמָה וּבִקְרִיאַת חֹטָא פִּעְקִיבָא בֵּן מַהֲלָלָאִל. וְאֵת מִי נִדּוּ, אֶלְעֶזֶר בֶּן חֲנוּךְ שֶׁפָּקַק בְּטַהֲרֶת יָדָיו. וּבְשִׁמְתָה, שְׁלַחוּ בֵּית דִּין וְהַנִּיחוּ אֶבֶן עַל אֲרוֹנוֹ. מְלַמֵּד שֶׁכָּל הַמִּתְנַדָּה וּמַת בְּנִדְוִיו, סוֹקְלִין אֶת אֲרוֹנוֹ:

ז. בַּשְּׁעָת מִיתָתוֹ אָמַר לִבְנוֹ, בְּנִי, חֲזוֹר בְּךָ בְּאַרְבָּעָה דְּבָרִים שֶׁהִייתָ אוֹמֵר. אָמַר לוֹ, וְלָמָּה לֹא חֲזַרְתָּ בְּךָ. אָמַר לוֹ, אֲנִי שִׁמְעִיתִי מִפִּי הַמְּרַבִּים,

רבינו עובדיה מברטנורא

אותו לשער לבן, טמא: וחכמים מטהרין. דכתיב (ויקרא י"ג) והיא הפכה שער לבן, שהפכתו היא ולא שהפכתו חברתה: ודם הירוק. עקביא בן מהללאל מטמא, דסבר כקין כרכום היה שהוא מן הדמים הטמאים אלא שלקה: היה מתיר שער בכור בעל מום שנשר. הצמר שנשר מן הבכור בעל מום, היה מתיר בהנאה לכהן: וחכמים אוסרים. אתי דאי שריית ליה צמר הנושר מחיים, אתי לאשהויי לבכור כדי שישיר צמרו כל שעה, ואתו בה לידי תקלה שיגזזו ויעבוד בו, ופסולי המוקדשים אסירי בגיזה ועבודה, דכתיב (דברים י"ב) תזבח ואכלת בשר, תזבח ולא גיזה וכו'. ועקביא שרי, דמגו דמהניא שחיטה לצמר המחובר בו להתירו לאחר שחיטה, מהני נמי לצמר התלוש ומונח בחלון: אין משקין. מי סוטה: לא את הגיורת ולא את המשוחררת. דכתיב (במדבר

והם שמעו מפי המרבים. אני צמדתי בשמועתי, והם צמדו בשמועתי. אבל אתה שמעת מפי היחיד, ומפי המרבין. מוטב להניח דברי היחיד, ולאחוז בדברי המרבין. אמר לו, אבא, פקוד עלי לחברייך. אמר לו, איני מפקיד. אמר לו, שמא עולה מצאת כי. אמר לו, לאו. מעשיך יקרבוך ומעשיך ירחיקוך:

פרק ו

א. רבי יהודה בן בבא העיד חמשה דברים, שממאנים את הקטנות,

רבינו עובדיה מברטנורא

עד אחד בלבד ואמר שמת, משיאין אותה על פיו: ושנסקל תרנגול שהרג את הנפש. שנקר מוחו של תניוק. ואע"ג דכי יגח שור כתיב, אחד שור ואחד כל בהמה חיה ועוף, שכל מקום שנאמר שור אנו למדין שור שור משבת, מה להלן הוא הדין לכל בהמה חיה ועוף, אף כאן הוא הדין לכל בהמה חיה ועוף: ועל היין בן ארבעים יום. ומקמי הכי פסול, דהוה ליה יין מגתו: שקרב בארבע שעות. שפעם אחת בימי מלכות יין לא היו להם כבשים אחת מלכות ונשתהו להקריב התמיד, עד שהאיר הקב"ה את עיניהם ומצאו שני טלאים מבוקרים בלשכת הטלאים, והקריבו תמיד של שחר בארבע שעות ביום:

ב. על אבר מן המת. שאין בו כוית. דכוית מן המת לעולם מטמא לדברי הכל כמת עצמו. ולא נחלקו אלא על אבר קטן שאין בו כוית: לא אמרו איברים אין להם שיעור, אלא על אבר מן החי, אבל אבר מן המת

לפנותו. וְאִם מְפִיר הַדִּמּוּס שְׁהוּסִיף לְשֹׁמוֹ, מְסִירוֹ, וְהוּא לְבָדוֹ אֲסוּר, וְשֹׁאֵר הַקֶּבֶר מֵתָר.

ב. "קֶבֶר הַנִּמְצָא, מֵתָר לַפְּנוּתוֹ. פָּנָהוּ, מִקוֹמוֹ טְהוֹר וּמֵתָר בִּהְנֵאָה. קֶבֶר הַיָּדוּעַ, אֲסוּר לַפְּנוּתוֹ; פָּנָהוּ, מִקוֹמוֹ טָמֵא וְאֲסוּר בִּהְנֵאָה. וְהַרְמָב"ם גֹּרֵס קֶבֶר הַנִּמְצָא, מֵתָר לַפְּנוּתוֹ; פָּנָהוּ, מִקוֹמוֹ טָמֵא וְאֲסוּר בִּהְנֵאָה; קֶבֶר הַיָּדוּעַ, אֲסוּר לַפְּנוּתוֹ; פָּנָהוּ, מִקוֹמוֹ טְהוֹר וּמֵתָר בִּהְנֵאָה.

ג. יִמַּת מִצְוָה, שֶׁמִּצְוָה אֵדָם בַּשָּׂדֶה וְקִבְּרוֹ שֵׁם, אֶפְלוֹ שְׁלֵא מַדְעַת בַּעַל הַשָּׂדֶה, אֲסוּר לַפְּנוּתוֹ, שְׁמַת מִצְוָה קוֹנֶה מִקוֹמוֹ. יִכְלַל הַמּוֹצֵא צִרְיָה לְקִבְּרוֹ בַּמָּקוֹם שֶׁמִּצְוָה. יִאֵם מִצְוָה עַל הַמִּצְוָה, שֶׁצִּרְיָה לַפְּנוּתוֹ מִשֵּׁם מִפְּנֵי הַרְבִּים שְׁלֵא יֵאָהִילוּ עָלָיו, אִם מִצְוָה מִבֵּין שְׂדֵה בּוֹר (פִּיר' שְׂאֵנֶה חֲרוּשָׁה וְרוֹשָׁה) לַשָּׂדֶה נִיר (פֶּרוֹשׁ נִיר נִחְרַשׁ וְלֹא נִדְרַע), מִפְּנֵהוּ לַשָּׂדֶה בּוֹר. בֵּין שְׂדֵה נִיר לַשָּׂדֶה זֶרַע, מִפְּנֵהוּ לַשָּׂדֶה נִיר. בֵּין שְׂדֵה זֶרַע לַשָּׂדֶה אֵילָן, מִפְּנֵהוּ לַשָּׂדֶה זֶרַע. בֵּין שְׂדֵה אֵילָן לַשָּׂדֶה פֶּרֶם, מִפְּנֵהוּ לַשָּׂדֶה אֵילָן. וְאִם שְׁתֵּיהֶם שְׁוֹת, מִפְּנֵהוּ לְקִרְוֹב שְׂבָהֶם. וְאִם שְׁתֵּיהֶן שְׁוֹת בְּקִרְוֹב,

ו. יִקְבֵּר שְׁפָנָהוּ, הֵיכָא דְמֵתָר בִּהְנֵאָה, לֹא יַעֲשֶׂנוּ בֵּית הַתְּכֵן וְלֹא בֵּית הָעֵצִים וְלֹא בֵּית הָאֶצְרוֹת.

ז. שֶׁהוֹצֵב קֶבֶר לְאִבּוֹ וְקִבְּרוֹ בַּמָּקוֹם אַחֵר, לֹא יִקְבֵּר בּוֹ הוּא עוֹלָמִית, מִשּׁוֹם כְּבוֹד אָבִיו; אֲבָל אַחֵר, מֵתָר לְקִבְּרוֹ בּוֹ.

באר הגולה

ז. יִמַּרְדָּם דְּרַפְרָם וְכוּ' שֶׁם ח. בְּרִייתָא שֶׁם דָּף מ"ז ע"ב וּכְפִירוֹשׁ רַש"י שֶׁם: ש. בַּהֲלֹכֹת טוֹמָאֵת מִת פ"ח וְכַפִּי הַכִּי' וְשֵׁם בְּכ"מ: י. בְּרִייתוֹת ב"ק דָּף פ"א ע"א וְע"ב: פ. שֶׁם: ז. בְּרִייתָא שֶׁם וְכַדְמַרְשׁ לֵה רַב כִּיבִי: פ. בְּרִייתָא בַּבֵּל בַּבְלִי: ז. יְרוּשְׁלָמִי פֶרֶק כְּהֵן גְּדוֹל וְנוֹיֵר דָּף נ"ו: פ. בְּרִייתָא בַּבֵּל רַבְחִי וְכַתְּנָה וְכֵן מִשְׁמַע שֶׁם בִּירוּשְׁלָמִי בִּפְרָק הַנוֹכַח: ז. הַגְהוֹת מִיּוֹמֵינוּ בְּסוֹף הַלְלוֹת אֲבֵל בְּשֵׁם רַבִּינּוּ אִמְרִים: פ. בְּרִייתָא סְנֵהדְרִין דָּף מ"ז ע"ב: צ. פ"י אִם הוּא קֶבֶר שֶׁל בֵּינָן וְגִי'ל סֵעִיף א': ק. יְרוּשְׁלָמִי סוֹף נִיר כְּגִרְסַת הַטּוֹר: ר. מְרֻכִּי סוֹף מ"ק בְּשֵׁם פ"ג דְּמַסְכַּת שְׁמֹחוֹת: ש. בְּרִייתָא סְנֵהדְרִין דָּף מ"ח ע"א:

סִימָן שֶׁשֶׁ הַחוֹפֵר קֶבֶר פְּטוֹר מִקְרִיאַת שְׁמֵי, וְכַמָּה מִרְחִיקִין הַקְּבֵרוֹת מֵהַעֲרִיר, וְכוּ' ב' סֵעִיפִים

א. * הַחוֹפֵר כּוֹף לְמַת, פְּטוֹר מִקְרִיאַת שְׁמֵעַ וּמִן הַתַּפְּלָה וּמִן הַתַּפְּלִין וּמִכָּל מִצְוֹת הָאֲמֻרוֹת בַּתּוֹרָה. וְאִם הֵם שְׁנַיִם, וְהִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמֵעַ, אֶחָד עוֹלָה וְקוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמֵעַ וּמִתְפַּלֵּל, וְחוֹזֵר זֶה וְחוֹפֵר, וְעוֹלָה חֲבֵרוֹ וְקוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמֵעַ וּמִתְפַּלֵּל. וְדוֹקָא כּוֹף, דְּלֹא חֲפִיר לִיָּה אֲלֵא חֹד, אֲבָל אִם הָיָה מְקוֹם שֶׁשְׁנַיִם יְכוּלִים לְהַתְעַסֵּק בּוֹ בְּאֶחָד, פְּטוֹרִים.

ב. יִמְרַחֲקִין הַקְּבֵרוֹת מֵהַעֲרִיר חֲמִשִּׁים אַמָּה.

סִימָן שֶׁשֶׁ דִּין הַמוֹכֵר קֶבֶר, וְאִשָּׁה שִׁירְשָׁה קֶבֶר מִמִּשְׁפַּחְתָּהּ, וְכוּ' ד' סֵעִיפִים

א. * הַמוֹכֵר קֶבֶר וְדָרָךְ קֶבֶר, מְקוֹם מַעֲמָדוֹ וּמְקוֹם הַסִּפּוֹ, בָּאִים בְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה וְקוֹבְרִין אוֹתוֹ בַּעַל פְּרָחוֹ שֶׁל לֹקֶת, וּמַחֲזִירִין אֶת דָּמִיו.

ב. יִאֲשֶׁה שִׁירְשָׁה קֶבֶר מִמִּשְׁפַּחְתָּהּ, נִקְבְּרַת בְּתוֹכָהּ הִיא, אֲבָל לֹא יוֹצֵאִי

באר הגולה

א. בְּרִייתָא בְּרֻכּוֹת דָּף י"ד ע"ב: ב. מִשְׁנֵה ב"ב דָּף כ"ה ע"א: א. בְּרִייתָא ב"ב דָּף ק' ע"ב וּמִפְרַשׁ הַתָּם מִשּׁוֹם פֶּגַם מִשְׁפָּחָה: ב. בְּרִייתָא בַּבֵּל רַבְחִי וְכַתְּנָת הַטּוֹר וְכ"כ הַרְמָב"ן בְּסַת"ה וְכַפִּי פִירוּשׁוֹ שֶׁם: ג. בַּבֵּל רַבְחִי פֶרֶק י"ד וְכַתְּנָת הַטּוֹר: ג. כְּגִרְסַת סְפָרִים שֶׁלֹּנוֹ הַרְמָב"ן בְּסַת"ה: ד. שֶׁם מִשּׁוֹם דְּבַעֲלָה חַיִּיב בְּקִבּוּרָתָהּ: (דִּין חֲפִירָת כּוֹכִין בַּח"ה וְחוֹטֵינָן עֵינָן בְּאִיחַ בְּסִימָן תַּפְרָיו): א. בְּרִייתָא גִיטִין דָּף ס"א ע"א וְכַתְּנָה הַכִּי' בִּפְירוּשׁ דְּרַבִּי הַכֵּל בּוֹ שְׁחִיב כֵּן גַּם לִלוּת אֵת הָעוֹבֵד: כּוֹכְבִים אִם הוּא מִפְּנֵי דְרָכֵי שְׁלוֹם אוֹ עוֹבֵד כּוֹכְבִים חֲסִיד דְּקִיָּיל חֲסִידֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים יֵשׁ לָהֶם חֶלֶק לְעוֹלָם הַבָּא: ב. [וְתוֹסַפְתָּא שֶׁם סִפְּגָא יְרוּשְׁלָמִי סִפְּגָא וְשִׁמְן]: ב. בְּרִייתָא בְּרֻכּוֹת דָּף י"ח ע"א: ד. שֶׁם בְּרִייתָא: ה. שֶׁם בְּתוֹסַפְתָּא: לַעֲמוּד הַבָּא

סִימָן שֶׁשֶׁ הַחוֹפֵר קֶבֶר פְּטוֹר מִקְרִיאַת שְׁמֵי, וְכַמָּה מִרְחִיקִין הַקְּבֵרוֹת מֵהַעֲרִיר, וְכוּ' ב' סֵעִיפִים

ג. יִאֲבִיָּה אוֹמֵר: תִּקְבֵּר אֲצִלִי, וּבַעֲלָה אוֹמֵר: תִּקְבֵּר אֲצִלִי, תִּקְבֵּר אֲצִל בַּעֲלָה. יִיֵּשׁ גוֹרְסִין תִּקְבֵּר אֲצִל אֲבִיָּה. וְאִם יֵשׁ לָהּ בָּנִים, וְאוֹמֵרְתָּ: אֲצִל בְּנִי, קוֹבְרִין אוֹתָהּ אֲצִל בְּנִיָּה. ד. יִאֲבִיָּה אוֹמֵר: לֹא תִקְבֵּר אֲצִלִי, וּבַעֲלָה אוֹמֵר: לֹא תִקְבֵּר אֲצִלִי, קוֹבְרִים אוֹתָהּ אֲצִל בַּעֲלָה.

סִימָן שֶׁשֶׁ קוֹבְרִים מִתִּי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים, וְשִׁיֵּא יִהְיֶה בְּבֵית הַקְּבֵרוֹת בְּתַפְּלִין וְצִיצִית, וְכוּ' ו' סֵעִיפִים

א. * קוֹבְרִים מִתִּי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמִנְחָמִים אֲבִלֵיהֶם, יִמְפְּנִי דִרְכֵי שְׁלוֹם.

ב. יִלֵּא יִהְיֶה בְּבֵית הַקְּבֵרוֹת אוֹ בַּתּוֹף ד' אֲמוֹת שֶׁל מַת וְתַפְּלִין בְּרֹאשׁוֹ, מִשּׁוֹם לַעֲג לְרֵשׁ (מִשְׁכָּל יו, ח), וְאִם הֵם מְכֻסִּים, מֵתָר.

ג. יִלֵּא יִהְיֶה בְּבֵית הַקְּבֵרוֹת אוֹ בַּתּוֹף ד' אֲמוֹת שֶׁל מַת, אוֹ שֶׁל קֶבֶר, וְסִפֵּר תּוֹרָה בְּזוֹעוֹ, וְיִקְרָא בּוֹ אוֹ יִתְפַּלֵּל, וְהוּא הָדִין עַל פֶּה אֲסוּר לְקִרְוֹת, אֲלֵא אִם בֵּין לְכַבּוֹד הַמַּת,

קלט. באר הגזיה

הלכות לזרץ סימן תרמח

אתרוג קטן, * פחות מכביצה ^ט * פסול, אבל אם הוא כביצה, * כאפלו אם הוא בסר שעדין לא כ שם בבריתא ובחכמים.

שערי תשובה

ארתא דמלתא שממכסין פעם אחת שיהיה ראוי לישב כל שבעה, מה שאין בו כזה שהרבה פעמים הוא מניח אתרוג זה ולוקח אחר, וכדמרינן הפרשי שבועה אתרוגים כו', הלכך אין לה בו אלא שענה, וכששערו חכמים אתרוג כביצה לשענה שערו ובינן דעתה יש בו כביצה דשפא אין הדמיון עולה ופה ולפעמים נדמה שהוא כשעור והוא פחות מעט דקה על הרב צבי סימן קטא שתמה על הבית יוסף שהבין בחוספות שבנזקם דאתרוג הבסר שסופו לגדל וכל שכן בעתיד לגדל דאית בה תרפי, פחות מכשעור ובסר, עין שם, ובכריז יוסף כתב דכן מוכח עדין, וליטא, שבנזקם שאם אין גדול כותה למר וכביצה למר פסול אפלו אין עתיד לגדל.

באר היטב

אחר שנעשה כמראה אתרוג, דהוה פשיטא דכשר, עין שם. ובמהרי"ל כתב שאסור לקנות הירקנים, אלא אם כן דכבר התחיל במקצת למראה שפיר נפיק בה, אך מפל מקום נראה דכל שהשעור מצמצם יש להחמיר שלא לברך עליו אי אפשר לצמצם, כו"ל. ומה שכתב בשלחן ערוך אפלו אם הוא בסר, עין בשו"ת חכם עדין, וליטא, שבנזקם שאם אין גדול כותה למר וכביצה למר פסול אפלו אין עתיד לגדל.

משנה ברורה

בכלי זמן מרובה, או אפלו ^ט בעודו ירק כשר, דכיון שחזרו למראהו על כרחך נגמר פריו. ומכל מקום הסכימו האחרונים דאין לסמוך על זה למעשה, ואין לקנות אתרוגים אלא אם כן התחיל במקצת לשוב למראה אתרוג, דשפא יהיה נשאר ירק. **אתרוג המרובב**, הסכימו הפוסקים שהוא פסול, ^ט דלא מקרי אתרוג כלל. ומרובב הינו, מאתרוג ולימנז"א, או פאמרנאנ"ץ, או שום פרי אחר, אפלו אם הבריק ענף מאילן אתרוג לתוך לימנז"א, וכל שכן אם הבריק ענף מאילן לימנז"א תוך אילן אתרוג ואכל אם הרכיב משני אילני אתרוג ביחד, כגון ענף אילן שפרותיו דקים וקטנים לתוך אילן שפרותיו גסים, כשר. אליה רבה בשם ב"ח. ^ט ויש שלשה סימנים שנוכל להכיר אם הוא מרובב או לא. א) כי המרובב חלק, ולא אתרוג בליטות קטנות בכל גופה וגובה להם. ב) המרובב, העקץ בולט, ובאתרוג העקץ שוקע. ג) כי תוך המרובב רחב, והמהלך שלו הוא רב, והקלפה הממצעת (דהינו, בין קלפה עלינה שהיא דקה כגליד וכן התוך שהן חרי דורע עם קלפתו) דקה, ובאתרוג הוא להפך, כי הקלפה עבה, והתוך קצר, והוא כמעט יבש. ונובעלת שבת כתב עוד סימן, שבאתרוג הנרעין זקוף לארך האתרוג, ובמרובב הנרעין משכב לרחב האתרוג. ובכפורי יעקב כתב, שבדק באתרוגים הרגילים אצלנו ויש להם כל סימני אתרוג כשר, שלפעמים הנרעניים שוכבים בארך ולפעמים ברחב, עין שם, ועל כן על ידי סימן זה אי אפשר להבחין כלל. וכתב בתשובת חתם סופר חלק ארץ חיים סימן קפא, אתרוגים שיש להם סימנים שמבחוץ, דהינו, העקץ שוקע וכליטות הרבה, אין לחש שמה ימצא בסימנים הפנימיים הפך מזה. ומשמע מזה, דאם יש לו רק סימן אחד שמונה שהוא אתרוג והסימן השני מורה שהוא מרובב, כגון שהוא חלק והעקץ שלו שוקע, יש להחמיר מספקא, וכן כתב במור קציעה. **אמנם** בסימן רז מספקא חתם סופר מאד בענין הסימנים אחר שלא נזכרו בש"ס, ודעתו למעשה ^א אין לסמוך על סימנים כלל להקל, ודינן של אתרוגים כדיון עוף טהור דנאכל במסרת, דהינו, שאותו המקום יהיה מחזק מימים קדמונים שאתרוגיהם אינם מרובבים. ומסים שם, העולה מזה, כל האתרוגים שאינם מציענודע (והוא הדין מקום אחר המחזק בכשרות מימים קדמונים) אין לקח בלי כתב הכשר, שיוצא המעיד שאינם מהמרובבים, ואין לסמוך על הסימנים, עד כאן לשונו, וכעין זה כתב גם כן בספר שנות חיים בסימן ער, עין שם, אך ביום טוב שני שהוא דרבנן, יש לסמוך על הסימנים אף לאין דסבירא לה דגם ביום טוב שני פסול מרובב, עין שם. אכן באמת, אודות כתב ההכשר יש גם כן הרבה לדקדק. א) שצריך למצא אנשים שיכירו היטב חתימת המעיד, או על כל פנים שהסוחר עצמו יכיר כתב ההכשר והוא יהיה מחזק לנו בכשרות, ב) על האתרוגים שאינם מחזקים מכבר בכשרות, להעיד שאינם מרובבים לזה אין להאמין להמעיד ^ט רק אם הוא מחזק בכשרות, וצריך שיהיה ירא שמים לדקדק, דאולי מטעם קטעי, ובפרט במלאכת הנטיעה. גם מצוי עוד כמה רמזות בענין זה, שהוא מניח כתב ההכשר על תבה אחת, והסוחר בשוכר אותו קסטילי מניח הכתב על קסטילי אחר, ועל כן יש לדקדק לקנות מאיש נאמן, ואם מוצא לקנות אתרוג מאיזה מקומות הידועים מעולם ומחזקים שאינם מרובבים, ^ט יותר טוב לקנות מהם. ועין בבאור הלכה מה שכתבנו בשם הבכורי יעקב, ולפי המבאר שם נראה, דבדיעבד משכב קנה או שאין לו מקומות הידועים למחזקים, נראה דיוכל לסמוך על שתי סימנים שמבחוץ וברובן ^א שכתבנו למעלה. ^{ידע}, שהסכימו האחרונים דיש להחמיר לענין אתרוג המרובב אפלו בשאר ימים. ואם אין לו אחר כעיר, יש לשלול כל שבעה בלא ברכה. ^ט ויש מחמירים דאפלו לטלו בלא ברכה גם כן אין בדאי, דלמא אתי למסרך לצאת בו תמיד. ולענין הדסים, אם יודע שהם מרובבים אין לטל אותם, דפסולים הם כמו אתרוגים, אף בסתמא, משמע מאחרונים שאין לחש, דסתמא אינן מרובבים (עין בפרי מגדים בסימן חרמט אות יב). ומה שרצה השבות יעקב לפסל אותן הגדלים בגנות השרים מפני חשש מרובבים, חלקו עליו החכם צבי והפנים מאירות, ועין בבכורי יעקב שכתב שכן פשט המנהג להכשירים: **כב סו פסול**. ואפלו אם ^ט אנו משערים שאיננו בסר, שאין סופו להתגדל יותר, אפלו הכי משעור זה לא חשיב גמר פרא, אבל אם יש בו השעור

וזה לשון הבכורי יעקב, זה פשוט שהאתרוגים הגדלים אצלנו במדינת אשכנז בגנות של שרים כלם מרובבים הם, אבל אותם שבאים מאטליא והם ספק מרובבים, לכאורה יהיו כשרים אם אי אפשר להכריע, דנייול בתר רבא, ורב האתרוגים שבעולם ידוע שאינם מרובבים, אכן לדניא צריך עיון, ועל כל פנים ספק מרובב, אם אין לו אחר יטלו בלא ברכה, עד כאן לשונו. ^{ולענין} דעתי אפשר לומר, דלהכי סמנו כמה פוסקים על הסימנים אף דאין ראיה כל כך, כמו שכתבו הפוסקים האחרונים, משום דבכפורי רבא יש לסמוך על זה, ועל כן אין לחמות במי שסומך על זה ומכור, כן נראה לענין דעתי:

כב * פחות מכביצה, עין בתשובת חתם סופר סימן קפא, שדי כביצה שבזמננו, שאף שהבירצין נחשטנו, כפי מה שהעיד הצ"ח בפרק ערבי פסחים, כי הכל לפי הזמן, אם הביצים נשתנו גם גדול האתרוגים נשתנו, עין שם. ולפי דעת הבכורי יעקב, נכון לבטל נפש להודו לכתחלה אחר אתרוג שגדול כשני ביצים:

*** פסול**. כל שבעה, שלא נגמר פריו ולא נקרא פרי, ואפלו אם היה בו כשעור ובימי החג נצטמק וצמד על פחות מכביצה, מפל מקום פסול משום שאינו הדר וחי אדם. ואם אין לו אחר יטלו בלא ברכה, ואפלו ביום ראשון [בכפורי יעקב, עין שם]:

*** אפלו אם הוא בסר וכו'**, עין בשערי תשובה שחביא בשם חכם צבי, שהקשה על דברי הבית יוסף שכתב דאפשר לומר דסמ"ג סובר כמו שכתבו החוספות בסוף דבריהם וכו', והשיג עליו החכם צבי דאין קנאת החוספות כן,

שם, העולה מזה, כל האתרוגים שאינם מציענודע (והוא הדין מקום אחר המחזק בכשרות מימים קדמונים) אין לקח בלי כתב הכשר, שיוצא המעיד שאינם מהמרובבים, ואין לסמוך על הסימנים, עד כאן לשונו, וכעין זה כתב גם כן בספר שנות חיים בסימן ער, עין שם, אך ביום טוב שני שהוא דרבנן, יש לסמוך על הסימנים אף לאין דסבירא לה דגם ביום טוב שני פסול מרובב, עין שם. אכן באמת, אודות כתב ההכשר יש גם כן הרבה לדקדק. א) שצריך למצא אנשים שיכירו היטב חתימת המעיד, או על כל פנים שהסוחר עצמו יכיר כתב ההכשר והוא יהיה מחזק לנו בכשרות, ב) על האתרוגים שאינם מחזקים מכבר בכשרות, להעיד שאינם מרובבים לזה אין להאמין להמעיד ^ט רק אם הוא מחזק בכשרות, וצריך שיהיה ירא שמים לדקדק, דאולי מטעם קטעי, ובפרט במלאכת הנטיעה. גם מצוי עוד כמה רמזות בענין זה, שהוא מניח כתב ההכשר על תבה אחת, והסוחר בשוכר אותו קסטילי מניח הכתב על קסטילי אחר, ועל כן יש לדקדק לקנות מאיש נאמן, ואם מוצא לקנות אתרוג מאיזה מקומות הידועים מעולם ומחזקים שאינם מרובבים, ^ט יותר טוב לקנות מהם. ועין בבאור הלכה מה שכתבנו בשם הבכורי יעקב, ולפי המבאר שם נראה, דבדיעבד משכב קנה או שאין לו מקומות הידועים למחזקים, נראה דיוכל לסמוך על שתי סימנים שמבחוץ וברובן ^א שכתבנו למעלה. ^{ידע}, שהסכימו האחרונים דיש להחמיר לענין אתרוג המרובב אפלו בשאר ימים. ואם אין לו אחר כעיר, יש לשלול כל שבעה בלא ברכה. ^ט ויש מחמירים דאפלו לטלו בלא ברכה גם כן אין בדאי, דלמא אתי למסרך לצאת בו תמיד. ולענין הדסים, אם יודע שהם מרובבים אין לטל אותם, דפסולים הם כמו אתרוגים, אף בסתמא, משמע מאחרונים שאין לחש, דסתמא אינן מרובבים (עין בפרי מגדים בסימן חרמט אות יב). ומה שרצה השבות יעקב לפסל אותן הגדלים בגנות השרים מפני חשש מרובבים, חלקו עליו החכם צבי והפנים מאירות, ועין בבכורי יעקב שכתב שכן פשט המנהג להכשירים: **כב סו פסול**. ואפלו אם ^ט אנו משערים שאיננו בסר, שאין סופו להתגדל יותר, אפלו הכי משעור זה לא חשיב גמר פרא, אבל אם יש בו השעור

שם, העולה מזה, כל האתרוגים שאינם מציענודע (והוא הדין מקום אחר המחזק בכשרות מימים קדמונים) אין לקח בלי כתב הכשר, שיוצא המעיד שאינם מהמרובבים, ואין לסמוך על הסימנים, עד כאן לשונו, וכעין זה כתב גם כן בספר שנות חיים בסימן ער, עין שם, אך ביום טוב שני שהוא דרבנן, יש לסמוך על הסימנים אף לאין דסבירא לה דגם ביום טוב שני פסול מרובב, עין שם. אכן באמת, אודות כתב ההכשר יש גם כן הרבה לדקדק. א) שצריך למצא אנשים שיכירו היטב חתימת המעיד, או על כל פנים שהסוחר עצמו יכיר כתב ההכשר והוא יהיה מחזק לנו בכשרות, ב) על האתרוגים שאינם מחזקים מכבר בכשרות, להעיד שאינם מרובבים לזה אין להאמין להמעיד ^ט רק אם הוא מחזק בכשרות, וצריך שיהיה ירא שמים לדקדק, דאולי מטעם קטעי, ובפרט במלאכת הנטיעה. גם מצוי עוד כמה רמזות בענין זה, שהוא מניח כתב ההכשר על תבה אחת, והסוחר בשוכר אותו קסטילי מניח הכתב על קסטילי אחר, ועל כן יש לדקדק לקנות מאיש נאמן, ואם מוצא לקנות אתרוג מאיזה מקומות הידועים מעולם ומחזקים שאינם מרובבים, ^ט יותר טוב לקנות מהם. ועין בבאור הלכה מה שכתבנו בשם הבכורי יעקב, ולפי המבאר שם נראה, דבדיעבד משכב קנה או שאין לו מקומות הידועים למחזקים, נראה דיוכל לסמוך על שתי סימנים שמבחוץ וברובן ^א שכתבנו למעלה. ^{ידע}, שהסכימו האחרונים דיש להחמיר לענין אתרוג המרובב אפלו בשאר ימים. ואם אין לו אחר כעיר, יש לשלול כל שבעה בלא ברכה. ^ט ויש מחמירים דאפלו לטלו בלא ברכה גם כן אין בדאי, דלמא אתי למסרך לצאת בו תמיד. ולענין הדסים, אם יודע שהם מרובבים אין לטל אותם, דפסולים הם כמו אתרוגים, אף בסתמא, משמע מאחרונים שאין לחש, דסתמא אינן מרובבים (עין בפרי מגדים בסימן חרמט אות יב). ומה שרצה השבות יעקב לפסל אותן הגדלים בגנות השרים מפני חשש מרובבים, חלקו עליו החכם צבי והפנים מאירות, ועין בבכורי יעקב שכתב שכן פשט המנהג להכשירים: **כב סו פסול**. ואפלו אם ^ט אנו משערים שאיננו בסר, שאין סופו להתגדל יותר, אפלו הכי משעור זה לא חשיב גמר פרא, אבל אם יש בו השעור

שער הציין

שאתרוגים שלו הוא מקום שמחזקים האתרוגים שלו לאינם מרובבים והסימנים מראין לתפוק, אינו נאמן וחתם סופר שם, וגם בבית מאיר מספק על ענין הסימנים, עין שם בסופו: עה. שנות חיים שם: עה. וצריך וסותרים הגדולים לידע, ששמונן להם לקנות האתרוגים משני מקומות, אחד משראליים ואחד מנכרים, ושניהם בענין הכשר הם שרים, קטן משראליים, וכמו דכתיב או קנה מיד מנחתך, ופרש"י והוא מהספקא, אם חרצה לקנות קנה נה וישראל חבדן: עה. עין שו"ת ופרי מגדים: **כב עה**. חוספות בתרין קמא, וכן כתבו האחרונים:

ט. הרבה אתרוגים, דלא ככ"ח שמחמיר בזה: ע. ורצה לומר, דאין תלין בודאי שלכסוף ישוב כלו למראה אתרוג: עא. [בדש ומת"ם פאנאז"ה ומת"ם אלשר וימנן אברהם ושבחתי יעקב ובעל הסמ"ע המוכב בתשובת ב"ח ונגם ה"ח סכסכי שלא לברך עליהם אפלו בשעת הדחק] וחתם סופר וביט מאיר ושאר אתרוגים: עב. מנן אברהם: עג. דמ"א בשם מהר"ם פאנאז"ה: וכתב בבכורי יעקב דמה שכתב פשוט"ה פנים מאירות מרובב אין פסול מדאורחא, הוא נגמר כל הפוסקים שהיו שם מקדם, עין שם: עד. ומה דנזכר בסימנים, הינו, שאם בא אחר ואמר תרגום: ו. ליומן 2. תפוח וזהב (תפוח) 3. ארזון.

לוח עמוד הידומי: ש"ב"ק ג כסלו תשעו * יום א' כסלו תשס"ב * יום ב' טו חשוון תשס"ב * יום ג' כ' תשרי תשס"ב * יום ד' כ"ה אלול תשס"ב * יום ה' ב' אלול תת"א

בעלמא, אתפנון דוד בהוא צלותא, דכתב, תפון תפלת קטרת לפניך וגו'. והאי צלותא דסליק, נעבר רוגזא דדינא קשיא, דשליט השתא בהאי זמנא, בההוא קטרת, דדחי ואעבר קמיה כל רוגזא, (דסליק השתא בהאי שעתא בההוא קטרת דאדער כל רוגזא) וכל קטרוגא דעלמא, (ס"א ל"ג היינו דכתיב) (ס"א מאי טעמא בגין דאדחי) מנחת ערב, דדינא תליא בעלמא.

תא חזי, כד אתחבר בי מקדשא, בשעתא דאתוקר, זמן מנחה הוה. ועל דא כתיב, (ירמיה ו) אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב. מאן צללי ערב. אינון מקטרגין דעלמא, ורוגזי דדינין, דזמינין בההיא שעתא. ועל דא תנינן, דכעי בר נש לכוונא דעתיה, בצלותא דמנחה. ככלהו צלותא כעי בר נש לכוונא דעתיה, ובהאי צלותא יתיר מפלהו, בגין דדינא שריא בעלמא. ועל דא זמן

צלותא דמנחה, יצחק תקין ליה, והא אוקמוה. עד דהו אולי, אעלו בחד טורא. אמר רבי יוסי, האי טורא דחלא, נהך ולא נתעכב הכא, בגין דטורא דחילא הוא. אמר רבי יהודה, אי הוה חד, הוה אמינא הכי. דהא תנינן, דמאן דאזיל יחידיא באורחא, אתחייב בנפשיה. אבל תלתא לא. וכל חד וחד מינן, אתחזי דלא תעדי מינן שכינתא.

אמר רבי יוסי, הא תנינן דלא יסמוך בר נש על נסא. מנלן, משמואל. דכתב, (שמואל א טו) איך אלך ושמע שאול והרגני, והא אתחזי שמואל יתיר מינן. אמר ליה, אפילו הכי, איהו הוה חד, והזיקא אשתפח לעינא. אבל אנן תלתא, והזיקא לא אשתפח לעינא. דאי משום מזיקין. הא תנינן, דלתלתא לא מתחזי ולא מקי. ואי משום לסטים, לא

תרגום לשון הוזהר

התפלות צריך האדם לכוון דעתו, ובתפלה זו יותר מקלן, משום שהדין שרוי בעולם, ועל זה זמן תפלת המנחה יצחק תקן אותה, והרי

עד שהיו הולכים, עלו בהר אחד. אמר רבי יוסי, הנה הוה מפחיד, נלך ולא נתעכב כאן, משום שזהו הר מפחיד. אמר רבי יהודה, אם הנה אחד – הייתי אומר כך, שהרי שנינו שמי שהולך יחידי בדרך מתחייב בנפשו, אבל שלשה לא, וכל אחד ואחד מעמנו, נראה שלא תוון מעמנו השכינה.

אמר רבי יוסי, הרי שנינו שלא יסמוך אדם על

משפכתי הכא, דהא רחיק מיישובא האי טורא, ובגי נשא לא משפכתי הכא. ברם דחילו הוא, דחיוון כרא דמשפכין הכא.

פתח ואמר. המלאך הגואל אותי מכל רע, האי קרא אית לאסתכלא ביה, (ס"א ל"ג דהא כתיב) הגואל, אשר גאל מיבעי ליה, מאי הגואל. בגין דהוא משפח תדיר לגבי בני נשא, ולא אעדי מבר נש זכאה לעלמין.

תא חזי, המלאך הגואל אותי דא שכינתא, דאזיל עמיה דבר נש תדיר, ולא אעדי מניה, כד בר נש נטיר פקודי אורייתא. ועל דא יזדהר בר נש, דלא יפוק יחידיא באורחא. מאי יחידיא, דיזדהר בר נש למטר פקודי דאורייתא, בגין דלא תעדי

תרגום לשון הוזהר

כשבן האדם שומר מצוות התורה, ועל זה יזהר בן אדם שלא יצא יחידי בדרך. מה זה יחידי? שיהיה בן אדם לשומר מצוות התורה כדי שלא תוון ממנו שכינה, ויצטרך ללכת יחידי בלי ווג השכינה.

בא ראה, כשיוצא בן אדם לדרך, יסדר תפלה לפני רבונו כדי להמשיך עליו שכינה, ואחר כך יצא לדרך, וימצא ווג השכינה לגאל אותו בדרך ולהצילו בכל מה שיצטרך.

מה כתוב ביעקב? בן אדם יזיה אלהים עמדי, זה ווג השכינה. ושמרני בדרך הנה, לפנות אותי מהכל. ויעקב היה יחידי באותו זמן, ושכינה הולכת לפניו, כל שכן החברים שיש ביניהם דברי תורה על אחת כמה וכמה.

[אמר רבי יוסי, וזאי כך הוא. בינתים חשך השמש למקריב.]

אמר רבי יוסי, מה נעשה? אם נתעכב כאן,

נתעבב הכא, הא יומא מאיך למיעל. אי נהך לעילא, טורא רב איהו, ודחילו דחיוון חקלא דחילנא. אמר רבי יהודה, תוהנא עלך רבי יוסי. אמר ליה הא תגינך דלא יסמוך בר נש על ניסא, דקדשא ברין הוא לא ירחיש ניסא בכל שעתא. אמר ליה, הגי מילי יחידאי, אכל אנחנא תלתא, ומלי אורייתא ביננא, ושבכינא עמנא, לא דחילנא.

עד דהו אולי, חמו לעילא בטורא, טורא חר, וחד מערתא בגווה. אמר רבי יהודה, גיהן וניסק לההוא טיגרא, דאנא חמי חדא מערתא תמן. סליקו לתמן, וחמו ההיא מערתא. אמר רבי יוסי, דחילנא, דילמא ההיא מערתא אתר דלחיוון איהו, ולא יפגעו לון הכא.

אמר רבי יהודה לרבי חזקיה, הא

תרגום לשון הוזהר

הרי היום נכנס להשדך. אם גלך למעלה, הרהר הוא גדול, ומפחד חיות השדה אנו פוחדים. אמר רבי יהודה, תמהני עליך רבי יוסי. אמר לו, הרי שנינו שלא יסמך בן אדם על הגס, שהקדוש ברוך הוא לא ירחיש לו גס בכל שעה. אמר לו, זה מדבר ביחיד, אבל אנחנו שלושה, ובינינו דברי תורה והשכינה עמנו, לא נפחד.

עד שהיו חולכים ראו למעלה בהר סלע אחד ומערה בתוכו. אמר רבי יהודה, גלך ונעלה לאותו הסלע, שאנו רואים מערה אחת שם. עלו לשם וראו אותה המערה. אמר רבי יוסי, פחדתי אולי אותה מערה מקום של חיות היא ולא יפגעו בנו כאן.

אמר רבי יהודה לרבי חזקיה, הרי ראיתי שרבי

ברין הוא, ועבדי חסד עם בני עלמא, דישתמודעון כלא לקדשא ברין הוא, דקדשא ברין הוא שליט על ארעא ואקרי איתן, בגין דאתקרי בתקיפו ביה בקדשא ברין הוא.

חסדי ה' עולם אשירה, וכי מסטרא דחסידים אתגין לזמרא, אלא הכא אתקליל סטרא דשמאלא בימינא, ועל דא קדשא ברין הוא נסי לאברהם, ובחין ליה. והא אתמר דיצחק בר תלחין ושבע שנין הוה בההוא זמנא. מאי נסה את אברהם, נסה את יצחק מיבעי ליה. אלא נסה את אברהם, דישתבח בדינא, ולא תכללא בדינא, דישתבח שלים בדקא יאות. ועל דא חסדי ה' עולם אשירה.

דבר אחר חסדי ה' עולם אשירה, אינון חסדים דקדשא ברין הוא עבדי עם עלמא. (תהלים טט)

תרגום לשון הוזהר

אודיע אמונתך בפי - טוב ואמת שעושה עם הכל. לדור ודור אודיע אמונתך - זו אמונת הקדוש ברוך הוא שהודיע אברהם בעולם והוכירו בפי כל הדורות, ועל זה אודיע אמונתך בפי.

והקדוש ברוך הוא הודיע לאברהם סוד האמונה, וכשידע סוד האמונה, ידע שהוא עקר וקיום העולם, שבלגלו נברא העולם והתקיים. והו שכתוב כי אמרתי עולם חסד יבנה וגו'. כשבא הקדוש ברוך הוא את העולם, ראה שלא יכול לעמוד, עד שהושיט ימין עליו והתקיים, ואם לא שהושיט ימין עליו, לא היה מתקיים, משום שהעולם הזה נברא בדיון. וכך בארנו.

ובאמר בראשית, וסוד כלל אחד, שני גוונים לעמוד הבא

מרעיתך: ב זכר עדתך | קנִית קדם
גאלת שבט נחלתך הרציון זה |
שכנת בו: ג הרימה פעמיה למשאות
נצח כלהרע אויב בקדש: ד שאגו
צוריה בקרב מועדך שמו אותם
אותות: ה יודע במקרא למעלה בסכך
עץ קרדמות: ו ועתה פתוחיה יחד
בכשיל וכלילות יהלמון: ז שלחו
באש מקדשך לארץ חללו משכן
שמך: ח אמרו בלבם ניגם יחד שרפו
כל-מועדיאל בארץ: ט אותינו לא
ראינו אין-עוד נביא ולא-אתנו ידע
עד-מה: י עד-מתי אלהים יחרף צר
ינאץ אויב שמך לנצח: יא למה תשיב
ידך וימינך מקרב חסד חיון כלה:
יב ואלהים מלפי מקדם פעל ישועות
בקרב הארץ: יג אתה פורק בעוון ים
שברת ראשי תנינים עליהמים:
יד אתה רצצת ראשי לויטן תתננו
מאכל לעם לציים: טו אתה בקעת
מעין נחל אתה הובשת נהרות איתן:
טו לך יום אף-לך לילה אתה הכנינת
מאור ושמש: יז אתה הצבת כל-
גבולות ארץ קוץ וחרף אתה יצרם:
יח זכר-זאת אויב חרף | יהוה ועם נבל
נאצו שמך: יט אלי-תתן לחית נפש
תורך חית עניף אל-תשכח לנצח:
כ הטב לבקריה כיי-מלאו מחשבי-ארץ
נאות חמס: כא אלי-ישב דך נכלם עני

עו * למנצח אל-תשחת מזמור
לאסף שיר: ב הודינו לך |
אלהים הודינו וקרוב שמך ספרו
נפלאותיך: ג כי אקח מועד אני
מישרים אשפט: ד נמלים ארץ וכל-
לשביה אנכי תפנתי עמודיה סלה:
ה אמרתי להללים אל-תהללו
ולרשעים אל-תרימו קרן: ו אל-תרימו
למרום קרנכם תדברו בצנאר עתק:
ז כי לא ממוצא וממערב ולא ממדבר
הרים: ח כיי-אלהים שפט זה ישפיל
וזה ירים: ט כי כוס ביד-יהוה ויין
חמר | מלא מסך ויגר מזה אף-
שמריה ימצו וישתו כל רשעי-ארץ:
י ואני אגיד לעלם אומרה לאלהי
יעקב: יא וכל-קרני רשעים אנדע
תרוממנה קרנות צדיק:

עו * למנצח בנגינת מזמור לאסף
שיר: ב נודע ביהודה אלהים
בישראל גדול שמו: ג ויהי בשלם
סכו ומעונתו בציון: ד שמה שבר
רשפי-קשת מגן וחרב ומלחמה סלה:
ה נאור אתה אדיר מהררי-טרף:
ו אשתוללו | אבירי לב נמו שנתם
ולא-מצאו כל-אנשי-חיל ידיהם:

ז מגעתך אלהי יעקב נרדם ורכב
וסוס: ח אתה | נורא אתה ומי-עמד
לפניך מאז אפך: ט משמים השמעת
דין ארץ יראה וישקטה: י בקום-
למשפט אלהים להושיע כלי-ענני-
ארץ סלה: יא כיי-חמת אדם תודך
שאקית חמת תחגר: יב נדרו ושלמו
ליהוה אלהיכם כלי-סביביו יובילו שי
למורא: יג יבצר רוח נגידים נורא
למלכי-ארץ:

סו לחודש יום שני

עז * למנצח עלי-יהוה לדותן לאסף
מזמור: ב קולי אל-אלהים
ואצעקה קולי אל-אלהים והאזין
אלי: ג ביום צרתי אנני דרשתי ידי |
לילה נגרה ולא תפוג מאנה הנחם
נפשי: ד אצברה אלהים ואהמיה
אשיחה | ותתעטף רוחי סלה: ה אחזת
שמרות עיני נפעמתי ולא אדבר:
ו חשבתי ימים מקדם שנות עולמים:
ז אצברה נגינתי כלילה עם-לכבי
אשיחה ויחפש רוחי: ח הלעולמים
ינח | אנני ולא-יסוף לרצות עוד:
ט האפס לנצח חסדו גמר אמר לך
ודר: י השכח חנות אל אם-קפץ באף
רחמי סלה: יא ואמר חלותי היא
שנות ימין עליון: יב אנני אצפור
מעללי-יהי כיי-אצברה מקדם פלאך:
יג והגייתי בכל-פעלך ובעלילותיך

אשיחה: יד אלהים בקדש דרכך מי-
אל גדול כאלהים: טו אתה האל עשה
כלא הודעת בעמים ענך: טו גאלת
בדורע עמך בני-יעקב ויוסף סלה:
יז ראוד מים | אלהים ראוד מים יחילו
אף ירגזו תהמות: יח זרמו מים | עבות
קול נתנו שחקים אף-תצציק ותהלכו:
יט קול רעמך | בגלגל האירו כרקים
ושכלה ושכילך במים רבים ועקבותיך
לא נדעו: כא נחית כצאן עמך ביד-
משה ואהרן:

עח * משפיל לאסף האזינה עמי
תורתי הטו אונכם לאמרי-פי:
ב אפתחה במשל פי אפיעה חידות
מני-קדם: ג אשר שמענו ונדעם
ואבותינו ספרו-לנו: ד לא נכחד |
מבניהם לדור אחרון מספרים תהלות
יהוה ועוזו ונפלאותיו אשר עשה:
ה ויקם עדות | ביעקב ותורה שם
בישראל אשר צוה את-אבותינו
להודיעם לבניהם: ו למען ידעו | דור
אחרון בנים יולדו לקמו ויספרו
לבניהם: ז וישמו באלהים פסלם ולא
ישכחו מעלליאל ומצותיו ינצרו:
ח ולא יהיו | פאבותם דור סורר ומרה
דור לא-הכין לבו ולא-נאמנה את-אל
רוחו: ט בגיי-אפרים נושקי רומיקשת
הפכו ביום קרב: י לא שמרו ברית

אלהים ובתורתו מאנו ללכת: ^{יא} וישכחו עלילותיו ונפלאותיו אשר הראם: ^{יב} נגד אבותם עשה פלא בארץ מצרים שדה צען: ^{יג} בקע ים ויעבירם ויצב מים כמו נד: ^{יד} וינחם בענן יומם וכל הלילה באור אש: ^{טו} ויבצע צרים במדבר וישק פתחמות רבה: ^{טז} ויצא נזלים מפלע ויורד פנהרות מים: ^{יז} ויסיפו עוד לחטא לו למרות עליון בצה: ^{יח} וינסו יאל בלבכם לשאל אכל לנפשם: ^{יט} וינדבוי באלהים אמרו הניכל אל לערף שלחן במדבר: ^כ הן הכה צור ויזוכו מים ונחלים ישטפו הגם לחם וכל תת אם יזין שאר לעמו: ^{כא} לכן ושמע יהוה ויתעבר ואש נשקה ביעקב וגם אף עלה בישראל: ^{כב} כי לא האמינו באלהים ולא בטחו בישועתו: ^{כג} ויצו שחקים ממעל ודלתי שמים פתח: ^{כד} וימטר עליהם מן לאכל וידגן שמים נתן למו: ^{כה} לחם אפירים אכל איש צידה שלח להם לשבע: ^{כו} יסע קדים בשמים וינהג בעזו תימן: ^{כז} וימטר עליהם כעפר שאר וכחול ימים עוף כנף: ^{כח} ויפל בקרב מחנהו סביב למשכנתיו: ^{כט} ויאכלו וישבעו מאד ותאזתם יבא להם: ^ל לא יזרו מתאזתם עוד אכלם בפייהם: ^{לא} ויאף אלהים ואלהם ויהרג במשמניהם ובחורי ישראל הכריע: ^{לב} בכל זאת חטאו עוד ולא האמינו בנפלאותיו: ^{לג} ויכל בהבל ימיהם וישונתם בבהלה: ^{לד} אם הרגם ודרשואו ושובו ויחורו אל: ^{לה} וינדבוי צורם ואל עליון גאלם: ^{לו} ויפתוהו בפייהם ובלשונם וזכו לו: ^{לז} ולבם לא נכון עמו ולא נאמנו בבריתו: ^{לח} והוא רחום ויכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו ולא לעיר כל חמתו: ^{לט} ויזכר כי בשר המה רוח הולך ולא ישוב: ^מ כמה ימרוהו במדבר ועציבוהו בישמוז: ^{מא} וישוכו וינסו אל וקדוש ישראל התוו: ^{מב} לא זכרו את ידו יום אשר פדם ממצר: ^{מג} אשר ישם במצרים אתותיו ומופתיו בשדה צען: ^{מד} ויהפך לדם יאריהם ונזליהם בלישתיו: ^{מה} ישלח בהם ערב ויאכלם וצפרדע ותשחיתם: ^{מו} ויתן לחסיל יבולם ויגיעם לארבה: ^{מז} יהרג בכרד גפנם וישקמותם בחנמל: ^{מח} ויסגר לבדו בעירם ומקניהם לרשפים: ^{מט} ישלחם חרון אפו עברה וועם וצרה משלחת מלאכי רעים: ^נ ויפלט נתיב לאפו לא חשן ממות נפשם וחייתם לדבר הסגר: ^{נא} ויהי כל בכור במצרים ראשית אונים באהליהם: ^{נב} ויסע בצאן עמו וינהגם כעדר

□ □

□ □

במדבר: ^{נג} וינחם לבטח ולא פחדו ואת אויביהם פסה הים: ^{נד} ויביאם אל גבול קדשו הרצה קנתה ימינו: ^{נה} ויגרש מפניהם גוים ויפילם בחבל נחלה וישפן באהליהם שבטי ישראל: ^{נו} וינסו וימרו את אלהים עליון ועדותיו לא שמרו: ^{נז} ויסגו ויבגדו פאבותם נהפכו כקשת רמיה: ^{נח} ויכעיסוהו בכמותם ובפסיליהם וקניאוהו: ^{נט} שמע אלהים ויתעבר וימאס מאד בישראל: ^ס וישט משפן שלו אהל שכן באדם: ^{סא} ויתן לשבי עזו ותפארתו ביד צר: ^{סב} ויסגר לחרב עמו ובנחלתו התעבר: ^{סג} בחוריו אכלה אש ובתולתיו לא הוללו: ^{סד} כהניו בחרב נפלו ואלמנתיו לא תבכינה: ^{סה} ויזן פישן אדני בגבור מתרגן מנין: ^{סז} וינצ צריו אחור חרפת עולם נתן למו: ^{סח} וימאס באהל יוסף ובשכט אפרים לא כחר: ^{סח} ויבחר את שבט יהודה את היר ציון אשר אהב: ^{סט} ויבן כמו רמים מקדשו פארץ יסדה לעולם: ^ע ויבחר בדור עבדו וישלחו ממכלאת צאן: ^{עא} מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב עמו ובישראל נחלתו: ^{עב} וירעם בתם לכו ובתבונות פפיו ינחם:

יום שלישי

סז לחודש

עמא מן מזמור לאסף אלהים באו

גוים | בנחלתך טמאו את היכל קדשך שמו את ירושלם לעיים: ^ד נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים בשר חסידיך לחיתו ארץ: ^ג שפכו דמם | כמים סביבות ירושלם ואין קובר: ^ה הנינו חרפה לשכנינו לעג וקלס לסביבותינו: ^ה עדמה יהוה תאנף לנצח תבער כמו אש קנאתך: ^ו שפך חמתך אלהגוים אשר לא ידעו ועל ממלכות אשר בשמך לא קראו: ^ז כי אכל את יעקב ואת נהו השמו: ^ח אל תזכר לנו עונת ראשנים מהר יקדמונו רחמיך כי דלנו מאד: ^ט עזרנו | אלהי ישענו על דבר כבוד שמך והצילנו וכפר על חטאתינו למען שמך: ^י למה | יאמרו הגוים איה אלהיהם וידע בגים בגוים לעינינו נקמת דם עבדיך השפוך: ^{יא} תבוא לפניך אנקת אסיר בגדל זרועך הותר בני תמותה: ^{יב} והשב לשכנינו שבועמים אל חיקם חרפתם אשר חרפוך אדני: ^{יג} ואנחנו עמך | וצאן מרעיתך נודה לך לעולם לדור ודור נספר תהלתך:

פ למנצח אל ששנים עדות לאסף מזמור: ^ד רעה ישראל | האזינה נהג בצאן יוסף יושב הכרובים הופיעה: ^ג לפני אפרים | ובנימן וימנשה עזרה את גבורתך ולכה

לקוטי

וביום הכפורים נו

מוזכר

סה

חיים הם למוציאיהם - למוציאיהם בפה. למוציאיהם בפה דיקא, שעלידיה זכה לחיים בג"ל. נמצא, עלידי עסק התורה ממשכין אריכות ימים, ואז זכה לדעת, כי הדעת והשכל הוא בעצמו החיות, כמו שכתוב (קהל ח): החכמה תחיה את בעליה; כי השכל הוא עקר החיות. ועלידי זה הדעת יכולים לקרב ולהוכיח את מי שצריכין להוכיח:

כי יש שני הסתרות, וכשהשם יתברך נסתר בהסתרה אחת, גספן קשה מאד למצוא, אך אף-על-פי-כן בשהוא נסתר בהסתרה אחת, אפשר ליגע ולחתר, עד שימצא אותו יתברך, מאחר שידוע שהשם יתברך נסתר ממנו, אבל בשהשם יתברך נסתר בהסתרה תוך הסתרה, דהינו שההסתרה בעצמה נסתרת ממנו, דהינו שאינו יודע כלל שהשם יתברך נסתר ממנו - או אי אפשר כלל למצא אותו, מאחר שאינו יודע כלל מהשם יתברך. וזה בחינת (דברים לא): ואנכי הסתר אסתיר; דהינו שאסתיר ההסתרה, שלא ידעו כלל שהשם יתברך נסתר, ואזי בודאי אינו יכול למצא אותו יתברך, מאחר שאינו יודע כלל שצריך לבקש אותו יתברך, כי אינו יודע כלל שהשם יתברך נסתר ממנו, כי ההסתרה בעצמה נסתרת בג"ל. אבל באמת אפילו בכל ההסתרות, ואפילו בההסתרה שבתוך הסתרה, בודאי גם שם מלבש השם יתברך, כי בודאי אין שום דבר שלא יהיה בו חיות השם יתברך, כי בלעדי חיותו לא היה לו קיום כלל, ועליכן בודאי בכל הדברים ובכל המעשים ובכל המחשבות מלבש שם השם יתברך, כבכ"ל. ואפילו אם, חס ושלום, עושין דבר עברה, שהוא שלא כרצון השם יתברך, עם כל זה בודאי יש שם חיות השם יתברך, אך שהוא בהעלם ובצמצום גדול. והתורה היא החיות של כל דבר, נמצא, שבכל הדברים ובכל המחשבות, אפילו מחשבה דבור ומעשה של עברה, חס ושלום, יש שם גספן התלבשות התורה, אך שהוא בהעלם ובצמצום גדול בבחינת הסתרות:

כי עבר ושנה - נעשה לו כהתר, כמו שאמרו רבותינו וכוונם לברכה (ויטא פ"ג), דהינו שעלידי העברות הוא מהפך דברי אלקים חיים ועושה צרופים אחרים בתורה, עד שנעשה מאסור התר, כמו שכתוב (שעתי ח): הוי האמרים לרע טוב ולטוב רע וכו'. נמצא, שאפילו בתוך העברות מלבש שם חיות השם יתברך, דהינו אותיות התורה, רק שהוא בהעלם, דהינו שמחמת העברות הפך הצרופים של התורה, עד שנעשה מאסור התר, כנזכר לעיל: עבר ושנה נעשה לו כהתר; וזה בחינת הסתרה אחת. וכשהשם יתברך נסתר ממנו בהסתרה אחת, דהינו בחינת הג"ל שנעשה לו כהתר, גספן קשה מאד למצוא, מאחר שכבר נעשה לו כהתר, אבל עם כל זה אפשר ליגע ולחתר עד שימצא אותו יתברך שמו, מאחר שעלידי-פנים יודע שנעשה לו כהתר. עליכן, אף שהשם יתברך נסתר ממנו וכבר נעשה לו העברות כהתר, עם כל זה אפשר שישב אל לבו זה בעצמו, דהינו מה שנפל והגיע לבחינת נעשה לו כהתר, ויבשר ויחתר עד שיצא מזה, מאחר שעלידי-פנים יודע מזה שנעשה לו כהתר.

הענין עליו (כ"ש שם), ועליכן הרבנות מקבצת את בעליה, ועליכן צריך לראות להמשיך אריכות ימים לתוך המלכות, דהינו שיראה שייכל להחיות ולהוכיח אותם. אך איך אפשר לו להחיות ולהוכיח אותם, כי אינו יודע מה שצריך להם וגם אינם אצלו להוכיח אותם, ועליכן צריכין לזה דעת, כדי לידע איך להוכיחם. ולבוא לדעת הזה הוא גספן עלידי אריכות ימים בעצמו, וזה שאמרים העולם, שאינו יודע מחייו, כי עקר הדיעה הוא מחיים, מאריכות ימים:

כי לבוא לאריכות ימים הוא עלידי עסק התורה, כי אוריתא שמה דקראש בריך הוא (תקון י דף כה), וכמו שצריכין לקרות את אחר, קורין אותו בשמו, כן שצריכין לקרות את חי החיים כדי להמשיך ממנו חיים ואריכות ימים, צריך לקרות אותו בשמו, כבכ"ל, ושמו הוא התורה בג"ל. נמצא, שעלידי עסק התורה קורין את האריכות ימים, ועליכן מוזר המלך על עסק התורה ביותר מכל העולם, מחמת שהוא צריך לקרות את האריכות ימים לתוך המלכות בג"ל. וזה שכתוב בפרשת המלך (דברים ח): והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו, למען יאריך ימים על ממלכתו. וזה: וקרא בו כל ימי חייו - וקרא בו דיקא, דהינו שעלידי עסק התורה הוא קורא את החיים בג"ל. וזה: ימי חייו - ימי חייו דיקא, כי כשמוקלצין את החיות, צריך לקבלם במדה, כי בלא מדה וצמצום אי אפשר לקבל את החיות מהשם יתברך, מחמת רבוי אור, כי רבוי השמן גורם כבוי היר, עליכן צריך לקבל החיות במדה. וזה וזכין עלידי עסק התורה:

כי התורה היא שמו של הקדוש-ברוך-הוא, והשם הוא הכלי של הדבר, שבשם הזה נגבל החיות של הדבר הזה, כמו שכתוב (בראשית ב): נפש חיה הוא שמו; שבשם נגבל הנפש והחיות של כל דבר. ועליכן כשקורין את האדם בשמו, הוא מוזן תכף אצלו, מחמת שבשם נגבל כל הנפש והחיות שלו. וכן התורה הוא שמו של הקדוש-ברוך-הוא, דהינו ששם נגבל החיות מתי החיים, כי התורה היא בחינת מדות, כי יש בהתורה אותיות ותבות ופסוקים ופרשיות וסדרים, שהם בחינת מדות, שבהם נגבל החיות במדה, ועליכן עלידי התורה, שהוא שמו של הקדוש-ברוך-הוא, שהוא בחינת מדות, יכולים לקבל את החיות, כי עלידי התורה קורים את החיים, וממשיכין את החיות לתוך המדות, שהם בחינת ימים. וזה שכתוב (תהלים נח): ומדת ימי מה היא; דהינו שהתורה, שהיא בחינת מה, כמו שכתוב (דברים ו): מה העדות והחקים והמשפטים, היא בחינת מדות וימים בג"ל, שעלידה קורין את החיות לתוך המדות והימים, שכל זה לא היה אפשר לקבל את החיות, מחמת רבוי אור. וזה: וקרא בו כל ימי חייו - שעלידי התורה קורא את החיות לתוך הימים והמדות בג"ל. ועליכן צריך לעסוק בתורה בפה דיקא, כי שצריכין לקרות את אחד בשמו, צריך לקרותו בפה דיקא, ואי אפשר לקרותו בשמו במחשבה בעלמא. כן אי אפשר לקרות את חי החיים בשמו כי אם עלידי הפה, ולא עלידי המחשבה לבדה. וזה שאמרו חכמינו וכוונם לברכה (עירובין נד): כי

בו

אֶרֶץ חַיִּים

הַלְכוּת וְנִטְלָה דְּרִים הַלְכָּה ו

לְקוּמֵי הַלְבוּת

כִּי מָלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ וְכוּ', שְׁעַל-יְדֵי-זֶה עָקַר הַתְּקוּן וְכוּ'. וְעַל-כֵּן שָׁבֵטוֹ שֶׁל יִשְׁשָׁכָר שֶׁהֵם עֲסָקוּ מֵאֵד בְּלִמּוּד הַקְּדוּשָׁה הַזֶּה שֶׁקִּבְּלוּ מֵרַבָּם, עַל-כֵּן הֵם נִתְּנוּ עֲצָה זֹאת לְהִבְיָא עֲגֻלוֹת לְשֵׁאת אֶת הַמִּשְׁכָּן, בְּאֶפֶן שִׁיכְלוּ עַל-יְדֵי נְשִׂיאוֹת הַמִּשְׁכָּן לְהַמְשִׁיךְ אֱלֹהוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ לְמִטָּה לְמִטָּה בְּכָל הַדְּרֵי מִטָּה הִירֻדִים מֵאֵד, לְהוֹדִיעַ לְכָל כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים, שֶׁבִשְׂבִּיל זֶה הִלְכוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה וְהִלְכוּ אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם מִסְעוֹת וְעָבְרוּ כַּמָּה מִדְּבָרִיאוֹת, הַכֹּל כְּדֵי לְגַלּוֹת שֶׁשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל מְקוֹם. כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְרֻמָּם וּמְנֻשָּׂא מֵאֵד מְכַל הָעוֹלָמוֹת הַרוּחָנִיִּים, וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן בְּנִפְלְאוֹת חֲסִדֵּי הוּא מְצַמֵּם שְׂכִינָתוֹ לְמִטָּה בְּזֶה הָעוֹלָם הַנֶּשְׁמִי דִּיקָא, כִּי זֶה עָקַר גְּדֻלָּתוֹ וְכוּ', [כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב שֵׁם בְּמֵאמֶר הַנִּלְ].

וְזֶה מְרֻמָּה שֵׁם בְּמִדְרָשׁ שְׁאָמְרוּ: 'הַמִּשְׁכָּן הַזֶּה שְׂאֵתָם עוֹשִׂים - פּוֹרֵחַ הוּא בְּאֹרֵךְ עֲשׂוּ לוֹ עֲגֻלוֹת', וּפְרִשׁ שֵׁם ה' מִתְּנוּת כְּהֵנָּה: 'פּוֹרֵחַ הוּא בְּאֹרֵךְ שֶׁהוּא בְּלִשׁוֹן בְּתַמְהָא, אֲבָל יֵשׁ לְפָרֶשׁ, שֶׁכְּתוּבָה הוּא כְּפִשְׁטוֹ, שְׁאָמְרוּ לְיִשְׂרָאֵל: הֲלֹא הַמִּשְׁכָּן הַזֶּה שְׂאֵתָם עוֹשִׂים פּוֹרֵחַ הוּא בְּאֹרֵךְ, כִּי הוּא יָחִיד מֵאֵד מֵאֵד מִזֶּה הָעוֹלָם הַנֶּשְׁמִי, וְיִכּוֹל לְפָרֵחַ בְּאֹרֵךְ וְלְהַסְמֵלֵק מִכֶּם, עַל-כֵּן צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת תַּחֲבוּלוֹת לְהַמְשִׁיכֵי עוֹד לְמִטָּה לְמִטָּה - לְהִבְיָא עֲגֻלוֹת וּשְׁנוּרִים לְשֵׁאת אוֹתוֹ, עַד שֶׁתִּהְיֶה נִמְשָׁכֶת הַקְּדוּשָׁה שֶׁל הַמִּשְׁכָּן גַּם עַל הָעֲגֻלוֹת הַנֶּשְׁמִיאוֹת וְהַשְׁנוּרִים, שֶׁהֵם בְּהִמּוֹת חֲסִדֵּי דַעַת. כִּי כָּל מִי שִׁיִּשְׂרָאֵל מְמַשְׁכִּין קְדֻשָּׁתוֹ לְמִטָּה לְמִטָּה יוֹתֵר, וּמְגַלִּין שְׂבִתָּהּ הַנֶּשְׁמִיאוֹת שׁוֹרֵה קְדֻשָּׁתוֹ - עַל-יְדֵי-זֶה נִתְעַלָּה וְנִתְקַדָּשׁ שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ בְּיוֹתֵר כִּנְל, וְדִיקָא עַל-יְדֵי-זֶה נִקְשְׁרָת קְדֻשָּׁתוֹ לְמִטָּה וְלֹא תִסְתַּלַּק עוֹד, כְּמוֹכֵן כָּל זֶה בְּהַתְּרָה הַנִּלְ, וּבִזְהָר הַקְּדוּשָׁה (הַקְּדוּשָׁה הַזֶּה) דְּף ט. פִּנְחָס דְּף רנב: וּבִתְקוּנִים, וּבִפְרָשׁ בְּמֵה שְׂאֵיתָא בְּתַקּוּנִים (תְּקוּן ו. כו.): 'דִּישְׂרָאֵל קְרָאָן לָהּ בְּשִׁמְעָה יִשְׂרָאֵל וְקִשְׁרִין לִיהָ בְּכַמָּה קִשְׁרִין שֶׁל צִיצִית וְתַפְלִין' וְכוּ', וְכוּ', שְׁזָהוּ בְּחִינַת (שִׁיר הַשִּׁירִים ז. א): "מֶלֶךְ אֶסּוּר בְּרֶהֱטִים" הַמּוֹבָא בְּדִבְרֵי ז'ל (בְּלִקּוּשִׁי תַנּוּגָא סִימָן ס', עִין שֵׁם).

וְעַל-כֵּן הִיתָה עֲצָה עֲמָקָה שֶׁל שְׁבֵט יִשְׁשָׁכָר לְהִבְיָא עֲגֻלוֹת וּשְׁנוּרִים לְשֵׁאת אֶת הַמִּשְׁכָּן, שְׁלֹא יִפְרַח בְּאֹרֵךְ, רַק לְהַמְשִׁיךְ קְדֻשַׁת הַמִּשְׁכָּן עַל עֲגֻלוֹת וּשְׁנוּרִים גִּשְׁמִיִּים בְּאֶפֶן שִׁמְשִׁיכּוֹ וְיִקְשְׁרוּ שְׂכִינָתוֹ לְמִטָּה, שְׁזָה עָקַר הַתְּקוּן וְכוּ'. כִּי הָעֲגֻלוֹת שֶׁנִּשְׂאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן הֵם בְּחִינַת מַעֲשֵׂה מִרְכָּבָה, שְׁהִיוּ שֵׁם אוֹפְנִים וְגִלְגָּלִים נוֹשְׂאֵי הַכֶּסֶּא, כִּי כָּל מַעֲשֵׂה הַמִּשְׁכָּן וְסֹדֵר הַדְּגָלִים הֵיחָ בְּבִחִינַת מִרְכָּבָה הַעֲלִיזוּנָה, כִּפְדוּעַ (עִין זֶהר תְּרִימָה דְּף קלט.) בְּבִחִינַת "מִרְכָּבוֹ אֲרָגְמוֹ" (שִׁיר הַשִּׁירִים ג. א). וְאֵלּוּ הָאוֹפְנִים וְהַגִּלְגָּלִים

וְזֶהוּ בְּחִינַת יוֹדְעֵי בִּינָה לַעֲתִים - כִּי צְרִיכִין לְקַשֵּׁר כָּל הָעֲתִים שְׁעוֹבְרִים עַל הָאֵדָם לְבִחִינַת הַעֵת הָאֲחֵרוֹן, שֶׁהוּא עֵת קְבוֹל הַשְׁכָּר שֶׁל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא בְּחִינַת (בְּמִדְבָּר כג. כג): "כַּעַת יֵאמֹר לִיעֶקֶב וּלְיִשְׂרָאֵל מִה פָּעַל אֵל", הַמּוֹבָא בְּהַתְּרָה הַנִּלְ לְעִנְיַן הָאֵרֶת הַרְצוֹן הַמְּפֻלָּג בְּשַׁעֲת הָאֲכִילָה וְכוּ'. כִּנְל. וְזֶהוּ לְדַעַת מִה יַעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל, 'מִה' דִּיקָא, בְּחִינַת 'כַּעַת יֵאמֹר לִיעֶקֶב וּלְיִשְׂרָאֵל' 'מִה' פָּעַל אֵל שֶׁהוּא בְּחִינַת הָאֵרֶת הַרְצוֹן שֶׁהוּא בְּחִינַת 'מִה', בְּחִינַת (תְּהִלִּים א. ס): "מִה רַב טוֹבְךָ אֲשֶׁר צִפְנָתָ לִירֵאָךְ" וְכוּ'.

כִּי עָקַר הַהִתְחַזְקוֹת הוּא עַל-יְדֵי הַרְצוֹן, שְׂאִיף שְׁעוֹבֵר עָלָיו בְּכָל עֵת, אִיף שֶׁהוּא אִיף שֶׁהוּא, עַל כָּל פְּנִים יִחְזַק אֶת עֲצָמוֹ בְּרָצוֹן חֲזָק מֵאֵד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעַל כָּל פְּנִים יִכְסֹף וְיִשְׁתַּוְּקֶה לְשׁוֹב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְכַל מְקוֹם שֶׁהוּא, כִּי סוֹף כָּל סוֹף מִה יִשְׁאָר מִמֶּנּוּ. וּבִפְרָשׁ שְׂכָבֵר גָּלוּ לָנוּ הַצְדִּיקִים אֲמִתִּיִּם שֶׁהִרְצוּן הַטוֹב בְּעֲצָמוֹ יִקָּר וְחֲשׁוֹב מֵאֵד מֵאֵד, וְזֶה בְּחִינַת עָקַר הַתְּכִלִּית הָאֲחֵרוֹן בְּחִינַת 'מִה רַב טוֹבְךָ' וְכוּ'.

עַל-כֵּן צְרִיף לְהִתְחַזֵּק תָּמִיד בְּכָל עֵת בְּרָצוֹן חֲזָק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְכַל מְקוֹם שֶׁהוּא, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה יִתְעוֹרֵר וְיִתְגַּבֵּר לְהַתְּפַלֵּל תָּמִיד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְלְהַרְבּוֹת בְּאֲמִירַת תְּהִלִּים וְתַחֲנוּנוֹת וּבִקְשׁוֹת רַבּוֹת שִׁיחֲמֹל עָלָיו הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְיִמְשִׁיף עָלָיו הַרְחַמְנוּת הָאֲמִתִּי שֶׁל הַמְּהִיגָה הָאֲמִתִּי שֶׁהוּא בְּחִינַת "כִּי מִרְחָמִים יִגְהֶם" (יִשְׁעִיָּה מו. טז.), עַד שִׁיִּזְכֶּה לַצֵּאת מִהַרְוֵחַ שְׁטוּת וְכוּ'. וּבִפְרָשׁ לְהַרְבּוֹת בְּהַתְּבוּדָּה שֶׁהוּא שִׁיחָה וְתַפְלָה בִּינוּ לְבִין קוֹנוֹ, עַד שִׁישְׁפֹּף לְבוֹ כַּפַּיִם נִכַּח פְּנֵי ה', עַד יִשְׁקִיף וְיִרָא ה' מִשְׁמַיִם וְיֵאֵיר עָלָיו הַדַּעַת הַקְּדוּשָׁה לְבַטֵּל הַרוּחַ שְׁטוּת, עַד שִׁיִּצָּא וְיִשׁוּב מְכַל הָעוֹלָמוֹת וְיִזְכֶּה לְהִתְקַרֵּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּאֲמִתָּה. כִּי תַפְלָה - זֶה בְּחִינַת יִרְאָה, בְּחִינַת 'מִה' הַנִּלְ, בְּחִינַת (דְּבָרִים י. יב) "מִה ה' אֱלֹהֶיךָ שָׂאֵל מִמֶּנּוּ כִּי אִם לִירְאָה", שֶׁהוּא בְּחִינַת תַּפְלָה בְּחִינַת (מִשְׁלִי לא. ל) "יִרְאָת ה' הִיא תִתְהַלֵּל", וְכַמּוֹכָא שֵׁם פְּסוּקִי זֶה לְעִנְיַן הָאֵרֶת הַרְצוֹן הַנִּלְ, עִין שֵׁם (אוֹת יא):

נב. וְעַל-כֵּן שָׁבֵטוֹ שֶׁל יִשְׁשָׁכָר דִּיקָא שֶׁקִּבְּלוּ הַדַּעַת הַקְּדוּשָׁה הַנִּלְ, הֵם נִתְּנוּ עֲצָה לְהִבְיָא עֲגֻלוֹת לְשֵׁאת אֶת הַמִּשְׁכָּן, שֶׁשֵּׁם עָקַר הַתְּקַשְׁרוֹת וְהַכְּלָלִיּוֹת שֶׁל דְּרֵי מַעֲלָה וְדְרֵי מַטָּה כִּנְל, שְׁזָה הֵיחָ עָקַר הַתְּקוּן עַל חֲטָא הָעֵל, שֶׁפָּגְמוּ יִשְׂרָאֵל בְּאֲמוּנָה וְעָבְדוּ עֲבוּדָה זָרָה, וְכִשְׁתַּנְרִצָּה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְמִטָּה - צָוָה לוֹ לַעֲשׂוֹת הַמִּשְׁכָּן בְּתַקּוּנִים נוֹרָאִים וְנִפְלְאִים כְּאֵלֶּה, עַד שְׁעַל-יְדֵי-זֶה יִמְשִׁיכּוּ שְׂכִינָתוֹ לְמִטָּה, לְגַלּוֹת וְלְהֵאֵיר

לקשר
העמים
שעוברים על
השם
בבחינת העת
האחרונה

יכסוף
ויושתוקק
לשוב לחשם
יתברך מכל
מקום שהוא

התעוררות
והתחזקות
לשפוט
לשפוט
לחי

עצת שטט
יששכר
לחורית את
אזלתו
יתברך למטה

הפסוק
הוא
עושים
פורח
הוא באור

לחמשיך
קדש
הפסוק
על
החיות
נשמות,
שמיכות
שכינתו
למטה

עָקֵר אֲכִילַת הָאֵדָם, וְכִמּוֹ שְׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (בְּרַאשִׁית רַבָּה מ"ח, י"א) וּמוֹבָא בְּפִרּוּשׁ רִש"י ז"ל עַל פֶּסֶק (בְּרַאשִׁית י"ח, ה'): "וְאֶקְחָה פֶת לָחֶם וְסִעְדּוּ לִבְכֶּם" - בְּתוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים מְצִינוּ שִׁפְתָא סִעְדָּא דְלָבָא' וְכו'. כִּי עָקֵר הַשְׂבִּיעָה הוּא מִהֲאֵרַת הָרָצוֹן בְּחִינַת (תְּהִלִּים קמ"ה, טו): "וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן", שְׁמִשְׁשָׁה מִהֲדִידִים שִׁישׁ בִּיָּם הַחֲכָמָה' שֶׁהֵם הָרַמְזִים הַנ"ל בְּחִינַת 'פּוֹתַח אֶת יָדָי' וְכו'. כִּי עָקֵר חַיּוֹת הָאֵדָם שֶׁמִּקְבֵּל מִהֶמָּאֵל הוּא עַל-יְדֵי הַחֲכָמָה וְהַדַּעַת שֶׁמִּלְבָּשׁ בְּהִמָּאֵל שִׁמְשֵׁם כָּל הַחַיּוֹת, כִּמּוֹ שֶׁכְּתוּב (קֹהֶלֶת ו', כ"ב): "הַחֲכָמָה תַּחֲיָה", וְעָקֵר שְׁלֵמוֹת הַדַּעַת הֵם הָרַמְזִים שֶׁמֵּאִיר הָרֵב לְתַלְמִידּוֹ בִּידֵיו וְכַנ"ל, וְעַל-יְדֵי-זֶה עָקֵר הַהֲתַגְבְּרוֹת בְּמִלְחָמָה שֶׁצָּרִיךְ כָּל אָדָם לְלַחֵם בְּזֶה הָעוֹלָם מִלְחָמָה הָאֲרֻכָּה וְהַגְּדוֹלָה עִם הַיָּצֵר הָרַע וְהַמוֹנָעִים שֶׁהַמִּלְחָמָה מִתְגַּבֶּרֶת וּמִתְפַּשֶּׁטת בְּכָל עֵת כְּמַעֲט בְּלִי שְׁעוֹר, וְאֵין לָנוּ שׁוֹם כַּח כִּי אִם עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה שֶׁקִּבְּלָנוּ מִרַבּוֹתֵינוּ ז"ל שֶׁבָּאֵרוֹ לָנוּ תּוֹרַת מֹשֶׁה, וְהוֹדִיעוּ לָנוּ דַּרְכֵי הַתּוֹרָה בְּכֻמָּה וְכֻמָּה עֲצוֹת וּדְרָכִים יִשְׂרָאֵל - לְהַתְגַּבֵּר כְּגֻדָּם וּלְבָלִי לִהְיוֹת נִגְדָּר בְּרִשְׁתָּם, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת הַדַּעַת הַקְּדוּשָׁה הַנ"ל שֶׁמֵּאִיר הָרֵב הָאֵמֶת בְּכָל דּוֹר לְבָנָיו וּלְתַלְמִידָיו, שֶׁהָעָקֵר הוּא לְהַצִּיל יִשְׂרָאֵל מִעוֹנוֹת וְכו' כַּנ"ל.

שֶׁל הַעֲגֻלוֹת, שֶׁהֵם בְּחִינַת גִּלְגָּלִי הַמְרַכֵּבָה הֵם בְּחִינַת גִּלְגָּל הַחוֹזֵר הַמּוֹבָא בְּדִרְכָּיו ז"ל [בְּעֵינֵי הַדְּרִידִיל הַמּוֹבָא בְּלִקוּמֵי מוֹהֲר"ן שֶׁאֲצֵל הַסְּפֹרִי מַעֲשִׂיּוֹת (שִׁיחֹת הַר"ן סִימָן ט),] שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲלִיּוֹנִים לְמִטָּה וְתַחֲתוֹנִים לְמַעְלָה, בְּחִינַת כְּלָיוֹת הָעוֹלָמוֹת וְכו', עֵינֵי שֶׁם הַיֵּטֵב:

גַּם יִזְדָּה בְּחִינַת מַה שְׁנֵאָמַר בְּעֵקֶב (בְּרַאשִׁית מ"ח, כ"ז): "וַיֵּרָא אֶת הָעֲגֻלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף לִשְׂאֵת אֹתוֹ וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם". כִּי שְׁנֵאָמַר אֶת יַעֲקֹב - נִשְׂאָו אוֹתוֹ בְּבְחִינַת הַמִּשְׁכָּן, כִּמּוֹ שֶׁכְּתוּב בְּפָרָשַׁת הַדִּגְלִים, שֶׁהִיוּ מְסֻדָּרִים כִּמּוֹ שֶׁצָּוָה לָהֶם יַעֲקֹב לִשְׂאֵת אוֹתוֹ אַחֵר הַסִּתְּקָלוֹתוֹ, כְּמוֹבָא בְּדִרְכָּיו רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (בְּמִדְבָּר רַבָּה ב, ח) וּבְפִרּוּשׁ רִש"י (בְּמִדְבָּר ב, ב), וּבִדְרָא גַם בְּחִי יַעֲקֹב הִיוּ כָּל נִסְיוֹנָיו בְּבְחִינָה זֹאת, בְּבְחִינַת נִסְיַת הַשְּׂכֻטִּים עִם הַמִּשְׁכָּן, כִּי הָעָקֵר הוּא לִזְכוּת לִזֶּה בְּחִיּוֹ, בְּבְחִינַת (דְּבָרִים י"א) "הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם", וְיָמִי שֶׁטָּרַח בְּעָרֵב שִׁבְתָּ וְכו' (עֲבֹדָה זָרָה ג.).

כְּשֶׁנִּשְׂאָו אֶת יַעֲקֹב - נִשְׂאָו אוֹתוֹ בְּבְחִינַת הַמִּשְׁכָּן

עָקֵר תְּקוּן הָאֵמֶת לְבִטּוֹל חֲטָא הַעֲגֻלָּה שֶׁהוּא פֶּגַם הָאֵמֶת

וְעַל-כֵּן יַעֲקֹב אֲבִינוּ קִדַּשׁ אֶת עַצְמוֹ כָּל כָּף, עַד שֶׁנִּזְכָּה בְּחִיּוֹ לִזֶּה, שֶׁכָּל נִסְיוֹנָיו הִיוּ בְּבְחִינָה הַנ"ל - בְּבְחִינַת נִסְיַת יִשְׂרָאֵל עִם הַמִּשְׁכָּן, שֶׁזֶּה הַסּוֹד יָדַע יוֹסֵף, כִּי יַעֲקֹב מִסֵּר לוֹ כָּל חֲכָמָתוֹ, עַל-כֵּן כָּאֲשֶׁר רָאָה אֶת הָעֲגֻלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף לִשְׂאֵת אוֹתוֹ אָז: "וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב", כִּי הֵבִין שֶׁזֶּה הַסּוֹד אֵינוֹ יוֹדַע רַק יוֹסֵף, כִּי הוּא סוֹד הָעֲגֻלוֹת שֶׁל הַנְּשִׂאִים שֶׁנִּשְׂאָו אֶת הַמִּשְׁכָּן, שֶׁכָּל סֹד נִסְיַתָּם עִם הַדִּגְלִים קִבְּלוּ מִיַּעֲקֹב אֲבִיהֶם כַּנ"ל, שֶׁעַל-יְדֵי הַסּוֹד הַזֶּה שֶׁל מַעֲשֵׂה הַמִּשְׁכָּן וְיִשְׂרָאֵל נִשְׂאָו אוֹתוֹ עִם סֹד הַדִּגְלִים עַל הָעֲגֻלוֹת וְהַשְּׁוֹרִים וְכו', עַל-יְדֵי כָּל זֶה עָקֵר תְּקוּן הָאֵמֶת לְבִטּוֹל חֲטָא הַעֲגֻלָּה שֶׁהוּא פֶּגַם הָאֵמֶת.

כִּי עַל-יְדֵי כָּל הַתְּקוּנִים שֶׁל הַמִּשְׁכָּן עִם הָעֲגֻלוֹת וְכו' כַּנ"ל, עַל-יְדֵי-זֶה מִמְּשִׁיכִין שְׁכִינָתוֹ לְמִטָּה בְּקֶשֶׁר אִמְרֵי וְחֻק - שְׁלֵא יִתַּק וְלֹא יִהְיֶה לְעוֹלָם, שֶׁאִפְלוּ עִתָּה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים הָאֵלֶּה בְּסוֹף הַגָּלוּת, בְּעַקְבוֹת מִשְׁחָא, בְּמִרְרוֹת דְּמִרְרוֹת גָּלוּת הַנֶּפֶשׁ שֶׁל הָעַתִּים הַלָּלוּ, אַף-עַל-פִּי-כֵן יֵאֵירוּ בְּנוֹ הַצַּדִּיקִים אֲמֵת, שֶׁנִּדְעָ גַם עִתָּה אִיךָ לְהַתְחַזֵּק בְּכָל עֵת, בְּבְחִינַת "וּמִבְּנֵי יִשְׁשָׁכָר יוֹדְעֵי בִינָה לְעַתִּים לְדַעַת מַה יַּעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל" וְכו':

שְׁנַדַּע גַּם עִתָּה אִיךָ לְהַתְחַזֵּק בְּכָל עֵת

גַּם יִנְחָזֵר לְעֵינֵי הַלְכוּת סִעְדָּה וּבִצִּיעַת הַפֶּת וְכו'. וְזֶה בְּחִינַת בְּרַפְתְּ הַמוֹצֵא, שֶׁהִיא חֲשׂוּבָה וְקוֹדֶמַת לְכָל בְּרַפְתְּ הַהֲגִינִן, כְּמוֹבָא בְּפִסְקִים (אֶרֶץ חַיִּים, סִימָן ר"א, סִיפִי ה'), כִּי עָקֵר הַשְׂבִּיעָה וְסִעְדַת הַלֵּב הוּא הַלָּחֶם שֶׁהוּא

עָקֵר שְׁלֵמוֹת הַדַּעַת הֵם הָרַמְזִים שֶׁמֵּאִיר הָרֵב לְתַלְמִידָיו יִדְּעִי

וְעָקֵר הַדַּעַת הַזֶּה אִי אֲפָשָׁר לְהֵאִיר בָּהֶם כִּי אִם עַל-יְדֵי רַמְזִים שֶׁהֵם בְּחִינַת דְּיָם כַּנ"ל, כִּי אִי אֲפָשָׁר בְּשׁוֹם אֲפֵן לְהוֹדִיעַ וּלְבָאֵר לְכָל אָדָם אִיךָ יִתְגַּבֵּר לִשְׂאֵר עַל עַמּוּדוֹ בְּכָל מַה שִׁיעֲבֹר עָלָיו בְּכָל הָעַתִּים הַשּׁוֹנוֹים שֶׁל כָּל יָמֵי חַיָּיו, רַק הַמִּשְׁכִּיל הַחֲפֵץ הַחֲפֵץ בְּאֵמֶת, צָרִיךְ לְשׁוֹם לְבוֹ לְהֵבִין הָרַמְזִים שֶׁהֵם בְּחִינַת דְּיָם שִׁישׁ בִּיָּם הַחֲכָמָה', בְּאֲפֵן שִׁישְׁאָר קִים בְּנִקְדַּת יְהוּדוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, כִּי יֵשׁ רַמְזִים הַרְבֵּה שֶׁמֵּאִיר הַצַּדִּיק לְכָל אָדָם בְּדַרְכֵי עֲצוֹת וּנְפִלְאוֹת לְהַצִּילוֹ מִחֲטָאִים שִׁישְׁמֵר מִחֲשַׁבְתּוֹ, כִּי "אִי אֲפָשָׁר לִשְׁנֵי מִחֲשָׁבוֹת שִׁיְהִי בִּיחָד" וְכו' (סִימָן רל"ג), וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה בְּכֻמָּה רַמְזִים שֶׁמֵּרְמְזִים הַצַּדִּיקִים אֲמֵתִים שִׁישְׁמִיט עַצְמוֹ וְלֹא יִהְיֶה כְּרוֹךְ אַחֲרֵי שְׁרִירוֹת לְבוֹ וְכו', כִּמּוֹ שֶׁכְּתוּב (תְּהִלִּים לב, ט"ט): "אֲשַׁכִּילָךְ וְאוֹרֶךְ בְּדֶרֶךְ זֶה תִּלְךְ אִיעֲצָה עֲלֶיךָ עֵינִי, אֵל תִּהְיֶה כְּסוּס כְּפָרַד אֵין הִבִּין" וְכו'.

יֵשׁ רַמְזִים הַרְבֵּה שֶׁמֵּאִיר הַצַּדִּיק לְכָל אָדָם בְּדַרְכֵי עֲצוֹת וּנְפִלְאוֹת מִחֲטָאִים

אֲבָל מִגְדֵּל הַהֲתַגְבְּרוֹת הַמִּלְחָמָה שֶׁל הַיָּצֵר הָרַע וְחִילּוּתוֹ, כִּי הַבְּחִינָה יֵשׁ לָהּ כַּח גְּדוֹלָה, עַל-יְדֵי-זֶה נִמְצְאִים הַרְבֵּה שְׁנִכְשָׁלִים כִּמּוֹ שְׁנִכְשָׁלִים, וְאֵין רוֹצֵה הַבֵּעַל דְּבָר לְהַתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם לְהַפִּילָם לְגִמְרִי, חֵס וְשִׁלוֹם, כִּידּוּעַ נִדְעָ הַמִּסְפַּחַת הַזֹּאת בְּכֻמָּה וְכֻמָּה בְּנֵי אָדָם וְזֶה גְּרוּעַ מִן הַכֹּל. עַל-כֵּן הָעָקֵר לְהַתְקַרֵּב לְצַדִּיקֵי אֲמֵת וְהֵם מְכַנְיָסִים בָּהֶם

הַשֶּׁמֶר לְהַתְקַרֵּב לְצַדִּיקֵי אֲמֵת מְכַנְיָסִים דַּעַת

והלכו, ומצאו אדם שהיה הולך עם מקל, שהמקל שלו - היה עולה יותר מכל אלקותם, הינו שהמקל שלו היה עם אבנים טובות וקרים, אשר זה המקל היה שוה יותר מכל העשירות של כל אלקותם הנ"ל. (הינו בין האלקות שפירדנום ובין האלקות שהלכו אצלם, כי המקל היה שוה יותר מכל העשירות של כלם). גם היה הולך כבובע שקורין "קאפיליש", שהיה קבוע בו אבנים טובות, שהיה שוה הון רב. וחקף ומיד נפלו לפניו בכריעה והשתחויה, כי לפי דעתם היה האדם הזה אלוה על כל אלקים שלהם, מאחר שיש לו עשירות מפלג כזה (והאדם הזה שפעו הוא היה הממנה על האזרות של המקל

הנ"ל). ואמר להם האדם הזה: זה הוא חדוש אצלכם (בלשון תמה)? בואו עמי ואראה לכם עשירות. והולך אותם אל ההר שהיה מסדר שם אוצר המלך, והראה אותם את האוצר; וחקף ומיד נפלו בכריעה והשתחויה, כי זהו אלוה על כל אלקים לפי דעתם (המקלה והמבוקה, שהיה אצלם עקר הממנה הממון והעשירות הנ"ל). אך קרבנות לא הקריבו שם (כי לפי דעתם הנ"ל שהוא אלוה על וכו' בודאי היו מקריבים את עצמן לאלוה כזה, אך וכו'), כי קשיצאו אלו השלוחים, והזיירו אותם שפדדך לא יהיו מקריבים קרבנות; כי חששו שאם ירצו בדרך להקריב קרבנות - לא ישאר מהם כלום, כי אולי ימצאו

וארין נאך וייער נארישע דיעה נאך איז ויך דער מענש א גאט איבער אלע גאטין. וארין ער האט ויך אזוי א ווילד גרויס עשירות (און דער מענטש וואס וי האבין באגעניגט דאס איז גיווען דער ממונה על האזרות פון דעם מלך הנ"ל) האט דער מענש גיזאגט צו ויי. האט דאס איז ביי אייך א חידוש. קומט מיט מיר וועל איך אייך ווייזן עשירות. האט ער ויי גיפירט אויף דעם בארג וואס דארט איז גיווען אויס גיסדר'ט דער אוצר פון דעם מלך. האט ער ויי גוויזן דעם אוצר. ווי ויי האבין דערוועקן דעם אוצר. וענען ויי תיכף אנדער גיפאלין בכריעה והשתחויה. וארין ער איז ויך א גאט איבער אלע גאטין (נאך וייער נארישע פארפירע דיעה. וואס ויי איז ויך עקר הממנה גיווען דאס געלט הנ"ל). נאך קיין קרבנות האבין ויי גיט מקריב גיווען. וארין נאך וייער דיעה נאך אז דער איז אזוי א גאט וכו' וואלטן ויי ויך צו איז גוודאי מקריב גיווען. נאך מע האט די שלוחים אנגיזאגט. אז אין וועג זאלן ויי קיין קרבנות גיט מקריב ויי. וארין ויי האבין מורא גיהאט. אז ויי וועלן אין וועג קרבנות מקריב ויי. וועט פון ויי נאך גיט

איזה אוצר בדרך, אולי גלף אחד לבית הכסא וימצא שם אוצר (והוא אצלו אלוה הנ"ל), וינתחילו להקריב את עצמן אליו, ולא ישאר מהם אחד, על-כן הזיירו את השלוחים (הינו בני המדינה והזיירו את השלוחים) שפדדך לא יקריבו קרבנות כלל, על-כן לא הקריבו אלו השלוחים קרבנות לזה הממנה הנ"ל. אבל זה היה ברור אצלם, שהוא אלוה על כל אלקים, מאחר שיש לו עשירות עצום ורב כזה.

ונתנישבו אלו השלוחים: למה להם לילך אל האלקות הנ"ל, דהינו אל המדינה שהיו עשירים מפלגים מאד שהם אצלם כלם אלקות כנ"ל; כי הלא אצל זה האיש - בודאי יוכלו לקבל שוועה, כי הלא זה האיש הוא

בלייבין. וארין טאמער וועט איינער פון ויי גיפיען אין אוצר אין וועג. טאמער וועט איינער גיין אין בית הכסא אריין און וועט דארט גיפיען איין אוצר. וועט ער ויך וועלן מקריב ויין צו אים. וועט פון ויי קיינער גיט בלייבין. איבער דעם האבין די מדינה אנגיזאגט די שלוחים אז אין וועג זאלן ויי קיין קרבנות גיט מקריב ויין.

האבין ויך די שלוחים מיישב גיווען. נאך וואס זאלן ויי שוין גיין צו יענע גאטין. דהיינו צו דער מדינה וואס מע האט וי אחוה גישיקט וואס דארט ווענען ויי אלע גרויסע עשירים וואס ביי ויי ווענען ויי גאטין. א מער בעסער דער מענטש וועט ויך ויי בעסער קענען העלפן. וארין ער איז ויך א גאט איבער ויי אלע (נאך וייער שטונגען דיעה נאך) ווארן ער האט ויך אזוי א ווילד גרויס עשירות מער פון ויי אלע (כפלי כפלים). איבער דעם האבין ויי

אלוה גדול על כלם (לפי דעתם הרעה הנ"ל), מאחר שיש לו עשירות עצום ומפלג כזה (כפלי כפלים יותר מכלם). על-כן בקשו מזה האיש שילך עמם למדינתם, ונתרצה להם והלך עמם. ובא למדינתם, והיה אצל בני המדינה שמחה גדולה שמצאו אלוה כזה, כי היו בטוחים שעל-ידו יהיה להם תשועה בודאי, מאחר שהוא אלוה כזה (לפי דעתם), כי יש לו עשירות עצום כזה. ונזהר זה האיש (שהוא הממנה של המלך הנ"ל, שקבלו אותו בני המדינה וזאת לאלוה) שיקדם שיהיה סדר מתקן ונכון במדינה - לא יקריבו קרבנות כלל (כי באמת זה הממנה של המלך היה צדיק גדול, כי היה מאניש המלך הנ"ל שיוי כלם צדיקים גדולים מאד, ובודאי היה ממאס מאד בכל המנהגים הרעים והשטותיים של אותה המדינה; אך עדין לא היה יכול להשיב אותם מדרך הרעה, אך הזה לעת שיה שיעל-ידו גיטם לא יקריבו קרבנות). והנתחילו בני המדינה לבקש

גיבעטין דעם מענשן אז ער זאל מיט ויי גיין אין וייער מדינה אריין. איז ער צו ויי מרודע גיווארין. און איז מיט ויי גיגאנגען. און איז גיקומען אין וייער מדינה אריין. איז ביי דער מדינה גיווען א גרויסע שמחה. וואס ויי האבין גיקריגין אזוי א גאט. וארין ויי ווענען שוין גיווען פארנויכעט אז דאך אים וועלן ויי בודאי האבין א הילף. וארין ער איז אזוי א גאט וארין ער האט ויך אזוי א גרויס עשירות. האט דער מענש גיהייסן (וואס ער איז עס גיווען דער ממונה על האזרות פון דעם מלך הנ"ל) אז איידער סע וועט ויין א רעכט אין דער מדינה. זאל מען דערווייל קיין קרבנות גיט מקריב ויין (ווארין דער ממונה איז באמת גיווען א רויסער צדיק. וארין ער איז גיווען פון די ימים פון דעם מלך וואס וי ווענען גיווען אלע גרויסע צדיקים וייער. האט דער ממונה בודאי וייער פיינט גיהאט דע נארישע מנהגים פון דער מדינה. נאך ער האט ויך נאך גיבעט ארויס פירן פון וייער שלעכטן וועג. לויטער דערווייל האט ער גיהייסן אז מע זאל האטשעט קיין קרבנות גיט מקריב ויין).

מאתו אודות הגבור הנ"ל שְׁמַד
עליהם; וגם הממנה ענה: אֲפָשֶׁר הוּא
זֶה הַגִּבּוֹר (תהי' לו'). והלך זה הממנה
וּנְצָא אֶל הַגִּבּוֹר, וּבִקֵּשׁ מֵאֲנָשָׁיו שֶׁל
הַגִּבּוֹר אִם אֲפָשֶׁר לְהַתְרִאת פָּנִים עִמּוֹ.
וְאָמְרוּ שִׁידְדֵינוּ לוֹ וְיִשְׁאַל אוֹתוֹ,
וְהִלְכוּ וְשָׂאוּ אוֹתוֹ, וַתֵּן רְשׁוּת.

וְנִכְנַס הַמֶּמְנָה אֶל הַגִּבּוֹר, וְהִכִּירוּ זֶה אֶת זֶה, וְהָיָה בֵּינֵיהֶם שְׂמֹחוֹת גְּדוּלוֹת וּבִכּוּת פָּנִי. וְאָמַר הַגִּבּוֹר לַהֲמִמָּה: תִּדְעִי, שְׁנֵם הַבָּעַל תִּפְלֶה הַקָּשֶׁר שְׁלָנוּ - רְאִיתִיו גִּם-כֵּן, וּבְכָר נַעֲשֶׂה מִלֶּךְ (וּסְפִירָה זֶה לֹחַד אֵת נִגְלִילָיו וְכֹאֵן לְבָאֵן). וְסָפְרָה הַמֶּמְנָה לַהֲגִבּוֹר שֶׁהוּא עֶבֶר עַל מְקוֹם הַמֶּלֶךְ וְעַל מְקוֹם כָּל הָאֲנָשִׁים הַנִּי, אֵף עַל שְׁנֵיהֶם - לֹא עֶבֶר, הֵינּוּ עַל מְקוֹם

הָאָס די מדינה אים אנגיהויבן צו בעטשן מ'כ
דעם גבור כנ"ל. וואס זיי האבן פאר אים זייער
מוזא כנ"ל. און דער ממונה האט זיי אויך
געענפעקט אויב עס גיט דער גיבור. (וואס ער וויסט)
האט זיך אויף גידיבן דער ממונה. און אז ארויס
גיגאנען צום גבור. און ער האט גיבעטשן די לייט
פון דעם גבור. אויב עס איז מיגליך זיך צו זעהן
מיט אים. האבן זיי גיאנט. זיי וועלן
געהיילען. האבן זיי גיבעלדיקעט האט ער
גיהיילן. אים אריין לאזן. אז דער ממונה אריין
גיגאנען צום גבור. האבן זיי זיך איינס דאס
אנדערע דערקאנט. איז צווישן זיי גיווען שמחות
און בכיות כנ"ל. (והיינו) זיי זענען זייער פרייליך גיווען וואס זיי
האבן ווידע גיווען זיך גיפגען איבער דעם אנערען. און האבן ווידער
ווייטע ווייניג. ווי נעמט נאך דאן די איבריגע לייט כנ"ל) **הָאָס** דער
גבור זיך אנגיהויבן צום ממונה. אונזער פֿשער
בעל תפלה איז אויך דא. און איך האב אים שוין
זעהן. און ער איז שוין וואוינאן א מלך. האט
ער ממונה דערציילט דעם גבור. אז ער איז

הַבַּעַל תִּפְלֶה וְהַגָּבוֹר, עַל
שְׁנֵיהֶם לֹא עָבַר. וְדִבְּרוּ יַחַד הַמַּמְנָה
עִם הַגָּבוֹר אוֹדוֹת הַמְּדִינָה הַגָּ'ל, עַל
שְׁתַּחֲוֵנו וְנִכְוָכו כַּלְכָּךְ עַד שְׂבָאו
לְשִׁטּוֹתִים כָּאֵלוֹ. הַשִּׁיב הַגָּבוֹר
לְהַמְנָה תִּשׁוּבָה הַגָּ'ל שֶׁהַשִּׁיב
לְהַבַּעַל תִּפְלֶה כַּנִּל, הֵינּוּ שֶׁשִּׁמְעוּ
מִהַמְּלֶךְ שְׁמִי שֶׁנִּשְׁקַע בַּתְּאֵנָה זֶה שֶׁל
מִמּוֹן - אִי אֶפְשָׁר לוֹ בְּשׁוּם אִפֶּן לְשׁוֹב
וְלִצְאָת מוֹשֶׁם; כִּי אִם עַל-יַדִּי הַדֶּרֶךְ
שִׁישׁ לְהַחֲרֹב הַגָּ'ל (שֶׁשִּׁמְעוּ מִקִּבֶּל הַגָּבוֹר כֹּחַ
בְּקִירוֹת), עַל-יַדִּי-זֶה יְכוּלִים לְהוֹצִיאֵם
מִזֶּה. וְהִרְחִיבוּ הַזְמָן עוֹד יוֹתֵר, הֵינּוּ
שֶׁהַמַּמְנָה דִּבֶּר עִם הַגָּבוֹר לְהִרְחִיב
הַזְמָן עִם בְּנֵי הַמְּדִינָה הַגָּ'ל עוֹד יוֹתֵר,
וְנָתַן לָהֶם הַגָּבוֹר עוֹד אֲרָכָא וְזִמָּן.

איבער גיגאנען איבער אלע דהיינו איבער דעם
ארט פון דעם מלך מיט די לייט הנ"ל. נאר איבער
ווי ביידע איז ער נישט איבער גיגאנען דהיינו
איבער דעם ארט פון דעם בעל תפלה מיט דעם
גבור איז ער נישט איבער גיגאנען. האט דער
ממונה גישמוסט מיט דעם גבור מבח דער מדינה
וואס ווי זענען אזוי פארנארישט גיזווארן און
זענען אזוי פארפירט גיזווארן אין דעם עקלס ביו
ווי זענען אריין גיפאלן אין אזוינע נארשקייט.
האט דער גבור גיענפערט דעם ממונה. דאס וואס
ער האט גיענפערט דעם בעל תפלה. או ער האט
גיהערט פון דעם מלך. אז ווער עס פאלט אריין
אין דער תאוה פון עקלס קאן מען אים בשום אופן
נישט ארויס נעמען דערפון נאר דורך דעם וועג וכו'
נב"ל. האבן ווי וויסער מרחיב גבור און דהיינו
דער ממונה האט גישעקלט באים גבור און ער זאל
דער מדינה נאך גיבן א צייט ווייטער. האט ווי
דער גבור גיגיבן נאך א צייט דערנאך האבן ווי

אַחֲר־כֵּן מָסְרוּ סִימָנִים זֶה לָזֶה הַמָּמָנָה
וְהַגְבּוּר.

**וְהָלַךְ הַמִּמָּנָה מִן הַגְּבוּר, וַיְחֹזֶר
הַמִּמָּנָה אֶל הַמְדִּינָה הַזֹּאת -** (יובל המנצח)

הָיָה בְּרֵאשִׁית הַחֲכִימִים אוֹתָם עַל דְּרוֹם הָרָעָה, שֶׁנֶּחֱמָה וְקִבְּלוּ לִי לִי-
מִתּוֹת מִזֶּמֶן, אֲנִי לֹא עֲוִילִי קֹלָם כֻּלָּם, מִי כִּי בִנְשֻׁעִי מִן מֵאֵד מֵאֵד
כִּי-לִי, מִן מִמְּתָם שֶׁכֵּרִי הַחֲכִימִים אוֹתָם הָרָעָה עֲלֵיהֶם שֶׁלָּהֶם אֶת הַמִּמָּנָה
לִּי לְבָלָהּ אוֹתָם, הָיָה אוֹמְרִים: אֲדָרְבָּא, הוֹצִיאָנוּ נָא אוֹתָנוּ מִשְׁעִיתָנוּ,
אֲנִי-עַל-יָדֵינוּ שֶׁשָּׁם הָיוּ אוֹתָנוּם בְּדַעְתָּם בְּקוֹרָה, וְאֵל הָיוּ צוֹיִם כֻּלָּם
לְשׁוֹב מִשְׁעִיתָם הָרָעָה, אֲנִי אוֹמְרִים לְמִסְבִּיחֵיהֶם הַזֶּה: אֲדָרְבָּא,
נָא הוּא עֲדִיבְתָם, שֶׁנֶּחֱמָה שֶׁנֶּחֱמָה וְקִבְּלוּ אוֹתָנוּם בְּדַעְתָּם - אֲנִי כִי הָיָה הַמִּמָּנָה
נָא אוֹתָנוּ מִשְׁעִיתָנוּ, וְנִתַּן לָהֶם עֲצָה (הָיָה הַמִּנְצֵחַ)

בְּאֶשֶׁר שָׁהוּא יוֹדֵעַ : בְּאֶשֶׁר שָׁהוּא יוֹדֵעַ
הַפֶּתַח שֶׁל זֶה הַגְּבוּר, מֵהֵיכָן הוּא מְקַבֵּל
כֹּחַ גְּבוּרָתוֹ, וְסִפּוֹר לָהֶם עֲנִין הַחֶרֶב
הַגָּדוֹל שֶׁמִּשָּׁם מְקַבֵּל הַגְּבוּר כֹּחַ
גְּבוּרָתוֹ; בְּכֵן נִלְוֶה אֲנִי וְאַתֶּם אֶל מְקוֹם

זיך גימאכט סימנים צווישן זיך דער ממונה מיט
דעם גבור.

אין דער ממונה איז ווי אוועק גיגאנגען פון דעם גבור און ער האט זיך אומגעקערט אין דער מדינה אריין. [און דער טונטל פלעגט ים בודא ארוי ווער געשטעלט. ארוי פלעכטן וועג וועג ווי וועגן אריין ציפאלן אין דעם געלט. נאר ער האט זיך גיבאטן ארום פריין דערפון. ווארען ווי וועגן דעם דרעגן וועל אינגאנצטעל ווערן. נאך פון דעם וועגן ארום וועגן דעם וועל דער טעלה און דער ממונה האבן זיך מיט זיך פיל ציפאלטן שטעט ווי שוין ביטליס מונבלג האבן זיך אריין געלעגן גאנץ. אדאבא. נעכט אריין דערפון. האבען זיך האבן זיך געלעגן שטאך אן ווער גאנצטעל דעם. האבען זיך גיט גינאלעס ארום פון ווער גאנצטעל. נאך זיך פלעגן זיך פארט גאנץ און ער האט זיך גישראקט. אדאבא. אן אז איז אור. אז ער וועגן אן עטל. נאכט גאנץ ארום פון אדאבא דערפון. האט דער ממונה זיך אנגירופן צו דער מדינה. ווארען ווי וועגן דעם חס פון דעם גבור. (דעם גבור) ווארען ווי וועגן דעם חס פון דעם גבור.

פון וואנעט ער נעמט זיין גבורה. און האט זי
דערצייילט די זאך פון דער שווערד ה"ל וואס פון
דארט נעמט דער גבור זיין גבורה. בכן וועל איך
מיט אייך גיין צו דעם ארט פון דער שווערד
ה"ל. און דארף דעם וועט איר קענען באשטיין

הַחֶרֶב, וְעַל־יְדִיָּהּ תִּכְבְּלוּ לְהַחֲבֹר
בְּגָדוֹ. וְכֹנֶת הַמְּמֻנָּה הִיא, שְׁפָשְׁפוּאוֹ
לְשֵׁם - יִכְבְּלוּ לְשׁוֹב וּלְצֹאת עַל־יְדִיָּהּ
מִשְׁעוֹתָם בְּנֶ"ל (כי עַל־יְדִי אוֹתוֹ הַחֶרֶב שִׁשׁ לְהַחֲבֹר
הָיְתָה, עַל־יְדִיָּהּ יִכְבְּלוּ לְהוֹצִיא מִתּוֹת מִמּוֹן בְּנֶ"ל). וְקִבְּלוּ
דְּבָרָיו (הָיָה בְּנֵי הַמְּדִינָה קִבְּלוּ עַצֵּת הַמְּמֻנָּה, לִילֵךְ עִמּוֹ אֶל
הַחֶרֶב בְּנֶ"ל), וְהִלֵּךְ הַמְּמֻנָּה, וּבְנֵי הַמְּדִינָה
שָׁלְחוּ עִמּוֹ אֶת גְּדוֹלֵי הַמְּדִינָה, שֶׁהֵם
אֲצֵלֶם אֱלֻקוֹת (וּבֹדָא הֵיוּ הָאֲבִיבִים עִם הַכְּשִׁיטִים בְּסָף

וְהָלָךְ וְהוֹדִיעַ הַמַּמְנָה הַדָּבָר הַזֶּה
לְהַגְבֹּר, בְּאֲשֶׁר שָׂוִיא הוֹלֵךְ עִמּוֹ
לִבְקֹשׁ מְקוֹם הַחֶרֶב, וּבְנִתּוֹ: אוֹלִי
יִזְכֶּה בְּדֶרֶךְ הַלֵּכוֹ לְמַצֵּא אֶת הַמֶּלֶךְ
וְאֶנְשָׁיו. עֲנֵה וְאָמַר הַגְּבֹר: גַּם אֲנִי

אַקעגין דעם גבור. (ווארין איר וועט זיך איר נעמען נבחרן פון דאָס) און די כּוֹנֵה פון דעם ממונה איז גיווען. אז ווי וועלין שוין אהין קומען צו דעם אָרט פון דעם שווערד. וועלין זיי יך שוין ארויס פון זייער תּאָה פון געלט. (ווארין דאָך דעם וועט וואס ס'איז צו דער שווערד. דאָך דעם נעמט מען איר ארויס פון דער תּאָה פון געלט כּבֿל.) האָט די מדינה צו גינאנען זיין עצה. און האָבן ארויס גיטשט די גרויסע לייט פון זיי וואס זיי זענען פון זיי גיווען גאטן. אז ווי זאָלן איר איינעם איר מיט דעם ממונה צו דער שווערד הנ"ל. (און די גאטן דאָרט די שטרים וויער וואס זיי זענען גינאנען מיט דעם ממונה. זענען בודאָ גינאנען אָנגאטן איר צינגל פון גאלד איר זילבער. ווארין דאס איז ווי די דער ערער נעמט) זענען זיי איר איינעם גינאנען. דער ממונה מיט די גרויסע לייט פון דער מדינה וואס זיי הייסן ביי זיי גאטן.

הָאֵס דער ממונה מודיע גינען די יאָד צו גבור.
באַשר ער גייט מיט זיי וזכין דאס אָרט פון דער
שווערד. און זיין כוונה איז. טאמער וועט ער וזכה
זיין אין וועג צו גיפנען דעם מלך מיט די לייט.
האט זיך דער גבור אנגירופין. איך וועל אויך גיין

החלפים של השוחטים את הפלי
בית המקדש.

י. וזי הראות יכולין להפיר את האדם
מי רבו שלמדו תורה; ודוקא
קשפמירין את תאר פני הרב. כי
על ידי ההלכות שלמד מרבו,
נעשה פני התלמיד כתאר פני הרב,
כי ההלכה היא חקמתו המאיר תאר
פניו, "חקמת אדם תאיר פניו",
וכשמוקבל ההלכה מקבל חלק
מתאר פניו, ולפי רבוי ההלכות -
כן נתרבה חלקי תאר פניו.

י. כאב עינים מזיק לעתים.

יד. הגנבה מזיק לעינים.

רפואה

חלק שני

א. דע שיש לכל עשב ועשב כח מיחד
לרפאות איזהו חלאת מיחדת, וכל
זה אינו אלא למי שלא שמר
אמונתו ובריתו ולא שמר את עצמו
מלעבר על "אל תהי בז לכל
אדם"; אבל מי שיש לו אמונה
בשלמות, והוא גם כן שומר
הברית, ומקיים "אל תהי בז לכל
אדם" - אין רפואתו תולה בחלקי
עשבים המיוחדים לחלאתו, אלא
נתרפא בכל מאכל וכל משקה,
בבחינת "וברוך את לחמך וכו'",
ואין צריך להמתין עד שיתרמו לו
עשבים המיוחדים לרפואתו.

ב. על ידי עיון עמק בסודות התורה
יכול לסקד עקריות ולרפאות חלאת

חזק.

א. לצרעת מזיק דברים מלוחים,
ורפואתו: מים חיים. וסימן לדבר
(איוב ל"ו): "גִּרְע נְטִפ־מִיִּם" - הינו
צרעת הקא מהתגברות הדם על
המים שבו - "זקוק מטר לאדו"
(זקור - לשון חזק).
ד. הסתכלות על אתרוג הוא רפואה
לכאב עינים.

אות ש

שמחה

א. כשאדם עשה מצוה בשמחה, זה
סימן שלבו שלם לאלקיו.
ב. מחמת שמחה נפתח הלב.
ג. ברכות השמחה נתחזק כח השכלי;
והמאכל והמשתה הם סבה גדולה
לשמחת הלב ולהרחיק העצבות
ודאגות.
ד. על ידי צדקה כלב שלם בא לידי
שמחה.
ה. השמחה של מצוה היא מעוז
לאדם.
ו. כשאדם ראה שהרשע בפתע פתאם
הוא שוחק, בידוע שנפול לו איזה
עצה על עברו.
ז. על ידי עצות טובות שתתן תזכה
לשמחה.
ח. על ידי הרקודין והתנועות שאמה
עשה בגוף, נתעורר לך שמחה.
ט. כשנפול לך שמחה בלבך בפתע
פתאם, זהו מחמת שגולד איזהו
צדיק.

ינאי. ר' חייא קטוספא. ר' חייא בר
גוריא. ר' חייא דציפורין. ר' חייא בר
תנחום.

ר' חילא. חילפא בר אגרא. חילפי
בר בריה דר' אבהו. חילפא בר אידי.
ר' חלפו בר זבדי. אבא חלפא קרויא.
ר' חכניאי. ר' חלבו. ר' חלבו מטיבה.
ר' חלבו בן חילפא בר סמקאי. ר'
חלבו בר חנן. ר' חלפתא. חלפתא בן
אגרא. ר' חלפתא איש כפר חנניה. ר'
חלפתא בר יוסי בן חלפתא. ר'
חלפתא דמן רפדא. ר' חלפתא דמן
הונא. חלפתא קסריא. חלפתא קרויא.
אבא חלקיה בר בריה דחוני המעגל.
רב חלקיה. ר' חלקיה אבוי דר'
מנחמין. ר' חלקיה אבוי של ר' מני.
רב חלקיה מהגרוניא. רב חלקיה בריה
דרב אוןא. רב חלקיה בר טוביה.
חלקיה דרומי. רב חמא בר ביסנא.
ר' חמא בר אושעיא. ר' חמא הפהן
אבוי של ר' חנינא. ר' חמא בר חנינא.
רב חמא בר בוזי. רב חמא בר אבא.
רב חמא בריה דרבא בר אבהו. חמא
בר אדא שליח ציון. רב חמא בר
גוריא. רב חמא בר טוביה. רב חמא
בר עוקבא. רב חמא אבוי דרב יוסף
בר חמא. רב חמא בר ברתיה דחסא.
רב חמא מנהרדעא. רב חמא בר יוסף.
רב חמא בר מארי. ר' חמא בר שפא.
ר' חמא בר חנינא בר שפא. רב חמא
בר אשי. רב חמא בר שקלא. רב חמא
דכפר תחומין. רב חמא בגדתא.

ר' חנא פתורא. רב חנא חתנו דרב
אדא בר אבהו. רב חנא בר אדא. רב
חנא בר חנינא. רב חנא בר אבא. רב
חנא בר אבא. רב חנא בר קטינא. רב
חנא בר ביזנא. רב חנא אבוי דרבא
בר בר חנא. רב חנא קרטינגנא. רב
חנא בר יהודה. רב חנא בר ייבא. ר'
חנא שאונה. רב חנא בר חנילאי. חנא
בר ליואי. רב חנין. רב חנין מחוונאי.
רב חנין בר אשי. רב חנין בר אביי.
רב חנין בריה דרב ייבא. רב חנין
חמניה דבי נשיאה. רב חנין דציפורין.
רב חנין בר שפא.

חנן בן אבישלום. חנן המצרי. חנן
הנחבא. רב חנן בן פיטום. חנן בן
פנחס. רב חנן בר אבא. רב חנן בר
רבא. רב חנן בר רב חסדא. רב חנן
מבי צלוחית. חנן מגופתא. ר' חנן בן
זבדי. ר' חנן בן מולדא. חנן חייטא.
רב חנן בר יצחק. רב חנן בר אמי. רב
חנן מנהרדעא. רב חנן בר חסילפא.
רב חנן אבוי דר"ש. רב חנן בריה דר'
ברכיה בוצריה. ר' חנן בן פזי. אבא
חנן.

רב חנינא בר שילא. רב חנינא בר
שלמאי. רב חנינא בר כהנא. רב חנינא
בריה דרב אידי. רב חנינא בריה דרב
איקא. רב חנינא בר אבין. רב חנינא
בריה דרבא מפשוניא. רב חנינא
בריה דרב יהושע. חנינא בריה דרב
אסי בר ממל. רב חנינא בר רב יצחק.

עמך בית ישראל (ובפרט מפלוגי בן פלוגית וכו').

רחם עלינו ומלא משאלותינו לטובה ברחמים. והוציאני מהרה ממחין דקטנות למחין גדולות. וזכני לעסק הרבה בספורי מעשיות מצדיקים אמתיים, באופן שאזכה לטהר מחשבתי בתכלית הטהרה. ותהיה מחשבתי קדושה וטהורה תמיד. רחם עלי למען שמך, כי צרכי מרבים מאד מאד בלי שעור וערה, ודעתי קצרה מאד לבאר ולפרט חלק אלה ורכבה מהם. ובכל מה שאני מתחיל לדבר לא יספיקו כל הדבורים שבעולם לפרט כמה אני רחוק מקבל בחינה ובהינה מזה, וכמה אני צריך לפול על פני ולבקש ולהתחנן על זה, על בן יהוה נא בעיניך באלו הייתי פורט כל צרכי לסניף בראוי. ואתה תמלא רחמים עלי, ותושיעני מהרה בכל הישועות, באופן שאזכה על כל פנים מעתה לשוב אליך ולהיות ברכונך הטוב באמת מעתה ועד עולם. ותקנים בנו מקרא שכתוב: "והיה טרם מקראו ואני אענה עוד הם מדברים ואני אשמע", כי אתה יי העונה בעת צרה, פודה ומציל בכל עת צרה וצווקה, ברוך העונה לעמו ישראל בעת צרה. יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יי צורי וגואלי."

ותרחם עלינו ברחמיך העצומים בכל עת שמקים עלינו מלך חדש, שיהיה מלך של חסד, שירחם על עמך בני

ישראל, ויקל מעליהם על הנתינות, ויבטל כל הגזרות שאינם טובות מעמך ישראל, מפל שכן שלא יחדש חס ושלום גזרות חדשות על עמך ישראל. רחם עלינו למען שמך למען רחמיך, כי אין לנו על מי להשען כי אם עליך לבד, כי אין מי יעמוד בעדנו, שמך הגדול יעמד לנו בעת צרה. חמל על עניי הצאן והטה לב המלכים והשרים עלינו לטובה, כמו שכתוב: "פלגי מים לב מלך ביד יי על כל אשר יחפץ וטנו", וכתוב: "לב מלך ושרים ביד יי אל כל אשר יחפץ וטנו. חמל על עמך רחם על נחלתך, מלא רחמים, "מהעדה מלכין ומהקים מלכין. השקיפה ממעון קדשך מן השמים", והטה לב כל המלכים והיועצים והשרים עלינו לטובה, ותביא לנו את משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

תפילה קו

מיוסד על תורה רע"ב בליקוטי מוהר"ן

"בואו נשתחוה ונברכה נברכה לפני יי עושהנו, כי הוא אלהינו ואנחנו עם מרעיתו וצאן ידו היום אם בקולו תשמעו", מלא רחמים, אדון הנפלאות, המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, אשר בתבונתך אתה משנה עתים ומחליף את הזמנים, עזרני והושיעני בישועתך הגדולה והנפלאה, שאזכה לחדש את עצמי בכל יום בתוספת קדשה וטהרה

באמת, שאזכה בכל יום להתחיל מחדש בעבודתך הקדושה כאלו נולדתי היום, ולא אחשב מיום לחברו כלל, ולא יוכלו לבלבל את דעתי כלל מיום לחברו. הן מהעבר הן מהעתיד. ולא יכבידו עלי את העבודה על ידי הימים הבאים והשעה העתידה. ולא אסתכל ולא אחשב בדעתי כי אם אותו היום ואותה השעה והרגע שאני עומד בה אז. באופן שאוכל לעסק בעבודתך באמת בתמימות בלי שום בלבולים ופחדים וכבודות ועצלות, רק אדורו בעבודתך בכל יום מחדש, ולא אשים לנגד עיני כי אם אותו היום והשעה והרגע לבד, למען אתחזק על ידי זה בעבודתך באמת ולא יהיה כבד עלי שום דבר עבודה שהוא רצונך באמת, כי על יום אחד יכולין לסבל כל העבודות שבעולם. וכן לא אבליבל את דעתי בפרנסתי והצטרכותי המרבים מיום לחברו כלל, רק אבטח ביי באמת אשר הוא משפיע לנו כל הצטרכותנו בכל יום ויום. ואהיה רגיל לומר בכל עת, "ברוך יי יום יום יעמס לנו האל ישועתנו סלה". ותצילני ממחסרי אמונה הדואגים וחושבים מה יאכלו למחר, ומהיכן יבוא הצטרכותם המרבה למחר. רק אבטח בשם יי ואשען באלהי האלהים הרוצה אותי מעודי הוא ישפיע לי כל טוב דבר יום ביומו. המלך הטוב והמטיב לכל בכל יום

ויום, הוא המטיב הוא מטיב הוא ייטיב לנו, ויפרנסנו ויכללנו תמיד בכל יום ובכל עת ובכל שעה באין מחסור דבר. וגם עד זקנה ושיבה אלהים אל יעזבנו ואל יטשנו עד עולם.

מלא רחמים חמל עלי, וזכני לבוא לכל זה, לכל תכלול אותי המחשבה כלל מיום לחברו בשום דבר שבעולם, באופן שאזכה לכנס בקדשתך, ולהתקרב אליך באמת, ולהתחדש בכל יום לטובה, ולהוסיף בכל יום ובכל עת ובכל שעה תוספות קדשה וטהרה ויראת יי ועבודתו באמת, ולא אטעה את עצמי, ולא אדחה את העבודה מיום לחברו כלל, רק אחשב בכל יום כאלו אין לי בעולמי כי אם אותו היום ואותה השעה לבד. ואשתדל ואתאמץ בכל עז בכל יום לצאת חובת היום ביומו דיקא, בכל אשר תמצא ידי לעשות בכחי באותו היום ואותה השעה דיקא, ולא אפטר את עצמי מיום לחברו כלל, למען לא אבוש ולא אפלה לעולם ועד. עזרני למען שמך, והושיעני בכל יום ישועה חדשה ונפלאה, באופן שאזכה להתקרב אליך בכל יום בהתקרבות גדול יותר באמת בתכלית השלמות ברכונך הטוב. ויקים מהרה מקרא שכתוב: "שירו ליי כל הארץ, בשרו מיום אל יום ישועתו". ונאמר: "שירו ליי ברכו שמו, בשרו מיום ישועתו". וזכני להחיות את ימי

חזרה לתוכן העניינים

יום שלישי

לנצח עוד יום

ל"ט ע"א

או דלמא: בכל סעודה וסעודה צריך לאכול גרוגרת.

אם תמצוי לומר שאוכל בסעודה ראשונה. מתי יאכלנה? קודם אכילה, או לאחר אכילה. קודם אכילה ודאי מעלי לה כסמא. בדרך כל סם רפואה שמעיל יותר קודם אכילה.

לאחר אכילה מאי? האם מועילה הבדיקה. ותו מיבעיא לן: קודם שתיה או לאחר שתיה? קודם שתיה ודאי מעלי ליה, כשערי, שדרך בהמה טהורה לאכול שעורים קודם שתיה ומועיל לה.

לאחר שתיה, מאי?

עוד איבעיא להו: איך יאכלם, כשהוא קשור או כשהוא מותר. לפי שאוכל יותר בשמחה כשהוא מותר.

וכשאוכל מותר, ודאי מעלי ליה, והא לא איבעיא להו. אוכל קשור, מאי?

עוד איבעיא להו: האם אוכל לבדו או עם חבירו. כשאוכל עם חבירו ודאי מעלי ליה שנהנה יותר.

כי איבעיא להו: לבדו, מאי? והיכן יאכלם בעיר או בשדה?

בשדה ודאי מעלי ליה, שיש לו שם יותר אייר. בעיר, מאי? מי מהני.

בעי רב אשי: אם תימצא לומר שאוכל בשדה. גינה הסמוכה לעיר, מאי? האם היא כשדה או לא?

ומסקינן בכל הני בעיות: תיקו:

שנינו במשנה: רבי חנניא בן אנטיגנוס אומר: בודקין אותו ג' פעמים בתוך שמונים יום:

אמר רב נחמן בר יצחק: ובלבד שיהיו משולשים. ששמונים יום אלו יחלקם לג' חלקים שווים, ויבדקנו כל יום יום וחצי, ובפעם השלישית ביום כ"ז. לפי שבשלוש זמנים אלו דרכו של המום הזה לעבור, ואם לא בדיק אז יתכן שהמום עבר ושוב חזר.

בני מנינה פנחס אחוה דמר שמואל, משמואל: אבל עשבים אלו לרפואתו ולא איתסי שלא העיל לו. האם למפרע הוי מומא, משעה שהתחיל לו. או מיכן ולהבא הוי מומא.

למאי נפקא מינה? למימעיל בפדיונו. והספק אינו לגבי בכור בעל מום, כיון דלא שייך ביה פדיון. אלא לענין שאר פסולי המוקדשין שנפדו, שזיה בהם מום של מים בעיניהם, וחילל קדושתם על מעות בתוך זמן הבדיקה, ואחר כך עבר הזמן.

אי אמרת למפרע הוי מומא, אם כן נתברר כי חילולו היה חילול, והמעות נתפסו בקדושה, הילכך אם נהנה מהמעות מעיל. ואי מיכן ולהבא הוי מומא נמצא שבזמן שחלל על המעות עדיין לא היה מום בקרבן והמעות לא נתפסו בקדושה. הלכך, לא מעיל.

מאי? קרי שמואל עליה דרב פנחס: "פסחים בזו בז". כלומר, כשם שאין הדעת סובלת שיהיו חגרים בחושים ביות כמו כן אתה רב פנחס שאיך מחודד שאלת שאלה כזו שאיני יודע עליה תשובה.

מתניתין:

חוטמו שניקב, ושנפגם. [ופנימה יש בה חסרון] ושנסדק. שפמו, [ויש גורסין: שפתו] שניקבה, שנפגמה, שנסדקה.

גמרא:

תנו רבנן: ניקבו חוטמין [זה לתוך זה] מבחוץ, היינו מחיצות החיצונות של החוטם, הרי זה מום. מבפנים, היינו מחיצה החולקת את החוטם, אינו מום. לפי שאינו נראה והוי מום שבסתר. שנינו במשנה: שפתו שניקבה, ושנפגמה, ושנסדקה:

אמר רב פפא: האי "שפתו" היינו תורה ברא דשפתיה, רק בחודה החיצוני של השפה ולא בכל רחבה.

מתניתין:

המשנה ממשיכה למנות מומין שבפה. חוטין החניכיים, החיצונות שבאמצע הפה שנפגמו, שחסרו מעט, ושנפגמו שלא נחסרו אלא נחתכו בסכין כעין סדק.

והננימיות, החניכיים של השיניים הטוחנות, שנעקרו.

רבי חנניא בן אנטיגנוס אומר: אין בודקין מן המתאימות, שיניים טוחנות, ולפנים. שכל מום שיש שם אינו מום שבגלוי ואין שוחטין עליו את הבכור. ואף לא את המתאימות, אף המתאימות עצמן אין בודקים שאין מומן מום שבגלוי.

גמרא:

תנו רבנן: איזהו התיומת?

מן התיומת ולפנים, ותיומת עצמה כלפנים. ואין שוחטין עליה.

רבי יהושע בן קפוסאי אומר: אין שוחטין אלא על החיצונות בלבד.

רבי חנניא בן אנטיגנוס אומר: אין משגיחין על התיומת כל עיקר, ואף למזבח לא נפסל.

מאי קאמר? דאמר איזהו התיומת. מן התיומת ולפנים.

ותו, רבי יהושע בן קפוסאי, היינו תנא קמא? ומבארין: חיסורי מיחסרא והכי קתני:

איזהו הפנימיות? דאמרין עליה במתניתין, נעקרו הוי מום. נפגמו או שנפגמו לא הוי מום.

מן התיומת ולפנים, ותיומת עצמה כלפנים. במה דברים אמורים דלא הוי מום - שנפגמו שחסרו, ושנפגמו, נחתכו בסכין כעין סדק.

אבל נעקרו, שוחטין, דחשיב מום אפילו בפנימיות.

רבי יהושע בן קפוסאי אומר: אין שוחטין אלא על החיצונות. אבל פנימיות שנעקרו, מישחט לא שחטין עליהו, דלא חשיב מום גמור אלא ימתין עד שפול בו מום אחר. אבל מכל מקום אפסולי מופסל למזבח.

רבי חנניא בן אנטיגנוס אומר: אין משגיחין על התיומת כל עיקר, ואפילו איפסולי לא איפסולי למזבח.

בעי רב אחריב בר אמי: האם יש מום של

מחוסר אבר? מבפנים, ובגון שחסר לו אחד האברים הפנימיים או אין מחוסר אבר מבפנים.

דהינין בה: למאי נפקא מינה? אי לבכור, "פסח ועור כתיב". ומשמע מום שבגלוי אין, בסתר לא.

אי לקדשים, "עורת או שבור" כתיב. ומשמע נמי בגלוי ולא בסתר.

ומשנינן: לאישחטוי לבכור על מום שבסתר, ולאפוקיו, לפדות קדשים אחרים על מום שבו - לא איבעיא לי. דהאי לא חשיב מום גמור כיוון שהוא בסתר.

כי מבעיא לי לאיפסולי למזבח. מאי? וצדדי הספק הם: "תמים יהיה לרצון" אמר רחמנא. דמשמע - "תמים", אין, חסרון לא. ואפילו בחסרון של אבר מבפנים מיפסיל גבי מזבח, דהא האי קרא דכתיב ביה "לרצון" בהקדבה למזבח איירי.

או דלמא: האי "תמים יהיה לרצון" קאי אמאי דכתיב בתריה "כל מום לא יהיה בו" - מה מום מאבראי, דכתיב בתריה "עורת או שבור". אף חסרון מאבראי.

תא שמע: דתניא: כתיב בקרבנות "זאת שתי הכליות", דמשמע - ולא בעל כוליא אחת, ולא בעל שלש כוליות.

ותניא אידך: כתיב בסיפא דהדיא קרא: "זאת היותר על הכבד על הכליות ויסירנה" לרבות בעל כוליא אחת להקדבה. "דיסירנה" משמע - כוליא אחת, יסירנה וקטירנה.

סבורה, דכולי עלמא אין בריה בכוליא אחת, שאין דרכה של בהמה להיבראות בכוליא אחת.

והא, שיש לה רק כוליא אחת - מיחסר חסר. לימא בהא קמיפלגי: דמר דפסיל סבר: חסרון מבפנים שמיא חסרון.

ומר דמכשיר סבר: חסרון מבפנים לא שמיא חסרון.

אמר רב חיאי בר יוסף: דכולי עלמא יש בריה באחת, ויתכן שגולדה בכוליה אחת. וחסרון שהוא מבפנים שמיא חסרון.

באחת, וחסרון הסתירה שבין הברייתות דחד תני ולא קשיא

כשר וחד תני פסול.

כאן דפסלינן, כשנברא בשנים וחסרו. כאן דמכשרין, כשנברא באחת מעיקרא.

ופרכינן: ומי מצי אמרת דברייתא דפסלה מיירי דהוי שנים וחסרו. והא דומיא דשלש קתני. מה

שלש הם מעיקרא. אף אחת היא מעיקרא. ולא שהיו שנים וחסרו. הלכך ליכא לתרועי הכי.

אלא הכא, בהאם יש בריה בכוליא אחת קמיפ לגי.

מר דמכשיר סבר: יש בריה שנבראת באחת. ומחוקינן דמעיקרא הוי בה רק אחת.

ומר דפסיל סבר: אין בריה נבראת באחת. ורבי יוחנן אמר: דכולי עלמא אין בריה נבראת באחת.

וחסרון מבפנים, שמיא חסרון. ולא קשיא שתי הברייתות אהדדי.

כאן שחסרה קודם שחיתה. הלכך פסלה. כאן שחסרה לאחר שחיתה. הלכך שריא.

ופרכינן: ולאחר שחיתה, אם חסרה קודם קבלה של הדר לאחר שחיתה הקרבן - מי שרי?

על אלו מומין פרק ששי בכורות

ת הש"ס

(א) י"ל לו בשדה, (ב) [בן],
(ג) נפתחו כ"ה במשנה
שמשניות וברמב"ם,
(ד) [ועליו, ה. א.], (ה) י"ל תמים
יהיה לראון כל מוס ס' י"ק,
(ו) [חולין מז: מח: ו] י"א
ומביא, (ז) תימות י"ק
(ט) י"ל לנאשטות, י [נדפס]
כשנבראת וחסרה יעב"ץ,

תורה אור השלם

1. נָטְשׁוּ חֶבְלֶיךָ בֶּל יִחְזָקוּ
בֶּן תִּרְנָם בֶּל פֶּרְשׁוּ נֶס אֲזִי
חֶלֶק עַד שְׁלָל מִרְבָּה

[illegible]

הגהות הב"ח

(ה) ג'ל' ו'לחם שניה
קודם ללחם ה' נתקח:
א' נתתה ל'ן ערדן
ה' הוראתנו ו'לעס ו'לף
ל' לא ה' הוראתנו: (ג) א'
וה' יתקח ע'ל: (ד) ע"י
ד"ם מנחם: (ה) ע'ל
מביתו ע'קו:

לעזי רש"י

מיונשלייר"ש
[מישיליר"ש]. שיניים
טוחנות.

מוסף רש"י

[illegible]

רבינו גרשום

מְעַלִּי כִסְאָא, שְׂכָן דְּרַךְ
 כִּסֵּי דְּמַלְכָּא וְכִסֵּי מִשְׁקָה
 מְרִיבִיל וְכִסֵּי אֲרָם אֲבִילָה
 מִלְחָמָא אֲבִילָה: כְּדִי לִיה
 שְׂמִינָרֵיהּ וְשִׁמְעוֹנֵיהּ יִפֵּן
 בְּהִמָּה דְּרֵיב לֵאמָר כְּדִי
 לְחַדֵּשׁ מְלָכֻתָּא שְׂמִינָרֵיהּ:
 אֲמַר: מִתִּי מַגֵּי מִי מְעַלִּי הָ
 שְׂמִינָרֵיהּ וְכִי יִרְכַּשׁ דְּרֵיב לֵאמָר

משמע כולל את יסרנה וקיסרינה
דפסילי שבנאלת בשמים (מקור) לחור
צאמס וצאלי וזא חסר. (ומספיקין) צאמס
צאמס הוא מקשין הוליל ויש צריה צא
מוס בגלוי הוא ומקשין לא היו צפנים
הוא דאח און צריה צאמס ובי
לפטר חי מוטא שמסחליל ל למעל פפיוני. את כחן חורן קודם חסיל

ראשונה כו'. דאי אמרת בכל
פת לן אי קודם אכילה או
הוא ומוכליין ליה אכל אם
ראשונה שצכל יום מיבעי

ואו דלמא ככל סעודה וסעודה אם תימצא
 "לומר" בסעודה ראשונה קודם אכילה או
 לאחר אכילה קודם אכילה ודאי מעלי לה
 בכסמא לאחר אכילה מאי קודם שתייה או
 לאחר שתייה? (א) (ב) (קודם שתייה ודאי מעלי
 ליה כשערי לאחר שתייה מאי קודם או מותר
 ומותר ודאי מעלי ליה קשור מאי לברו או ע
 כדבירו ועם כדבירו ודאי מעלי ליה לברו מאי
 כבעיר? (בכשרה בכשרה ודאי מעלי ליה בעיר
 מאי בעי בר אשי אם תימצא לומר בכשרה
 יגינה הסמוכה לעיר מאי יתיקו: ר"ח בן
 אמינוגוס אומר [וכו']; אמר בר תמן
 כד יצחק ויבלד שדו שולשים בעי
 מיתיה פנחס אחיה ריה שמואל משמואל
 ואכל ולא איתיה למפרעי הוי מומא או מיין
 וילחבא הוי מומא לא נ"מ למיטעל כפריינו
 ואי איתר למפרעי הוי מומא מעלי או מיין
 וילחבא הוי מומא לא מעלי מאי קרי שמואל
 מעליה [ושפסם ביוו (בבא) תתנ'] "חוממו
 ושקבו ונפסמו ושנסדק" שנפמו שנסדקה
 שנשפממו שנסדקה: גמ' ת"י נקבו חוטמין
 לה תלת ד מביחו חרי זה מום מבפנים אינו
 מומם: שפתו שנסדקה ושנפממו ושנסדקה
 מאמר בר פפא תורה כרא רשייתה: תתנ'
 "חוטמין החיצונות שנפממו ושנפממו

גוים ובסוף שמונים ובאמצע שמונים
 פ' הקורא את המגילה (מגילה יט. ושם)
 ! זה ג' חוטיין גידין כשרה דקאמר
 בתחלת הדף ובאמצעו ובסופו ושם

מגיד להבירי דין מלמעלה ב' :
מלמעלה והבירי דמכות (דף טז.)
אין ב' בענין ו' ו' גבי דין קטול ושלם
שזיר משלושת שיהא מדרוס לחביון
ומתקורן לשם ומתקורן לחביון
לשפן אלף תמרינן ש' גבי גרש' ואין
ושאל ונספס' ומלמעלה ב' ואין
פירש' ש' ש' משלושת לשפן חלקים
שאל יראה איהו ידקדקו ממאן לוי
ו' וא' והדר לוי כ"ו ב' דהוא
לוי שמוניו ודמ' שפירן כ' לפרש
ש' דמכות (דף טז) ומיחו' לא
לגמר ה' ב' דהא ש' שיה' לו
לפרש שידקדק לשפן עשרים ולקח
ארבעים שידקדק ש' שיהא מ'
השמונים שיהא לזאת בדקדק חמוריה
כמו ש' עשרים קורס בדקדק לאשמו
ולא יתכן לפרש ש' כן כלל אלא כ' דהוא
פירשתי משלם דמלמעלה ב' ש' ערל
(פחות פ' טז.) ב' ג' מרס' ממלך דמפרש
כ' שאל דהא ש' ש' דשמונו ופיר'
לוי ש' אלף הבירי ג' ג' דמכות ש' כיון
דחמילתו וסופו לקי' לו יחשבוני
ש' ש' ד' פ' עשרים איהו חמילתו וסופו
ואמנע' ד' ד' ד' ד' ד' ד' ד' ד' ד' ד' ד'
ב' ד' ד' ד' ד' ד' ד' ד' ד' ד' ד' ד'
ה' ל' ב' י' ו' א' ב' ד' ד' ד' ד' ד' :
והבירי דמכות ב' :

רבינו גרשום (המשך)

[illegible]

חסר כולאו אד טחול ע"ס
כריהא אד ע"י עס: פס
אד עור חרס ברב שבגלוי
ולא בשכחא: ע"ד נמי עור
ברב בגלוי: לאישוחיט
אד לאירקוי: אד מיבניא
ע"ד לא עניינו אלע
מס: שבגלוי: מה מומא
מאברא: כרתינו עור
אד שבור חרס מום
מאברא: אד לעל כריה
אד שברא כחתא: ברב
כדולי: אלמא אד כריה
בכחתא א"ן דרסה לחיבורא
בכחתא [חא] דמסמל
שכלי אחת חרס שוי
ע"ד נמי ותיטא אד
מסמל מבעינא שכלי
מסמל כ"ר חרס: אד
קשיא: הא דקתי ולא
בעל אדחת נקב שברא:
בשתיס וחסר אחת: מה
שלש מעיקר שכן נברא
אדחת מעיקר שכן
סירה לאחר שמיטה שרי:

[illegible]

יצונות שנפגמו ושנגממו
יקרבו ב"י חנינא בן אמינא
קין מן (ג) התיזות וא
חיות מן התיזות ולפי
חזר אין שוחטין אלא על
חזר על התיזות כל עיקר מאי
מסורי מיהאסד וכל קתי
כלפנים ב"א שנפגמו ושנגממו
חזר אין שוחטין אלא על
אפסלי שחטין אבל אפסלי
יהיה על התיזות כל עיקר
ב"א מי ש מחוסר אבר מ
לכבד פסח או עור חתם
ו לא פקדו לא איבעי א
צון אמר רחמנא תמים אין חס
לא יהיה כל מום מאברא
לא בעל א וכל בעל א
ליא אחת כבורה דכ"א אין
א קמפלגי דמר סבר חסון
לא לא שמיה חסון אמר ר
מכפנים שמיה חסון ולא
ננכברא באחת מעיקרא והא
חת מעיקרא אלא הכא ביש
באחת ומוך סבר אין ביה באו
באחת וחסון מכפנים שמיה
אין שחטרה לאחר שחיטה ולא

י' ב"ה נבלת כסולת חתם וסא
נביחא דמכסות כנן דנבלת
איה מן דומא דלא קמי לידרע לא
יש שגל וסא נבלת חתם מן פקול
קמי לניעה דלון ב"ה נבלת וסא מתי
יש ב"ה נבלת סא קן אמר

בבאית באחת חסיה דרמי דרמי וסא
דרמי.

[illegible]

שיהיו המורים בחוץ חצות לומר חזק
 ידוע ומורד ובלא שאלה שם ששני
 ארבע עמוד: ורש"ל שפשו: שם
 ע"ה: מנחם: שגב: נראה ש
 גב' נאמן מחילת החיטות על מוס:

שנקבע מחילה החולקת
 לא המוס: אינו מוס: שנקבוס
 סתם הוא: מורה בזה ששנים
 שורה חילת על שפה לומר מודה

על שפה ולא רחש: ברא"ה
 מחמיו: שנים גדולת שקורין
 ששנים"ל: אשת נאמן בשנים:

ואף לא אם נאמרו: שם
 נקבוס החסין כנגד לא היו מוס:

לא אינו יסודם: עלה מפרס
 לקמן: ותימנ: מלה לנפס
 ואין שחטין עליה: חילת:

שנאמרו: שם: ששנים: דא"ה
 מן מזה לא נפס: שני אחר:

דאמרו און מיתמ: מן המיתמ
 ולפס: ד"ה און חיל פנמימ:

דאמרו: עלה נבתי: נקבוס היו מוס
 נבנו לא שמומ לא היו מוס: אכל
 אפסוי מוס: לא המזה מוס:

שישל בו מוס אחר ושחטין: שם
 ועור לפי: לשמעת בגלי אין
 ע"ה: דאפסוי: כדור על

חסרן חסרן: ואפסוי: דאפס
 לא מיעדל לא חסר מוסא א"ה
 ה"ה: לרע: מזה: ואם שני מילות

קבועות מיל: (לרע): מירנה:

משמע מיל: מיל: וקסירנה:

דפסלי כשנאמרו בשנים וקסירנה: דא"ה
 ששנים: ואלו דא"ה חסר: ואפסוי: דא"ה
 חסר: חסר: חסר: חסר: חסר: חסר:

מוס בגלי הוא וחסרן לא היו פנים
 היא דא"ה אין בריה אשת וי

רבינו גרשום
מעלי כסמא. שכן דרך
כל סס וכל סמיה
מועיל ותר קודם אביה
מלאחר אביה: וכל אביה
שעוריה. ששעורין יפין
במהנה יתר לאבול דר
שחת מלאחר שחת: לאחר
שחת אמ. מי מעלי לא
שחת ורובש שחת לאחר
שחת א: לא: קשר א
מותר. כלומר ששכאבול
הוא רובש צרף ששיתור
הכפול צרף שיתור הוא אוכל
בשחת כשדור מותר: ית
הסמיה לצרף. וסמאבול
נ: מונה לו מותר: ור
כאור שדחה: ולבן שיה
משולשין. כלומר ית
וכו' וכו'. אבל, כל רובש
והדורסו ורובש אר אית
למפרע דרי מומא משעה ש

(א) לפני רצינו היה כתוב ה"ר יצחק חוטמין אחר המשנה דחוטין החיטות ולפיכך מפרש בתחלה להא דאין צודקין מן המחלומות.

"נתוק וזכות" בביצים לא היו מומא, דהא איתנהו. ולא חשיב מום גלוי כי מעיקרא נמי זימנן דתליין. אבל בגיד היו מום.

מתניתין:

נפגם הזובן, נחסר הכיס שהגיד של הבהמה חבו בו.

או העריה, בית הרחם של נקבה, במוקדשין בשאר קדשים שבאין מן הנקבה (אבל לא בבכור שהוא זכר).

נפגם הזנב, מן העצם אבל לא מן הפרק. אם עצם הזנב נפגם היו מום. אך בפרקים שבין החוליות חור ומתרפא.

או שהיה ראש זנב מפוצל עצם, ראש הזנב התלוי למטה נקלף העור והבשר ונשאר העצם מגולה. ושוב אינו חור ומתרפא.

או שיש בשר בין חוליא לחוליא מלא אצבע, שהחוליות שבזנב רחוקות זו מזו כשיעור רחבו של אגודל.

גמרא:

אמר רבי אלעזר: נפגם הזובן היו מום. ולא ניטל לגמרי. דניטל לא היו מום דחור לאיתנו.

אמר רבי יוסי בן הדיין הזובן אם נפגם היו מום. ולא דוקא כיס דהיינו הזובן אם נפגם היו מום. ולא זכרות, הגיד עצמו. דגיד עצמו שנפגם מעלה ארוכה.

תניא נמי הכי: נפגם ולא ניטל, כיס ולא זכרות. אמר רבי יוסי בן המושלם: מעשה בעין בול באחד שנטלו זאב את כל הזובן. וחזר לאיתנו.

שנינו במשנה: נפגמה הזנב מן העצם. או שיש בשר בין חוליא לחוליא מלא אצבע.

תנא: אצבע שאמרו, אחד מארבעה בטפח של כל האדם. והיינו אגודל דממנו יש ארבעה טפח.

והיונן בה: למאי הלכתא שנינו שיעור של אצבע? אמר רבה: לענין מצות תכלת בציצית.

דתניא: כמה חוטין הוא נותן בכנף הבגד? בית שמאי אומרים ארבעה.

ובית הלל אומרים שלשה. וכמה תהא משולשת? פירוש, כמה תהא תלויה בנקב למעלה משפת כנף הבגד (שאין נותנין אותה בשפת הבגד).

בית שמאי אומרים: ארבעה אצבעות. ובית הלל אומרים: שלש.

ושלש אצבעות שאמרו בית הלל, שיהיה השיעור בכל אצבע - אחד מארבעה טפח של כל אדם.

דהיינו שלשה גודלין. וכל רוחב של גודל הוא אחד מארבעה טפח.

רב הונא בריה דרב יהושע אמר: הנפקא מינה לאצבע הוא ביחס לשתי אמות.

ואם נולד בשנה שעברה בערב פסח בשעה שמינית יזהר שישחטנו ויורקנו קודם שעה תשיעית.

לימא הך בעיא דרב אחדבוי אי יש מחוסר אבר בפנים היא כתנאי.

דתניא: כתיב "ומעור וכתות ונתוק וזכות" לא תקריבו לה".

"כתות" שכתתו באברים עד שנימוח. "נתוק" שניתק ביד, לגמרי, אך עדיין תלויין הביצים בכיס.

"זכות" בסכין, ולא ניתק לגמרי אלא עדיין תלויין ומעורין קצת בכיס.

וכולן אמורים בביצים, דברי רבי יהודה. ותמהני: בביצים ולא בגיד? והא בגיד הוא טפי מום כיון שהוא גלוי.

ומבארין: אימא, אף בביצים דברי רבי יהודה. רבי אליעזר בן יעקב אומר: כולן בגיד. ולא בביצים.

רבי יוסי אומר: "מעור וכתות" אף בביצים. "נתוק וזכות" בגיד אין, בביצים לא.

מאי לאו בהא קמפלגי: דמר סבר, חסרון מבפנים שמה חסרון. והיינו רבי יהודה דאמר כולן אף בביצים.

ומר סבר, חסרון מבפנים לא שמה חסרון. והיינו רבי אליעזר בן יעקב דאמר כולן בגיד, ולא בביצים.

ותסברא, רבי יוסי מאי קסבר? אי קסבר חסרון מבפנים שמה חסרון, אפילו "נתוק וזכות" בביצים נמי. ומאי טעמא אמר "נתוק וזכות" רק בגיד.

ואי קסבר, חסרון שבפנים לא שמה חסרון. אפילו "מעור וכתות" נמי לא להוי מומא בביצים?

אלא דכולי עלמא סברי דחסרון מבפנים לא היו חסרון. והכא, במומין שבגלוי קמפלגי ולא בבעיין דלעיל, אלא אי היו הכא מום שבגלוי.

רבי יהודה סבר: "מעור וכתות" בביצים היו מומא משום דמיכווצין. שהכיס מתכווץ ועל ידי זה ניכר.

"נתוק וזכות" נמי היו מומא דהא תלויין הביצים למטה יותר מקודם וניכר המום בחוץ.

רבי אליעזר בן יעקב סבר: "מעור וכתות" בביצים לא היו מומא. דמעיקרא נמי כשהן בריאות זמנן דמיכווצין, שהביצים עולות למעלה בבטן וכוויין הכיס.

"נתוק וזכות" בביצים לא היו מומא. דמעיקרא נמי כשהן בריאות זמנן דתלויין, הלכך לא היו מום שבגלוי.

ורבי יוסי סבר: "מעור וכתות" בביצים היו מומא. דהא ליתנהו שהרי נימוחו. הלכך חשיב מום ניכר.

ל"ט ע"ב והאמר רב זורא אמר רב: הצורם אוזן הפר של הכהן משיח לאחר

שחיטה, ואחר כך קיבל דמו, פסול, משום שגם בשעת קבלה צריך שיהיה הקרבן שלם.

שנאמר, "ולקח מדם הפר". ודרשין מה"א דהפר - הפר שהיה כבר! דהיינו, שיהיה שלם בשעת קבלת הדם כפי שהיה שלם בשעת השחיטה.

הלכך ליכא למימר שחסרה לו כוליא לאחר שחיטה.

אלא הכי מתרצינן: כאן, דפסלינן, איירי שחסרה לאחר שחיטה, קודם קבלה. כאן, דמכשרינן, איירי שחסרה לאחר קבלה.

ופרכינן: ואם חסרה לאחר קבלה וקודם הזריקה - מי שרי?

והתניא: כתיב גבי קרבן פסח "שה תמים זכר בן שנה יהיה לכם". ודרשין: שהיה תמים בן שנה

(דהיינו בתוך שנתו הראשונה, שערין לא מלאה שנה ללידתו), בשעת שחיטה. דכתיב לפני זה "תכוסו על הדשה" דהיינו שחיטה.

ומניין שיהיה תמים אף בקבלה והולכה והזייה? תלמוד לומר: "יהיה" - שהיה כל היותו כשהוא תם, ובן שנה. ואם כן אי אפשר לומר דאיירי בחסרה לאחר קבלה.

ומתריצין: תרגמא הא דקתני שיהיו כל היותיו, אבן שנה בלבד (ש"יהיה" כתיב בסמוך לה, דצריך להיות בתוך שנתו הראשונה עד לאחר זריקה. אבל לענין תם לא בעינן שיהיה שלם אלא עד לאחר קבלה).

הכי נמי מסתברא, דאם נעשה מחוסר אחר קבלה כשר.

דתניא: רבי יהושע אומר: כל הזבחים שבתורה שנאבד הבשר והחלב ונשתתיר מהן כזית בשר,

שהוא שיעור אכילת אדם או כזית חלב, שהוא שיעור אכילת מובה, זורק את הדם. אך אם לא נשתתיר כזית לא זריק את הדם.

תני מיהא, נשתתיר כזית זריק. והא אין לך בעל מום גדול מזה שחסר כולו חוץ מכזית, ובכל זאת כשר.

שמע מינה: דדרשא דיהי כל היותו, אבן שנה קאי.

והיונן בה: וכי למה צריכין אנו לרבות פסול דבן יותר משנה בשאר עבודות כבשחיטה? והלא כיון דבשעת שחיטה היה בן שנה - מי אוכא מדי

דבשעת שחיטה היו בן שנה (דהיינו בתוך שנתו הראשונה), ובשעת קבלה והולכה היו בן שתי שנים (דהיינו שכבר נכנס לשנתו השניה)?

אמר רבא: זאת אומרת, מדדרשין מקרא שצריך להיות בן שנה עד ההזייה כי שעות פוסלות בקדשים, דמחשיבין את השנה משעה שנולד.

מִפְרִיד אֱלֹהִים: תַּחַת גְּעֶרָה בְּמִבִּין מֵהַפּוֹת כְּסִיל מֵאֵה:
 אֲדָמָרִי יִבְקֹשׁ רַע וּמִלֶּאךְ אֲכֹזְרִי יִשְׁלַח בּוֹ: פָּגוּשׁ דָּב
 שָׂכּוּל בְּאִישׁ וְאֶל־כְּסִיל בְּאוֹלָתוֹ: מִשִּׁיב רָעָה תַּחַת טוֹבָה
 לֹא־תִמְשֵׁחַ תְּמוּשׁ רָעָה מִבֵּיתוֹ: פּוֹטֵר מִים רֹאשִׁית מִדּוֹן
 וּלְפָנֶי הַתְּגַלֵּעַ הָרִיב נָטוּשׁ: מִצְדִּיק רָשָׁע וּמִרְשִׁיעַ צְדִיק
 תּוֹעֵבֶת יְהוָה גַּם־שְׁנֵיהֶם: לְמַדְהָה מַחִיר בִּיד־כְּסִיל לְקִנּוֹת

רש"י

שהוא הקב"ה שהזהירו לא תקום ולא תטור (ויקרא י"ט): (י) תחת גערה במבין. תחת זו טעמו למעלה בחי' מה שאין כן בכל המקרא לכך אני אומר שהיא שם דבר כמו חתת, וכן פירושו הכנעת גערה ניכרת במבין יותר ממאה מכות שמכין את הכסיל: (יא) אך מרי יבקש רע. כלומר מי שכל דבריו מרי וסרבנות הוא יבקש רע תמיד: (יב) פגוש דוב שכוף באיש. טוב לאדם שיפגע בו דוב משכל ואל

מצודות ציון

(י) תחת. ענין פחד ופחד כמו אל מעורן ואל מחם (ויקרא כ"ג): (יא) ישלח. ענין גרוי ופסיו כמו וטן זהמות אשלת נס (דברים ל"ג): (יב) פגוש. ענין פגיעה: שכוף. מי עצמו ממתין קרוי שכול כמו לא מהיה משכלה (שמות כ"ג): (יג) תמוש. ענין הסרה כמו לא ימוש (יש"ע י): (יד) פוטר. ענין פטירה כמו פטר רחם (שם): התגלע. כמו התגלה זה"ל וכן ככל מושיע יתגלע (לקמן יח): נטוש. עוזב: (טז) מחיר. ענינו דמי הדבר וערכו כמו

אשר דרכו להרוג אשר יפגוש בעבור מרירת הלב ועכ"ז יותר טוב שיפגוש הוא בו משיפגוש בו איש כסיל בעת ידבר אולתו להסית לעבירה: (יג) תחת טובה. במקום הטובה שעשה לו: לא תמוש וגו'. כי לא ימצא מי מתהלל להצילו מהרעה הואיל ואינו משלם כמו הגמול: (יד) פוטר מים וגו'. תחת המריבה היא כפותת חור בגדר אמת המים והמים יוצאין דרך בו והחור הולך ומתרחב כי כן דרך המדון שהולך וגדל: ולפני. עד לא נתגלה המדון לבני אדם נטוש את הריב כי אחר שתתגלה ימצאו מחתרמים ולא במהרה תשקט: (טז) מצדיק וגו'. ואף רק בדברים כי מהראוי לגנות מעשה הרשע ולשבח מעשה הצדיק: (טז) למה זה. ר"ל הכסיל המוליך מחיר כסף למורים לקנות חכמה למה לו

חֲכָמָה וְלִב־אִינוֹ: בְּכָל־עַת אֱהָב הָרַע וְאֵחַ לְצָרָה יוֹלֵד:
 אָדָם חֲסֵר־לֵב תּוֹקֵעַ כֹּף עָרֵב עֲרֻפָּה לְפָנָי רַעְהוּ: אֱהָב
 פֶּשַׁע אֱהָב מִצָּה מִגְבִּיהַּ פִּתְחוּ מִבְּקֶשׁ־שֹׁבֵר: עֲקֹשׁ־לֵב לֹא
 יִמְצָא־טוֹב וְנִהַפֵּךְ בְּלִשׁוֹנוֹ יִפּוֹל בְּרַעְהָ: יֵלֵד כְּסִיל לְתוֹגָה
 לוֹ וְלֹא־יִשְׁמַח אָבִי נָבֵל: לֵב שֹׂמֵחַ יֵיטֵב גֵּהָה וְרוּחַ נִכְאָה
 תִּיבֹשׁ־גֵרָם: שׁוֹדֵד מַחִיק רָשָׁע יִקַּח לְהִטּוֹת אַרְחוֹת מִשְׁפָּט:
 כֹּה־אֶת־פָּנָי מִבִּין חֲכָמָה וְעֵינַי כְּסִיל בְּקִצֵּה־אָרֶץ: כַּעַס לֹאֲבִיו

רש"י

שם: (יז) בכל עת אוהב הרע. לעולם הוי אוהב רעים לקנות אוהבים: ואח לצרה יולד. לעת הצרה יולד לך הרע כאח לעזור לך ולהשתתף בצרתך: (יח) אדם חסר לב תוקע כף. ערבות ממון, ד"א תוקע כף לרשעים כדי ללכת בדרכיהם והרי כבר: עורב ערובה לפני רעהו. כבר ערב להקב"ה לשמור מצותיו: (יט) אוהב פשע. לפשוע בחבירו: אוהב מצה. להתקוטט ולריב: מגביה פתחו. מדבר בגאווה

מצודות ציון

וזלג מחיר יין ומלג (שפיט טז): (יח) ערב ערובה. מלשון ערבות ממון: (יט) מצה. ענין מרינה כמו הן לרע ומלג מלגמו (שם טז): פתחו. על פתח הפה יאמר וכן שמור פתחי פיו (מס"ע י): (כא) לתוגה. מל' יגון: (כב) גהה. כמו גהה ומסר כ"ף השמות וענינו רפואה כמו ולא יגהה מסס מזור (שפיט טז): נכאה. שזרה כמו ונכאה לנג (שפיט ק"ט): גרם. עלס כמו

רעהו ר"ל בשביל רעהו: (יט) אוהב. מי שאוהב לפשוע בחבירו הלא יאהב מצה כי יעשה מריבה עמו: ומגביה. המרים קול פתחי פיו כדרך גסי הרוח הוא מבקש שכר כי מעותות לבוא עליו בעבור הגאווה: (כ) עקש לב. המחשב עקשות: ונהפך בלשונו. המהפך עצמו בלשונו לדבר תמימות ובקברו ישים אורבו הוא עצמו יפול בהרעה אשר חשב לזולת: (כא) לתוגה לו. ילד דבר להיות לו לתוגה: (כב) ייטיב גהה. השמחה יטיב לגוף כדבר רפואה ושכרו רוח תייבש מוח העצמות: (כג) שוחד וגו'. הרשע יקח שוחד מחיק הנותן בסתר רב למען הטות ארחות משפט לכותו בדיו: (כד) את פני. החכמה מצויה לפני המבין כי ילמד מכל אדם אבל הכסיל ישוטטו עיניו בקצה הארץ כי יחשוב אין מי במקומו

מצודות דוד

זה המחיר ומה הועיל בה ואם לקנות חכמה לעצמו הלא אין לו לב משיג דברים מושכלים: (יז) אוהב הרע. ר"ל אהבת הרעים היא בכל עת בין ביום טובה בין בעת צרה אבל אהבת האח אינה תמידה כ"כ ורק בבוא צרה על אחיו אז ישוב להשתדל בו כי עצמו ובשרו הוא וא"כ הרי הוא כאלו האח נולד לתועלת וצרה: (יח) תוקע כף. דרך חסר לב לתקוע כף בערבות ממון לפני

משלי פרק יח

סב

בֶּן פֶּסִיל וּמִמָּר לְיֹלְדָתוֹ: ^כ גַּם עֲנוּשׁ לְצַדִּיק לֹא טוֹב לְהַכּוֹת נְדִיבִים עַל-יִשְׂרָאֵל: ^{כא} חוֹשֶׁךְ אֲמָריו יֹדַע דַּעַת וְקֵר יִקְרֶהוּ אִישׁ תְּבוּנָה: ^{כב} גַּם אוֹיֵל מַחְרִישׁ חֶכֶם יַחֲשֹׁב אֵטֶם שְׁפָתָיו נָבוֹן: ^{כג} יח ^{כד} לְתֹאֵה יִבְקֹשׁ נִפְרָד בְּכָל-תּוֹשִׁיָּה יִתְגַּלֵּעַ: ^{כה} לֹא-יִחְפֹּץ פֶּסִיל בְּתִבּוּנָה פִּי אֶס-בְּהַתְּגַלּוֹת לָבוֹ: ^{כו} בְּבוֹא־רָשָׁע בֶּאֱרֵשׁ

רש"י

לשנות סדר נזיקין שהוא לי פרקים מסכת כלים לי פרקים מסכת שבת כ"ד פרקים, אבל לחכם הוא דבר קל היום שונה שני פרקים ומחר שנים ואומר כך עשו אותן שהיו לפני מעולם: ^(כד) כעס לאביב בן כסיל. כגון ירבעם כעס הוא להקב"ה: וממר ליוולדתו. לכנסת ישראל שהחטיא אותם: ^(כו) גם ענוש לצדיק לא טוב. לא אמר הקב"ה למחות שם ישראל מעל הארץ כי לא טוב בעיניו לענוש כולם: להכות נדיבים על יושר. להכות הטובים שבהם שהיו נדיבים עלי יושר שנאמר והשארתי בישראל שבעת אלפים כל הברכים אשר לא כרעו לבעל ^(מלכים א' יט:) נדיבים עליו יושר. דוגמת האומר במקום אחר ונדיב נדיבות יעץ והוא על נדיבות יקום ^(ישעיה לב)

מצודות ציון

משנר גרס ^(לפני כ"ט:) ^(כד) וממר. מלי מרירות: ^(כו) חושך. מנוע: ^(כח) אומם. ענין קמימם וכומו אומם אנו ^(שפיע ל:) ^(א) תושיה. קן נקלמם המורה והוא מלי יס כי יסנה לעולם ולא תסנו לאין יסר הדברים: יתגלע. כמו יתגלע נה"ל: ^(ג) בוז. נזיון:

המונע דברים בטלים הוא יודע דעת: יקר. מי שרוח פיו הוא יקר וחשוב וימנע בהם הוא איש תבונה וכפל הדבר במ"ש: ^(כח) גם אויל מחריש. מי שיוכל להשתיק גם את האויל שלא יוסיף לדבר אולתו המחריש הזה לחכם יחשב כי דבר גדול עשה: אומם. הסותם שפתי האויל ר"ל המחדיל אותו מאמרו יקרא נבון וכפל הדבר במ"ש: ^(א) לאתאה וגו'. ת"ח הנפרד לפרוש מן התורה כי יבקש ללכת אחר תאוה הלב הנה בכל מקום שעוסקים בתורה תגלה חרפתו על כי מאז היה בעמה ופירש מהם: ^(ב) בתבונה. להוסיף בינה על מה שבידו: בהתגלות. להשמיע לרבים מעט חכמה שבידו להתפאר בה: ^(ג) בא גם בוז. כי דרכו לבנות בני אדם: ועם קלון. עם אדם שיש בו קלון רב כי יביא

משלי פרק יח

סג

גַּם-בוֹז וְעַם-קָלוֹן חֲרָפָה: ^א מִיָּם עֲמָקִים דְּבָרֵי פִי-אִישׁ נָחַל נִבֵּעַ מִקּוֹר חֲכָמָה: ^ב שְׁאֵת פְּנִי-רָשָׁע לֹא-טוֹב לְהִטּוֹת צַדִּיק בְּמִשְׁפָּט: ^ג שְׁפָתֵי כִסִּיל יִבְאוּ בָרִיב וְפִיו לְמַהֲלֻמוֹת יִקְרָא: ^ד פִּי-כִסִּיל מַחְתֶּה-לוֹ וְשְׁפָתָיו מוֹקֵשׁ נַפְשׁוֹ: ^ה דְּבָרֵי נִרְגָּן פְּמַתְלֵהֲמִים וְהֵם יִרְדּוּ חֲדָרֵי-בֶטֶן: ^ו גַּם מִתְרַפֶּה בַּמְּלָאכָתוֹ אַחֵהּ הוּא לִבְעַל מִשְׁחִית: ^ז מִגְדֵּל-עַז שֵׁם יְהוָה בּוֹ-יִרְוֶן צַדִּיק וְנִשְׁגָּב: ^ח הֵן עֲשִׂיר קָרִית עֶז וּכְחוּמָה נִשְׁגָּבָה בְּמִשְׁכֵּיתוֹ:

רש"י

^(ד) דברי פי איש. כל איש שבמקרא לי גבור גדול בגבורה הוא: מקור חכמה. כנחל נובע וכמים עמוקים: ^(ה) שאת פני רשע לא טוב. כאש פירשו רבותינו לא טוב להם לרשעים שנושאים להם פנים בעה"ז ונפרעים מהן לעה"ב: טוב וגו'. טוב להם לצדיקים שמכריעין להם כף מאזני: לחייב בעולם הזה ונפרעים מהן בחייהן לעולם הבא, ולפי

מצודות ציון

^(ו) לאתאומות. ענין הכאה המשננת כמו והלמה סיסלא ^(שפיעס ה:) ^(ח) נרגן. מתלונן כמו ונרגן מפסיד אלוף ^(לפני כ:) ^(ז) כמתלהמים. ענין הכאה המשננת והוא הפוך מן הלום: ^(יא) קרית. מל' קריה ועיר:

וכן יתר הדברים שאינם מחכמת התורה ע"כ מעצמו יטרח להבינם כי המה לא יסייעו לו אבל חכמת התורה היא כנחל הנובע אשר מעצמו ימשך אל פי השוטה אם יתקרב לו וכן חכמת התורה תשכיל את העוסקים בה: ^(ח) שאת. הנושא פני הרשע לזכותו במשפט הנה כפולה חסאתו כי נשא פני הרשע והטה משפט הצדיק אשר שניהם לא טובים ומלת לא טוב חוזר למעלה ולמטה: ^(י) יבואו בריב. לא ידבר בנחת ובשלווה כ"א במריבה והרמת קול ופיו יקרא לעצמו הכאות גדולות המשברות כי בעבור אמרים כאלה יוכה מאנשים: ^(ז) מחתה לו. מבאי על עצמו מחתה ושרר: מוקש נפשו. מבאים מוקש לנפשו: ^(ח) דברי נרגן. דברי מתלונן המה קשים כמכות המשברות ועוד הם יורדים חדרי בטן אבל המכות המה ממעל על הגוף ואזוה בדרך מליצה כאומר הנה המכות אשר הם ממעל נוה לרפאותם משא"כ מכות בחדרי בטן וכן קשה לרפאות דברי המתלונן: ^(ט) גם מתרפה. אפי' המתעצל במלאכת התורה ורופיה היא בידו הוא אח וחבר למי שמשחית את דברי התורה בדיעות כחובות כי סופו יהיה כמוהו כאשר ישכח דברי התורה: ^(י) מגדל. משען שם ה' הוא כמגדל חזק ועוד יותר כי המתחזק במגדל הנה יושב בו כליו ולא יפנה ללכת אנה ואנה אבל במשען שם ה' ירמז המגדל הכל מקום

מצודות דוד

עמו חרפה כי דרכו לחרף בקלנו ולפסול במומו: ^(ד) מים עמוקים וגו'. ר"ל דברי איש מיתר הדברים שאינם מחכמת התורה המה כמים עמוקים אשר הרוצה להשוות מהם יטריח לדלותם בכלי כי המים לא יבואו מעצמם אל פי השוטה וכן יתר הדברים שאינם מחכמת התורה ע"כ מעצמו יטרח להבינם כי המה לא יסייעו לו אבל חכמת התורה היא כנחל הנובע אשר מעצמו ימשך אל פי השוטה אם יתקרב לו וכן חכמת התורה תשכיל את העוסקים בה: ^(ח) שאת. הנושא פני הרשע לזכותו במשפט הנה כפולה חסאתו כי נשא פני הרשע והטה משפט הצדיק אשר שניהם לא טובים ומלת לא טוב חוזר למעלה ולמטה: ^(י) יבואו בריב. לא ידבר בנחת ובשלווה כ"א במריבה והרמת קול ופיו יקרא לעצמו הכאות גדולות המשברות כי בעבור אמרים כאלה יוכה מאנשים: ^(ז) מחתה לו. מבאי על עצמו מחתה ושרר: מוקש נפשו. מבאים מוקש לנפשו: ^(ח) דברי נרגן. דברי מתלונן המה קשים כמכות המשברות ועוד הם יורדים חדרי בטן אבל המכות המה ממעל על הגוף ואזוה בדרך מליצה כאומר הנה המכות אשר הם ממעל נוה לרפאותם משא"כ מכות בחדרי בטן וכן קשה לרפאות דברי המתלונן: ^(ט) גם מתרפה. אפי' המתעצל במלאכת התורה ורופיה היא בידו הוא אח וחבר למי שמשחית את דברי התורה בדיעות כחובות כי סופו יהיה כמוהו כאשר ישכח דברי התורה: ^(י) מגדל. משען שם ה' הוא כמגדל חזק ועוד יותר כי המתחזק במגדל הנה יושב בו כליו ולא יפנה ללכת אנה ואנה אבל במשען שם ה' ירמז המגדל הכל מקום

שהוא טמא, אינו דין שיהיה אבר הפורש ממנו טמא. אמר להם, לא אמרו אלא על אבר מן החי. דבר אחר, מרבה טמאת החיים מטמאת המתים, שהחי עושה מושב ומושב מתחתיו לטמא אדם ולטמא בגדים, ועל גביו מדף לטמא אכלים ומשקין, מה שאין המת מטמא:

ג. פזית בשר הפורש מאבר מן החי, רבי אליעזר מטמא, ורבי

יהושע ורבי נחוניא מטהרים. עצם פשעורה הפורש מאבר מן החי, רבי נחוניא מטמא, ורבי אליעזר ורבי יהושע מטהרין. אמרו לו לרבי אליעזר, מה ראית לטמא פזית בשר הפורש מאבר מן החי. אמר להם, מצינו אבר מן החי פזית שלם. מה המת פזית בשר הפורש ממנו טמא, אף אבר מן החי פזית בשר הפורש ממנו יהיה טמא. אמרו לו, לא. (אם) טמאת פזית

רבינו עובדיה מברטנורה

טומאה אלא מאב הטומאה. וכן כלים שעל גביו של מת אינן טמאים אלא ראשון שני ושלישי בלבד מדין מגע, ולא מדין משכב ומושב:

ג. כזית בשר הפורש מאבר מן החי. אבר שפירש מן האדם החי, דינו שהוא מטמא כל זמן שהוא אבר שלם, במגע ובמשא ובאוחל כמת עצמו, דכתיב (במדבר י"ט) בחלל חרב או במת, אבר שהבדילתו החרב מן החי הרי הוא כמת. והבשר הפורש מן החי אינו מטמא עד שיהיה אבר שלם. וכשפירש כזית בשר מאבר מן החי, ר' אליעזר מטמא כדמפרש טעמא ואזיל: **עצם כשעורה** מן המת, מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באוחל, דכתיב (שם) ועל הנוגע בעצם, והלכה למשה מסיני שהוא מטמא בכשעורה. וכשפירש מאבר מן החי ר' נחוניא מטמא וכו': **מצינו אבר מן החי כמת שלם.** כדלפינן מקרא בחלל חרב או במת: **אם טימאת כזית בשר הפורש מן המת.** כלומר דין הוא שכזית בשר הפורש מן המת היא טמא, שכן יש בו חומרא אחרת, העצם כשעורה הפורש ממנו נמי טמא: **אבל נטמא כזית בשר הפורש מאבר מן החי.** בתמיה.

בשר הפורש מן המת שכן טמאת עצם כשעורה הפורש ממנו, תטמא פזית בשר הפורש מאבר מן החי שכן טהרת עצם כשעורה הפורש הימנו. אמרו לו לרבי נחוניא, מה ראית לטמא עצם כשעורה הפורש מאבר מן החי. אמר להם, מצינו אבר מן החי פזית שלם. מה המת עצם (כשעורה) הפורש ממנו טמא, אף אבר מן החי עצם כשעורה הפורש ממנו יהיה טמא. אמרו לו, לא, אם טמאת עצם כשעורה הפורש מן המת שכן טמאת פזית בשר הפורש ממנו, תטמא עצם כשעורה הפורש מאבר מן החי שכן טהרת פזית בשר הפורש ממנו. אמרו לו לרבי אליעזר, מה ראית לחלוק מדותיך, או טמא

רבינו עובדיה מברטנורה

שעלה ארוכה ויכריא אם היה מחובר באדם חי, מטמא משום אבר. והיינו דקאמר חסר הבשר טמא. אבל אם נחסר כל שהוא מן העצם שבאבר, שוב אינו מטמא משום אבר. והיינו דקאמר חסר העצם טהור, כלומר טהור משום אבר אבל טמא משום בשר, ואם כן מצינו שמרובה טומאת בשר מטומאת עצם: **והוא ככרייתו.** בשר וגידים ועצמות: **כזית בשר מטמא במגע ובמשא ובאוחל.** אמרו לפי שתחלת ברייתו של אדם כזית, לפיכך שיעור טומאתו ככזית: **ורוב עצמות.** רוב מנין עצמותיו של אדם, שמונן עצמותיו של אדם רמ"ח, נמצא הרוב מאה ועשרים וחמשה: **חסר הבשר.** משיעור של כזית: **טהור.** גמור מלטמא, לא במגע ולא בעצמות הבשר

כמו שנתבאר. ועין לעיל סימן שד"מ סעיף י"ז.

ד. ימתר לכנס לבית הקברות או לתוף ד' אמות של מת או של קבר, והוא לבוש ציצית, והוא שלא יהא נגדר על הקבר. אבל אם נגדר, אסור משום: לעג לרש (משלי יז, ה) בפמה דברים אמורים, בימיהם שהיו משילים ציצית במלבוש שלובשים לצרף עצמן, אבל האדנא שאין אנו לובשין אותו אלא לשם מצוה, אסור, אפלו אינם נגדרים. והנהי מלי כשהציציות מגלים, אבל אם הם מכסים, מתר.

ד. יש נוהגין לקשר שני ציציות שבשני כנפים זה עם זה כשנכנסים לבית הקברות, ולא הועילו כלום בתקנתם ועין בא"ח סימן כ"ג.

ו. יבין שהרחיק ד' אמות, קורא ומתפלל, ואפלו רואה הקבר או בית הקברות. ואם יש שם מחצה, מתר אחר המחצה, סמוך אפלו תוף ד' אמות לקבר.

סימן שסח שלא לנהוג קלות ראש בבית הקברות, וכו' ג' סעיפים

א. בית הקברות, אין נוהגין בהן קלות ראש; כגון לפנות שם (כל בו) או לאכל ולשתות שם, ואין קורין ואין שונים שם (סמ"ג), ואין מחשבים שם השבולות. (בית יוסף בשם רבנו ירחמיאל) ואין מרעין בהם בהמות; ואין מוליכין בהם אמת המים; ולא יטיל בהם לקפודריא (פי' למעבר מצד זה לצד זה); ולא ללקט מהם עשבים; ואם לקט, שצריך ללקטן לצרף בית הקברות, שורפן במקומן. הגה: וכן אין לקח מקרקע עולם של קבר, אף על גב דמתר בהנאה (כן משמע מהרא"ש והמרדכי). וכל זה אינו אלא משום כבוד המתים, ולכן אם צריך אותו לרפואה, שרי ד"ג"ז (מרדכי). וכן מתר להנות מהעשבים שעל הקברות או פרות אילנות שעליהם לצרף הקברות, כגון שהמושל עובד כוכבים מרעה בהמות על הקברים ואי אפשר למחות בידו כי אם בהוצאה מרבה, ואין יד הקהל משגת, מוכרים דברים אלו כדי להציל הקברות מיד עובדי כוכבים, שזה כבוד המתים (ת"ח סימן רפ"ד ומהרי"ו סימן נ"א). ואם אין דברים על הקברות למכר לצרף ההוצאה, אם יד הקהל משגת ושנייהם למחות בהוצאה מועטת, צריכין

למחות, אם אין חשש בדבר שהמושל יתגרם בהם על ידי זה; אבל בלאו הכי אין צריכין למחות (ג"ז שם).

ב. אילנות שנוטעין בבית הקברות, מתר ללקט פרותיהם, מאחר שאינם על הקברות עצמם.

ג. קבר חדש, נמדד ונמכר ונחלק; והישן, אינו נמדד ולא נמכר ולא נחלק.

סימן שסט על איזה טמאה הכהן מזרה, וכו' סעיף אחד

א. הכהן מזרז שלא לטמא במת, ולא לכל טמאות הפורשות ממנו, ולא לגולל, ולא לדופק, ולא לאבר מן החי שאין בו כדי להעלות ארוכה אם היה מחבר, ולא לאילן המסך על הארץ וענפיו מבידלים זה מזה וטמאה תחת אחד מהן ואין ידוע תחת איזה, או אכנים היוצאים מהגדר וטמאה תחת אחד מהם ואין ידוע תחת איזה, וכן שדה שנושרש בו קבר ואין ידוע מקומו וכל ארץ העמים, אסור לכהן לטמא בהן. הגה: יש אומרים דכהנים אסורים לטמא

לחרב שנטמא במת (כל בו בשם ספר דא"מ ותשו' רשב"א בשם רבותינו הרמב"ם), ויש מקלין (תשובת רשב"א שם בשם הראב"ד ועין בתוס' דגדור באריכות), וכן נהגו להקל ואין נוהרין מזה.

סימן שע מי הוא החשוב במת אף על פי שעדדנו חו, וכו' סעיף אחד

א. מי ששפכה מפרקתו ורב בשר עמה, וכן מי ששקרע מגבו כדג, אפלו צדין הוא חי, חשיב במת, ומטמא. אבל גוסס, ומי שששחטו בו ב' סימנים או פצוע פצעים הרבה, אינם מטמאין, עד שתצא נפשם; והמפל מקום אסור לכנס לבית שיש בו גוסס. ויש מתירין, (ו"ו סוף מ"ק ומרדכי פרק אלו מגלחין בשם בה"א), וטוב לתקמיר.

סימן שעא דין אהל היאך מביא השמאה, וכו' ו' סעיפים

א. אסור לכהן לכנס תחת אהל שהמת תחתיו, אפלו הוא גדול הרבה, ואפלו לבית אחר או לעליה אחרת, הפתוחים לאותו בית בנקב שיש בו טפח על טפח, ובית לאותו בית, עד עולם; ואם סתם הנקב,

באר הגולה

ה שם בתוס' וכן כתב הרא"ש והמרדכי שם: וברייתא באבל דבתי פרק י"ד: א פשוט בפרשת אמור: ב ברייתא בת"כ והביאו הכ"מ בריש פ"ג מהלכות אבל ארברי הרמב"ם שם: ג משנה נויר דף נ"ד ע"א ומשמעות ברייתא דמסכת שמחות כל טומאה מן המת וכו' דמשמע דנהי דמלקי לא לקי אבל איסורא איכא: ד כן הוא ברמב"ם ויש פ"ג מהלכות טומאת מת ובמ"ש הכ"מ שם משנה ג' פרק ר' עדיות: פי' בזמן שאין היה בטוהרה היה אסור לכהן לילך מאי לח"ל. מהרש"ל: א מימרא דרב יהודה וכו' חולין דף כ"א ע"א: ב מימרא דר' יוחנן ושמאל וכו' שם: ג צינתיו לעיל סימן שלש: ד הרי"ף והרא"ש ממימרא דרב יהודה וכו' גיטין דף ע' ע"ב: ה טור וכדעת בה"ג הביאו אביו הרא"ש דגסי בנויר דף מ"א אברייא אלה חלו וכו' פלוגתא דאביי ורבא והלכה כרבא לגבי אביי וכת"ק דברייא דאין הלכה כר' מבבביו וכו' ההג"א בפ"ג דמ"ק: א לשון הטור מדברי הרי"ף והרא"ש בהלכות טומאה ממשנה ר' ד' פרק ג' דאהלות: ב הרי"ף והרא"ש שם בהלכות טומאה ופשוט בכמה דוכתי ובמשנה שבת דף ק"ז ע"א: לעמוד הבא

הפכות לולב סימן תרמח תרמט

נגמר פריו, כשר. ואם היה גדול כל שהוא, כ"ה כשר:

תרמט דברים הפוסלים בארבעה מינים. וכו' ר' עקיבא:

א. כל ארבעה המינים פסולים * בגזול ובגנוב, ביין לפני יאוש בין לאחר יאוש. יאכל גזול וקנאו בלא סיוע המצוה, * בגזול לולב ושהו, * כשר, דקניה בשנוי מעשה, * ומיהו, לא יכרך עליו. ה"ש מי שאומר דלא נפסל גזול וגנוב אלא לגנב ולגזול עצמו, * אבל לאחרים כשר בשאר הימים חוץ מיום ראשון: הגה ומשום זה יש לזהר

א משנה סה כט כל
לג לו. ב שם בגמרא
וכרבי שמעון בן יוחאי.
ג תרין שם מהירושלמי
וכן כתב התוספות
דמשמע בן שם בגמרא
ל. ד שם. ה אריות
חיים.

שערי תשובה

מתוספת דף לו, וגם כפופת חמרים השיג על הכית יוסף בזה, וכן ברכי יוסף שישב קצת, ועין בשו"ת חמת ישרים סימן ח. ומה שכתב בשלחן ערוך שאפלו גדול כל שהוא כשר, עין לבוש, ועין באליה ובה פירוש השלחן ערוך כמו שכתב הר"ן אף שצריך לטל על כתפו יצא כיון שהארבעה מינים אין מעכבין זה את זה כלשון יבול לטל הלולב ואחר כך האחריו, ועין לקמן סימן תרנא סעיף יב:

* פסחים בגזול ובגנוב. ועין בשער המלך שנסתפק בגזל מדבריהם בגזל מצאת חרש שטה לקטן, ודעתו נוטה דלא יצא משום מצוה הכאה בעברה, עין שם, וזכריאל מחזיק ברכה:

באור הלכה

עין שם. והנה אף שיהיה הפוגה בדברי התוספות, אבל מכל מקום סברתו נמצא בשבלי הלקט שפליגו בשם רבנו שלמה, דמשום שפוגה לגזל הוא חשיב אפלו כפול הלכו, עין שם, אכן לדינא אין לנו לזוז מפסק השלחן ערוך:

א * כל הארבעה מינים פסולים וכו'. עין במשנה ברוכה. ועין לעיל בסימן יא במשנה ברוכה סעיף קטן כו ושיך לענגנו גם כן:
* בגזול ובגנוב. בין מישראל ובין ממזרי, ולכן מי שגנב אחד מהמינים מהחזק, פסול ואינו יוצא בו עד שישלם הדמים לבעליו. ובגנב וגזל ושלם לבסוף ופסי' לבעל הגנה, אם יצא למפרע, עין סימן תרנא בשערי תשובה (ס"ק ב) ו"ה לאחר זמן ובמשנה ברוכה סעיף קטן טו:

* בגזול וזלף ושהו וכו'. עין זה הוא לכלי עלמא, והנהו אפלו לדעת המחבר ודוחם בסוף הסעיף דלגנב וגזול עצמו פסול הלולב אפלו בשאר המינים דלא בעינן לכס, ופסולו הוא משום מצוה הכאה בעברה, הכא שאני, דשם כיון שהחפץ עתה בשעוה יוצא בו אינו שלו רק של הגזול, מקרי מצוה הכאה בעברה, הנהו שבעת קיום המצוה חפץ של גזל בידו, דהא אלו היו תובעים אותו בדיו הנה מחיב להחזיר אותו החפץ עצמו, מה שאין כן בעד דקניה בשנוי מעשה ואינו מחיב להחזיר החפץ אלא דמים בעלמא, נמצא אפוא אין החפץ של הגזול אלא שלו (ואין העולה עליו רק על זמן הקודם שגזלו), לא מקרי מצוה הכאה בעברה, ורק לענין ברכה דאית בה הוצאת שם שמים מחמירין טפי כיון דמעקרא בא החפץ לידו בגזלה:

* ומיהו לא יכרך. ואם עבר ונטלו אין צריך לטל שוב לולב אחר, וכל שכן שלא יכרך עליו, דכיון דמדינא יצא בנטילה ראשונה שוב הוי ברכה לבשלו (במזכיר עקב):

* אבל לאחרים כשר. ואין הירוש' בכלל זה, דירוש' לא מקרי שנוי רשות, כמבאר בחשן משפט ופרי מגדים:

אחריו, דשמא יהיה נשאר ירק, עין שם. ותב"ח כתב דאין הכשר אלא אחר שגשעה כלו מראה אחריו משום הדרו, דלא כמנהג העולם ששכשירים במקצתו, עין שם. ומגן אברהם ושו"ת חלקו על הב"ח ודעתם כדעת מהר"ל, ולכן אין לסתור המנהג, עין שם: ה. כשר. אפלו ביום ראשון, מגן אברהם, עין שם. ועין יד אהרן: ג. בשאר. אם הוא אחר יאוש, עין מגן אברהם:

באר היטב

אחריו, דשמא יהיה נשאר ירק, עין שם. ותב"ח כתב דאין הכשר אלא אחר שגשעה כלו מראה אחריו משום הדרו, דלא כמנהג העולם ששכשירים במקצתו, עין שם. ומגן אברהם ושו"ת חלקו על הב"ח ודעתם כדעת מהר"ל, ולכן אין לסתור המנהג, עין שם: ה. כשר. אפלו ביום ראשון, מגן אברהם, עין שם. ועין יד אהרן: ג. בשאר. אם הוא אחר יאוש, עין מגן אברהם:

הוא אחר יאוש, עין מגן אברהם:

משנה ברורה

ע"חשיב כפרי אף שהוא עדין כטר, ששופו להתגדל יותר: בו. כל שהוא, היינו, אפלו הוא גדול שמביאו על כתפו גם כן יצא, כיון שהארבעה מינים כשיש לו כלם אין מעכבין זה את זה, יכול לטל הלולב ואחר כך האחריו: (ס"ה). כשר. ובכרך שלא יהא ירק בכרתי, דאז לא חשיב גמר פרא כל שאינו חזרו למראה אחריו וכו'ל בסעיף כא:
כתב הסמ"ג אסור לזלזל אחריו ושאר מצות שהעכו"ם מוכרים, עד כאן לשונו, כלומר, שצריך לתן להם מעט יותר מכדי דמיון (ולא הרבה, ויכול לעיל בסימן ט סעיף ז עין שם). וכונת הסמ"ג דאין לזלזל, דאיתה מכשילו לעתיד לבא, שלא יביאם בפעם אחרת לקנות מידו (ואחרונים):

א. א. בגזול ובגנוב. דכתבי ולקחתם לכס ביום הראשון וגו', והאי לכס משלכם הוא: ב. לאחר יאוש. דיאוש כדי לא קני. והנה ביום הראשון בודאי לכלי עלמא לא יצא מן החזרה, ולענין שאר הימים יבאר לקמן: ג. בלא סיוע המצוה. פירוש, שהקנין שקנה אותו הוא נעשה קדם קיום המצוה, לאפוקי אם הוא על ידי המצוה של נטילת הלולב, כגון שמכרו לו באופן שקנאו במקשיה והגביהו למפק ביה, אם כן על ידי המצוה נעשה הקנין ולא יצא, דהוי לה מצוה הכאה בעברה, אלא צריך להגביהו אחר כך פעם שני לצאת בו (לכוש שרד): ד. גזל לולב ושהו וכו'. רוצה לומר, דבעת שגזלו לא היה עדין מתקן כראוי שנוכל לקרא עליו שם לולב, והוא תקנו בשפוי שלו, א"דעל ידו נקרא שמו לולב: ה. כשר דקניה בשנוי מעשה. וזה מהני אפלו בלא יאוש, ואפלו ביום ראשון כשר לצאת בו, דלכס קרינא בה כיון שקנאה, ודמים בעלמא הוא חזק לו. והוא הדין היכא דהיה יאוש ושנוי רשות, ראשון, דקנהו על ידי שנוי רשות כיון שכבר היה יאוש מקדם, ושלכם קרינא בה: ו. ומיהו לא יכרך עליו. כיון שמתחלה בגזל בא לידו, מחמירין לענין ברכה דאית בה הוצאת שם שמים, ועין במגן אברהם שדעתו דרובא בלא יכרך, אבל אם היה יאוש מעשה או עם שנוי רשות, מתר לברך גם כן, אכן דעת השו"ע לעיל בסימן כה והג"א שם, דבכל גזני לא יוכל לברך. ועין לעיל בסימן יא סעיף ו בבאור הלכה דבור המתחיל, ולענין ברכה: ז. אלא לגנב ולגזול עצמו. מוכח מהו ד"דעת המחבר, דהגזול אינו יוצא אפלו בשאר הימים דלא בעינן בהו לכס, והשעם, דהוי לה מצוה הכאה בעברה, ואין נפקא מנה ביה בין לפני יאוש ובין לאחר יאוש: ח. חוץ מיום ראשון. הנה מאי דמחמירין לגבי אחרים, על כרחך אירי לפני יאוש, ולכס אמר דחמירא והאי לאו דידהו הוא ודאי היה יאוש מקדם, אם כן אצלם הוי לה יאוש ושנוי רשות, וקנין גמור הוא אצלם ולכס קרינא בהו, ואפלו הכי בשאר הימים לאחרים שרי, דסבירא לה לה"ש אומרים דלא שייך מצוה הכאה בעברה לגבי אחרים, שהם לא גזלוהו. ועין במגן אברהם שהביא בשם המלחמות שחולק על זה ודעתו דאף לגבי אחרים שהם לא גזלוהו, אפלו הכי כיון דהחפץ לא נקנה אצלם, שהוא לפני

שער הצינור

ע"ש"י: פ. כן צריך לומר כש"י (מאמר מרדכי): פא. גמרא: פב. אליה רבה בשם הר"ן:
א. ומבאר בחשן משפט סימן שס סעיף ו, ורואה אם על ידי השפוי נשתנה שמו, אבל בשפוי בעלמא לא קנה (ומחצית השקל עין שם): ב. פוסקים: ג. מהתוה מעשה דאונקרי: ד. כן

לוח עמוד היומי: יום א ד כסלו תשעו * יום ב יא כסלו תשסב * יום ג טו חשוון תשסז * יום ד כא תשרי תשעב * יום ה כז אלול תשצו * יום ו א אלול תתא

גב דאמרן שירותא מתפתא לעילא, ראשית הכי נמי מעילא לתתא, וקאמרין ב' ראשית, פדקאמרין בית קדש הקדשים, דהאי אתייהבת (א"י ב"ת) לההוא ראשית, ומלה כלילא איהי פחדא.

ובהאי ב"ת אתברי עלמא דא, ולא אתקנים אלא בימינא. והא אוקמוה. בהפראם, באברהם פתיב. ובגין כך, אמרתי עולם חסד יבנה. ובגין קדמא דעלמא (הוא עולם), ההוא נהורא דיומא קדמא, הנה ביה לקיימא. ולכתר ביומא תגיינא, בשמאלא. ובהנהו אתקין שמים. וכתבי, שמים תכין אמונתך בהם.

דבר אחר, שמים תכין אמונתך בהם, שמים באינון חסדים אתקנו, ורוא דאמונה אתקנת בהו, דלית תקונהא אלא מגו שמים. (תהלים ט)

ברתי ברית לבחירי, דא הוא רוא דמהימנותא.

דבר אחר, דא איהו (דף ר"א ע"א) צדיק דמיניה נפקין ברקאן לכלהו תתאי, וכל (א"י ב"ת) חיוון קדישן, פלהו אתברקאן, מן ההוא נגידו דנגיד לתתאי, ובגין כך פתיב, ברתי ברית לבחירי.

נשבעתי לדור עבדי, (תהלים ט) דא רוא דמהימנותא, דאיהו קיימא תדיר בצדיק דא. קיימא דעלמא, דלא יתפדרון לעלמין, בר בזמנא דגלותא, דנגידו דברקאן אתמנעו, ורוא דמהימנותא לא אשפלים, וכל חיוון אתמנעו. וכד עייל ליליא, מההוא זמנא, חיוון לא עאלו קמי מלכא. ואף על גב דחיוון לא אתער, אבל לבר קיימי ומזמרי שירתא. וכד אתפליג ליליא, ואתערותא סלקא

מתפתא לעילא, פדין קדשא בריך הוא אתער כל חילי שמאי לבכיה, ובעט ברקיעא, ואדעזען עלאי ותתאי.

ולית נייחא קמיה, בר בזמנא דמתערי לתתא באורייתא. פדין, קדשא בריך הוא וכל אינון נשמתין דצדיקיא (דעמיה), פלהו צייתין וחדדין לההוא קלא וכדין נייחא. (ס"א קמיה ואחי נייחא לבלו נשמתין דצדיקיא עמיה) (קמיה אשתבח). בגין דמיומא דאתחריב מקדשא לתתא, אומי קדשא בריך הוא, דלא ייעול בגו ירושלם דלעילא, עד דייעלון ישראל לירושלם דלתתא. דכתבי, (הושע יא) בקרבך קדוש ולא אבוא בעיר, והא אוקמוה חברייא.

וכל אינון מזמרי, קיימי לבר, ואמרי שירתא, בתלת פלגי ליליא

וכלהו משבחן בתושבחתן ידיעאן, וכלהו חילי שמאי, פלהו מתערי כליליא, וישראל ביממא. וקדושה לא מקדשי לעילא, עד דמקדשי ישראל לתתא, וכדין כל חילי שמאי מקדשי שמא קדישא כחדא. ועל דא ישראל קדישין, מתקדשין מעלאי ותתאי (ס"א בגין קדושה דשמא קדשא בריך הוא לא סליק אלא מעילא ותתא) פחדא. הדא הוא דכתבי, (ויקרא ט) קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלהיכם.

פתח רבי יוסי ואמר, (א"י ב"ת) על מה אדניה הטבעו, האי קרא קדשא בריך הוא אמר ליה, בגין דכד ברא עלמא, לא ברא ליה אלא על סמכין, דאינון שבעה סמכין דעלמא. כמה

תרגום לשון הוזהר

והתעוררות עולה מלמטה למעלה, או הקדוש ברוך הוא מעורר כל חילות השמים לבכיה, ובוטט ברקיע, ומודעזעים צליונים ותחתונים. ואין מנוחה לפניו, פרט לזמן שמתעוררים למטה בתורה, או הקדוש ברוך הוא וכל אותן נשמות הצדיקים (שעמו), כלם מקשיבים ושמתים לאותו קול, ואז מנוחה. (לפניו, ובאה מנוחה לכל נשמות הצדיקים שעמו) (לפניו נמצאת). משום שמים שנתרב המקדש למטה, נשבע הקדוש ברוך הוא שלא יכנס לתוך ירושלים של מעלה עד שיכנסו ישראל לירושלים של מטה, שכתוב (הושע יא) בקרבך קדוש ולא אבוא בעיר, והרי פרשה החברים.

וכל אותם מזמרים עומדים בחוץ ואומרים שירה בשלשת חלקי הלילה, וכלם משבחים

בתשבחות ידועות, וכל חילות השמים, כלם מתעוררים בלילה, וישראל ביום, וקדשה לא מקדשים למעלה עד שישאל מקדשים למטה, ואז כל חילות השמים מקדשים את השם הקדוש כאחד. ועל זה ישראל קדושים מתקדשים מעליונים ותחתונים (משום שהקדשה של שמו של הקדוש ברוך הוא לא עולה אלא מלמטה ומלמטה) כאחד. והו שכתוב (ויקרא ט) קדשים תהיו כי קדוש אני ה' אלהיכם. פתח רבי יוסי ואמר, (א"י ב"ת) על מה אדניה הטבעו. פסוק זה אמר אותו הקדוש ברוך הוא, משום שכתבא את העולם, לא ברא אותו אלא על עמודים, שהם שבעת עמודי העולם, כמו שאמר (משלי ט) חצבה עמודיה שבעה, ואותם עמודים לא נודע על מה עומדים.

תרגום לשון הוזהר

בהם, שאין תקוניה אלא מתוך שמים. ברתי לבחירי - זהו סוד האמונה.

דבר אחר, זהו צדיק שממנו יוצאות ברכות לכל התחתונים, וכל (א"י ב"ת) החיות הקדושות, כלן מתברכות מאותו השפע ששופע לתחתונים, ולכן כתוב ברתי ברית לבחירי.

נשבעתי לדור עבדי - זהו סוד האמונה שהוא עומד תמיד בצדיק הזה, קיום העולם, שלא יתפזר לעולמים חוץ מזמן הגלות שנמנע שפע הברכות, וסוד האמונה לא השלם, וכל התורות נמנעו. וכשנכנס הלילה, מאותו הזמן התורות לא נכנסו לפני המלך.

ואף על גב שהתורות לא התעוררו, אבל בחוץ עומדים ומזמרים שירה, וכשנחלק הלילה

כאן, בראשית. אף על גב שאמרנו ראשית מלמטה למעלה, ראשית כך גם מלמעלה למטה, ואמרנו ב' ראשית, כמו שאמרנו בית קדש הקדשים, שהרי נתנה (היא בית) לאותה ראשית, והדבר כלול הוא כאחד.

ובבי"ת הו נברא העולם הזה ולא התקנים אלא בימין, והרי פרשה בהפראם - כתוב באברהם, ומשום כך, אמרתי עולם חסד יבנה. ובגין הראשון של העולם (אחור העולם), אותו האור של היום הראשון היה בו לקים, ואחר כך ביום השני בשמאל. ובאלה תקן שמים, וכתוב שמים תכין אמונתך בהם.

דבר אחר שמים תכין אמונתך בהם - שמים נתקנו באותם חסדים, וסוד האמונה התקניה

דָּאָתָּ אָמֵר, (משלי ט) חֲצִבָּה עֲמוּדֶיהָ שִׁבְעָה, וְאִינוֹן סֹמְכִין לֹא אֶתִידַע עַל מָה קִיַּיִמִּין.

בְּגִין דְּאִיהוּ רְזָא עֲמִיקָא סְתִימָא דְכָל סְתִימָן. וְעֵלְמָא לֹא אֶתְבָּרִי, עַד דְּנִטְל אֲבָנָא חֲדָא, וְאִיהוּ אֲבָנָא דְאֶתְקָרִי אֲכָן שְׁתִּיָּה, וְנִטְל לָהּ קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְזִרְק לָהּ לְגוּ תְהוּמָא, וְאֶתְנַעֲרִי מַעֲיָלָא לְתַתָּא, וּמִנִּיהּ אֲשִׁתִּיל עֲלְמָא. וְאִיהִי נִקְוֶדָה אֲמַצְעִיתָא דְעֵלְמָא, וּבִהֲאִי נִקְוֶדָה קִיַּיִמָא קִדְשׁ הִקְדָּשִׁים. הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (איוב לח) אֹו מִי יִרְה אֲכָן פְּנֹתָהּ. כִּמְה דָּאָתָּ אָמֵר, (ישעיה כח) אֲכָן בַּחַן פְּנֵת יִקְרָת. וּכְתִיב, (תהלים קיח) אֲכָן מֵאֶסוּס הַבּוֹנִים הִיתָה לְרֹאשׁ פְּנָה.

תָּא חֲזִי, הָאִי אֲכָן אֶתְפָּרִי מֵאֲשָׁא וּמִרוּחָא וּמִמִּיָּא, וְאֶתְגְּלִיד מִכְּלָהּ, וְאֶתְעָבִיד אֲבָנָא חֲדָא, וְקִיַּיִמָא עַל תְּהוּמִי, וְלִזְמִינִן נִבְעִין מִנִּיהּ מִיָּא, וְאֶתְמַלְלִין תְּהוּמִי. וְהָאִי אֲבָנָא קִיַּיִמָא

לָאָת בְּאֲמַצְעִיתָא דְעֵלְמָא, וְהָאִי אִיהוּ אֲכָן דְקִיַּיִם וְאֲשִׁתִּיל יַעֲקֹב, שְׁתִּילוּ וְקִיַּיִמָא דְעֵלְמָא. הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (בראשית לא) וַיִּקַּח יַעֲקֹב אֶבְרָהָם מִצְבָּה.

וְהָאֲכָן הִזְאָת אֲשֶׁר שְׁמִתִּי מִצְבָּה וְגו', (בראשית כט) וְכִי הָאִי אֲכָן שְׁוִי לִיהּ יַעֲקֹב. וְהָאִי הָאִי אֲכָן אֶתְבָּרִי בְּקִדְמִיתָא, כַּד בְּרָא קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲלְמָא. אֲלָא דְשְׁוִי לָהּ (כ"א וְכִי שְׁתָּא שְׁוִי לִיהּ יַעֲקֹב. וְהָאִי עַד לֹא אֶתְבָּרִי עֲלְמָא וְתוֹת, אֲלָא דְיַעֲקֹב שְׁוִי לִיהּ קִיַּיִמָא דְלַעֲיָלָא וְתַתָּא, וְעַל דָּא אֲשֶׁר שְׁמִתִּי מִצְבָּה כְּתִיב. מֵאִי אֲשֶׁר שְׁמִתִּי, דְכְּתִיב, יִהְיֶה בֵּית אֱלֹהִים, דְשְׁוִי מְדוּרָא דְלַעֲיָלָא הִכָּא.

תָּא חֲזִי, הָאִי אֲכָן אִית עֲלֵה שִׁבְעָה עֵינִים. כִּמְה דָּאָתָּ אָמֵר, (זכריה ג) עַל אֲכָן אַחַת שִׁבְעָה עֵינִים, עַל מָה אֶתְקִרְיָאָת שְׁתִּיָּהּ. חַד דְּמִנְהָ אֲשִׁתִּיל עֲלְמָא. וְחַד, שְׁתִּיָּהּ. שֵׁת יְהִי, דְשְׁוִי

תרגום לשון הווהר

וּמִתְמַלְאִים הַתְּהוּמוֹת, וְאֲכָן זֶה עוֹמֵד לְאוֹת בְּאֲמַצְעֵי הָעוֹלָם, וְזוֹהִי אֲכָן שְׁהַעֲמִיד וְהַשְׁתִּיל יַעֲקֹב שְׁתִּילָת וְקִיּוּם הָעוֹלָם. זֶהוּ שְׁכֻתָּהּ (בראשית לא) וַיִּקַּח יַעֲקֹב אֶבְרָהָם מִצְבָּה.

וְהָאֲכָן הִזְאָת אֲשֶׁר שְׁמִתִּי מִצְבָּה וְגו'. וְכִי אֲכָן זֹאת שֵׁם לוֹ יַעֲקֹב, וְהָאִי אֲכָן הִזְאָת נִבְרָאָה בְּתַחֲלָה, כְּשֶׁבָרָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵת הָעוֹלָם? אֲלָא שְׁשֵׁם אוֹתָהּ (וְכִי כַּעַת שֵׁם אוֹתָהּ יַעֲקֹב וְחֲזִי עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם הִיתָה. אֲלָא שְׁשֵׁם אוֹתָהּ יַעֲקֹב וְחֲזִי עַד שֶׁלֹּא וּלְמִשְׁהָ, וְעַל זֶה אֲשֶׁר שְׁמִתִּי מִצְבָּה כְּתוּב. מִה זֶה אֲשֶׁר שְׁמִתִּי? שְׁכֻתָּהּ יִהְיֶה בֵּית אֱלֹהִים, שְׁשֵׁם מְדוּרָה שְׁלִמְעֵלָה כָּאן.

בֹּא רֵא, עַל אֲכָן זֶה יֵשׁ שִׁבְעָה עֵינִים, כִּמְה

קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לָהּ, לֹאֲתַבְרָכָא מִנְהָ עֲלְמָא, בְּגִין דְעֵלְמָא מִנְהָ מִתְבְּרָכָא. וְתָא חֲזִי, בְּשִׁעְתָּא דְעָלָל שְׁמִשָּׁא, הֵינִי כְרוּכִים דְקִיַּיִמִּין בְּהָאִי דּוּכְתָּא, וְהוּוּ יְתִבִּי בָּאָתָּ, הוּוּ אֲקָשָׁן גְּדַפְיִיהוּ לְעֵילָא, וּפְרָשִׁי לוֹן, וְאֶשְׁתַּמַּע קוֹל נְגוּנָא דְגְדַפְיִיהוּ לְעֵילָא, וְכִדִּין שְׂרָאן לְנִגְנָא אִינוֹן מְלָאכִין, דְאֶמְרִי שִׁירְתָּא בְּשִׁירְתָּא דְלֵילָא, בְּגִין דִּיסְלַק יִקְרִיָּה דְקוֹדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, מִתַּתָּא לְעֵילָא. וּמֵאִי שִׁירְתָּא הוּוּ אָמֵר, הַהוּא נְגוּנָא דְגְדַפְיִיהוּ דְכְרוּכִים, (תהלים קלד) הִנֵּה בְּרָכוּ אֵת ה' כָּל עַבְדֵי ה' וְגו', שְׂאוּ יְדֵיכֶם קִדְשׁ וְגו', וְכִדִּין (אִינוֹן) אִיהוּ שִׁירְתָּא לְאִינוֹן מְלָאכִי עֲלָא לְזִמְרָא.

בְּמִשְׁמֶרֶת תִּנְיִינָא, הֵינִי כְרוּכִים (דף רל"א ע"ב) אֲקָשִׁי גְדַפְיִיהוּ לְעֵילָא,

תרגום לשון הווהר

כְּנַפְיָהֶם לְמַעַל, וְנִשְׁמַע קוֹל נְגוּנָם, וְאֹו מִתְחִילִים לְנַגֵּן אוֹתָם הַמְּלָאכִים שְׁעוּמִידִים בְּמִשְׁמֶרֶת הַשְּׁנִיָּה. וְאִינוֹן שִׁירָה הִיוּ אוֹמְרִים בְּשִׁעָה הַזֹּאת? נְגוּן כְּנַפֵּי הַכְּרוּכִים, (תהלים קכח) הַבְּטָחִים בַּה' כִּהְיָ צִיּוֹן לֹא יִמוּט וְגו'. וְאֹו [אוֹתָהּ] הִיא [שִׁירָה] לְאוֹתָם הָעוֹמְדִים בְּמִשְׁמֶרֶת הַשְּׁנִיָּה הַזֹּאת לְנַגֵּן.

בְּמִשְׁמֶרֶת הַשְּׁלִישִׁית הַכְּרוּכִים הִלְלוּ מְקִישִׁים כְּנַפְיָהֶם וְאוֹמְרִים שִׁירָה, וּמֵה הִיא? (שם קיג) הַלְלוּיָהּ הִלְלוּ עַבְדֵי ה' וְגו', יְהִי שֵׁם ה' מְבָרֵךְ וְגו', מְמוֹרָה שְׁמֵךְ וְגו'. אֹו אוֹתָם מְלָאכִים שְׁעוּמִידִים בְּמִשְׁמֶרֶת הַשְּׁלִישִׁית, כָּלֵם אוֹמְרִים שִׁירָה.

וְכָל הַכּוֹכְבִים וּמִזְלוֹת הַקִּיקֵץ פּוֹתַחִים בְּשִׁירָה, כִּמְה שְׁכֻתָּהּ נִבְרָא בְּרִיךְ הוּא בְּרִיךְ וְיִרְעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים, וְכְתוּב (תהלים קכח) הַלְלוּהוּ כָּל לַעֲמוֹד הַבָּא

טז לחודש

לִישַׁעֲתָה לָנוּ: ד אֱלֹהִים הַשִּׁיבֵנוּ וְהָאֵר
פְּנֵיךָ וְנִשְׁעָה: ה יְהוָה אֱלֹהִים צְבָאוֹת
עַד־מָתִי עֲשֵׂנָה בְּתַפְלַת עַמֶּךָ:
ו הֶאֱכַלְתָּם לָחֶם דְּמָעָה וְתִשְׁלָמוּ
בְּדַמְעוֹת שְׁלִישׁ: ז תִּשְׁמַיְנוּ מְדוֹן
לְשִׁכְנֵינוּ וְאַיִכְנוּ יִלְעָגוּ־לָמוּ:
ח אֱלֹהִים צְבָאוֹת הַשִּׁיבֵנוּ וְהָאֵר פְּנֵיךָ
וְנִשְׁעָה: ט גִּפְּזָן מִמַּצְרִים תִּסְעֶה תִּגְרַשׁ
גּוֹלִים וְתִטְעֶה: י פָּנִיתָ לִפְנֵיהָ וְתִשְׁרַשׁ
שְׂרָשִׁיהָ וְתַמְלֵא־אֶרֶץ: יא כְּסוּ הָרִים
צִלָּה וְעֲנִפֶיהָ אֲדוֹמֵי־אֵל: יב תִּשְׁלַח
קִצִּירָהּ עַד־יָם וְאַל־נָהָר יוֹנְקוּתֶיהָ:
יג לִמָּה פָּרַצְתָּ גְדֻרֶיהָ וְאֶרֶץ כְּלִיעֵבְרִי
דָּרָךְ: יד יְכַרְסֶמֶנָּה חֲזִיר מֵיֶרֶד וְזִיז שְׂדֵי
יִרְעָנָה: טו אֱלֹהִים צְבָאוֹת שׁוּב נָא
הִבֵּט מִשְׁמַיִם וְרֹאה וּפְקֹד גִּפְּזָן זֹאת:
טז וְכֹנֶה אֲשֶׁר־נִטְעָה יִמְיִנְךָ וְעַל־בֶּן
אִמְצָתָה לָךְ: יז שְׂרָפָה כָּאֵשׁ כִּסּוּחָהּ
מִגְעַרְתָּ פְּנִיךָ יֵאָבְדוּ: יח תִּהְיֶי־דֶרֶךְ עַל־
אִישׁ יִמְיִנְךָ עַל־בֶּן־אֲדָם אִמְצָתָ לָךְ:
יט וְלֹא־נִסְגּוּ מִמֶּךָ תַּחֲיִינִי וּבִשְׁמֶךָ
נִקְרָא: כ יְהוָה אֱלֹהִים צְבָאוֹת הַשִּׁיבֵנוּ
הָאֵר פְּנֵיךָ וְנִשְׁעָה:

פא * לִמְנַצָּה | עַל־הַגִּתִּית לְאֶסֶף:
ב הֲרִנֵינוּ לְאֱלֹהִים עֲזֹנָנוּ הֲרִיעֵנו
לְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב: ג שְׁאוּז־מְרָה וְתוֹנֵיתָ
כְּנוֹר נָעִים עַם־גִּבֹּל: ד תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ
שׁוֹפָר כַּכֶּסֶה לְיוֹם חֲגֵנוּ: ה כִּי חָק

לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב:
ו עֲדוֹת | בִּיהוֹסֵף שָׁמוּ בָצֵאתוּ עַל־אֶרֶץ
מִצְרַיִם שִׁפְתָּ לֹא־יִדְעָתִי אֲשַׁמַּע:
ז הִסִּירוּתִי מִסִּבָּל שְׁכָמוֹ כְּפִיו מְדוֹר
תַּעֲבֹרָנָה: ח בַּצֵּרָה קִרְאתָ וְאַחֲלָצְךָ
אֲעִנְךָ בְּסֶתֶר הָעַם אֲבַחֲנֶךָ עַל־מִי
מְרִיבָה סֵלָה: ט שָׁמַע עָמִי וְאָעִידָה בְךָ
יִשְׂרָאֵל אִם־תִּשְׁמַע־לִי: י לֹא־יִהְיֶה בְךָ
אֵל זָר וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל גָּבֹר:
יא אֲנֹכִי | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַמַּעֲלֶךְ מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם הֶרְחַב־כִּפֶּיךָ וְאַמְלֵאֲהוּ: יב וְלֹא־
שָׁמַע עָמִי לְקוֹלִי יִשְׂרָאֵל לֹא־אָבָה
לִי: יג וְאַשְׁלַחְהוּ בְּשִׁרְיוֹת לִבָּם יִלְכוּ
בְּמוֹעֲצוֹתֶיהֶם: יד לוֹ עָמִי שָׁמַע לִי
יִשְׂרָאֵל בְּדִרְכֵי יִהְיֶה־לָּכֹ: טו כַּמַּעַט
אוֹיְבֵיהֶם אֲכַנֶּה וְעַל צָרֵיהֶם אֲשִׁיב
יָדִי: טז מִשְׁנָאֵי יְהוָה יִכְחָשׁוּ־לוֹ וְיִהִי
עִתָּם לְעוֹלָם: יז וְיֵאָכְלֵהוּ מִחֶלֶב חֲטָה
וּמִצֹּר דִּבְשׁ אֲשַׁבֵּיעֶךָ:

פב * מִזְמוֹר לְאֶסֶף אֱלֹהִים נֶצֶב
בַּעֲדַת־אֵל בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט:
ב עַד־מָתִי תִשְׁפֹּטוּ־עוֹל וּפְנֵי רָשָׁעִים
תִּשְׁאוּ־סֵלָה: ג שִׁפְטוּ־דֹל וְיִתָּם עֲנִי
וְרַשׁ הַצָּדִיקוּ: ד פִּלְטוּ־דֹל וְאֶבְיוֹן מִיַּד
רָשָׁעִים הַצִּילוּ: ה לֹא יִדְעוּ | וְלֹא יִכְיִנוּ
בַחֲשָׁה יִתְהַלְכוּ יָמוּטוּ כְּלִי־מוֹסְרִי
אֶרֶץ: ו אֲנִי־אֲמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם וּבְנֵי
עַלְיוֹן כְּלָכֶם: ז אֲכֹן כְּאֶדָם תִּמְוֹתוֹן

וּכְאֶחָד הַשָּׂרִים תִּפְלוּ: ח קוֹמָה אֱלֹהִים
שִׁפְטָה הָאֶרֶץ כִּי־אַתָּה תִּנְחַל כָּכֶל־
הַגּוֹיִם:

יו חודש **יום רביעי**

פג * שִׁיר מִזְמוֹר לְאֶסֶף: ב אֱלֹהִים
אֶל־דְּמִי־לָךְ אֶל־תַּחֲרֹשׁ וְאֶל־
תִּשְׁקֹט אֵל: ג כִּי־הִנֵּה אֲוִיבֶיךָ יִהְיִיוּ
וּמִשְׁנָאֶיךָ נִשְׁאוּ רֹאשׁ: ד עַל־עַמֶּךָ
יַעֲרִימוּ סוֹד וְיִתְעַצּוּ עַל־צְפוּנֶיךָ:
ה אֲמָרוּ לָכֹ וְנִכְחִידֶם מִגּוֹי וְלֹא־יִזְכָּר
שֵׁם־יִשְׂרָאֵל עוֹד: ו כִּי נִוָּעֲצוּ לָב יַחֲדוּ
עָלֶיךָ בְּרִית יִכְרְתוּ: ז אֶהְיֶה אֲדוֹם
וְיִשְׁמַעֲאֵלִים מוֹאֵב וְהַגִּרִּים: ח גִּבֹּל
וְעַמּוֹן וְעַמְלָק פִּלְשֶׁת עַם־יִשְׂרָאֵל צוֹר:
ט גַּם־אֲשׁוֹר נִלְוָה עִמָּם הָיוּ זָרוּעַ לְבִנְיָ־
לוֹט סֵלָה: י עֲשֵׂה־לָהֶם כְּמִדְּנָךְ
כְּסִיסְרָא כְּיִבֵּן בְּנַחַל קִישׁוֹן: יא נִשְׁמְדוּ
כַּעֲיִידָאֵר הָיוּ דָמָן לְאֶדְמָה: יב שִׁיתִּמוּ
נְדִיבָמָו כְּעֹרֵב וְכֹזָב וְכֹזֵבָח וְכַצְלָמָנֶעַ
כְּלִי־נִסְיָכָמוּ: יג אֲשֶׁר אֲמָרוּ יִירָשָׁה לָנוּ
אֵת נְאוֹת אֱלֹהִים: יד אֱלֹהֵי שִׁיתִּמוּ
כַּגִּלְגָּל פִּקֹּשׁ לִפְנֵי־רוּחַ: טו כָּאֵשׁ
תַּבְּעִיר־יָעַר וְיִכְלֶהֶנָּה תִּחְלֹט הָרִים:
טז בֶּן תִּרְדֵּפֶם בְּסַעֲרֶךָ וּבְסוֹפֶתְךָ
תִּבְהַלֵּם: יז מֵלֵא פְנֵיהֶם קִלְזוֹן וּיִבְקָשׁוּ
שִׁמְךָ יְהוָה: יח יִבְשׁוּ וְיִכְהָלוּ עַד־יָעַד
וְיִחַפְּרוּ וְיֵאָבְדוּ: יט וְיִדְעוּ כִּי־אַתָּה
שִׁמְךָ יְהוָה לְבָרָךְ עַלְיוֹן עַל־כָּל־
הָאֶרֶץ:

פד * לִמְנַצָּה עַל־הַגִּתִּית לְבִנְיָ־קֶרֶח
מִזְמוֹר: ב מִה־יְדִידוֹת מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ
יְהוָה צְבָאוֹת: ג נִכְסְפָה וְגַם־כָּלְתָּה |
נַפְשִׁי לַחֲצֹרוֹת יְהוָה לִבִּי וּבִשְׂרִי יִרְנָנוּ
אֵל אֱלֹהֵי־: ד גַּם־צָפוֹר מִצָּהָה כִּיתָ
וְיָרֹר | קָן לָהּ אֲשֶׁר־שָׁתָה אִפְרָחֶיהָ
אֶת־מִזְבְּחוֹתֶיךָ יְהוָה צְבָאוֹת מִלְכִּי
וְאֱלֹהֵי־: ה אֲשֶׁרִי יוֹשְׁבִי בֵיתְךָ עוֹד
יִהְיֶה־לָּךְ סֵלָה: ו אֲשֶׁרִי אָדָם עוֹד־לוֹ בְךָ
מִסְּלוֹת בְּלִבָּכֶם: ז עֲבָרִי | בַּעֲמֶק הַבָּבָא
מֵעֵזַן יִשְׁתִּיחוּהוּ גַם־בְּרָכוֹת יַעֲטָה
מוֹרָה: ח יִלְכוּ מִתִּיל אֶל־חִיל יִרְאָה
אֶל־אֱלֹהִים בְּצִיּוֹן: ט יְהוָה אֱלֹהִים
צְבָאוֹת שָׁמַעַה תִּפְלָתִי הַאֲזִינָה אֱלֹהֵי
יַעֲקֹב סֵלָה: י מִגִּנְגָנוּ רֹאה אֱלֹהִים וְהִבֵּט
פְּנֵי מִשְׁיַחֶךָ: יא כִּי טוֹב־יוֹם בַּחֲצִירֶיךָ
מֵאֶלֶף בַּחֲרִית הַסְתּוֹפָה בְּבֵית אֱלֹהֵי
מְדוֹר בָּאֵה־לִירֶשֶׁע: יב כִּי שָׁמַע | וּמִגִּן
יְהוָה אֱלֹהִים חָן וְכֶבֶד יִתֵּן יְהוָה לֹא
יִמְנַע־טוֹב לְהוֹלִכִים בְּתָמִים: יג יְהוָה
צְבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בָּטַח בְּךָ:

פה * לִמְנַצָּה | לְבִנְיָ־קֶרֶח מִזְמוֹר:
ב רָעִיתָ יְהוָה אֲרָאָךְ שְׁכֶת שְׁכֹחַ
שְׁכִית יַעֲקֹב: ג נִשְׂאָתָ עוֹן עַמֶּךָ כְּסִית
כְּלִי־חַטָּאתֶם סֵלָה: ד אִסַּפְתָּ כְּלִיעֵבְרֶתְךָ
הַשִּׁיבוֹת מִחֲרוֹן אַפֶּיךָ: ה שׁוּבֵנוּ אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל וְהַפֵּר כַּעֲסֶךָ עָמְנוּ: ו הִלְעוֹלָם
תִּאֲנֶה־בָנוּ תִּמְשֹׁךְ אֶפְךָ לְדֹר וָדֹר:
ז הִלֵּא־אַתָּה תִּשׁוּב תַּחֲיִינִי וְעַמֶּךָ

ועל־ידיה זוכין לדעת כנ"ל, על־ידיה יכולין להוכיח אפלו את הרחוקים מאוד מהשם יתברך, בבחינת הסתרה שבתוך הסתרה כנ"ל:

וזה פרוש: ובכל יום ויום מרדכי מתהלך לפני חצר בית הנשים (כו') (אסתר ב.) מרדכי - זה בחינת המלכות כנ"ל. ובכל יום ויום - זה בחינת התורה, שעל־ידיה ממשיכין החיות להקים והמדות כנ"ל. חצר בית - זה בחינת חיצוניות ופנימיות, הינו מחשבות ודבורים, שבכלם נסתר השם יתברך שם, אף המחשבות והדבורים של הרחוקים מהשם יתברך:

וזה: חצר בית הנשים - מלשון שנשו וקפצו ממקומו של עולם שנתרחקו מהשם יתברך. ויש שבכר היו קצת אצל השם יתברך, אך שבכר שכחו אותו יתברך, וזה: הנשים - לשון שכחה, כמו שכתוב (בראשית מא): כי נשני אלקים וכו', שבכר שכחו את השם יתברך. ויש שגם עתה זוכרים את השם יתברך, אך שנשנתה גבורתם (ס.) ואין לאל ידם להתגבר על יצרים. ובשכל זה נקראים בשם נשים, מחמת שלש בחינות הנ"ל: בחינת שנשו וקפצו וכו', ויש שהם בבחינת שכחה וכו', ויש שהם בבחינת נשנתה גבורתם כנ"ל, ועל־ידי כל זה הם רחוקים מהשם יתברך, והשם יתברך נסתר מהם בבחינת הסתרות הנ"ל. ומרדכי, הינו בחינת המלכות, הוא יכול להוכיח ולהזהיר אותם על־ידי עסק התורה, שהוא בחינת ימים ומדות כנ"ל, שעל־ידיה זוכין לדעת, שעל־ידי הדעת הזה מגלן ההסתרה שבתוך הסתרה ועושין ממנה תורה כנ"ל, ואין אוריתא מברות קמיהו כנ"ל:

וזה: לדעת את שלום אסתר - שעל־ידיה עושה דעת מהסתרה שבתוך הסתרה, שהיא בחינת אסתר, בחינת הסתר אסתרי. וזה: ומה יעשה בה - שעושה מההסתרה בחינת מה, הינו תורה, כמו שכתוב: מה העדות וכו' כנ"ל, כי מזה בעצמו שידע שגם בתוך ההסתרה שבתוך הסתרה יש שם השם יתברך, מזה בעצמו נעשה דעת, דהינו תורה, ואין אוריתא מברות קמיהו כנ"ל. וזה בעצמו בחינת התוכחה, שמטל עליו להזהיר ולהוכיח כנ"ל, כי גורם על־ידי הדעת שהתורה תוכיח אותם כנ"ל, ועל־ידי התוכחה הזאת הוא ממשיך אריכות ימים לתוך המלכות, שלא היתה בבחינת הרבנות מקבצת את בעליה; שהו בשאין מוכיח את האנשים שיש לו ממשלה עליהם וכו' כנ"ל. אבל על־ידי עסק התורה הנ"ל, שעל־ידיה ממשיך חיים ואריכות ימים, בחינת דעת וכו' עד אשר אוריתא מברות קמיהו ומוכיחה אותם, נמצא שיוצא ידי תוכחה, אי אין הרבנות והמלכות מוקצת לו כנ"ל, כי ממשיך אריכות ימים לתוך המלכות על־ידי התוכחה כנ"ל. נמצא, שעל־ידי אריכות ימים, שהוא בחינת דעת, שממשיכין על־ידי התורה, על־ידיה בעצמו ממשיכין אריכות ימים הנ"ל לתוך המלכות כנ"ל:

אבל דע, שיש עוד בחינת הסתרה בתוך הסתרה, דהינו שההסתרה בעצמה נסתרת, שאינו יודע כלל שהשם יתברך נסתר ממנו, דהינו שאינו יודע כלל שנתפך אצלו האסור להתר, רק כל הדברים רעים דומות לו למישור גמור, חס ושלום. הינו אם, חס ושלום, אחר שעבר ושה עושה יותר עברות, חס ושלום, אי נסתר ממנו אפלו זאת שידע שנעשה לו כהתר, רק שאינו יודע כלל משום נדנדד אסור, והכל הוא ישר בעיניו, וזה בחינת הסתרה שבתוך הסתרה - שההסתרה בעצמה נסתרת כנ"ל. וכאמת גם בתוך ההסתרה שבתוך ההסתרה, גם שם מלבש השם יתברך, דהינו אותיות התורה, כי בלעזיו אין חיות לשום דבר כנ"ל, רק שעל־ידי רבוי העברות הפך דברי אלקים חיים לגמרי, עד שנתפך אצלו מחכמות התורה לפתיות, עד שאינו יודע כלל אפלו זה בעצמו שנעשה לו כהתר כנ"ל, שה בחינת הסתרה שבתוך הסתרה כנ"ל. על־כן צריך לגלות ההסתרות הנ"ל, וזה על־ידי שממשיך אריכות ימים לתוך המלכות, שהוא בחינת דעת כנ"ל, ועל־ידי זה הדעת יוכל לידע, שאפלו בתוך ההסתרה בעצמה, ואפלו בתוך ההסתרה שבתוך הסתרה, גם שם מלבש השם יתברך, דהינו התורה. ומאחר שידע, שאפלו בתוך ההסתרות יש שם השם יתברך, מזה בעצמו נתגלן ההסתרות, ונעשה מהם תורה. ואפלו מההסתרה שבתוך הסתרה נעשה תורה, כי באמת גם שם מלבש השם יתברך, הינו תורה כנ"ל, רק מחמת שלא היו יודעין שהשם יתברך נסתר שם, זה בעצמו הוא בחינת ההסתרות, ותכף בשידעין שהשם יתברך נסתר שם, על־ידיה בעצמו נתהפכה ההסתרה שבתוך הסתרה, ונעשה ממנה דעת, והחזרה התורה שנסתר כאן לדעת, מאחר שידע שהשם יתברך נסתר שם. וכיון שנחזר ההסתרה שבתוך הסתרה לדעת ונעשה ממנה תורה, אי התורה בעצמה מוכיחה אותם, בבחינת: אוריתא מברות קמיהו: עד מתי פתים תאבהו פתי (וזה שמיני דף לו, אחרי נח, נשא כב):

כי באמת התורה מברות וצווקת ומוכיחה תמיד, כמו שכתוב (משלי א): בראש המיות תקרא וכו' עד מתי פתים תאבהו וכו', רק שאינו שומע קול הכרוז של התורה מחמת ההסתרות הנ"ל, ומאחר שנתגלו ונחזרו ההסתרות, ונעשה מהם תורה על־ידי הדעת כנ"ל, אי תכף בשנעשה מהם תורה, התורה בעצמה מוכיחה אותם: עד מתי פתים וכו' כנ"ל:

וזה שכתוב (שם א): פיה פתחה בחכמה - שעל־ידי החכמה ודעת הנ"ל, שעל־ידיה מגלן ההסתרות ועושין מהם תורה כנ"ל, על־ידיה: פיה פתחה; הינו בחינת אוריתא מברות קמיהו - שהתורה בעצמה פותחת פיה ומוכיחה אותם כנ"ל. נמצא, שעל־ידי עסק התורה, שעל־ידיה ממשיכין אריכות ימים לתוך המלכות, כי על־ידיה ממשיכין החיות לתוך הימים והמדות כנ"ל,

(א) מלשון ניד הנשה - בראשית לב, ועין רש"י שם. (ב) לשון הכתוב ידעתי נא.

בו

אֶרֶץ חַיִּים

הַלְכוּת וְנִיחָא דְרַבִּי הִלְכָּה ו

לְקוּמֵי הַלְבוּת

מִן הָאָרֶץ, הֵינּוּ שְׂמֵרְכִין לְהֵשֶׁם יְחִבְרָךְ שֶׁבָּרָא אֶת הַלְחָם וְהַשְּׂפִיעַ בּוֹ חַיִּית, שֶׁהוּא הַחֲכָמָה וְהַדַּעַת הַמְלֻבָּשׁ בּוֹ, שֶׁמֶשֶׁם כָּל כַּחוֹ לְהַחֲיוֹת אֶת הָאָדָם כִּנְל. וְעַקֵּר הַדַּעַת הַזֶּה שֶׁהוּא הַחַיִּית שְׂבוּ, הוּצִיא מִן הָאָרֶץ דִּיקָא, דְּהֵינּוּ מִבְּחִינָה (וְשִׁעִיָּה ו. א): "מֵלָא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ", "כָּל הָאָרֶץ" דִּיקָא, כִּי עַקֵּר אֱלֹהוֹתוֹ יְחִבְרָךְ מִתְּגַלָּה בְּהָאָרֶץ הַזֹּאת דִּיקָא, שֶׁזֶּה כָּלָל כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת שֶׁמֵּרָאִים לְהַדְרִי מִשָּׁה כִּי "מֵלָא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ", כִּי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יֵשׁ לוֹ שְׂרָפִים וְחַיִּוֹת וְכוּ' וְעוֹלָמוֹת עֲלוֹנִים מֵאֵד מֵאֵד, וּמִנִּיחָא כְּלָם וּמִשְׁרָה שְׂכִינֹתוֹ בַּתְּחוּתִים, כִּי דִיקָא לְמִשָּׁה בְּזֶה הָעוֹלָם "מֵלָא כְבוֹדוֹ אֶת כָּל הָאָרֶץ" וְכוּ' (תַּהֲלִים עב, ט) כִּנְל. וּמִשָּׁם מִבְּחִינָה זֹאת הֵשֶׁם יְחִבְרָךְ מוֹצִיא אֶת הַלְחָם לְהַחֲיוֹת אֶת הָאָדָם, כִּי עַקֵּר הַחַיִּית הוּא עַל-יְדֵי-זֶה שִׁיּוּדֵעִין כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים וְ"מֵלָא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ" וְכוּ'.

דַּעַת כִּי עֲדִין ה' אֲתָם וְאַצֵּלֶם, כִּי "מֵלָא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ" וְכוּ' כִּנְל, וְעַקֵּר הַדַּעַת הַזֶּה בִּשְׂלֵמוֹת מְכַנִּיסִים בָּהֶם עַל-יְדֵי רְמֻזִים הִנְל, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בְּפֶה וּבִכְתָּב עַד הֵיכָן עַד הֵיכָן צָרִיךְ כָּל אֶחָד לְהַתְחַזֵּק בְּכָל מָה שֶׁיַּעֲבֹר עָלָיו כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְכִי צָרִיךְ לְהַתְחַזֵּק וּלְהַתְגַּבֵּר בַּעֲצָמוֹ וּלְהַסְתַּכֵּל עַל הָרְמֻזִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁל הַצַּדִּיק וְכוּ' וְכוּ' כִּנְל. נִמְצָא, שֶׁעַקֵּר הַתְּגַבְּרוֹת הַמְלַחְמָה הוּא עַל-יְדֵי הָרְמֻזִים שֶׁהֵם בְּחִינַת יְדִים הִנְל.

וְזֶה בְּחִינַת מָה שֶׁאָמַר דּוֹד הַמְּלָךְ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם (תַּהֲלִים קמ, א): "בְּרוּךְ ה' צוּרֵי הַמְּלָכִים יְדֵי לְקָרֵב אֲצַבְעוֹתַי לְמַלְחָמָה", כִּי עַקֵּר הַלְמוּד לְחָם מִלְחָמָה זֹאת הוּא עַל-יְדֵי הַיָּדִים וְהַעֲשֹׂר אֲצַבְעוֹת, כִּי הָרְמֻזִים שֶׁהֵם בְּחִינַת יְדִים, בְּחִינַת (מִשְׁלֵי א, כד): "נְטִיטִי יְדֵי", הֵם כְּלוּלִים בְּכָל הַעֲשֹׂר אֲצַבְעוֹת, כִּי יֵשׁ הַרְבֵּה רְמֻזִים, וּבְכָל אֲצַבֵּעַ וְאַצְבַּע מִהַעֲשֹׂר אֲצַבְעוֹת יֵשׁ כְּפֶה וְכְפֶה רְמֻזִים, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת 'אֲצַבְעוֹתַי לְמַלְחָמָה'.

מִלְחָמָה זֹאת עַל-יְדֵי הַיָּדִים וְהַעֲשֹׂר אֲצַבְעוֹת

הַלְחָם מִקְבֵּל מִתְּדַעַת, הַתּוֹרָה חַיִּית לְהַחֲיוֹת הָאָדָם

וְיַעֲלֶי-בֶן בְּרַכַּת הַלְחָם חֲשׂוּבָה וְקוֹדֶמֶת לְכָל וּפּוֹטֶרֶת כָּל הַדְּבָרִים הַבָּאִים מִחֲמַת הַסַּעֲדָה, וְכִמּוֹ שֶׁכְּתוּב בַּמִּשְׁנָה (בְּרַכּוֹת פָּרָק ו מִשְׁנָה ה): "בְּרוּךְ עַל הַפֶּת פֶּטֶר אֶת הַפֶּרֶפֶרֶת, בְּרוּךְ עַל הַפֶּרֶפֶרֶת לֹא פֶטֶר אֶת הַפֶּת". כִּי עַקֵּר שְׂלֵמוֹת הַדַּעַת מְלַבֵּשׁ בְּיוֹתֵר בְּהַלְחָם, כִּי שֵׁם מְלַבֵּשִׁים וְנִעְלָמִים כָּל הָרְמֻזִים שֵׁשׁ בִּינֵי הַחֲכָמָה שֶׁהֵם הָעַקֵּר. כִּי זֶה רוֹאִין בַּחֲשׂוֹ, שֶׁבְּכָל הַמַּאֲכָלִים יֵשׁ בָּהֶם טַעֲמִים עֲרֹבִים וּמִתּוֹקִים וְכוּ' יוֹתֵר מִבְּהַלְחָם, אֲבָל אֶף-עַל-פִּי-כֵן עַקֵּר הַשְּׂבִיעִיה וְהַחַיִּית הוּא הַלְחָם, וְזֶה מִחֲמַת כִּי בְּאֵמַת כָּל הַטַּעֲמִים נִמְשָׁכִין מִהַדַּעַת שֶׁנִּקְרָא טַעַם, כִּמּוֹ שֶׁכְּתוּב (תַּהֲלִים קט, טו): "טוֹב טַעַם וְדַעַת לְדַמְיִי", וְעַל-יְדֵי-זֶה יֵשׁ כַּח בְּהַמְאָכֵל לְהַחֲיוֹת אֶת הָאָדָם וְכוּ' כִּנְל, וְכָל מַאֲכָל וּמַאֲכָל מִקְבֵּל אֵינוֹה חֶלֶק מִהַדַּעַת לְהַחֲיוֹת אֶת הָאָדָם וְכִמּוֹ כֵּן יֵשׁ בּוֹ טַעַם עֲרֹב וּמִתּוֹק וְכוּ', אֲבָל בְּהַלְחָם אֵין מְרִגִּישִׁין בּוֹ עֲרֹבוֹת וּמִתִּיקוֹת כָּל כָּף. אֲבָל בְּאֵמַת נִעְלָמִים בְּהַלְחָם כָּל מִינֵי טַעֲמִים שֶׁל כָּל מִינֵי מַאֲכָלִים שֶׁבְּעוֹלָם, כִּי שֵׁם מְלַבֵּשׁ עַקֵּר הַדַּעַת בִּשְׂלֵמוֹתוֹ שֶׁהֵם הָרְמֻזִים שֵׁשׁ בִּינֵי הַחֲכָמָה, שֶׁהוּא כְּלָלִיּוֹת וְשְׂלֵמוֹת כָּל הַדַּעַת וְכוּ' כִּנְל.

וּמִחֲמַת שֶׁבְּהַלְחָם מְלַבֵּשׁ בְּיוֹתֵר הַדַּעַת עִם הָרְמֻזִים הִנְל, עַל-כֵּן יֵשׁ בּוֹ כַּח בְּיוֹתֵר הַשְּׂבִיעִיה אֶת הָאָדָם וְלִסְעוֹד אֶת לְבוֹ, כִּי עַקֵּר הַשְּׂבִיעִיה עַל-יְדֵי הָרְמֻזִים שֶׁהֵם הַיָּדִים, שֶׁעַל יָדָם נִמְשָׁךְ הָאֶרֶץ הָרָצוֹן, שֶׁמֶשֶׁם עַקֵּר הַשְּׂבִיעִיה כִּנְל. וְעַל-כֵּן נִקְרָא 'לְחָם' לְשׁוֹן 'מִלְחָמָה', כִּמּוֹ שֶׁכְּתוּב (תַּהֲלִים לה, א): "לְחָם אֶת לְחָמִי", וְכִמּוֹ שֶׁאֵינָהּ בּוֹדֵה הַקְדוּשׁ (בְּלֶק קפח). שֶׁ"בִּשְׂעִתָּא דְסַעֲדָתָא הוּא עֲדִין קָרְבָּא" (בְּשַׁעֲתָא חֲסַעֲדָה זֶהוּ וְזֶמַּן מִלְחָמָה), וְכִמּוֹ שֶׁכְּתוּב שֵׁם בְּהַתּוֹרָה הִנְל שֶׁצָּרִיךְ לְכָלִי לְהִיּוֹת עֶצֶל שְׂקוּרִין 'שְׁלִימִזְנוּגִין', כִּי צָרִיכִין לְהַתְגַּבֵּר אֲזוֹ בִּשְׁעַת הָאֲכִילָה מֵאֵד, לְהַמְשִׁיךְ עַל עֲצָמוֹ הָאֶרֶץ הָרָצוֹן הַקְדוּשׁ הִנְל, אֶף אִם הוּא כִּמּוֹ שֶׁהוּא וְכוּ' כִּנְל. וְעַל-כֵּן הַתּוֹרָה נִמְשָׁלָה לְלְחָם, כִּמּוֹ שֶׁכְּתוּב (מִשְׁלֵי ט, ה): "לֶכֶוּ לְחָמוֹ בְּלְחָמִי", כִּי הַתּוֹרָה הוּא הַדַּעַת הִנְל שֶׁמֶשֶׁם מִקְבֵּל הַלְחָם חַיִּית לְהַחֲיוֹת אֶת הָאָדָם, וְהָעַקֵּר עַל-יְדֵי הָרְמֻזִים וְכוּ' כִּנְל.

וְזֶה בְּחִינַת בְּרַכַּת הַמּוֹצִיא שֶׁמְבָרְכִין עַל הַלְחָם, שֶׁמִּשְׁנָה בְּרַכָּה זֹאת מִכָּל בְּרַכַּת הַנִּהְיִין, כִּי פּוֹרְטִין בָּהּ בְּפִירוּשׁ מְקוֹם יֵצִיאֵת הַלְחָם, כִּי מְבָרְכִין 'הַמּוֹצִיא לְחָם מִן הָאָרֶץ' וּמִזְכִּירִין 'הָאָרֶץ' בְּפִירוּשׁ, מָה שֶׁאֵין בּוֹ כָּל בְּרַכַּת הַנִּהְיִין - שֶׁמְבָרְכִין וְכִי בּוֹרָא פְּרִי הָעֵץ אוֹ הָאֲדָמָה אוֹ שֶׁהִכָּל וְכוּ' וְאֵין מִזְכִּירִין בְּפִירוּשׁ שֶׁיֵּצֵאוֹ מִן הָאָרֶץ, אֶף-עַל-פִּי שֶׁבְּאֵמַת כְּלָם הוּצִיא הֵשֶׁם יְחִבְרָךְ מִן הָאָרֶץ, כִּי "הַכָּל הִיָּה מִן הָעֵפֶר" (נִקְמָת ג, כ). אֶף מִחֲמַת שֶׁעַקֵּר שְׂבִיעִית הָאָדָם וְחַיִּיתוֹ הוּא עַל-יְדֵי הַלְחָם בְּיוֹתֵר, עַל-כֵּן בְּרַכָּה זֹאת חֲשׂוּבָה מִכָּל מִכָּל וּמִזְכִּירִין בָּהּ בְּפִירוּשׁ שֶׁהוּצִיא הַלְחָם

עַקֵּר אֱלֹהוֹתוֹ יְחִבְרָךְ מִתְּגַלָּה בְּהָאָרֶץ הַזֹּאת דִּיקָא

כָּל הַמַּאֲכָלִים הֵם טַעֲמִים לְחֵלֶם שְׂרָוִת הָעַקֵּר

וְיַעֲלֶי-בֶן הַלְחָם חֲשׂוּב וְעוֹלָה עַל כָּל הַמַּאֲכָלִים שֶׁבְּעוֹלָם אֶף-עַל-פִּי שֵׁשׁ בָּהֶם טַעֲמִים עֲרֹבִים וּמִתּוֹקִים מֵאֵד, כִּי כָּל עֲרֹבוֹתָם וּמִתִּיקוֹתָם שֶׁנִּמְשָׁךְ מִהַדַּעַת שֵׁשֶׁם כָּל הַעֲרֹבוֹת וּמִתִּיקוֹת הָאֵמַת נִוְכְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּהַתּוֹרָה 'מִי שִׁיּוּדַע מֵאָרֶץ-יִשְׂרָאֵל' (בְּלִקוּטֵי תַנְחָא סִינָן מ), שֶׁמִּתִּיקוֹת הַדַּעַת עוֹלָה עַל הַכָּל, וְכִמּוֹ שֶׁכְּתוּב (תַּהֲלִים יא, ט): "וּמִתּוֹקִים מִדְּבַשׁ וְנִפְתָּ צוֹפִים", כָּל זֶה אֵין לוֹ שְׂלֵמוֹת כִּי אִם עַל-יְדֵי הַלְחָם שֶׁהוּא עַקֵּר הָאֲכִילָה, כִּי שֵׁם בְּהַלְחָם נִעְלָמִים כָּל הָרְמֻזִים הִנְל שֶׁהֵם הָאֶרֶץ הָרָצוֹן שֶׁשֶׁם עַקֵּר

זֶהוּ בְּחִינַת מִלְחָמָה

לקוטי הלכות ארץ חיים

החכם
הלומד
מכל
אדם -
שלמד
מרבו
בחינת
הרמזים

כי כלל המשנה הקדושה הזאת שגלה בן זמא הוא בחינת הארת הדעת דקדושה הנ"ל המבאר בהתורה "כי מרחמם" הנ"ל. שנה עקר הכל, עקר קיום וישוב העולם כמו שכתוב שם. והתחיל מהעקר שהוא החכמה והדעת הנ"ל, ואמר: איזהו חכם הלומד מכל אדם - ובדאי אין פגותו שישתפק בזה לבר כמה שילמד מכל אדם ולא ללמד מרב כלל, כי הלא כבר הוזכרו רבותינו ז"ל (אבות א, ו): 'עשה לך רב וקנה לך חבר'. ואמרו (ברכות מו:): 'שכל מי שאינו משמש תלמיד חכם אפלו קרא ושנה וכו' הרי זה עם הארץ'. וכמה וכמה הפליגו רבותינו ז"ל לילך ולבקש רב וחכם אפלו במרחקים וכל החכמים שבעולם - כלם קבלו מרובם שקבלו מרובם עד רבי הראשון שהוא משה רבנו, עליו השלום. אך כונת התנא הוא איזהו חכם - שכתב קבל החכמה כראוי מרבו האמתי עד שראוי לקרות אותו גם בן בשם 'חכם', הוא הלומד מכל אדם - הינו ששקבל מרבו בחינת הרמזים הנ"ל. כי מי שקבל חכמת רבו כראוי על-ידי שהבין הרמזים שלו, אזי הוא יכול ללמד מכל אדם ולהבין מכלם רמזים להתקרב להשם יתברך, וכמו שכתב אדוננו מורנו ורבנו ז"ל (בהנחה "יהי מקץ - זכרון" סימן נד), שהשם יתברך מצמצם את עצמו מאין סוף ועד אין תכלית ומרמז לכל אחד רמזים בכל יום להתקרב לעבודתו על-ידי כל מחשבה דבור ומעשה וכו'.

בכל השיחות
שבעולם
אני
מוציא
עדותיך
שהוא
התורה

אבא להבין כל זה, צריכין להיות בקי מאד בדברי התורה שקבל מרבו עם הרמזים שבהם. ואז יוכל למצא דברי תורתו הקדושה בכל השיחות שבעולם, עד שילמד ויבין מהם חכמות ועצות אמיתיות להתקרב לעבודתו יתברך. כי בכל השיחות שבעולם יש בהם תורה נעלמת, רק שצריכין לתת לב לזה ולהיות בקי היטב בדברי התורה שקבל מרבו. וזהו שמביא הפסוק (תהלים קיט, טז): "מכל מלמדי השפלתני כי עדותיך שיחה לי". שכל השיחות שבעולם אני מוצא עדותיך שהוא התורה, ועל-ידי-זה: "מכל מלמדי השפלתני", כי בודאי זה שמוצא בכל השיחות שבעולם דברי תורה הנעלמים שם הוא יכול ללמד מכל אדם, ולהבין ולהשפיל מכל דבריהם ושיחותם רמזים להתקרב להשם יתברך (וכמו ששמעתי ממנו ז"ל (שיחות הר"ן סימן רד), שמי שקבי היטב בדברי תורתו יכול למצא בכל השיחות דברי תורה וכו'). נמצא, שהלומד מכל אדם זה בחינת החכם שמבין הרמזים של רבו, שעל-ידי-זה יכול ללמד מכל אדם כנ"ל.

השביעה, ועל-כן בהלחם אין מתגלה הערבות והמתיקות כל כך, מחמת ששם הרמזים הם בעולם גדול, אבל הם עקר החיות והשביעה וכו'. ועל-כן כל המאכלים הם טפלים להלחם שהוא העקר, כי עקר הדעת הם הרמזים שהם נעלמים בהלחם, שהם בחינת הארת הרצון שהם עקר השביעה וכו'.

נה. וזה (שם כו, ג-ד): אם תחנה עלי מחנה לא יירא לבי אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח, אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש וכו'. הינו כי מבאר לעיל, שעקר ההתגברות במלחמה של זה העולם הוא על-ידי הרמזים שהם בחינת הארת הרצון, כי אף-על-פי-כן אני רוצה האמת וכו', וכמבאר מזה בדברינו כמה פעמים (הלכות ברכת השחר, הלכה ה', אות צד: הלכות תחנון, הלכה ה', ועוד). וזה מבאר בסמיכות הפסוקים הנ"ל שאמר דוד: אם תחנה עלי מחנה לא יירא לבי אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח. ומפרש והולך, מהו זאת שהוא בוטח בו? שהוא מה שאחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שכתבי בבית ה' כל ימי חיי לחזות בנעם וכו', הינו בחינת ההתגברות הרצון והכפסוף דקדושה, שכל שאלתי ובקשתי מאת ה' תמיד היא רק אחת, שהוא - שכתבי בבית ה' כל ימי חיי וכו' - שאזכה לשבת בבית ה', לחזות בנעם ה' וכו' - שהוא רצון דקדושה. ומאחר שכל רצוני רק לזה וכל שאלתי ובקשתי כל ימי חיי הוא רק זאת, בזאת אני בוטח - בכל המלחמות שקמים עלי ובכל המתנות החונים עלי ומקיפים ומסככים אותי מכל צד ופני ומצדי צדדים, שאף-על-פי-כן לא אתירא מהם, כי אני בוטח בזאת, שהוא אחת שאלתי וכו', שהוא ההתגברות הרצון דקדושה שאני מתגבר בכל עת, שעל-ידי-זה יסייעני השם יתברך לנצחם ולשברם, כי עקר ההתגברות במלחמה הוא על-ידי הרצון דקדושה, וכו'.

נו. וזה בחינת סמיכות המשנה של פרק ד' (משנה א) דמסכת אבות שהוא: בן זמא אומר איזהו חכם? הלומד מכל אדם, שנאמר (תהלים קיט, טז): "מכל מלמדי השפלתני". איזהו גבור? הכובש את יצרו, שנאמר (משלי טו, לב): "טוב ארף אפים מגבור" וכו', איזהו עשיר? השמח בחלקו, שנאמר (תהלים קכח, ב): "אגיע כפיו כי תאכל אשריו וטוב לך" - אשריו בעולם הזה, וטוב לך בעולם הבא. איזהו מכבד? המכבד את הבריות, שנאמר (שמואל א' ב, ל): "כי מכבדי אכבד ובזי יקלדו".

עקר
ההתגברות
במלחמה
הוא על-ידי
הרצון
דקדושה

אשריו
בעולם הזה,
וטוב לו
בעולם הבא

והבדוק ויחזרו עבר על כלם. רק על אלו השלשה, הינו הבעל תפלה והגבור והמנוחה - לא עבר, עד שמצאו אותו בני מדינה אלו וקבלו אותו למלך פנ"ל; ולעת עתה הוא צריך להנהיג אותם לפי דרכם, כפי דרך חכמתם, עד אשר ברכות הזמן ישיב אותם אל האמת. ודברו עם החכם אודות בני המדינה הנ"ל, שנתעו ונבוכו כל-כך בשטות ועבודה זרה של ממון פנ"ל. ואמרו: אלמלא לא נתבדלנו ונתפזרנו כי אם בשביל אותה המדינה, להחזיר אותם למוטב - היה די לנו בזה, כי נתפששו ונתעו כל-כך; כי באמת כל הפתות הנ"ל, כלם נתעו ונבוכו, וצריכים לתקנם להשיבם משטותם

ולהחזירם אל התכלית האמתית, כי אפילו הפת שבחרו להם חכמה לתכלית, גם הם לא השיגו התכלית האמתית, וצריכין תקון ותשובה, כי בחרו בחכמות חיצוניות ואפיקורסות, אך מפל השעותיים הנזכרים לעיל, הוא פגול יותר להשיבם משטותם ולהחזירם אל האמת; אבל אלו נתעו בעבודה זרה של ממון, ונשקעו בה כל-כך ככל הנ"ל - עד שאי אפשר להשיבם מזה פנ"ל

(וגם החכם השיב להם ששלם גם כן מהמלך ששיל התאונות אפשר להוציא, אבל מתאון זו של ממון - אי אפשר להוציא את מי שנפל לתוכה; כי אם עלי-די הדרך שיש להתיר תכלי).

ונתרצה החכם גם-כן לילך עמהם, והלכו ארבעת יחד, וגם אלו האלקות השוטים הנ"ל הלכו

ער אלו גיגאנגען. (ואן ווי ער איז גיגאנגען, איז ער איבער גיגאנגען אלע גאר איבער ווי דיי דיינע איבער דעם ארט פון דעם בעל תפלה מיט דער גבור מיט דעם מנוחה איז ער נישט איבער גיגאנגען) ב"ו מדינה האבין אים גיפונען. און האבין אים אויף גינענען פאר א מלך. און לעת עתה דערווייל מוז ער זי פירן וועדליג זייער וועג. וועדליג זייערע חכמות. ב"ו דערנאך וועט ער זי ארויס פירן אויף דעם רעכטיגן אמת.

האבין זיי גישמוסט מיט דעם חכם. מכח דער מדינה וואס זיי זענען אזוי פארפירט גינארין אין דעם געלט. פנ"ל. און זיי האבין גיזאגט ווען מיר זאלן מער נישט פארנווארפן ווערין. און צושפרייט ווערין. גאר פון דער מדינה וועגן כדי מע זאל זיי פאר רעכטיג און אים קערין צום אמת. איז אויך כדאי. ווארין די זענען אזוי פארפירט גינארין. ווארין צום אמת די אלע כתות הנ"ל וואס איטליכע האט זיך אויס גיקליבן איר נארישקייט. די האבן גיזאגט כבוד. און די רציחה וכו' פנ"ל. זענען זיך אלע פארפירט גינענען. און מע האט זיי

אלע באדארפט ארויס פירן אויף דעם רעכטיגן תכלית. ווארין אפילו די ביתה וואס זיי האבין זיך אויס גיקליבן אז דער תכלית איז חכמה. די האבין אויך נישט דערלאנגט דעם אמתין תכלית. און זיי באדארף מען אויך ארויס פירן דערפון. ווארין זיי האבין זיך גינאלקן אין חכמות חיצוניות און אפיקורסות. לזשמיר פון אלע נארישקייט קאן מען גרינגער ארויס פירן. אבער די דאזיגע. זענען אזוי פארפירט גינארין אין דער עבודה זרה פון געלט. און זיי זענען דרינגען אזוי אריין גיפאלן. וואס סע נישט גימאלט זיי ארויס צו נעמען דערפון. און דער חכם האט זיי אויך גענעפערט. אז ער האט אויך גיהערט פון דעם מלך. אז פון אלע תאוות קאן מען ארויס נעמען. גאר פון דער תאוה פון געלט קאן מען נישט ארויס נעמען. סיידן דאך דעם וועג וואס סע איז פארהאנדן צו דער שווער פנ"ל. האט דער חכם גיזאגט. ער וועט אויך גיין מיט זיי, זענען זיי אלע פיר גיגאנגען. און די גאטין (דרייט דער שרייב פון

עמהם גם-כן פנ"ל.

והלכו ובאו למדינה אחת, ושאלו גם-כן את השומרים על ענין המדינה, ומי המלך שלהם. השיבו שמעת שהיה הרוח סערה הנ"ל, אז בחרו להם בני מדינה זו שהתכלית הוא הדבור, וקבלו עליהם דברן בעל לשון למלך. אחר-כך מצאו איש אחד שהיה בעל לשון ומליצה, ודברן מפלג מאד מאד, וקבלו אותו למלך, כי המלך מחל לו המלוכה, מאחר שהוא בעל לשון כזה. והבינו אלו הארבעה הנ"ל שבודאי זה הוא המליץ שלנו (והינו המליץ של המלך הנ"ל), ובקשו גם-כן אם אפשר להתראות עם המלך הזה. ואמרו שיודיעו לו ויקבלו רשות, והלכו ושאלו, ונתן להם

דער מדינה) זענען אויך מיט זיי גיגאנגען. זענען זיי גיקומען צו איין מדינה. האבין זיי אויך גיפונען די ווארטס. וואס פאר א מדינה איז דאס און ווער איז אייער מלך. האבן מען זיי גענעפערט. באשר דעמולט אז דער רוח סערה איז גיווען. דעמולט האבין זיך די לייט פון דער מדינה אויס גיקליבן. אז דער תכלית איז דער דיבור. האבין זיי אויך גינעמען. א דברן א בעל לשון פאר א מלך. דערנאך האבין זיי גיפונען זייער א גרויסן בעל לשון ומליצה און א דברן. האבין זיי אים אויך גינעמען פאר איין מלך. ווארין דער מלך האט אים מוחל גיווען די מלוכה ווייל ער איז אזוי א בעל לשון. האבין זיי זיך גישטויסן דאס מוז בודאי זיין דער מליץ פון אונזער מלך הנ"ל. האבין זיי אויך גיבעטן אויב סע איז מעגליך זיך צו זעהן מיט דעם מלך. האט מען זיי גענעפערט. מע מוז מקלדינען האט מען גימעלדינעט האט ער

רשות. ונכנסו אלו הארבעה אצל המלך של מדינה זו, והוא היה המליץ של המלך פנ"ל, והפירו זה את זה, והיה ביניהם גם-כן שמחה גדולה ובכיות פנ"ל. והלך המליץ עמהם גם-כן, והלכו יותר לבקש, אולי למצאו הנשואים דהינו המלך וכו', כי ראו שה' מצליח דרכם, שהם מוצאים בכל פעם את חבריהם; ותלו כל זה בזכות הבעל תפלה הנשאר שלהם, שהוא עוסק תמיד להתפלל על-זה, ועל-ידי תפלותיו זכו למצא את חבריהם הנ"ל, והלכו יותר, אולי יזכו למצא גם הנשאר. והלכו ובאו למדינה אחת, ושאלו גם-כן על ענין המדינה, ומי המלך שלהם. השיבו להם שהם מן הפת שבחרו להם את השמחה

גיהייסן אז זיי זאלן אריין קומען זענען זיי אריין גיקומען צו דעם מלך. און דאס איז גיווען דער מליץ פון דעם מלך. האבין זיי זיך דערקענט איז גיווען צווישן זיי אויך זייער א גרויסע שמחה און בכיות. איז דער מליץ מיט זיי אויך גיגאנגען זענען זיי ווייטער גיגאנגען וזכין. סאמער וועלן זיי גיפונען די איברקע. ווארין זיי האבין גיזעהן אז השם יתברך העלפט זיי. זיי גיפונען אלע מאל זייערע חברים. און זיי האבין דאס אלץ אנגיהאנגען אין דעם זכות פון זייער קשרין בעל תפלה וואס ער איז תמיד מתפלל דרום. און דאך זיינע תפילות זענען זיי זוכה אלץ צו גיפונען זייערע חברים זענען זיי ווייטער גיגאנגען סאמער וועלן זיי נאך גיפונען די איברקע. זענען זיי גיגאנגען און זענען גיקומען צו איין מדינה און זיי האבין אויך גיפונען וואס פאר א מדינה איז דאס און ווער איז אייער מלך. האט מען לעמוד הבא

י. על-ידי יראָה בא התלהבות.

יא. מי שמבזה בעיני עצמו, על-ידי-זה יבוא להתלהבות.

יב. על-ידי פְּנוּת הלב בא שמחה.

יג. מי שהוא רגיל בשחוק, בידוע שהוא רחוק מגדלת השם יתברך.

יד. על-ידי זמר תבוא לידי שמחה והתלהבות.

טו. כשתשמח את הצדיק תוכל לעבד את השם יתברך בשמחה.

טז. מי שמפרסם את הצדיק זוכה לשמחה.

יז. על-ידי בטחון בא שמחה.

יח. על-ידי תנועות הגוף בא התלהבות הלב.

יט. על-ידי אמונה שלמה תבוא למדרגה שתתאנה בגוף ונפש לעבודת השם יתברך.

כ. מי שמשים עצמו כשירים יזכה להתלהבות.

כא. על-ידי שמחה תפסת המוח נתגדל.

כב. השמחה היא סימן שהוא זרע ברוך ה'.

כג. הגשמים יורדין בזכות שמחת חתן וכלה.

כד. על-ידי שמחה של מצוה הקדוש-ברוך-הוא מסכף עליו.

כה. על-ידי שמחה בשמחת-תורה זוכה לעבד את השם יתברך באהבה.

כו. כשהשמחה באה לאדם פתאם, בידוע שזוכה לו חסד וישועה.

כז. על-ידי שמחה נתגלה כבודו של אדם; גם יזכה לדעת.

חלק שני

א. מי שהוא שמח תמיד, על-ידי-זה הוא מצליח.

ב. הנדרים והנדרבות מביאין שמחה.

שכרות

א. על-ידי שכרות נפל ממדרגתו.

ב. על-ידי שתית יין, לסוף שמקבל שחר.

ג. השכרות מביא לידי כפירה באמת, ולהורות לשקר.

ד. הקדוש-ברוך-הוא אהב מי שאינו משתפר.

ה. השמן מכטל השכרות.

ו. הראיה משפרת ביותר.

ז. על-ידי שכרות נפל להרהורי נאוף.

ח. השכור אין יכולת בידו להמתיק דינים.

ט. השכור אין מגלין לו רזין דאורייתא.

י. יין עם לבונה מטריפין דעתו של אדם.

חלק שני

א. מי שלהוט אחר עבודת אדמה, בא לידי אחד משלושה: או לידי שפיכות דמים, או לידי צרעת, או לידי שכרות.

ב. השכרות גורם גלות; גם גורם הוצאת זרע לבטלה.

ג. אי אפשר לשכרות שלא יביא לאיזה תקלה.

ד. על-ידי שכרות הוא שוכח

רב חנינא ורדאן. חנינא אבוי דרב נטשה. רב חנינא סבא. רב חנינא בר חזיא. רב חנינא. רב חנינא בר פפא. חנינא קרחנאה.

ר' חנינא בן דוסא. ר' חנינא בן זמליאל דבבנה. (ר' חנינא בן אנטיגוס). ר' חנינא בנו של ר' יוסי הגלילי. ר' חנינא בן אנטיגוס הפהן. ר' חנינא הגדול. ר' חנינא קרא. ר' חנינא בר חמא הפהן. ר' חנינא בר עקבא. ר' חנינא בר פפי. ר' חנינא בר פפא. ר' חנינא בר שלקא. ר' חנינא בן עגול.

ר' חנינא בריה דר' אדא. ר' חנינא בן תורתא. ר' חנינא טירטאה. ר' חנינא בר אבהו. ר' חנינא בר הלל. ר' חנינא מסורא דפרת. ר' חנינא מסורא. רב חנינא בר אבדימי. ר' חנינא בר ביבי.

ר' חנינא בר מניומי. ר' חנינא בר יוסף. רב חנינא. חנינא בן שמואל. ר' חנינא איש טבעון. ר' חנינא הנקן. ר' חנינא בר סיסרי. ר' חנינא בר סרסי. ר' חנינא בן סנסן. חנינא בר איסי. ר' חנינא בן פזי. ר' חנינא כתובא. ר' חנינא ענתיה. ר' חנינא בר אנדריי. ר' חנינא בן אורי. ר' חנינא בן עטל. ר' חנינא ברוקא. ר' חנינא בן עיזקא. ר' חנינא סגן הכהנים.

חנניה בן חזקיה בן גרין. ר' חנניה בן חננין מעשרה הרוגי מלכות. ר' חנניה בן חנינא. חנניה איש אונו. ר' חנניה בן עקבא. ר' חנניה בן יהושע.

בריה דר' אבהו. ר' חנניה בריה דר' איבי. חנניה בן יהודה. חנניה בריה דר' יסא. ר' חנניה בן חלניסי. ר' חנניה בן עקברי. רב חנניה דבית חורון. רב חנילאי בר אידי. רב חנילאי מחוונאה. חנמאל המצרי. ר' חנמאל. ר' חננאל בר פפא. רב חסא. רב חסדא הפהן. ר' חסדא בר יוסף. רב חסדא בר אשי. ר' חסדא בר אבדימי.

אות ט. טאבות רישבא. טאבי או טבי. טבי בר בריה דמרי. טבי. רב טבות. טבי עבד רבן זמליאל. רב טביומי. ר' טבלא בר טברי. רב טובי בר קיסנא. ר' טובי בר קיסנא. רב טובי בר רב נחמיה. רב טובי בר מתנה. ר' טובי בר יצחק. רב טובי ברב קטינא. רב טיטאי. ר' טולי. ר' טייפי סמוקה. ר' טרייא. ר' טרפון הפהן.

אות י. ר' יאשיה. ר' יאשיה דדריה דר' אלעזר. ר' יאשיה דאושא. ר' יאשיה מהוצל. ר' יאשיה בר יצאי. ר' ייבא סבא. ייבא חמוה דאשנין בר נדבך. ר' ייבא בר יוסי. ר' ידוע הפבלי.

יהודה בן טבאי. ר' יהודה בן בתירא. ר' יהודה בנו של רבי יוחנן בן זבאי. ר' יהודה הפהן. ר' יהודה בן אבא. ר' יהודה בן פבא מעשרה הרוגי מלכות. ר' יהודה בן דמא מעשרה הרוגי מלכות. אבא יהודה. ר' יהודה בן

בְּאֵמֶת מַעֲתָה עַל כָּל פְּנִים, חֲמַל עַל מַעַט יָמֵי שִׁישׁ לִי לְהַתְמַהֵמָה עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם הַעוֹבֵר. "לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנִבֵּא לִבְּב חֲכָמָה, שׁוֹבָה יְיָ עַד מָתִי וְהַנְחֵם עַל עֲבָדֶיךָ, שֶׁבָּעֲנוּ בְּבִקְרָה חֲסִדְךָ וְנִרְנְנָה וְנִשְׁמַחָה בְּכָל יָמֵינוּ. שִׁמְחָנוּ בְּיָמֹת עֲנִיתָנוּ שָׁנוֹת רֵאִינוּ רָעָה. הַשִּׁיבָנוּ יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְנִשְׁבָּחָה, חֲדָשׁ יָמֵינוּ כְּקֶדֶם. יְהִי חֲסִדְךָ יְיָ עֲלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יַחֲלֹנוּ לָךְ. יְהִי יְיָ אֱלֹהֵינוּ עִמָּנוּ כַּאֲשֶׁר הָיָה עִם אֲבוֹתֵינוּ, אֵל יַעֲזָבֵנוּ וְאֵל יִשְׁשָׁנוּ. לְהַטּוֹת לִבְבָנוּ אֵלָיו לִלְכֹת בְּכָל דְּרָכָיו וּלְשֹׁמֵר מִצְוֹתָיו וְחֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו אֲשֶׁר צִוָּה אֶת אֲבוֹתֵינוּ. וְיִהְיֶה דְבָרֵי אֱלֹהִים הַתְּחַנֵּנִתִי לִפְנֵי יְיָ קְרוֹבִים אֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יוֹמָם וְלַיְלָה לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט עַבְדּוֹ, וּמִשְׁפָּט עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל דָּבָר יוֹם בְּיוֹמוֹ, לְמַעַן דַּעַת כָּל עַמִּי הָאָרֶץ כִּי יְיָ הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד."

תפילה קו

מיוסד על תורה רעיון בליקוטי מוהר"ן

אֱלֹהֵי, נַצּוֹר לִשְׁנוֹי מֶרֶע וּשְׁפָתִי מִדְּבַר מִרְמָה, וְלִמְקַלְלִי נִפְשִׁי תִדּוֹם וְנִפְשִׁי כַּעֲפָר לִכְל תִּהְיֶה. רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם אֲדוֹן הַשְּׁלוֹם זַכְּנוּ לְהִיּוֹת אִישׁ שְׁלוֹם בְּאֵמֶת, שְׁאֻזָּבָה לְהִיּוֹת אוֹהֵב שְׁלוֹם וְרוֹדֵף שְׁלוֹם תָּמִיד בְּאֵמֶת וּבִלְבַב שָׁלֵם. וְלֹא אֲחֻזֵּיק בְּמַחֲלָקֶת כָּלֵל לַעֲוֹלָם, וְאֶפְלוּ נֶגֶד הַחוֹלְקִים עָלַי וְקָמִים כְּנֶגְדִי וְחוֹתְרִים חֲתִירוֹת תַּחְתִּי חֶסֶד וְשְׁלוֹם, וְעוֹשִׂים לִי מַה שֶׁעוֹשִׂים הַרְחָקוּן יִשְׁמְרֵנִי, תִּזְכְּנִי וְתַעֲזָרֵנִי שְׁלֹא אֶעְמַד

כְּנֶגְדָם לַעֲשׂוֹת לָהֶם כְּנֶגְדָם כְּמוֹ שֶׁהֵם עוֹשִׂים לִי, רַק אֲדַרְבֵּא אֲזָכָה לָדוֹן אוֹתָם לִכְף לִכְף זָכוֹת וְלַעֲשׂוֹת לָהֶם כֹּל הַטּוֹבוֹת, וְלִקְנִים בְּאֵמֶת וְנִפְשִׁי כַּעֲפָר לִכָּל תִּהְיֶה. כְּמוֹ שֶׁתּוֹב: "אֵל תֹּאמַר כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לִי כֵן אַעֲשֶׂה לוֹ אֲשִׁיב לְאִישׁ כַּפָּעֵלוֹ", וּבִתְיֹב: "אֵל תֹּאמַר אֲשַׁלְמָה רַע, כְּנָה לִנִּי וְיוֹשַׁע לָךְ". וְאֲזָכָה לְהִיּוֹת כַּעֲפָר מִמֶּשׁ, שֶׁהִכָּל דְּשִׁין עָלֶיהָ וְהִיא נוֹתֶנֶת לָהֶם כֹּל הַטּוֹבוֹת. וְעַל יְדֵי זֶה אֲזָכָה לִכְסֹל וְלִהְיוֹת מַחֲשֻׁבוֹת אוֹיְבֵי וְשׂוֹנְאֵי, וְלֹא תַעֲשִׂינִה יְדֵיהֶם תַּשִּׁינִה". וְיִקְנִים בָּהֶם: "כּוֹרֶה שַׁחַת בַּהּ יִפֹּל וְגוֹלָל אֲבָן אֵלָיו תִּשׁוּב", וְכָל הַקָּמִים עָלַי לָרַעַה מִהֲרַה הִפֵּר עֲצָתָם וְקִלְקַל מַחֲשַׁבְתָּם.

וְתַפְתַּח עֵינֵי לִבִּי וְדַעֲתִי שְׁאֻזָּבָה לִידַע וְלִהְבָּחִין בֵּין מַחֲלָקֶת שֶׁל רִשְׁעִים לְמַחֲלָקֶת שֶׁל צַדִּיקִים, וְאֲזָכָה לְהִאָּמֵן בְּאֵמֶת שֶׁהַמַּחֲלָקֶת שֶׁל צַדִּיקִים הִיא טוֹבָה גְּדוֹלָה לִּי שֶׁהֵם חוֹלְקִים עָלַי, כִּי מְרִימִין וּמַנְשָׂאִין אוֹתוֹ עַל יְדֵי זֶה, וּמַמְתִּיקִים דִּינִים מְעֻלָּיו. וְלֹא תַנִּיחֵנִי לְטַעוֹת חֶסֶד וְשְׁלוֹם בְּהַמַּחֲלָקֶת שֶׁל צַדִּיקִים כָּאֵלוֹ הִיא מַחֲלָקֶת גְּמוּרָה חֶסֶד וְשְׁלוֹם, כְּדֵי שְׁלֹא לִתֵּן אֲחִיעֶזֶר לְהַמַּחֲלָקֶת דִּסְטָרָא אַחֲרָא בְּזֹאת הַמַּחֲלָקֶת דִּקְדָּשָׁה שֶׁל צַדִּיקִים. וְיִקְנִים כִּי מִקְרָא שְׁתָּבוֹב: "וּתְבַט עֵינֵי בְּשׁוּרִי, בְּקָמִים עָלַי מִרְעִים תִּשְׁמַעְנָה אֲזָנִי. צַדִּיק פִּתְמָר יִפְרַח, כְּאֶרֶז בְּלִכְנוֹן יִשְׁגָּה".

אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִים מִלֶּךְ שֶׁהַשְּׁלוֹם שְׁלוֹ, אֲתָה יוֹדַע אֵת כָּל רְבוּי הַמַּחֲלֻקֹּת שֶׁנִּתְרַבָּה בְּדוֹרוֹתֵינוּ בְּכַמָּה אֲפָנִים, בֵּין צַדִּיקִים בִּינוֹנִים וּרִשְׁעִים. וְהַמַּחֲלָקֶת דִּסְטָרָא אַחֲרָא רּוֹצֶה לְהַתְגַּבֵּר וְלִהְתַּפְשֵׁט בְּכָל יוֹם, בְּאַתְגִּילָא וּבְאַתְפָּסָא עַד אֲשֶׁר רַבִּים נִכְשְׁלוּ וְנָפְלוּ עַל יְדֵי רְבוּי הַמַּחֲלָקוֹת וְחִלּוּקֵי הַדַּעוֹת וּפְרִיד לִבְבוֹת שֶׁנִּתְרַבָּה מְאֹד בְּדוֹרוֹתֵינוּ בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים. כִּי נַעֲשֶׂה כְּשֶׁגּוֹרֵא בֵּין תַּלְמִידֵי חֲכָמִים וּבֵין הַגְּלוּיִם אֲלֵיהֶם, עַד אֲשֶׁר קָשָׁה לְהַבְחִין וְלִהְבָּדִיל בֵּין הַמַּחֲלָקֶת דִּקְדָּשָׁה לְמַחֲלָקֶת דִּסְטָרָא אַחֲרָא. וְרַבִּים נָפְלוּ מֵאֲמֻנַת חֲכָמִים עַל יְדֵי זֶה לִגְמִרִי, וְעַל יְדֵי זֶה נָפְלוּ לְמַה שֶׁנָּפְלוּ רַחֲמָנָא לְצֻלָּן. כִּי אֲמֻנַת חֲכָמִים יִסּוֹד כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה, כִּי הֵם חִיֵּנוּ וְאֶרֶץ יָמֵינוּ, וּבִלְעָדָם לֹא נִרִים אֵת יְדֵינוּ וְאֵת רַגְלֵינוּ בְּשׁוֹם דְּבָר שֶׁבִּקְדָּשָׁה. וּבְצֻק הַעֲתִים אֲשֶׁר אֶרֶץ עָלֵינוּ הַגְּלוּת וּמִשְׁפָּח עָלֵינוּ הַשְׁעָבֹד, וְדַעֲתָנוּ אֵינָה צְלוּלָה כָּלֵל, אֵין אֲתִי יוֹדַע עַד מָה, אֵיךְ לְהַתְנַהֵּג בְּזֶה, וְאֵיךְ לִכְוֹן דַּעֲתִי בְּזֶה. אֵל מִי מְקַדְּשִׁים אֲפָנָה. שְׁקִדְתִּי וְאֵהִיָּה כַּעֲפּוֹר בּוֹדֵד עַל גִּג, וְאֵינִי יוֹדַע מֵאֵין יָבֵא עֲזָרִי. כִּי בְּעַר אֲנִכִּי מֵאִישׁ וְלֹא בִּינַת אָדָם לִי, לְהַבְחִין וְלִידַע מִי הֵם הַצַּדִּיקִים וְהַחֲכָמִים הָאֲמִתִּיִּים שִׁישׁ לָהֶם כַּח לִיעֵץ אוֹתִי עֲצוֹת אֲמִתִּיּוֹת וְלִהְדַּרְיָכֵנִי בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר וְהָאֵמֶת וּלְקַרְבְּנִי אֱלֹהֵי אֲבִי שְׁבַשְׁמִים. וּבְעוֹנוֹתֵי הַרְבִּים דַּעֲתִי

הַצָּרָה כָּל כָּף עַד אֲשֶׁר אֵינִי יוֹדַע אֶפְלוּ לְפָרֵשׁ שִׁיחֲתִי לִפְנֶיךָ בְּזֶה בְּשַׁלְמוֹת כְּרָאוּי, כִּי צְרוּת לִבִּי הִרְחִיבוּ מְאֹד מְאֹד בְּלֹא זֶה. וְנוֹסֵף לָזֶה, רְבוּי הַמַּחֲלָקֶת וּפְרִיד לִבְבוֹת שֶׁנִּתְרַבָּה בְּעוֹלָם, בְּכַמָּה בַּחֲנוּת וְאֲפָנִים וְעוֹנִיִּים שׁוֹנִים. וְעַתָּה אֵינִי יוֹדַע כָּלֵל מַה לַעֲשׂוֹת אֵיךְ לְהַתְנַהֵּג, וְאֵיךְ לְדַבֵּר, וְאֵיךְ לַצַּפְצָף וְאֵיךְ לְרַמֵּז, וְאֵיךְ לְהַתְפַּלֵּל עַל זֶה. וְאֵינִי מְבַלְבֵּל בְּשִׁכּוֹר, וְאֵינִי יוֹדַע כָּלֵל הֵיכֵן אֲנִי בְּעוֹלָם, וּמַה יְהִיָּה הַסּוֹף וְהַתְּכֵלִית מִמֶּנִּי.

מְלֹא רַחֲמִים חוֹמֵל דְּלִים, "מַצִּיל עֲנִי מִחֻק מִמֶּנּוּ וְעֲנִי וְאֲבִיוֹן מִגּוֹזְלוֹ", לְמַדְנִי אֵיךְ לְפָרֵשׁ שִׁיחֲתִי לִפְנֶיךָ עַתָּה, אֵיךְ לַעֲזוֹר רַחֲמִיךָ הָאֲמִתִּיִּים עָלַי עַתָּה. הַצִּילֵנִי מִרִּיב וּמַחֲלָקֶת בְּכָל הָאֲפָנִים, עֲזָרֵנִי וְהוֹשִׁיעֵנִי וְהַצִּילֵנִי שְׁלֹא יַחֲלֹקוּ וְלֹא יִרְיֻבוּ עָלַי לֹא בְּגִשְׁמִיּוֹת וְלֹא בְּרוּחָנִיּוֹת, לֹא לְמַעַלָּה וְלֹא לְמַטָּה, וּשְׁמַרְנִי וְהַצִּילֵנִי שְׁאֵנִי לֹא אֵהִיָּה חוֹלֵק עַל שׁוֹם אִישׁ כְּשֶׁר שֶׁבְּעוֹלָם, מִכָּל שֶׁכֵּן שְׁלֹא יְהִיָּה בְּלִבִּי שׁוֹם צַד מַחֲלָקֶת עַל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים. וּבִכְרִט עַל צַדִּיקִים שׁוֹכְנֵי עֵפֶר קְדוּשִׁים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ הַמָּה. וְלֹא אֲצֹא לְרִיב עִם שׁוֹם אָדָם, רַק אֲזָכָה לְאַהֲבָה אֵת כָּל יִשְׂרָאֵל וְלִהְחַזִּיק בְּשְׁלוֹם עִם כָּלֵם, וְלִקְנִים בְּאֵמֶת מִקְרָא שְׁתָּבוֹב: "סוֹר מֶרֶע וַעֲשֵׂה טוֹב בְּקֶשׁ שְׁלוֹם וְרַדְפָּהוּ".

וְתִזְכְּנִי לְהַמְשִׁיךְ עָלַי וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל

חזרה לתוכן העניינים

יום רביעי

לנצח עוד יום

מ' ע"א דתנן: שתי אמות, שתי מקלות שאורכן אמה. ע' היו בשושן הבירה, יציעו שעשוי על שער המזרח שהיה נקרא שושן הבירה. אמה אחת היתה על קרן מזרחית צפונית. ואחת היתה על קרן מזרחית דרומית. והאמה שעל קרן מזרחית צפונית היתה יתירה על האמה של משה, שהיתה בת ששה טפחים, חצי אצבע. והאמה שעל קרן מזרחית דרומית היתה יתירה עליה חצי אצבע. נמצאת השניה, יתירה על של משה אצבע. ולמה היו אחת גדולה ואחת קטנה? ולא תסיגי להו בשל משה שהיתה קטנה משתיקה. [רש"י פסחים פ"ג, א']

משום שהיו אומנים נוטלין חומר מהקדש באמה הקטנה ומחזירין באמה הגדולה כדי שלא יבואו לידי מעילה.

תרתיה אמות גדולות שהיו שם למה לי?

חיא למלאכה דכספא וזהבא, שהיתה בתוספת חצי אצבע כדי שלא יפסידו האומנים הרבה. וחדא שהיתה בתוספת אצבע במלאכה דבניינא. ובאותה אצבע של תוספת אמת הבנין של הקדש אמרו ששעורה הוא אחד מארבעה בטפח של אדם.

רב נחמן בר יצחק, ואי תימא רב הונא בר נתן אמר: שיעור האצבע נאמר ביחס לאותה ששנינו הכא לענין מומין: או שיש בשר בין חוליא לחוליא מלא אצבע:

מתניתין:

אין לו ביצים. או אין לו אלא ביצה אחת היו מום.

רבי שמעאל אומר: אם יש לו שני כיסין [כיס אחד חלוק לשניים ויבירת חלוקתו מבחון] בידוע הוא שיש לו ב' ביצים ואין כאן מום. אבל אם אין לו אלא כוס אחד - אין לו אלא ביצה אחת והיו מום.

רבי עקיבא אומר: ביש לו ב' כיסין לא אמרינן בידוע שיש לו ב' ביצים. אלא, מושיבו אותו את הכבוד על עכונו, על אחוריו וממערך, וממשמש בכיס ובכסלים. אם יש שם ביצה נוספת סופו לצאת. ואם אינה יוצאת היו מום.

מעשה שמועך ולא יצא, ונשחט, ונמצאת הביצה דבוקה בכסלים -

והתיר רבי עקיבא דבכל זאת היו מום הדואיל ולא יצאה על ידי מיעוק הרי לא היתה הביצה במקומה. ואסר רבי יוחנן בן נורי הואיל ונמצאת הביצה.

גמרא:

והיונן בה: אמאי איצטריך למיתני אין לו ביצים? ליתני רק דין אין לו אלא ביצה אחת, ואנא אמנא: השתא אין לו אלא ביצה אחת אמרת הוי מומא. אין לו כלל מביבטיא? ומבארינן: חסורי מיחטרא והכי קתני: אין לו שתי ביצים בשתי כיסין, אלא בכיס אחד. אי נמי, יש לו שתי כיסין וביצה אחת, הרי זה מום.

רבי שמעאל אומר: יש לו ב' כוסים, בידוע שיש לו ב' ביצים. ומודה רבי ישמעאל שאם אין לו אלא כוס אחד, כמו שאין לו אלא ביצה אחת דמי.

ואתא רבי עקיבא למימור: "בידוע שיש לו ב' ביצים" לא אמרינן. אלא, מושיבו על עכונו,

וממערך, ממשמש, אם יש שם ביצה סופו לצאת. ואם אינה יוצאה היו מום.

שנינו במשנה: **ומעשה שמועך ולא יצא.** תניא: אמר רבי יוסי: מעשה בפירן שם הכפר של בית מנחם, שמועך של ישראל? דכיון שאתה דבוקה בכסלים. והתיר רבי עקיבא, לפי שלא נמצאת במקומה. ואסר רבי יוחנן בן נורי, הואיל ונמצאת.

אמר לו רבי עקיבא לרבי יוחנן בן נורי: עד מתי אתה מכלה ממונן של ישראל? דכיון שאתה אוסרו לאוכלו בחוץ, אין לו תקנה אלא קבורה. אמר לו רבי יוחנן בן נורי לרבי עקיבא: עד מתי אתה מאכיל לישראל נבילות?

ותמהני: נבילות? וכי לא מושחט שחטייה? אלא שם תאמר טריפות. והא לא איסור טריפות הוא. אלא, הכי אמר לו רבי יוחנן לרבי עקיבא: עד מתי אתה מאכיל ישראל קדשים בחוץ שאין בבכור זה מום, ובקדשתו הוא.

מתניתין:

בכור שהוא בעל חמש רגלים, או שאין לו אלא שלש רגלים. ושרגליו קלוטות עגולות כשל חמור. והשחול והכסול.

איהו שחול?

שנשמטה ירכבו ממקום חיבורה, וכגון דלא איעכל ניביה, שלא נרקב הגיד שמחובר בראשו. דאי איעכל ניביה הוי טריפה. וכסול, מהו?

שאתה מירכותיו גבוהה משל חברתה, שמקום חיבור הירך הקדמי "בוקא דאטמא" עלה למעלה על הגב יותר מאשר בחברתה. וזהו הנאמר בתורה "ישר ושה שרוע וקלוט". "שרוע" הוא אבר גדול מחבירו. "קלוט" פרטותיו קלוטות. רש"י וקרא כ"ב, כ"ג.

גמרא:

אמר רב הונא: לא שנו דבעל חמש ושלש רגלים היו רק מום ואינו טריפה, אלא שחסר ויתר ביד, היינו ברגליו הקדמיות.

אבל אם השינוי הוא ברגל, טריפה נמי הוי. ואפילו ברגל מיותרת.

והטעם: דכל יתיר כל אבר שהוא יתר על מה שצריך להיות, כנטול דמי. ונמצא שהרגל המיותרת כאילו החסירה את אחת משתי הרגלים. ובהמה שניטל ירך וחלל שלה הוי נבילה. ואם יצאה כל הרגל ממקום חבורה הוי טריפה.

אמר רב פפא: הא דתנינן ושרגליו קלוטות כשל חמור היו מום.

לא תימא, דעגולין ולא סדיקין פרטותיו, שבוה דין דמות לרגליו של חמור מכל וכל.

אלא כיון דעגולין ובוה דמות לחמור, הוי מומא, אף על גב דסדיקין.

שנינו במשנה: **והשחול והכסול וכו'.**

תנו רבנן: איזהו כסול? ואיזהו שחול? שחול, שנשמטה ירכבו.

כסול, שרגלו אחד בתוך הכסל. ורגלו אחד על גבי הכסל.

דבר הבהמה שהירך מחוברת לאלה סמוך לכסלים, ולא למעלה מן הכסלים. וזו הירך על גבי הכסל.

תנא: השרוע, והקלוט.

שרוע, שנשתרברב ירכבו. שאתה מירכותיו גדולה

מחברתה.

קלוט, שרגליו קלוטות, עגולות. כשל חמור וכשל סוס.

מתניתין:

נשבר עצם ידו, רגלו הקדמית, ועצם רגלו האחרית הרי אף על פי שהשבר אינו ניכר אינו מום.

מומין אלו, נשבר עצם ידו, ועצם רגלו, מנה אילה ביבנה והודו לו חכמים.

ועוד ג' מומין הוסיף.

אמרו לו: לא שמענו אלא אלו המומין שהוזכרו בפרקין.

ואלו המומין שהוסיף אילה:

את שגלגל עינו עגול כשל אדם, דאין זה רגיל שיהא גלגל עין הבהמה עגול כשל אדם.

ופיו דומה כשל חזיר, ששפתו העליונה עורפת על התחתונה.

ושנטל רוב המדבר של לשונו, רוב החלק של הלשון שאינו דבוק לחכו, ובאדם נקרא "החלק המדבר".

בית דין של אחריהם אמרו: הרי זה מום. [במשנה שבמשניות הגירסא: הרי אלו מומין, וקאי אכולהו שהוסיף אילה. עי' חזו"א].

גמרא:

שנינו במשנה: נשבר עצם ידו ועצם רגלו אף על פי שאינו ניכר.

ופרכין: אינו ניכר מי קא הוי מומא?

אמר רב פפא: אינו ניכר מחמת עצמו שאין השבר נראה. אבל ניכר מחמת מלאכה. שצולע בהלכות. וקרי להילוך מלאכה, שזו היא מלאכתו.

שנינו במשנה: **מומין אלו מנה אילה** ביבנה, שגלגל עינו עגול כשל אדם.

והיונן בה: מדדיו מום, למימרא, דלאו היינו אורחיה שיהא גלגל עין של בהמה עגול כשל אדם.

ורמיננו: אשה המפלת וולד שצורתו כמין בהמה חיה ועוף, בין טמאין בין טהורין, הרי אם זכר הוא הוולד תשב לזכר, כאילו ילדה וולד אדם זכר שבעה ימי טומאה וליג' ימי טהרה. ואם נקבה הוא הוולד, תשב כנקבה, י"ד ימי טומאה וס"ט ימי טהרה.

ואם אינו ידוע, אם הוא זכר או נקבה, **תשב לזכר ולנקבה,** דמספק תנהא לחומרא שתשב י"ד ימי טומאה כנקבה, ושבעים ימי טהרה כזכר, דברי רבי מאיר.

ואמר רבה בר בר חנה, אמר רבי יוחנן: מאי טעמא דרבי מאיר דאמר היולדת מין בהמה חיה ועוף הרי היא טמאה בטומאת לידה כוולד מעליא?

הואיל וגלגל עינו עגול כשל אדם. וכיון שדומה לאדם הרי היא טמאה לידה. ומוכח שרגילות היא שגלגל עין בהמה הוא כשל אדם.

וקשיא על הא דאמר אילה במשנתיו.

אמר רב יוסף: לא קשיא. הא באוכמא, החלק השחור של העין רגיל להיות כשל אדם.

הא בצריא, כל בית מושב העין אין ררכו להיות כשל אדם.

שנינו במשנה: **ופיו דומה כשל חזיר.**

אמר רב פפא: לא תימא דבעינן שיהיה דומה לגמרי לחזיר, דשפיר שפיו עגול ופרוס, ששפה

לעמוד הקודם

מסורת הש"ס

על אלו מומין פרק ששי בכורות

עין משפט
גר מצוה

לֹא אֶמִּי פִּיחַ מִהֶלֶסֶת מַעֲלֵה
הַלֵּסֶה הִי:
לֶחֶב בִּגְמִי פִּיחַ מִהֶלֶסֶת בִּצְרוּת
הִלֵּי ה' וּפִיחַ מִהֶלֶסֶת בִּצְרוּת
מִקְדָּשׁ הִלֵּי חַן טוֹר יִיד פִּיחַ מִהֶלֶסֶת
לֶחֶב בִּגְמִי פִּיחַ מִהֶלֶסֶת חִסְדֵּי
מִזְבֵּחַ הִלֵּי הַכֹּהֵן עֲשֵׂי יִיד
טוֹר יִיד פִּיחַ מִהֶלֶסֶת
ה' (מִי פִּיחַ מִהֶלֶסֶת בִּצְרוּת מִקְדָּשׁ
הִלֵּי חַן):

[illegible]

שימה מקובצת

[illegible]

רבינו גרשום

[illegible]

נמי הוי. דכל יתיר כנטול דמי
ותנן בהמה שנחתכו רגליהו
האכרובה ולמפלעא טרפה דשם
ישנו לצומת הגידים: שרגלו
אחת נכנסת בתוך הכסלים
ורגלו אחת על גבי הכסל לטוף
הכסל כדרכו: שנשתרבה ויכו.
האכרובה מכחרתה: ושניטל רוב
המדרב של לשונו. רוב מן
הלשון שנפרד מן התיך התחתון

וְאִם אִתְּךָ מִתְּנִין נִטְלִין בְּקִטְנָה. כִּשְׁהֵיוּ מִתְּנִין
גְּדֻלָּת אַחַת שְׁעוֹשִׁין בְּשׁוֹשׁן הַבִּירָה: שֶׁלֹּא
הַיִּלְכָךְ מִמְּחִירִין בְּגְדוּלָה: וְתַרְסִי לִמָּה
וּרְחַ הִיא מִתְּנִין בְּשֶׁל מִשָּׁה וּמְחִירִין

[illegible][illegible]

בִּיבְנֵה הַדְּרוֹר לִךְ חֲכָמִים וְעוֹד
וְלֹא תִשְׁכַּח לַעֲשׂוֹת עֵינֶיךָ כֹּשֶׁל
(א) בְּלִשְׁוֹנוֹ בִּלְדֹם שֶׁל אַחֲרֶיךָ
מִמֶּר בֶּרֶךְ פָּאָא אִינִי בְּכַחַת
הַזֶּכֶּר: לְמִימָרָה לִדְרֹךְ הַיִּינוֹ
בֵּין תַּמְאִין בֵּין תַּחֲרוּן אִם זָכֵר
לִשְׁכֹּחַ לִדְרֹךְ וְלִקְבָּעַה דְּבִרִי "מִלֵּ"
הַחֹאֵל תִּגְלַע עֵינֶיךָ עוֹלָם כֶּשֶׁל
וְהוּא: וְפִי דוֹמָה כֶּשֶׁל חוּדִי:
כִּינֵי פִדְרִים אֵל עַבְדְּךָ
מִנֵּר גְּרִי הַיְּהוּדָה אִי לִתְנִיָּא
לְרֹב הַמְדַּבֵּר שֶׁל לִשְׁוֹנוֹ:
לִשְׁוֹן וְשֹׂאֵל (א) בִּלְחֲכָמִים
עֲשִׂיתָ מִשּׁוֹם דְּרֹךְ רַ"י דוֹמָה
לִינִי רַבְנָן עֲלֵיהּ לִדְרֹכֵי בִּשְׁפָתוֹ
יִפְתָּה עַל הַעֲלִיבוֹת הֵיוּ אֵל מוֹם
וּמִשְׁעָה

עגול: פסח לזכר. ימי טומאה שבעה
שבועיים וימי טוהר דזכר דליל יח
ז' הואיל דומה לאדם בגלגל העין:
ז' קרי צירא והוא ודאי [אין] עגול
ליונה ולחיים העליונות שודפות על
א' פנה. דדמי להאי "מעשה דקדמי
ומעשה

וְיִשְׂרָאֵל הָיָה כְּמִשְׁכַּן הָאֱלֹהִים וְיִשְׂרָאֵל הָיָה כְּמִשְׁכַּן הָאֱלֹהִים וְיִשְׂרָאֵל הָיָה כְּמִשְׁכַּן הָאֱלֹהִים

וששון הכירה אחת על קרן מורחית צפונות אחת על קרן מורחית דרומית שעל קרן מורחית צפונות היתה יתירה על משה חצי אצבע ושעל קרן מורחית דרומית היתה יתירה עליה חצי אצבע נמצאת יתירה על של משה אצבע ולמה היו אחת גדולה אצבע מנה (ב) ו^ט כשהיו אומנין נוטלין בקמה מחזירין בגדולה שלא יבואו לידי מעילה תרתי למה לא הויה דכספא וזבא ותרדי מניין רב נחמן בר יצחק ואי תימא רב הונא ב^ט נתן ל^א לאותה ששננו (ג) שיש בערב בין חוליא לחוליא מלא אצבע: מתני' – אין ל^א יצאין ואין ל^א קלם ביצה אחת ל^א ישמעאל יצאין ואין ל^א שני ארבעין ואין ל^א רביעי' ואין ל^א

שני כסין אין לו אלא ביצה אחת ר"ע אומר
 שם ביצה סופו צרצת מעשה שמעך ולא
 כסלים והתיר דאמר ברי רוחן ג' גורי:
 וכן אמרת ויהי מומא אין לו כלל במעיה
 ית' ביצים בשתי כסין אלא בכים אחד א"נ שתי
 ששטלא אומר יש לו ב' כסות בדיוק ושם
 חד משן לו אלא ביצה אחת דמי ואשא
 לא מושריב על קטנו וממך אם ש' ביצה
 לא יצא וכו': תניא א"ר יוסי מעשה בפין
 יצאת ונשמה ומנצת בדוקה בכסלים והתי
 מר לו ר"ע לר' יוחנן ג' גורי עתה אתה
 ג' יוחנן ג' גורי לד"ע עתה אתה מאכל
 חמיה אלא טריפות לא איסור טריפות הוא אלא
 גשים בחיו: מתיב' יבעל המש רגלים
 (שהוא) קלוטות כשל חמור והשתחו ורובסו
 שול: שאתה (א) (ב) כשליש גבוהה: נמי א"ר
 תר ביד אבל יברגל מרפה נמי הוי דכל יתר
 ימיא עסול ולא סריקין אלא כיון דעגילי א"נ
 י"א איזהו כשל ואיזהו שחול שחול ששנמטה
 כסכל ורגלו אחד ע"נ כסכל תנא השערות ו
 יכיו קלוט שרגליו קלוטות כשל חמור וכשל

[illegible]

מלאכתו: דלאו היינו אורחים. שיהא גלגל יום של בהמה ופס' טהורין: לזר ולקנען. לחמורא ימי טומאה נדקבה. איז. דלמר ידעלס מין בהמה טמאה ים לזר כולד מעלל. דאזר קלן חורס: כמ. ציירה. כל ימי מוצש' ה' הליזן וקנען מכל וכל דשפיד ופרים. שפיד פיו עגול פרים ששפה דשפיד שצחיו העליונות הולכות ומתחדדות כשפוד: גב'.

שואל הדיור. יליע שעשוי ענ שער מזרח ומ
עם האומנין לעשות קך וכך אמות מלאכה ל
יבואו לידי מעילה. שלא יהנו מן ההקדש ד
לי בחד סגי קא (בזוהר) [לכד מאוזה]
לאוזה (ש) שדולה הימנה חזי אכעז:

[illegible]

הגהות הב"ח

[illegible]

לְעֻזֵי דָמִיעַ"י

33המה שנחתכו רגליה מן הארכובה
ולמעלה טריפה ועוד בוקא דלטמא
דשף מדוכמיה טריפה: לא סימא.
דמכל וכל דומות לחמור דעגילין ולא

חובת בנין

[illegible][illegible][illegible]

עלינה ולחיים העלינות עודפות על התחנות. אלא כיון דפרוס, הוי מום אף על גב דלא שפיר שנינו במשנה: ושניטל רוב המדרב של לשונו. מתניתין מני - רבי יהודה היא. דתניא: ואת שניטל רוב הלשון הוי מום. רבי יהודה אומר: האי "רוב הלשון" - רוב המדרב של לשונו:

מתניתין:

מעשה שהיה הלח התחתון עורף על העליון. ושאל רבן שמעון בן גמליאל לחכמים. ואמרו: הרי זה מום.

גמרא:

והיוני בה: מאי תנא? ומתריצין: משום דתנן במשנה הקודמת "פיו דומה לחזיר" ופליגי רבנן עליה דר' אילה דאמר הוי מום. וקאמרינן: כי פליגי רבנן עליו דרבי אילה, דאמרי "לא שמענו אלא אל", בשפתו עלינה עודפת על התחתונה. אבל כשהתחתונה עודפת על העליונה מודים רבנן דהרי הרי זה מום.

מ' ע"ב תעלה מייתנין: מעשה נמי שלח התחתון עורף על העליון. שאל רבן שמעון בן גמליאל לחכמים. ואמרו: הרי זה מום.

ומקשינן: והא מום זה גבי מומי אדם כהן הוא דתנן: שפתו העליונה עודפת על התחתונה או שתחתונה עודפת על העליונה הרי זה מום ופסול לעבודה. ומשמע דבבהמה לא הוי מום. והטעם: גבי אדם כהן הוא דכתיב בפרשת מומי הכהן "איש איש מורע אהרן", ודרשינן: "איש" ששוע בורעו של אהרן הוא דבעי מומא להפסל, אבל אם אינו שוע בורעו של אהרן, שהוא משונה משאר הבריות, אפילו בלא מום נמי מיפסיל. אבל בבהמה לא.

ואילו את אמרת דבבהמה נמי הוי מומא?

ומתריצין: אמר רב פפא: לא קשיא, הא דאית בה עצם. דהיכא שעצם הלחי התחתונה עודפת על העליונה הוי מום אפילו בבהמה ובהכי איירי מתניתין דהכא. הא דהוא מום רק באדם, דלית בה עצם. כלומר שהעצם אינה עודפת אלא השפה התחתונה בלבד עודפת על העליונה בזה אמרינן דבאדם הוי מום כיון שאינו שוע בורעו של אהרן, אבל בבהמה לא.

מתניתין:

און הגדי שהיתה כפולה, שהיה לו און בתוך און, בזה אמרו חכמים: בזמן שהוא עצם אחד, שהסחוס [התנן] הוא אחד ורק מתחבר למטה באליה הוי מום.

ואם אינה עצם אחד שהסחוסים אינם מחוברים, אינו מום.

רבי חנניא בן גמליאל אומר: זנב הגדי שהוא דומה לשל חזיר. ושאיין בה בונב שלש חוליות, הרי זה מום.

גמרא:

תנו רבנן: פיו בלום, צר, ורגליו מבולמות, כפות רגליו צרות. אם מחמת הרינו, אינו מום. אם מחמת העצם, שהשפתיים פתוחות יפה, אך עצמות הלחי אדוקות שאינו יכול להרחיב אותן

ובשהוא אוכל מרחיב השפתיים הרי זה מום. וכמו כן ברגל. שאם כל קף הרגל צרה אינו מום ואם רק העצם צרה והבשר מתרחב ומתפשט הרבה מעבר לעצם הרי זה מום.

נלשון אחר ברשי: פיו בלום - נפוח. אם מחמת הרוח, שהתנפח מחמת רוח והצטנן אינו מום כיון שיחזור לקדמותו. ואם מחמת שהעצם עבה ביותר, הרי זה מום.

אזינו כפולות בחססיות אחת שהתנך הוא אחד, הרי זה מום. בשתי חססיות אינו מום.

שנינו במשנה: רבן גמליאל אומר זנב הגדי שהוא דומה לשל חזיר.

אמר רב פפא: לא תימא דהוי מומא משום דקטינא, שהיא דקה מאד כשל חזיר.

אלא דכריבא, עגולה כונב החזיר, אף על גב דאלימא, שאינה דקה כמותו מכל מקום הוי מום, דונב הגדי אינו עגול אלא רחב.

שנינו במשנה: או שאין בה שלש חוליות.

אמר רב הונא: בגדי, שתים שתי חוליות בונב הרי זה מום. שלש חוליות אינו מום שזוהו דרכה.

בטלה, שלש חוליות בונב הרי זה מום. ארבע חוליות אינו מום.

מתיביי מהא דתניא: בגדי, אחת הרי זה מום. שתים אינו מום. בטלה, שתים הרי זה מום. שלש אינו מום. וקשיא לרב הונא דהכא תני בגדי אחת

ובטלה שתים. ואילו רב הונא אמר: בגדי שתים ובטלה שלש?

ויביתא דרב הונא!

ורב הונא, מאי טעמא קאמר הכי? מתניתין אטעיתה. איהו סבר, מדרשא דמתניתין גבי

און, איירי בגדי. סיפא, דתני גבי זנב ושאיין בה שלש חוליות. נמי בגדי. ומהא נפקא ליה שבגדי

שתים הוי מום אבל שלש לא.

ולא היא, אלא רשעא דמתניתין גבי און איירי בגדי. וסיפא גבי זנב איירי בטלה. אבל בגדי, רק

באחת הוי מום וכדקתני ברייתא.

מתניתין:

רבי חנניא בן אנטיגנוס אומר: את שיבלת בעינו, ושנמגם עצם ידו ועצם רגלו.

ושנמסק עצמו של פיו העצם שלמעלה מן החניכיים. [והחניכיים עצמם שנינו לעיל לט א דאפילו

נפגמו או נגממו הוי מום].

עניו אחת גדולה ואחת קטנה. אזנו אחת גדולה ואחת קטנה. ובלבד שיהיה

ההבדל בין האזנים ניכר לכל, במראה. אבל לא

שההבדל יהיה ניכר במדה, שבראיית העין אינו ניכר, אלא על ידי שמדדו והבחינו שיש הבדל.

רבי יהודה אומר: אחת מביציו גדולה כשתים בחברתה הוי מום.

ולא הורו לו לרבי יהודה חכמים.

גמרא:

והיוני בה: למימרא דיבילת הוי מומא. ורמניהו, ממתניתין דלקמן: ואלו שאין שוחטין

עליהן לא במקדש ולא במדינה. דפסולים למזבח, אך אינו מום גמור לישוט עליו בחוץ - בעל גרב,

מין שחין, ובעל יבלת. ומוכח דיבילת לא הוי מום?

ופרכינן: ותסברא, דיבילת לא הוי מום גמור? הא יבילת כתיבא באורייתא. דכתיב: "עורת או

שבור, או חרוץ או יבילת".

ומתריצין: הא לא קשיא. הא, דתני דאינו מום גמור, כשהיבילת בגופו. הא דתני דהוי מום, כשהיבילת בעינו.

ואכתי מקשינן: מכדי קרא סתמא כתיב, מה לי בגופו ומה לי בעינו?

ומתריצין: אלא לא קשיא, הא דאית בה עצם הא דלית בה עצם.

יבילת דקרא, איירי דאית בה עצם. הלכך בין בגופו בין בעינו הוי מום.

מתניתין דידן ודלקמן איירי דלית בה עצם. הלכך אנו מחלקין בין גופו לעינו, דבעינו הוי מומא

ובהכי איירי מתניתין דידן, ובגופא לא הוי מומא גמור ובהכי איירי מתניתין דלקמן.

ומקשינן: וכי יבילת דלית לה עצם הנמצא בגופא, פסולי הוי? והרי תלתול בעלמא הוא וכשר

אפילו למזבח [ותחיתיו בשר התליות נקרא "תלתול"]? דתניא: רבי אלעזר אומר: בעלי התלתולין,

פסולין בארם כהן דאינו שווה בורעו של אהרן, וכשירין בבהמה.

והדרגן מדלעיל. ומתריצין: אלא מתניתין אידי ואידי ביבילת בעינו. ולא קשיא, הא דהוי מום

גמור, כשהיבילת נמצאת בשחור של העין הא דפסול רק למזבח, כשהיבילת בלבן שבעין.

ופרכינן: והא תניא לעיל נלח. בן: אין מומין בלבן וכשר אפילו למזבח, [והטעם, דלבן אינו עין אלא שומן

העין].

ומתריצין: אלא אידי ואידי, בין מתניתין דלקמן דיבילת מיפסל למזבח ובין הא דתניא אין מומין

בלבן, מיירי בלבן. ואמר ריש לקיש לא קשיא. הא דקתני במתניתין אין שוחטין במקדש מיירי

דאית בה ביבילת שער, ופסול הואיל והוא מגונה. הא דתניא אין מומין בלבן וכשר לשחוט במקדש,

דלית בה שער.

ומתניתין דידן דקתני דהוי מום גמור, איירי בשחור של עין, ואף על גב דלית בה עצם. ויבילת

דקרא איירי ביש בה עצם ואפילו בגופו. נמצא שלמסקא יש בזה ד' סוגים:

א. יבילת בגופו, אם יש בה עצם הוי מום גמור ואם אין בה עצם כשר אף למזבח.

ב. בעינו, בשחור, הוי מום גמור [אף דלית בה עצם]. ג. בעינו, בלבן, יש בה שער, פסול למזבח. ולא

הוי מום גמור לשחוט עליו בחוץ.

ד. בעינו, בלבן, ואין בה שער, כשר למזבח. שנינו במשנה: עניו אחת גדולה ואחת קטנה.

תנא: גדולה - כשל עגל. קטנה - כשל אווז. שנינו במשנה: אזנו אחת גדולה וכו' רבי יהודה

אומר: שתי ביציו וכו' ולא הורו לו חכמים. והיוני בה: ורובן, דלא הורו לו בביצים, עד כמה

תהא חברתה קטנה ומכשרי? ומשנינן: תניא: אחרים אומרים: אפילו אינה

לביצה השניה אלא כפול כשרה.

מתניתין:

זנב העגל שאינה מגעת באורכה לערכוב, לפרק שבירך [וכדמפרש לקמן], בזה אמרו חכמים: כל

מרבית עגלים כן! כך דרך תרבותם וגידולם של העגלים שזנבם מגיע עד הערכוב. וכל זמן שהן

העגלים מגדילין, הן נמתחות עד למטה. הלכך אם הזנב אינו מגיע לערכוב הוי מום.

באיזה ערכוב אמרו?

רבי חנניא בן אנטיגנוס אומר: בערכוב שבאמצע הירך. וכדמפרש בגמרא.

י לפני־שֶׁבֶר יִגְבֶּה לִב־אִישׁ וּלְפָנָי כְּבוֹד עֲנוּהוּ: י מִשִּׁיב דָּבָר
בְּטֶרֶם יִשְׁמַע אֹתָהּ הֵיאֵלֹו וּכְלָמָה: י רֹחַ־אִישׁ יִכְלָל
מַחְלָהוּ וְרוּחַ נִכְאָה מִי יִשְׁאֲנֶה: י לב נבון יִקְנֶה־דַּעַת וְאֵזֶן
חֲכָמִים תִּבְקֶשׁ־דַּעַת: י מתן אדם ירחיב לו ולפני גדלים
יִנְחֲנוּ: י צדיק הראשון בריבו יבא־יבא־יָהוּ וְחִקְרוּ: י מדינים
יִשְׁבִּית הַגּוֹרֵל וּבֵין עֲצוּמִים יִפְרִיד: י אֶח נִפְשָׁע מִקְרִית־עֵז

רש"י

שהבית נרצף ברצפת אבנים הסוככים על
הארץ קרוי איש משכית: (יד) רוח איש. רוח
גבר שהוא איש גבור ואינו נותן דאגה בלבו
ומקבל כל הבא עליו בשמחה ובתבוא: יכבץ
מחללו. אין כחו סר מעליו: (טז) מתן אדם
ירחיב. כפשוטו, ומדרשו בנותני צדקה מדבר
שמרחיב לו חלקו לע"ל וגם בחייו לפני
גדולים ינחנו ואומרים עליו שהוא חשוב:

מצודות ציון

במשכיתו. ענינו הלפני גדלים אֲנִים והוא מלשון
סָכַן וְסָכַן כְּמוֹ וְאֵלֶּן מִשְׁכִּית (ויקרא כ"ו): (יד) יכבץ.
ענין קבלה וחקירה כמו הסמים וגוי לא יכלולן (מלכים
ב' ט'): מחללו. מלשון חולל: נכאה. שצורה:
(טז) מתן. ממנה והדיון: (יח) יִשְׁבִּית. יבטל כמו שנת
נוגש (שפינוס י"ד): (יט) כברית. הוא כעין מקל משניים

מצודות דוד
שירצה ומתחזק שם: (יא) דון. העושר היא לו
לקרית עוז כי לפעמים יתחזק בו לפדות נפשו
ממות. במשכיתו. האוצר אשר בחדרי משכיתו
היא לו כחומה חזקה וכפל הדבר במ"ש:
(יב) יגבה לב. כי המקום מגדלו בעבור יגבה לבו
למען תכפל צערו בבוא השבר. ולפני כבוד ענוה.
כי הכבוד הוא גמול הענוה א"כ הענוה תקדם
לה: (יג) כְּמֶרֶם יִשְׁמַע. עד לא יבין דברי השואל: היא לב.
כהגון וכראוי: (יד) רוח איש. רוח השכלי אשר באיש יסבול ויחזיק חולי הגוף כי היא מנהגת את
הגוף בבריאותו ואף כי בחליו אבל כשהרוח עצמה נכאה ושבורה בעצב ויגון מי ישאנה כי אין הגוף
נושא אותה להחזיקה כי אם היא את הגוף: (טז) לב נבון. מי שיש לו לב נבון הנה מעצמו יקנה הדעת
בבנית הלב אבל החכמים שאין בידם אלא מה ששמעו הנה אונם תבקש ותחזור אחר הדעת לשמוע
מוזלת כי אין להם בינה להבין מעצמם: (טז) מתן אדם. הנצרך בעסקיו ללכת לפני גדולים שמתן
שנותן ירחיב לו הדרך והוא מנהיג אותו לפני הגדולים: (יז) צדיק. הבא ראשון בריב יזמה לצדיק
בריבו כי יוכל להטעים דבריו ולהכניסם בלב הואיל ולא אמר מי בחלוק וכאשר יבא רעהו ויאמר
החלוק ידימה לשקרן וירבה לחקור בדבריו: (יח) מדינים. הגורל יבטל המריבה בדבר חלוקת דבר
מה כי ע"י הגורל יבורר חלק כל אחד ואחד: ובין עצומים. בין המחזיקים במריבה יפריד הגורל ולא
יריבו עוד מעתה: (יט) אֶח נִפְשָׁע. אֶח הנפשע מאחיו מ"מ בבוא עליו צרה יחזיק במעוז אחיו הפושע

וּמְדוֹנִים וּמְדוֹנִים כְּבָרִיחַ אֲרָמוֹן: י מִפְּרִי פִי־אִישׁ תִּשְׁפַּע בְּטֶנּוּ
תְּבוּאָת שְׁפָתָיו יִשְׁפַּע: יא מוֹת וַחַיִּים בִּיד־לֶשׁוֹן וְאַהֲבִיָּה יֹאכֵל
פְּרִיָּה: יב מִצָּא אִשָּׁה מִצָּא טוֹב וַיִּפֶּק רִצּוֹן מִיָּהוּה: יג תַּחֲנוּנִים
יִדְבַּר־רֶשׁ וְעֲשִׂיר יַעֲנֶה עֲזוֹת: יד אִישׁ רָעִים לְהִתְרַעֵעַ וְיֵשׁ אֹהֵב

דבק מאח:

יט * טוֹב־רֶשׁ הוֹלֵךְ בְּתִמּוֹ מַעֲקֵשׁ שְׁפָתָיו וְהוּא כָּסִיל: יג * אֹתָהּ
בְּלֹא־דַעַת נִפְשׁ לֹא־טוֹב וְאֵין פְּרָגִלִים חוֹטָא: י אֹתָהּ אָדָם

רש"י

לעולם כברית זה שנועלים בו שערי ארמון
שלא יכנסו בו: (כא) ואהביה יאכל פריה.
אוהב את לשונו ומרגיל לתורה אוכל שכרה
בעה"ד: (כב) מִצָּא אִשָּׁה מִצָּא טוֹב. מצא
תורה, וכמשמעו אשה טובה: ויפק רצון.
ויוציא, זה פשוטו, ד"א אדם שמצא אשה
ומצא טוב ויפק רצונו אותו האיש מוציא
רצון מהקב"ה, רבי יוסף קרא: (כג) תַּחֲנוּנִים
יִדְבַר רֶשׁ. דרך זה בכך ודרך זה בכך למדך

מצודות ציון

לחזק הדלת לסגור: ארמון. היכל מלך: (כב) ויפק.
יולא כמו יפיק מנוה (שפינוס א'): (כג) עזות. חוקים
וקצות: (כד) לִהְיוֹת רָעִים. מל' רע ומכר: (ב) ואין.
ענין מהירות כמו ולא אץ לֵבָא (שפינוס ב'): (ג) תספף.

מצודות דוד

יותר מקרית עוז והמריבה שביניהם לא תתמיד
והרי הוא כברית המברית לנעול שערי ארמון
אשר לא יתמיד להיות נעול כי אנשים רבים
רגילים לבוא בשער ארמון: (ב) מִפְּרִי. מאמרי פיו
תשבע בטנו ר"ל הגמול הכפפעל הטובה היא אם
רעה: תְּבוּאָת. האמרים הבאים משפתי ישבע וכפל הדבר במ"ש: (כא) בִּיד־לֶשׁוֹן. בכח הלשון סור
המות והחיים אם ידבר בד"ת יחיה ואם בלשון הרע ימות: ואהביה. האוהב להרבות בה אמרים יאכל
פריה אם טוב ואם רע: (כב) מִצָּא טוֹב. כי היא עזרתו בעמלו: ויפק רצון מו'. כי מצילתו מן החטא:
(כג) תַּחֲנוּנִים. עם כי עניי ידבר דבריו בתחנונים ובהכנעה עכ"ז ישיב לו לפעמים העשיר דברי עזות:
(כד) אִישׁ רָעִים. האיש יאהב את הרעים למען יתרועעו עמו ויתחברו אליו כי לפעמים ימצא אוהב
הדבק לאהבו באהבת נפש יותר מן האה ולזה יחפץ בחברתם בעבור הטובה הבאה לפעמים:
(א) הוֹלֵךְ בְּתוֹמּוֹ. שאינו מרמה בפיו לאסוף הון והרי הוא בעניו: מַעֲקֵשׁ. ממי שהוא מעקש בשפתי
לרמות בני אדם והוא הלא לכסיל יחשב כי לא יצליח בה: (ב) גַּם בְּלֹא דַעַת. אפי' העובר עבירה
בלא דעת וכוונה מ"מ בודאי לא טובה נפשו כי יאונה לצדיק כל און: ואין. הממהר ברגלים ללכת אל
המקום אשר נשאו לבו הנה לחוטא יחשב כי מהראוי להתבונן תחילה פן יבא מזה דבר פשע:

משלי פרק יב

סז

תִּסְלַף דְּרָכּוֹ וְעַל־יָהוּה יִזְעַף לָבוֹ: - הוֹן יִסִּיף רַעִים רַבִּים וְדֹל מִרְעָהוּ יִפְרֹד: ה עַד שְׁקָרִים לֹא יִנְקָה וַיִּפִּיחַ כְּזָבִים לֹא יִמְלֹט: ו רַבִּים יַחֲלוּ פָנֵי־נָדִיב וְכָל־הָרַע לְאִישׁ מִתֵּן: ז כָּל אַחִיר־שׁ שִׁנְאָהוּ אִף כִּי מִרְעָהוּ רָחֲקוּ מִמֶּנּוּ מִרְדָּף אֲמָרִים לֹא־יִזְחַק: ח קִנְיַת־לֵב אֲהָב נַפְשׁוֹ שֹׁמֵר תְּבוּנָה לְמַצֵּא־טוֹב: ט עַד שְׁקָרִים

רש"י

עליו, ורבותינו פירשו גם בלא דעת, בכופה את אשתו לתשמיש המטה בעל כרחיה: ואין ברגלים חוטא זה הבורעל ושונה, ד"א זה המהלך על גבי עשבים בשבת: (ג) אִוֵּלֶת אדם תסלף דרכו. בעונו בא לו הרע כי באולתו תסלף דרכו ועבר עבירו ונפרעין ממנו וכבדו לו הצרה וזעף לבו על הקב"ה וממהר אחר מדת הדין כגון אחי יוסף שאמרו מה זאת עש' אלהים לנו (בראשית כב): (ד) הוֹן יִסִּיף רַעִים רַבִּים. אוהבים רבים ויש לפותרו במי שלמד תורה: (ו) רַבִּים יַחֲלוּ פָנֵי נָדִיב וכ' הרע. הכל נעשים רעים: לֹא־יִזְחַק מִתֵּן. יש לפותרו כעונת צדקה ויש לפותרו במרביצי תורה: (ז) כָּל אַחִיר־שׁ קרוביו: אִף כִּי מִרְעָהוּ רָחֲקוּ. וכל שכן מרעיו ושושביניו ואוהביו: מִרְדָּף אֲמָרִים. לא המה. אומר פלוני

מצודות דוד

מעקס כמו וסלף נס (נפל מ"י): יִזְעַף. יעקס כמו זעף ה' אשף (מסכת י"ז): (ח) וַיִּפִּיחַ. ענין אמיצה: (ו) רַבִּים גְּדוּלִים וְטַעֲמוֹנִים כְּמוֹ רֵזִי הַמֶּלֶךְ (ירמיה מ"ב): יִנְקָשׁ כמו ויחל משה (שמות ל"ג): מרעהו הדל כמורה: (ח) לֹא יִנְקָה. עם כי לא הוזה כב"ד ולא קבל ענשו לא ינקה מדין של מעלה: לֹא יִמְלֹט. כי בעבור שרגילו לדבר כזב סופו להעיד שקר ולא ימלט מן העונש כאשר יזום: (ו) רַבִּים גְּדוּלִי העם מחלים פני הנדיב להשיג נדבת לבו וכל הרעים יתחברו לאיש הנותן מתן: (ז) אִף כִּי. אם אחי שהם עצמו ובשרו שנאוהו כ"ש שכל אחד מרעהו רחק ממנו עד כי רחקו כולם: מִרְדָּף. אף כי יירדף אמריו להשתעשע עמהם בדברים בעלמא לא ישמעו לו והמה לו לעצמו הואיל ואין שומע להם: (ח) קִנְיַת־לֵב. לפי שהדעת הוא בלב אמר קונה לב ור"ל קונה הדעת הוא אוהב נפשו והשומר תכונה בלבו לכל ישכחה הוא סיבה למצוא טוב: (ט) לֹא יִנְקָה. אף אם לא הוזה לא ינקה מדין של

משלי פרק יב

סז

לֹא יִנְקָה וַיִּפִּיחַ כְּזָבִים יֹאבֵד: - לֹא־נִאֲוָה לְכַסִּיל תִּעֲנֹג אִף כִּי־לַעֲבֹד מִשַּׁל בְּשָׂרִים: י שֶׁכֶּל אָדָם הָאֲרִיךְ אָפוֹ וְתִפְאָרְתּוֹ עֹבֵר עַל־פִּשְׁעוֹ: יא נָהָם בַּפִּפִּיר זֶעַף מִלֶּךְ וּכְטַל עַל־עֵשֶׂב רִצְוֹנוֹ: יב הוֹת לֹאֲבִיו בֶּן כָּסִיל וְדֹלָף טוֹד מִדִּינֵי אִשָּׁה: יג בֵּית וְהוֹן נִחֲלַת אֲבוֹת וּמִיָּהוּה אִשָּׁה מִשְׁפָּלַת: יד עֲצֵלָה תִּפְּלֵל תִּרְדָּמָה וּנְפֶשׁ רַמִּיָּה תִּרְעֵב: טו שֹׁמֵר מִצְוָה שֹׁמֵר נַפְשׁוֹ בְּיוֹזֵה דְּרָכּוֹ יוֹמָת יָמוֹת: יז מְלֹוֹה יִהְיֶה חוֹנֵן דֹּל וְגִמְלוֹ יִשְׁלֹם־לוֹ: יח יֹסֵר בֶּנֶךְ

רש"י

הקב"ה חיך שאני מגרה בך את הדוב לכך ותשא אשת אדוניו וגו' (ס"ט ל"ט) (בב"ר): (י) לֹא נִאֲוָה לַכַּסִּיל תִּעֲנֹג אִף כִּי לַעֲבֹד. ק"ו הוא שאין נאה שעבד ימשול בנדיבים: (יא) שֶׁכֶּל אָדָם הָאֲרִיךְ אָפוֹ. כמו להאריך, אם עשה כן שכל הוא לו: ותפארתו. הוא שיעבור על מדותיו: (יב) נָהָם בַּפִּפִּיר זֶעַף מִלֶּךְ. הקב"ה: (יג) הוֹת לֹאֲבִיו. דלף גשמים היורד בבית ומטריה וטורד ליושבי הבית כך מדיני אשה רע': (יד) עֲצֵלָה תִּפְּלֵל תִּרְדָּמָה. העצלות מביאה לידו שינה, זו היא המליצה, אבל

מצודות ציון

(י) נִאֲוָה. נאה ויפה: (יב) נָהָם. כן נקרא שאנא הארי וכן ארי נוהס (לקמן כ"ט): זֶעַף. נעס: (יג) הוֹת. שכוון לז: ודלף. ענין טפטוף כמו דלפה ענין (י"ז) (י"ז) (י"ז). מורד. ענין גרושן כמו ולך טרדן (ירמיה ד'): מעלה: יֹאבֵד. סופו לאבדון כי יבא לידי עדות שקר: (י) לֹא נִאֲוָה וגו'. כי בהיותו מתענג בטוב יחזיק בכסילות: אִף כִּי. כ"ש שלא נאה שהעבד ימשול בשרים כי עוד יכריח כולם אחר רוע תכונתו אשר קנה בעבודתו: (יא) שֶׁכֶּל. השכל שבאדם היא מארכת אפו כי היא תייסרו שלא לצאת לריב מהר. ותפארתו. התפארת הנאמר בו היא שיאמרו עליו שהוא עובר ומוחל למי שפשע נגדו: (יב) נָהָם וגו'. כעס המלך יחידר כנהמת כפיר אריות ורצון המלך היא טובה כשל היורד על העשב כי ביד המלך להשפיל או לרומם: (יג) הוֹת. בן כסיל יסבב הוות לאביו: ודלף. כמו טפות המטר הדולף לתוך הבית אשר יטריד את בני הבית ללכת ממנו כן מריבות האשה יטריד את בעלה להתרחק ממנה: (יד) נִחֲלַת. ינחל האדם מאבותיו: ומהו וגו'. כי אין הדבר תלוי ביד אבותיו: (טו) עֲצֵלָה. העצלות תפיל על בעליה שינה עמוקה כדרך היושב בטל: ונפש רמיה. המתאזה להיות נזון מן המרמה ולא ממעשה ידיו סופה תרעב כי לא בכל עת יוכל לרמות: (טז) בְּיוֹזֵה דְּרָכּוֹ. המבזה את הדרכים הראוים אליו ימות בלא עתו: (יז) מְלֹוֹה וגו'. לעמוד הבא

מצודות דוד

מלטמא באהל, מטמא במגע ובמשא. דבר אחר, כל בשר המת, שהוא פחות מפזית, טהור. רב בננינו ורב מנינו של מת, אף על פי שאין בהם רבע, טמאין. אמרו לו לרבי יהושע, מה ראית לטהר בשניהם. אמר להם, לא. אם אמרתם במת שיש בו רב ורבע ורקב, תאמרו בחי שאין בו רב

ורבע ורקב:

פרק ז

א. העיד רבי יהושע ורבי צדוק על פדיון פטר חמור שמת שאין בו לפהן כלום, שרבי אליעזר אומר חיבין באחריותן פחמש סלעים של בן. וחקמים אומרים, אין חיבין באחריותן אלא כפדיון של מעשר שני:

רבינו עובדיה מברטנורה

של שיש, עד שנודע בודאי שאין בו תערובת רקבון של בגד או של עץ או עפר אחר. אבל מת שנקבר בכסותו או בארון של עץ או בעפר, אין לו רקב. וכן מת שנקבר חסר אבר אין לו רקב:

פרק ז העיד רבי יהושע. פדיון פטר חמור שמת. שה שהפרישו לפדיון פטר חמור ומת: כחמש סלעים. של פדיון הבן שהיב באחריותן: כפדיון מעשר שני. דאם אבר אינו חייב באחריותו, דההוא כסף חייביה רחמנא לאכול בירושלים, והא אול ליה. וטעמא דרבי אליעזר, שכן מצינו שהיה הכתוב פטר חמור לבכור אדם, שנאמר (שמות ל"ד) ופטר חמור תפדה בשה וגו' וכל בכור בניך תפדה: וחקמים אומרים. אמר קרא (במדבר י"ח) אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה, לפדייה הקשתיו ולא לדבר אחר:

ב. לא פסלו את ציון. דהקלו בציר של חגבים טמאים שאינו אוסר תערובתו, מפני שאין להם דם ואינו אלא לחלוטית בעלמא. וזו היתה משנה ראשונה. ועדותו של ר' צדוק הוסיף על משנה ראשונה לומר שהוא טהור, דלא מבעיא דאינו אוסר את תערובתו אלא אפילו הוא עצמו טהור:

ב. העיד רבי צדוק על ציר חגבים טמאים שהוא טהור. שמשנה ראשונה, חגבים טמאים שנקבשו עם חגבים טהורים, לא פסלו ציון:

ג. העיד רבי צדוק על זוחלין שרבו על הנוטפים שהם פשרים. מעשה היה בבירת הפליא, וכא מעשה לפני חכמים והקשירוהו:

ד. העיד רבי צדוק על זוחלין שקלחן בעלה אגוז שהן פשרים. מעשה היה באהלוא, וכא

רבינו עובדיה מברטנורה

ג. על זוחלין שרבו על הנוטפים. זוחלין הן כגון נהרות שהם נגרים על גבי קרקע. לשון זוחלי עפר (דברים ל"ב). ודינן כמעין שהן מטהרים בזוחלין ובכל שהן, והן כשרים לקדש בהן מי חטאת ולטבילת זבים. נוטפים, הן כגון מי גשמים, ודינן כמקוה לטהר בארבעים סאה ובאשבורן, ופסולים למי חטאת, שאינן מים חיים, וכן לטבילת זבין. וכשנתערבו זוחלין בנוטפין ורבו הזוחלין, דינן כזוחלין, וכשרים לקדש בהן מי חטאת ולטבילת זבים, ומטהרים בזוחלים ובכל שהן: בבית הפליא. שם מקום:

ד. בעלה אגוז. הקליפה החיצונה של אגוז, דהיינו הקליפה הירוקה כשהיא לחה. אם עשאה כמין מרוב להיות המים הזוחלים נכנסים בה ומקלחים ממנה לחוץ, דין זוחלים יש למים המקלחים ממנה, והם כשרים למי חטאת ולטבילת זבים וכו'. ולא אמרינן הואיל ונכנסו בתוך קליפה זו שיש לה בית קבול ומשם מקלחין לחוץ שוב לא יהיה להם דין זוחלים, לפי שאותה קליפה אינה חשובה כלי: לפני לשכת הגזית.

מעשה לפני לשכת הגזית, והקשירוהו:

ה. העיד רבי יהושע ורבי יקים איש הדר על קלל של חטאת שנתנו על גבי השרץ שהוא טמא. שרבי אליעזר מטהר. העיד רבי פפיס על מי שנזר שתי נזירות שאם גלח את הראשונה יום שלשים, שמגלח השנייה יום שלשים. ואם גלח יום שלשים עולה לו אחד, יצא, שיום שלשים עולה לו מן המנין:

סנהדרי גדולה שיושבים בלשכת הגזית: ה. קלל של חטאת. כלי חרס שאפר פרה מונח בו. תרגום וכדה על שכמה (בראשית כ"ד) וקולתה על כתפה: שנתנו על גבי השרץ. ולא נטמא הכלי שאפר הפרה בתוכו, דהא אין כלי חרס מיטמא מגבו, אע"פ כן האפר טמא, משום דמונח במקום טמא, והתורה אמרה (במדבר י"ט) והניח מחוץ למחנה במקום טהור: ש' אליעזר מטהר. דסבר הואיל והכלי שהאפר בתוכו טהור הוא, שפיר קרינא ביה מקום טהור. ואין הלכה כר' אליעזר: על מי שנזר שתי נזירות סתם. וכל סתם נזירות שלשים יום: שאם גלח את הראשונה יום שלשים. דלכתחלה לא מבעיא ליה לגלח אלא יום שלשים ואחד, כדי שתהיה נזירות שלשים יום גמורים. ואם גלח יום שלשים, עלתה לו נזירות, דאמרינן מקצת היום ככולו: ואם גלח יום שנים חסר אחד יצא. שיום שלשים של נזירות ראשונה עולה לכאן ולכאן, וכיון שיום שלשים של ראשונה נמנה גם מן הנזירות השנייה, נמצאו שלשים יום של נזירות שניה כלים בשנים חסר אחד:

הלכות אבילות סימן ששא

תרומה

מִתֵּר לוֹ לִכְנֹס לְבֵית הָאָחֵר,
שֶׁהִסְתִּימָה חוֹצֵצָה, אָפְלוּ לֹא בָטְלוּ
לְהִיּוֹת שָׁם עוֹלָמִית. ^אהִיגִי מִלִּי,
שִׁסְתָּם כָּל הַנֶּקֶב; אָבֵל אִם לֹא סָתָם
כָּל הַנֶּקֶב, אֲלֵא מַעֲטוֹ מִשְׁפַּח, אִם
נִתְּנוּ לְהִיּוֹת שָׁם עוֹלָמִית, מִמַּעַט
וְחוֹצֵץ בִּפְנֵי הַטִּמְאָה שְׁלֵא תַעֲבֹר;
וְאִם לֹא, אֵינּוּ מִמַּעַט. הִנֵּה: וְכָל דָּבָר
הַמִּקְבֵּל טִמְאָה אֵינּוּ חוֹצֵץ בִּפְנֵי הַטִּמְאָה (הַגִּהָת)
אֲלֵפִי בְּרַק בְּנֵי הָעִיר וְהֵלֵךְ שִׁמְאָה לְהַר"ף וְרַמְבַּ"ם וְרַא"ש
וְיִדְרִיבֵי רִישׁ פֶּרֶק י' לֹא (הַחֲדוּ). וְלֹא מִקְרֵי סִתְיָמָה
בְּחֻלּוֹן, אֲלֵא אִם כֵּן יָכוֹל לַעֲמֹד בְּלֹא מִסִּיכָה (י"ג ג'ו')
(שם).

ב. יֵאָרְבֶּה שְׁבִין בֵּית לַעֲלִיָּה וְאֵין
בָּהּ פֹּתֵחַ טֶפֶחַ, וְכֹזֵית מֵהֶמֶת
לְמִטָּה בְּבֵית כְּנֻגַּד הָאֲרָבָה, הַבֵּית
טָהוֹר וְהָעֲלִיָּה טְמֵאָה.

ג. וְשְׁנֵי חֲדָרִים פְּתוּחִים לְבֵית, וּבְכָל
אֶחָת חֲצִי זֵית מִהֶמֶת, וְיִדְלֹתוּתֵיהֶם
נְעוּלִים, הַבֵּית טָמֵא וְהֵם טְהוֹרִים;
וְאִם נִפְתְּחוּ, גַּם הֵם טָמֵאִים.

ד. " חצר המקפת זיזין ואכסדראות,
 וטמא באחד מהבתים, אם כל
 פתחי הבתים והחלונות נעולים,
 טמא יוצאת למתח הזיזין
 והאכסדראות; והטעם, משום דהואיל וסוף
 הטמא לצאת דרך שם, רואין כאלו יצאה; ולכן

באר הגולה

יֵשׁ מִחֲמִדְרֵינִי לְכֹהֲנִים לִילֵךְ דְּרֹךְ שַׁעַר הָעִיר שְׁשׁוּרֵי
הַמֶּת לְצֵאתָ מִשֶּׁם (פֶּסֶקֶט מִתְרַמֵּ"י סִימָן כ"ה וְכֵל ב'ו), וְיֵשׁ
מִתְרִינִי (שֶׁם הֵבִיא בְשֵׁם י"א), וְהַמִּקְלָל לֹא הִפְסִיד
בְּמִקּוֹם שְׁלֹא נִהְגוּ לְהַחֲמִיר; וְאִם נִפְתַּח
חֲלוֹן אוֹ פֶּתַח מִצֵּד הָאֲחֵר, וְאוֹתָם
שָׁל צֵד הַחֲצֵר כָּלֶם נְעוּלִים, אֵין
הַטְּמֵאָה יוֹצֵאת לְמַחַת הַיְּזִיזִין. וְאִם
נִפְתַּח גַּם בֵּן אֶחָד מֵהֶן לְצֵד הַיְּזִיזִין,
הַטְּמֵאָה יוֹצֵאת מִהַבִּית לְמַחַת הַיְּזִיזִין.
וְכֵן אִם טְמֵאָה פִּתַּח הַיְּזִיזִין, נִכְנָסָת
מִתַּחְתֶּיהֶן לְבֵית; לָכֵן גִּגִּים הַבּוֹלְטִים
לְמַעַלָּה לְחוּץ עַל פִּתְחֵי הַבָּתִּים
וְטְמֵאָה בְּאֶחָד מֵהַבָּתִּים, כָּל הַבָּתִּים
שֶׁפִּתְחֵיהֶם פְּתוּחִים, טְמֵאִים. הַגֵּה: ב' פ' ט"ז
גִּגִּין שְׂאִין נוֹגְעִין זֶה בָּזֶה, אֵף עַל פִּי שְׂאִין
בְּיֵדֵיהֶם רַק פְּחוֹת מִג', לֹא הֵיוּ חֲבוּר לְטְמֵאָה,
וְלֹא אֲמִירָנָן לְבוֹד לְהַחֲמִיר (מִתְרַמֵּ"ו פֶּסֶקֶטוֹ). וְאִם
הָיוּ זֶה לְמַעַלָּה מִזֶּה, אֵף עַל פִּי שְׂאִין נוֹגְעִים,
אֲמִירָנָן: חֲבוּר רַמִּי, וְכֹאֵל נוֹגְעִים (נ"י בְּהִלְכוֹת
טְמֵאָה ר"ח). הַכֹּהֲנִים אֵינֶן יְכוּלִּין לִכְפֹּת לְקִרְבֵּי הַמֶּת
שִׁיּוּצֵיָא הַמֶּת מִמִּקּוֹמָהּ, כְּדִי שֶׁהֵם יִהְיוּ רִשְׁאִים
לְכֹנֵס לְבֵיתָם, אִם לֹא בְּמִקּוֹם שֶׁדֶּרֶךְ לְהוֹצִיאָ כָּל
הַמִּתִּים (תַּשְׁבוּת הַחַר"ל סִימָן ס"ח).

ה. 'אָסור לִקְרֹב בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת
שֶׁל מֵת אוֹ שֶׁל קָבֵר. בְּמֵה דְּבָרִים
אַמּוּרִים, שְׂאִין הַקָּבֵר מְסִים בְּמַחְצוֹת
גְּבוּהוֹת י' טַפְחִים, כֹּאכֵל אִם הוּא
מְסִים בְּמַחְצוֹת גְּבוּהוֹת עֲשֶׂרָה

טפחים, או בְּחֵרִץ עֲמָל י' טפחים,
 אין צִרְיָה לְהַרְחִיק מִמֶּנּוּ אֵלָּא ד'
טפחים. וּמִתֵּר לִכְהֵן לַעֲמֹד אֶצֶל בֵּית שֵׁשׁ בּו'
 מֵת, וּמִתֵּר לִגְעַ בְּכַתְּלֵיו, וּבִלְבָּד שְׂלֵא יִהְיֶה שׁוֹם
 דְּבַר מֵאֵהֵל עֲלָיו (תְּשׁוּבַת הַרְשָׁב"א סִימָן ק"לז).

ו. לִמַּת הַמוֹנֵחַ בְּסִפִּינָה, אִם הִיא
 קִטְמָה שְׁמֹתֵהּ נִדְּתָה בְּשִׁדּוּרְכֵּין בֶּה,
 אֲסוּר לִכְהֵן לִפְנֵם בֶּה.

סִימָן שֶׁעַב הָתֵר טְמֵאָה בַּמָּקוֹם מִצֹּחַ,
וְדִין קִבְרֵי עֹבְדֵי בֹכָבִים, וְכו' ב'
סְעִיפִים

א. אַף עַל פִּי שֶׁהִכֵּן אָסוּר לָכֵּן לְבֵית הַפָּרֶס, (פרוש: שְׂדֵה שְׁנֵאבֹד בֵּה קֶבֶר,

וְשִׁנְתָּשׁוּבָה בָּהֶם כִּכְבוֹד, וְשִׁעֲרָה מִזֶּהָ (אֶתְהָא)
הַעֲמִים, אִם הִיא צְרִיף לִילֵף שָׁם
לְשֵׁא אֶשֶׁה אוֹ לִלְמַד תּוֹרָה, וְאִין
לוֹ דֶּרֶךְ אַחֲרָת, יְכוּל לַעֲבֹר דֶּרֶךְ שָׁם,
בְּאֶפְסוֹ אִם מוֹצֵא לִלְמַד בְּמָקוֹם
אַחֵר. וְכֵן אֲבָל הַעוֹבֵר דֶּרֶךְ שָׁם,
יְכוּל לִילֵף אַחֲרָיו לְנַחְמוֹ. וְכֵן
מִטְמֵא בְּטִמְאָה שֶׁל דְּבָרֵיהֶם, לְדִין
עִם עוֹבְדֵי פִזְבִּים וּלְעֲרֵעַ עֲמֵהֶם,
מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּמַצִּיל מִידֵם, וְכֵן כָּל
פִּיּוּצָא בְּזָה. הֵנָּה: כְּהֵן שְׁשׁוֹכֵב עֲרֵם,
וְהוּא בֹאֵהל עִם הַמֵּת וְלֹא יָדַע, אִין לְהַגִּיד לוֹ,

באר הגולה

אֶלָּא יִקְרָא לוֹ סֵתָם, שִׁצָא כְּדִי שְׁלִיבֵשׁ עֲצֻמָּה תַחְלָה. אָבֵל אִם כִּבְר הַגִּידוּ לוֹ, אִסּוּר לְהִתְמַן עַד שְׁלִיבֵשׁ עֲצֻמָּה. וְדוּקָא אִם הוּא בְּאֶהֱל הַמֶּתָה, שְׁהוּא סִמָּאָה דְּאוּרִיתָא, אָבֵל אִם הוּא בְּבֵית הַפֶּרֶס אוֹ אֶרֶץ הָעַמִּים, שְׁהוּא סִמָּאָה דְּרַבְנָן, לִבְיֵשׁ עֲצֻמָּה תַחְלָה. דְּגִדּוּל כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת (ת"ה ס"ח פ"ה), כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל סִימָן ש"ג לְעִינֵי כְּלָאִים. כֵּן שְׁהוּא יֵשׁוּ, וּמֵת עֲמוֹ בְּאֶהֱל, צְרִיכִין לְהִקְצוֹ וּלְהַגִּיד לוֹ כְּדִי שִׁצָא (תשובת מהר"ל ס"ח ס"ט).

ב. ^ה קְבִירֵי עוֹבְדֵי פִזְבָּחִים, נִכּוֹן לְזָהָר
הַפֶּהָן מִלֵּילָה; (מהר"מ וְתוֹס' פ')

הַמִּקְבֵּל) אָף עַל פִּי שְׂיֵשׁ מִקְלִין (רַמְבַּ"ם וְהַגְמִי"י בְּשֵׁם
 ס' י"א.ו.ס.) וְנִכּוֹן לְהַחְמִיר. אֲבָל קֶבֶר שֶׁל מוֹמֵר
 (לְעֹבְדוֹת כּוֹכְבִּים), מִשְׁמָא כְּשֶׁל יִשְׂרָאֵל (רַשְׁבָּ"א ס' י'
 קצ"ד ורמב"ב).

סימן שעג איזוה פהן מזהר על
הפמא, ולא יזוה מתים מפמא, ועד
מתי מפמא, וכו' ט' סעיפים

א. * כשם שֶׁהִכְחֵן מִזֶּהֱרַר שְׁלֵא לְשִׁמְאוֹת, כִּךְ מִזֶּהֱרִיר הַגְּדוֹלִים עַל הַקְּטָנִים. וְדוֹקָא לְשִׁמְאוֹת בְּיָדִים, אֲבָל אִם הַקְּטָנִים מְשִׁמְאִין מִעֲצֻמָּן, עֵינִן בְּא"ח סִימֹן שִׁמְ"ג אִי צָרִיךְ לְהַפְרִישֵׁן (וְהַשֵּׁב"א סִימֹן כ"ח וְהַרְמְ"ו; וְשׁוֹר בִּשְׁמ"ב ה'רמ"ו כְּתָב בְּתָב דְּאִין צָרִיךְ).

ג' מדברי התוס': ב"ב דף כ' ע"א: ד' ממשנה ג' פרק (קמא) ח' דאחלות: ח' ממשנה ב' פ"ו ש: ו' ממשנה ריש פ"א דאחלות וכתב הבי"ש שטעור כתב דין זה ושאריו כמצי' כל שאר יריגים השנויים במסכת אחלות לפי שהוא דבר חידוש שפותר לכנסת לבית שהמת' בתוכו ואסור ליכנס לעליה: פירוש דאז אינה חזרות ויורדת): ו' ממשנה טו' פ"ח דמדברי הרי"ף: בהלכות טומאה ממשנה ג' דאחלות: ח' מדברי אביי הראשונים שבהלכות טומאה ממשנה ריש פ"א דאחלות ובכמה דוכים: ו' מפרא' דר' יוחנן (וכ' טועה דף מ"ד ע"ב) דמדברי הראשונים בהלכות טומאה משם ה"ל ויחזקת' מוטגיא

[illegible]

הַלְכוּת לִוְלָב סִימָן תרמ"ט

קב.

בְּאֵר הַגּוֹלִלָּה

^א *שלא יקצץ הישראל *בעצמו אחד מארבעה מינים שכולב לצדך לולבו, דקרע איה נגודת, וסתם כותים
^ב *גזלי קרקע הם, ויבא בגולה לידו, *אלא **קצענו כותי **יקנה מהם (תשובת הרשב"א סימן תתכב הגהות
אשרי סוף פרק לולב הגולל). ואין חילוק בזה *בין ארץ ישראל^א או חוצ לארץ (אור זרוע). לולב **שאגרו כותי
ועשו, כשר כמו סכת כותי. (מרדכי הלכות קטנות):
ב. ^א *ויכן 'שואל ביום ראשון, משום דבעינו לכס:

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

[illegible]

בַּאֲזֹר הַלְכָה

*** שלא יקצין וכו'.** עין לקחם בבאור הלכה מה שכתבנו בשם הפוסקים לענין זמננו. והנה בערכות ונהגין בכל המקומות שהשפטים הולכין בעצמן לפני חג הסוכות וקוצצין ערבות הרבה לערך חקקההו, ומצוה הוא שאלו ראשו לא ינטולין לזה מן בעל השדה. ודעין לענין השפטים גופא, כי אם ילעגין חקקהל איד יוצאין בזה ביום הראשון, ואם ילעגין, נאמן להקל משום דהו יאמר ביד השפטים ושנוי רשות ביד הקוה, דהו אין שדך רק לענין אוהביר ימיתו בבקרא, דרשם היתם חקרקע וזולתה מכבר ובודאי כבר נחאשם בעלים, אלא משום שפסק היתם נגזלת כל חל היאצו עד עתה שקצצו ונעשה מלש, מזה שאין מן בעניננו שלא ידע בעל השדה ככל בעל חקקציההו כי שדך איש, ואף היתאש לכסוף קשידע לו, הו יאש שלא מדעת ולא הו יאש, ולא נשא כי אם שנוי רשות לכד ולא קנה. ועל מן לעניות דעתו אין להקל כי אם כשנוטל רשות מבעל השדה או מן השומר שו, או שידע שהקמו היה הוא מקמו הפקר לכל:

*** בעצמו:** לפי זה לא יקץ הישראלי בעצמו אפילו משדה של עצמו כשקנה שדה או מערה", אלא ייחל לנקר לזקן ויבל מענו. אך כן הביא הרב"י יוסף בשם רש"י שהתקשה והתקשה והתקשה "והרב"ז ז"ל וכוונתו לא אמרין כדן גזלי ארעא הם, וכן נקלה גם שם בסיקן תוסד, ע"ש, שכן אצלנו נשין מחזקים הנהרים לגול קרקעות מישראל, וגם כל הקרקעות מחזקים לבעליהם על פי דינא המלכותא, אפשר להקל בזה שכן הישראלי אפילו משדה עכו"ם כרשותו וכו"ו יעקב. והנה לזו כתב בספריו יעקב בזונה, אצל בנינו לפי מה שמצאו פירוטו, יש להבחין מאד בזה, ותלוי לפי המקום:

[illegible]

* **בין ארץ ישראל וכו'.** עין במגן אברהם שכתב בשם תשובת ר"ב, דבאתרוג בארץ ישראל אם קצצו בעצמו, לבר האסור האמור על ש עוד אסור אחר. דהוי' להיתרם ביד ישראל ודיו עטל, ובטבול שי מלקח בפוסקים יוצא בו, עין ברו"ן. וצין בפרי מגדים שנתראה ממקורו, ולענין גזול אפלו עדין לא קנה ישראל מבע"ס. מכל מקום לא קיצי' ישראל לצאת בו, שהוא הגזול, אבל לענין מרוח ביד ישראל לא שייך אסור אלא אם כבר קנה הישראל ממקרי ברמים בשעה ששצצו:

באר היטב

ג. **שעל יעקב**. אפלו ברשות כותי. ובאתרוג בארץ ישראל אם קצצו עצמו תוי לה
תחרמו ביד ישראל ותוי לה טבל, ושבתיו ר' בעזאל סימן ב' מגן אברהם: **ז. 17**. ודע
נראה לי בדברי יצחק כשר ומקור עליהו: **א. אברהם**: **ה. פותי**. והוא תרין בשוקו
ישראל ונתנו לחברו שרי. כיון שהוא לאחר יאוש, מגן אברהם ועין סימן תרלו עיף
ג מה שתבדיל עין שיש השו"י. כתב הספ"ק, אסור לזלזל אתרוג ושאר מצות שהינים
יהודים מאזכרים, עד כאן לשונו. כלומר שצריך להם לקח יותר מכדי דמקה, עין סימן
לט ע"פ. וכן מגן אברהם: **ו. שאול**. עין סימן ד' עיף ג'.

לומר דיידע ומחיל, עין שם, ובאמת אין צריך לזה כ

מִשְׁנָה בְּרִוּרָה

ואיש והגזל תחת ידם הוא, שכן גביהו גם כן מצוה הנקרא בעברה ואינן יוצאים בו, ועל כן דעת המגן אברהם שלא להקל בזה, אבל באלה רבה כתב שיש לסמוך להקל כהיש אומרים, דאף לנכב ולגזלן עצמו, דעת כמה פוסקים שסוברין בדשאר ימים יוצא בהן, על כל פנים יש לסמוך עליהו לגבי אחריני, וגם הגר"א בכארו י"א שמעש ממקדל להלכה כהיש מי שאומר, מיהו, כן זה הוא רק לענין לצאת בו, אבל לברר עליו, גם להגר"א אסור לברר עליו, דהא אפלו היכא דהוי יאוש ושנוי רשות אסור לברר, כמו שפכתנו מקדם, וכל שכן בזה: **ט. שלא יקצץ וכו'.** באור הענין, שלא יקצץ מקרקע של נכרי בעצמו ואפלו קשיטתו לו הנכרי ורשות, דשמה גזל הקרקע מישאל, ודחתם עכ"ם. גזלי קרקע הם, ונקמא לן דקרקע אינה נגזלת והינו, "שאנה קניה לגזלן בשום יאוש, דלעולם תזקת בעליה הראשונים עומדת, ופירות המקברים לקרקע הרי הוא בקרקע, אבל משתנהל הפרי הוי גזל והתחלה הוא גזולו, ופידיק לא יקצץ הישראל בעצמו, דיהיה הוא הגזול, אלא יקצצנו העכו"ם, ויהיה אז חל היאוש מן הבעלים הראשונים על דבר הנחלש, והוא ימסר ליד ישאל, וקנה הישראל אותם על ידי יאוש שביד העכו"ם ושנוי רשות שבידן: **י. גזלי וכו'.** וכל זה לכשתחלה, אבל בדיעבד כשר "אם הוא ברשות העכו"ם ומכרם עליהו, דשפסקא לא חישינן לגזולה. ומי שגזל על ידי כבוש ממלחמה, קנה, כדאיתא בגמ' דף לח ופ"ק אה"ע אה"ע: **יא. יקצצנו עכו"ם.** והוא הדין שיקצצו ישראל ונתנו לתכור שרי, כיון דהוי לאחר יאוש: **יב. יונקנו מהם.** והוא הדין כשהנכרי נתן לו במתנה שרי, דהוי לה יאוש ושנוי רשות, "ויוכל גם כן לברר לכלי עלמא, דאף דכתבנו לעיל דעת הש"י והגר"א דעל ידי יאוש ושנוי רשות אסור לברר, הינו, דנאק בגזל ודאי, אבל היכא "דחששא בעלמא הוא דשמשא גזל העכו"ם הקרקע, לא חישינן בזה היכא דבכר קנה מדינא: **יג. ואו הוזה הארץ.** רוצה לומר, "אף על פי שיש הקרקעות רבן של עכו"ם הם מעולם, ואם גזלו מעכו"ם גזלו, אפלו הכי אסור, דגזול עכו"ם גם כן אסור: **יד. שאגדו עכו"ם וכו'.** רוצה לומר, אף על גב דלכתחלה מצוה לאגדו "משום נוי מצוה, מכל מקום כשר על ידי עכו"ם ועין במגן אברהם שדעתו דלכתחלה לא יאגדו, והטעם, דכל שאינו מחיב בדבר אינו רשאי לתקנו, ומשום זה "גם אשה לא תאגד הולוב לכתחלה ומגן אברהם בסיון יד. ועין שם בכארו להלכה שברצון מדינא אין חשש בדרך ומכל מקום טוב לזהר בזה, ודוקא באגד

ב. מו. וכן 'שואל וכו'. עיין במגן אברהם ופרי מגדים, ותכן דבריהם, דודאי לכתחלה טוב שיפרט ביום ראשון שנותן לו במתנה על מנת להחזיר,

שער הציון

לענין ברכה בגולה דאסמכתא בעלמא, ובמכל שפן שפכר קנה אף לצאת ידי חובת המצוה ושם בהר"א: יג. מנן אברהם וכן הוא באור זרוע: יד. מגן אברהם והגר"א: טו. והוא הדין קטן פחות משלש עשרה שנים. ואם אגרו, אם אפשר ימירנו ויאגדנו שנית [מחצית השקל ושאר אחרונים]:

ו. והראיה שהביא המגן אברהם מהמקרא, דחודה בדגול מרכבה והדר"א: ז. מגן אברהם ושאר אחרונים: ח. רש"י: ט. פשוט, דאי לאו הכי קימא לן גבית עפ"ה [אסורין]: י. מגן אברהם, וכן הוא בגמרא: יא. אחרונים: יב. הגר"א לעיל בסמ"ק יא. והא דחשש רב הווא לזה, הינו, לענין לצאת ידי המצוה חישנין אף מספקא, מה שאין כן

◀ יום ה כב תשרי תשצב ♦ יום ו כז אלול תשצו ♦ שב"ק ד אלול תתא

לוח עמוד היומי: יום ב ה כסלו תשעז ✧ יום ג יב כסלו תשפב ✧ יום ד יז חשוון תשמז

כוכבי בקר וזריעו כל בני אלהים. וכתוב, (תהלים קמח) הללוהו כל כוכבי אור, דהא אינון כוכבי דנהורא, מנגנן על נהורא. (ס"א דמגנן על שירתא).

כד אתי צפרא, וכדין נטלי שירתא אפבריהו ד'ישראל (ס"א ישראל) לתתא, וסלקא יקריה דקדשא ברין הוא, מתתא ומלעילא. ישראל לתתא ביממא, ומלאכי עלאי לעילא בליליא, וכדין אשתלים שמא קדישא בכל סטריין.

והאי און דקאמר, פלהו מלאכי עלאי, וישראל לתתא, פלהו אתקפו כהאי און, ואיהי סלקא לעילא, לאתעשרא גו אבהן ביממא. וביליליא, קדשא ברין הוא אתי לאשתעשעא עם צדיקא בגנתא דעדן.

זכאין אינון פל דקיימי בקיימיהו,

תרגום לשון הוזהר

כוכבי אור, שרי אותם כוכבי האור מנגנים על אור. (שפנים על השירה.)

בשמיני הבקר, ואז לוחים שירה אחרי ישראל למטה, ועולה כבוד הקדוש ברין הוא מלמטה ומלמעלה. ישראל למטה ביום, ומלאכים עליונים למעלה בלילה, ואז נשתלם השם הקדוש בכל הצדיקים.

והאון הוא שאמר, כל המלאכים העליונים וישראל למטה, כלם מחזיקים באון הזאת, והיא עולה למעלה להתעשר בתוך האבות ביום, ובילילה הקדוש ברין הוא בא להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן.

אשריהם כל העומדים בקיימם ועוסקים בתורה בלילה, משום שהקדוש ברין הוא וכל אותם

דהאי און. והאי הוא רין דכתיב, (בראשית מט) משם רועה און ישראל (ס"א הא ודאי און ישראל אקרי) כמה דאתמר. פתח רבי חזקיה ואמר, (שמות כח) והאבנים תהיין על שמות בני ישראל שתים עשרה, אלן אבני יקרון עלאין, דאתקרון אבני המקום, כמה דאת אמר, (בראשית כח) ויקח מאבני המקום. והאבנים על שמות בני ישראל, כמה דאית (י"ב אבנים) תריסר שבטים לתתא, הכי נמי לעילא תריסר שבטין, ואינון תריסר אבני יקרון, וכתוב, (תהלים קכב) ששם עלו שבטים שבעי יח (דא רין) עדות לישראל, דא ישראל, רין דלעילא. וכלהו להודות לשם ה', ועל דא והאבנים תהיין על שמות בני ישראל.

וכמה דאית תריסר שעי ביממא,

הכי אית תריסר שעי בליליא, ביומא לעילא, בליליא לתתא, פלא דא לקבל דא, הני תריסר שעי דביליליא מתפלגי לתלת פלגאן, וכמה קיימי תריסין קיימי תחותיהו, דרגין על דרגין, פלהו ממנן בליליא, ונטלי טרפא בקדמיתא.

וכדין כד אתפלגי ליליא, קיימי תרין (סטרין) סדרין מסטרא דא, ותרין סדרין מסטרא אתרא, (ס"א ודא) ורוחא עלאה נפק (ס"א נשיב) ביניהו, וכדין כל אינון אלני דבגנתא דעדן, פלהו פתחי שירתא, וקדשא ברין הוא עאל בגנתא דעדן. דהא הוא דכתיב, (דברי הימים א טו) אז ירננו עצי היער מלפני יי, כי בא לשפוט את הארץ. כמה דכתיב, (ישעיה יא) ושפט בצדק דלים. בגין דמשפט עאל ביניהו ואתמליא מנה (ס"א מנה) גן עדן.

תרגום לשון הוזהר

למטה. הכל זה נהגד זה. השתים עשרה שעות של הלילה הללו מתחלקות לשלושה חלקים, וכמה ממני מגנים עומדים תחתיהם דרגות על דרגות, כלם ממנן בלילה, ונטלים טרף בהתחלה.

ואז כשנחלק הלילה, עומדים שני (סטרין) סדרים מצד זה ושני סדרים מצד אתר, (וין) ורוח עליונה יוצאת (נושבת) ביניהם, ואז כל אותם האילנות שבגן עדן, כלם פותחים בשירה, והקדוש ברין הוא נכנס בגן עדן. והו שכתוב אז ירננו עצי היער מלפני ה' כי בא לשפט את הארץ, כמו שכתוב (ישעיה יא) ושפט בצדק דלים. משום שמשפט נכנס ביניהם ומתמלא ממנה [בפני] גן עדן.

ורוחא דצפון אתער בעלמא, וחדוה אשתכח ונשיב ההוא רוחא באינון בוסמין, וסלקין ריחין לעילא, ומתעשרין ^(ס"א ומתעשרין) צדיקנא בעטרייהו, ומתהנין מגו זינא דאספקלריאה דנהרא.

זכאין אינון צדיקנא, דזכאן לההוא נהורא עלאה, וההוא נהורא דאספקלריאה דנהרא, נהיר לכל סטרין, וכל חד וחד מאלין צדיקנא, נטיל לחולקיה דקרא חזי ליה, והנה נטיל ^(ס"א וחי נהיר) כל חד וחד כפום עובדוי דעבד בהאי עלמא, ^(מאנין) אית מנהון דמתבספי, מההוא נהירו דנטיל חכריה ^(דף ר"ב ע"א) נהיר ונהיר, והא אוקמוה.

חולקיה דליליא, מפד שארי ליליא למיעל. כמה גרדיני נמוסין מתעשרין, ושטאן בעלמא, ופתחין סתימין, ולבתר כמה זינין לזנייהו, כמה

דאוקימנא. וכדין פד אתפליג ליליא, סטרא דצפון נחית ^(נהיר נהיר) מציילא לתתא, ואחיד ביה בליליא, עד תרין חולקין דליליא.

ולבתר סטרא דדרום אתער, עד דאתי צפרא. וכד אתי צפרא, פדין דרום וצפון אחידו ביה, וכדין אתאן ישראל לתתא, סלקין לה בצלותהון ובעותהון לעילא, עד דסלקא ואתגניזת בינייהו. ונטלא ברקאן מרישא ^(דמלקא) דכל רישין.

ואתברקא מההוא טלא דאתמשכא מלעילא. ומההוא טלא פריש לכמה סטרין, וכמה רבון אתגנו מניה מההוא טלא, ומניה צתידין לאחייא מיתניא. הך הוא דכתיב, ^(ישעיה כו) הקיצו ורגנו שוכני עפר כי טל אורות טלך. טלא מאינון נהורין עלאין דנהרין לעילא.

תרגום לשון הזהר

כמה שומרי חק מתעוררים ומשוטטים בעולם ופותחים הסגורים, ואחר כך כמה מינים למיניהם, כמו שבארנו. ואז, כשנחלק הלילה, צד צפון יורד ^(פאר הארץ) מלמעלה למטה, ואחז בלילה עד שני חלקים של הלילה.

אחר כך מתעורר צד דרום, עד שמגיע הבקר, וכשמגיע הבקר אז הדרום והצפון אוהים בו, ואז באים ישראל למטה, מעלים אותה בתפלותיהם ובקשותיהם למעלה, עד שעולה ונגנזת ביניהם, ונטלת ברכות מוקראש ^(של הלילה) של כל הראשים. ומתבררת מאותו הטל שנמשך מלמעלה, ומאותו הטל נחלק לכמה צדדים, וכמה רכבות נזנים מאותו הטל, וממנו צתידיים להחיות

ורוח צפון מתעוררת בעולם, וחדוה נמצאת, ונושבת אותה הרוח באותם בשמים, ועולים ריחות למעלה, ומתעשרים ^(ומתעשרים) הצדיקים בעשרותיהם ונהנים מתוך זיו האספקלריה המאירה.

אשריהם הצדיקים שזוכים לאותו האור העליון, ואותו האור של האספקלריה המאירה מאיר לכל הצדדים, וכל אחד ואחד מהצדיקים הללו נוטל את חלקו כראוי לו, והנה נוטל ^(וכך מאיר) כל אחד ואחד כפי מעשיו שעשה בעולם הזה. יש מהם שמתבישים מאותו אור שנטל בהם יותר ומאיר, ותר פרשיה.

חלקו של הלילה, מכאן מתחיל הלילה להכנס.

עד דהוו יתבי אתפליג ליליא, אמר ליה רבי יהודה לרבי יוסי, השתא רוחא דצפון אתער, וליליא אתפלג, והשתא עדנא דקדשא בריך הוא תאיב לקלהון דצדיקנא בהאי עלמא, אינון דמשפתלי באורייתא. השתא קדשא בריך הוא ציית ^(לקול מלחה) לן בהאי אתר, לא נפסוק מלי דאורייתא.

פתח ואמר, המלאך הגואל אותי מכל רע, הא אתמר ואוקמוה. אבל תא חזי, כתיב, ^(שמות כג) הנה אנכי שולח מלאך וגו', דא הוא מלאך דאיהו פרוקא דעלמא, נטירו דבני נשא, והאי איהו דאזמין ברקאן לכל עלמא, בגין דאיהו נטיל לון בקדמיתא, ולבתר איהו אזמין לון בעלמא. ובגין דא כתיב, הנה אנכי

תרגום לשון הזהר

הנתיים. והו שכתוב ^(ישעיה כו) הקיצו ורגנו שכני עפר כי טל אורות טלך, טל מאותם האורות העליונים שמאירים למעלה. עד שהיו יושבים, נחלק הלילה. אמר לו רבי יהודה לרבי יוסי, עכשו רוח צפון מתעוררת והלילה נחלק, וכעת היום שהקדוש ברוך הוא מתאור לקול הצדיקים שבעולם הזה, אותם שעוסקים בתורה. כעת הקדוש ברוך הוא מקשיב ^(לקול דבריהם) לנו במקום הזה, לא נפסיק בדברי התורה.

פתח ואמר, המלאך הגאל אתי מכל רע. הרי נתבאר ופרשיה, אבל בא דא, כתוב ^(שמות כג) הנה אנכי שולח מלאך וגו', והו מלאך גואל העולם, שמירתם של בני האדם, והו שזמין ברכות לכל העולם, משום שהוא נוטל אותם בהתחלה, ואחר

שולח מלאך לפגיה. ^(שמות לג) ושלחתי לפגיה מלאך.

והאי איהו מלאך דלזמין דכר ולזמין נוקבא, והכי איהו. דזמנא דאיהו אזמין ברקאן לעלמא ^(לעילא), פדין איהו דכר, ואקרי דכר. פדכוור דאזמין ברקאן ^(לחתא) לנוקבא, הכי איהו אזמין ברקאן לעלמא. ובזמנא דקיימא דדינא על עלמא, פדין אקרי נוקבא. בנוקבא דאיהו עוברא, הכי איהו אתמלי מן דינא, וכדין אקרי נוקבא. ועל דא לזמין אקרי דכוורא, ולזמין אקרי נוקבא, וכלא דא דא תדא.

בגוונא דא כתיב, ^(בראשית א) ואת להט החרב המתהפכת, מלאכין אית שלוחן בעלמא, דמתהפכין לכמה גוונים, לזמין נוקבי, לזמין דכוורי,

לִישַׁעֲתָה לָנוּ: ד אֱלֹהִים הַשִּׁיבֵנו וְהָאֵר
פְּנֵיךָ וְנִשְׁעָה: ה יְהוָה אֱלֹהִים צְבָאוֹת
עַד־מִתִּי עֲשֵׂנָה בְּתַפְלַת עַמְּךָ:
ו הֶאֱכַלְתָּם לָחֶם דְּמָעָה וְתִשְׁלָמוּ
בְּדַמְעוֹת שְׁלִישׁ: ז תִּשְׁמְנוּ מִדֹּחַ
לִשְׂכָנֵינוּ וְאֵיכָנוּ יִלְעָגוּ־לָמוּ:
ח אֱלֹהִים צְבָאוֹת הַשִּׁיבֵנו וְהָאֵר פְּנֵיךָ
וְנִשְׁעָה: ט גִּפְּזָן מִמַּצְרִים תִּסְעֶה תִּגְרַשׁ
גֹּלִים וְתִטְעֶה: י פָּנִיתָ לִפְנֵיהָ וְתִשְׁרַשׁ
שְׂרָשִׁיהָ וְתַמְלֵא־אֶרֶץ: יא כְּסוּ הָרִים
צִלָּה וְעֲנַפֶּיהָ אֲדוֹמֵי־אֵל: יב תִּשְׁלַח
קַצִּירָהּ עַד־יָם וְאֶל־נָהָר יוֹנְקוֹתֶיהָ:
יג לֵמָּה פָּרַצְתָּ גְדֵרֶיהָ וְאֶרֶץ כְּלִיעֵבְרִי
דָּרָךְ: יד יְכַרְסֶמֶנָּה חֲזִיר מֵיֶרֶד וְזִיז שְׂדֵי
יִרְעָנָה: טו אֱלֹהִים צְבָאוֹת שׁוּב נָא
הִבֵּט מִשְׁמַיִם וְרֹאה וּפְקֹד גִּפְּזָן זֹאת:
טז וְכֹנֶה אֲשֶׁר־נִטְעָה יִמְיִנְךָ וְעַל־בֶּן
אִמְצָתָה לָךְ: יז שְׂרָפָה כָּאֵשׁ כְּסִיחָה
מִגְעַרְתָּ פְּנִיךָ יֹאכְדוּ: יח תִּהְיֶי־דֶרֶךְ עַל־
אֵישׁ יִמְיִנְךָ עַל־בֶּן־אֲדָם אִמְצָתָ לָךְ:
יט וְלֹא־נִסְגוּ מִמֶּךָ תַּחֲיִינִי וּבִשְׁמֶךָ
נִקְרָא: כ יְהוָה אֱלֹהִים צְבָאוֹת הַשִּׁיבֵנו
הָאֵר פְּנֵיךָ וְנִשְׁעָה:

פא * לִמְנַצָּה | עַל־הַגִּתִּית לְאֶסֶף:
ב הֲרִנֵּנוּ לְאֱלֹהִים עֲזָנוּ הָרִיעִינוּ
לְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב: ג שְׁאוּזְמֶרְהָ וְתוֹנֵיתָהּ
כְּנוֹר נָעִים עַם־גִּבֹּל: ד תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ
שׁוֹפָר כַּכֶּסֶה לְיוֹם חֲגֵנוּ: ה כִּי חָק

לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב:
ו עֲדוֹת | בִּיהוֹסֵף שָׁמוּ בָצֵאתוּ עַל־אֶרֶץ
מִצְרַיִם שִׁפְתָּ לֹא־יִדְעָתִי אֲשַׁמַּע:
ז הַסִּירוֹתִי מִסִּבְלָה שְׁכָמוֹ כְּפִיו מִדָּוִד
תַּעֲבֹרָנָה: ח בַּצִּירָה קִרְאתָ וְאֶחְלָצֶנָּה
אֲעֲנֶנָּה בְּסֶתֶר הָעַם אֲבַחֲנֶנָּה עַל־מִי
מִרִּיבָה סֵלָה: ט שְׁמַע עָמִי וְאֶעֱיֶדָה בְּךָ
יִשְׂרָאֵל אִם־תִּשְׁמַע־לִי: י לֹא־יִהְיֶה בְךָ
אֵל זָר וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל גָּכָר:
יא אֲנֹכִי | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַמַּעֲלֶה מִצְרַיִם
מִצְרַיִם הֶרְחַב־כִּפֶּיךָ וְאִמְלֵאֲהוּ: יב וְלֹא־
שְׁמַע עָמִי לְקוֹלִי יִשְׂרָאֵל לֹא־אֲבָה
לִי: יג וְאֲשַׁלְּחֶהוּ בְּשִׁרְיֹת לָבָם יִלְכוּ
בְּמוֹעֲצוֹתֶיהֶם: יד לוֹ עָמִי שְׁמַע לִי
יִשְׂרָאֵל בְּדִרְכֵי יִהְיֶה־לָּכֹ: טו כַּמַּעֲט
אוֹיְבֵיהֶם אֲכַנֶּה וְעַל צָרֵיהֶם אֲשִׁיב
יָדִי: טז מִשְׁנָאֵי יְהוָה יִכְחָשׁוּ־לוֹ וְיִהִי
עִתָּם לְעוֹלָם: יז וְיֹאכְלֵהוּ מִחֶלֶב חֲטָה
וּמִצֹּר דִּבְשׁ אֲשַׁבֵּיעֶנָּה:

פב * מִזְמוֹר לְאֶסֶף אֱלֹהִים נֶצֶב
בַּעֲדַת־אֵל בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט:
ב עַד־מִתִּי תִשְׁפֹּטוּ־עוֹל וּפְנֵי רָשָׁעִים
תִּשְׁאוּ־סֵלָה: ג שְׁפֹטוּ־דֹל וְיִתָּם עֲנִי
וְרַשׁ הַצָּדִיקוּ: ד פִּלְטוּ־דֹל וְאֶבְיוֹן מִיַּד
רָשָׁעִים הַצִּילוּ: ה לֹא יִדְעוּ | וְלֹא יִכְנוּ
בַּחֲשִׁכָה יִתְהַלְכוּ יָמוּטוּ כְּלִי־מוֹסְרִי
אֶרֶץ: ו אֲנִי־אֲמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם וּבְנֵי
עֲלִיּוֹן כְּלַכְּכֶם: ז אֲכֹן כְּאֶדָם תִּמְוֹתוֹן

וּכְאֶחָד הַשָּׂרִים תִּפְלוּ: ח קוֹמָה אֱלֹהִים
שְׁפֹטָה הָאֶרֶץ כִּי־אַתָּה תִּנְחַל כָּכָל־
הַגּוֹיִם:

יו חודש **יום רביעי**

פג * שִׁיר מִזְמוֹר לְאֶסֶף: ב אֱלֹהִים
אֶל־דְּמִי־לָךְ אֶל־תַּחֲרֹשׁ וְאֶל־
תִּשְׁקָט אֵל: ג כִּי־הִנֵּה אֲוִיבֶיךָ יִהְיִיוּ
וּמִשְׁנָאִיךָ נִשְׁאוּ רֹאשׁ: ד עַל־עַמְּךָ
יַעֲרִימוּ סוֹד וְיִתְעַצּוּ עַל־צְפוֹנֶיךָ:
ה אֲמָרוּ לָכֹ וְנִכְחִידֶם מִגּוֹי וְלֹא־יִזְכָּר
שֵׁם־יִשְׂרָאֵל עוֹד: ו כִּי נִוָּעֲצוּ לָב יַחֲדוּ
עָלֶיךָ בְּרִית יִכְרְתוּ: ז אֶהְיֶה אֲדוֹם
וְיִשְׁמַעֲאֵלִים מוֹאֵב וְהַגִּרִּים: ח גִּבֹּל
וְעַמּוֹן וְעַמְלָק פִּלְשֶׁת עַם־יִשְׂרָאֵל צוּר:
ט גַּם־אֲשׁוֹר נִלְוָה עִמָּם הָיוּ זָרוּעַ לְבִנְיָ־
לוֹט סֵלָה: י עֲשֵׂה־לָהֶם כְּמִדְּנֶךָ
כְּסִיסְרָא כְּיִבֵּן בְּנִחַל קִישׁוֹן: יא נִשְׁמְדוּ
כַּעֲיִידָאֵר הָיוּ דָמָן לְאֶדְמָה: יב שִׁיתִּמוּ
נְדִיבֵכֶם פֶּעֶרֶב וְכוֹזָב וְכוֹזֵבָה וְכַצְלָמָנֶעַ
כְּלִי־נִסְיָכָמוּ: יג אֲשֶׁר אֲמָרוּ יִירָשָׁה לָנוּ
אֵת נְאוֹת אֱלֹהִים: יד אֱלֹהֵי שִׁיתִּמוּ
כַּגִּלְגָל פֶּקֶשׁ לִפְנֵי־רוּחַ: טו כָּאֵשׁ
תִּבְעֲרֵי־עֵר וְיִכְלֹהֶנָּה תִּחְלֹט הָרִים:
טז בֶּן תִּדְרָפֶם בְּסַעֲרֶךָ וּבְסוֹפֶתֶךָ
תִּבְחַלֶּם: יז מִלֵּא פְנֵיהֶם קִלְזוֹן וּיִבְקָשׁוּ
שִׁמְךָ יְהוָה: יח יִבְשׁוּ וְיִכְהָלוּ עַד־יָעַד
וְיִחַפְּרוּ וְיֹאכְדוּ: יט וְיִדְעוּ כִּי־אַתָּה
שִׁמְךָ יְהוָה לְבָדָךְ עֲלִיּוֹן עַל־כָּל־
הָאֶרֶץ:

פד * לִמְנַצָּה עַל־הַגִּתִּית לְבִנְיָ־קָרַח
מִזְמוֹר: ב מִה־יְדִידוֹת מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ
יְהוָה צְבָאוֹת: ג נִכְסְפָה וְגַם־כָּלְתָּה |
נַפְשִׁי לַחֲצֹרוֹת יְהוָה לִבִּי וּבִשְׂרִי יִרְנֶנוּ
אֵל אֱלֹהֵי־: ד גַּם־צָפוֹר מִצָּהָה כִּיתָ
וְיָדוּר | קָן לָהּ אֲשֶׁר־שָׁתָה אִפְרָחֶיהָ
אֶת־מִזְבְּחוֹתֶיךָ יְהוָה צְבָאוֹת מִלְכִּי
וְאֱלֹהֵי־: ה אֲשֶׁרִי יוֹשְׁבִי בֵיתְךָ עוֹד
יִהְיֶה־לָּךְ סֵלָה: ו אֲשֶׁרִי אָדָם עוֹד־לוֹ בְּךָ
מִסְּלוֹת בְּלִבְכֶם: ז עֲבָרִי | בַּעֲמֹק הַבְּכָא
מֵעֵץ יִשְׁתִּיחוּהוּ גַם־בְּרָכוֹת יַעֲטָה
מוֹרָה: ח יִלְכוּ מִתִּיל אֶל־חִיל יִרְאָה
אֶל־אֱלֹהִים בְּצִיּוֹן: ט יְהוָה אֱלֹהִים
צְבָאוֹת שְׁמַעַה תִּפְלָתִי הַאֲזִינָה אֱלֹהֵי
יַעֲקֹב סֵלָה: י מִגִּנְגָנוּ רֹאה אֱלֹהִים וְהִבֵּט
פְּנֵי מִשְׁיַחֶךָ: יא כִּי טוֹב־יוֹם בַּחֲצִירֶיךָ
מֵאֶלֶף בַּחֲרִית הַסְתּוֹפֶה בְּבֵית אֱלֹהֵי
מִדְּוָר בָּאֵה־לִירֶשֶׁע: יב כִּי שִׁמְשׁ | וּמִגִּן
יְהוָה אֱלֹהִים חֵן וְכִבוֹד יִתֵּן יְהוָה לֹא
יִמְנַע־טוֹב לְהוֹלִכִים בְּתָמִים: יג יְהוָה
צְבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בֵּטַח בְּךָ:

פה * לִמְנַצָּה | לְבִנְיָ־קָרַח מִזְמוֹר:
ב רָצִיתָ יְהוָה אֲרָצְךָ שְׁבַת שְׁבֹת
שְׁבִית יַעֲקֹב: ג נִשְׂאֵת עֵזֶן עַמְּךָ כְּסִית
כְּלִי־חַטָּאתֶם סֵלָה: ד אִסַּפְתָּ כְּלִיעֵבְרָתְךָ
הַשִּׁיבוֹת מִחֲרוֹן אַפֶּיךָ: ה שׁוּבֵנו אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל וְהַפֵּר כַּעֲסֶךָ עָמְנוּ: ו הִלְעוֹלָם
תִּאֲנֶה־בָנוּ תִּמְשֹׁךְ אֶפְךָ לְדֹר וָדֹר:
ז הִלֵּא־אַתָּה תִּשׁוּב תַּחֲיִינִי וְעַמְּךָ

יִשְׁמְחוּ-בָּךְ: הִ הָרָאנוּ יְהוָה חֲסִדְךָ
וַיִּשְׁעֶךָ תַּתֵּן-לָנוּ: ט אֲשַׁמְעָה מִה־יָדְכָר
הָאֵל | יְהוָה כִּי | יִדְבָּר שְׁלוֹם אֶל-עַמּוֹ
וְאֶל-חֲסִידָיו וְאֶל-יֹשְׁבוֹ לְכִסְלָה: י אֶף
קָרוֹב לִי־אִיוֹ יִשְׁעוֹ לִשְׁכֵּן כְּבוֹד
בְּאַרְצָנוּ: יא חֲסִד-יִצְחָאֲמֵת נִפְגְּשׁוּ צֶדֶק
וְשְׁלוֹם נִשְׁקוּ: יב אֲמֵת מֵאַרְץ תִּצְמַח
וְצֶדֶק מִשְׁמַיִם נִשְׁקָף: יג גִּם-יְהוָה יִתֵּן
הַטּוֹב וְאַרְצָנוּ תַּתֵּן יְכוּלָּה: יד צֶדֶק
לִפְנֵינוּ יִחַלֵּךְ וַיִּשֶׁם לְדָרֶךְ פְּעָמֵינוּ:

תַּחֲתֶיהָ: יז אֱלֹהִים | זָדִים קָמוּ-עָלַי
וַעֲדַת עָרִיצִים בָּקִשׁוּ נַפְשִׁי וְלֹא שָׁמַד
לִנְגָדָם: טו וְאַתָּה אֲדֹנִי אֶל-יְרוּשָׁם וְחִנּוּן
אַרְץ אֲפִים וּרְב־חֲסֵד וְאַמֵּת: טז פָּנָה
אֵלַי וְחַנּוּנִי תַּנְחֵ-עֶזְךָ לְעִבְדְּךָ וְהוֹשִׁיעָה
לִבְנ־אֲמִתְךָ: יח עֲשֵׂה-עִמִּי אוֹת לְטוֹבָה
וַיִּרְאוּ שְׂנְאֵי וַיִּבְשׁוּ כִּי-אַתָּה יְהוָה
עֲזַרְתָּנִי וַנַּחֲמַתָּנִי:

פֶּז אֲ לִבְנ־קֶרֶח מִזְמוֹר שִׁיר יְסוֹדָתוֹ
בְּהַר־יְקָדֵשׁ: ב אֲהִב יְהוָה שְׁעָרֵי
צִיּוֹן מִכָּל מִשְׁכְּנוֹת יַעֲקֹב: ג וּנְכֹדוֹת
מִדְּבַר בָּךְ שִׁיר הָאֱלֹהִים סִלָּה:
ד אֲזַכִּיר | רֶחֶב וּבָבֶל לִדְעִי הֵנָּה פִּלְשֶׁת
וְצָר עִם-כּוֹשׁ זֶה יִלְד־שָׁם: ה וּלְצִיּוֹן |
יֵאמָר אִישׁ אִישׁ יִלְד־בָּהּ וְהוּא יְכוֹנְנָה
עָלֶיהָ: ו יְהוָה יִסְפָּר בְּכָתוֹב עִמָּם זֶה
יִלְד־שָׁם סִלָּה: ז וְשָׁרִים כְּחֻלָּלִים כָּל־
מַעֲנֵי בָךְ:

יח לחודש יום חמישי

פֶּח אֲ שִׁיר מִזְמוֹר לִבְנֵי קֶרֶח לְמַנְצָה
עַל-מַחֲלַת לַעֲנוֹת מִשְׁפִּיל לְהִימָן
הָאֲזֹרָחִי: ב יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׁרָאֵל יוֹם־
צַעֲקָתִי בִּלְיִלָה נִגְדָּךְ: ג תְּבוֹא לִפְנֵיךָ
תַּפִּלַּתִּי הִטָּה אֲזָנְךָ לְהִנָּתִי: ד כִּי-שָׁכַעַה
כְּרַעוֹת נַפְשִׁי וְחַיִּי לִשְׁאוֹל הִגִּיעוּ:
ה נַחֲשָׁבַתִּי עִם-יְהוֹדֵי בּוֹר הָיִיתִי כְּגֹבֵר
אֵין-אֵיל: ו בְּמַתִּים חֲפָשִׁי כְּמוֹ
חֻלָּלִים | שָׁכַבְתִּי כְּגֹבֵר אֲשֶׁר לֹא וְכִרְתָּם
עוֹד וְהִמָּה מִדָּךְ נִגְזְרוּ: ז שְׁתֵּנִי כְּבוֹר

תַּחֲתֵיּוֹת בְּמַחֲשָׁפִים בְּמַצְלוֹת: ח עָלַי
סִמְכָה תַּמְתָּךְ וּכְל־מִשְׁבָּרֶיךָ עֲנִית
סִלָּה: ט הִרְחַקְתָּ מִיָּדַעִי מִמֶּנִּי שְׁתֵּנִי
תוֹעֵבוֹת לְמוֹ כָּלֹא וְלֹא אֲצֹא: י עֵינֵי
דָּאֲבָה מִיָּי עָנִי קְרֹאֲתֶיךָ יְהוָה בְּכָל-יָוִם
שִׁטְחָתִי אֵלֶיךָ כַּפִּי: יא הִלַּמְתִּים
תַּעֲשֵׂה-פִלָּא אִם-רָפְאִים יָקוּמוּ | יוֹדוּךָ
סִלָּה: יב הִיִּסְפָּר בְּקֶבֶר חֲסִדְךָ אֲמוֹנָתְךָ
בְּאֲבָדֶיךָ: יג הִיִּדְעָה בְּחֹשֶׁךְ פִּלָּאֶךָ
וְצִדְקָתְךָ בְּאַרְץ נְשִׁיָּה: יד וַאֲנִי | אֵלֶיךָ
יְהוָה שׁוּעָתִי וּבִבְרָךְ תַּפִּלַּתִּי תִקְדֶּם: טו
לָמָּה יְהוָה תִּזְנַח נַפְשִׁי תַּסְתִּיר פְּנֵיךָ
מִמֶּנִּי: טז עָנִי אֲנִי וְגֹעַר מִגְּעַר נִשְׁאָתִי
אֲמִיד אֲפִוּנָה: יז עָלַי עֲבָרְךָ חֲרוֹנֶיךָ
כְּעוֹתֶיךָ צִמַּתְתָּנִי: יח סִבּוּנִי כַּמִּים כָּל־
הַיּוֹם הִקִּיפוּ עָלַי יָחֵד: יט הִרְחַקְתָּ
מִמֶּנִּי אֲהִב וְרַע מִיָּדַעִי מַחֲשָׁךְ:

פֶּט אֲ מִשְׁפִּיל לְאִיתָן הָאֲזֹרָחִי:
ב חֲסִדֵי יְהוָה עוֹלָם אֲשִׁירָה לְדָר
וָדָר | אֲדִירַע אֲמוֹנָתְךָ כַּפִּי: ג כִּי־
אֲמַרְתִּי עוֹלָם חֲסִד יִבְנֶה שָׁמַיִם | תִּכַּן
אֲמוֹנָתְךָ כְּהֵם: ד כִּרְתִּי בְרִית לְבַחֲרֵי
נִשְׁפָּעַתִּי לְדָרֹךְ עֲבָדֶי: ה עֲד־עוֹלָם אֲכִין
וְרַעַךְ וּבְנִיתִי לְדֹר־דָּוָד כִּסְאֶךָ סִלָּה:
ו וַיִּזְדוּ שָׁמַיִם פִּלָּאֶךָ יְהוָה אֶף-אֲמוֹנָתְךָ
בְּקֶהֱל קִדְשִׁים: ז כִּי מִי בִּשְׁחָק יַעֲרֹךְ
לִיהוָה יִדְמָה לִיהוָה בְּבָנֵי אֱלֹהִים: ח אֵל
גַּעֲרָץ בְּסוֹד־קִדְשִׁים רִבָּה וְנוֹרָא עַל־
כָּל־סִבִּיבָיו: ט יְהוָה | אֱלֹהֵי צָבָאוֹת

מִי-כְמוֹךָ חֲסִין | יִהּ וְאֲמוֹנָתְךָ
סִבִּיבוֹתֶיךָ: י אֲתָה מוֹשֵׁל בְּגָאוֹת הָיִם
בְּשׂוֹא גָלְיוֹ אֲתָה תִשְׁבַּחֵם: יא אֲתָה
דַּבַּתָּ כְּחֻלָּל רֶחֶב בְּזָרוּעַ עֶזְךָ פְּזַרְתָּ
אוֹיְבֶיךָ: יב לָךְ שָׁמַיִם אֶף-לָךְ אֲרָץ
תִּבֵּל וּמִלֵּאָה אֲתָה יִסְדַּתָּם: יג צָפוֹן
וַיִּמִּין אֲתָה בְּרֹאֲתָם תְּבוֹר וְחֲרָמוֹן
בְּשִׁמְךָ יִרְגָּנוּ: יד לָךְ זָרוּעַ עִם-גְּבוּרָה
תַּעֲזוּ יָדְךָ תָּרוֹם יְמִינְךָ: טו צֶדֶק וּמִשְׁפָּט
מִכּוֹן כִּסְאֶךָ חֲסִד יִצְחָאֲמֵת יִקְדְּמוּ כְּפִיךָ:
טז אֲשִׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה יְהוָה
בְּאוֹר-פְּנֵיךָ יִחַלְכוּן: יז בְּשִׁמְךָ יִגִּילוּן
כָּל־הַיּוֹם וּבְצִדְקָתְךָ יִרְוּמוּ: יח כִּי־
תַּפְאֶרֶת עֲזָמוּ אֲתָה וּבְרָצוֹנְךָ תָּרוֹם
קִרְבָּנוּ: יט כִּי לִיהוָה מִגְּנָנוּ וּלְקִדְשׁ
יִשְׂרָאֵל מִלְּכָנוּ: כ אֲזוּ דְבַרְתָּ-בְּחֻזּוֹן
לְחִסְדֶּיךָ וְהֵאמַר שְׁנִיתִי עוֹר עַל־גְּבוֹר
הִרְמוֹתִי כְּחוֹר מַעֲם: כא מִצְאָתִי דָוִד
עֲבָדִי בְּשִׁמּוֹן קִדְשִׁי מִשְׁחָתִיו: כב אֲשֶׁר
יָדִי תִכּוֹן עָמּוֹ אֶף-זָרוּעֵי תִאֲמַצְנוּ:
כג לֹא־יִשְׂאֵא אוֹיֵב בּוֹ וּבֶן־עוֹלָה לֹא
יַעֲנֵנוּ: כד וּכְתוּבָתִי מִפְּנֵינוּ צָרִיו וּמִשְׁנֹאִיו
אֲגוּף: כה וְאֲמוֹנָתִי וְחֲסִדִּי עָמּוֹ וּבִשְׁמִי
תָּרוֹם קִרְבָּנוּ: כו וְשִׁמְתִּי בֵּינָם יָדוּ
וּבִנְהָרֹת יְמִינוּ: כז הוּא יִקְרָאֵנִי אָבִי
אֲתָה אֵלַי וְצוֹר יִשׁוּעָתִי: כח אֶף-אֲנִי
בְּכוֹר אֲתַנְהוּ עָלֶיהָ לְמַלְכֵי־אַרְץ:
כט לְעוֹלָם אֲשִׁמּוֹר־אֲשִׁמְרֵהוּ חֲסִדִּי
וּבְרִיתִי נִאֲמָנָה לוֹ: ל וְשִׁמְתִּי לְעַד זֶרַעַךָ

לקווי

וביום הכפורים נו

מזהר

סו

מלכות דקדשה כ"ל, נתן לו חכמה ודעת כ"ל, וזה: טוב לפניו, בחינת התורה, כי אין טוב אלא תורה (אבות פ"א). ולחוטא נתן ענין לאסוף ולכנס - זה המן, הנין שהמן, שהוא בחינת מלכות דסמרא-אחרא כ"ל, הוא מאסף כמון כ"ל. וזה: לתת לטוב לפני אלקים - בחינת התורה, שמרדכי, שהוא בחינת מלכות דקדשה, מוציא ממנו כל הממון וכל הניצוצות, ונעשה מזת תורה כ"ל. כי מרדכי מוציא ממנו כל העשירות, בבחינת (אבות ב'): חיל פלע וקאנו; ועושה מזת תורה, שנקראת אשת חיל (משלי לא):

ו וּלְפִי הַגְּדֵלֶת הַדַּעַת בֵּן הַפְּרָנָה בְּנִקְלָא. בִּי פְּרָנָה בְּנִקְלָא תוֹלָה בְּדַעַת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (במדבר יא): שָׁמוּ הָעַם וְלָקְטוּ - בְּשִׁמְחָתָא (וזה בשלח דף סב ע"ב), בִּי כָּל מִי שֶׁחֶסֶד דַּעַת בִּיחָד, הוּא יִגַּע וְיִטְוֶה אַחֵר הַפְּרָנָה בִּיחָד:

גם לפי הגדלת הדעת בן התרפה השלום, כי שלום תלוי בדעת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (ישעיה יא): וְגַר זָכַב עִם כֶּכֶשׁ וְכו', בִּי מִלֵּאָה הָאֶרֶץ דַּעַת; שִׁיחָה שְׁלֹמֹם נִפְלָא בְּעוֹלָם, שִׁיכּוּלֵי לִגְדֵי בִּיחָד שְׁנֵי הַכְּבִים, מִחֲמַת גִּדְלֵי הַדַּעַת שִׁיחָהּ אִו. בִּי עֲלִידֵי הַדַּעַת נִגְדֵל הַשְׁלֹמֹם, בִּי נִחְבֵּטֵל הַכַּעַם וְהַאֲבִירִית עֲלִידֵי הַדַּעַת. בִּי כַּעַם וְאֲבִירִית הוּא מִהֶעֱדֵר הַדַּעַת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (קהלת י): כַּעַם בְּחִיק כְּסִילִים יִנָּח; וְכָל מִה שֶׁמִּתְרַבֵּה הַדַּעַת, מִתְרַבֵּה הַרְחֻמָּנוּת וְהַשְׁלֹמֹם, וְעֲלִיבֵן הַפְּרָנָה בְּנִקְלָא, בְּכַחֲנִית (תהלים קט): הַשֵּׁם גְּבוּלָךְ שְׁלֹמֹם, חֶלֶב חַטִּים יִשְׁבִּיעֶךָ:

ז וְזֶה בַּחֲנִית שְׁבִיעוֹת, בִּי שְׁבִיעוֹת הוּא בַּחֲנִית שֶׁכָּל גְּדוֹל וְגְבוּהָ מֵאֵד, שֶׁהוּא חֶסֶד עֲלִיוֹן וְרַחֲמִים גְּדוֹלִים, בִּי גִדְלֵי הַרְחֻמִּים תְּלִוי גִּדְלֵי הַדַּעַת כְּכָל, בִּי בִּשְׁעַת מִתֵּן תוֹרָה נִרְאָה לָהֶם כְּזֶקֶן מֵלֵא רַחֲמִים (מכילתא פ' בשלח ו' יתר, וְזִכְרָא בְּרִישׁ"י פ' יתר), וְזֶקֶן הוּא בִּישׁוּב־הַדַּעַת, וְכֹהֵן תְּלִוי גִּדְלֵי הַרְחֻמִּים כְּכָל, וְעֲלִיבֵן שְׁבִיעוֹת הוּא חֶסֶד עֲלִיוֹן וְרַחֲמִים גְּדוֹלִים:

וְזֶה בַּחֲנִית הַמִּקְוָה שֶׁל שְׁבִיעוֹת, שֶׁהִיא בַּחֲנִית מִקְוָה שֶׁל שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים, שֶׁהוּא שַׁעַר הָעֲלִיוֹן מִחֲמִשִּׁים שַׁעֲרֵי בִּינָה (כ"ש בכוונות שְׁבִיעוֹת), שֶׁהוּא בַּחֲנִית שֶׁכָּל וְדַעַת עֲלִיוֹן, בַּחֲנִית חֶסֶד עֲלִיוֹן וְרַחֲמִים גְּדוֹלִים כְּכָל. וְעֲלִיבֵן הַמִּקְוָה מוֹשִׁיעַ כָּל הַצְּרוֹת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (ירמיה י): מִקְוָה יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעוֹ בַּעַת צָרָה; בִּי הוּא חֶסֶד עֲלִיוֹן, שְׁמוֹשִׁיעַ מִכָּל הַצְּרוֹת:

וְעֲלִיבֵן הַמִּקְוָה מִטָּהֵר מִכָּל הַטְּמָאוֹת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (יחזקאל יז): וְזִרְקִיתִי עֲלֵיכֶם מִים מִתְּהוֹרִים וְיִתְהַרְתֶּם וְכו', בִּי אֵין יִסְוִרִין בְּלֵא עוֹזֵן וְכו' (שבת נה), וְעֲלִיבֵן הַמִּקְוָה, שְׁמוֹשִׁיעַ מִכָּל הַצְּרוֹת וּמִכָּל הַיִּסְוִרִים, הוּא מִטָּהֵר מִכָּל הַטְּמָאוֹת וּמִכָּל הַחֲטָאִים. וְזֶה בַּחֲנִית כֶּן, בַּחֲנִית מִקְוָה שֶׁל שַׁעַר הַנֶּזֶק, שֶׁהוּא בַּחֲנִית דַּעַת גְּדוֹל, בִּי הֶמֶן - בַּחֲנִית דַּעַת:

ד וְדַע, שֶׁהַתּוֹרָה הַמְּלֻבֶּשֶׁת תוֹךְ הַהִסְתַּרְתָּה שְׁבִתוֹךְ הַסְתַּרְתָּה הִיא תוֹרָה גְּבוּהָ דִיקָא, הֵינּוּ סְתְרֵי תוֹרָה, בִּי מִחֲמַת שֶׁהִיא צְרִיכָה לְהַתְּלַבֵּשׁ בְּמִקְוֹמוֹת נְמוּכִים כְּאֵלוֹ, הֵינּוּ אֵצֶל אֵלוֹ שֶׁעֲבָרוּ הִרְבָּה, עַד שֶׁנִּסְתַּר מִתּוֹךְ הַהִסְתַּרְתָּה שְׁבִתוֹךְ הַסְתַּרְתָּה, עֲלִיבֵן חֲשֵׁב הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִחֲשָׁבוֹת לְכָל לְהַלְבִּישׁ שֵׁם פְּשָׁטִי תוֹרָה, לְכָל יוֹכֵלוֹ הַקְּלָפוֹת לִינֵק מִשֵּׁם הִרְבָּה, וְיִהְיֶה הַפֶּגֶם גְּדוֹל מֵאֵד, עֲלִיבֵן הוּא מִסְתִּיר וּמְלַבֵּשׁ שֵׁם תוֹרָה גְּבוּהָ דִיקָא, סְתְרֵי תוֹרָה, שֶׁהִיא תוֹרַת ה' בְּעֶצְמָהּ (י), כְּדֵי שֶׁלֹּא יוֹכֵלוֹ הַקְּלָפוֹת לִינֵק מִשֵּׁם הִרְבָּה, בְּכַחֲנִית (שמות יז): וְעִבְרָתִי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, אֲנִי וְלֹא מִלֵּאָדָּה, אֲנִי וְלֹא הַשְּׁלִיחַ, אֲנִי ה' וְלֹא וְכו'; בִּי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, שֵׁשׁ מְקוֹם הַקְּלָפוֹת מֵאֵד, עֲלִיבֵן שֵׁם דִּיקָא מְלֻבֶּשׁ וּמִסְתַּר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֶצְמוֹ, הֵינּוּ תוֹרַת ה' מִמֶּשֶׁ, סְתְרֵי תוֹרָה. עֲלִיבֵן דִּיקָא מִהַהִסְתַּרְתָּה שְׁבִתוֹךְ הַסְתַּרְתָּה, כְּשֶׁחֲזוֹר וּמִהַפְּכָה לְדַעַת, נַעֲשֶׂה מִמֶּנָּה דִיקָא תוֹרַת ה' מִמֶּשֶׁ, בִּי שֵׁם נִסְתֵּר תוֹרַת ה', סְתְרֵי תוֹרָה כְּכָל:

ה וּבְנִגְדֵי מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה יֵשׁ מַלְכוּת הִרְשָׁעָה, הֵינּוּ מַלְכוּת הַמְּוַעֲמֶלֶק, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (במדבר כד): רִאשִׁית גִּזְוִים עֲמֶלֶק. וְזֶה לַעֲמֵת זֶה, בִּי מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה הוּא בַּחֲנִית מֵאִסְפָּה לְכָל הַמַּחְנוֹת (שם י), כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (קהלת יז): סוֹף דְּבַר הַכֹּל נִשְׁמַע אֶת הָאֱלֹקִים יֵרָא - זֶה בַּחֲנִית מַלְכוּת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (אבות פ"א): אֲלֵמֵלֵא מוֹרָאָה שֶׁל מַלְכוּת; הֵינּוּ, שְׁמִלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה הִיא בַּחֲנִית סוֹף דְּבַר, בַּחֲנִית מֵאִסְפָּה לְכָל הַמַּחְנוֹת דִּקְדֻשָּׁה, בַּחֲנִית מַחְנֶה דָן, שֶׁהוּא מֵאִסְפָּה לְכָל הַמַּחְנוֹת, בִּי דִינָא דְּמַלְכוּתָא דִינָא (גיטין י"ב ב"ק ע"ג), וּמַלְכוּת דְּסִמְרָא-אַחֲרָא הוּא מֵאִסְפָּה כְּמוֹן, בִּי מִחֲמַת שֶׁהוּא יֵרָא שֶׁלֹּא יוֹצִיאֵו בְּלַעוּ מִפִּי, הֵינּוּ הַנִּיצוּצוֹת הַקְּדוּשׁוֹת שֵׁשׁ אֵצֶלוֹ, עֲלִיבֵן הוּא מִתְגַּבֵּר וּמֵאִסְפָּה כְּמוֹן, שֶׁהֵם נִיצוּצֵי הַקְּדֻשָּׁה, בִּי הֵם בַּחֲנִית הַנִּגְזֵין עֲלֵאִין שֵׁשׁ בְּהֶבֶל וְכֶסֶף וְנִחְשָׁת, שֶׁהֵם הַכְּמוֹן. וְזֶה בַּחֲנִית תַּאֲוֹת עֲשִׂירוֹת, שֶׁהִיא בַּחֲנִית מַלְכוּת. וְעֲלִיבֵן עֲמֶלֶק, שֶׁהוּא מַלְכוּת הִרְשָׁעָה, רוֹדֵף אֶת מַחְנֶה דָן, שֶׁהוּא בַּחֲנִית מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה כְּכָל, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (דברים כה): וַיִּזְבֵּב בָּהּ וְכו' וְלֹא יֵרָא אֱלֹקִים; דְּהֵינּוּ בַּעַת שֶׁאֵין לָהֶם כֹּחַ מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהִיא בַּחֲנִית יֵרָא אֱלֹקִים כְּכָל, בִּי מַלְכוּת הַמְּוַעֲמֶלֶק הוּא הַפּוֹךְ מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, בִּי מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה הוּא בַּחֲנִית מֵאִסְפָּה לְכָל הַמַּחְנוֹת דִּקְדֻשָּׁה, וּמַלְכוּת הַמְּוַעֲמֶלֶק, שֶׁהוּא מַלְכוּת הִרְשָׁעָה, הוּא בַּחֲנִית מֵאִסְפָּה כְּמוֹן כְּכָל, בִּי מִתְגַּבֵּר בְּתַאֲוֹת כְּמוֹן כְּדֵי לַחֲפֹם כָּל הַנִּיצוּצוֹת הַקְּדֻשָּׁה כְּכָל. אֵד אֶף-עֲלִיבֵרֵן אֵינוֹ מוֹעִיל לוֹ כְּכָל, בִּי יֵשׁ כֹּחַ בְּמַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהוּא בַּחֲנִית מְרַדְּכִי, לְהוֹצִיא מֵאִתּוֹ כָּל הַכְּמוֹן וְכָל הַנִּיצוּצוֹת הַקְּדוּשִׁים שְׁבִלַע:

וְזֶה שְׁאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְכֹרְנֵם לְכַרְכָּה (בבלי יז): בִּי לֵאדָם שְׁמוּכַ לְפָנֵינוּ נָתַן חֲכָמָה וְדַעַת - זֶה מְרַדְּכִי, הֵינּוּ שְׁמִרְדְּכִי, שֶׁהוּא בַּחֲנִית

(י) עֵין עֲבֵרָה-וִיחַ דָּף י"ב, וְלַעֲלֵל סִימָן כַּב, אוֹת י.

בה

אֶרֶץ חַיִּים

הַלְכוּת וְנִשְׁלַח יְדִים הַלְכָה ו

לְקוּמֵי הַלְבוּת

וכו' בחינת (תהלים פח, ט): "ששחתי אליך כפיי". ואז בודאי "אשריך וטוב לך" - "אשריך בעולם הזה, וטוב לך לעולם הבא" (אבות ו, ד). כי עקר שעשוע עולם הבא הוא בחינת הארת הרצון המפלג הנ"ל, שהוא בחינת הפסוק (במדבר כג, כג): "כעת יאמר ליצחק ולישראל מה פעל אל", שהוא בחינת (תהלים לא, כ): "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך" וכו' כמו שמבאר שם. ומאחר שזוהי גם בזה העולם להארת הרצון הנ"ל, בודאי אשרי לו גם בעולם הזה, כי מאיר עליו הרצון שהוא מעין עולם הבא, ועל-כן בודאי "אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא", כי אז יזכה להארת הרצון בתכלית השלמות שהוא רב טוב הצפון, מאחר שגם בזה העולם המשיך על עצמו הארת הרצון שהוא בחינת 'השמח בחלקו' וכו':

וזהו שנסמך לזה: איזהו גבור המובש את יצרו - כי עקר הגבורה והנצחון של המלחמה של האדם הוא על-ידי הרמזים שהם בחינת ידים, בבחינת (תהלים קמד, א): "ידי לקרב" וכו' וכו'. וזה שמבאר הפסוק 'טוב ארך אפים מגבור' וכו', הינו שעקר הגבורה להתגבר בזה העולם על מה שצריך להתגבר הוא אריכת אפים - להאריך אפו על כל מה שיעבר עליו כל ימי חייו, ולא יפל משום דבר שבעולם אפלו אם יעבר עליו מה. וכמו שמבאר בהתורה של אריכת אפים (בסימן קנה) ובדברינו הרבה מזה. וכל זה אי אפשר לקבל כי אם על-ידי הרמזים הנ"ל, שעל-ידיהם יכול ללמד מכל אדם ולהיות חכם באמת, עד שיבין איך להציל את עצמו ולהשאר על עמדו שזה עקר החכמה, כידוע:

נח. וזהו: איזהו מכבד המכבד את הבריות. שנאמר: כי מכבדי אכבד ובני יקלו'. והוא אינו מוכבד לכאורה, אף מוכח מזה הפסוק שהמכבד הוא המכבד את הבריות. הלא זה הפסוק 'כי מכבדי' וכו' מדבר רק מכבוד השם יתברך, אף על-פי כל הנ"ל מוכבד ומבאר היטב. ובמאי דפתח התנא מסיים. כי התחיל 'איזהו חכם' וכו', שהוא החכמה והדעת הנ"ל, להכיר את השם יתברך שזה עקר החכמה, כמו שכתוב (דברים ט, כב): "אל תהלל חכם בחכמתו וכו' כי אם בזאת וכו', השפל וידע אתי". ועקר החכמה והדעת הזה הוא לידע ולהאמין כי 'מלא כל הארץ כבודו' והשם יתברך בוחר בעבודת התחתונים שבזה העולם שהם דרי משה, ובהם עקר התגלות כבודו יתברך וכו'. ועל-כן בודאי צריכין לכבד את הבריות, כי בזה מכבד את השם יתברך, כי צריך להאמין שכל אחד אחד מישאל מלבש כבודו יתברך, כי מכל אחד אחד מישאל אפלו הגורע שבגורעים כל זמן שהוא בכלל האמונה הקדושה - השם יתברך מקבל ממנו כבוד והתפארות פריטי, כי על ישראל גאון וכו' ונלדו, כידוע (עבודת הקדש, חלק ב, פרק יח). ועל-כן בודאי צריך לכבד את כל אחד ואחד. ועקר הכבוד הוא לדבר עם כל אחד מהתכלית להכניס בו יראת שמים, וכן לקבל ממנו, בבחינת "ומקבלין דין מן דין" (שערי צדק, תרגום יונתן), שזהו בחינת 'הלומד מכל אדם' שהתחיל בזה, כי זה עקר הכבוד בבחינת (שמות רבה לח, ח): "אין כבוד אלא תורה". וכמו שהזהיר אדמו"ר ז"ל בתורה הנ"ל שכל אדם צריך לעסוק בזה להכניס הדעת בבחינתו וכו' כמו שמבאר שם. וזה עקר כבוד השם יתברך הנ"ל ועל-כן הביא הפסוק 'כי מכבדי אכבד' וכו'. כי זה עקר כבוד השם יתברך, הנ"ל:

נח. וזהו שנסמך לזה: איזהו עשיר השמח בחלקו - כי כבר מבאר בהתורה הנ"ל, שעל-ידי הדעת הנ"ל, שהוא בחינת כלליות בן ותלמיד, שהוא בחינת כבישת היצר, כי מאירין בהם הדעת לגרש הרוח שטות, שמהם כל החטאים, רחמנא לצלן וכו', על-ידיהם וזכין לקבל הפרנסה והעשירות מ'ם החכמה', מהידים, שהם הרמזים שיש שם שהם בחינת הארת הרצון הנ"ל. וזהו שנסמך לשתי בבות הנ"ל 'איזהו חכם', 'איזהו גבור' וכו' - 'איזהו עשיר'. כי משם כל העשירות והפרנסה כנ"ל. ועקר הפרנסה והעשירות נמשך משם מ'ם החכמה' שהוא הדעת הנ"ל, על-ידי בשחון כמו שמבאר שם על פסוק (תהלים קד, כז): "כלם אליך ישברון" וכו'. שעל-ידיהם מקבלין הפרנסה והעשירות שמאיר שם הארת הרצון בחינת 'ומשפיע לכל חי רצון'. ואזי הפרנסה נשחקת ונחלקת לכל אחד כראוי לו, כמו שמבאר שם על פסוק (תהלים קד, כז): "לויתן זה יצרת לשחק בו" וכו', עין שם היטב.

וזהו בחינת איזהו עשיר השמח בחלקו - כי עקר העשירות האמתי הוא כשזוכה לקבל העשירות בקדושה מבחינת 'ם החכמה' הנ"ל, מהידים שיש שם, שאז מקבל הארת הרצון ואז הוא בודאי שמח בחלקו שזהו בחינת רצון הנ"ל, בחינת 'ומשפיע לכל חי רצון'. שמרצה ברצון בכל מה שהשם יתברך משפיע לו, מאחר שכן הוא רצונו יתברך. וזהו שנאמר (תהלים קכח, ב): "יגיע כפיך כי תאכל" וכו'. 'יגיע כפיך' דקא, דהינו שמקבל האכילה והפרנסה מהפכים והידים שבי'ם החכמה' על-ידי הבשחון שנושא עיניו לשמים, ושוטח אליו יתברך כפיו בבחינת (תהלים קמג, ו): "פרשתי ידי אליך"

עקר הכבוד הוא שמקבלין דין מן דין שמים

על-ידי הדעת, כלליות בן ותלמיד מאירין הדעת לגרש הרוח שטות

ומשפיע לכל חי רצון - שמרצה בכל מה שחי משפיע לו

לקוטי הלכות

הלכות נטילת ידים הלכה ו

ארח חיים

שְׂרֹצָה לְהִתְקַרֵּב לַהֶשֶׁם יִתְבָּרַךְ - מִבְּקָשִׁים וּמִחֻשָּׁשִׁים לְמַצֵּא בּוֹ מוֹמִין וְחִסְרוֹנוֹת וּמִבְּזוּן אוֹתוֹ, וְהָרִי הֵם כְּאֵלוּ מִבְּזוּן כְּבִיכּוֹל אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁכָּל כְּבוֹדוֹ עַל-יְדֵי מַעֲשֵׂה הַתַּחֲתוֹנִים. וְהַעֲקָר עַל-יְדֵי הַתְּקַרְבוֹת הַרְחֻקִּים מֵאֵד לַהֶשֶׁם יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שְׂנִיתָבָאָר כְּפֹה פְּעָמִים בְּדַבְּרֵינוּ, וְעַל-כֵּן נֶאֱמַר עֲלֵיהֶם 'וּבְזִי יִקְלֹו'.

נט. בִּי הַמְקַרָּא הַזֶּה 'כִּי מִכְבְּדֵי אֲכַבְד' וְכו' נֶאֱמַר עַל בְּנֵי עָלִי, עַל שֶׁבְּזוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהַקְרַבְנוֹת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב שָׁם בְּפָרָשָׁה (שְׁמוּאֵל א, ב) וְהֵם עָשׂוּ הַהִפְךָ מִזֶּה שֶׁהָיָה רָאוי לָהֶם לַעֲשׂוֹת, כִּי הֵם הָיוּ כְּהֻנִּים, וְעָקַר קִדְּשַׁת הַכֹּהֵן הוּא בַּחֲנִינַת כְּלָלִיּוֹת בֶּן וְתַלְמִיד כְּמוֹ שֶׁמִּבְּאָר שָׁם בְּהַתּוֹרָה הַזֵּה, כִּי הַכֹּהֲנִים מְקַרְבִּים כָּל הַקְרַבְנוֹת, שְׂעַל-יְדֵיהֶם עָקַר כְּלָלִיּוֹת וְהַתְּקַשְׁרוֹת שֶׁל דְּרֵי מַעֲלָה עִם דְּרֵי מַטָּה וְכו' כִּנּוּי, וְהֵם פָּגְמוּ בַּזֶּה מֵאֵד כִּי בְּזוּ אֶת יִשְׂרָאֵל וְהַקְרַבְנוֹת, וְאָמְרוּ (שָׁם פְּסוּקִים לו) "וְאֵם לֹא לְקַחְתִּי בַּחֲזָקָה" וְכו'. וְעַל-כֵּן הוֹכִיחַם שָׁם הַנְּבִיא וְאָמַר לָהֶם (שָׁם פְּסוּקִים כז): "הִנְגַּלְהָ נִגְלִיתִי לְבֵית אֲבִיךָ בַּמִּצְרִים", שֶׁהוּא אֶהְרֹן הַכֹּהֵן הָרִאשׁוֹן, כִּפִּי שֶׁפָּרַשׁ רַש"י שָׁם, הִינּוּ שְׂהוֹכִיחֶם, מַדּוּעַ אֵינֶם הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ אֲבִיהֶם אֶהְרֹן הַכֹּהֵן הָרִאשׁוֹן שֶׁמִּמֶּנּוּ כָּל קִדְּשַׁת הַכֹּהֲנָה, כִּי אֶהְרֹן הַכֹּהֵן עָסָק בַּתְּקוּן הַמִּשְׁכַּת הַדַּעַת הַזֵּה לְיִשְׂרָאֵל בַּתְּכִלִּית הַשְּׁלֵמוֹת, כִּי הָיָה 'אוֹהֵב שְׁלוֹם' וְכו', כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (אֲבוֹת א, ב): 'הָיוּ מִתְלַמְּדֵיו שֶׁל אֶהְרֹן אוֹהֵב שְׁלוֹם וְרוֹדֵף שְׁלוֹם אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת וּמִקְרָבָן לַתּוֹרָה'. כִּי הַמִּשְׁכַּת הַדַּעַת הַזֵּה לְגַלּוֹת כִּי מֵלֹא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, שְׂעַל-יְדֵיהֶם נִקְשְׁרִין וְנִגְלִין הַעוֹלָמוֹת - זֶה בַּחֲנִינַת שְׁלוֹם כִּנּוּי, כִּי הַכָּל תְּלִי בְּשְׁלוֹם, כִּי עַל-יְדֵי שְׂעוּשֵׁין שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ וּבֵין אָדָם לְחֶבְרִי, עַל-יְדֵיהֶם נוֹלָדִין וְנִתְּרִבִּין בְּנִים וְתַלְמִידִים, כְּמוֹ שֶׁמִּבְּאָר בְּמָקוֹם אַחֵר, שְׂעַל-יְדֵי הַשְּׁלוֹם שֶׁבֵּין אָדָם לְחֶבְרִי יָכוֹל כָּל אֶחָד לְדַבֵּר עִם חֶבְרִי בְּיָרֵאת שְׂמִים וּלְקַרְבּוֹ לַהֶשֶׁם יִתְבָּרַךְ וְכו' (כְּמוֹ שֶׁמִּבְּאָר בְּהַתּוֹרָה "רַצִּיצָא" בְּסִימָן כז).

על-ידי השלום כל אחד מדבר עם חברו ביראת שמים ומקרבו לחי

וְזֶה הָיָה עֲבוֹדַת אֶהְרֹן שֶׁהָיָה 'אוֹהֵב שְׁלוֹם וְרוֹדֵף שְׁלוֹם' בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ וּבֵין אָדָם לְחֶבְרִי, 'אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת וּמִקְרָבָן לַתּוֹרָה', כִּי עַל-יְדֵי הַשְּׁלוֹם עָקַר הַהִתְקַרְבוֹת לַתּוֹרָה וְכו'. וְעַל-יְדֵיהֶם דִּיקָא זָכָה לְקִדְּשַׁת הַכֹּהֲנָה לְדוֹרוֹת, כִּי זֶה עָקַר קִדְּשַׁת הַכֹּהֵן - לְהֵאָר בְּבָנִים וְתַלְמִידִים וּלְכָל וּלְקַשֵּׁר כָּל הַעוֹלָמוֹת עַל-יְדֵיהֶם שֶׁהָיָה בַּחֲנִינַת עֲבוֹדַת הַקְרַבְנוֹת וְכו'. וְעַל-כֵּן הוֹכִיחַ אֶת בְּנֵי עָלִי עַל זֶה שֶׁאֵינֶם הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ אֶהְרֹן הַכֹּהֵן אֲבִיהֶם. וְעַל-כֵּן סִים: 'כִּי מִכְבְּדֵי אֲכַבְד וּבְזִי יִקְלֹו'. כִּי זֶה עָקַר כְּבוֹדוֹ - פְּשׁוּלִים בְּדֶרֶךְ שֶׁל אֶהְרֹן הַכֹּהֵן לְאַהֵב שְׁלוֹם וְכו', וְלֵאמֹר אֶת הַבְּרִיּוֹת וּלְקַרְבָן לַתּוֹרָה, שְׂעַל-יְדֵיהֶם מְגַלִּין כִּי 'מֵלֹא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ' כִּנּוּי. וְעַל-כֵּן זָכָה אֶהְרֹן בְּאֵמַת לְכַבֵּד גְּדוֹל זֶה, שֶׁהוּא קִדְּשַׁת הַכֹּהֲנָה בַּחֲנִינַת 'כִּי מִכְבְּדֵי אֲכַבְד', 'וּבְזִי יִקְלֹו' שֶׁהֵם הַמְּבֹאִים אֶת בְּנֵי אָדָם וּמוֹצֵאִים חִסְרוֹנוֹת בְּכָל אָדָם, וְכִשְׂרֹאִים אֶת אֶחָד

כשמונים את הרוצה להתקרב לחי כאילו מתקרב אותו יתברך

התפארת כלל פא פל תקוני המשכת הדעת הקדושה

אֲכָלִי הַמְּכַבֵּד אֶת הַבְּרִיּוֹת וּמִקְרָבָן (שָׁם מִשְׁנָה ג): 'אֵל תְּהִי בְּזוֹ לְכָל אָדָם', וְחֹתֵר וּמִשְׁתַּדֵּל לְדַבֵּר עִם כָּל אֶחָד מִהַתְּכִלִּית - לְהַכְנִיסוֹ אֶל הַקְדוּשָׁה, שֶׁזֶה עָקַר הַכְּבוֹד, בְּוֹדָאִי הוּא מִכְבֵּד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעָלִיו נֶאֱמַר: 'כִּי מִכְבְּדֵי אֲכַבְד'. וְנִמְצָא, שֶׁהַתַּנָּא כָּל כָּאֵן כָּל תְּקוּנֵי הַמִּשְׁכַּת הַדַּעַת הַקְדוּשָׁה הַזֵּה, שֶׁהוּא 'אִיזְהוּ חֻסָּד' וְכו', שֶׁהוּא מִי שֶׁזָּכָה לַדַּעַת הַזֵּה כִּנּוּי. שְׂעַל-יְדֵיהֶם הוּא מִתְגַּבֵּר עַל הַרוּחַ שְׂטוּת וְכו', שֶׁהָיָה בַּחֲנִינַת 'אִיזְהוּ גְבוּר הַכּוֹבֵשׁ אֶת יִצְרָו' וְכו', וְעַל-יְדֵיהֶם נִמְשָׁךְ הַפְּרִיטָה וְהַעֲשִׁירוֹת מִיָּם הַחֻסָּמָה' וְכו', שֶׁהָיָה בַּחֲנִינַת 'אִיזְהוּ עֲשִׂיר' וְכו'. וְכָל זֶה הוּא לְגַלּוֹת כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל הָעוֹלָם וּבְכָל בְּנֵי אָדָם שֶׁבְּעוֹלָם לְקַרֵּב כָּל הַרְחֻקִּים שֶׁבְּעוֹלָם, עַל-יְדֵי שְׂמִינִי לָהֶם כִּי 'מֵלֹא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ' שֶׁהָיָה בַּחֲנִינַת 'אִיזְהוּ מִכְבֵּד' וְכו', וְכִנּוּי:

על-ידי הארת הרצון מוצאין בכל רמזים להתקרב לחי

ס. וְזֶה (תְּהִלִּים קיט, צ): מִזֶּה אֶהְבֵּתִי תוֹרָתְךָ כָּל הַיּוֹם הַיּוֹם שִׁיחִתִּי. מִזֶּה אֶהְבֵּתִי תוֹרָתְךָ - בַּחֲנִינַת אֶהְבָּה וְרָצוֹן הַמִּפְלֵג כִּנּוּי, עַל-יְדֵיהֶם כָּל הַיּוֹם הַיּוֹם הַיּוֹם שִׁיחִתִּי - כִּי עַל-יְדֵי הָאֵרַת הָרָצוֹן הַזֵּה, שֶׁהוּא בַּחֲנִינַת רְמִזִּים הַזֵּה, עַל-יְדֵיהֶם מוֹצֵאִין בְּכָל הַשִּׁיחוֹת שֶׁבְּעוֹלָם רְמִזִּים לְהִתְקַרֵּב לַהֶשֶׁם יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁמִּבְּאָר לְעִיל עַל פְּסוּקִים: מִפֶּל מִלְמַדִּי הַשְּׂפִלְתִּי כִּי עֲדוּתִיךָ שִׁיחָה לִי, וְכִנּוּי. וְזֶה שְׂנִסְמָךְ לָזֶה: מֵאִיבִי תַחֲפִמְנִי מוֹצֵאֲךָ כִּי לְעוֹלָם הַיּוֹם לִי - כִּי עַל-יְדֵיהֶם עָקַר הַהִתְגַּבְּרוֹת עַל הָאוֹיְבִים שֶׁהֵם הַיִּצָּר הָרַע וְחִילּוּתֵיו וְכו'. וְזֶה כִּי לְעוֹלָם הַיּוֹם לִי, הִינּוּ שֶׁכָּפַר קִבְּלִיתִי מִרְבוּתִי, שֶׁהַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה עוֹמֶדֶת עַל עוֹלָם וְעַד, בַּחֲנִינַת (שָׁם קיט, פט, ז): לְעוֹלָם ה' דְּבָרְךָ נֶצַח בְּשָׂמִים, לְדֹר וָדֹר אֲמוֹנָתְךָ כּוֹנֵנֶת אֶרֶץ וְתַעֲמֵד - הִינּוּ שֶׁאִף שֶׁהוּא אַחֵר כָּל מִזֶּה שֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם, "אֵתָהּ מְרוֹם לְעוֹלָם ה'" (שָׁם צב, ט), כִּי 'דְּבָרֶיךָ חַיִּים וְקִימִים וְכו', לְעַד לְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים' וְכו'. וְעַל-יְדֵיהֶם תַּחֲפִמְנִי מוֹצֵאֲךָ מֵאִיבִי - לְהִתְחַזֵּק לְכָלִי לִפְלֵ מִשּׁוֹם דְּבָר, וְכָל לְהִתְגַּבֵּר בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת מִתְדַּשׁ לְחֻטָּף תּוֹרָה וּמִצְוֹת כָּל מִזֶּה שִׁיחָה, כִּי אִף שֶׁהוּא - זֶה יִשְׂאָר לוֹ קִיָּם לְעוֹלָם, בַּחֲנִינַת כִּי לְעוֹלָם הַיּוֹם לִי. וְעַל-כֵּן נִסְמָךְ לָזֶה: מִפֶּל מִלְמַדִּי הַשְּׂפִלְתִּי כִּי עֲדוּתִיךָ שִׁיחָה לִי - כִּי הֵם בַּחֲנִינָה אַחַת כִּנּוּי, כִּי כָּל

ומשמה למחלית, וקבלו עליהם איזה שפור אחד שהוא בשמחה תמיד להיות מלך עליהם, ואחר כך מצאו איש אחד שהיה יושב בתוך ים של יין, והוטב בעיניהם ביותר, כי זה הוא בודאי שפור מפלג מאד מאד, וקבלו אותו למלך. ובקשו גם כן להתראות פנים עמו, והלכו וקבלו רשות, ונקנסו (אלו החמשה חברים ת"ל) אצל זה המלך, והוא היה האהב נאמן של המלך, שהיה יושב בתוך הים של יין שנעשה מדברי התנחומין של המליץ כנ"ל

(ובני הפדינה זו סביר שהוא איש שפור גדול, מאחר שיושב בים של יין, וקבלו אותו למלך, והכירו זה את זה, והיה ביניהם גם כן שמחה גדולה

ובכיות כנ"ל, והלך האהב נאמן עמם גם כן.

והלכו יותר, ובאו למדינה אחת, ושאלו את השומרים: מי המלך שלכם? השיבו שמלך שלהם הוא יפת תאר, מחמת שהיא מביאה אל התכלית, כי התכלית הוא ישוב העולם כמבאר לעיל. ובתחלה היתה אצלם איזה יפת תאר למלכה; אחר כך מצאו יפת תאר מפלגת ביפיה מאד מאד, וקבלו אותה למלך. והבינו (הנה אלו החברים ת"ל הבינו) שהיא בודאי הבת מלכה הנ"ל, ובקשו גם כן להתראות עמה, והלכו וקבלו רשות. ונקנסו אל המלכה, והכירו כי היא הבת מלכה.

דערקענט איינס דאס אנדערע איז צווישן זיי גיווען איין גרויסע שמחה און בכיות כנ"ל. איז דער אוהב נאמן אויך גיגאנגען מיט זיי.

זענען זיי ווייטער גיגאנגען און זיי זענען גיקומען צו איין מדינה האבין זיי גיפרעגט די ווארטס ווער איז ביי אייך איין מלך. האבין זיי גיענטפערט. אז זייער מלך איז א יפת תואר מחמת זי ברענגט צום תכלית. ווארין דער תכלית איז

ישוב העולם (דעיינו אז די וועלט זאל זיין בארעכט מיט פערשן) כנ"ל און פריר איז ביי זיי גיווען א יפת תואר פאר איין מלכה דער נאך האבין זיי גיפונען א יפת תואר וואס זי איז ווילד שיין וייער. האבין זיי זי אויך גינעמען פאר א מלכה האבין זיי זי גישטיסן. דאס מאן בודאי זיין די בת מלכה האבין זיי אויך גיבעטן אויב מע קאן זיך זעהן מיט איר. איז מען גיגאנגען און מע האט גימעלדוועט. זענען זיי אריין גיגאנגען צו דער מלכה האבין זיי זי דערקענט אז דאס איז די בת מלכה אליין און די שמחה וואס דארט איז גיווען.

וגדל השמחה שהיה שם - בודאי אין לשער. ושאלו אותה: איך באת לכאן? וספרה להם שמעת שבא הרוח סערה וחסף את התינוק היקר (מן העירסה) כנ"ל, אז יצאה בשעת הבקלה אחר התינוק ולא מצאה אותו, ודחקה אותה החלב, ומזה נעשה ים של חלב; ואחר כך מצאו אותה בני מדינה זו, וקבלו אותה למלך עליהם. והיה שם שמחה גדולה; גם פכו מאד על התינוק היקר הנ"ל שנאבד מהם ועל אביה ואמה שאינה יודעת מהם. והנה נמצא שבא בעלה של המלכה הזאת (הינו הבת מלכה שנעשית כאן מלכה), כי הגבור הוא בעלה כנ"ל, ועתה יש להמדינה מלך. ובקשה הבת מלכה (שהיא מלכה במדינה זו)

קאן מען בודאי גיט משער זיין. האבן זיי זי גיפרעגט ווי קומסטו אהער. האט זי זיי דערציילט אז דעמולט אז דער רוח סערה איז גיווען. און האט אויס גיחאפט דאס טייצער קינד פון דער וויג ארויס כנ"ל איז זי תיכף בשעת בקלה נאך גילאפין נאך דעם קינד און זי האט עס גיט גיפונען. האט זי די מילך גישפאט און דער פון איז גינארין א ים פון מילך. דערנאך האבין זי גיפונען די מדינה און האבין זי אויך גינעמען פאר איין מלך אויף זיי. און סע איז דארט גיווען א גרויסע שמחה און זיי האבן זייער גיוויינט אויף אויף דעם טייצער קינד וואס סע איז גיט דא. און אויף איר פאטער און מוטער וואס זי ווייטט פון זיי גיט. און היינט האט שוין די מדינה א מלך אויף. ווארין דא איז זיך שוין דא איר מאן פון דער בת מלכה וואס זי איז דא גינארין מלכה ווארין דער גבור איז זיך איר מאן. האט שוין די מדינה א מלך. האט די בת מלכה גיבעטן דעם בעל תפלה אז ער זאל

את הבעל תפלה שילך במדינתה ויטהר אותה מהזמא הגדולה שלה, פי מאחר שאצלם היה עקר התכלית ענין היפת תאר כנ"ל, בודאי היו מזהמים מאד מאד בתאנה זו; על כן בקשה מהבעל תפלה שילך ויטהר אותם קצת לעת עתה, שלא יתגשמו לעת עתה בהזמא הזאת כל כך, פי מלבד התגבורות התאנה, היה אצלם כמו אמונה שהיו התכלית (כי כל הכחות הנ"ל שפורי להם כל אות ואת אינה מדה רעה לתכלית כנ"ל, והנה אצל כל אחת ואחת כמו אמונה גמורה אותה המדה רעה), וצל כן בודאי היו משקעים מאד בזה, על כן בקשה ממנו שילך ויטהר אותם קצת לעת עתה.

אחר כך הלכו כלם לבקש השאר,

דערוייל גיין אין איר מדינה און זאל זי דערוייל אביסל רייניקן פון זייער מיאוס שלעכץ ווארין ווייל ביי זיי איז דער עיקר תכלית גיווען א יפת תואר זענען זיי בודאי זייער מזהמים גיווען און זענען זייער גיליגין אין דער תאנה איבער דעם האט זי גיבעטן דעם בעל תפלה אז ער זאל גיין און זאל זיי דערוייל אביסל רייניקן דערפון (כלומר ער זאל זיי מוסר זאגן אז די זאלין גיט אויז ליגן אין דער תאנה פון גיאוף) אז זיי זאלין גיט אויז גראב זיין אין דעם שלעכץ ווארין ווייל וואס סע איז א תאנה איז דאס נאך ביי זיי גיווען אויז ווי איין אמונה אז דאס איז דער תכלית (ווארין די אלע כחות וואס אטיילען קאם זיך אויס גיקליבן אירע שלעכטע זאך פאר א תכלית כנ"ל. איז די זאך ביי אטיילען גיווען אויז ווי איין אמונה אז דאס איז דער תכלית) איבער דעם האט זי גיבעטן דעם בעל תפלה אז ער זאל גיין און זאל זיי רייניקן אביסל דערוייל.

דערנאך זענען זי אלע גיגאנגען וזכין די אביריקע זענען זיי גיגאנגען און זענען גיקומען

דהיננו המלך וכו'. והלכו ובאו למדינה אחת, ושאלו גם-כן: מי המלך שלכם? השיבו שהמלך שלהם הוא בן שנה, כי הם מן הכת שבחרו להם שמי שיש לו שפע מזונות, ואינו נזון ממזון של שאר בני אדם - הוא ראוי להיות מלך, וקבלו לפי שעה עשיר אחד למלך; אחר-כך מצאו אדם שהיה יושב בים של חלב, והוטב בעיניהם מאד, כי זה האדם הוא נזון כל ימיו מחלב, ואינו נזון ממזונות של שאר העולם, על כן קבלו אותו למלך. ועל-כן נקרא 'בן שנה', מחמת שגזון מחלב, כמו בן שנה. והבינו שזה הוא התינוק הנ"ל, ובקשו להתראות פנים עמו, והלכו ושאלו,

וקבלו רשות. ונקנסו אצלו, והפירו זה את זה, כי גם הוא (הנה התינוק שנעשה מלך) הפיר אותם, אף-על-פי שהיה תינוק קטן כשנעלם מאתם, אף-על-פיו, מאחר שהיה חכם גמור מעת הולדו, כי נולד עם חכמה גמורה כנ"ל, על-כן הפיר אותם; והם הפירו אותו בודאי. ובודאי היה שם שמחה נוראה מאד; וגם ככו עדין על שאינם יודעים מהמלך והמלכה. ושאלו אותו: איך באת לכאן? וספר להם שבעת שחטף אותו הרוח סערה נשאו למקום שנשאו, והיה שם באותו המקום, והיה מחיה עצמו במה שאפשר, במה שמצא שם, עד שבא אל ים של חלב, והבין שזה הים

נעשה בודאי מחלב של אמו, כי בודאי דחק אותה החלב, ומזה נעשה זה הים. וישב שם באותו הים של חלב, והיה נזון מן החלב, עד שבאו בני המדינה זו וקבלו אותו למלך. אחר-כך הלכו יותר, ובאו למדינה אחת, ושאלו: מי המלך שלכם? השיבו שהם בחרו להם שרציתיה הוא התכלית, וקבלו עליהם למלך רוצח אחד. אחר-כך מצאו אשה אחת שהיתה יושבת בתוך ים של דם, וקבלו אותה למלך, מחמת שראו שהיא בודאי רוצח גדול מאד מאד, מאחר שיושבת בתוך ים של דם. ובקשו גם-כן להתראות פנים עמה,

והלכו וקבלו רשות. ונקנסו אליה, והיא היתה המלכה הנ"ל, שהיתה בוכה תמיד ומבדמעות שלה נעשה הים של דם כנ"ל. והפירו זה את זה, והיה שמחה גדולה מאד בודאי; ועדין היו בוכים על שאינם יודעים מן המלך עדין. והלכו יותר, ובאו למדינה אחת, ושאלו: מי המלך שלכם? השיבו שהם בחרו להם למלך איש מכבד אחד, כי אצלם עקר התכלית הוא כבוד. אחר-כך מצאו שהיה יושב בשדה זקן אחד, וכתר על ראשו; והוטב בעיניהם, כי הוא מכבד גדול מאחר שהוא יושב בשדה מכבד בכתר, וקבלו אותו למלך. והבינו כי

זו איין מדינה האבין זיי אויך גיפערענט ווער איז אייער מלך האט מען זיי גיענפערט. אז וייער מלך איז א בן שנה ווארין זיי זענען פון דער כיתה וואס זיי האבין זיך אויסגיקליבן. אז דער וואס ער האט אסאך מוזנות און ער ווערט נישט גישפייזט פון דעם עסין פון אנדערע מענשן. דער קער צו זיין א מלך. האבין זיי אויך גינמען דערנאך זיין עושר פאר איין מלך. דערנאך האבין זיי גיפונען א מענשן וואס ער איז גינעסין אן א ים פון מילך. איז ער זיי וייער גיפערט ווארין דער מענטש ווערט זיך גישפייזט זינט ער לעבט פון מילך. און ער ווערט נישט גישפייזט פון עסין פון אנדערע מענטשן. איבער דעם האבין זיי אים אויך גינמען פאר א מלך. און איבער דעם הייסט ער א בן שנה ווייל ער לעבט פון מילך ווי א בן שנה (והיינו א קינז פון איין יאר) האבן זיי זיך גישטויסן אז דאס איז בודאי דאס קינד וייערס. האבין זיי גיבעטן אז זיי זאלן זיך ווערן מיט אים. איז מען גיגאנגען

מעלדיווען זענען זיי אריין גיגאנגען צו אים האבין זיי זיך דערקענט איינס דאס אנדערע ווארין ער האט זיי אויך דערקענט האטשע ער איז זיך גיווען א קליין קינד דעמולט אז ער איז אנוועק גיחאפט גיארן. לושמיר ווייל ער איז גיווען א גרייטער חכם ווי ער איז גיבוירן גיארן. ווארן ער איז זיך גיבוירן גיארן מיט גרייטער חכמה כנ"ל. איבער דעם האט ער זיי דערקענט. און זי האבין אים בודאי דערקענט. איז בודאי דאס גיווען וייער איין גרויסע שמחה. לושמיר זיי האבין נאך גוויינט וואס זיי ווייסן נישט פון דעם מלך מיט דער מלכה. און זיי האבין אים גיפערט ווי קומסט אהער האט ער זיי דערציילט אז דעמולט אז דער רוח סערה האט אים אנוועק גיחאפט האט ער אים אנוועק גיטראגן ווי הין ער האט אים גיטראגן איז ער דאס גיווען אויך דעם ארט. און ער האט זיך מחיה גיווען מיט וואס ער האט דאס גיפונען. ביז ער איז גיקומען צו דעם ים פון מילך. האט ער

פארשטאנען אז דער ים איז בודאי גיארן פון זיין מוטערס מילך. ווארין די מילך האט זי בודאי גישפייזט. און דערפון איז גיארן דער ים. איז ער דאס גינעסין אויך דעם ים פון מילך. און ער איז גיארן גישפייזט פון דער מילך ביז די מדינה זענען גיקומען. און האבין אים אויך גינמען פאר איין מלך. דערנאך זענען זיי ווייטער גיגאנגען און זיי זענען גיקומען צו איין מדינה. און זיי האבין גיפערט ווער איז ביי אויך דער מלך. האט מען זיי גיענפערט אז זיי האבין זיך אויס גיקליבן אז רציקה אז דער תכלית. האבין זיי זיך אויך גינמען פאר א מלך איין רוצח. דערנאך האבין זיי גיפונען איינע איז גינעסין אין א ים פון בלוט. האבין זיי זי אויך גינמען פאר א מלך ווארין זיי האבין גינען. אז זי איז בודאי וייער א גרויסער רוצח ווארין זי זיצט זיך אין א ים פון בלוט. האבין זיי אויך גיבעטן אז זיי זאלן זיך מיט איר ווערן. זענען זיי גיגאנגען און האבין גימעלדיוועט.

זענען זיי צו איר אריין גיגאנגען. און דאס איז גיווען די מלכה הנ"ל. וואס זי פלגט תמיד וויינען. און פון אירע טרערין איז גיארן דעם ים פון בלוט כנ"ל. האבין זיי זיך איינס דאס אנדערע דערקענט. איז דאס בודאי גיווען וייער א גרויסע שמחה לושמיר זיי האבין נאך גינעסין. וואס זיי ווייסן נאך פון דעם מלך נישט. זענען זיי ווייטער גיגאנגען. און זיי זענען גיקומען צו איין מדינה. האבין זיי גיפערט ווער איז אייער מלך האט מען זיי גיענפערט. אז זיי האבין זיך אויס גיקליבן פאר א מלך איין איש מכובד. (כלומר א מענטש וואס האט כבוד וכו' כנ"ל) ווארין ביי זיי איז דער עיקר תכלית כבוד. דערנאך האבין זיי גיפונען סע איז גינעסין אין פעלד. א זקן אנגיטאן אין איין קרוין אויך זיין קאפ. איז ער זיי וייער וואויל גיפערט. ווארין ער איז א מכובד. ווארין ער זיצט אין פעלד אנגיטאן אין איין קרוין. האבין זיי אים אונף גינמען פאר איין מלך. האבין זיי זיך גישטויסן. אז דאס איז בודאי וייער מלך לעמוד הבא

בְּאַזְהָרוֹת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ. כִּי מֹשֶׁה
מִלְכָּשׁ בְּרַמ"ח אֲבָריו שֶׁל אָדָם,
וּבְכָל אֲבָר וְאֲבָר מִזְהִיר אֶת הָאָדָם
בַּמַּצּוֹת הַתְּלוּיֹת בוֹ; וּבִשְׂבִיל־זֶה
נִקְרָא "מַחֲקָק" - גִּימָטְרִיא רַמ"ח.
ה. עַל־יְדֵי הַשְּׂכָרוֹת מִפְּשִׁיט אֶת הַדַּעַת
מֵהֶלְבוּשׁ־חֲסִידִים, וּמִלְבִּישׁוֹ
בַּגְּבוּרוֹת חֲזָקוֹת חֵס וְשְׁלוֹם.
ו. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁנָאִים זָרִיר מִן הַיִּינן,
וְעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה רֹאשׁ לָהֶם.

שרים

- א. מִי שֶׁסָּבְאוּ מֵהוֹל בָּמִים, הַשְּׂרִים
אֵינָם נִהְגִים עִמּוֹ בִּישְׁרָנוֹת.
ב. מִי שֶׁאֵין דָּן אֶת חֲבֵרוֹ לְכַף־זְכוּת
כְּאֵלוֹ הִרְגוּ; גַּם הַשְּׂרִים אֵינָם נִהְגִים
עִמּוֹ בִּישְׁרָנוֹת.
ג. אֲמִירַת הַלֵּל, וְצִדְקָה - מִסְּגֻלִּין לַחֵן
בַּעֲיֵני הַשָּׁר.
ד. עַל־יְדֵי אֲכִילַת פֶּת־עֶפְרוֹם מִנְעִין
הַיֵּצֵר מִלְחַטֵּב עֲצִים.
ה. בִּשְׂבִיל אַרְבַּעַת דְּבָרִים נִכְסִי בַּעֲלִי־
בָתִּים נִמְסָרִים לַמַּלְכוּת.

שחד

- א. עִיר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ קִבְּלַת שַׁחַד - חִילוֹת
בָּאֵין עָלֶיהָ.
ב. עַל־יְדֵי שַׁחַד גָּדְלָתוֹ מִסֶּתֶּלֶקֶת.
ג. עַל־יְדֵי שַׁחַד בָּא שְׂרָפָה.

שזום

- א. גִּירוֹת שֶׁל שִׁבְת מֵרַבִּין שְׁלוֹם.
ב. עַל־יְדֵי רְדִיפַת שְׁלוֹם זֹכִין לְכַבּוֹד

- בַּעוֹלָם הַזֶּה וּלְחַיִּים בַּעוֹלָם הַבָּא.
ג. כָּל שֶׁהוּא מִפְּנֵי דְרָכֵי שְׁלוֹם אֵין בוֹ
מִשׁוּם "מַדְבַּר שָׁקֵר תִּרְחֹק".
ד. בְּנֵי אָדָם הַכּוֹפִים לְצִדְקָה, עַל־יָדָם
שְׁלוֹם הַמַּלְכוּת נִתְּנוּ.
ה. עַל־יְדֵי רְדִיפַת שְׁלוֹם בָּא לְכַשְׁחוֹן.
ו. שְׁלוֹם בָּא עַל־יְדֵי אֱמֶת.
ז. בְּנִין וְרוּשָׁלַיִם תְּלוּיָה בְּשְׁלוֹם.
ח. עַל־יְדֵי שְׁלוֹם בָּאִים בַּשּׁוֹרוֹת
טוֹבוֹת.
ט. כְּשֵׁשׁ מוֹסֵר יֵשׁ שְׁלוֹם.
י. עַל־יְדֵי לְמוֹד תִּינוּקוֹת בְּבֵית רַבֵּן
נִתְרַבָּה שְׁלוֹם.
יא. עֲכִירַת הַמִּים הוּא סִימֵן שְׁאֵין
שְׁלוֹם.
יב. כְּשֶׁאֵין שְׁלוֹם הַתְּפִלוֹת אֵינָם
מִתְקַבְּלִים.
יג. עַל־יְדֵי שְׁלוֹם זֹכִין לְהַתְּגַלּוֹת
אֱלֹהִים.
יד. כְּשֶׁאֵין שְׁלוֹם אֵין הַנְּשִׁים יִלְדוֹת
זָקָרִים.
טו. מִי שֶׁמִּשְׁאִיל לְבָנֵי אָדָם דְּבָרִים
הַצְּרִיכִים לָהֶם, כְּשֵׁשׁ בְּרִיחָה
לְעוֹלָם - הוּא נִמְלֹט.
טז. הַשְּׁלוֹם הוּא סִימֵן לְחַיִּים.
יז. עַל־יְדֵי רְדִיפַת שְׁלוֹם מַצִּיל לְבָנָיו
מִמִּיתָה וּמַגְּלוֹת.
יח. הַפְּרָכָה בָּא עַל־יְדֵי שְׁלוֹם.
יט. כְּשֵׁשׁ שְׁלוֹם אֵין פֶּחַד.
כ. עַל־יְדֵי שֵׁשׁ שְׁלוֹם בֵּין הַשָּׂעִים,
עַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ לָהֶם כָּל טוֹב.
כא. לַפַּעַמִּים הַקָּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא עֹשֶׂה
שְׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל עַל־יְדֵי רָשָׁעִים.

דָּמָא מַעֲשֶׂה הַרוּגֵי מַלְכוּת. אָבָא
יְהוּדָה. ר' יְהוּדָה הַבּוּשָׁם. יְהוּדָה אִישׁ
כֹּפֵר בַּרְתוּמָא. יְהוּדָה בֶּן דִּסְתָּאִי. ר'
יְהוּדָה בֶּן פִּטְיָרִי. ר' יְהוּדָה בֶּן פִּתּוּרָה.
ר' יְהוּדָה בֶּן גּוּדְגָדָא. ר' יְהוּדָה בֶּן
גּוּרִיא. ר' יְהוּדָה בֶּן פִּתְיָרוּשׁ. ר'
יְהוּדָה בֶּן גְּדִישׁ. יְהוּדָה אִישׁ כֹּפֵר עֶכּוֹ.
ר' יְהוּדָה בֶּן אַגְרָא. ר' יְהוּדָה בֶּן
פַּפּוּס. ר' יְהוּדָה בֶּן גְּמִלְיָאֵל. ר' יְהוּדָה
בֶּן נַחֲמִיָּה, אוֹ נַחֲמָן. ר' יְהוּדָה
הַנַּחְתוּם. ר' יְהוּדָה בֶּן תִּימָא. ר'
יְהוּדָה בֶּן שְׁמוּעִי. ר' יְהוּדָה הַעֲנִתוּמִי.
ר' יוֹדֵן עֲנַתְרִיא. ר' יְהוּדָה בֶּן יֶאֱרִי.
ר' יְהוּדָה בֶּן יֶאֱרִי. ר' יְהוּדָה בֶּר'
אַלְעָאִי. ר' יְהוּדָה בֶּן רוּעִין. ר' יְהוּדָה
אִישׁ טִיבְעִים. ר' יְהוּדָה הַנְּשִׂיא הוּא
רַבִּי, הוּא רַבִּינוּ הַקָּדוֹשׁ. ר' יְהוּדָה
נְשִׂיאָה. ר' יְהוּדָה בֶּן נִקּוּסָא. יְהוּדָה
חִיטָּא. ר' יְהוּדָה הַגִּזְר. יְהוּדָה בֶּר'
חִיָּא. ר' יְהוּדָה בֶּן לָקִישׁ, תַּנָּא וְדַבְּרָתָא.
ר' יְהוּדָה בֶּן מִנְסָא. ר' יְהוּדָה בֶּן
גִּרִּים. ר' יְהוּדָה אִישׁ הוֹצִיא. ר' יְהוּדָה
בֶּן גְּדָא. ר' יְהוּדָה בֶּן גִּירוֹן. ר' יְהוּדָה
בֶּן פִּדְיָה. ר' יוֹדֵן בְּרַבִּי. ר' יְהוּדָה בֶּר'
תַּנְיָנָא. ר' יוֹדֵן בֶּר טַנְיִן. יְהוּדָה
גִּירוֹגְרוֹת. ר' יוֹדֵן בֶּר בְּרַתְיָה דְּרַבִּי
שְׁמוּעוֹן בֶּר יוֹחָנָי. ר' יְהוּדָה בֶּן סַפְרָא.
ר' יְהוּדָה בֶּר מִסְפָּרָא. רב יְהוּדָה
הַסֶּפֶר. רב יְהוּדָה סָתָם בֶּר יַחְזְקָאֵל. רב
יְהוּדָה בֶּר אֲשִׁי. רב יְהוּדָה בְּרִיָּה דְּרַב
שְׁמוּאֵל בֶּר שִׁילָת. רב יְהוּדָה בֶּר זִבְדָּא.
יְהוּדָה בֶּן יִשְׁעִיָּה הַבּוּשָׁם. רב יְהוּדָה
בֶּר אָבָא. רב יְהוּדָה בֶּר אִיִּרִי. ר' יְהוּדָה

בֶּר לִיוָּאִי. ר' יְהוּדָה בֶּן לִוִּי. רב יְהוּדָה
בֶּר' שְׁמוּעוֹן. ר' יְהוּדָה בְּרִיָּה דְּר'
שְׁמוּעוֹן בֶּן פִּזִּי. ר' יְהוּדָה בֶּן פִּזִּי. ר'
יְהוּדָה קְלוּסְטֵרָא. ר' יְהוּדָה בֶּר נַחֲמָנִי.
רב יְהוּדָה בֶּר חֲכִיבָא. רב יְהוּדָה בֶּר
אֲמִי. יְהוּדָה בֶּר אוֹשְׁעִיָּה. רב יְהוּדָה
אַחוּהָ דְּרַב סָלָא חֲסִידָא. רב יְהוּדָה
אַחוּהָ דְּרַב כְּהֵנָא. ר' יְהוּדָה בֶּר סִימֵן.
ר' יְהוּדָה בֶּר טִיטָס. ר' יְהוּדָה בֶּן
סִינְנָא. ר' יְהוּדָה בֶּן זְבִינָא. ר' יְהוּדָה
בֶּר בִּינְנָא. ר' יְהוּדָה בֶּן אַחוּתוֹ שֶׁל ר'
יוֹסִי בֶּר חֲנִינָא. ר' יְהוּדָה בֶּר נֶתָן. ר'
יְהוּדָה בֶּר יִשְׁמַעְאֵל. ר' יְהוּדָה בֶּר
שִׁילָא. רַבִּי יְהוּדָה בֶּר עוֹלָא. מֵר
יְהוּדָה. יְהוּדָה בֶּר הוֹנָא. רב יְהוּדָה
מִדְּאִיסקְרָתָא. רב יְהוּדָה בֶּר מִרְיָמָר.
רב יְהוּדָה מִדְּפַתִּי. ר' יְהוּדָה בֶּר
אַשְׁמִיתָא. רב יְהוּדָה בֶּר אַחִיתָאִי. ר'
יְהוּדָה הַנְּדוּאָה.

ר' יְהוּדָה בֶּן שְׁלוֹם. ר' יוֹדֵן בְּרִיָּה
דְּרַב יוֹדֵן. ר' יְהוּדָה בֶּן צִרְיָה. רב
יְהוּדָה מֵהַגְּרוּיָנִיא. יְהוּדָה בֶּר מַתְתִּיָּה.
ר' יְהוּדָה בֶּן לָקֵחַ. ר' יְהוּדָה מִסְרָא.
ר' יְהוּדָה בֶּר קֶזָא. ר' יוֹדֵן בְּרִיָּה דְּר'
חִמָּא דְּכֹפֵר תַּחוּמִין. ר' יְהוּדָה אִישׁ
כֹּפֵר גְּבוּרְתָא, (וְאֲמַרִי לֵת ר' יְהוּדָה גְּבוּר חַלֵּל). רב
יְהוּדָה בֶּרֶב יִצְחָק. ר' יְהוּדָה בֶּר
תוֹרְתָא. רב יְהוּדָה בֶּר מִנְשִׁי. ר' יְהוּדָה
בֶּר' אֶלְעָזָר. יְהוּדָה בֶּן יַעֲקֹב מִבֵּית
גּוֹבְרִין. ר' יוֹדֵן דְּכֹפֵר אִימִר. ר' יְהוּדָה
בֶּן גְּמָדָא אִישׁ כֹּפֵר עֶכּוֹ. ר' יְהוּדָה בֶּר
מַעֲרַבִּי. ר' יְהוּדָה בֶּן בּוּנִי. ר' יְהוּדָה
בֶּר בּוּנִי. ר' יְהוּדָה דְּסַכְנִין.
לעמוד הבא

קדשת ארץ ישראל, ותבטל אֲחִיזת המַחֲלָקֶת מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל, וְלֹא תִהְיֶה נִקְרָאת בְּשֵׁם אֶרֶץ כְּנָעַן, רַק בְּשֵׁם אֶרֶץ הַקְּדוּשָׁה, אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְתִמְשִׁיךְ שֹׁפַע טוֹבָה וּבִרְכָּה גְדוֹלָה מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל לְכָל הָאֲרָצוֹת, וְתִכְרֹךְ אֶת יְבוּל הָאֶרֶץ וְאֵת כָּל פְּרֵי הָאֲדָמָה. וְיִקְרֶם מִקְרָא שְׂכֵתוֹב: "אֶרֶץ נִתְּנָה יְבוּלָהּ וּבִרְכָּנוּ אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ". וּבִרְחֻמֵּי הַרְבֵּים תִּתֵּן כֹּחַ כָּל יְבוּל הָאֶרֶץ לְרַפְּאוֹת אֶת כָּל תַּחֲלוּאֵי וּמִכְאוּבֵי עֲמֻךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וּבִפְרֵט בַּחֲדָשׁ אִיר הוּא יִרַח זֵיו שְׁבו פִּוְרָחִים וְחוֹנָטִים כָּל יְבוּל הָאֶרֶץ. רַחֵם עָלֵינוּ שְׁלֹא נִצְטָרֵךְ לַעֲסֹק חֶסֶד וְשְׁלוֹם עִם שׂוֹם דְּאִקְטוֹרִים וְרוֹפְאִים שֶׁבַּעוֹלָם, רַק תִּכְרֹךְ אֶת כָּל יְבוּל הָאֶרֶץ, וְתִשְׁפִּיעַ בָּהֶם כֹּחַ לְרַפְּאוֹת כָּל תַּחֲלוּאֵי וּמִכְאוּבֵי עֲמֻךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְתַעֲלֶה מִהֲרָה רַפּוּאָה שְׁלֵמָה לְכָל תַּחֲלוּאֵינוּ וּלְכָל מִכְאוּבֵינוּ וּלְכָל מַכּוֹתֵינוּ (וּבִפְרֵט וְכו'), כִּי אֵל מֶלֶךְ רוֹפֵא נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אֲתָה. וְאִין לָנוּ שׂוֹם סְמִיכָה עַל שׂוֹם רַפּוּאָה שֶׁל הַרוֹפְאִים וְהַדְּאִקְטוֹרִים, כִּי אִם עֲלִיד לְבַד, בּוֹרָא רַפּוּאוֹת. רַפּוּאֵינוּ יי וְנִרְפָּא, הוֹשִׁיעֵנוּ וְנִשְׁעָה כִּי תִהְלֹתָנוּ אֲתָה. וְתִמְשִׁיךְ שְׁלוֹם גְּדוֹל בַּעוֹלָם, וְכָל שׁוֹנְאֵינוּ יִפְלוּ תַּחֲתֵינוּ, וְיִפְלְמוּ וְיִבְשׁוּ, יִבְשׁוּ וְיִחַפְּרוּ יַחַד מִכְּבָשִׁי נִפְשִׁי לְסַפּוּתָהּ יִסּוּגוּ אַחֹר וְיִפְלְמוּ חֲפָצֵי רַעְתִּי. יִבְשׁוּ וְכָלוּ שׁוֹטְגֵי נִפְשִׁי יַעֲטוּ חִפְּהָ וְכִלְמָהּ מִכְּבָשִׁי רַעְתִּי. יִבְשׁוּ וְיִפְּהֲלוּ מֵאֵד כָּל

אֹיְבֵי יִשׁוּבוּ וְיִבְשׁוּ רַגְעַ".

וְתִשְׁמְרֵנִי וְתַצִּילֵנִי בִּרְחֻמֵּי הַרְבֵּים מַעֲנִיּוֹת וְנִלּוֹת וְחֶסֶד וְחֶסֶד הַפְּרִסָּה הַבָּא עַל יְדֵי רִיב וּמַחֲלָקֶת חֶסֶד וְשְׁלוֹם, כִּי גְלוּי וְיָדוּעַ לִפְנֵיךְ שְׁאֵנִי חֶפֶץ בְּשְׁלוֹם וְאַמֶּת מֵאֵד, וְהָאֵל אַעֲשֶׂה אִם נִמְצָאִים שׁוֹנָאִים וְחוֹלָקִים עָלַי בְּחָנֶם, "אֲנִי שְׁלוֹם וְכִי אֲדַבֵּר הֵמָּה לְמַלְחָמָה". מֵלֹא רַחֲמִים, רַחֵם וְחֹס וְחַמֵּל עָלַי וְעַל כָּל הַחֲפָצִים לְהִתְקַרֵּב לְדַרְכֵי הַקְּדוּשָׁה בְּאַמֶּת, אֲשֶׁר מִתְעוֹרְרִים עֲלֵיהֶם שׁוֹנָאֵי חָנֶם, וְרוֹדְפִים אוֹתָם בְּכֹמָה מִיַּגֵּי רִדְפוֹת, וְחוֹדְקִים שֹׁנֵם עֲלֵיהֶם חָנֶם עַל לֹא דָבָר. רַחֵם עֲלֵיהֶם וְעָלֵינוּ לְמַעַן וְהַצִּילֵנוּ מֵהֶם. "הַצִּילֵנִי מֵאֹיְבֵי אֱלֹהֵי מַמְלַחְתִּי תִשְׁבַּנֵּנִי. שְׁמֶרָה נִפְשִׁי וְהַצִּילֵנִי אֵל אֲבוֹשׁ כִּי חֲסִיתִי בְךָ".

וְנִפְנֵי בִּרְחֻמֵּי הַרְבֵּים לְקַבֵּל שְׂבֻחוֹת כְּרָאוֹ, מִתּוֹךְ רַב שְׂמִיחָה וּמִתּוֹךְ עֲשִׂר וּכְבוֹד וּמִתּוֹךְ מַעוֹט עֲוֹנוֹת, וְאֲזַכָּה לְהַרְבוֹת בְּאַכִּילַת שְׂבֻחַת וְלֹא יִהְיֶה אֲצִלִּי שׂוֹם קִפְדָּא עַל הַעֲוָנוֹת שְׂבֻחַת יוֹם טוֹב, רַק אֶתְחַזֵּק וְאֶתְאַמֵּץ בְּכָל עֵז לְהַרְבוֹת בְּכָל מִיַּגֵּי מַעֲדָנִים וּמֵאֲכָלִים וּמִשְׁקָאוֹת טוֹבִים לְכַבֹּד שְׂבֻחַת קֹדֶשׁ. וְלֹאֲכַל הַרְבֵּה בְּשֻׁבַת קֹדֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁהִזְהִיר אוֹתָנוּ בְּתוֹרָתְךָ הַקְּדוּשָׁה כְּמוֹ שְׂכֵתוֹב: "אֲכָלוּהוּ הַיּוֹם". וְכֹאֲשֶׁר הִזְהִירוּ אוֹתָנוּ חֻקֵּי הַקְּדוּשִׁים הַרְבֵּה לַעֲגֹג אֶת הַשְׂבֻּחַת בְּכָל עֵז. כִּי אֲכִילַת שְׂבֻחַת כָּל אֱלֹהוֹת כָּל קֹדֶשׁ וְעוֹלָה

לְמָקוֹם אַחֵר לְגִמְרֵי מֵאֲכִילַת חוֹל. וְאֲזַכָּה עַל יְדֵי אֲכִילַת שְׂבֻחַת קֹדֶשׁ לְחַנֵּן פָּנֶם חִלּוֹל שְׂבֻחַת, כִּי אֲתָה יוֹדֵעַ שְׂקִישָׁה מֵאֵד לְכָשֶׁר וְדָם לְהִיּוֹת נִזְהָר וְנִשְׁמָר בְּשִׁלְמוֹת מַחֲלּוֹל שְׂבֻחַת. רַק אֲתָה לְבַד תִּשְׁמְרֵנִי וְתַצִּילֵנִי מִכָּל מִיַּגֵּי חִלּוֹל שְׂבֻחַת שְׂבַעוֹלָם. וְתִזְכְּנֵנִי לְהַרְבוֹת בְּאַכִּילַת שְׂבֻחַת עַד שְׁאֲזַכָּה עַל יְדֵי זֶה לְחַנֵּן כָּל פָּנֶם חִלּוֹל שְׂבֻחַת שְׂפָגְמַתִּי מַעוֹדִי.

וְרַחֵם עָלֵינוּ וְשְׁמְרֵנוּ אוֹתָנוּ וְאֵת כָּל יִשְׂרָאֵל, וְהַצִּילֵנוּ מִעֲנֹשׁ אֶלְמָן חֶסֶד וְשְׁלוֹם. וְיִחְיֶי וְלֹא יָמוּתוּ נְשׁוֹתֵינוּ הָרַאשׁוֹנוֹת. רַק נִזְכָּה אֲנַחְנוּ וְכָל עֲמֻךְ יִשְׂרָאֵל לְהֶאֱרִיךְ יָמִים וְשָׁנִים עִם נְשׁוֹתֵינוּ הָרַאשׁוֹנוֹת בְּקִדְשָׁה וְטַהֲרָה בְּאַמֶּת. כִּי אֲתָה יוֹדֵעַ מְרִירוֹת הַצָּרָה שֶׁל מִי שְׂמִתָּה אֲשַׁתּוֹ הָרַאשׁוֹנָה חֶסֶד וְשְׁלוֹם, שְׂפָסִיעוּתֵנוּ מִתְקַצְרוֹת, וְעוֹלָם חֲשֹׁךְ בַּעֲדוֹ, וְכֹאֲלוּ נִחַרְבַּת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּיָמָיו וְכו'. רַחֲמָנָא לְעָלְן רַחֲמָנָא לְשׁוֹבָן.

וְתִזְכְּנוּ עַל יְדֵי קִדְשַׁת אֲכִילַת שְׂבֻחַת קֹדֶשׁ וּבִפְרֵט עַל יְדֵי אֲכִילַת שְׂבֻחַת שֶׁל גְּדוּלֵי הַצִּדִּיקִים הָאֱמִתִּיִּם, שְׁנִזְכָּה עַל יְדֵי זֶה לְהַרְחִיב וּלְהַגְדִּיל הַדְּרָכִים הַקְּדוּשִׁים שְׁגִלוּ הַצִּדִּיקִים הָאֱמִתִּיִּם בַּעוֹלָם. רַבּוֹן כָּל הָעוֹלָמִים, אֱלֹהֵי כָל הַצִּדִּיקִים הָאֱמִתִּיִּם, אֲתָה לְבַד יוֹדֵעַ אֶת כָּל מַה שֶּׁפָּעִלְוּ וַעֲשׂוּ גְדוּלֵי הַצִּדִּיקִים בַּעוֹלָם, אֶת כָּל הַדְּרָכִים הַקְּדוּשִׁים וְהַנּוֹרָאִים וְהַנִּפְלְאִים שֶׁחֲתָרוּ וְחִפְּרוּ וְהִמְשִׁיכוּ בַּעוֹלָם.

וְכֹמָה יִגִּיעוֹת יִגְעוּ וְכֹמָה טְרַחוֹת טְרַחוּ בְּלִי שְׁעוֹר וְעָרֶךְ וּמִסְפָּר. וְכֹמָה עֲנוּיִים וְיִסּוּרִים סָבְלוּ בְּמִסִּירַת נֶפֶשׁ כָּל עַת עַד אֲשֶׁר חֲתָרוּ וּמִצְאוּ דְרָכִים לְשִׁירִים וְנִפְלְאִים בְּמִקּוֹמוֹת מִדְּבַר שְׂמִיחָה שְׁלֵא הָיָה בָּהֶם דְּרֹךְ מַעוֹלָם בְּמִקּוֹמוֹת שְׁלֵא עָבְרָה בָּהֶם אִישׁ. וְהִלְכוּ בְּמִסִּירַת נֶפֶשׁ וְעָבְרוּ הַרְבֵּה אֲנָה וְאֲנָה כְּמָה פְּעָמִים כְּדִי לַעֲשׂוֹת בָּהֶם דְּרֹךְ כְּבוֹשָׁה לְרַבִּים. אֲכַל בַּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבֵּים מִחֲמַת עֲצָם עֲכִירַת גְּשָׁמִיּוֹת הָעוֹלָם, וְתַאֲוֹתֵינוּ הַרְעִים וּמִרְבוּי הַמַּחֲלּוֹקוֹת וְהַלִּיצָנוֹת וְהַקְּנָאָה וְהַתַּאָּה וְהַפְּכוּד, עַל יְדֵי זֶה עֲדִין הַדְּרָכִים הַקְּדוּשִׁים נִעְלָמִים מִרַב הָעוֹלָם. וְאִפְלוּ מַעֲט מוֹעֵד הַמִּבְקָשִׁים אֶת יי וְצִדִּיקָיו, וְרוֹצִים לִילֹךְ בְּדִרְכֵיהֶם הַנּוֹרָאִים, נִסְתָּרָה דְרָכָם מֵהֶם בְּכֹמָה הַסִּתְרוֹת. אֲךָ אֲתָה יוֹדֵעַ, כִּי כָּבֹד גְּלוּ עֲצוֹת וְדְרָכִים הַרְבֵּה בְּלִי שְׁעוֹר, עַד אֲשֶׁר כָּל אָדָם יִהְיֶה מִי שִׁיחָה, יָכֹל לְמַצֵּא דְרֹךְ וַעֲזָה בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא.

כִּי אִין מָקוֹם וְאִין אָדָם וְאִין שְׂעָה שְׁלֵא יוֹכְלוּ לְמַצֵּא דְרֹךְ כְּבוֹשָׁה לְהִתְקַרֵּב אֵלֶיךָ עַל פִּי דְרָכֵי עֲצוּמֵיהֶם וְשִׁיחוּתֵיהֶם וְתוֹרוֹתֵיהֶם וְיִרְמִיזֵיהֶם, אֲשֶׁר גְּלוּ לָנוּ בְּסִפְרֵיהֶם הַקְּדוּשִׁים וְהַנּוֹרָאִים שֶׁנִּתְפַּשְׁטוּ בְּדוֹרוֹתֵינוּ אֵלֶּה. "מַה גְּדָלוּ מַעֲשִׂיךָ יי מֵאֵד עֲמָקוּ מִחֻשְׁבוֹתֶיךָ", אֲשֶׁר זָכִית אוֹתָנוּ בְּדוֹרוֹת אֵלֶּה לְאוֹר הַסִּפְרִים הַקְּדוּשִׁים הָאֵלֶּה שְׁגִלוּ לָנוּ הַצִּדִּיקִים לִפְנֵינוּ. אֲכַל כָּבֹד גְּלִית לָנוּ עַל יְדֵם שֶׁלְּכַעַל בַּחֲרִידָה קִשָּׁה מֵאֵד לַעֲזוֹרָה עַל כֵּן כָּל

חזרה לתוכן העניינים

יום חמישי

לנצח עוד יום

מ"א ע"א

גמרא:

תנא: באיזה מקום ברגל איירי?

קפץ העליון, הכפיפה העליונה דהיינו, מקום חיבור השוק והזרוע. ולא קפץ התחתון, סמוך לפרסות.

ומקום זה, כנגדו בגמול ניכר, שיש לו עצם בולטת לחוץ באותו מקום.

מתניתין:

על אלו מומין ששינו מתחילת הפרק ועד עתה, שוחטין את הבכור.

ופסולי המוקדשין שאר קרבנות שנפל בהם מומין אלו, נפדין עליהן.

גמרא:

ומקשינן: הא תו למה לו לומר שעל מומין אלו שוחטין? והא תנא ליה וישא, בריש פירקין: על אלו מומין שוחטין את הבכור. ומתריצין: סיפא איצטריכא ליה, דתני: פסולי המוקדשין נפדין עליהן.

ופרכין: הא נמי פשיטא! כי מאחר דמישחט שחטין את הבכור בחוץ על מומין אלו - מפרק לפדות פסולי המוקדשין מבעיא למימר? ומתריצין: אלא, להכי הדר תנא ליה. כי איירי דתנא שלשה מומין הוסיף אילא. [ועל מ, א] ואמרו לו חכמים: לא שמענו אלא את אלו דהיינו מומין אחרים שהוסיף, ובשלשה אלו חולקין עליו.

וקתני ואחרי דהוראדא ואחר כך מנה התנא מומין שנאמר בלשון יחיד כגון רבי חנינא בן אנטיגנוס. והוה אמיתא שגם עליהם חלקו רבנן, הלכך קא טימא לה בכולהו, שלכך הדר התנא וסתם: על אלו מומין שוחטין את הבכור ופסולי המוקדשין נפדין עליהן. לומר דפסקין ככל הני תנאי.

מתניתין:

ואלו מומין שאין שוחטין עליהן, לא במקדש, שאינם כשרים למזבח בגלל המום. ולא במדינה, שאינם חשובים מום גמור להתיר לשחוט בחוץ. חורורו, חולי שיש בעין כמין טיפות לבנות. והמנים, שענינו דילפות מים תדיר.

שאינן קבועים שמונים יום. [וכדלעיל לח, ב]. וחוטין, החניכיים הפנימיות, שנפגמו, שחסרו מעט, ושהנמו, שנחתכו בסכין ולא נחסרו אלא נוצר בהן כעין סדק. [נאכל אם נקרה היו מום. כדלעיל ט, א].

ובעל גרב, מין שחין. ובעל יבלת, שנמצאת בלבן שבעין, ויש בה שיער.

ובעל חזוית, מין שחין. וזקן וחולה [כל שרועים מחמת זקנה או חולי].

ומזוהם, מסריח.

ושנעברה בו עבירה, שנרבע. ושהמות אדם, ואין שני עדים שמעידים שהרג או רבע, וכדשיש עדים הוא נסקל ואסור אפילו בהנאה אלא על פי עד אחד, או על פי בעלים. שהם אמרו שהשוק הרג או נרבע.

וטומטום, שאין ניכרים בו סימני זכר ונקבה. ואנדרוגינוס, שיש בו סימני זכר וגם סימני נקבה. אינם נשחטים הטומטום והאנדרוגינוס, לא

במקדש, דפסולים למזבח, שהם ספק נקבה שאינה קדושה בבכור, ולא במדינה, שמא זכר הם וקדושים בבכורה, ואין בהם מום לשחוט עליו בחוץ.

רבי ישמעאל אומר: אנדרוגינוס אין לו מום גדול מזה. שעל הצד שהוא זכר הרי מקום נקבות היו כמום. ודינו כבכור בעל מום שנשחט במדינה, ואסור בגיזה ועבודה.

וחכמים אומרים: אנדרוגינוס אינו בכור, דאינו לא זכר ולא נקבה אלא בריה בפני עצמו הוא ואינו קדוש בבכורה אלא נגזז וענבר, כחולין דעלמא.

גמרא:

שינו במשנה: ובעל גרב ובעל חזוית אין שוחטין עליהן לא במקדש ולא במדינה. ומקשינן: וגרב לא הוי מום גמור לשחוט עליו במדינה? והכתיב, "גרב" באורייתא "עורת או שבור או חרוץ או יבלת או גרב או ילפת לא תקריבו אלה לה". ותו מקשינן: וחזוית לא הוי מומא? והכתיב "ילפת" באורייתא.

דתניא: "גרב", זה החרס, שחין שיבש כחרס. "ילפת", זו חזוית המצרית, שחין שהובא על המצרים.

ואמר ריש לקיש: למה נקרא שמה ילפת? מפני שמלפפת והולכת, דבוקה בו עד יום המיתה. שאין לה רפואה.

בשלמא, חזוית אחזוית לא קשיא: כאן לא דכתיב באורייתא מיירי בחזוית המצרית שהיא קשה והוי מום. כאן מתניתין בחזוית דעלמא.

אלא גרב אגרב, קשיא? ומתריצין: גרב אגרב נמי לא קשיא.

הא בלח, הא ביבש. וההבדל ביניהם: לח, אייתיב יש לו רפואה. יבש, לא מיתטי. אין לו רפואה והוי מום.

ופרכין: ולח מיתטי? והכתיב בפרשת התוכחה: "וככה ה' בשחין מצרים ובטחורים ובגרב ובחרס". ומדכתיב "ובחרס" שהוא גרב יבש וקשה כחרס, הרי גרב לח אמור, דמדחרס יבש, גרב הוי לח. וכתיב בתריה: "אשר לא תוכל להרפא" ושמעינן דלח נמי אין לו רפואה.

ומתריצין: אלא תלתא גרב הוו. גרב דקרא שנאמר בפרשת מומין, יבש בין מבפנים בין מבחוץ, והוא מום גמור.

גרב דמתניתין, הוא לח מבחוץ ומבפנים, ופסול למזבח, ולא נשחט בחוץ כיון שיש לו רפואה. גרב דמצרים, שנאמר בפרשת התוכחה, הוא יבש ומבפנים ולח מבחוץ, וכיון שהוא יבש מבפנים אין לו רפואה, [ונבכור הוי מום גמור].

ומגלן דשחין דמצרים היה יבש מבפנים ולח מבחוץ?

דכתיב: "והיה שחין פורח אבעבעות באדם". "פורח", היינו שנראה מלמעלה בולט. "אבעבעות", הוא מלשון נביעה דהיינו שמבחוץ היה לח.

שינו במשנה: והזקן, והחולה, והמזוהם. והיון בה: מנהגי מילי שאין שוחטין אותם במקדש?

ומשינן: דתנו רבנן: כתיב בפרשת עולה: "מן הצאן ומן הכשבים או מן העיזים". ודרשינן:

מתלתא "מן", דמשמע "מן הצאן" ולא כל הצאן: פרט לזקן ולחולה ולמזוהם.

וצריכי לכולה מיעוטי: דאי כתב רחמנא חד מיעוטא, הוה דרשין למעוטי זקן דוקא ולא הדר בריא.

אבל חולה דהדר בריא אימא לא. אי נמי הוה דרשין: למעוטי חולה דוקא ולא אורחיה. אבל זקן דהיינו אורחיה, אימא לא.

ואי כתב רחמנא תרי מיעוטי, הוה דרשין: למעוטי הני, זקן וחולה, דכחשיב. אבל מזוהם דלא כחיש, אימא לא ויכשר לקרבן.

ואי נמי הוה דרשין: למעוטי מזוהם משום דמאוס. אבל הני זקן וחולה אימא לא, [כלומר לא הוי דרשין אלא חד מנייהו וכמו הציריכא דלעיל]

הלכך צריכי לכולהו. שינו במשנה: ושנעברה בו עבירה.

והיון בה: מנא הני מילי דאינו קרב למזבח? ומשינן: דתנו רבנן: כתיב בפרשת עולה: "מן הבמה מן הבקר ומן הצאן". ודרשינן:

"מן הבמה", להוציא רובע ונרבע. "מן הבקר", להוציא את הנעבר, שעשאו עבודת כוכבים ועבדו.

"מן הצאן", להוציא את המוקצה, שהוקצה והופרש לעבודת כוכבים ועדיין לא נעבר.

ומדכתיב "ומן הצאן" ברי"ו יתירא דרשין להוציא את הגנוגה, שנגח אדם ומת.

ופרכין: והני רובע ונרבע ונוגח בני קטלא יניחו. ואמאי צריך קרא למעטינהו מהקרבא?

ומשינן: הכא במאי עסקין? כגון שנגח על פי עד אחד, או על פי בעלים. ואין בתמה נסקלת על פי עד אחד, או בעלים. ואשמעינן קרא דמכל מקום פסולים להקריב.

וטומטום ואנדרוגינוס, ששינו במשנה שאין שוחטין עליהם לא במקדש ולא במדינה, היון בה: בשלמא טומטום, במקדש לא קרב, דילמא נקבה היא, שאינה קדושה בבכור וכיון שהוא מקריבה לשם בכור הרי הוא מביא חולין לעזרה.

וכן בשלמא במדינה לא נשחט, דלמא זכר הוא וקדוש בבכורה ולית בה מומא.

אלא אנדרוגינוס, בשלמא במקדש לא קרב, דילמא נקבה היא, והוא מקריבו בתורת בכור.

אלא במדינה מאי טעמא אינו נשחט? נהי נמי דזכר הוא, כלומר שאפילו על הצד שהוא בכור מכל מקום הוא בעל מום, שהרי תעשה נקבות שלו כמין חרוץ שבגוף הבכור ושחוט עליה, דהא כתיב: "עורת או שבור או חרוץ".

ומתריצין: אמר אבוי: אמר קרא: "או שבור או חרוץ". ודרשינן: "חרוץ" דומיא "דשבור", מה "שבור" דקרא, במקום עצם [שהרי לא שייך שבור בשחין] אף "חרוץ" במקום עצם. ולהכי מקום נקבות לא הוי מום לשחוט במדינה.

רבא אמר: בלא ההקש משבור נמי לא מצית אמרת דחרוץ במקום בשר הוי מומא.

דאי סלקא דעתך חרוץ במקום בשר הוי מומא, תקשי, מכדי, כיון דאמר מר: "גרב", זה חרס, ואם כן נגע הוא, ובראי מחרוץ חרוץ, כדכתיב בפרשת נגעים: "ומראהו עמוק מן העור", דהיינו כמראה חמה שנאית עמוקה מן הצל כך הנגע עמוק מהבשר, ואי נימא דחרוץ במקום בשר הוי מום, ולכתב רחמנא "חרוץ" ולא בעי למיכתב "גרב", ואנא אמנא, ומה "חרוץ" דלא מאיס הוי מומא. גרב דמאוס לא כל שכן!

על אלו מומין פרק ששי בכורות. מא.

עין משפט
נר מצוה

מ"י פ"ו מהלכות ביאת
מקדש ה' ה' [ופ"ב]
אסורי מונח הלכה [ז]
טור ר"ד סימן שט:
ב מ"י פ"ב מהלכות
אסורי מונח ה' ג (טור)
ר"ד סימן שט):
מ"י פ"ו מהלכות ביאת
מקדש ה' י:
ד מ"י שם הלכה יב:
ה מ"י שם הלכה יג:
ו מ"י פ"ד מהלכות
אסורי מונח ה' ג:
ז מ"י פ"ג שם ה' ג:
ח מ"י שם ה' ו (ופ"ד)
הלכה א):

עגהות הב"ח

[illegible]

דבינו גרשום

[illegible][illegible]

מדינת *חורור והמים
 הפנימיות שנגממו * אבל לא שנעקרו יבעל גר ובעל
 הן וחולה יבזומו * וייעבדה * בו עבירה ושהמית
 ע"פ הבעלים * וממטום ואנדרוניגוס לא במקדש ולא
 אין לך מום גדול מזה וחכמים אומרים אינו כבוד ולא
 לה הכתיב * גרם באוריתא וחזויל לא לה הכתיב * יפת
 לה תחרים ילתת זו חזויל המצדית ואמר ר"ל למת נקרא
 ושלכת עד יום המיתה בשלמא חזויל אחזויל לא קשיא
 אן בחזויל דעלמא אלא גר באגר קשיא גר באגר
 חל ביבש לח איתמי יבש לח מיחסי ולח מיחסי
 וכן מצרים * וגו' ומדכתיב וחרסם הרי גרם לח אמור
 להרסא אלא תלתא הוו דקרא יבש בין מבפנים בין
 וכן מבפנים * דמצרים יבש מבפנים ולח מבחוץ דכתיב
 ויחזקו ויחוללו ויחזומו * מנהגי מלכי
 הכשבים * [אן] מן העוים * פרט לוקן ולחולה ולמזוהם
 * למעוטי * אלא הדר בריא אבל חולה דהדר בריא
 עוטי בריא דלא אורחיה אבל קון דהיינו אורחיה אימא
 * למעוטי הני דכחישי אבל מוהם דלא כחישי אימא
 והוהם מוהם דמאי אבל הני דלא מאיסי אימא לא
 יתירה וכו' * מנה הני מילי * דהני * מן הבחמה להוציא
 * ויחזקו * ויחזקו מן הצאן להוציא * מה מקצבה מה
 * הני בני קטלא נינהו ע"פ עד אחד או ע"פ הבעלים
 דש לא דילמא נקבה חל במדינה לא דילמא וכו'
 אי אנדרוניגוס בשלמא במקדש לא דילמא נקבה היא
 וכבר הוא תעשה נקבות * חריץ וישומו * עלה אמר
 וין או שבור חרוץ דומיא דשבור מה שבור במקום
 עצם רבא אמר כל שבור נמי לא מצית אמרת
 מומא דלא סלקא דעתך * הני מומא כיון דאמר *
 חריץ דכתיב * ומראהו עמוק מן העור * כמראה
 וליכתב רחמנא חרוץ ולא בעי גרם * ואמאי חרוץ
 גרם דמאיס אל שכן שכתב רחמנא גרם דלמיור
 חרוץ מומא * (רבי) ישמעאל אומר אל קום גדול
 חרוץ דומיא דשבור לא אמרינן כרבא נמי לא אמר
 מינסבא אבל הויא דמינסב * מום רע קרינא ביה
 בעי

דו מעלמן דשז אין נסקלין הצהמות דמודה בקנס פטור: דינא
בצורה וקמית חולין בעורה: וישטע עליה. דהא כמי חרוץ
גבז וזו החרם. ודאי מיוחד חרוץ (א) גבז הוא: ונסיב בגגעים
הילכך ליכנס חרוץ דמשמע במקום בשר נמי הוא מוס אף על גב
ר לא הי מומא היכא דלא מיכר חרוץ כל כך כנקבות של בהמה:
א

י"טו ארכובתו מקום חבור
: כנגדו צמל ניכר. שהגמל
מורי בשחיתת חולין. ל"א
תו ערקוס: וקסני ואסי

מ' תנא קפץ העל' וכוונדו בוגמל ניכר: שוחטין את הבכור ונליהן: גמ' הא תו יישא על אלו מומין ש' איצטריכא (6) פסול' הא נמי פשיטא מ' ייבעיא אלא אידי' אמרו לו לא שמענו את ד' ריחא וקא ס' מומין שוחטין את ה' פדין עליהן: מתנ' עליהן לא במקדש ולא

[illegible]

וַיִּצְרִיכוּ אוֹתוֹ כֶּתֶב רַחֲמָנָא
 וְאִימָא לֹא ^ט וְאִי כֶּתֶב ל
 אִלָּא וְאִי כֶּתֶב רַחֲמָנָא
 וְאִי וְאִי נִמְי לְמַעוּטִי
 זִנְרִי: וְשִׁנְעַבְדָּהּ כּוּ
 רֹבְעֵי וְנִרְבַּע וְנִרְבַּע
 הֲצֵאן לְהוֹצִיא אֶת הַנּוֹ
 בְּשִׁלְמָא מוֹמָטוֹס כִּי
 הוּא וְלִית כִּה מוֹיָא;
 אֲבִי כְּמִדְרָה ^א נְמִי נְה
 אֵלָּא אֲמַר רִינָא וְנִרְבַּע
 צִנְס אֶף חֲרוּץ בְּמִקּוֹס
 חֲרוּץ בְּמִקּוֹס בֶּשֶׂר הַ
 גִּבְרָה וְהוּא חֲרָס מִיֵּדִי
 וְנִרְבַּע וְנִרְבַּע וְנִרְבַּע
 וְנִרְבַּע וְנִרְבַּע וְנִרְבַּע

דדבר או הצעלים עצמן
מקדישה והיא אינה קדו
וקר או חרוץ: כיון דאמר
ונראית עמוקה שכל מן ה
מי דייקין דחרוץ במקום:

[illegible]

תורה אור השלם

הַשֶּׁמֶר (וַיִּשֶׁר) בָּנָן לֵשׁ עֵץ הָאֵל
וַיִּתְּנוּ חֲמֹלֹת עֲמֻלָּתָא אֶל גִּבְרָא
בְּיוֹמֵי שַׁחֲוִי מוֹסֵס. מִמְּכֵרִים:
וַיַּעֲשֶׂה בָּנָן עֲבִירֵשׁ שֶׁרֶטְבָּא וְ
אֲמִסְתֵּי אֲדָם ע"פ עַד אֲחֵר. שַׁחֲוִי(א)
אֲלֵף עַד אֲחֵר שׁוּן אֵל גִּבְרִיִּים וְאֵל
גִּנְיָהּ: ע"פ עֲמֻלָּא. שַׁחֲוִי שֶׁם עַד
אֵל גִּבְרִיִּים אֲלֵף אֲחֵר ה' ד' עֲדִים
דִּבְרֵי אֵל מִקְבִּילֵי וְאֵלֵיף דִּבְרָהּ
מִיִּמְכֵּר: וַיַּעֲמִסְתֵּי וַאֲחֲדִירֵיִשְׁתֵּי
אֵל וַאֲקִשְׁרֵשׁ קִבְּקֵב וְאֵל דִּקְשִׁי:
אֵין אֵין מוֹס גִּיּוֹל מוֹס. אֲחֲדִירֵיִשְׁתֵּי
קִי לִמְקוֹס קִבְּקֵב וְאֵל מוֹס וְאֵל
כִּכְדוֹר עַד מוֹס וַיַּעֲמִשׁ מִמְּכֵרֵי
וְאִסְכּוֹר גִּנְיָה עֲבִירֵשׁ: וְאֵלֵיף אֵל
כִּכְדוֹר גִּנְיָה עֲבִירֵשׁ עֲמֻלָּתָא וְאֵל
וַיַּעֲשֶׂה: גִּבְרָא וְגִבְרָא אֵל מוֹס גִּמְזוֹר:
וַיַּסְכִּיף: גִּבְרָא כִּלְוִיִּיִּשְׁתֵּי. וְאֵלֵיף (כ)
אֵל עֲבִירֵשׁ אֵל שֶׁרֶטְבָּא מִיִּמְכֵּרֵי וְאֵל
לִפְסִי: וַיַּעֲמִסְתֵּי אֵל מוֹס גִּמְזוֹר אֵל
וְאֵל מוֹסִיף: וְאֵל מִרְסֵי אֲחֵר אֲחֵר

מוסף רש"י

[illegible]

(ב) חרוץ דחוס משמע חרוץ. להכי כתב רחמנא גרב למימרא דגרב לא משום חרוץ פסול דגרב הוי במקום בשר. וחרוץ במקום בשר לא הוי מומא אלא במקום עצם: אין מום גדול מזה דאי זכר הוא הוי נקבות שלו חרוץ: דלא סבר ליה כאביי דאמר חרוץ דומיא דשבור לא אמרין אלא דאפילו במקום בשר הוי חרוץ. וכרבא לא אמר דהא חרוץ דנקבות אף על גב דבמקום בשר הוי כיון דמינכר הוי מומא:

מה מקובצת

[illegible][illegible]

מא:

סג א מיי פ"ב מהל' בכורות
הל' ה עוש"ע י"ד סימן
שטו סעיף ג:
סד ב מיי שם עוש"ע שם
סעיף ב:

תורה אור השלם
 1. אם עליה קרבנו מן
 הבקר זכר תמים יקריבו
 אל פתח אהל מועד יקריב
 אותו לרצנו לפני יי:

2. ואם מן הצאן קרבו מן
הכשבים או מן העזים
לעלה זכר תמים יקריבו:
ויקרא א' י
3. כל הבכור אשר יולד
בבקר ובצאן הזכר
תקדיש ל' אלוקיך לא
תעבד בבקר שורך ולא
תגז כבוד צאנך:

דברים טו יט
4. וְהֶעֱבַרְתָּ כָּל פֶּטֶר רְחֹם
לִי, וְכָל פֶּטֶר שֶׁנֶּר בְּהֶמָּה
אֲשֶׁר יִהְיֶה לְךָ הַזֹּכְרִים
לִי: שְׁמוֹת יג יב

שיטה מקובצת

אַ תרי מה תלי נמוק:
 ט קרתי תיפוק דהא:
 ז דרכים וקא ממעטנא
 כולו מניה: ז ישמעאל
 ויא ויא: ט בבור נמי
 ז קראי: ט לומר בבור
 הוא הרי: ט הוא דקמבער
 ליה: ט הוא דקאמרי:
 וקמבער כולו מניה
 נקבה טוטסט ואנדרנינט
 הסד: ז דוכר היא סיא
 ויא מקריב: ליה נדבקה
 שלו ויא מומא: ט שר
 חל משום מום ישרי
 הסד: ז תרי קראי כתיב:
 ז יערן טוטסט ארו: ז
 ז ויא ויהי: ט תחלה
 דהתם שמהא לפרעמי
 דפעמי שטתא כך דפערמי
 שחי: טן הוא דקאמרי

סבון המלה המדמט
בזבוב: יו ספס אלמא. תי
קלוב: נמוק: יו לרד דס
המלה: יו מעטא מזכר
ועד נקבה לטוטטום היינו
משום דראכר בו לפרש
בלאו טוטטום צירי הקד:
כ אבל לא זכר: [לא] ודלא
כרב חסדא ולקמן נמי
כו' נמי דמשום טוטטום:
קט וז משתא:
קס אבי דפי' דהינה
דמעט' טוטטום מדאי
אצי' רביצי' במחור ולפי
לשון דאשון שפי' דרוב
רשן חסדא בהאי' דרוב
המעט' טוטטום משום:
הז המזהא מאי קפיר
לקמן כו' ומיית' מברייא

דממענין ליה: (ט) חתן
דלמא נמקח: (ז) מומין
דקא תמורת בעלי מומין
והחתם: (ט) סתור וזה לבני
(זשטא) אקדשה לשם:
(ט) ליה אלא משום מום
לישטות וקשה ל' מום
(ד) קדשה אנת א' (חי' ליה)
נמקח: (ט) לאשמענין דחורין
במקום: (ט) דלעיל וזי
חורין: (ט) בתמורה וזי אלא
תנסם בתמורה: (ט) ספק
וזה ואחי: (ט) בקבה התחלת
וקדש ישיבה קדשה התורה
כמו מפרש בקדשה לאשם:
(ט) מוכר אמאי אצטריך
קא נמקח למעוטי הקדשת:
ט) תינאר דידיה בזכר:
(ט) דייק מהבא דמפשט:

על אלו מומין פרק ששי בכורות

ת"ק (סבר) ספיקא הוא ואתי קרא למוסי ספיקא.
 א"ת מנא ליה דטעמא דח"ק משום ספיקא דילמא הוי
 שפנמימית שפגמו ושגממו דהוי מוס לענין דלן שחטין
 וי מוס לישתא במדינה ולעולם ככור ודאי י"ו לדמדקאמר
 גרייתא ככור הוא ומומו

כַּעֲרֵי רֶבֶב מֵאֵי מַטְמָא:
פִּשְׁמֵאֵי לִיה אֲדִירוֹנוֹנוֹ
דִּילְמָא סְפֻקִּי כִּי
לִמְר אֲקֻרֵב אֵם תִּשְׁמַע
מִיּוֹ עֵמֹ לְמֹאֵי נִפְקֵא
פִּשְׁמֵאֵי אִיהֵר וְעִבְרָה אִי
ר' אֱלִיעֶזֶר מֵשֻׁמוֹ
כִּבְרוּ הוּא וְזִמְמוֹ מִשְׁמֵר
לִיה דִּילְמָא אִם תִּימִי
יִכְרִי וְלֹא נִקְבָּה כְּשֶׁהוּאֵי
מִנִּי אִי מַה ת"ל לְהֹצִיֵּי
זִמְמוֹ לְעִלְמֵי תִּלְקֵן
לְמַעֲוֵי סְפֻקֵּא אֲלֵא
סְנִיפִי דִּהֵא גִבִּי כִּבְרוּ ר' עֲזַרְיָה
מַעֲמִי בִּלְחֵר מִיִּנְיָהּ
וְהוּא אֲוֹרָה מִבִּינְיָה
פִּשְׁמֵאֵי לִיה חֵייוֹ דִּאֲצִי
אִי אֲמֵרַת מִסְבָּק לִידִי
סְפֻקֵּא עֵלְוֵלם רִבְבִּי
קִרְיֵי תִיבִי וְהֹכֵר אֲבִירֵי
כ'י: אֲמַר רַב חֲסֵדָא
אֲבֵל בְּשׁוּמִיּוֹם דְּרִבִּי
מִסְבָּקֵי א"ל רַבָּא אִי:

דוקא ופס' אמשע ליה
 זי מקדש מדבתי מוכר וחד נקבה וזכר ודאי נקבה דחית
 ה' אנדרוויגים וזכר וחד נקבא למעטי ספיאק' ירש יונר
 ודאי דתמנע ליה אנדרוויגים תמנע יחירא דכתיב ירש
 ל' למעטי אפלי הוא וזכר משום דמחברא זכרי וזכרי
 יונין ליה מיהאב ש"ז זכר הוא ואל' נ' נקבה אלמא לא אחרי
 ספיאק הוא זכר כהאי דרבי מי' ספיאק' תמנע יחירא
 מוכר וזכר אל' זכר מנקבא עז עז ואחא דר' מיינין
 ז' לאנדרוויגים ואם אנדרוויגים הוא זכר אחא מוכר
 הוא נקבה אחי עז נקבא למעטי תמנע שזא חסמא
 אל' אל' אל' שפיר לר' י' אל' דלמור דר' ספיאק' כחמון
 דריוניגים אל' ענמונים ספיאק' הוא ודקדא י' אל' מפיאק' אל'
 ז' לאוקומי מעטא' ל' לנעומטום שזא ואל' וז' אל' אל'
 ז' דלוקי דר' ענעטום שזאומא משום דלחא' יחירא

[illegible][illegible]

ואו דילמא ספוקי מספקא ליה. אם זכר הוא אם נקבה הוא. והאי דקדקאמר מומו עמו אם תימצא לומר קאמר אם תימצא לומר ^ה ספק דכבוד הרי מומו עמו: למילקא עליה כו'. אי אמתה בכור הוא לך דכבוד צעל מוס נמי אסור בגיזה ועבודה ואם ספק הוא מספיקא לא

רבי ישמעאל פישט
בכבוד הוא ומוצו עמו
ליה ואם תימצא
לומר בורא הוא הרי
מינה למילק עליה
לתיחבה לכהן "ש"
ישמעאל אנדרגונים
ש"מ פישט פשימא
לומר אקאר ת"ש"
ובור למטה: רבר ש"ן
מומזום אנדרגונים

מנו. הלא דלמעתני טעמוט ואדנורונוס
מוזר תברא: אילומא "ס.ק." דלמעתני
הא טעמוט ואדנורונוס ספק אלא
ואילנורונוס דלמעתני טעמוט. ספקא.
תמימי. הלא ספקא קמי שמיא אלא
ודלי טעמוט דבריה צפוי עננו
וקמעתני הלא דלמעתני "ק.ק." אלא דגן
תברא. דלמעתני דלמעתני להו דגו
ספקא. וקמעתני צפוי ספק אלא דגו
ועגד: מיוקא הלא טעמוט ואדנורונוס
ונקסא מחד זכר דהא גבי צטור לא
תמיזי מחד זכר וקמעתני "ס.ק." מיהי
כולהו טעמוט ואדנורונוס מחד זכר:
אלא פשיטא דר' ישמעאל מוקמינא
דגדג' דלמעתני דהא ספק דגן לא

[illegible]

ידי למעט אנדרויטוס אם הוא זכר לפי שהוא זכר משונה ועד נקבה
דוקא אם נקבה או נקבה דוקא פ' (אבל) וכן זכר וזל נפרד דהוה
יולא וזל כרד חסרל דלקמן ימא אשכחן ר' יוחנן דליה יתי דרב נקבה
והיה מדין זכר אם חס"נ מנאלו זכר ומדין נקבה אם חס"נ מנאלו נקבה
ויליח ס' ויהי ליה זכר דהוא דרב חס"נ וכן אפי' נ' פ"ק מתינה
מקמן אלא מעתה דערבין יעדך ומימי' דהוה מתינהא למעטי' לך
אלה חס"נ אלא ימור דמשום אנדרויטוס לל' תיך אלל' ז' וי"ל דהס"נ
דנקבה הייה עדין נקבה ואפי' אלא דפריך חס"נ וכן נקבה להוליד
מעיטו' אם זכר אלא נקבה דלאס הוא מעיטו' כדקדמך שפרק משלמי
דסי' דריש זכר איה תצורת דהיס' אלל' אלא זכר אם נקבה דכתיב בשלמי
זכר אלא קדשים (ד"ק) לרבות לזר בעלי מומין ו' והשמת פריך
ס' וכן כרע כרע לרבות או עו פריך למזהל: **מבטלי'** שפיר
ז' דלמך סמי מכלל שומטוס נקט כוללו משום נקבה ואנדרויטוס:

היינו למחזיקי קרקע ומעמיתו מזהר שמעבד חקלאי נקבע חסד
 ויחזיקו חסדו למחזיקי קרקע למעמיתו ולש"י: דבר הוא לא נקבע חסד
 לא נפקא לן למעמיתו מקדושה דהא גבי צבור חביד חד זכר ולא
 גבי רבקה לפירושו מום עיקרן לא אכרי צבורה ויבטלה אלא
 תופס בעדו קדושה גורו דהא ורש ופי' אחרים מוסיף: שמדבר
 נקבות שלו היה מום ולפי' צ"ל דלמא האי קרא לאשמעין ב' במקום
 למעמיתו לאשמעין דגריד מעבד מום דעבד מום חסדן לא בתמורה
 אלא שפי' אחרני' למעמיתו ולקרא במקום בתמורה וד'': ונחמא אפילו
 (דף י"ז) ויוון שיש דהא קדושת המקום משמע דלימסך בתמורה וגם
 חסדן במקום בתמורה לקדושה חסדן ורועה וגבי' אחרונים דמעמית
 מזהר וי"ל דהי פיר' לן: ומאלו'קרא קרא דבר למעמיתו מסקנת
 גלה הי"ל למיכתב ויחזר': בזכר דלמעמית דמעמית ליה מטעם דליו
 דילמא אחי' תנאי' אחרני' דקברי ודא גנון גנן דיו יס' פירקן
 עבר

מסורת הש"ס

[illegible]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ודילמא וכו'
כלומר אם ת"ל צבור:

רבינו גרשום

יחשפט פשיטא ליה.
 ואנדרונינוס לא הוי בריה
 פפמי אלא זכר הוא ובכור
 פפמי עמו הוא חורק
 נקבות: אי דילמא ספק
 ספקא ליה. דילמא בריה
 הוי ולא קדוש: אי אס תמצא
 זכור בכור הוא. הוי ממו
 עמו: למילקא עליה משום
 גיזה ועבודה. אי נמי
 למיתביה לכהן אי פשיטא
 ליה בכור הוא וממו עמו
 לקי עליה משום גיזה
 ועבודה ומחייבי למיתביה
 לכהן: והנהניא אומר ליה ליהוי

זכור. ודכתיב ואם מן האזן
קרבנו מן השבטים וזכר
השנים שאין תלמוד לומר
שחורבנים נאמר וכל למעלה
ויכתוב אם עולה קרבנו מן
הבקר וזכר הקיש בקר
ירבין: אילמל תנא קמא.
צדאי יסעאל ספיקא
והוא אמר
טוטמוס
והדורנינוס
אלא במדינה אין
ספיקא וזכר שמה נקבה הוא
למלא הוי כבוד: ואתי קרא
למעוטי ספיקא. והא קמא
אמר
ספיקא לרב
ספיקא: אלא
לרובן בתראי איצטרך
קרא לדורנינוס
אלא הוי ספיקא
למלא הוי כבוד
והוא אמר
ספיקא לרב
ספיקא: אלא
לרובן בתראי איצטרך

[illegible]

18/05/2017 11:11

במקום בשר לא היו מומא, היכא דלא מונכרא כל כך כגון חריץ של גרב. אבל היכא דמונכר טפי החרץ כנקבות של בהמה, מום רע קרינא ביה! אף על פי שהוא במקום בשר.

דמקום הנקבות היו מום באנדרוגינז על אף שהחרץ אינו במקום עצם:
כאביו לא אמר, משום כי "חרץ" דומיא "דשבור" לא אמרין ולא בעינן "חרץ" במקום עצם. כראב נמי לא אמר, דילמא הני מילי דחרץ

אלא ודאי להכי כתב רחמנא "גרב", למימר דחרץ במקום בשר לא הוי מומא! ולכן אין הגרב בכלל חרץ ואיצטרך למיכתב.
שנינו במשנה: רבי ישמעאל אומר אין לך מום גדול מזה. ומבארין טעמא דרבי ישמעאל

פדייה נדמ"זכר" קמא דכתיב בעולת בקר אי אפשר למעט דהא בבכור דכתיב ביה רק חד "זכר" לא נתמעט האנדרוגינז לגמרי מקדשה, אלא שהוא נשחט במדינה בגלל מומו, אבל אסור הוא בגיזה ועבודה.
אלא אי אמרת מספקא ליה לרבי ישמעאל אי זכר הוא או נקבה, תיקשי - וכי איצטרך קרא למעוטי ספיקא?
ודחינן: לעולם רבנן בתראי דמתניתין הוא. ודקא קשיא לך למאי בעינן תרי קראי, נמעטינהו מחד, דהא גבי בכור מחד קרא נפקא להו.
תריצנא: דגבי בכור נמי תרי קראי כתיבי!

א. "הזכר" - "כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך הזכר תקדיש." (דברים טו, יט).
ב. "והזכרים" - "וכל פטר שגר בהמה אשר יהיה לך הזכרים לה" (שמות יג, יב). ומחד ממעטינן נקבה ומהשני ממעטינן טומטום ואנדרוגינז.

שנינו במשנה: וחכמים אומרים אינו בכור אלא נגזו ועבד:
אמר רב חסדא: מחלוקת דקאמרי רבנן דבריה הוא ואינו בכור כלל, באנדרוגינז. אבל בטומטום, דברי הכל ספיקא הוא. וקדוש מספיקא, ואסור בגיזה ועבודה, ואינו נשחט לא במקדש ולא במדינה.
אמר ליה רבא: אלא מעתה דספק הוא, בעריכין - יערך אדם שהוא טומטום בערך איש או אשה.

כשהוא אומר למטה בעולת צאן "זכר". שאין תלמוד לומר, דאין צריך למעט נקבה, שהרי כבר נתמעטה בעולת בקר, אלא להוציא טומטום ואנדרוגינז. והינן בה: מני הא ברייתא דאיצטרך קרא למעט טומטום ואנדרוגינז?
אילמא תנא קמא דמתניתין.
הא לתנא קמא, טומטום ואנדרוגינז, ספיקא הוא. וכי אתי קרא למעוטי ספיקא? והא ליכא ספק כלפי שמאי. שאם הוא זכר הרי הוא כשר לקרבן עולה ואם הוא נקבה כבר נתמעט מ"זכר" ראשון.

אלא, רבנן בתראי דמתניתין היא דפשיטא להו דבריה בפני עצמו הוא, דקאמרי נגזו ועבד ולהכי קממעטי ליה. אכתי תיקשי - מחד קרא תיפוק, נמעט מיניה בין נקבה ובין טומטום ואנדרוגינז. דהא גבי בכור חד "זכר" הוא דכתיב, וקא ממעטינן כולו ממינה, ולמה צריך בעולת צאן "זכר" נוסף למעט טומטום ואנדרוגינז?
אלא פשיטא רבי ישמעאל היא.

ואי אמרת בשלמא, רבי ישמעאל מופשט פשיטא ליה דאנדרוגינז זכר הוא ומומו עמו, היינו דאיצטרך קרא למעוטי [את האנדרוגינז. וטומטום דנקטה הברייתא לאו דוקא הוא], דאף על גב דזכר הוא, אם יקדישו אינו קדוש כלל. וגריעא האי מום דנקבות משאר מום, דחלה קדושה עליו שצריך ליפדות ונאסר בגיזה ועבודה אף לאחר

מ"א ע"ב בעי רבא מאי טעמא דרבי ישמעאל?

האם מיפשט פשיטא ליה דאנדרוגינז בכור הוא, דהוא מין זכר, ומומו עמו דהוא "חרץ" במקום נקבות.

או דלמא, סוקי מספקא ליה אם זכר הוא אם נקבה הוא.

והא דקאמר "אין לך מום גדול מזה" - "ואם תימצא לומר" קאמר, דהיינו אם תימצא לומר בכור הוא דהוא זכר, הרי מומו עמו.

למאי נפקא מינה? אי הוי ודאי בכור בעל מום, או ספק נקבה.

למילקא עליה משום איסור גיזה ועבודה בבכור אנדרוגינז, דאי הוי ודאי זכר לקי שהרי אפילו בכור בעל מום אסור בגיזה ועבודה, ואי הוי ספק נקבה לא לקי.

אי נמי, למיתביה לכהן, דבכור בעל מום ניתן לכהן. ובספק אינו חייב ליתן דהמוציא מחבירו עליו הראיה.

תא שמע: דתניא: רבי אילעי אומר משום רבי ישמעאל: אנדרוגינז בכור הוא ומומו עמו.

שמע מינה: מופשט פשיטא ליה דהוי בכור.

ודחינן: ודילמא, "אם תימצא לומר" קאמר, אם תמצא לומר בכור הוא, הרי מומו עמו.

תא שמע דתניא: כתיב בעולת בקר "זכר" וממעטינן, ולא נקבה.

כִּי־יֵשׁ תְּקוּהָ וְאֵל־הַמִּיתוֹ אֶל־תִּשָּׂא נַפְשׁוֹ: י גְּדֹל־גְּדֹל־חֲמָה
נִשָּׂא עֹנֶשׁ כִּי אֶם־תִּצֵּל וְעוֹד תּוֹסֵף: ז שָׁמַע עֲצָה וְקָבַל מוֹסֵר
לִמְעַן תַּחֲכֶם בְּאַחֲרִיתָךְ: ח רְבוֹת מַחֲשָׁבוֹת בִּלְב־אִישׁ וְעֵצָה
יְהוָה הִיא תִקּוּם: ט תֵּאוֹת אָדָם חֲסִדוֹ וְטוֹב־רֶשׁ מֵאִישׁ כּוֹזֵב:
כ יֵרָאֵת יְהוָה לַחַיִּים וְשֹׁבַע יֵלֵן בִּלְיַפְקָד רָע: כג טָמֹן עֵצָל
יָדוֹ בַּעֲלַחַת גַּם־אֵל־פִּיהוּ לֹא יִשְׁכַּנָּה: כד לֵץ תִּכֶּה וּפְתֵי יַעֲרֹם

רש"י

אל תשא נפשך. אל תכהו מכת מות: (יט) גדל גדל
חמה נשא עונש וגו'. אם תעביר על חמתך
ותציל את שונאך אם ראית רעה באה לו עוד
תוסיף ימים וטובה: (כ) תאוות אדם חסדו.
עיקר שהבריות מתאווים לאדם בעבור חסדו:
וטוב רש מאיש כוזב. ואם איש כוזב הוא
ומבטיח ואינו עושה טוב איש רש ממנו:
(כג) ושבע ילץ. הירא את השם שלא יפקד
בשום רעה: (כד) טמן עצל ידו בצלחת. ביראה

מצודות ציון

(כג) ילץ. ענין הסמך כמו לזק ילץ זה (שפיט 6):
יפקד. ענין וזכרון והסמך (כד) בצלחת. סס כלי
נשול כמו ונזודים ונללמות (דברי הימים 3 לה):
(כה) יערם. מלשון ערמם:

ואל המיתו וגו'. אבל לא תפנה נפשך להמיתו על רוע מעשיו: (יט) גדל גדל חמה. מי שהוא גדל חמה
ישא עונש על חמתו כי בודאי יעשה רע על מי אשר יכעס כי אם תציל אותו מידו הנה עוד תוסיף
חמתו כי כן דרך גדלי החמה ואם תעמוד מנגד יעשה מעשהו ויוסיף עוד להלשם לו
תחכם באחריתך. אם חכמת בראשית ימין: (כא) רבות. לפעמים יחשוב האדם מחשבות רבות שונות
זו מזו ואין אחד בהם מתקיים אך הדבר אשר יעץ ה' היא תקום ועם לא היתה מן המחשבות שחשב
הוא: (כב) תאוות. מה שהבריות יתאוו אל בן אדם הוא בעבור החסד שהבטיח להם אבל העשיר
המבטיח חסד וכוח הנה הרש טוב ממנו כי על כי לא מצאה ידו אין דרכו להבטיח ואין מביא אנשים
לידי כליון עניים: (כג) לחיים. היא סיבה לחיים ויתמיד בשביעה ולא יזכר אל הרע ר"ל לא תבוא
עליו רעה: (כד) טמן עצל. הנה העצל יתעצל במלאכה וכל היום עוסק באכילה וירדיו טמונים בצלחת
לקנח התבשיל המתדבק בו והנה סופו שגם אל פיהו לא ישיב ידיו כי לא ימצא מה לאכול ולהשיב
אל פיו: (כה) לץ תכה. כאשר תכה את המתלוצץ על החכמה עם כי לא תועיל לו הנה הפתי המחוסר
הבנה יתחכם בעבור זה אבל לנכון אף דברי החכמה יועילו לו ויבין דעת יותר ממה שבידו:

וְהוֹכִיחַ לִנְבוֹן יָבִין דַּעַת: ב מִשְׁדָּד־אֵב יִבְרִיחַ אִם בֵּין מִבִּישׁ
וּמַחְפִּיר: ג חֲדַל־בְּנֵי לִשְׁמָע מוֹסֵר לִשְׁגוֹת מֵאֲמַר־דַּעַת:
ד עַד בִּלְעֵל יֵלֵין מִשְׁפָּט וּפִי רִשְׁעִים יִבְלַע־אוֹן: ה נִכּוֹנו
לִלְעִים שְׁפָטִים וּמַהֲלֹמוֹת לִגּוֹ פְּסִילִים:

כ * לֵץ הֵינּוּ הֵמָּה שָׂכָר וְכֹל־שָׂגָה בּוֹ לֹא יַחֲכֶם: ז נֶהֱם כַּפְפִּיר
אֵימַת מִלֶּךְ מִתְעַבְּרוֹ חוֹטֵא נַפְשׁוֹ: ח כָּבוֹד לְאִישׁ שֶׁבֶת מְרִיב

רש"י

פרעה ומלחמת עמלק החכים יתרו ונתגייר:
(כו) משדד אב יבריה אפ. מבריה אפ: בן
מביש ומחפיר. דרכיו ע"י שראת' שרה את בן
הגר המצרית משחק לעבודת גלולים וגילוי
עריות גרם זה שנשתלח' אמו וירע הדבר
מאד בעיני אברהם (בראשית כא): (כז) חדל בני
לשמוע וגו'. מקרא קצר הוא וזהו פירושו
חדל בני לשגות מאמרי דעת בשביל לשמוע
מוסר, חדל לשגות כמו מלשגות וכן וחדל
לעשות הפסח (במדבר ט) וכן כי חדל לספור
(בראשית מא): (כח) עד בליעל יליין משפט. יעיד
לאד' מליצת משפטי יסורין ומית': ופי
לשנים יבלע און. האון יבלעהו: (כט) נכוננו
לשפטים. הקב"ה זימן לו שפטים של צרעת לזה
הלך המספר בלשון הרע: (צ) נהם כפפיר
אימת מלך מתעברו. מכעיסו: (ג) כבוד לאיש

מצודות ציון

(כו) משדד. מלשון שדירה וגולה: ומחפיר. ענין
נושה: (כז) לשגות. מל' שגגה ומשגה: (כח) יליין. מל'
מל' מליצה: (א) הומה. ענין נקעה: שוגה. מל'
שגגה: (ב) נהם. כן נקרא שגגת הארץ: אימת. מל'
אימה ופחד: מתעברו. מל' עזרה וכעס: חוטא. ענין
חקרון כמו קולע נזקין אל השערה ולא יחטא (שפיטס
1): (ג) יתגלע. כמו יתגלה כ"ח:

חדל בני לשמוע המוסר של הבא להסית לשגות מאמרי דעת ולא תאמר את הטוב נקבל ואת הרע לא
נקבל כי תהיה נלכד בפיתוי: (כח) יליין משפט. במשפט יחקן אמריו במיטב המליצה למען יקובלו
על הלב ויאמינו לו: יבלע און. דברי האון יאמר בבליעה לבל ירגישו שעצם הכוונה על דבר האון
ההוא כי יחשוב שלפי תומו ידבר: (כט) שפטים. משפטי יסורים: ומהלומות. מכות המשברות נכוננו
לגוף הכסילים: (צ) לץ היין. שותה היין הוא לץ ושותה השכר יהמה ויעצק בשכרותו וכל השונה בו
ר"ל כל מי שישגה בו בדעתו לחשוב הואיל והיין מפקח הרבה א"כ בשתייתו הנה באמת לא יתחכם
כי אף אם מעוטו יפה ורובו קשה: (ג) נהם. כנהמת הכפיר כן מאוים פחד המלך על מי אשר יכעס
עליו והמכעיסו מחסר נפשו כי יסתכן בצעמו ועובר על ירא את ה' בני ומלך: (ג) כבוד. הבטלה מן
המריבה הוא כבוד לאיש וכל אויל יתגלה בעת המריבה כי כאשר ירבה אמרים יגולה ואולתו לכל:

משלי פרק כ

ע

וְכָל־אִוִּיל יִתְגַּלֵּעַ: - מִחֶרֶף עֵצָל לֹא־יִחְרַשׁ יִשְׁאֵל וְשֹׁאֵל בְּקִצִּיר
וְאִין: ה מים עמקים עצה בלב־איש ואיש תבונה ידלנה:
ו רב־אדם יקרא איש חסדו ואיש אמונים מי ימצא: ז מתהלך
בתמו צדיק אשרי בניו אחריו: ח מלך יושב על־פסאדין
מזרה בעיניו פל־רע: ט מי־יאמר זפיתי לבי טהרתי
מחטאתי: י אבן ואבן איפה ואיפה תועבת יהוה גם־שניהם:
יא גם במעלליו יתנפ־נער אס־ןד ואס־ישר פעלו: יב און

רש"י

שבת מריב. לנוח ממריבה וכל אויל שאינו שבת מריב תגלי קלונו: (ד) מחרף עצל לא יחרש. מפני הצנה יושב העצל ואינו עושה מלאכה ואינו עוסק בתורה: (ה) מים עמוקים עצה בלב איש. הלכה בלב חכם סתומה: ואיש תבונה ידלנה. ותלמיד נבון בא ודלה אותה ממעי: (ו) רב אדם יקרא איש חסדו.

מצודות ציון

(ח) ידלנה. ענין שאינה כמו דלה לנו (שמות ג): (ח) מזרה. ענין פריסה ושטיפה כמו כי חס מזרה הכסף (שם 6): (ט) זכיתי מלך ון ונקי: (י) איפה. שם מדה נח ג' סאים: (יא) במעלליו. נמעשו כמו אשר עולל לי (שם 6): יתנפ־נער. מלשון נכר חר: תבונה ידלנה כי מתחלה ישוב העליוני ויכול לשאוב אח"ז את התחתוני ור"ל מתחלה יחקור הדברים המסתעפי עד אשר יבין את העצה הטמונה בלב: (י) רב אדם. רוב בני אדם יכירו כל איש החסד שעושה עם הבריות ויתפאר בזה אבל מי ימצא בהם איש אמונים כי רבים ישקרו: (י) אשרי בניו. אשרי לבניו אחרי מותו כי יחסו בצל זכותו: (ח) מלך. כאשר יושב ה' על כסא דין אז מפורד ושוטח בעיניו כל רעות בני האדם אף אם עשאוים בסתר: (ט) מי יאמר. ר"ל הואיל והכל גלוי לפניו מי יוכל להכחיש ולומר הנה לבי זכה ובהירה מבלי סג עון ואני כבר טהרתי עצמי מחטאתי כי עשיתי תשובה עליה: (י) אבן ואבן. העושה שני אבני משקל גדולה וקטנה מראה את הגדולה ושוקל בקטנה הנה תרעבת ה' גם שניהם כי גם הגדולה עשויה רק לרמות ולא לשקול בה: (יא) גם במעלליו וגו'. ר"ל גם הנער בשנים אף בעת יעשה מעלליו מדעת עצמו לא ממצות אנשים מלומדה מ"מ יוכל הוא להתנכר ולהביא ספק בלבבות בני אדם אם פעלו ון וישר כי קטן כגדול עלולים הם לרמות ולהתנכר במעשיו לבל יכירו בו האמת: (יב) און שומעת. ר"ל גוף און וחוש השמע אשר ר"ל היא שומעת וכן גוף העין וחוש הראיה אשר הוא רואה הלא ה' ברא גם שניהם הגופים והחושים וכל פעל ה' למענהו

משלי פרק כ

משלי פרק כ

עא

שְ�מַעַת וְעֵין רֹאֶה יְהוָה עֹשֶׂה גַם־שְׁנֵיהֶם: י אֶל־תִּאָּהֵב שְׁנֵה
פֶּן־תִּוְרֹשׁ פֶּקַח עֵינֶיךָ שִׁבְע־לָחֶם: יי רע רע יאמר הקונה ואיל
לוֹ אז יתהלל: יב יש זהב ורב־פְּנִינִים וכלי יקר שפתי־דעת:
יג לקח־בגדו פִּי־עֶרֶב זר ובעד נכרים נכריה חבלהו: יד ערב
לאיש לחם שקר ואחר ימלא־פיהו חציץ: יה מחשבות בעצה
תבון ובתחבולות עשה מלחמה: יז גולה־סוד הולך רכיל

רש"י

כלומר מעשה ידיהם והוא חפץ באון שומעת מוסר ועין הרואה את הנולד: (יג) אל תאהב שנה פן תורש. כי תעשה רש: (יד) רע רע יאמר הקונה. הקונה תורה ע"י הדחק ויסורי רעבון אומר אוי לי על רעה זאת והצרה הזאת וכשהולך לו מלא חכמה אז יתהלל על הצער שנצטער: ואזיל לו. והולך

מצודות ציון

(יג) תורש. מלך רש ועני: פקח. פתח כמו עיניו פקח (ויק"ט): (יד) ואזיל. ענין הליכה כמו אזיל מים מני ים (שם ט): (טו) פנינים. הם המרגליות: (טז) חבלהו. ענין משכון כמו אס חבל מחבל (שמות כג): (יז) ערב. ענין מתקוט כמו וערכה לה' מנחת: (יח) חציץ. אבנים דקים כמו ויגס חלץ שני (שם 2): (יט) ולפותה. מלך פמי וטוטה: תתערב. מלך

ולעבודתו: (יג) פן תורש. כי בעת השינה תבטל מן המלאכה: פקח. פתח עיניך למעט בסגירת עינים בשניה ואז תשבע לחם וגו' למשל על סקס התורה: (יד) רע רע. דרך הקונה חכמת התורה מתוך צער ודוחק אשר יתרעם אז על קושי הדוחק אולם לאחר זה יתהלל בעצמו על הצער שסבל כי לפום צערא אגרא: (טו) יש זהב. הנה יש בעולם די זהב והרבה פנינים א"כ הואיל ויש הרבה מהם אין בהם חשיבות כ"כ אבל שפתי דעת הם ככלי יקר ר"ל ככלים העשויים מאבני יקר שהחשיבות רב בהם מצד עצמם ומלאכת תבניתם והמה דברים שאינם מצויים: (טז) לקח בגדו. לקח למשכון את בגד הערב ולא תאשם בזה כי מעצמו נעשה ערב בעבור הזר והכניע עצמו בזה: ובעד. נכריה. כפל הדבר לומר בין ערב עבור איש בין בעבור אשה עניה סוערה: (יז) ערב. מתוך לפי האיש מאכל גזול אבל אחרית הדבר אשר יהפך בפיו לחציץ המשברות את השינים ואינם משביעים ר"ל עוד ירדה משמן בשור: (יח) מחשבות בעצה. מחשבות הנעשים בעצת יועצים תבון ותחתיים ואל תחלם במי עשה מלחמה בהתחכמות רב כי בודאי גם שכנגד הרבה מחשבות בעצה ולזה מהצורך להתחכם ביותר: (יט) גולה־סוד וגו'. לא תתערב להתחבר עם מי שטבעו לגלות הסוד ולא יוכל לעמוד על עצמו להסתיר דבר מה ולא עם מי שהולך רכיל ככוונה מיוחדת ולא עם מי שדבריו שפתיים המה פתיות אשר בעבור הסכלות יגלה הסוד לתומו:

ו. העיד רבי יהושע ורבי פפוס על
ולד של שלמים שיקרב שלמים.
שרבי אליעזר אומר שולד שלמים
לא יקרב שלמים. ויחכים אומרים,
יקרב. אמר רבי פפוס, אני מעיד
שהיתה לנו פרה זכחי שלמים
ואכלנוה בפסח ואכלנו וילדה
שלמים בנהג:

ז. הם העידו על ארוכות של
נחתומים שהן טמאות. שרבי
אליעזר מטהר. הם העידו על תנור
שחתכו חליות ונתן חול בין חליא

לחליא שהוא טמא. שרבי אליעזר
מטהר. הם העידו שמעברין את
השנה בכל אדר. שהיו אומרים עד
הפורים. הם העידו שמעברים את
השנה על תנאי. ומעשה ברבן
גמליאל שהלך לטול רשות מהגמון
בסוריא ושהה לבוא, ועברו את
השנה על תנאי לכשירצה רבן
גמליאל, (ויקשפא אמר רוצה אני,
ונמצאת) השנה מעברת:

ח. העיד מנחם בן סגנאי על מוסף
היורה של שולקי זיתים שהוא

רבינו עובדיה מברטנורה

ו. וולד שלמים לא יקרב שלמים. אלא כונסו
לכיה ומת. משום גזירה, דאי אמרת ולד
שלמים כונסו לכיה ומת. משום גזירה, דאי
אמרת ולד שלמים יש לו תקנה, אתי
לאשהוי לאם עד שתלד ויגדל עדרים מן
הולדות ואתי בהו לידי גזיה ועבודה: ואכלנו
ולדה שלמים בחג. בחג השבועות קאמר.
שאם היה ממתין ומצפה לחג הסוכות, נמצא
עובר בעשה, שנאמר (דברים י"ב) ובאת שמה
והבאתם שמה, דמשמע ברגל ראשון שחבא
שמה הבא כל נדרים שעליך. מיהו בלאו
דלא תאחר אינו עובר עד שיעברו עליו שלש
רגלים:

ז. ארוכות של נחתומים. פשוטי כלי עץ
שהנחתומים עורכים שם ככרות של לחם
בשעה שעושין הפת. ארוכות, כמו ערוכות:

שהן טמאות, מדרבנן. דנהי דמן התורה
פשוטי כלי עץ אין מקבלין טומאה, רבנן
גזור עליהן. דמכאן במסכת כלים פרק ב':
שר' אליעזר מטהר. דסבר לא חשיבי כלים
כלל, ואפילו כפשוטי כלי עץ לא הוו. ואין
הלכה כרבי אליעזר: שחתכו חוליות. שחתכו

טמא, ושל צבעים שהוא טהור. הגזולה שלא נודעה לרבים, שהיא
מכפרת, מפני תקון המזבח:

פרק ח

א. העיד רבי יהושע בן בתירא על
דם נבלות שהוא טהור. העיד

רבי שמעון בן בתירא על אפר
חטאת שנגע טמא במקצתו, שטמא
את כלו. הוסיף רבי עקיבא, על
הסלת ועל הקטרת והלבונה

רבינו עובדיה מברטנורה

שהוא טהור. מלטמא כנבילה בכזית. אבל
מטמא ברביעית. שאין לך דבר שיטמא דמו
כבשרו אלא השרץ בלבד. ולעיל [ריש פרק ח']
דנתן דם נבלות בית שמאי מטהרין, לגמרי
היו בית שמאי מטהרים. ובית הלל מטמאין,
אבל לא כנבילה שמתמא בכזית, אלא

ברביעית: שנגע טמא במקצתו שטימא את
כולו. מעלה עשו בקודש ובאפר חטאת,
שאע"פ שהם גופים חלוקים אם מונחים
בתוך כלי אחד ונגע דבר שהוא מטמא
לקודש במקצתו, נטמאו כולו, שהכלי מצרפן
להחשיבן כאילו הן גוף אחד. ואסמכוה
אקרא דכתבי (במדרב"י) כף אחת עשרה זהב
מלאה קטורת, הכתוב עשה לכל מה שבכף
אחת: הוסיף ר' עקיבא. דאילו מעדותו של
ר' שמעון בן בתירא לא שמענו אלא על
הטמא, ובא רבי עקיבא והוסיף אפילו טבול
יום שאינו מטמא אלא פוסל בלבד, אם נגע
במקצתו פסל את כולו. ורמב"ם פירש,
דמעדותו של ר' שמעון לא שמענו שמצרף
אלא כלי שיש לו תוך, אבל כלי שאין לו
תוך לא שמענו שמצרף, ובא ר' עקיבא
והוסיף שאפילו סולת וקטורת ולבונה
וגחלים שאינן בתוך כלי, אלא צבורים
ומונחים על לוח או דף שאין לו תוך, הרי
הן כאילו מונחים בתוך כלי, ונעשים כאילו

ז. העיד רבי נחוניא בן גדגדא על
החרשת שהשיאה אביה, שהיא
יוצאה בגט. ועל קטנה בת ישראל
שנשאת לפהן, שהיא אוכלת
בתרומה, ואם מתה בעלה יורשה.
ועל המריש הגזול שבגאו בכירה,
שיתן את דמיו. ועל החטאת

וכירים (ויקרא י"א) וטמאים יהיו לכם, ודרשינן
לכם, כל שבצרככם, כלומר הדבר מן הכלי
שאתם צריכים לו ומשתמשין בו הוא
שמקבל טומאה: ושל צבעים טהור. שאין
הצבעים משתמשים באותה תוספת לפי
שיראים שמא יפסד צבעם:

ז. על החרשת שהשיאה אביה. אע"ג דהויא
אשת איש גמורה שהרי קיבל אביה
קידושיה כשהיא קטנה, אפילו הכי יוצאה
בגט ומקבלת את גיטה כשהיא חרשת,
ואע"פ שאין לה דעת, לפי שהאשה מתגרשת
בעל כרחא הלכך לא בעינן דעתה: ועל
קטנה בת ישראל שנישאת לפהן. והיא
יתומה דלא היו נשואיה אלא מדרבנן.
שאוכלת בתרומה, דרבנן. ולא גזרינן תרומה
דרבנן אטו תרומה דאורייתא: מריש. קורה:
בירה. בית גדול: מפני תקנת השבים. שאם
אתה מצריכו לקעקע בירתו ולהחזיר מריש
עצמו, ימנע מלעשות ושובה: שלא נודעה
לרבים. שהיא גזולה: שהיא מכפרת. ואין
צריך להביא אחרת: מפני תיקון מזבח. שלא
יהיו כהנים עצבים שאכלו חולין שנשחטו
בעזרה, ונמצא מוכח בטל שנמנעים מלעבור
עבודה:

פרק ח העיד רבי יהושע על דם נבילות

ב. ^גאֶפְלוּ בְּעַל מוֹם, מִזְהָר מְלֻטְמָא,
אֲבָל חָלָל וְכֹהֵנִת, מִתְּרִים לְטָמָא.

ג. וְכָל הַיָּמִים הָאֵלֶּם בְּפָרְשָׁה שִׁכְּחָה מִטֶּמֶא לָהֶם, מִצְוָה שִׁיטֵּמָא לָהֶם; וְאִם לֹא רָצָה, מִטֶּמֶאִים אוֹתוֹ עַל כְּרָחוּ, הִ אֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה.

ד. יֵאלּוּ הֵם הַקְּרוֹבִים שְׁמִטָּמָא לָהֶם:
יֵאֲשֹׁתוּ נְשׂוּאָה שְׂהִיא כְּשֶׁרָה; אֲבָל

פִּסּוּלָה, או גְּרוּשָׁה, או יֶאֱרוּסָה, לֹא
אוֹנֵן וְלֹא מִשְׁמָא לָּהּ; וְכֵן הִיא, לֹא

אוֹנֶנֶת וְלֹא מִטְמְאָה לוֹ. ^ח וּמִטְמְאָה
לְאִמּוֹ, אֲפֹלוּ נִתְחַלְלָה; וְלִבְנוֹ וְלִבְתּוֹ

שָׁהֵם מְשֻׁלְשִׁים יוֹם וָאֵילָף, וְאֶפְלוּ הֵם

אֶפְלֹנֹה בְּחַיֵּי הַמַּלְאָכִים אֲלֵא אֶת בְּנוֹ בֶּחֱמִי

בְּנֵי שִׁפְחָה או כּוֹתִית; אֲבָל לְאַחֵיו
וּלְאַחֹתָיו מֵאֵמוֹ, אֵינָם מִשְׁמָא, וְכֵן אֵינָם

מִסְמָא לְאַחֲתוֹ לֵארוּסָה, מֵאֶפְלוּ הִיא
אֲרוּסָה לְכַהֵן; וְלֹא לְאֲנוּסָה וּמִפְתָּה;

יֵאָבֵל מִטָּמֵא לְאַחֹתוֹ אֲרוֹסָה
שְׁנַת־גְּרֻשָּׁה, וּבֹגֶרֶת, וּמִכֶּת עֵץ;

וּמַטְמָא ^ע לְשׁוּמְרַת יָבָם, אֶפְלוּ אִם
פֶּתַח בְּכַתְּבָתָהּ: אִי מִיתַת בְּלֹא בָנִים

תְּהִיָּר כְּתַבְתָּן לְבֵי נָשָׂא (פרוש לְבֵית אֲבִיהָ).
ד. כל אלו שמטמא להם, פ' אפלו

שֶׁלֹא לְצַרֵּךְ. ^ז וַיֵּשׁ אֲוִמְרִים דְּדוֹקָא
לְצַרֵּךְ. הִגָּה: וְלִסְבְּרָא הָרֵאשׁוֹנָה, אֲפִלּוּ מֵת לֹ

מֵת בַּשָּׁבֶת, שָׁאִי אֶפְשָׁר לִקְבְּרוֹ בּוֹ בַּיּוֹם, שָׂרִי
לְטַמְּאוֹת לוֹ וּלְשִׁמְרוֹ, כִּדִּי שְׂלֵא יִהְיֶה מָטָל בְּבִזְיוֹן

שֶׁלֹא לְטַמְּאוֹת רַק לְצַרֵּךְ קְבוּרָה וּלְהַבְיֵא לוֹ אֶרֶון

ו. ^ק אֵינוּ מַטְמָא לָהֶם, אֲלֵא עַד

לְשִׁמְאָה לֹא לְצָרָךְ, עַד שִׁסְתָּם גּוֹלִיל שְׁנֵי (תְּשׁוּבָת
הַרְשֵׁב"א סִימָן רצ"ב).

ז. יאסור לכהן להטמא למת,
אפלו בעת שמטמא לזרוביו.

ש' לפיכך פהן שמת לו מת, צריך
לזהר ולקברו בסוף בית הקברות,

כְּדִי שְׁלֹא לִפְנֵס לְבֵית הַקְּבֻרֹת וְלֹא
יִתְטַמֵּא בַּקְּבֻרֹת אֲחֵרִים כְּשִׁיקֹבֵר

מֵתוּ. הִגָּה: וְדִקָּא לְאַחַר שְׁפָרֵשׁ מִמֵּתוּ, אֲבָל
בְּעוֹד שֶׁהוּא עוֹסֵק בְּמֵתוּ, מִתָּר לְטַמְאוֹת אִף

בגללה

זאת הגולה

הב"ד מצווין להפריש אבל אביו צריך להנכס בקדושתו: כ בספרא אמר ר' יהושע בן לוי: פירושו ש: ד ברייתא ר' יוחנן דף ק"א: ה טור מדברי אביו הראש: ב החלוקה וטומאה: ו ברייתא יבמות דף כ"ב ע"ב דף כ"ב: ב ברייתא ר' יוחנן דף ק"א כ"ר יוסי (ורש) ש: ח בתיב' דרש' לה קרא: ו במדב"ס פ"ב מהלכות ר' יהושע' מהא דת"ר שם דמטמא נפלים מקרא: י שם בתיב"ס כ' משנה יבמות דף ק"א: י"א ברייתא שם ד"ר (ע"ב) [ס' ע"א כ"ר] יוסי ורש"י: ו במדב"ס פ"ב מהלכות אבל: כ שם א"ל ר' יוסי ורש"י: כ שם כ"ר יוסי ור' יהודה ורש"י: ד הרשב"א תשובה: ד ברייתא בבל' רבתי וכו' ברייתא משה' ר' טרפון מהלכות בכת' ורש"י שם: דה"ד ס' רפ"ג בשם תוספות דפסחים פ"ב ע"א ותוספות שו"ע: ק שם בבב"א רכזי משה' ר' טרפון: ר לשון מהלכות פ"ה מהלכות אבל: ש שם פ"ב: ה מדברי הראש' בבב"א דנזיר והטומאה שם דף מ"ב ע"א בראי' הב"י וכו' וכו' ושם דעת התוספות בנדה ריש דף נ"ו ולעני' הראש' מלשון המדב"ס שאוסר סוף בהו כמשמעות טומא דנזיר בהבדליו חיובא וכו' ולכא' ה

ח. * כֹּהֵן שִׁפְּרוּ אֲבוֹתָיו מִדְּרָכֵי צִדּוּר, בְּגוֹן הַמַּסּוּרוֹת, אֵינֶנּוּ מִשְׁמַח לָהֶם; יֵלֵא לְהַרְוֵי בֵּית דִּין; וְלֹא לְמִי שֶׁמֵּאֲבֵד עֲצָמוֹ לְדַעַת, יֵלֵא לְסִפְקָא, בְּגוֹן שְׁתַּעֲרֵב וְלָדָה בְּוֹלָד חֲבֵרְתָּהּ אוֹ סִפְקָא בֶּן ט' לְרֵאשׁוֹן אוֹ בֶּן ז' לְאַחֲרוֹן.

ז. י אין הפהן מטמא לאבר מן החי מאביו, ולא לעצם מעצמות אביו.

וְכֵן הַמֶּלֶךְט עֲצָמוֹת, אֵינוֹ מְטָמֵא
לָהֶם, אֶף עַל פִּי שֶׁהַשְׂדֵּדָה קִיָּמָה.

מִן הַיָּם וְעַד הַיָּבֵשׁ, מִן הַיָּם וְעַד הַיָּבֵשׁ, מִן הַיָּם וְעַד הַיָּבֵשׁ.

דִּהְיִי מְלִי כְּשֶׁחֲסֵד לְאַחַר מִיתָה, אֲבָל
אִם חֲסֵד מִמֶּנּוּ אֲבָר בְּחַיָּיו. וְיָמָּה.

מִטְמָא לוֹ, אֶף עַל פִּי שְׂאִינוֹ שָׁלִים.
וַיֵּשׁ אוֹמְרִים שְׂאִינוֹ מִטְמָא לְהַרּוֹג, דְּמִקְרֵי חֶסֶד

(כָּל בּוֹ בֶשֶׁם ר"ש מאוּרֵא) וְנִכּוֹן לְהַחֲמִיר.

מִיָּמֵינוּ יוֹשֵׁד מִמָּאָת פְּהֵי לָמַת מִצִּוָּה

לְנָשִׁיא וּלְרִבּוֹ, וְעַל אֵיזָה מֵת
מֵת אַבְרָהָם, וְבוֹ י"א סְעִיפִים

א. מצוה להטמאות למת מצוה,
אפלו הוא פהן גדול ונזיר והולך

לְשֹׁחַט אֶת פֶּסְחוֹ, וְלִמּוֹל אֶת בְּנֵי,
וּמִצָּא מֵת מִצֹּה, הֲרִי זֶה מִטְמֵא לוֹ.

באר הגולה

אסורא איכס: א ברייתא כחבורו הר"ף והראש תלכות טוסאא ותבאר כפי שמה"ק ה"ב: טור ו"כ: הרמב"ם ב"פ: במרייתא שם שהקח פסאם וכו' מ"ק דף ע"ב: [סנהדרין ד"ב: ב ברייתא בת"כ ותבחרו הר"ף והרמב"ן והראש: ד לשון הרמב"ם: שם דף י"ז במרייתא מעשה דרבי עדוק וכו' דף מ"ג ע"ב: ה טור מרובי איחא הראש: שם וכן משמע מרובי הרמב"ם והרמב"ן: ו מרובי הרמב"ן: וואל לה הכרעז בזה והראש: כתבא חילא אילא מוכרחת מ"ט טעם: א ברייתא ברכות דף י"ט ע"ב ונזיר דף מ"ג ע"ב: ב ברייתא באבל רבתי ותב"ק: ז דיוקלי: ח נגזיר: ד ברייתא יבמות דף פ"ט ע"ב ומיהודשלי שם בנזיר: ה עין בטור איזה מקרי לה צרכי: דאע"ג כפיזים בדרך לעמוד בזה

הגה * והמדר הנגה * מלולבו של חברו * או מלולבו של עצמו * אינו יוצא בו * ביום ראשון, דלא הרי שלכם (תשובת רשב"א סימן תשמ"ו ותשנ"ו): **ג. יוכן "של עיר הנדחת" ו"של אשירה" של ישראל פסול,** "אכל של עכו"ם לכתחלה לא יטל, כ"זאם נטל יצא מיום ראשון ואילף, דלא בעינן לכס: הגה ודוקא שלא נתפס לזכות בו, אכל אם נתפס לזכות בו הרי של ישראל דינו יוצא בו, ודוקא קדם שנתבטל, אבל אם נתבטל ביד עכו"ם, אפלו מכון לזכות בו אחר כך יוצא בדיעבד (רבו ירוחם נתיב ח חלק ג ור"ן). כ"ז עינן לעיל סימן תקפ"ו: **ד. ט"גנות ה"הצעירים של עובדי**

1 משנה כט לו לג. (* הוא הדין לאחריו דעולה דהכי איתא בהדיא בספר לולב הגדול ור"ף ור"א ש כתבוהו שם והרמב"ם בפ"ק ח מהלכות סוכה ולא דעתיה למה השמיטו המחבר. ח מיקרא דקבא שם לא. ט ארחות חיים.

שערי תשובה

לו על זה, והוא ז"ל כתב לישב דברי השער אפרים, אמנם עתה זכינו לאור הגנו שו"ת הרשב"א חלק ד ששם כתב גם כן לחכם אחר והאריך בקשאי זו והדקא לטבולא, עין שם, וקצת מתשובה הדיא העתיק בשער הפלך שנתה לפניו התשובה הזאת בכתב, עין שם:

* והמדר הנגה בו, ופי' בשו"ת שער אפרים סימן לח שהקשה על ראת הרשב"א במדר הנגה דלא אמרין הואיל אי בעי מתשיל מתמורה טמאה דלא אמרין, ועל זה הקשה רבתימה טמאה אי מתשיל הדיא לטבולא ואין יוצאין בו. ופי' בשו"ת פנים מאירות חלק ב מה שהקשו

באור הלכה

ב * והמדר הנגה מלולב של חברו וכו'. עין בפרי מגדים שמפסק על לשון הרמ"א דהרי לה למימר המדר הנגה מנכסי חברו אינו יוצא ידי חובתו בלולב, דהכי איתא שם בחשבות הרשב"א. ונגדא לי, לפי מה שכתב הפרי מגדים ולפי' אחריו אפלו לא אסר על עצמו רק מאכילתו גם כן אינו יוצא, ניתא קצת דנקט לעצב לאפוקי אחריו: *** או מלולבו של עצמו.** ואם אסר על עצמו מאחריו, אפלו לא אסר על עצמו רק מאכילתו גם כן אינו יוצא, דהתם אכילה בעינן בה, עין שם בפרי מגדים. ובספר בכורי יעקב חולק עליו, ולדעת רש"י והרשב"א אם נטל ישראל אתרוג של תרומה יוצא בו משום דראוי להאכילו לאחרים דהינו לכהן, והכי נמי הרי יכול להאכילו לאחרים, אבל אי אסר על עצמו אתרוג בהנאה אין יכול להנות לאחרים, ודמה שאסר לו בהנאה אסור לתן במתנה לאחר, כדמוכח מהא דדק בפסחים דף כב מהא דשולח אדם דין לנכרי ודרי הנשה מחר בהנאה, לכן אין לו דין ממן קרינא בה, עין שם:

*** אינו יוצא בו ביום ראשון וכו'.** ולפי מה שהעתיק המחבר לקמה בסעיף ה דאתרוג האסור באכילה פסול כל שבעה, והוא מלשון הרמב"ם, וכתב שם הגר"א דטעמו, דדבר שאין בו התם אכילה או שאין בו דין ממן (דהיינו שהוא של אסור הנאה), הוא כחותי מכתת שעורה. וכן אם אסר אתרוג על עצמו באכילה, להאזנה אינו יוצא בו כל שבעה, דהתם אכילה בעינן כל שבעה. אכן יש לדחות, דאפשר דוקא דבר שאין בו התם אכילה לכל, על זה אמרין כחותי מכתת שעורה, מה שאין כן בזה:

ד * גנות הצעירים וכו'. עין במשנה ברוך במה שכתבנו דהקא מרי שהגנה לא נדבו מעולם לשם עבודת גלולים ולהנמיא שם בסימן קמ"ג סעיף ג בהג"ה יהיה על כל פנים מרי דהנהגה אינה עומדת בחצר העכו"ם, וכן הדין של הרמ"א דהכי, אפלו האילן הנטוע לפני העכו"ם שרי, מרי כאן נטעו שמששים או התכריכי לצורך שמששים לאלל פרותיהן ולא מרי דנטעו אותן לשם העובדי גלולים הסמוך להן, דאי היו נטועין אותן לשם העבודת גלולים והפרות יהיו שרף למשמששים, אפלו להנמיא שם בסימן קמ"ג היה אסור לישראל לקנותו אפלו בכל השנה להיות מהנהג לכהנייהם. ומישב בזה מה שהקשו השער המלך בהלכות לולב, והנהיג רמ"ם גם כן לזה בענינו דהשלחן ערוך סו"ת את עצמו, דשם בידר דעה סימן קמ"ב סעיף ג באילני סרק הנטוע לפני העכו"ם פסק דבכלל נוי עכו"ם הוא, והקא מחירי לקח מהם למצוה, דהקא מרי היכי דלדער עצמן נטעוהו. ועינן זה מצאית בלבוש זה לשונו, גנות של שמששים עכו"ם מתר לטל מהם לולב או שאר מינים למצוה שהם אינם שמורים שם אלא להנאות עצמן ולא לשם עכו"ם, ואפלו האילן נטוע לפני עכו"ם, כל זמן שאינם עובדין האילן, להנאות עצמן נטעוהו, עד כאן לשונו, ורוצה לומר, דמסתמא אמרין להנאות עצמן נטעוהו, אם לא הדיק דידעין דהנטיעה היה לנו לעבודת גלולים

רק תפירות יהיה שרף לכהנייהם, דאי נקראו נוי עכו"ם ואסור להנות מהן ואינו וכו'. ומציאת בנהג שלום שהקשה גם כן קשאי זו מיותר דעה סימן קמ"ב סעיף ג ותרין באופן אחר, וגם כן עינן שכתבנו, דשם ומרי באילני סרק שאין בהן פרות, אנו צריכין לתלות דמסתמא נטעוהו שיהיה לנו לעבודת זרה, מה שאין כן הקא דמרי באילנות שיש בהן פרות, יותר טוב לתלות שנטעוהו לצורך פרותיהן וכמו שכתב הלבוש. עוד נראה לעניות דעתי לתרין באופן אחר קצת, דהקא דמרי בארבעה מינים דאיתא לעיל דצריך העכו"ם לקצץ אותן בעצמן, ואם כן לדעת רבנו ירוחם המוכא בבריכי משה הוא בכלל בטול ונתבטל האסור של נוי עכו"ם, ולא נשאר לנו רק דלגובה צריך להחמיר לכתחלה, ולזה מקלינן ואמרין

שער הצינן

ד לולבשי שדר ופרי מגדים. והפחית השקל יצא לזון בדבר חדש, דעת הפנן אברהם דאפלו ודבר לא יצא שנטעו ולבסוף עבדו, ודחיק: יח. פוסקים: יט. אחרונים: כ. פשוט, דדברי הרמ"א שכתב, אבל אם נתבטל, קאי איז ראשון גם כן, וכן מוכח בלבוש:

ג טז. רש"י: יח. מן אברהם בשם חסופת דב לה והשלחן ערוך על כרחם מרי בהתגדלותו שגדלו אחר כך ולכן אסור אף בדיעבד, או דמרי באילן שנטעו לשם עכו"ם, ונלשא דהמון אברהם שציר דעו על השלחן סירוק וכתב ואפלו וכו' ודחיק קצת, וכן משמע מאלהי רבה בסוף סעיף

לזמנין דינא, לזמנין רחמי, וכלא
בחד גוונא. בגוונא דא האי מלאך,
בגוונין סגיאיין איהו, וכל גוונין
דעלמא, פלהו איתנהו בהאי אתר.
וְרָא דָא, (ויחזקאל א) כמראה הקשת
אשר יהיה בענן ביום הגשם בן
מראה הנגה סביב הוא מראה דמות
בבוד ה'. וקמה דאית ביה כל אינון
גוונין, הכי נמי אנהיג לכל עלמא:

(דרה רלב ע"ב).

תוספתא

רחמי עלאי, מארי דסכלתנו אסתכלו,
הורמי ידעו בקולפי דסכתא, קריבו
למנדע, מאן מוכון מארי דעיניו
בסכלתנו, וידע בשעתא דסליק ברעותא
דדא דרזין, לאפקא תלת גוונין כחדא
כלילן, ואינון, חור וסומק וירוק, תלת
גוונין כחדא אשתליכאן דא עם דא,

תרגום לשון הוזהר

רבים, וכל הגונים שבעולם ישנם במקום הזה,
וסוד זה (ויחזקאל א) כמראה הקשת אשר יהיה בענן
ביום הגשם בן מראה הנגה סביב הוא מראה דמות
בבוד ה'. וכמו שיש בו כל אלו הגונים, כך גם
מנהיג את כל העולם.

תוספתא

אהובים עליונים, בעלי התבונה, התבוננו.
מושלים היודעים בהקאת ההבטה התקרבו לדעת,
מי מכס בעלי עינים בתבונה, וידע בשעה
שעולה ברצון של סוד הסודות להוציא שלשה
גונים כלולים כאחד, והם לבן אדם וירק, שלשה
גונים משלבים כאחד זה בזה, מתחדדים הם עם זה.
מגדפה תחונתה נצבעת ויוצאת מתוך הגונים
הללו.

וכל הגונים האלו נראים בזה, מראה הוא

מנדונן (ס"א מנדלון) דא עם דא, מנדופיא
תתאה אצטבע, ונפקא מגו גוונין אליו.
וכל גוונין אליו, אתחזון בהאי חזיו איהו
לאסתכלא, בעינא דבדולחא אתחזו
בשעתא. בגוונא דבטש בגוזה, הכי אתחזו
לבר. אליו תלת גוונין סחרן להאי, וגוונא
אולא סלקא ונחתא קסטורין דקטרא
קביעי בגוון (ס"א בגוזה).

גוונין סחרין (ס"א גוונין) כלילן כחדא, סלקין
לה לעילא ביממא, ונחתא בליליא. שרנא
דדליק אתחזו בליליא, ביממא אסתתרת
נהורא, טמירא כמאתן וארבעין ותמינא
עלמין, פלהו אולין לגוזה (ס"א בגיזה)
מלעילא לתתא, גו תלת מאה ושתין
וחמש שיפין גניא ואתפסא לתתא.

מאן דמפשפש לאשכחא לה, ויתבר גרפין
קליפין טמירין, ויפתח תרעין. מאן דרבי
למיחמי, יחמי גו ידעה וסכלתנו, כמאן

דחמי בחר כותלא. בר מן משה נביאה
מהימנא עלאה, דהנה חמי ליה עינא
בעינא, לעילא באתר דלא אתיידע.
מאן דלא זכי, דחו ליה לבר, כמה חבילי
טהירין אנדמנו לגביה, אנדמנו נפקי עליה,
ואפיקו ליה דלא יסתפל בענוגא דמלכא.
ווי לון לאינון חייבין דעלמא, דלא זכאן
לאסתכלא, כמה דאת אמר, (במדבר ד) ולא
יבאו לראות כבלע את הקדש וגו'.

אמר רבי יהודה, מסתפל הוינא, והא מגו
זהירין אליו, מסתפלן לשמיהון דצדיקיא,
בר אתדבקו בהאי אתר, מגו זהירין אליו
מסתפלן לשמיהון דצדיקיא. אינון גוונין,
סלקין ואתכלילן כחדא. וקאה איהו מאן
דידע לאכללא וליחדא בלהו כחדא,
לאתקנא כלא באתר דאצטריך לעילא
לעילא, וברין אתגמיר בר נש בהאי
עלמא, ובעלמא דאת. (ע"כ תוספתא):

פתח רבי יוסי ואמר, (תהלים טז) ועז

מלך משפט אהב אתה כוננת
מישרים וגו'. ועז מלך משפט אהב,
דא קדשא בריך הוא. ועז מלך,
תקפא דאתקיף קדשא בריך הוא,
לאו איהו אלא במשפט, דהא
במשפט אתקיים ארעא. כמה דאת
אמר, (משלי כט) מלך במשפט יעמיד
ארץ.

ובגין כך, ועז מלך משפט אהב,
ולא (אתקף) אתתקנת כנסת ישראל אלא
במשפט, בגין דמתמן אתונת, וכל
ברכאן דנטלא, מתמן נטלא. ובגין
כך ועז מלך משפט אהב, כל תאיבו,
וכל רחימו דילה לקביל משפט.
אתה כוננת מישרים, רזא דתיון
כרובים לתתא, דאינון תקונא
ויישובא דעלמא, והא אתמר.

רבי (צחק) חזקיה פתח ואמר, (תהלים קלח)
הללויה הללו עבדי ה' הללו את שם

תרגום לשון הוזהר

פתח רבי יוסי ואמר, (תהלים טז) ועז מלך משפט
אהב אתה כוננת מישרים וגו'. ועז מלך משפט
אהב – זה הקדוש ברוך הוא. ועז מלך – תקף
שמחוק הקדוש ברוך הוא אינו אלא במשפט,
שהרי במשפט עומדת הארץ, כמו שנאמר (משלי
כט) מלך במשפט יעמיד ארץ.

ומשום כך, ועז מלך משפט אהב, ולא (מתחזקת)
תקנת כנסת ישראל אלא במשפט, משום
שמשם נזונית, וכל התברכות שנוטלת, היא
נוטלת משם. ולכן ועז מלך משפט אהב – כל
התשוקה וכל האהבה שלה כנגד המשפט. אתה
כוננת מישרים – סוד של שני הכרובים למטה,
שהם תקון וישוב העולם, והרי נתבאר.

רבי חזקיה פתח ואמר, (תהלים קיג) הללויה הללו

(ע"כ תוספתא)

ה', האי קרא אית לאסתפלא ביה, כיון דאמר הללויה, אמאי הללו עבדי ה', ולבתר הללו את שם ה'. אלא הכי תנינן, מאן דמשבח (לחודא) לאחרא, אצטריך לשבחא ליה בפום יקריה, וכפום יקריה הכי אצטריך שבחיה, ותנינן מאן דמשבח לאחרא, בשבחא דלית ביה, הוא גלי (גלותא וסבב) גנותיה, וצבי לגלאה ליה. ועל דא, מאן דעביד הספדא על בר נש, אצטריך בפום יקריה, ולא תתיר. דמגו שבחיה אתי לגנותיה, ובכלא שבחא אצטריך בפום יקריה.

תא חזי, הללויה, הכא אית שבחא עלאה דמארי דכלא. אתר דלא שלטא ביה עינא למנדע ולאסתפלא (ס"א אחר), דאיהו טמירא דכל טמירין. ומאן איהו, י"ה. שמא עלאה על כלא.

תרגום לשון הוזהר

ומשום ה' הללו את שם ה'. בפסוק זה יש להתבונן בו. כיון שאמר הללויה, או למה הללו עבדי ה', ואחר כך הללו את שם ה'? אלא כך שנינו, מי שמשבח את (האחר) האחר, צריך לשבח לפי כבודו, ולפי כבודו כך צריך שבו. ושנינו, מי שמשבח את האחר בשבח שאין בו – הוא מגלה (גלי וסבב) את גנותו, ורוצה לגלות אותו. ועל זה מי שעושה הפסד על בן אדם, צריך כפי כבודו ולא יותר, שמתוך שבו בא לגנותו, ובכל שבו צריך לפי כבודו.

בא ראה, הללויה, כאן יש שבו עליון של רבון הכל, מקום שאין העין שולטת בו לדעת ולהתבונן (מקום), שהוא טמיר של כל הטמירים, ומיהו? י"ה, שם עליון על הכל.

דאינון עבדי ה', דאתחזון לשבחא לאתר דא.

יהי שם ה' מבורך, מאי שנא דקאמר יהי. אלא יהי, רנא דאמשכותא מההוא אתר עלאה, דאיהו סתים דקאמרן, דאיהו י"ה, עד רנא דברית, דאיהו יו"ד תתאה, כגוןא דיו"ד עלאה, שירותא כסופא.

ובגין כך יהי, רנא דאמשכותא מטמירא דכל טמירין, עד דרגא תתאה. ובמלה דא אתקיים כל עובדא דבראשית. כמה דאת אמר, יהי רקיע, יהי מאורות, יהי אור. בכל אינון עובדין דלעילא כתיב יהי.

בכל אינון עובדין דלתתא, לא כתיב יהי. בגין דרנא דא דאיהו (ס"א אמשכותא) מרנא עלאה, סתימין דכל סתימין, לא אתקיים אלא

במלין עלאי דלעילא, ולא אתמר באינון (דף רלב ע"א) מלין תתאין דלתתא.

ובדא מתברך שמא קדישא בכלא, ועל דא כתיב יהי שם יי מבורך וגו', ממזרח שמש עד מבואו, דא אתר עלאה, דקא נהיר מניה שמשא, ונהיר לכלא. ודא הוא אתר דרישא עלאה סתימאה.

ועד מבואו, דא הוא אתר קשרא, דאחשור ביה מהימנותא דקא חזי, ומתמן נפקן ברבאן לכלא, ועלמא מהכא אתון, כמה דאתמר. ובגין כך קיימא האי אתר לאתנא מעילא, ולא תברכא מתמן. וכלא קיימא באחשורא דלתתא, דמתערי אינון עבדי יי, כד מברכי שמא קדישא, כדקאמרן. ובגין כך דאיהו באתגלייא, כתיב הללו עבדי יי הללו את שם יי.

תרגום לשון הוזהר

כל הנסתרים, לא מתקים אלא בדברים עליונים שלמעלה, ולא נאמר באותם דברים תחתונים שלמטה.

ובזה מתברך השם הקדוש בכל, ועל זה כתוב יהי שם ה' מבורך וגו', ממזרח שמש עד מבואו. זה מקום עליון שמארה ממנו השמש ומארי לכל, וזהו מקום של הראש העליון הנסתר.

ועד מבואו – זהו מקום הקשר שנקשרת בו האמונה כראוי, ומשם יוצאות ברכות לכל, והעולם מכאן נזון, כמו שנתבאר, ומשום כך עומד מקום זה להזון מלמעלה ולהתברך משם, והכל עומד בהתעוררות התחתונה שמעוררים לעמוד הבא

יִשְׁמְחוּ-בָּךְ: הִ הָרָאנוּ יְהוָה חֲסִדְךָ
וְיִשְׁעֶךָ תַּתֵּן-לָנוּ: ט אֲשַׁמְעָה מִה־יָדְכָר
הָאֵל | יְהוָה כִּי | יִדְבַר שְׁלוֹם אֶל-עַמּוֹ
וְאֶל-חֲסִידָיו וְאֶל-יֹשְׁבוֹ לְכִסְלָה: י אֶף
קָרוֹב לִיְהוָה יִשְׁעוֹ לִשְׁכֵּן כְּבוֹד
בְּאַרְצָנוּ: יא חֲסִד-יִצְחָאֲמֵת נִפְגְּשׁוּ צֶדֶק
וְשְׁלוֹם נִשְׁקוּ: יב אֲמַת מֵאֲרֶץ תִּצְמַח
וְצֶדֶק מִשְׁמִימִים נִשְׁקָף: יג גִּם-יְהוָה יִתֵּן
הַטּוֹב וְאַרְצָנוּ תַּתֵּן יְכוּלָּה: יד צֶדֶק
לִפְנֵינוּ יִחַלֵּךְ וְיִשֶּׁם לְדָרֶךְ פְּעָמֵינוּ: □

פו * תַּפְלָה לְדָוִד הַטָּה-יְהוָה אֲזַנְךָ
עֲנֵנִי כִּי-עָנִי וְאֲבִיּוֹן אֲנִי: ב שְׁמִירָה
נִפְשִׁי כִּי-חֲסִיד אֲנִי הוֹשַׁע עֲבָדְךָ אֲתָה
אֱלֹהֵי הַבּוֹטָח אֱלֹהֵי: ג חֲנֻנִי אֲדַנִּי כִּי-
אֱלֹהֵי אֶקְרָא כָּל-הַיּוֹם: ד שְׁמַח נִפְשִׁי
עֲבָדְךָ כִּי-אֱלֹהֵי אֲדַנִּי נִפְשִׁי אֲשֹׁא:
ה כִּי-אֲתָה אֲדַנִּי טוֹב וְסִלַּח וְרִב־חֶסֶד
לְכָל-קְרֹאֶיךָ: ו הֶאֱזִינָה יְהוָה תַּפְלָתִי
וְהִקְשִׁיבָה בְּקוֹל תַּחֲנוּנוֹתַי: ז כִּי־
צָרָתִי אֶקְרָאֲךָ כִּי תַעֲנֵנִי: ח אֵין-כְּמוֹךָ
בְּאֱלֹהִים | אֲדַנִּי וְאֵין כְּמַעֲשֶׂיךָ:
ט כָּל-גּוֹיִם | אֲשֶׁר עָשִׂיתָ יָבוֹאוּ |
וְיִשְׁתַּחֲווּ לִפְנֵיךָ אֲדַנִּי וְיִכְבְּדוּ לִשְׁמֶךָ:
י כִּי-גָדוֹל אֲתָה וְעָשָׂה נִפְלְאוֹת אֲתָה
אֱלֹהִים לְבָדְךָ: יא הִרְרָנִי יְהוָה | דַּרְכְּךָ
אֶחָד בְּאֲמַתְךָ יָחַד לְכָבִי לִירְאָה
שְׁמֶךָ: יב אוֹרֶךָ | אֲדַנִּי אֱלֹהֵי כָּל-לְבָבִי
וְאֶכְבְּדָה שְׁמֶךָ לְעוֹלָם: יג כִּי-חֲסִדְךָ
גָּדוֹל עָלַי וְהַצַּלְתָּ נַפְשִׁי מִשְׁאוּל □

תַּחֲתֶיהָ: יד אֱלֹהִים | זָדִים קָמוּ-עָלַי
וַעֲדַת עָרִיצִים בָּקָשׁוּ נַפְשִׁי וְלֹא שָׁמַדְךָ
לְנַגְּדָם: טו וְאֲתָה אֲדַנִּי אֶל-רְחוּם וְחַנּוּן
אֲרָךְ אֶפְסִים וְרִב־חֶסֶד וְאֲמַת: טז פָּנָה
אֵלַי וְחַנּוּנִי תַּנְּה-עֲזֹךְ לְעִבְדְּךָ וְהוֹשִׁיעָה
לְכֹן-אֲמַתְךָ: יז עֲשֵׂה-עִמִּי אוֹת לְטוֹבָה
וְיִרְאֻ שְׁנָאִי וְיִבְשׁוּ כִּי-אֲתָה יְהוָה
עֲזַרְתָּנִי וְנִחַמְתָּנִי:
פז * לְבָנֵי-קֶרֶח מְזֻמָּר שִׁיר יְסוֹדָתוֹ
בְּהַרְרֵי-קָדֵשׁ: ב אֲהִב יְהוָה שְׁעָרֵי
צִיּוֹן מִכָּל מִשְׁכְּנוֹת יַעֲקֹב: ג וְנִכְבְּדוֹת
מִדְּבַר בָּךְ שִׁיר הָאֱלֹהִים סִלָּה:
ד אֲזַכִּיר | רַחֵם וּבְכָל לִדְעִי הִנֵּה פִלְשֶׁת
וְצָר עִם-כּוֹשׁ זֶה יִלְד־שָׁם: ה וְלִצִּיּוֹן |
יֵאמָר אִישׁ אִישׁ יִלְד־בָּהּ וְהוּא יְכוּנָנָה
עָלִיוֹן: ו יְהוָה יִסְפָּר בְּכָתוֹב עִמָּם זֶה
יִלְד־שָׁם סִלָּה: ז וְשָׁרִים כְּחֻלָּלִים כָּל-
מַעֲנֵנִי בָךְ:
יח לחודש **יום חמישי**
פח * שִׁיר מְזֻמָּר לְבָנֵי קֶרֶח לְמַנּוּחַ
עַל-מַחֲלַת לַעֲנוֹת מִשְׁכִּיל לְהִימָן
הָאֲזַרְחִי: ב יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׁוּעָתִי יוֹם-
צַעֲקָתִי בַּלִּילָה נִגְדָּךְ: ג תְּבוֹא לִפְנֵיךָ
תַּפְלָתִי הַטָּה אֲזַנְךָ לְחֻנָּתִי: ד כִּי-שָׁכַעַה
כְּרַעוֹת נִפְשִׁי וְחַיִּי לִשְׁאוּל הִגִּיעוּ:
ה נִחַשְׁבָּתִי עִם-יְהוָה בּוֹר הָיִיתִי כְּגֹבֵר
אֵין-אֵיל: ו בְּמַתִּים חֲפָשִׁי כְּמוֹ
חֻלָּלִים | שָׁכַבְתִּי כְּגֹבֵר אֲשֶׁר לֹא וְכִרְתָּם
עוֹד וְהִמָּה מִדָּךְ נִגְזְרוּ: ז שְׁתַּנִּי כְּבוֹר □

תַּחֲתֵיּוֹת בְּמַחֲשָׁפִים בְּמַצְלוֹת: ח עָלַי
סִמְכָה תַּמְתָּךְ וְכָל-מִשְׁבָּרֶיךָ עֲנִיתָ
סִלָּה: ט הִרְחַקְתָּ מִיָּדַעִי מִמֶּנִּי שְׁתַּנִּי
תּוֹעֵבוֹת לְמוֹ כָּלֹא וְלֹא אֲצֹא: י עֵינֵי
דָּאֲבָה מִיָּי עָנִי קְרֹאֲתֶיךָ יְהוָה בְּכָל-יּוֹם
שִׁטְחָתִי אֱלֹהֵי כַפִּי: יא הַלְמַתִּים
תַּעֲשֵׂה-פִלָּא אִם-רָפְאִים יִקְוָמוּ | יוֹדוּךָ
סִלָּה: יב הִיִּסְפָּר בְּקֶבֶר חֲסִדְךָ אֲמוֹנָתְךָ
בְּאֲבָדֶיךָ: יג הִיִּדְעָה בְּחֹשֶׁךְ פִּלָּאֶךָ
וְצִדְקָתְךָ בְּאֶרֶץ נִשְׁיָה: יד וְאֲנִי | אֱלֹהֵי
יְהוָה שְׁוַעֲתִי וּבִבְרָךְ תַּפְלָתִי תִקְדֶּם-
טו לְמָה יְהוָה תִּזְנַח נַפְשִׁי תַּסְתִּיר פְּנֵיךָ
מִמֶּנִּי: טז עָנִי אֲנִי וְגַעַר מִגְּעַר נִשְׁוַעֲתִי
אֲמִיד אֲפִינָה: יז עָלַי עֲבָרִי חֲרוֹנֶיךָ
כְּעוֹתֶיךָ צִמְתוֹתַנִּי: יח סִבּוּנִי כְּמִים כָּל-
הַיּוֹם הִקִּיפוּ עָלַי יָחַד: יט הִרְחַקְתָּ
מִמֶּנִּי אֲהִב וְרַע מִיָּדַעִי מִחֹשֶׁךְ:
פח * מִשְׁכִּיל לְאִיתָן הָאֲזַרְחִי:
ב חֲסִדֵי יְהוָה עוֹלָם אֲשִׁירָה לְדָר
וְדָר | אֲדֹרִיעַ אֲמוֹנָתְךָ כַּפִּי: ג כִּי-
אֲמַרְתִּי עוֹלָם חֲסִד יִבְנֶה שָׁמַיִם | תִּכֵּן
אֲמוֹנָתְךָ בָּהֶם: ד כִּרְתִּי בְרִית לְבַחְרֵי
נִשְׁפָּעָתִי לְדָוִד עֲבָדִי: ה עַד-עוֹלָם אֲכִין
זֶרַעַךְ וּבְנֵיתִי לְדָוִד-יָדוֹר כְּסֹאֲךָ סִלָּה:
ו וְיִזְדּוּ שָׁמַיִם פִּלָּאֶךָ יְהוָה אֶף-אֲמוֹנָתְךָ
בְּקֶהֱל קִדְשִׁים: ז כִּי מִי בִּשְׁחָק יַעֲרֹךְ
לִיהוָה יִדְמָה לִיהוָה בְּבָנֵי אֱלֹהִים: ח אֵל
נִגְרַעַן בְּסוֹד-קִדְשִׁים רַבָּה וְנוֹרָא עַל-
כָּל-סִבִּיבָיו: ט יְהוָה | אֱלֹהֵי צָבָאוֹת □

מִי-כְמוֹךָ חֲסִין | יוֹה וְאֲמוֹנָתְךָ
סִבִּיבוֹתֶיךָ: י אֲתָה מוֹשֵׁל בְּגָאוֹת הָיִם
בְּשׂוֹא גָלְיוֹ אֲתָה תִשְׁבַּחֶם: יא אֲתָה
דַּבַּתָּ כְּחָלָל רַחֵם בְּזֹרֹעַ עֲזֹךְ פְּזַרְתָּ
אוֹיְבֶיךָ: יב לֶךְ שָׁמַיִם אֶף-לֶךְ אֶרֶץ
תִּבְל וּמִלֵּאָה אֲתָה יִסְדָּתָם: יג צִפּוֹן
וְיָמִין אֲתָה בְּרַאתָם תְּבוֹר וְחֲרָמוֹן
בְּשִׁמְךָ יִרְגָנוּ: יד לֶךְ זֹרֹעַ עִם-גְּבוּרָה
תַּעֲזֹר יָדְךָ תָּרוֹם יְמִינְךָ: טו צֶדֶק וּמִשְׁפָּט
מְכוֹן כְּסֹאֲךָ חֲסִד יִצְחָק יִקְדְּמוּ כְּנִי: □

טז אֲשֶׁרִי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה יְהוָה
בְּאוֹר-פְּנֵיךָ יִחַלְכוּן: יז בְּשִׁמְךָ יִגִּילוּן
כָּל-הַיּוֹם וּבְצִדְקָתְךָ יִרְוָמוּ: יח כִּי-
תַּפְאֶרֶת עֲזָמוּ אֲתָה וּבְרַצְנוֹךָ תָּרוֹם
קִרְבָּנוּ: יט כִּי לִיהוָה מִגְּנָנוּ וְלִקְדוֹשׁ
יִשְׂרָאֵל מִלְּכָנוּ: כ אֲזוּ דְבַרְתָּ-בְּחֻזּוֹן
לְחֲסִידֶיךָ וְהֵאמַר שְׁנִיתִי עוֹר עַל-גְּבוֹר
הִרְמוֹתִי כְּחוֹר מַעֲם: כא מִצְאָתִי דָוִד
עֲבָדִי בְּשִׁמּוֹן קִדְשִׁי מִשְׁחָתִיו: כב אֲשֶׁר
יָדִי תִכּוֹן עָמּוֹ אֶף-זֹרְעֵי תַאֲמַצְנוּ: □

כג לֹא-יִשְׂאֵא אוֹיֵב בּוֹ וְכִן-עוֹלָה לֹא
יַעֲנֵנוּ: כד וְכַתוּתִי מִפְּנֵינוּ צָרִיו וּמִשְׁנָאוֹ
אֲגוֹף: כה וְאֲמוֹנָתִי וְחֲסִדִּי עָמּוֹ וּבִשְׁמִי
תָּרוֹם קִרְנִי: כו וְשִׁמְתִּי בֵּינָם יָדוּ
וּבִנְהָרֹת יְמִינוּ: כז הוּא יִקְרָאֵנִי אָבִי
אֲתָה אֵלַי וְצוֹר יִשְׁוּעָתִי: כח אֶף-אֲנִי
בְּכוֹר אֲתַנְּהוּ עָלִיוֹן לְמַלְכֵי-אֶרֶץ:
כט לְעוֹלָם אֲשִׁמּוֹר-אֲשִׁמְרֵהוּ חֲסִדִּי
וּבְרִיתִי נִאֲמָנָה לוֹ: ל וְשִׁמְתִּי לְעַד זֶרַעַךְ □

וְכִסְאוֹ בִּימֵי שָׁמַיִם: ^אלֹא אִם-יַעֲזֹבּוּ בָנָיו
תּוֹרָתִי וּבְמִשְׁפָּטִי לֹא יִלְכּוּן: ^בלֹא אִם-
חֻקְתִּי יַחֲלִלּוּ וּמִצְוֹתַי לֹא יִשְׁמְרוּ:
^גוְכַפֵּרְתִּי כְשֹׁבֵט פֶּשַׁעַם וּכְנֻגְעִים
עֹנֶם: ^דלֹא וְחִסְדִּי לֹא-אֶפִּיר מַעֲמֹו וְלֹא-
אֲשַׁקֵּר בְּאִמּוֹנָתִי: ^הלֹא-אֶחַלֵּל בְּרִיתִי
וּמוֹצֵא שְׁפָתַי לֹא אֲשַׁנֶּה: ^ולֹא אֶחַת
נִשְׁבַּעְתִּי כְּבֹדְשִׁי אִם-לִדְרוֹ אֶכְזָב:
^זלֹא זִרְעוּ לַעֲוֹלָם יִהְיֶה וְכִסְאוֹ כְּשֹׁמֵשׁ
נִגְדִי: ^חלֹא בְּרִית יְכוֹן עֲוֹלָם וְעַד בְּשִׁחַק
נִאֲמָן סֵלָה: ^טוְלֹא אֶתְּהַ וְזִנְחָה וּתְמָאָס
הִתְעַפְּרָה עִם-מִשְׁיַחַךְ: ^יוְגִאֲרָתָה בְּרִית
עִבְדְּךָ חֲלַלְתָּ לְאֶרֶץ נִזְרוּ: ^{יא}מֵא פִרְצָה
כָּל-גִּדְרֹתָיו שְׁמַת מִבְּצָרָיו מִחֲתָה:
^{יב}שִׁסְהוּ כָּל-עֲבָרֵי דְרָךְ יִהְיֶה חֲרָפָה
לְשִׁכְנָיו: ^{יג}וְהִרְיֹמוֹת יִמִּין צָרֵיו
הִשְׁמַחְתָּ כִּלְאוֹיָבָיו: ^{יד}אֶף-תִּשָּׁיב צוֹר
חֲרָבוֹ וְלֹא תִקְיַמְתּוֹ בַּמִּלְחָמָה:
^{טו}הַשְׁבֵּת מִשְׁהָרוֹ וְכִסְאוֹ לְאֶרֶץ
מִגְרָתָה: ^{טז}וְהִקְצִיַת יָמָי עֲלוֹמָיו
הַעֲטִיַת עָלָיו בּוֹשֶׁה סֵלָה: ^{יז}עַד-מָה
יִהְיֶה תִסְתֵּר לִגְצָה תִבְעַר כְּמוֹ-אֵשׁ
חֲמָתְךָ: ^{יח}וְזָכַרְתִּי מֶה-חֲלָד עַל-מֶה-
שָׁוָא בְּרַאת כָּל-בְּנֵי-אָדָם: ^{יט}מִט מִי גָבַר
יָחִיָּה וְלֹא יִרְאֶה-מָוֶת יִמְלֹט נַפְשׁוֹ
מִיַּד-שָׂאוֹל סֵלָה: ^כנִאִיָּה | חֲסִדֶּיךָ
הָרֹאשִׁימִים | אֲדֹנִי נִשְׁבַּעְתָּ לְדָוִד
בְּאִמּוֹנְתְךָ: ^{כא}זָכַר אֲדֹנִי חֲרַפְתָּ עֲבָדֶיךָ
שְׂאֵתִי כְּחִיקִי כָּל-רִפְּסִים עִמָּי: ^{כב}אֲשֶׁר

חֲרַפּוּ אוֹיְבֶיךָ | יִהְיֶה אֲשֶׁר חֲרַפּוּ
עֲקָבוֹת מִשְׁיַחַךְ: ^{כג}בְּרוּךְ יְהוָה לַעֲוֹלָם
אָמֵן | וְאָמֵן:
ספר ליום חמישי רביעי
יט לחודש
יום שישי
^אתְּפִלָּה לְמִשְׁה אִישֶׁה-הָאֱלֹהִים אֲדֹנִי
מַעֲוֵן אֶתְּהָ הֵייתָ לָנוּ בְּדֶר וְדֶר:
^בבְּטָרָם | הָרִים יִלְדוּ וּתְחַלֵּל אֶרֶץ
וּתְבַל וּמַעֲוֹלָם עַד-עֲוֹלָם אֶתְּהָ אֵל:
^גתִּשָּׁב אֲנוּשׁ עַד-דִּכָּא וְתֹאמַר שׁוּבוּ
בְּנֵי-אָדָם: ^דכִּי אֵלֶּף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ
כְּיוֹם אֶתְּמוֹל כִּי יַעֲבֹר וְאֲשִׁמּוּרָה
כָּלִילָה: ^הוְזִמְתָּם שָׁנָה יִהְיוּ כְּבֹקֵר
כְּחֻצִיר יַחֲלָף: ^וכְּבֹקֵר יִצְיֵץ וְחֲלָף
לְעֵרֵב יִמּוֹלֵל וְיֹבֵשׁ: ^זכִּי-כִלְיָנוּ בְּאֶפְךָ
וּבְחֻמָּתְךָ נִבְחַלְנוּ: ^חשֶׁת שָׁתָה עֹנֻתֵינוּ
לְנִגְדְּךָ עֲלַמְנוּ לְמֹאֹר פָּנֶיךָ: ^טכִּי כָל-
יָמֵינוּ פָּנּוּ בְּעִבְרָתְךָ כִלְיָנוּ שָׁנִינוּ כְּמוֹ-
הֶגֶה: ^ייָמֵי-שְׁנוֹתֵינוּ כְּהֶם שְׂבָעִים שָׁנָה
וְאִם בְּגִבּוֹרָת | שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְוִהָבָם
עָמַל וְאָוֶן כִּי-גִזַּז חִישׁ וְנִעְפָּה: ^{יא}מִי-
יֹדַע עֵז אֶפְךָ וְכִירָאֲתָךְ עֲבָרְתָךְ:
^{יב}לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנֹבֵא לִבִּי
חֻקְמָה: ^{יג}שׁוּבָה יְהוָה עַד-מִתִּי וְהַנְּחִם
עַל-עֲבָדֶיךָ: ^{יד}שְׂבַעְנוּ כְּבֹקֵר חֲסִדֶּיךָ
וְנִגְנָה וְנִשְׁמַחָה כָּל-יָמֵינוּ: ^{טו}שְׁמַחְנוּ
כִּימוֹת עֲנִיָּתְנוּ שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה:
^{טז}יִרְאֶה אֶל-עֲבָדֶיךָ פֶּעֶלְךָ וְהִדְרֶךְ עַל-
בְּנֵיהֶם: ^{יז}וְיִהִי | נָעַם אֲדֹנִי אֱלֹהֵינוּ

עָלֵינוּ וּמַעֲשֶׂה יָדֵינוּ כִּוְנָה עָלֵינוּ
וּמַעֲשֶׂה יָדֵינוּ כִּוְנָה:
צא ^איֵשֶׁב בְּסִתֵּר עָלֵינוּ בְּצֵל שְׁדֵי
יִתְלוֹנָן: ^באֲמַר לַיהוָה מַחְסִי
וּמַצּוֹדֹתִי אֱלֹהִי אֶכְסֹח-בּוֹ: ^גכִּי הוּא
יַצִּילָךְ מִפֶּחַ יָקוֹשׁ מִדְּבַר הָוֹת:
^דבְּאִבְרָתוֹ | יִסֹּף לָךְ וּתְחַת-כְּנָפָיו
תַּחֲסֶה צָנָה וְסִתְרָה אִמָּתוֹ: ^הלֹא-תִירָא
מִפֶּחַד לִילָה מִחֻץ יַעֲוֹף יוֹמָם: ^ומִדְּבַר
בְּאֶפֶל יִחַלֵּךְ מִקֶּטֶב יִשׁוּד צָהָרִים:
^זיִפֹּל מִצִּדְךָ | אֵלֶּף וּרְבָבָה מִיָּמֶיךָ
אֵלֶיךָ לֹא יָגֹשׁ: ^חרַק בְּעֵינֶיךָ תִּבְטֵי
וְשִׁלְמַת רָשָׁעִים תִּרְאָה: ^טכִּי-אֶתְּהָ
יְהוָה מַחְסִי עָלֵינוּ שְׁמַת מַעֲוָךְ: ^ילֹא-
תִאֲנָה אֵלֶיךָ רָעָה וְנִגַּע לֹא-יִקְרַב
בְּאֵהָלְךָ: ^{יא}כִּי מִלְּאֲכָיו יַעֲוֶה-לָךְ
לְשִׁמְרֶךָ כָּל-דְּרָכֶיךָ: ^{יב}עַל-כִּפְפִּים
יִשְׁאֹנֶךָ פֶּן-תִּגָּף בְּאֶבֶן רִגְלֶךָ: ^{יג}עַל-
שַׁחַל וּפִתָּן תִּדְרֹךְ תִּרְמָס כְּפִיר וְתַנִּין:
^{יד}כִּי כִי חֲשַׁק וְאֶפְסֻטָּהוּ אֲשַׁגְּבֶהוּ
כִּי-יִדַּע שָׁמָיִ: ^{טו}יִקְרָאֵנִי | וְאֲעֲנֶהוּ
עֲמוֹ-אֲנִכִּי בְּצָרָה אֲחַלְצֶהוּ וְאֶכְבַּדְהוּ:
^{טז}אֲרֹךְ יָמִים אֲשִׁבְעֶהוּ וְאִרְאֶהוּ
בִּישְׁעֵתִי:
צב ^אמִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת: ^בטוֹב
לְהוֹדוֹת לַיהוָה וּלְזַמֵּר לְשִׁמְךָ
עָלֵינוּ: ^גלְחַגִּיד בְּכֹקֵר חֲסִדֶּיךָ וְאִמּוֹנְתְךָ
בְּלִילוֹת: ^דעַל-עֲשׂוֹר וְעַל-יִגְבַּל עָלִי
הַגִּזּוֹן כְּכֹנוֹר: ^הכִּי שְׁמַחְתִּנִּי יְהוָה

בְּפִעֲלֶךָ בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ אֲרָנָן: ^ומֶה-גִּדְלֹ
מַעֲשֶׂיךָ יְהוָה מֵאֵד עֲמָקוֹ מִחֻשְׁבְּתֶיךָ:
^זאִישׁ-בְּעַר לֹא יִדַּע וְכִסִּיל לֹא-יָכִין
אֶת-זֹאת: ^חבִּפְרָח רָשָׁעִים | כְּמוֹ עֵשֶׂב
וְיַצִּיעוּ כָּל-פִּעְלֵי אֲוֶן לְהַשְׁמַדָּם עַד-
עַד: ^טוְאַתָּה מָרוֹם לַעֲלָם יְהוָה: ^יכִּי
הִנֵּה אֵלֶיךָ | יְהוָה כִּי-הִנֵּה אֵלֶיךָ
יֹאבְדוּ יִתְפָּרוּ כָּל-פִּעְלֵי אֲוֶן: ^{יא}וְתִרְם
כְּרָאִים קִרְנִי כִלְתִּי בְּשִׁמְן רַעֲנָן:
^{יב}וְתִבְטֵי עֵינֵי בְּשׁוּרֵי כַּקְמִים עָלִי
מִרְעִים תִּשְׁמַעְנָה אֲזִנִּי: ^{יג}צִדִּיק כְּתֹמֵר
יִפְרַח כְּאֵזֶר בְּלִכְנוֹן יִשְׁעָה: ^{יד}שְׁתּוֹלִים
כְּבִית יְהוָה בְּחֻצֹת אֱלֹהֵינוּ וּפְרִיחוּ:
^{טו}עוֹד יִנּוּכּוֹן בְּשִׁיבָה דְּשָׁנִים וְרַעֲנָנִים
יִהְיוּ: ^{טז}לְחַגִּיד כִּי-יִשָּׁר יְהוָה צוּרֵי
וְלֹא-עֲלָתָה עֹלֶתָה בּוֹ:
צג ^איְהוָה מִלֶּךְ גִּאֲוֹת לִבֵּשׁ לִבֵּשׁ
יְהוָה עֵז הַתַּאֲזָר אֶף-תַּכּוֹן תִּכָּל
כָּל-תַּמּוּס: ^בנִכּוֹן כְּסֹאֲךָ מֵאֵז מַעֲוֹלָם
אֶתְּהָ: ^גנִשְׂאוּ נְהִירוֹת | יְהוָה נִשְׂאוּ
נְהִירוֹת קוֹלָם יִשְׂאוּ נְהִירוֹת דְּכִים:
^דמִקְלוֹת | מִים רַבִּים אֲדִירִים מִשְׁבָּרֵי-
יָם אֲדִיר בְּמָרוֹם יְהוָה: ^העֲדִיתֶךָ |
נִאֲמָנוּ מֵאֵד לְכִיתֶךָ נִאֲוֶה-קֶדֶשׁ יְהוָה
לְאֶרֶץ יָמִים:
צד ^אאֶל-נִקְמָוֹת יְהוָה אֵל נִקְמָוֹת
הוֹפִיעַ: ^בהִנֵּשֵׂא שִׁפְטֵי הָאָרֶץ
הַשֵּׁב גָּמוֹל עַל-גָּאִים: ^געַד-מִתִּי
רָשָׁעִים | יְהוָה עַד-מִתִּי רָשָׁעִים יַעֲלוּ: ^ד

אנשי מצות יהיו כאן. וזהו: שהוציאו ממצרים - שהוציאו דיקא, כי במצרים, שהיה הדעת בגלות, בודאי לא היה מחלקת לשם שמנים, כי זה תלוי בדעת כנ"ל. וזה: ענה שהוציאו ממצרים, הינו שהמצה, שהיא בחינת מחלקת, שהוציאו ממצרים, ששם היה הדעת בגלות, מעמו בהם טעם מן, כי לאחר שהוציאו בחינת המחלקת מן הגלות מצרים, היה בהם טעם מן, שהיא בחינת דעת גדול, שהיא בחינת מחלקת לשם שמנים כנ"ל:

וזה בחינת (שמות טו): לחם מן השמים, הנאמר בפיו, לשון מלחמה, כמו שכתוב (תהלים לח): לחם את לחמי, בחינת מחלקת. הינו שהפיו, שהוא הדעת, הוא בחינת מחלקת לשם שמנים כנ"ל. ועליבן דתן ואבירם, שחלקו על משה, שהוא הדעת, פגמו גם כן בהפיו והתירו ממונו (מ"ד שמות פ' א, ובפ' כה, ותובא בפירש"י בשלח), כי הפיו הוא בחינת הדעת, בחינת משה כנ"ל. וזה שכתוב בזהר הקדוש (הצוה דקצ"ב): כי מזה היא אסותא, כי מזה, שהיא בחינת מחלקת לשם שמנים, בחינת דעת, בחינת שלום כנ"ל, הוא רפואה. כי שלום הוא רפואה, כמו שכתוב (ישעיה ט): שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו; כי עקר החולאת, חס ושלום, הוא מחמת העדר השלום, הינו מחלקת היסודות, שיסוד אחד מתגבר על חברו, ושלום הוא רפואה:

וזה שנקרא מזה לחם עני (דברים טו), כי אין עני אלא מן הדעת (נדרים מא) וזה בחינת חולה, כמו שכתוב (שמואל ב' ט): בודע אתה ככה דל בן המלך, ומצה היא אסותא כנ"ל, וזה לחם עני, שהוא רפואה להעני כנ"ל:

ט ולבוא למחלקת לשם שמנים צריך לזכור ולטהר את השמים, שלא יהיה בבחינת (ישעיה ט): אלביש שמנים קדרות. ולזכור ולטהר את השמים היא עלידי אנהא באמת, כי יש בלב רוח הדופק, שהיא מתחלת התולדה, והוא נושא עליו כל הלחות וכל הדמים וכל המיזות (שקדון ואפסיון). והרוח הדופק הזה הולך ונזקש בכל האיברים, ועלידי הליכתו ונשוכו בהם הוא מנענע ומנשב ומנפץ אותם מן העפוש, שלא יתעפשו ולא יתקלקלו, כמו הרוח המנשב בים, שהוא מנפץ ומנשב ומתהפך ומגים המים, שלא יתעפשו ולא יתקלקלו. ועקר נשוב הרוח הדופק - בהידים, כי מחמת שהידים עסקניות, צריך לנשב ולנפץ אותם ביותר. ועליבן הדאקטר, כשמיני ידו על הדפק, יודע כל עני החולה, מחמת ששם בידים עקר הליך הרוח הדופק של הלב, שהוא נושא הכל עליו כנ"ל. וצריך שילך זה הרוח הדופק תנועה מסדרת בתקונו וכסדורו. ויש נחש, שעלידה בא עצבות רוח (ח), הינו בחינת ל"ט מלאכות, שהוא זמנת החש, עלידיה בא עצבות רוח, ועלידי עצבות רוח אין הרוח דופק כסדורו, ואזי נעשים האיברים כבדים, מחמת שאין רוח הדופק מנשב בהם כסדר, ואזי הידים בבחינת (שמות יח): ידי משה כבדים, כי עקר הכבדות בהידים, ששם עקר רוח הדופק כנ"ל.

וזה בחינת (שבת קד): מאמר פתוח, נאמן פשוט. מאמר פתוח זה בחינת התגלות הדעת, כי הדבור הוא התגלות הדעת, כמו שכתוב (משלי ב): מפיו דעת ותבונה. ובמצרים, שהיה הדעת בגלות, כמו שכתוב (שמות י): ושמי ה' לא נודעתי להם; היה גם הדבור בגלות (וזר וארד דף כה), בבחינת: כבד פה וכבד לשון (שם ד). וכשיצאו ממצרים, שיצא הדעת מהגלות, יצא ונפתח הדבור, וזה בחינת מאמר פתוח, שנפתח הדבור ונתגלה הדעת. ועלידי התגלות הדעת נתפשט נאמנות השם ויחבר, ונפר שהוא נאמן, מבטיח ועושה, וזה בחינת נאמן פשוט, שנחפשט נאמנותו כנ"ל, אבל במצרים, שהיה הדעת בגלות, לא נתפשט ונתגלה נאמנותו. וזה שפרש רש"י: ושמי ה' לא נודעתי להם - לא נפרתי במדת אמתית שלי, שעלידי שלא נתגלה הדעת במצרים, עלידיה לא נפר נאמנותו כנ"ל, כי החסד תלוי בדעת כנ"ל:

וזה בחינת: אנכי - יהיבא, כ'חיא, נאמנים א'מריה (שבת קד). שעלידי נתינת התורה נפתח המאמר ונתגלה הדעת כנ"ל, ועלידיה נתפשט נאמנותו כנ"ל. וזה בחינת: נאמנים אמריה, בחינת נאמן פשוט מאמר פתוח כנ"ל:

וזה בחינת מן - ראשיתבות מאמר נאמן, בחינת מאמר פתוח נאמן פשוט כנ"ל, כי הפיו הוא בחינת דעת גדול כנ"ל. ועליבן אכלו בניישראל את הפיו ארבעים שנה (שמות טו), כי בן ארבעים לביתו (אבות פ"ח):

ח וזה שאמרו רבותינו וזרונם לברכה (קדושין לח): את הפיו אכלו ארבעים שנה, והלא ארבעים שנה חסר שלשים יום? אלא ענה שהוציאו ממצרים, מעמו בה טעם מן, כי באמת הפיו, שהוא בחינת הדעת, היה ראוי שיאכלו אותו ארבעים שנה בשלמות, כי ארבעים הוא בחינת ביה דעת כנ"ל. והינו תכף שיצאו ממצרים ונתגלה הדעת, היה ראוי שיאכלו הפיו תכף. ועל זה תרצו רבותינו וזרונם לברכה: ענה שהוציאו ממצרים, הינו המצות, מעמו בה טעם מן, כי השלום תלוי בדעת וכן, ומחלקת הוא הפך הדעת. אך יש מחלקת שהוא לשם שמנים, שהוא באמת דעת גדול מאד, יותר מהדעת של שלום, כי באמת זה המחלקת היא אהבה ושלום גדול, כמו שאמרו חכמינו וזרונם לברכה (קדושין לו): את והב בסופה - לא וזו ממש עד שנעשו אוהבים זה לזה. וזה שאמרו רבותינו וזרונם לברכה (אבות פ"ח): מחלקת שהיא לשם שמנים, סופה להתקים; הינו שבאמת היא אהבה כנ"ל, וזה: סופה להתקים, בחינת אהבה, כמו שכתוב (במדבר כא): את והב בסופה כנ"ל. וזה בחינת משה, כי משה הוא בחינת הדעת, שהוא בחינת מחלקת לשם שמנים, ועליבן משה הוא ראשיתבות מחלקת ש'מאי ח'לל (ח), שהם בחינת מחלקת לשם שמנים. ועליבן היה נאלת מצרים עלידי משה, כי עקר הנאמנה - עלידי הדעת, כמו שכתוב (שמות טו): וידעתם כי ה' הוציא אתכם וכו' (ויקרא כג): למען ידעו וכו'. וזה בחינת ענה, והינו מצות, שהוציאו ממצרים, כי מזה היא בחינת מחלקת, כמו שכתוב (ישעיה מא):

(ח) כמובא במגלה עמוקות אופן עד. (ה) עין משלי טו, ישעיה נד, כג.

כט

אֶרֶץ חַיִּים

הַלְכוּת וְנִשְׁלַח יְדֵימִים הַלְכָה ו

לְקוּמֵי הַלְכוּת

עַן שָׁם]. שָׁזָה עֶקֶר קִדְשֵׁת הַצִּדִּיק שְׁעַל-יְדֵיָהּ מִקְשָׁר
כָּל הָעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים יַחַד. בְּבַחֲנִית (וּדְבָרִי
הַיָּמִים-א כט, יא) "כִּי כָל בְּשָׂמִים וּבְאָרֶץ", "כִּי כָל - דָּא
צִדִּיק" (וְהָרִאשִׁית לא). כְּמוֹ שֶׁמִּבְאֵר בַּהֲתוֹרָה הַנִּלְוֶה-כֵּן
צִרְכִּין לְהִבְיָא מִלַּח עַל כָּל הַקְּרִבּוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (וַיִּקְרָא
ב, יג): "וְלֹא תִשְׁבִּית מִלַּח בְּרִית אֱלֹהֶיךָ וְכוּ' עַל כָּל קְרִבְנֶיךָ
תִּקְרִיב מִלַּח". כִּי כָּבֵד מִבְּאֵר, שְׁעַל-יְדֵי הַקְּרִבּוֹת נִכְלָלִין
וְנִקְשָׁרִין הָעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים לְמִטָּה וְתַחְתּוֹנִים לְמַעְלָה
וְכוּ'. וְעַל-כֵּן מִכְרַחֲנִין לְהִקְרִיב מִלַּח עַל כָּל הַקְּרִבּוֹת, כִּי
עֶקֶר הַכְּלָלִיּוֹת עַל-יְדֵי 'בְּרִית מִלַּח עוֹלָם' כֵּן-ל:

סב. וְעַל-כֵּן עֶקֶר הָאִכִּילָה הִיא פֶת בְּמִלַּח, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב
(אֲבוֹת ו, ד): 'כֵּךְ הִיא דְרָכָה שֶׁל תּוֹרָה שֶׁל פֶּת
בְּמִלַּח תֹּאכֵל' וְכוּ'. כִּי לֶחֶם וּמִלַּח הֵם בַּחֲנִינָה אֶחָת. כִּי
אוֹתִיּוֹת 'לֶחֶם' וּ'מִלַּח' שְׁוִין, כְּמוֹכָא (פָּרִי עֵץ חַיִּים שֶׁבֶת פָּרָק
יז). כִּי בִלְחָם נִעְלָמִין כָּל הַטְּעָמִים שֶׁבְּעוֹלָם כֵּן-ל. וּמוֹכָא
בְּסִפְרֵים, בְּשֵׁם הַמְּחַקְרִים, שֶׁכָּל הַטְּעָמִים שֶׁבְּכָל הַמַּאֲכָלִים
שֶׁבְּעוֹלָם הֵם עַל-יְדֵי הַמִּלַּח שֶׁמְעַרֵּב בְּהַרְפָּכָתָם שֶׁהוּא
יְסוֹד הַרְגֵּשׁ טַעֲמָם, וְכִפִּי שְׁנֵי צִיּוּרֵי חֲלָקֵי הַמִּלַּח שֶׁבָּהֶם
כֵּן הוּא שְׁנֵי טַעֲמִים. וְכָל זֶה מְחַמֵּת שֶׁהַמִּלַּח בְּשִׁרְשׁוֹ
גְּבוּהָ מֵאֵד, כִּי "בְּרִית בְּרוּתָהּ לְמִלַּח" וְכוּ' (רִשִׁי וַיִּקְרָא ב,
יג). וְכִמּוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (תַּקֻּנִּי וְהָרִאשִׁית א, יט): עַל
פְּסוּקָא (בְּרַאשִׁית א, ו): "יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וַיְהִי מִבְדִּיל
בֵּין מַיִם לְמַיִם", שֶׁהֵיוּ הַמַּיִם תַּחְתּוֹנִים בּוֹכִין: 'אֲנִי בְּעִינִי
לְמַהְרֵי קָדָם מִלֵּכָא' לְאַנְחָנוּ רֹצִים לְהִיּוֹת לִפְנֵי הַמִּלַּח, עַד
שֶׁכָּרַת לָהֶם בְּרִית שִׁיְהִיו עוֹלִים לְקִרְבָּן בְּנִסְחָף הַמַּיִם בְּחֵג,
וּבְמִלַּח שֶׁמִּקְרִיבִין עַל כָּל הַקְּרִבּוֹת, כִּי הַרְקִיעַ הַמִּבְדִּיל
בֵּין מִינֵי עֲלָאִין לְמִינֵי תַּחְתָּאִין, זֶה בַּחֲנִינָה הַצִּדִּיק הַנִּלְוֶה-לֵךְ,
כְּמוֹכָא (פָּרִי עֵץ חַיִּים מִנְחָה פָּרָק ח), שֶׁמִּקְרִים עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים
כָּל אֶחָד בְּבַחֲנִיתוֹ בְּבַחֲנִית 'אִיחָה' וּ'מִלָּא' כֵּן-ל. וּבַתְחִלָּה
הָיוּ הַמַּיִם תַּחְתּוֹנִים בּוֹכִין, כִּי לֹא יָדְעוּ שִׁיְכּוֹלִין לְגַלּוֹת
בָּהֶם הַתְּגַלּוֹת אֱלֹהוֹת וּמַלְכוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ. וְעַל-כֵּן כָּבוֹ
וְאָמְרוּ: 'אֲנִי בְּעִינִי לְהוֹי קָדָם מִלֵּכָא'. עַד שֶׁפִּסְסָם הַשֵּׁם
יִתְבָּרֵךְ וְכָרַת לָהֶם 'בְּרִית מִלַּח עוֹלָם', שְׁעַל-יְדֵי בַּחֲנִינָה
'מִלַּח' בַּחֲנִינָה קִדְשֵׁת הַצִּדִּיק - יִזְכּוּ לְהִתְקַרֵּב עַל גְּבִי
הַמְּזוּבָּח וּלְעֵלּוֹת לְקִרְבָּן לְעֵלָא וּלְעֵלָא, כִּי אֲדִרְבָּא, עֶקֶר
הַתְּגַלּוֹת כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ הוּא דִּיקָא עַל-יְדֵי הַתַּחְתּוֹנִים, כִּי
דִּיקָא הָאָרֶץ מֵלָא כְּבוֹדוֹ וְכֵן-ל, וְעַל יָדָם עֶקֶר הַהִתְקַשְׁרוֹת
וְהַכְּלָלִיּוֹת וְכֵן-ל.

וְעַל-כֵּן כָּל הַמַּאֲכָלִים הַמְּחַיִּין אֶת הָאָדָם לְקִשּׁוֹר הַנֶּפֶשׁ
עִם הַגּוּף, שֶׁהוּא בַּחֲנִינָה כְּלָלִיּוֹת הָעוֹלָמוֹת כֵּן-ל,
כָּל הַרְגֵּשׁ טַעֲמָם הוּא עַל-יְדֵי חֲלָקֵי הַמִּלַּח שֶׁבָּהֶם,

זֶה קִבְּלִית מִרְבּוֹתֵי הָאֲמִתִּיּוּם, שְׁעַל-יְדֵיָהּ אֲנִי יָכוֹל
לְלַמֵּד מִכָּל אָדָם וּלְקַבֵּל מֵהֶם רְמִזִּים מִכָּל הַשִּׁיחּוֹת
שֶׁבְּעוֹלָם, בַּחֲנִינָה כִּי עֲדוּתִיךְ שִׁיחָה לִי, וְכֵן-ל.

וְזֶה, שֶׁאֲמַר קִדָּם לְזֶה סְמוּךְ לְפִסּוּקָא 'מָה אֶהְיֶה' הַנִּלְוֶה-לֵךְ
- לִי קוֹי רִשְׁעִים לְאִבְדִּי עֲדוּתִיךְ אֲתַבּוֹנֵן לְכָל תַּכְלָה
רְאִיתִי קֶץ רַחֲבָה מִצּוֹתֶךָ מֵאֵד. וְנִסְמָךְ לְזֶה מִיָּד מָה אֶהְיֶה
תּוֹרַתְךָ וְכוּ'. הֵינּוּ שֶׁאֲמַר, שֶׁכִּנְגֵד הַרְשָׁעִים וְהַסְטֵרָא אֲחֵרָא
שֶׁקוֹי לְאִבְדִּי, הַתְּגַבְּרִית עַל-יְדֵי 'עֲדוּתִיךְ אֲתַבּוֹנֵן',
שֶׁהַתְּבּוֹנְנִית בְּתוֹרַתְךָ וְרְאִיתִי כִּי לְכָל תַּכְלָה - לְכָל תַּכְלִית
דְּכָר יֵשׁ קֶץ, כִּפִּי שֶׁפִּרְשׁ רִשִׁי שָׁם, אֲכַל רַחֲבָה מִצּוֹתֶךָ
מֵאֵד - כִּי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת רַחֲבִים מֵאֵד בְּלִי קֶץ וְתַכְלִית
וְאִי אֲפֹשֶׁר לְהַשְׁגִּים, וְעַל-יְדֵיָהּ עֶקֶר הַהִתְגַּבְּרוֹת
וְהַהֲתַחַצְרוֹת עַל-יְדֵי שִׁיּוּדֵעִים שְׁאִין יוֹדְעִים כָּלֵל, שֶׁזֶהוּ
בַּחֲנִינָה (אֲבוֹת ג, יג) 'סִיג לְחֻכְמָה שִׁתִּיקָה' הַנִּלְוֶה-לֵךְ, בַּחֲנִינָה
רְצוֹן הַנִּלְוֶה שֶׁנִּמְשָׁף עַל-יְדֵי הַרְמִזִּים כֵּן-ל, כִּי עֶקֶר
הַהֲתַחַצְרוֹת עַל-יְדֵי שֶׁאֲמִינִים בְּהַדְעַת הַקְּדוֹשׁ הַנִּלְוֶה-לֵךְ,
שֶׁמִּלָּא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ וְכוּ'.

אֲבָל תַּכְף כְּשֶׁבֹאִין עָלָיו קִשְׁיוֹת, וְאִפְלוּ כְּשֶׁקָּשָׁה לוֹ עַל
עֲצֻמוֹ עַל שֶׁאֶף-עַל-פִּי-כֵן הוּא פָּגוּם כָּל כֵּךְ וְרַחוּק
כָּל כֵּךְ מִקְדְּשֵׁת הַתּוֹרָה, אֲנִי תַּכְף צִרְיָךְ לְכַרֵּחַ מִכָּל אֵלוֹ
הַקִּשְׁיוֹת וְלִשְׁתַּק בְּמַחְשַׁבְתּוֹ, וְלִקְרִים 'סִיג לְחֻכְמָה שִׁתִּיקָה'.
רַק לְהִתְגַּבֵּר בְּכָל פַּעַם לְחַטֵּף אִיזוֹה נִקְדּוֹת טוֹבוֹת כָּל
מָה שִׁיּוּכֵל תּוֹרָה וּמִצְוֹת, וּבִפְרָט תַּפְּלָה וְתַחְתּוֹנִים וְשִׁיחָה
לְפָנֵי קוֹנוֹ, וְלִבְלִי לְהִסְתַּכֵּל עַל כָּל מָה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו, כִּי
צִרְכִּין לְהִיּוֹת עֹקֵשׁ גָּדוֹל בְּעִבּוּדָתָהּ, כִּי אִין יוֹדְעִין
כָּלֵל, רַק לִקְרִים כְּמוֹ שֶׁצּוּנוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (סִימָן עַת תְּנַגָּא)
שֶׁ"אִין שׁוּם יְאוֹשׁ בְּעוֹלָם כָּלֵל, כִּי (תַּהֲלִים קמ"ה, א): לְגַדְלָתוֹ
אִין חֻקֵּר" וְכוּ' (שִׁיחּוֹת הָרִ"ן רכ"ה). וְכִמּוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר מִזֶּה כָּבֵד
בְּכֻמָּה מְקוֹמוֹת (עַן לְקוּשִׁי מוֹהֲרֵן תְּנַגָּא סִימָן מח). הַפֶּךְ בָּהֶם
וְהַפֶּךְ בָּהֶם וְכוּ', כִּי הֵם חֲזִיף לְנִצָּח:

הַלְכוּת בְּצִיעַת חֶפֶת וּדְרָרִים הַנּוֹחִים בְּסַעֲדָה

סא. וְזֶה שֶׁהוֹחִירוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (בְּרִכוֹת מ). לְהִבְיָא מִלַּח
עַל הַשְּׁלַחֵן וּלְטַבֵּל פְּרוּסַת הַמּוֹצִיא בְּמִלַּח. כִּי
כָּבֵד מִבְּאֵר, שֶׁהָאִכִּילָה בְּקִדְשָׁה הִיא בַּחֲנִינָה הַתְּקַשְׁרוֹת
וְכָלִילִיּוֹת הָעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים. שֶׁהֵם בַּחֲנִינָה גּוֹף
וְנֶפֶשׁ וְכוּ' כֵּן-ל. וְעַל-כֵּן צִרְכִּין לְזַהֵר לְהִבְיָא מִלַּח אֶל
הַסַּעֲדָה, כִּי עֶקֶר הַהִתְקַשְׁרוֹת וְהַכְּלָלִיּוֹת הוּא עַל-יְדֵי
בַּחֲנִינָה מִלַּח, שֶׁהוּא בַּחֲנִינָה (בְּפִדְיָא יח, יט): "בְּרִית מִלַּח",
בַּחֲנִינָה קִדְשֵׁת הַבְּרִית (כְּמוֹכָן בַּהֲתוֹרָה "צִוִּית צִדִּיק" בְּסִימָן
כג עַל מֵאֵמֶר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (פְּקֻדוֹת יט:): 'מִלַּח מִמּוֹן חֶסֶד',

עֶקֶר הַתְּגַלּוֹת
כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ
הוּא דִּיקָא
עַל-יְדֵי
הַתַּחְתּוֹנִים

הַתּוֹרָה
וְהַמִּצְוֹת
רַחֲבִים מֵאֵד
בְּלִי קֶץ
וְתַכְלִית וְאִי
אֲפֹשֶׁר
לְהַשְׁגִּים

אֲסוּר
לְקַשְׁוֹת
קִשְׁיוֹת עַל
עֲצֻמוֹ

צִרְכִּין לְזַהֵר
לְהִבְיָא מִלַּח
אֶל הַסַּעֲדָה

כָּל הַרְגֵּשׁ
טַעֲמָם עַל-
יְדֵי חֲלָקֵי
הַמִּלַּח שֶׁבָּהֶם

וְעַד. וְכָל נִקְדָּה וְנִקְדָּה טוֹבָה שֶׁיִּזְכֶּה עַל-יְדֵי זֶה הַרְצוֹן, וְאִפְלוּ אִם לֹא יִזְכֶּה כְּלוֹם חֹס וְשׁוֹלֵם, רַק זֶה הַרְצוֹן בְּעֶצְמוֹ הוּא יִקְרַע וְעוֹלָה עַל כָּל מַחְמָדֵי תַבַּל. וְהַכֹּל אֵין וְאִפְסָא גְמוּר נִגְדָּה נִקְדָּה אַחַת מֵרְצוֹן הַטּוֹב הַזֶּה. וְזֶה אִי אִפְשָׁר לִבְאָר בְּפֶה וּבִכְתָב, כִּי אִם לְכָל חֵד כְּפֹסֵם מַה דְּמַשְׁעַר בְּלִבָּהּ.

כִּי עֵקֶר הַחַיִּית הַמְקַשֵּׁר הַנֶּפֶשׁ עִם הַגּוּף שֶׁהוּא כְּלָלִית הַנִּזְ"ל, הוּא עַל-יְדֵי בַחֲיִינָה 'בְּרִית מִלַּח' כְּנִ"ל. וְזֶהוּ בַחֲיִינָה לְחֵם, כִּי בְּהִלָּחֵם נִעְלָמִים כָּל הַטְּעָמִים שֶׁבְּעוֹלָם שֶׁהֵם בַּחֲיִינָה הַלְכִי הַמִּלַּח כְּנִ"ל. וְעַל-כֵּן לְחֵם וּמִלַּח שִׂיכִים וּמִקְשָׁרִין זֶה בִּזְהָ מֵאֵד. וְעַל-כֵּן הוֹדִירוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל מֵאֵד, לְטַבֵּל פְּרוּסֵת הַבְּצִיעָה בְּמִלַּח וְכִנִּ"ל:

סג. וְעַל-כֵּן עַל פֶּגַם הַבְּרִית נֶאֱמַר (ויכ' ו, ט): "וְהִיאֲכַל תִּפֹּל מִבְּלִי מִלַּח", כְּמוֹכֵן בְּהַפְסוּקִים שֶׁרִשְׁמַתִּי מִפּוֹ הַקְדוּשׁ עַל סִימְנֵי הַיָּד כְּפִיטְל תְּהִלִּים (לְקוּמֵי מוֹהֲר"ן קָמָא סִימָן צב), לֹאמַר בְּשִׁבְלִי תִקּוּן הַמִּקְרָה, רַחֲמָנָא לְצִלָּן, שֶׁהֵם כְּנִגְדָּה הַעֲשָׂרָה מִינֵי נִגְיָה, עֵין שֵׁם (סִימָן רח). וְזֶהוּ "וְהִיאֲכַל תִּפֹּל מִבְּלִי מִלַּח אִם יֵשׁ טַעַם בְּרִיר הַלְמוּת". כִּי בְּלִי מִלַּח אֵין שׁוּם טַעַם, כִּי כָּל הַטְּעָמִים נִמְשָׁכִין מִמִּלַּח, שֶׁהוּא בַחֲיִינָה 'בְּרִית מִלַּח עוֹלָם', בַּחֲיִינָה קְדֻשָּׁת הַצַּדִּיק דְּנִטְרִי בְּרִית, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה כָּל הַהִתְקַשְּׁרוֹת עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, שֶׁזֶה עֵקֶר תִּקּוּן הָאֲכִילָה דְּקִדְשָׁה שֶׁהִיא בְּמִקּוֹם הַקְּרִבָּנוֹת שֶׁהֵם כּוֹלְלִין וּמִקְשָׁרִין הַעוֹלָמוֹת כְּנִ"ל. וְכִמוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל עַל פֶּסוּק (וַיִּקְרָא מֵא, כב): "זֶה הַשִּׁלְחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'" שֶׁהִיאֲכִילָה בְּמִקּוֹם קִרְבָּן. וְעַל-כֵּן 'שִׁלְחָן מִכְסַּר כְּמוֹצָבָח' (בְּרִכּוֹת נה. חגיגה כז), הֵינּוּ כְּנִ"ל:

סד. וְזֶה, שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (אבות ו, ד): כֶּף הִיא דְּרִפָּה שֶׁל תּוֹרָה, פֶּת בְּמִלַּח תֹּאכֵל וּמִים בְּמִשְׁוֹרָה תִּשְׁתֶּה וְעַל הָאֶרֶץ תִּשָּׁן וְחַיִּי צֶעַר תַּחֲזִיה וּבִתּוּרָה אֲתָה עֹמֵל, אִם אֲתָה עוֹשֶׂה כֵּן אֲשֶׁרִיד וְטוֹב לָךְ. אֲשֶׁרִיד בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְטוֹב לָךְ - לְעוֹלָם הַבָּא - כִּי עֵקֶר הַטּוֹב וְהַעֲנֵג בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא הוּא רַק הַרְצוֹן, דְּהֵינּוּ כְּשֶׁהַכֹּל הוּא כְּרִצּוֹנוֹ. וְזֶה רּוֹאִין בַּחוּשׁ, וּמוֹכֵן לְכָל מִשְׁפִּיל כִּי בּוֹדָא אִפְלוּ אִם יִצְבֹּר כְּעַפְרָה כֶּסֶף וְזָהָב וְאֲבָנִים טוֹבוֹת וּמִגְדָּלוֹת, אִם אֵין רִצּוֹנוֹ שֶׁבַע מִזֶּה וְחַפֵּץ וְדוֹאָג שִׁיְהִיה לּוֹ יוֹתֵר, וְגַם דּוֹאָג אוֹלִי יֵאָבֵד גַּם זֶה שִׁישׁ לוֹ, מִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁאֵין לוֹ קוֹרֵת רוּחַ מֵאֲשֶׁתּוֹ וּבְנֵי וּשְׁכֵנָיו, וְכִי־צֵא, וְיֵשׁ קִטְטוֹת וְסִכְסוּכִים בִּינֵיהֶם, אֲזִי בּוֹדָא כָּל עֲשִׁירוֹתוֹ אֵינוֹ נִחְשָׁב לְכָלֹם. וְכִמוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (שם ב, ט): 'מִרְבָּה נִכְסִים מִרְבָּה דְּאָגָה'. שֶׁהוּא מַחֲמַת כָּל הַנִּזְ"ל. וְיוֹתֵר מִזֶּה דְּאָגוֹת מִדְּאָגוֹת שׁוֹנוֹת. וְעַל-כֵּן בְּאֻמַּת אֱמֶר קִהְלַת הַחֵם מִכָּל הָאֲדָם: "גַּם כָּל יְמֵי כְעַס וּמִכְאוּבוֹת" וְכִי' (קִהְלַת ב, כג).

וְזֶה יְדוּעַ וּמוֹכֵן לְכָל שְׂאֵי אִפְשָׁר שִׁימְלֵא הָאֲדָם רִצּוֹנוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם. עַל-כֵּן בְּאֻמַּת אֵין שׁוּם טוֹב בְּעוֹלָם כִּי אִם בְּשִׁזְזוּקָה לְהָאֶרֶץ הַרְצוֹן הַנִּזְ"ל, שִׁיְהִיה כָּל מִגְמָתוֹ וְכָל חֲפָצוֹ וּרְצוֹנוֹ וְתַשְׁקוּתוֹ וְכִסְפוֹ רַק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ לְהַכְלִיל בְּרִצּוֹן שֶׁכְּרִצּוֹנוֹ, שֶׁזֶה הַרְצוֹן נִשְׁאָר קֵץ לְעוֹלָם

קריק לטבל
הדעת
במשורה
ובמדה של
צא חוץ
לגבול

וְזֶה כֶּף הִיא דְּרִפָּה שֶׁל תּוֹרָה פֶּת בְּמִלַּח תֹּאכֵל - כִּי עֵקֶר הָאֲכִילָה הוּא בְּשִׁבְלִי הָאֶרֶץ הַרְצוֹן הַנִּזְ"ל, שֶׁנִּמְשָׁךְ עַל-יְדֵי כְּלָלִית הַעוֹלָמוֹת שֶׁהֵם בַּחֲיִינָה הַתְּקַשְּׁרוֹת הַנֶּפֶשׁ עִם הַגּוּף, שֶׁזֶהוּ בַחֲיִינָה פֶת בְּמִלַּח כְּנִ"ל. וְזֶהוּ וּמִים בְּמִשְׁוֹרָה תִּשְׁתֶּה - כִּי הַמִּים הֵם בַּחֲיִינָה מִימֵי הַדַּעַת הַנִּזְ"ל הַנִּמְשָׁכִין מִ"זֶה הַיָּם גְּדוֹל וְרַחֵם יְדִים" (תְּהִלִּים קד, כה). וְאֶף-עַל-פִּי שֶׁהַדַּעַת יִקְרַע מֵאֵד, אָבֵל צְרִיכִין לְקַבֵּל בְּמִשְׁוֹרָה וּבְמִדָּה שֶׁלֹּא יֵצֵא חוּץ לְגַבּוֹל - שֶׁלֹּא יִכְנַס לְקִשּׁוֹת וְתַרְוִיצִים שֶׁאֵין הֶזְמָן מִסְפִּיק לְבָאָרֵם, שֶׁזֶהוּ בַחֲיִינָה 'סִיג' לְחִקְמָה שְׁתִּיקָה'. וְזֶה בַחֲיִינָה וּמִים בְּמִשְׁוֹרָה תִּשְׁתֶּה - שֶׁצְרִיכִין לְשַׁתּוֹת מִימֵי הַדַּעַת בְּמִשְׁוֹרָה וּבְמִדָּה, שֶׁלֹּא לְהִתְחַכֵּם יוֹתֵר בְּבַחֲיִינָה 'אֵל תִּתְחַכֵּם הַרְבֵּה', וּכְתִיב (קִהְלַת ו, טז): "וְאַל תִּתְחַכֵּם יוֹתֵר" וְכִנִּ"ל שֶׁזֶהוּ בַחֲיִינָה 'אֵין מִשְׁחִין בְּסַעֲדָה', כְּמוֹ שֶׁמְבָאָר שָׁם.

כשישן על
הארץ בשביל
התורה הוא
פולל ומקשר
העולמות
חד

וְזֶהוּ: וְעַל הָאֶרֶץ תִּשָּׁן - כִּי מְבָאָר שֶׁם בְּהַתּוֹרָה הַנִּזְ"ל עַל מֵאֵד רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (בְּבָא בְּתָרָא עד): 'וְהִיהָ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לִשְׁן וְרַבִּי הִזְשֵׁעַ נְעוּר', שֶׁשֵּׁנָה הִיא בַחֲיִינָה 'מֵה', בַּחֲיִינָה 'עֵין' לֹא רָאָתָה' וְכִי' (יִשְׁעִיָּה סד, ג). וְצְרִיכִין לְכָלֹל הַעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹן בְּתַחְתּוֹן וְכו'. וְעֵקֶר הַתְּקַלּוֹת כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא בְּאֶרֶץ הַגִּשְׁמִי הַזֶּה דִּיקָא. וְעַל-כֵּן כְּשִׁישָׁן עַל הָאֶרֶץ בְּשִׁבְלִי תַּחְתּוֹה הוּא כּוֹלֵל וּמִקְשֵׁר הַעוֹלָמוֹת יַחַד, כִּי עוֹלָה וְנִכְלָל בְּבַחֲיִינָה 'מֵה' בְּשַׁעַת שְׁנָתוֹ מִתּוֹךְ גִּשְׁמִיּוֹת הָאֶרֶץ הַגִּשְׁמִי שִׁישָׁן עֲלֶיהָ, כִּי יוֹדַע וּמֵאֲמִין שֶׁ'מֵּלֵא כָּל הָאֶרֶץ כְּבוֹדוֹ'. וּמִשָּׁם הוּא נִכְלָל גַּם בְּבַחֲיִינָה 'מֵה' שֶׁהִיא בַּחֲיִינָה שֵׁנָה כְּנִ"ל.

אי אפשר
לחיות בזה
העולם שיהיו
נקראים
חיים

וְחַיִּי צֶעַר תַּחֲזִיה - שְׁחִיתוֹת וְשִׁמְחָתוֹ יְהִיה חַיִּי צֶעַר, כִּי יִבֵּין שֶׁבְּזֶה הָעוֹלָם אֵין שׁוּם תַּעֲנוּג שְׁלֵם כָּלֵל, כִּי כָּל תַּעֲנוּגֵי זֶה הָעוֹלָם הֵם בְּבַחֲיִינָה (מִשְׁלֵי יד, יא): "וְאֲחִירִית שְׁמָחָה תּוֹגָה" גַּם בְּזֶה הָעוֹלָם. מִכָּל שֶׁכֵּן מֵה שְׁעִתִּיד לָתֵת דִּין וְחִשְׁבוֹן עֲלֵיהֶם בְּעוֹלָם הַבָּא. כִּי אִי אִפְשָׁר שִׁיְתַנְּהֵם הַכֹּל כְּרִצּוֹנוֹ כְּנִ"ל, עַל-כֵּן אִי אִפְשָׁר לְחַיּוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם שִׁיְהִיו נִקְרָאִים חַיִּים, כִּי אִם כְּשֶׁמִּסְתַּפֵּק בְּפֶה שִׁישׁ לוֹ וְשִׁמַּח בְּחִלְקוֹ אִפְלוּ אִם אֵין לוֹ רַק לְחֵם וּמִים בְּדַחֲק, כִּי אֵין שׁוּם צֶעַר וְיִסּוּרִים בְּעוֹלָם, כִּי אִם עוֹנוּתוֹ, שֶׁהֵם עֵקֶר הַמִּשְׁאֵלִי כְּבֹד מִכָּל הַמִּשְׁאֵלִי שֶׁל כָּל מִנֵּי יִסּוּרִין שֶׁבְּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּתַחֲלַת הַתּוֹרָה הַנִּזְ"ל,

תקון
האכילה
דקדושה
שחיה
במקום
הקרבנות

עקר הטוב
והענין בעולם
הזה ובעולם
הבא הוא רק
ההצנע
הרצון

אין שום טוב
בעולם כי אם
בשיוזנה
לסאת
הרצון

בּוֹדָאִי זֶה הוּא הַמֶּלֶךְ (הינו המלך שלהם הנ"ל), וּבִקְשׁוּ בָם-כֵּן אִם אֶפְשָׁר לְהַתְּרָאוֹת עִמּוֹ, וְהָלְכוּ וּקְבָלוּ רִשׁוֹת (קבלת רשות הוא מה שקורין שעל ידיך). וּנְכַנְסוּ אֲצִלוֹ, וְהִפְרִירוּ בִּי הוּא הוּא הַמֶּלֶךְ בַּעֲצָמוֹ; וּגְדֹל הַשְׁמַחָה שֶׁהָיָה שָׁם - בּוֹדָאִי אִי אֶפְשָׁר לְשַׁעַר בַּמַּח. וְאֵלּוּ הָאֱלָלוֹת הַשּׁוֹטִים הַנִּזְכָּרִים (הינו העשירים, גדולי המדינה של עשירות, שהיו במדינתם אלוהים) הָלְכוּ עִמָּהֶם, וְלֹא יָדְעוּ כָּלֵל מַחֲיִיתָם, מֵהוּ הַשְׁמַחֻת הַלָּלוּ.

וְהִנֵּה עֲמָה חֲזוֹרוֹ וְנִתְקַבְּצוּ כָּל הַקְּבוּצִין הַקְּדוּשׁ יַחַד, וְשָׁלְחוּ אֶת הַבַּעַל תַּפְּלָה אֶל הַמְּדִינֹת הַנִּזְכָּרִים (הינו המדינות של הכמות הנ"ל שֶׁחֲזָרוּ לָהֶם מִדֹּת רִשְׁת הַנִּזְכָּרִים לַחֲכִיל) לְתַקֵּן אוֹתָם וּלְטַהֵר אוֹתָם, לְהַשְׁיִבָם מִשְׁטוּתָם, כָּל

מְדִינָה וּמְדִינָה מִשְׁטוֹת וְשִׁטּוֹת שְׁלָה, כִּי כָּלֵם תָּעוּ וְנִבְכּוּ כַּנִּזְכָּר. וְעַתָּה הִנֵּה בּוֹדָאִי כֹחַ בְּיַד הַבַּעַל תַּפְּלָה לִילֵךְ אֲלֵיהֶם וּלְהַשְׁיִבָם, כִּי קָבַל כֹּחַ וְרִשׁוֹת מִן הַמֶּלֶכִּים שֶׁל כָּל הַמְּדִינֹת הַנִּזְכָּרִים, כִּי כָּאֵן הָיוּ כָּל הַמֶּלֶכִּים שְׁלָהֶם כַּנִּזְכָּר (כִּי הַקְּבוּצִין הַקְּדוּשׁ הָיָה שֶׁל הַמֶּלֶךְ שֶׁחֲזָרוּ עִמָּה וְנִתְקַבְּצוּ, כָּלֵם הָיוּ מִלְּכִים עַל כָּל הַמְּדִינֹת שֶׁל הַכְּמוֹת הַנִּזְכָּרִים). וְהִלָּךְ הַבַּעַל תַּפְּלָה בְּכֹחֵם לְטַהֵרָם וּלְהַחֲזִירָם בְּתַשׁוּבָה. וְדַבֵּר הַגָּבוֹר עִם הַמֶּלֶךְ אוֹדוֹת בְּנֵי הַמְּדִינָה שֶׁנִּפְּלוּ אֶל הַעֲבוּדָה זָרָה שֶׁל מִמּוֹן כַּנִּזְכָּר, וְאָמַר הַגָּבוֹר לְהַמֶּלֶךְ: אִיךְ שֶׁשְׁמַעְתִּי מִפִּיכֶם שְׁעַל-יָדִי הִדְרָךְ שִׁישׁ לִי אֶל הַחֶרֶב הַנִּזְכָּר, עַל-יְדֵי-יָדִי יִכָּלִים לְהוֹצִיא אֶת מִי שֶׁנִּשְׁשַׁקַּע בַּעֲבוּדָה זָרָה שֶׁל תַּאֲוֹת

מִמּוֹן; הַשִּׁיב לוֹ הַמֶּלֶךְ: כֵּן הִדְבָּר. וְהוֹדִיעַ הַמֶּלֶךְ לְהַגָּבוֹר: הִיֹּת שְׁבַדְדֶךָ שֶׁהוּא עוֹלָה אֶל הַחֶרֶב הַנִּזְכָּר לִישׁ דְּרָךְ מִן הַצָּד, וּבָאִים בָּאוֹתוֹ הִדְרָךְ אֶל הַר שֶׁל אֵשׁ, וְעַל הַהָר רַבּוּצִין אֲרִיָּה, וְהָאֲרִיָּה כְּשֶׁהוּא צָרִיף לֵאכָל הוּא הוֹלֵךְ וְנוֹפֵל עַל הַעֲדָרִים, וְלוֹקַח לוֹ צֶאֱן וּבִהֲמוֹת וְאוֹכֵלִם; וְהוֹרְעִים יוֹדְעִים מִדָּה, וְשׁוֹמְרִים מֵאֵד אֶת הַצֶּאֱן מִפְּנֵיו, אֲבָל הָאֲרִיָּה אֵינוֹ מִשְׁגִּיחַ כָּלֵל עַל-זֶה, רַק כְּשֶׁהוּא רוֹצֵה לֵאכָל הוּא נוֹפֵל עַל הַעֲדָרִים, וְהוֹרְעִים הֵם מִכֵּים וּמַרְעִישִׁים עֲלָיו, אֲבָל הָאֲרִיָּה אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ זֹאת כָּלֵל, רַק הוּא לוֹקַח לַעֲצָמוֹ צֶאֱן וּבִהֲמוֹת וְהוֹמָה וְאוֹכֵלִם. וְאוֹתוֹ הָהָר שֶׁל אֵשׁ הַנִּזְכָּר אֵינוֹ נִרְאֶה כָּלֵל. וְעוֹד מִן הַצָּד יִשׁ עוֹד דְּרָךְ אַחֵר,

וּבָאִים בָּאוֹתוֹ הִדְרָךְ אֶל מְקוֹם הַנִּקְרָא קֶעֶף (הינו בית הבשול), וְשָׁם בָּאוֹתוֹ הַקֶּעֶף יִשׁ כָּל מִינֵי מִאֲכָלִים, וּבָאוֹתוֹ הַקֶּעֶף אֵין שׁוֹם אֵשׁ כָּלֵל, רַק הַמִּאֲכָלִים מִתְּבַשְּׁלִים עַל-יְדֵי הָהָר שֶׁל אֵשׁ הַנִּזְכָּר; וְהָהָר שֶׁל אֵשׁ הוּא רַחוּם מִשָּׁם הַרְבֵּה, רַק שְׁהוֹלְכִים שְׂכִילִים וְעֲנֻדוֹת מִן הָהָר שֶׁל אֵשׁ אֵל הַקֶּעֶף הַנִּזְכָּר, וְעַל-יְדֵי-זֶה מִתְּבַשְּׁלִים שָׁם כָּל הַמִּאֲכָלִים כָּלֵל, רַק שִׁישׁ סִימָן, שְׁעוֹמְדִים שָׁם צָפִירִים עַל אוֹתָה הַקֶּעֶף, וְעַל-יְדֵי-זֶה יוֹדְעִים שֶׁשָּׁם הוּא הַקֶּעֶף. וְאֵלּוֹ הַצָּפִירִים הֵם מְרַחֲפִים בְּכַנְפֵיהֶם, וְעַל-יְדֵי-זֶה הֵם מְבַעֲרִים הָאֵשׁ וּמְכַבִּים הָאֵשׁ; הֵינוּ עַל-יְדֵי הַרְחִיפָה שֶׁל הַצָּפִירִים הֵם מְבַעֲרִים וּמְלַהֲבִים הָאֵשׁ

אֵלָיו. הָאֲבִין זִי אוֹיֵף גִּבְעִטִּין. אוֹיִב סַע אִיו מַעְגְלִיף מִיט אִים וְיָד צו וְעָה. אִיו מַעַן גִּיגַנְגֵּן אִון מַעַן הָאֵט גִּימַעְלִדִּי וְעוֹט. וְעַנְעֵן זִי צו אִים אִרִּיין גִּיגַנְגֵּן הָאֲבִין זִי דַעְרָקֵנְט. אִו דָּאֵס אִיו דַּעַר מֶלֶךְ אֵלִיין. אִון דִּי שְׂמָחָה וְהָאֵט דָּאֵרִט אִיו גִּיווֹעַן קָאן מַעַן בּוֹדָאִי נִיט מִשְׁעַר וִיין אִיו מוֹחַ. אִון דִּי נִאֲרִישֶׁע גָּאטִין (וְהִינוּ דִּי גִרוּסַע שְׂעִירִים מִן דַּעַר מְדִינָה מִן שְׂעִירֹת וְהָאֵט זִי וְעַנְעֵן מִיט זִי גִיגַנְגֵּן) גִּיִּיעֵן מִיט זִי. אִון זִי וִיִּיטִין גָּאָר נִיט מִן זִי וְיִיעַר לַעֲבִין וְהָאֵט דִּי טוֹט וְיָד. וְהָאֵט מַעַן אִיו דָּא אוֹיִב פִּרִּילִיךְ.

אִון הִינֵט וְעַנְעֵן שׁוֹיִן וּוִידַעַר אִון אִינְעֵם צוֹם אוֹיֵף גִּימַעְלִיף דַּעַר הִיילִיגֶער קִיבּוּץ. דְּהִינּוּ דַּעַר מֶלֶךְ מִיט דִּי אֵלֶּה הִיילִיגֶע לִיט. הָאֲבִין זִי גִישְׁקִיט דַּעַם בַּעַל תַּפְּלָה צו דִּי אֵלֶּה מְדִינֹת (וְהִינוּ דִּי מְדִינֹת מִן אֵלֶּה כְּמוֹת וְהָאֵט אִיטְלִיכַע כִּימָה הָאֵט וְיָד אוֹיִם גִּימַעְלִיף אִיו שְׁלַעֲכַע זִכָּר פֶּאָר אַ חֲכִיל כַּנִּזְכָּר). אִו עַר זָל זִי פֶּאָר רַעֲכִטִין. אִון זָל זִי רִינִיקִין. עַר זָל זִי אוֹיִם פִּרִּין מִן זִי וְיִיעַר פֶּאָר פִּרְטִיקִיט. אִיטְלִיכַע מְדִינָה זָל עַר אוֹיִם פִּרִּין מִן אִיר שְׁלַעֲכַךְ אִון מִן אִיר

נִאֲרִישֶׁקִיט. וְהָאֲבִין זִי אֵלֶּה וְעַנְעֵן וְיָד פֶּאָרִפִּיט גִּיווֹאֲרִין כַּנִּזְכָּר אִון הִינֵט הָאֵט דַּעַר בַּעַל תַּפְּלָה בּוֹדָאִי כֹחַ גִּיהָאט צו זִי צו גִּיין אִון זִי אוֹמַקֶּערִין צוֹם רַעֲכִטִין וְעוֹט. וְהָאֲבִין עַר הָאֵט גִּיווֹעַן כֹּחַ אִון רִשׁוֹת מִן דִּי מִלְּכִים מִן דִּי אֵלֶּה מְדִינֹת. וְהָאֲבִין דָּא וְעַנְעֵן וְיָד גִּיווֹעַן אֵלֶּה מִלְּכִים וְיִיעַרַע כַּנִּזְכָּר (וְהָאֲבִין דַּעַר מֶלֶךְ מִיט דִּי לִיט וְהָאֵט זִי וְעַנְעֵן וְיָד צוֹם אוֹיֵף גִּימַעְלִיף אִון אֵלֶּה וְעַנְעֵן וְיָד מִלְּכִים מִן דִּי כְּמוֹת הַנִּזְכָּר). אִיו דַּעַר בַּעַל תַּפְּלָה גִיגַנְגֵּן מִיט וְיִיעַר כֹּחַ עַר זָל זִי רִינִיקִין אִון זָל זִי מַחֲזִיר בְּתַשׁוּבָה וִיין.

הָאֵט דַּעַר גָּבוֹר גִּישְׁמוּטִס מִיט דַּעַם מֶלֶךְ. מִכָּה דַּעַר מְדִינָה וְהָאֵט זִי וְעַנְעֵן אוֹיֵף אִרִּיין גִּיפֶאֱלִין אִין דַּעַר עֲבוּדָה זָרָה מִן גְּעֵלֵט. הָאֵט דַּעַר גָּבוֹר גִּיווֹאֲט צוֹם מֶלֶךְ אִיךְ הָאֵב מִן אוֹיֵף גִּיהֶערֵט. אִו דָּאֵר דַּעַם וְעוֹט וְהָאֵט אִיךְ הָאֵב צו דַּעַר שְׁוֹעֲדֶר. דָּאֵר דַּעַם קָאן מַעַן אוֹיִם גְּעַמְעֵן דַּעַם וְהָאֵט עַר אִיו אִרִּיין גִּיפֶאֱלִין אִין דַּעַר תַּאֲהָה מִן גְּעֵלֵט. הָאֵט אִים דַּעַר מֶלֶךְ גִּיגַנְפֶּערֵט יוֹט סַע אִיו אוֹיֵ. הָאֵט דַּעַר מֶלֶךְ גִּיווֹאֲט דַּעַם גָּבוֹר. (וְיָד וְיָד אוֹיֵף מַעַן קָאן וְיָד דַּעַם

וְעוֹט זִי אוֹיִם גְּעַמְעֵן מִן דַּעַר תַּאֲהָה מִן גְּעֵלֵט) בָּאָשֶׁר אִין דַּעַם וְעוֹט זִי עַר גִּיט צו דַּעַר שְׁוֹעֲדֶר. אִיו פֶּאָרֶהאֲנִדִין אִון וְעוֹט אִין דַּעַר זִיט. קוֹמֵט מַעַן מִיט דַּעַם וְעוֹט צו אִיין פִּיעֶרִיקִין בָּאָרָה. אִון אוֹיֵף דַּעַם בָּאָרָה לִיגֵט אִ לִיב. אִון דַּעַר לִיב אִו עַר בָּאֲדָרָף עֲסִין גִיט עַר אִון פֶּאֱלֵט אוֹיֵף דִּי שְׁטַעַרִדַּעַס אִון גְּעַמְט וְיָד שָׂאָף אִון בְּהִמּוֹת אִון עֲסִט זִי אוֹיֵף. אִון דִּי פֶּאֱסִטִיכִים וִיטִין דַּעַרִפּוֹ. אִון זִי הִיטִין וְיִיעַר דִּי שָׂאָף פֶּאָר אִים. לּוֹשְׁמִיר דַּעַר לִיב קוֹקֵט גָּאָר דְּרוֹיף נִיט. גָּאָר אִו עַר ווִיל עֲסִין פֶּאֱלֵט עַר אוֹיֵף דִּי שְׁטַעַרִדַּעַס. אִון דִּי פֶּאֱסִטִיכִים קִלֶּאפִין אִון שְׁלִיגִין אִון שְׁטוּרְמִין אוֹיֵף אִים. לּוֹשְׁמִיר דַּעַר לִיב הֶעֱרַט דָּאֵס גָּאָר נִיט. גָּאָר עַר גְּעַמְט וְיָד שָׂאָף אִון בְּהִמּוֹת. אִון בְּרוּמֵט אִון עֲסִט זִי. אִון דַּעַם בָּאָרָה מִן פִּיעֶרִי וְעוֹט מַעַן גָּאָר נִיט (וּכְלוּמֶר סַע אִיו דָּאֵר פֶּאָרֶהאֲנִדִין אִון בָּאָרָה מִן פִּיעֶר. גָּאָר סַע וְעוֹט אִים נִיט).

אִון וְיִיעַר מִן דַּעַר זִיט אִיו נָאָךְ פֶּאָרֶהאֲנִדִין אִון

וְעוֹט. קוֹמֵט מַעַן מִיט דַּעַם וְעוֹט צו אִין אֶרֶט וְהָאֵט סַע הִיטִס קַעֵף. אִון דָּאֵרִט אִין דַּעַר קַעֵף אִיו פֶּאָרֶהאֲנִדִין אִלְדִּילִי מִאֲכָלִים. אִון אִין דַּעַר קַעֵף אִיו קִיין שׁוֹם פִּיעֶר נִיט פֶּאָרֶהאֲנִדִין. גָּאָר דִּי מִאֲכָלִים וְעוֹרִין גִּיקֶאכֵט דָּאֵרִף דַּעַם בָּאָרָה מִן פִּיעֶר הַנִּזְכָּר אִון דַּעַר בָּאָרָה מִן פִּיעֶר אִיו מִן דָּאֵרִט וְיִיעַר וִיטִין. גָּאָר סַע גִיִּיעֵן שְׁטַעַרִשִׁים אִון אוֹו וִי רִינוּסִים מִן דַּעַם בָּאָרָה מִן פִּיעֶר צו דַּעַר קַעֵף. אִון דָּאֵרִף דַּעַם וְעוֹרִין גִּיקֶאכֵט אֵלֶּה מִאֲכָלִים הַנִּזְכָּר אִון דִּי קַעֵף וְעוֹט מַעַן אוֹיֵף גָּאָר נִיט אוֹיִם. גָּאָר סַע אִיו פֶּאָרֶהאֲנִדִין אִ סִימָן. סַע שְׁטִייעֵן דָּאֲרֵטן פִּיגִיל אוֹיֵף דַּעַר קַעֵף. אִון דָּאֵרִף דַּעַם וִיטִין מַעַן אִו דָּאֵרִט אִיו דִּי קַעֵף אִון דִּי פִּיגִיל פֶּאֱכִין מִיט דִּי פִּלִּגִיל. אִון דָּאֵרִף דַּעַם צִנְדִין זִי אִן דָּאֵס פִּיעֶר אִון פֶּאֲלֶעֶשִׁין דָּאֵס פִּיעֶר. דְּהִינּוּ דָּאֵרִף דַּעַם וְהָאֵט דִּי פִּיגִיל פֶּאֱכִין ווֹרֵךְ דַּעַם בְּלָאִין. זִי אוֹיֵף אִון צִנְדִין אִן דָּאֵס פִּיעֶר. אִון

וגם על-ידי זה בעצמו הם מכבים האש, שלא יתלהב יותר מדי. והם מלהיבים האש כפי המאכלים: שלצורך מאכל פלוני צריכים להלהיב האש כן, ולצורך מאכל אחר - צריכים להלהיב האש כן, הכל כפי המאכל - כן הם מלהיבים את האש (כל זה הוא דברי המלך אל הגבור). ככן תוליד אותם (הינו את אלו האנשים הנ"ל שגילו בעבודה זרה של ממו, שהם האלקות של המדינה של עשירות הנ"ל שהלכו עמם כנ"ל). תחלה נגד הרוח, כדי שישגו אליהם ריח המאכלים הנ"ל; אחר-כך, כשתתן להם מן המאכלים הנ"ל - בודאי ישליכו תאנה זו של ממו.

וכן עשה הגבור, ולקח את האנשים הנ"ל, והינו גדולי המדינה של עשירות שהם אלקות במדינתם כנ"ל;

כי אלו האלקות היו בקאן, כי באו עם הממנה על האצרות לכאן ככל המבאר למעלה. וכשצאנו ממדינתם עם הממנה כנ"ל, נתנו להם כני המדינה כח והרשאה, שכל מה שיעשו אלו השלוחים - יהיה עשוי, וכל כני המדינה מכרחים להתרצות לכל מה שיעשו אלו השלוחים (שהם גדולי המדינה, אלקות שלהם), ולא יוכלו לשנות. ולקח הגבור את אלו האנשים שהם נקראים אלקות במדינתם מחמת עשרם כנ"ל, והוליד אותם בדרך הנ"ל, והביא אותם עד הקעף של המאכלים הנ"ל. ובתחלה הוליד אותם כנגד הרוח, והגיע להם הריח של המאכלים, והתחילו לבקשו מאד שיתן להם מהמאכלים הטובים הללו.

מדינה. וואס זיי ווענען אהער גיקומען מיט דעם ממונה כנ"ל און אז זיי ווענען ארויס גיגאנגען פון זייער מדינה מיט דעם ממונה האבין זיי די מדינה כח גיגין. אז וואס זיי וועלן טאן זאל זיין גיטאן. און גאר די מדינה מוז צו שטיין אויף דעם אלימען וואס זי וועלן טאן. האט דער גבור גינומען די לייט. און האט זיי גיפירט אין דעם וועג. (וואס דער מלך האט אים גיזאגט כנ"ל) און ער האט זיי גיבראכט ביז דער קעף וואס דארט ווענען די מאכלים. און פריר האט ער זיי גיפירט א קעגן ווינט איז זיי פאר גאנגען דער ריח פון די מאכלים. האבין זיי אים אנגיווייבן זייער צו בעטן אז ער זאל זיי גיבן פון די גוטע מאכלים. דערנאך האט ער זיי גיפירט פון דעם ווינט. האבין זיי אנגיווייבן צו שרייען. סע שטינקט זייער. האט ער זיי ווידער גיבראכט דער אקעגן ווינט. איז זיי ווידער פארגאנגען דער גוטער ריח פון די מאכלים. האבין זיי אים ווידער

אחר-כך הוליד אותם מפנגד הרוח - והתחילו לצעק שלש סרחה גדולה. חזר והביא אותם כנגד הרוח - ושוב הגיע להם הריח הטוב של המאכלים, וחזרו ובקשו אותו שיתן להם מן המאכלים. חזר והוליד אותם מפנגד הרוח - וחזרו וצעקו שלש סרחה גדולה מאד. ענה ואמר להם הגבור להאנשים הנ"ל: הלא אתם רואים שאין כאן שום דבר שנסרים; בהכרח צריכים לומר בודאי שאתם בעצמכם מסריחים, כי בקאן אין שום דבר שיסריח.

אחר-כך נתן להם מן המאכלים הנ"ל; ותקף כשאכלו מאלו המאכלים - התחילו תקף להשליך ולזרק מהם את פספסם וזהבם, וכל אחד חפר לעצמו חפירה וקבר וקבר את עצמו

זייער גיבעטין. אז ער זאל זיי גיבן פון די מאכלים דערנאך האט ער זיי ווידער גיפירט פון דעם ווינט האבין זיי ווידער אנגיווייבן צו שרייען סע שטינקט זייער ווילד. האט זיך דער גבור צו זיי אנגיווייבן. איר זעהט זיך אז סע איז דא גאר גיט פארהאנגען קיין שום זאך וואס סע זאל שטינקען. מוז בודאי זיין אז איר אליין שטינקט עס. ווארן דא איז גיט דא קיין שום זאך וואס סע זאל האבין א ריח רע. דערנאך. האט ער זיי גיגין פון די מאכלים. ווי זיי האבין גיגעסין פון די מאכלים. האבין זיי תיכף אנגיווייבן אוועק צו ווארפן פון זיך דאס געלט. און איטליכער האט זיך אויסגיגראבן א גרוב. און האט זיך באגראבן אין דעם גרוב מחמת גרויס בושע וואס זיי האבין זיך זייער גישעמט. ווארין זיי האבין דערפילט ווי דאס געלט שטינקט זייער. ווייל זיי האבין

בתוך החפירה, מחמת גדל הבושה שנתבשוש על-ידי שהרגישו גדל הסרחון של הממון (שהוא מסריח כמו צואה ממש) מחמת שטעמו מן המאכלים הנ"ל. וקרעו את פניהם, וקברו את עצמן, ולא היו יכולים להרים פניהם כלל, ונתבשוש אחד מחברו; כי שם, באותו המקום, הממון הוא הבושה הגדולה מפל הבושות, ומי שרוצה לדבר דברי בזוי לחברו - הוא אומר לו שיש לו ממון, כי ממון הוא בושה גדולה מאד שם, וכל מי שיש לו יותר ממון - מתבשוש יותר. על-כן קברו את עצמן מגדל הבושה, וכל אחד לא היה יכול להרים פניו אפילו בפני חברו, מפל-שפן בפני הגבור הנ"ל, וכל מי שהיה מוצא אצלו עוד איזה דינר או גדול - היה מקבר אותו מיד, ומשליכו ממנו

פארזוכט פון די מאכלים. און זיי האבין זיך צוריסן דאס פנים און זיי האבין זיך באגראבן. און האבין דאס פנים גאר גיט גיקאנט אויף הייבן. און איינער פאר דעם אנדערין האט זיך גישעמט. (ווארן אזוי איז די מנהג פון די מאכלים. אז ווער סע עסט פון די מאכלים האט ער זייער פוינט געלט) ווארין דארט אין דעם ארט. איז דאס געלט די גרעסטע בושה פון אלע בושות. און אז איינער וויל דעם אנדערין עפעס אויס ווארפן. ווארפט ער אים אויס דו האסט געלט. ווארין געלט איז דאס זייער א גרויסע בושה און וואס איינער האט מער געלט שעמט ער זיך מער. איבער דעם האבין זיי זיך באגראבן מחמת גרויס בושע. און איטליכער האט גיט גיקענט אויף הייבן דאס פנים אפילו פאר דעם אנדערין. מכל שפן. פאר דעם גבור. און ווער סע האט נאך ביי זיך גיפונען עפעס איין גילדין אדער לעמוד הבא

כב. השלום - סימן לשבע.

כג. כשהשירים של מעלה מתקנים, תקף האי תגרא נהיה בין האמות ובין החכמים.

שבועה

א. עיר שיש בה שבועות תחבר ותהרס חס ושלום.

ב. על-ידי שבועות שקר נפלים מאמונה.

ג. למוד משכת שבועות מסגל לירידת הגשם.

ד. על-ידי שבועת שקר באין הרהורי נאוף.

ה. מי שהוא רגיל בשבועות, מחשבות רעות באים לו תמיד.

ו. על-ידי העברת השבועה אין תקומה במלחמה.

ז. מי שעובר על השבועה, בידוע שאינו מכבד יראי השם.

ח. על כל עברות שבתורה - נפרעין ממנו, ובאן - ממנו, וממשפחתו, ומכל העולם כולו; וממנו נפרעין לאחר.

ט. דברים שאין אש ומים מכלין אותם - שבועות שקר מכלין אותן.

י. מלאך גבריאל הוא ממנה על השורפה - לשורף, גם להציל.

שבת

חלק שני

א. התורה, והמעשר, והשבת - הם נתנים חיים גשמיים גם-כן.

ב. הרגיל בקללה, על-ידיה לא יהיה לו בנדים על שבת.

ג. עיר ששומרים את עצמן מללכת חוץ לתחום שבת, על-ידיה שם הבשר בזול.

ד. על-ידי שמירת שבת ממשיך על עצמו אור של משיח; גם על-ידי תשובה.

ה. על-ידי שמירת שבת הוא כבן המתחשב לפני אביו, והוא ממלא שאלותיו; גם הוא גוזר והקדוש ברוך-הוא מקימה; גם הקרן של המעשים-טובים שלו קמים לעולם הבא, ואינו אכל אלא מפרותיהם.

שנה

חלק שני

א. מי שהוא מקדש יותר - הוא רחוק מהשנה יותר.

ב. על-ידי רבוי השנה והתנומה, על-ידיה דוחפין אותו ממרכבה דקדשה, ונשתנה פניו, ונתקלקל צלם-אלקים.

ג. חמשה-עשר "שיר המעלות" שבתהלים מסגלים לבטל השנה.

ד. מי שאינו יכול לישון יעלה על מחשבתו אמונת תחית המתים.

שוחט

חלק שני

א. על-ידי שוחטים הגונים בני אדם מרחמים זה על-זה; והוא הדין

ר' יודן בר שקלי. ר' יודן בן טרפון. ר' יודן כפודקנא. ר' יודן איש צידין. ר' יודן בר חלפנא. ר' יודן בר פילא. ר' יודן גלייא. ר' יודן מרנא. ר' יודן מגדלייא. ר' יודן דמן גלילא. ר' יודן בר איבו. ר' יודן אבוי דר' מתניה. ר' יודן בר נחמיה. ר' יודן.

ר' יהושע בן פרחיה. רב יהושע בן בתירא. ר' יהושע סתם, הוא בן חנניה. ר' יהושע בר ממל. ר' יהושע בן הורקנוס. ר' יהושע בן פתר ראש. ר' יהושע בן גמלא. ר' יהושע בן מתאי. ר' יהושע בן דמא. ר' יהושע בן קפוסאי. ר' יהושע הגרסי. ר' יהושע בן זירוז, בן חמיו של רבי מאיר. ר' יהושע בר עקיבא. ר' יהושע בן קרחה. (יש אומרים שניהם אחד). ר' יהושע בן לוי. ר' יהושע בן לוי בר' שלום. ר' יהושע הדרומי. ר' יהושע בן אלישע. ר' יהושע בן איר. ר' יהושע עזאזה. ר' יהושע דסקנין. ר' יהושע בריה דר' תנחום בר חינא דכפר חננין. ר' יהושע בר אבא. ר' יהושע בר אידי. ר' יהושע בריה דרב אידי. ר' יהושע הכהן בר' נחמיה. ר' יהושע בר גיזורה. ר' יהושע אונגא. ר' יהושע בר אביון. ר' יהושע בריה דר' טימי. ר' יהושע בן פתוס. ר' יהושע בר זידל. רב יהושע בר אבירים. ר' יהושע בריה דר' פנדי. ר' יהושע בן פדיה. ר' יהושע בר אבא אושענא איש-טריא. ר' יהושע הלוי בר שלום.

ר' יהושע בר נחמן, ר' יהושע בן מרתא בן אחי רב חייא. ר' יהושע בר בנמיא. ר' לוי. ר' יושע אחי דדורנא. ר' יהושע בן אלים. ר' יהושע.

ר' יוד. רב יוחני. מר יוחני. מר יוחנא בריה דרב חנא בר אדא. מר יוחנא בריה דרב חנא בר בינא.

יוחנן כהן גדול. יוחנן בן נרבאי. ר' יוחנן בן בתירא. ר' יוחנן בן זכאי. ר' יוחנן בן הורקנית. ר' יוחנן בן נורי. ר' יוחנן בן בג בג. ר' יוחנן בן ברוקא. ר' יוחנן בן גודגדא. ר' יוחנן בן ישוע בן חמיו של ר' עקיבא. יוחנן בן משלם. ר' יוחנן הסנדלר. ר' יוחנן בן מתאי. ר' יוחנן בן דהבאי. ר' יוחנן הנזוף. ר' יוחנן בר פנחס. ר' יוחנן בר יאשיה. ר' יוחנן איש בקעת בית חורקן. ר' יוחנן. ר' יוחנן מלחשף. ר' יוחנן המפותי. ר' יוחנן בן ארנא. ר' יוחנן בר ברכיה. ר' יוחנן דיפו. ר' יוחנן בר אבין. ר' יוחנן בר חנינא. ר' יוחנן בן אלעזר. ר' יוחנן קסקסא. ר' יוחנן חקוקא. ר' יוחנן בר רבינא. ר' יוחנן אחי דרב ספרא. ר' יוחנן ספרא דגופתא. ר' יוחנן בן מריא. ר' יוחנן בן שאול. ר' יוחנן בר שילא. ר' יוחנן בר שאונה. ר' יוחנן בן קצרתה. ר' יוחנן דציפורין. ר' יוחנן בן מולדא. ר' יוחנן בן פזי. ר' יוחנן בר' יוסי. ר' יוחנן בן יהושע. ר' יוחנן בן תורתא. ר' יוחנן בן עכמאי. ר' יוחנן

דרכיהם ונצחיותהם הנוצרים הם עדין בהעלם והסתתר מאתנו. ודרכיהם הרחבים הנוצרים והנפלאים הם עדין קצרים ודקים מאד בערך גשמייתנו ובלבול דעתנו ובסילול שכלנו, מחמת מעשינו הרעים.

על כן באתי לפניך בעל הרחמים, מורה דרך לשבים, שתעזרני ותזכני לקבל שבת בקדשה גדולה ובשמחה רבה ונצומה קראוי. ולהרבות בסעדת שבת, עד אשר אזכה על ידי אכילת שבת קדש להרחיב ולהגדיל את כל הדרכים הקדושים האמתיים שאנו צריכים לילך בהם להתקרב אליך באמת. ונזכה על ידי קדשת שבת להעלות את הרגלין אל הקדשה, כמו שכתוב: "אם תשיב משבת רגליך".

וכל המצות שאנו עושין בכל ששת ימי החל יעלו רגליהם מן הקלפה והסטרך אחרא שניקה מהם בימי החל, באופן שתוכל כל מצוה ומצוה לילך ולעלות לפניך. ואתה ברחמיך הרבים ובאהבתך הגדולה שאתה אוהב את עמך ישראל, תקבל כל המצות ומעשים טובים שלנו אפלו המצות של קטני ערך כמוני היום הנעשים בקטנות גמור ובלי שום שלמות כלל, אתה ברחמיך ובאהבתך תקבל כלם באהבה ובחמלה גדולה, ותחבב אותם ותתפאר ותשתעשע בהם בשעשועים גדולים מאד. וכאב את בן תרצנו, ותחבב ותגדיל ותרחיב את

מעט מעשינו הטובים הקטנים במהות וכמות ואיכות, עד אשר מרב האהבה והשעשועים תגדיל ותרחיב את הדרך הקדש הנעשה על ידי מצותינו. ויקים מקרא שכתוב: "צדק לפניו יחלף וישם לדרך פעמיו", שתרחיב ותשים דרך רחבה וכבושה מפעמי הרגלין של המצות ומעשים טובים שלנו. ובפרט הדרכים הקדושים הנוצרים והנפלאים שעשו גדולי הצדיקים האמתיים בעולם, תרחם עליהם בזכות קדשת אכילת שבת, ותרחיבם ותגדלם ותגלה אותם לנו ולכל עמך בית ישראל, באופן שנוזק לילך בדרכיהם הקדושים באמת. ולשוב אליך בתשובה שלמה מכל המקומות והדרכים רעים שנתענינו בהם. רחם עלינו ואל תשחיתנו, חוס וחמל עלינו והוליכנו והדריכנו בכל עת בדרכיך הקדושים שגלית על ידי צדיקיך הנוצרים, אשר אתה לבד יודע נפלאות אמתת דרכיהם הנפלאים. "הדריכני בנתיב מצותיך כי בו חפצתי, הדריכני באמתך ולמדני כי אתה אלהי ישעי אותך קויתי כל היום. הורני יי דרך חסיד ואצטרף עקב. הורני יי דרכך אהלך באמתך יחד לבדי ליראה שמך".

עזרני בעל הישועות, הושיעני בכל מה שאני צריך להושיע, כי צרכי מרבים מאד מאד ודעתי קצרה לבאר ולפרש אפס קצה מהם. הצילני מריב

ומחלוקת. זכני לשלום באמת בכל הבחינות. זכני לאהבת חברים באמת לאמתו. זכני לילך בדרכי הצדיקים האמתיים, עד שאזכה להיות פרצוף וכרצון רצוי באמת מעתה ועד עולם. ותשים חלקנו עמם ויעולם לא אבוש כי כך בטחתי ועל חסדך הגדול באמת נשענתי. "יהי לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יי צורי וגואלי". עושה שלום במרומי הוא ברחמי עושה שלום עלינו ועל כל ישראל, ואמרו אמן.

תפילה קח

מיוסד על תורה פ"ד בליקוטי מוהר"ן

רבוננו של עולם רחם עלי למען שמך, ועזרני והושיעני שאזכה להאריך את ימי בקדשה ובטהרה גדולה שאזכה לקדש את מחשבתי בקדשה גדולה. ותזכני לאחז במדתו של אברהם אבינו איש החסד, שאזכה להיות ותרן במקומי, ולעשות טוב וחסד באמת עם כל מי שצריכין להטיב עמם ולגמל להם חסד כפי רצונך הטוב באמת. ותצילני מקפדות וקמוץ שהם מבלבלין את הדעת והמחשבה מאד. ולא אהיה קפדן וקמוץ כלל, רק אזכה להיות איש טוב איש חסד ותרן במקומי פרצוף הטוב, עד שאזכה להכלל בסטרא דימינא בקדשה גדולה במדתו של אברהם אבינו איש החסד. ועל ידי זה תזכני שיהיה שכלי ומוחי חנן כפספסא,

שיהיה מחי זך וצח וצליל ואזכה להאריך את ימי בקדשה גדולה שאזכה להגות ולחשב בתורתך בכל עת ובכל שעה בקדשה גדולה. ולא אניח את מחשבתי לחשב שום מחשבה חיצונה וזרה כלל. ותעזרני ותושיעני בישועתך הגדולה בכל יום ויום, לגרש ולסלק ולבטל מהרה ממחשבתי כל הנחשים ועקרבים שהם כל מיני בלבלולים ומחשבות זרות המסבכין את המחשבה בכל יום. ואזכה לשפר את כל הגדרים והמחשבות ברזל והמסכים המבדילין וחוצצין לפני טוב הגנוז שבכל יום ויום, ואינם מניחים לכנס אליו את מי שאינו הגון וראוי אליו.

מלא רחמים רחם עלי, ולא תעשה לי כחשאי, ולא תגמל לי כעונותי. רק תעשה עמי חסדך וינפלאותיך אשר אתה מרבה להטיב, ותגמלני חסדים טובים. ותגדל חסדך עלי בכל עת ובכל יום ויום. ותושיעני ברחמיך בחסדים חדשים ונפלאים באופן שגם אנכי אזכה להטוב הגנוז שבכל יום. ולא יהיה כח להרע שלי לחצץ ולהפסיק חס ושלום בפני הטוב הגנוז שבכל יום, רק תתן לי כח והתחזקות והתאמצות בלבי ומחשבתי, שאזכה להתחזק בכל יום ויום לחשב מחשבות ולהגות בתורתך הקדושה במחשבה חזקה ונכונה, בהתגברות בכל עת ותעצומות, לעמוד הבא

חזרה לתוכן העניינים

יום שני

לנצח עוד יום

מ"ב ע"א אלמה תניא: כתיב "והיה ערכך הזכר", ומריבויא דה"א דרשינן:

ולא טומטום ואנדרוגינוס.

יכול לא יהא בערך איש, אבל יהא בערך אשה? תלמוד לומר: "הזכר", "ואם נקבה היא". וממעטין מיתירא ד"ואם" - ולא טומטום וא נדר וגו' נוס.

והא קרא לא קאתי למעוטי ספיא דליבא ספק כלפי שמיא. ואיך ממעט טומטום? אלא שמע מינה דטומטום אף הוא בריה כאנדרוגינוס ולכן נתמעט מתורת ערכין.

ומתריצין: סמי מיכן טומטום שלא דברה ממנו הברייתא ואכן נערך הוא.

תא שמע: דתניא: נאמר בפרשת שלמים "ואם זבח שלמים קרבנו אם מן הבקר הוא מקריב אם זכר אם נקבה". ודרשינן: להוציא טומטום ואנדרוגינוס.

והרי קרא לא אתי לספיא. ועוד, דהא בין זכר ובין נקבה כשרים לשלמים. וממה נפשך ליכשר, ואמאי ממעט טומטום, אלא שמע מינה דטומטום בריה הוא.

והא נמי מתריצין: סמי מיכן טומטום!

תא שמע: דתניא: כתיב בפרשת עולת בקר "זכר". וממעטין: ולא נקבה.

כשהוא אומר למה בעולת צאן "זכר", שאין תלמוד לומר, דנקבה כבר נתמעטה בעולת בקר. דרשינן מיניה: להוציא טומטום וא נדר וגו' נוס. וכיון דספק לא ממעט ליה קרא, שמע מינה טומטום בריה הוא.

ומתריצין: סמי מיכן טומטום. תא שמע: דתניא בדין קרבנות העוף: הנעבד, שעשאו עבודה זרה ועבדו. והמוקצה, שהקצוהו לעבודה זרה. והאתנן, שנתנהו בעד זנות. והמחיר, שנתנהו כתמורה עבור כלב. וטומטום ואנדרוגינוס. אם

היו קרבנות העוף ולא נשחטו אלא נמלקו כדין קרבן העוף הרי הן כולן מטמאין בגדים אבית הבליעה כדין נבלת עוף טהור, שכיון שכל אלו פסולין לקרבן הרי המליקה לגבם כמליקה בעוף חולין, שאינה מטהרת מידי נבלה.

ואי נימא שטומטום ספק הוא, אמאי מטמא טומאת נבילות, הא כשר לקרבן הוא דבעופות כשר בין זכר בין נקבה.

רבי אלעזר אומר: טומטום ואנדרוגינוס בעופות אין מטמאין בגדים אבית הבליעה! הואיל וכשרים לקרבן עוף והמליקה היא כשחיטה לבניהם.

שהיה רבי אלעזר אומר: כל מקום שנאמר "זכר ונקבה" אתה מוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהם. ועוף, הואיל ולא נאמר בו "זכר ונקבה", אי אתה מוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהם, ואף הם כשרים לקרבן.

ומדרכי אלעזר נמי איכא למיפשט שטומטום הוי בריה, דאם לא כן גם בעלמא לא ממעט קרא ספק.

ומתריצין: סמי מיכן טומטום. שלכולי עלמא כשר ולא נחלקו אלא באנדרוגינוס שהוא בריה אם נתמעט בקרבן עוף.

תא שמע: דתניא: רבי אלעזר אומר: הטריפה והכלאים ויוצא דופן, שנולד דרך דופן, וכן טומטום ואנדרוגינוס, לא קדושים ולא מקדישין.

ואמר שמואל: הא דקתני "לא קדושים" היינו לא קדושים בתמורה, שאם המיר בהמת קרבן בהם לא חלה עליהם תמורה והן חולין, וגריעי מבעל מום שחלה עליו תמורה והרי הוא קדוש כקרבן בעל מום.

והא דקתני "ולא מקדישים" היינו ולא מקדישין לעשות תמורה, אם הם היו קדושים [כגון שהוקדשו ואחר כך נעשו טריפה. וכלאים ויוצא דופן וטומטום

ואנדרוגינוס איירי בולדות קדשים שאמן היתה קדושה שהרי הם עצמם לא חלה עליהם קדושת קרבן] והמיר בהמת חולין בהם, אינם עושים תמורה.

ואי טומטום ספק הוא אמאי אינו קדוש ממה נפשך? שהרי בין זכר בין נקבה ראויים להיות קרבן ותמורת קרבן.

ומתריצין: סמי מיכן טומטום.

תא שמע: דתניא: רבי אלעזר אומר: חמשה לא קדושים ולא מקדישין. ואלו הן: הטריפה והכלאים ויוצא דופן, וטומטום ואנדרוגינוס.

וכי תימא הכי נמי סמי מיכן טומטום.

אם כן הווי להו ארבעה, ואילו רבי אלעזר חמשה קאמר.

ומתריצין: אפיק טומטום בדברי רבי אלעזר ועייל יתום, שמתה אמו בשעת לידה. ופסול לקרבן [ודומה הוא ליתר הפסולין שאף הוא פסול משעת לידה].

לימא דין טומטום אי הוי בריה בפני עצמה כתנאי:

דתניא: רבי אילעאי אומר משום רבי ישמעאל: אנדרוגינוס בכור הוא ומומו עמו.

וחכמים אומרים: אין קדושה חלה עליו, דבריה הוא. אבל בטומטום לא פליגי דספק הוא.

רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון: הרי הוא אומר בכור "הזכר". וכל מקום שנאמר "זכר", אינו אלא להוציא טומטום ואנדרוגינוס, דטומטום נמי בריה הוא. ואין קדושה חלה עליו. ואם כן אשכחנא תנאי דפליגי אי טומטום הוי בריה או לא.

וכי תימא סמי מיכן טומטום. אם כן רבי שמעון בן יהודה, היינו רבנן. ובמאי פליגי? אלא, לאו, טומטום איכא בינייהו.

דתנא קמא [חכמים] סבר: אין קדושה חלה עליו - אנדרוגינוס בלבד. אבל טומטום ספיא הוא, וקדוש מספיא.

מב.

[illegible][illegible][illegible][illegible][illegible]

(א) ערפן ד: שבת קט. דהי
 (ב) יביתם פנ: ע"ש ונחיש
 (ג) יביתום פנ: עתמרה
 (ד) פשה: א' יביתום פנ: עתמרה
 (ה) יח, ד, ד (לפעיל חת):
 (ו) ויקראו (ו, א) (1) מלכן שיע
 (ז) לע"ז, א' ר"ש הערל דסבר
 (ח) ונחשבונוטם וכו' וכו' שיע
 (ט) שיע לע"ז, א' ז"ק, א' שיע
 (י) לע"ז, א' ג"ר שיע שיע
 (יא) נחשוטו נחשבונוטם
 (יב) פירשם אס וכו' ז"ק,
 (יג) קידשם אס וכו' עלין
 (יד) נחשוטו נחשוטו חתו עלין
 (טו) ז"ק, א' קידשם ז"ק, א' ז"ק
 (טז) אפי' אס חתו נחשוטו

תורה אור השלם

1. ויהי ערב ויהי בקר
 ששירים אשר עזר מן ששים
 ויהי ויהי ערב ומשמים
 ששל כחך בשלל חמדת:
 ויהי כד
 2. ואם נקבה הוא ויהי
 ערבך שלשים שקל
 ויהי כד
 3. ואם זכר חסדך קרוב
 מן ערבך ויהי חסדך
 ואם זכר אם נקבה חמדת
 ויהי קרוב לך
 4. ואם מן הארץ קרוב מן
 ההשמים אם מן העמים
 ולעלה זכר חמדת
 ויהי א
 5. כל שבח אשר יזכר
 בנבחרך ובאנצרך ויהי
 חמדתו לך לאלהך ולא
 חמדתו בברך שורך ולא
 חמדתו בברך אנצרך

הנהגות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הסכר וכו' היינו הן וכו' דפרשים לעיל
הס"ד: (ב) ד"ה ומ"ק סכר
וכו' במקום נקבות שרגיל
להיות:

שיטה מקובצת

(א) ת"י סמי מכאן טומטום
 ת"ש נמחק: ס' אם נקבה
 להוציא טומטום
 דאורגנוט: ס' ת"י מה ת"ש
 נמחק: א' איש ועד אשה
 אין ב' כפרשת בחוקי
 ה'סד: ס' טומטום ומשום
 וזמור ומה נמשך בין:
 א' ממעט ליה קרא:
 ה' העובד כולו נפשות:
 א' מליקתו מה נפש א'
 זכר כ"י אם נקבה איש כשר
 ודאדא כ"י דמאדא נמי איכא
 לאותוביחא דקראר ל' מקום
 זכר ונקבה:

[מ] מקדישין לעשות תמורה:
 [א] קדושים הא אין נתפסין
 בקדושה כגון: ים דס"ל
 בריה הוי ואיכא דס"ל ספק
 להו: [ג] כהניא ס"א ומצי
 לאוקמא דרבנן בתריא
 דרמתיא אטומטום נמי פליגי
 ודלא כרב חסדא אלא בזכר
 ונקבה מספקא וקדוש
 מעמיקא אפילו דרבנן בתריא
 והני תנאי דברייתא הכי
 פליגי כ"ו והד"א: [ד] מטיל
 במקום: [ה] שח להיות

[illegible]

רבינו גרשום

יכול לא יהא בערך איש.
דאין מתחזקין עליו
מספיקא: אבל יתא בערך
אשה דרעיה פחות משל
איש: שמי מיכן טוטומס.
טוטומס ערפ מספיקא:
אם זכר אם נקבה. ודתיב
גבי טוטומס: שמי מיכן
טוטומס דהא קדיש
מספיקא: הועבר בע"ז.
התמקצה לע"ז. ואנתא
התמקצה: שמי כולתו תמריס
ובני יונה מיירי דאי מלקן
אל חל בלתי קודשת מבזב
אל חל בלתי הוין ומטא
בגדים אביה הבלית, אלמא

סִסְרָא יִרְדָּהּ הַדָּא: (נ) שִׁיטָּה זוֹ שֶׁמִּשְׁרִשָּׁהּ: ט דְּהֵינָא הָתֵּם: ר (ז) מִילָא אִפְּלִי אֵי הֵי כִּאשָּׁה:
אָן: (ק) שְׁהוּא דְרֵא נִקְבָּה: (ל) לְעֵלֵם טַעַמָּא מִשּׁוּם: (מ) זִכְרֵי מִיָּם מַעֲנִיטָא:
קִדְּוִשִׁים בְּחִמְרוֹהִי. שְׂאֵם רַעָּה לְעִשּׂוּהֶם תְּמֹרֶת קִדְּוִשִׁים אֵינִן קִדְּוִשִׁין בְּמִקְוִין וְאֵם קִדְּוִשִׁין וְרַעָּה הָתֵּם:
לֹא אֵלִימִי לִמְתָּסֵם מִמֹּרְתֵין: אִפְּקִי מִשּׁוּמֵם וְעִילִי יוֹדֵם. כִּי הִוָּה יוֹדֵם זְכִי יִלְחֹד אִמּוֹ הִיא מִירָּה
וּמִשּׁוּם הִיא לִי קִדְּוִשׁ כְּדִנְגְרִינִן בַּהֲשֹׁחַת תַּחַת אִמּוֹ פִּרְט לִיחֹם: לִימָא כְּתָנָא. אֵי מִילָא דִּרְב חֲסָדָא
מַסְפִּיקָא וְאִכָּא לִמְדִּי שְׂפָא בְּרִיהּ הוּי וְרֵאן קִדְּוִשׁ:

מב:

עין משפט
נר מצוה

[illegible]

שיטה מקובצת

בְּנוֹתָם וְלִדְרֵי סֶחֶד לְפָנֶיךָ מִלֵּאס מִנָּה לֵאמֹר
אֵל בְּרִיחַ סִמְתָּהּ לִי מִדֹּר לִי תִקֵּן
עֲנוּמוֹתַי דְּרִי קִדְּוִי וְלִי חֵן מִפְּקִידֶיךָ
כִּי מִן מַעֲרֹה לִי כִי יִשְׁמַעֲנִי וְאִלֵּים
לִקְחֵן פִּי' (דף ק"ו) דַּמְעַת ר"ס נ
הִיִּדְרָה וְנוֹתָם וְלִדְרֵי סֶחֶד לְפָנֶיךָ מִלֵּאס מִנָּה
בְּהֵמָה מִשֹּׁם דַּמְעַת קִדְּוִי הִיִּדְרָה
וְלִי וְנִקְבֵּי דְרֵי קִדְּוִי וְלִי חֵן מִפְּקִידֶיךָ
זֶה מִשֹּׁם מִקְדָּשֵׁי מִשֶּׁן וְעִינֵי הָאֵל
וְאִלֵּי הָאֵל קִדְּוִי חֵן מִפְּקִידֶיךָ
כִּי טַעֲמֵם אֵלֵיךְ קִדְּוִי כַּשְׁמֵטִיל מִלֵּאס
מִקְדָּשֵׁי קִדְּוִי אֵלֵיךְ מִשֶּׁן וְלִי חֵן מִפְּקִידֶיךָ
כִּי וְנִקְבֵּי וְלִי דְרֵי סֶחֶד לְפָנֶיךָ
מִן מַעֲרֹה מִשֹּׁם וְלִי חֵן מִפְּקִידֶיךָ
אִמְרוּ שׁוֹמְטִים סֶחֶד אִלֵּים
בְּהֵמָה לִי כִי' ר"ס ה' יִדְרָה
הִיִּדְרָה לִי וְלִי חֵן מִפְּקִידֶיךָ
עֲנוּהָ קִדְּוִי דַּשְׁמֵט לִי חֵן מִפְּקִידֶיךָ
דַּשְׁמֵט לִי חֵן מִפְּקִידֶיךָ לִי חֵן מִפְּקִידֶיךָ
לִי חֵן מִפְּקִידֶיךָ

הדרן עלד על אלו מומין

ב' פאני במשפיל מיס במקום נקבות. והשטח הא דלאמר רב חסדא לעיל אבל טומטום דברי הכל ספיקא הוא על כרחק לא יא אמרו במשפיל מיס במקום זכרות דהוא ודאי זכר הוא יח אבל במשפיל מיס במקום נקבות ואלויא דת"ק אבל יו ר"ש ט דלית ליה שום

ספקא בטומטוס דאי הוה מילי מיס
בנקמוס נקבות וזא דנקב ודאי וזא
מחללי לרז חסדא לרבינא ותרמי
דקדוק ספקיא דילמא כברי כר"ס
קדוש יי קדוש כלל ויין דמהסא
טעמאל דפליגי סאנדרוניטוס טמס
דכריה הוא לא מני פליגי
בטומטוס דלרז חסדא לטוס מני
הוא בריה מסתמא ^א מנדו לא
טמטוס דכי רבי ייטא חסדא
כמו שפודו לו קדוש ייטעמאל וזא
לקמן ^ב (דף ע"ב) דמעטע ^א בן
יהודה טומטוס דאנדרוניטוס ממעשר
הסתמא טמס דמעטע קדשים וזכר
וילק ונקב ודלות וילק מעשר
מחמת חסדא מקדשים ענין זה
אזאל וזא חסדא אימעט ממלל
חט טעס חסדא נקב טעסלימי
בנקמוס נקבות אזל מעשר וזא מילוק
ניין וזא חסדא וי"ל דרז חסדא אורז
מחל מילוק וטומטוס ון כ"ל דנקמוס:
א אמרי טומטוס ספק א"א
באר. ^א כר"ס גרי יהודה
ספדריא ליה וזלו אילעל חסדי
טעמאל קאמר דפשיטא למ"ק דמתי
ספקיא הוא דלן טומטוס ^א בנקמוס
דלן נקבות:

על אלו מומין פרק ששי בכורות

השמה הא' דאמר רב חסדא
הוא על כרחך לא י^א אמרו
זכר הוא יח^א אבל במטיל
י^א ר"ש מ^א דלית ליה שום

בן יהודה למימר מומטום בריה הוא ולא קדוש לא דכולי עלמא מומטום בבריה לא מספקא ^א זכר ונקבה הוא דמספקא ממיין במקום זכרות דכולי עלמא לא פליגי דוכי הוא כי פליגי במטלי מים במקום נקבות מן חיישין שמא נתפכה זכרותו ונקבותו וזכר סבר לא חיישין כי הא דהורה ^ב דרב אלעזר ^א בברכה מטיל מים במקום נקבות חולין תרי בה ר' יוחנן מאן דלא חש ^ב לתנאי קמא ולרבי שמעאל ולימא ר' יוחנן נמי מאן דלא חש לרבנן בתראי דא"ר חסדא מחלוקת בנדרותינו אבל בטומטום ^ב דבר הכל פסקא רבי יוחנן לא ^א דרב חסדא אלא ^א ל' לימא הוא דאמר רבנן בתראי הכי נמי קאמר ^ב מאן שבק תרי ועביד דרב ורב אלעזר כמאן סברא כי דאמר ריש לקיש ^א לא אמרו מומטום ספק אלא בראשית וזכרותו ונקבותו במקום אחד אבל בחסדא מוטיל מים במקום זכרותו זכר מטיל מים נקבות נקבה מחלוקת לה רב אישתי וליחוש שמא נתפכה זכרותו ונקבותו ^א ^ב מאן ^ב דר"מ דר"ש למעוטא אביי בר אביי רב חנניא בר אבין דאמר תרייהו אפי' תרובין הוואל ואישתי אישתני ר' דאמר אישתני ואית דאמר לא אישתני לימא אישתני טום ^ב שקדש קדושי קדושין נקדש קדושיי ובימימא לאשתו אנאי אידך חסדא מומטום קדושיי דב"ע כר"ע דרבנן ^א יסריס חטא לא חולין א קמפילי דב"ד חולין וחולצין לאשת הוואל ואישתי ואישני ומ"ד חולצת לאשת אישתי לא ^א דב"ע אישתני הוואל ואישתני וזן תנא אליבא דר"ע אילימא ר' יהודה לא כי יהודה אומר מומטום שקדש ונמצא וכו' יום אלא רבי יוסי ברבי יהודה לא תניי ר' יוסא חולץ שמא יקרי וימצא סריס חסדא נקבה לא משתכח ישמא ^א קאמר שמא שמא ימצא סריס חטא בביניהו אמר רבי לפסול

[illegible]

עמו: רשע מעמן [בן יהודה] סבר כל
היה הוא: כי הוא יהודה ר' אליעזר ר'
מאן האי דהכי הורה ולא חש לאתק'
והילת כי הומוא ר' שמעאל אבא סבר
ר' אינו כבור ורועא לחולין ליגזא: וכן

מסורת הש"ס

(א) לַיָּגֵר רִשִּׁי"ל ר' יצחק, (ב) [מדרש נז:], (ג) ויבמות, קיט. וש"נ, (ד) יבמות עב. תוספתא יבמות רפ"א, (ה) יבמות עט: (ו) יבמות פ"א, (ז) יבמות פ"ב יבמות רפ"א, (ח) עין ש"ק, (ט) ע"ק, (י) ז"ל אה, (כ) ז"ל אה, (ל) אלה במטיל ז"ק, (מ) לית ליה ז"ק, (נ) כרשבי ס"ל בר כ"ל ולא כמו שפי' רש"י בזה הואיל
 ט"ו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לא לת"ק וכו'
 דרבי ישמעאל לא פליג אלא:
 (ב) ד"ה ומשני וכו' ורבי
 אילעי כרבי שמעון ב"י
 סבירא ליה:

מוסף רש"י

כ"מ ד'הייש למעוטה.
גבי קטן קטנה אין חולין ולא
מימחין, קטן שמה חולין
קטנים, קטנה שמה חולין
אילענט וס' (יבמות 3:2) גבי
הכל שחור (חולין 1) גבי
סחים שחור דכל דכל
משום אוחה ושחור דמות וזה
הכל גרידא ושחורו לא
(יבמות 3:2) סרים חמה.
ממש חמו (יבמות 3:2)
דמטוטה ר' אבהו.
אם י' אם אחר (שם 3:2) אטו
כל דמקריק ובר משבת.
כל חספא דק' ר' יוסי נחיה.
איהו נקבה אלא לקח חולין
דחיה ריעי כסרים דלא חולין
ואל מיינס (שם 3:2) מאי
בנייהו, ואל חולין אין ר'
איהו ואל חולין אין ר'.

בינו גרשום (המשך)

[illegible][illegible]

לפסול
[היא] דאמר בפרק הערל (ור' אליעזר אמר) לה
לא מתייבמת ר' עקיבא היא דאמר סריס חמה לא
י' ר' עקיבא אחייא הא דחולצת ולא מתייבמת דר'
ולצין אלימא כר' יהודה תלמידו דר' עקיבא אי
ר' יוסי בר' יהודה, תלמידיה הוא דתניא וכו', וכו'

ג. נראה ד"ל דהיא אסורה בהריון של הטומטום ועוד ג"מ דלריבה גט ובמו שפירש"י:

(א) ונראה דנ"ל אי לא ס"ל דרב ססדא א"כ לימא הוא דאמר דהורה וכו'.

מ"ב ע"ב ואתא רבי שמעון ע בן יהודה למימר: טומטום בריה הוא ולא קדוש.

דחנין: לא, דכולי עלמא טומטום בבריה לא מספקא, דדאי אינו בריה בפני עצמה, אלא בזכר ונקבה בלבד הוא דמספקא. ופולגותיהו בענין אחר הוא וכדמפרש:

אם הוא מטיל מים במקום זכרות, דכולי עלמא לא פליגי דזכר הוא, וקדוש. כי פליגי, במטיל מים במקום נקבות. מר, חכמים סוברים: האי טומטום ספק זכר הוא, דחיישין שמא נהפכה זכרותו, שנכפל גידו מפנים והגיע למקום נקבותו, ולכן הוא מוציא מים משם.

ומר, רבי שמעון סבר: לא חיישין שמא נהפכה, דדאי נקבה הוא כיון שמוציא מים במקום נקבות.

ורבי שמעון בן יהודה סבירא ליה: כי הא דהורה רבי אילעאי: טומטום בבהמה, מטיל מים במקום נקבות, חולין, ואינו קדוש בבכורה.

תהי בה רבי יוחנן בהוראה זו של רבי אילעאי. מאן הוא דלא חש לא לתנא קמא ולא לרבי ושמעאל, דאמרו דמתניתין טומטום אינו נשחט לא במקדש ולא במדינה דספק הוא. שאף רבי ישמעאל לא פליג אמתא קמא אלא באנדרוגיטוס אבל בטומטום מודה דספק הוא. ועל כרחך במטיל מים במקום נקבות הוא, ואילו רבי אילעאי אמר שודאי נקבה הוא ואין בו קדושה כלל.

ומקשינן: ולימא רבי יוחנן נמי "מאן דלא חש לרבנן בתראי" דמתניתין. שאף הם סברי דטומטום ספק הוא?

דאמר רב חסדא: מחלוקת דמתניתין באנדרוגיטוס. אבל בטומטום דרבי הכל ספיקא. ואם כן הוראת רבי אילעאי היתה ולא ככולהו. ומתרגינן: רבי יוחנן לא סבירא ליה דרב חסדא. אלא סבר דלרבנן בתראי טומטום נמי בריה הוא. ופרכינן: אי לא סבירא ליה, אמאי קא מתמה על רבי אילעאי, לימא הוא דאמר רבנן בתראי. ובאמת בכל טומטום היו חולין ואפילו מטיל מים במקום זכרות.

ומתרגינן: הכי נמי קאמר רבי יוחנן: מאן שביק תרי תנאי, תנא קמא ורבי ישמעאל. ועבדי כחד, כרבנן בתראי?

והיונן בה: ורבי אילעאי כמאן סברא? ומשנינן: כי הא דאמר ריש לקיש: לא אמרו טומטום היו ספק, אלא באדם. הואיל וחכירותו ונקבותו במקום אחד, ואי אפשר לבדוק בהטלת מים. אבל בהמה, דאפשר למיבדקה, חולין, אם הוא מטיל מים במקום זכר, ואם הוא מטיל מים במקום נקבות, נקבה.

ויכולהו תנאי דמתניתין הכי סבירא להו. דמתניתין מיירי בטומטום המטיל מים במקום זכרות דהוי זכר ודאי וקדוש בבכורה, ומכל מקום לתנא קמא לא נשחט במקדש, דפסול להקרבא, משום דנראה כבעל מום לפי שאין לו זכרות. ורבי

ישמעאל ורבנן בתראי לא נחלקו אתנא קמא אלא באנדרוגיטוס אבל בטומטום מודה ליה, ומטיל מים במקום נקבות לכולי עלמא הוי נקבה ודאי, ורבי אילעאי הורה אליבא דכולי עלמא.

מתקף לה רב אשישא על הא דריש לקיש דבמטיל מים במקום נקבות הוי נקבה: וליחוש שמא זכר הוא ונהפכה זכרותו לנקבותו, שעל ידי שנכפל הגיד מוציא מים ממקום נקבות.

אמר ליה אביי: כמאן ניהוש - האם כרבי מאיר דחייש למיעוטא? שהרי דבר שאינו מצוי הוא שיתהפך זכרותו לנקבותו ומי חיישין ליחידא? אביי בר אבין, ורב חנניא בר אבין, דאמרו תרווייהו: אפילו תימא רבנן, דלא חייש למיעוטא נמי פרכינן "דילמא נהפכה זכרותו".

דנעם: הואיל ואישתני להויות טומטום, אישתני נמי, דנהפכה זכרותו לנקבותו. כלומר שהדבר מצוי באדם שנשתנה מהרגיל שיהיו בו שינויים נוספים.

ומתרגינן: אית דאמר אישתני, ואית דאמר לא אישתני. שנחלקו בזה חכמים ורבי שמעון בן יהודה משום רבי שמעון בברייתא, במטיל מים במקום נקבות אי הוי נקבה או ספק, דחיישין בשתני, ורבי אילעאי הורה כרבי שמעון.

לימא, הא דאישתני ולא אישתני פלוגתא דתנאי. דתנאי: טומטום שקידש אשה, קידושו קידושין, ואשתו צריכא גט לחומרא שמא זכר הוא.

ואם הוא נתקדש, קדושו קידושין. וזה שקידש אסור בקרובותיו של הטומטום כגון אמו ואחותו דשמן נקבה הוא והרי הן חמות ואחות אשתו. וחולץ ליבמתו לחומרא, אם אין שם אח אחר כי שמא זכר הוא ויבמתו אסורה לשוק קדם שיחלוץ הוא [אבל אם יש אח אחר יחלוץ הוא דשמן הטומטום נקבה ואין חליצתו כלום].

וחולצין לאשתו לחומרא, שמא זכר הוא והרי אשתו אסורה לשוק בלא חליצה.

ומיבמים לאשתו כלומר מותר גם לייבם את אשתו, דממה נפשך המייבם מותר באשה זו, שאם אחיו הטומטום היה זכר הרי היא מותרת לו בתורת יבום, ואם היה נקבה ונמצא שקידושו לא היו קידושין הרי "אשתו" מותרת כאשה פניה [אבל הטומטום אינו מיבם שאינו יכול להוליד ולהקים שם לאחיו].

ותנאי איך: אשת טומטום חולצת ולא מתייבמת.

מאי לא דכולי עלמא כרבי עקיבא סבירא להו, דאמר סריס חמה שהוא סריס ממעי אמו לא חולץ ולא מייבם. וכן אשתו לא חולצת ולא מתייבמת לפי שלא היה לסריס שעת הכושר להוליד ולא קרין ביה "ולא ימחה שמו מירשאל" שהרי מחוי ועומד הוא.

ובהא קמפלגי: דמאן דאמר חולץ וחולצין לאשתו, ומיבמים את אשתו, סבר לא אמרין הואיל ואישתני להויות טומטום, אשתו נמי לספוקי בסריס חמה, שמא אילו היה נקדש הטומטום היה מתברר שהוא אכן זכר ואשתו

היתה מקדשת לו, אבל הוא סריס חמה ואשתו פטורה מיבום.

ומאן דאמר חולצת ולא מתייבמת, סבירא ליה: אמרין: הואיל ואישתני למדיו טומטום, אישתני נמי לאסתפקי בסריס חמה. וכיון שאשתו פטורה מיבום הרי אסור ליבמה דהוי אשת אח שלא במקום מצוה [ומכל מקום חולצת שיש לחשוש שמא לא היה סריס ואשתו אסורה בלא חליצה].

דחנין: לא! דכולי עלמא אמרין הואיל ואישתני אישתני. ומסתפקין דלמא הוא סריס חמה. ולא קשיא ברייתא אהדדי.

הא דאמרין מתייבמת רבי אליעזר היא, דאמר אשת סריס חמה מתייבמת [הואיל ויכול להתרפאות] הלכך אשת הטומטום ממה נפשך מתייבמת, דאם הוא זכר הרי אשתו מותרת ביבום אף שהיה סריס, ואם היה נקבה הרי אשתו פנויה בעלמא היא.

והא דתני לא מתייבמת רבי עקיבא היא, דסבירא ליה דאשת סריס חמה לא מתייבמת.

והיונן בה: ומאן היא תנא אליבא דרבי עקיבא, דסבירא ליה אשת טומטום חולצת ולא מתייבמת?

אילומא רבי יהודה, הא רבי יהודה ודאי סריס משוי לטומטום?

דתנן: רבי יהודה אומר: טומטום שנקדש ונמצא זכר, הרי זה לא יחלוץ מפני שהוא כסריס ודאי, ואין חליצתו כלום לפי שאינו יכול "להקים שם לאחיו" ואינו בפרשת יבום, והוא הדין שאשתו פטורה אף מהחליצה כדעת רבי עקיבא. הלכך ליכא לאוקמא להא דתני חולצת ולא מתייבמת כוותיה.

ומשנינן: אלא, רבי יוסי ברבי יהודה היא.

דתנאי: רבי יוסי ברבי יהודה אומר: טומטום לא חולץ היכא שיש אחים אחרים שכולם לחלוץ, שמא יקדש וימצא סריס חמה ואין חליצתו חליצה. הרי שרבי יוסי ברבי יהודה סבר כרבי עקיבא, ומאיך סבר שהטומטום אינו ודאי סריס אלא ספק, ואילו לא היו אחים אחרים היה חייב לחלוץ מספק שמא אינו סריס. הלכך, אשתו של טומטום צריכה חליצה מספק שמא זכר הוא ולא סריס. ואינה מתייבמת דלמא סריס הוא.

ומקשינן: ומי פשוטא ליה לרבי יוסי ברבי יהודה דזכר משתבח? דלא מספקא ליה אלא

שמא ימצא סריס חמה לאחר שיקדש. אטו כל טומטום דמוקדש, זכר משתבח, נקבה לא משתבח? והרי איכא לספוקי נמי שמא ימצא נקבה ואינו בר חליצה?

ומתרגינן: אין הכי נמי: שמא ושמא קאמר! שמא יקדש וימצא נקבה. אי נמי, הוא זכר, נמי איכא לאסתפקי שמא ימצא סריס חמה.

והיונן בה: מאי בינייהו, בין רבי יהודה לרבי יוסי ברבי יהודה בנוגע לחליצת הטומטום, הא תרווייהו אמרו אינו חולץ. ומאי נפקא מינה אם זה מצד שהטומטום סריס ודאי או ספק?

משלי פרק כ

עב

וּלְפֶתֶה שְׁפָתָיו לֹא תִתְעָרֵב: כ מְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ יִדְעָךְ נִרְוֹ
בְּאִישׁוֹן בָּאִשׁוֹן חֶשֶׁךְ: כא נִחְלָה מִבְּחֻלַּת מִבְּחֻלַּת בְּרֹאשָׁנָה
וְאַחֲרִיתָהּ לֹא תִבְרָךְ: כב אֶל־תֹּאמַר אֲשַׁלְמָה־רַע קֹנֶה לַיהוָה
וַיִּשַׁע לָךְ: כג תִּזְעַבְתָּ יְהוָה אֲבֹן וְאֲבֵן וּמֵאֲזִנִּי מִרְמָה לֹא־טוֹב:
כד מִיֵּהוּהָ מִצַּעֲדֵי־גִבּוֹר וְאִדֹם מִה־יְבִין דְּרָפּוֹ: כה מוֹקֵשׁ אָדָם יִלַּע
קֹדֶשׁ וְאַחֲרֵי נְדָרִים לִבְקֹר: כו מִזֹּדֶה רָשָׁעִים מִלֶּךְ חָכָם וַיֵּשֶׁב

רש"י

ולחסייתך: (כ) מְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ. ידעך נרו
באישון חשך. בהנשיף ובהשחיר החשך כלומר
בבא הרעה: (כא) נִחְלָה מִבְּחֻלַּת בְּרֹאשָׁנָה.
שנבהל למחר וליטול תחלה כגון בני גד ובני
ראובן שמהרו לטול חלקם בעבר הירדן
ודברו בבהלה שנאמר גדרות צאן נכח
למקבנת פה ונערים לטפנו (במדבר לב) עשה את
העיקר טפל שהקדימו צאנם לטפם:
ואחרייתה לא תבורך. שגלו כמה שנים קודם
שאר השבטי' כמו שמפורש בסדר עולם

מצודות ציון

מערוכות: (כ) ידעך. ענין נימח וקפילה כמו דועמו
כאש קוֹטֵף (שפלים ק"ס) והיא כנוי הנר כי השלכת נדמה
וקפץ מן הפחית: באישון. ענין שחכות ומוטן וכן
צאִשׁוֹן לילה (נפיל י): (כב) מִצַּעֲדֵי. מדקך הרגל כמו
ויהי כי צעדו (שפלים כ י): (כג) יִלַּע. ענין השחמה
ונלגול כמו על כן דברי לעו (לוי י): לִבְקֹר. ענין דרישה
ומפוש כמו לא יצקר (ויקרא י): (כו) מִזֹּדֶה. ענין פוזר
כמו מזרה ישראל יקצנו (ירמיה לט): אופן. גלגל:

מצודות דוד

(כ) ידעך נרו. יכובה נשמתו בשחרות החושך
ר"ל בבוא יום הגמול עת תאיר נשמת הצדיק
ולפי שדימה את הנשמה לנר דימה את הגמול
לעת צורך הארת הנר: (כא) נִחְלָה מִבְּחֻלַּת. נחלה
נחלה הבאה לאדם בראשית בבהלה ובחפזון
ופתאום עם כי ישמחו בעליה הנה אחרייתה לא
תבורך כי שלטה בה עינא בישא ואין בה סימן
ברכה: (כב) אֲשַׁלְמָה רַע. למי שפשע נגדי לבל
יוסיף עוד מי לפשוט בי: קוד. אך קוה אל ה'
אבן משקל גדולה וקטנה מראה את הגדולה
ושוקל בקטנה: ומאזני. מאזנים העשויים לרמות בהם לשקול
בפחות לא טוב בעיני ה' וכפל הדבר
במ"ש: (כד) מִה־יְבִין דְּרָפּוֹ. יבין דרכו ר"ל לא ידע כלל
כמו ונתנו מה (שמות יו): (כה) מוֹקֵשׁ אָדָם. מכשול
מוקש עבירה משחית קדושת האדם ותקנתו לבקר
אחר נדרים ולזכות לה: לבקש על נפשו: (כו) מִזֹּדֶה. מלך
חכם דרכו לפזר את הרשעים לכל יהיו
בחבורה אחת להמתיק עצת רשע ומשיב להם גמול מדת
במדה כאופן המתגלגל ושב למקומו כן

משלי פרק כא

עג

עֲלֵיהֶם אֹפֶן: כז נֵר יְהוָה נִשְׁמַת אָדָם חַפֵּשׁ כָּל־חֲדָרֵי־בֵטָן:
כח חֶסֶד וְאֵמֶת יִצְרוּ־מִלֶּכֶךְ וְסֶעֱד בַּחֲסֵד כִּסְאוֹ: כט תִּפְאָרֶת
בַּחוּרִים כַּחַם וְהִדָּר זִקְנִים שִׁיבָה: * חֲבֵרוֹת פָּצַע תִּמְרִיק תִּמְרוֹק
בְּרַע וּמִפּוֹת חֲדָרֵי־בֵטָן:

כא * פִּלְגֵי־מִים לִב־מֶלֶךְ בִּיד־יְהוָה עַל־כָּל־אֲשֶׁר יַחְפֹּץ
יִטְנוּ: כב כָּל־דֶּרֶךְ־אִישׁ יִשָּׁר בְּעֵינָיו וְתֵכֶן לְבוֹת יְהוָה: * עֲשֵׂה
צִדְקָה וּמִשְׁפָּט נִבְחַר לַיהוָה מִזִּבְחַת: * רֹסֵם־עֵינַיִם וְרַחֲב־לֵב נֵר
רָשָׁעִים חֲטָאֵת: * מַחֲשָׁבוֹת חֲרוּץ אֶךְ־לְמוֹתֶר וְכָל־אֵץ אֶךְ־

רש"י

(שמות יד) כנגד והכבד את לבו (שם ה): (כז) נֵר
ה' נשמת אדם. הנשמה שבקרכו מעידה עליו
בדין: (כט) תִּפְאָרֶת בַּחוּרִים כַּחַם. כמו
שתפארת בחורים כחם כן הדרת זקנים
שיבה: חֲבֵרוֹת פָּצַע. תמרוק ברע. דרשו
רבותינו הממרק עצמו לדבר עבירה סוף בא

מצודות ציון

(א) תמרוק. ענין וכו' ונחירות כמו מרקו הרמזים
(ספ יו): (א) פִּלְגֵי מִים. אמת המים: (ב) וְתֵכֶן. מל'
מוך: (ד) נִיר. ענין מריסה כמו נירו לכס ניר (ספ י)
והוא מושאל על הממשנה כמו ששואל לה ל' מריסה
כמ"ש אל תמרוש על רעך רעה (נפיל ג): (ה) חֲרוּץ. זרז
וזר וישר: אֵץ. ענין מסיכות כמו ולא אץ ללוא (יוסע)

לידי פצעים וחבורות: ומכות חדרי בטן. (זה
הדריק): (ב) כָּל דֶּרֶךְ אִישׁ יִשָּׁר בְּעֵינָיו וְתֵכֶן.
ומונ': (ד) רֹסֵם עֵינַיִם. גסות הרוח: ורחב לב.
חפץ למלאות תאוות לבו הוא ניר של רשעים
חרישות ומחשבותם הוא חטאתם:
(ה) מַחֲשָׁבוֹת חֲרוּץ. אדם ישר המתהלך באמת
מצודות דוד
ישוב הגמול אל המעשה למען יסרו: (כז) נֵר ה'.
כמו שדרך האדם לחפש בחושך ע"י הנר כן
חופש ה' כל מחשבות חדרי בטן ע"י נשמת
האדם כי היא יודעת הכל ומעידה עליו בדין:
(כח) חֶסֶד וְאֵמֶת. אשר יעשה המלך הם ושומרים
אותו כי בזה מרובים אוהבים ושומרים נפשו:
ובכסד שצעה תמך כסא מלכותו לעמוד על
עמדת: (כט) תִּפְאָרֶת. כמו שכה הבחורים הוא להם לתפארת כן שיבת הזקנים היא להם להדר:
(א) חֲבֵרוֹת פָּצַע. החבורות ופצעים הם המזכירים באיש רע להעביר ממנו עכירות הענין כי באלה יקבל
הגמול ותלך הענין: וּמִכּוֹת. גם מכות בחדרי בטן יזכרו הענין: (א) פִּלְגֵי מִים. כמו פלגי מים המה ביד
האדם להטותם אל מקום הנרצה ע"י חפירות חריצים כן לב המלך ביד ה' להטותו אל כל אשר יחפץ:
(ב) יִשָּׁר בְּעֵינָיו. כי אינו רואה חובה לעצמו: וְתֵכֶן. ה' הוא בתוך לבו ויודע הוא אם ישר דרכו או
לא: (ג) עֲשֵׂה. עשית צדקה ומשפט נבחר בעיני ה' מהבאת זבח: (ד) רֹסֵם עֵינַיִם. דרך גסי הרוח
להרים עיניהם כלפי מעלה לא כענוים המשפילים עיניהם למטה לארץ: ורחב לב. ענין בקשות
וענוגים הרבה והתאוה להם: נֵר רָשָׁעִים. הדברים האלה הלא המה מחשבות הרשעים ויחשבו
לחטאת: (ה) לְמוֹתֶר. אין בהם דבר בטל אך להביא יתרון מה: וכל אֵץ. הממהר במעשיו אין בהם

משלי פרק כא

עד

לְמַחְסוֹר: פֶּעַל אוֹצְרוֹת בְּלִשׁוֹן שֶׁקֶר הִבֵּל נִדְף מִבְּקִשֵּׁי מוֹת: שְׂדֵר־רָשָׁעִים יִגֹּרֵם כִּי מֵאֲנוּ לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט: הַפֶּכֶךְ דֶּרֶךְ אִישׁ זֹר וְזָר יִשָּׁר פַּעֲלוֹ: טוֹב לִשְׁבֹּת עַל־פִּנְתֵּי גַּג מֵאֲשֶׁת מְדִינִים וּבֵית חֶבֶר: נֶפֶשׁ רָשָׁע אוֹתֶה־רַע לֹא־יִחָן בְּעֵינָיו רַעְיוֹ: בַּעֲנֹשׁ־לֶךְ יַחֲכֹם־פִּתִּי וּבִהְשִׁפִּיל לַחֲכָם יִקְחֶה־רַעַת: מִשְׁפִּיל צָדִיק לְבֵית רָשָׁע מִסִּלָּף רָשָׁעִים לִרְעִי: אֵטֵם אָזְנוֹ

רש"י

ובמשפט חרוץ: אך צמות. להצלחה ולריוח באות: וכאן. דוחק את השעה: (ו) פועל אוצרות. להרבות הון: בלשון שקר: הכבד נדף וגו'. מוקשי (ס"א מבקשו) מות הם לו: (ז) יגור יגור אותם: (ח) הפכך דרך איש זור. איש והוא זר סר מן המצוה דרכו הפכך: (ט) ובית חב. שנכנס לבית חבירו לדבר עם אשתו, ומדרש אגדה ניבא שסוף השכינה

מצודות ציון

(י) נדף. ענין דמיסה ומוכה כמו מדפנו רוח (תהלים 6): (ז) יגור. מלי' מגור ופסד וכן מגורם רשע (עליל 1): (ט) פנת. חב. מקומו בירו ויבקשו עוד את המות כי חסר סהים (סופר 1): (ו) יוחן. מלשון מן: (יב) משכיל. ענין הללטה כי המללית נמנעו נהלה להכריות עשושה נהשל: מפקח מעקס כמו ויסלף דברי בוגד (לקמן סז): (יג) אוטם. סומם:

מצודות דוד
דבר ריוח אך להביא עוד חסרון מה: (ו) פועל. המאסף אוצרות ע"י לשון שקר המה הבל נדף כי לא יתקיימו בירו ויבקשו עוד את המות כי חסר סיבה למות על ידם: (ז) שוד. הגזל עצמו יביא עליהם פחד כי מאנו לעשות משפט להשיב הגזל לבעליו: (ח) הפכך. המתהפך במעשיו פעם כך ופעם בהפך הנה פעם דרך איש לו ופעם הוא זר מן הדרך אבל האיש הוך פעלו ישר בכל עת

מבלי השתנות: (ט) על פנת גג. מבלי מחסה מזרם וממטר ויחיד מבלי חבורות אנשים: מאשת. מלשבת עם אשת מדינים אף בבית חבורת אנשים: (י) אותה רע. אין מעשה הרשע על כי יטעה לחשוב שמעשיו טובים אבל יודע הוא ברעתם ונפש חשקה לה ולזה לא יוחן בעניו רעהו רשע כמוהו כ"א חשבה לטובה א"כ מהראוי לאהוב לרעהו כמשפט אנשי הצדק: (יא) בענש. בעת בוא עונש על הלץ אם לא יועיל לעצמו מועיל הוא לפתי המשולל הבנה כי יתחכם על כי יפחד לנפשו: ובהשכיל. אבל לחכם אף בלמוד דברי השכל הוא עצמו יקבל תועלת ויקח דעת נוסף על מה שבידו: (יב) משכיל צדיק. כאשר הצדיק עומד בבית רשע הצדיק הזה מצליח ביתו של הרשע כי נתברך בגללו והיא סיבה לסלק את הרשעים לעשות רע כי יחשוב בעבורו נתברך ביתו ומעשיו טובים בעיני ה': (יג) אוטם. הסתם אזנו משמוע צעקת דל אשר יצעק מפני נוגשיו וגמולו שגם הוא יקרא בעת צרתו לעזרה ואין מי ישיב לו:

משלי פרק כא

עד

מִזְעָקֶת־דָּל גַּם־הוּא יִקְרָא וְלֹא יַעֲנֶה: מִתֵּן בִּסְתֵר יִכְפֹּה־אָף וְשֹׁחַד בַּחֵק חֲמָה עֲזָה: שְׂמִיחָה לַצָּדִיק עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וּמִחֲתָה לַפֹּעֲלֵי אוֹן: אָדָם תּוֹעֵה מִדֶּרֶךְ הַשֶּׁבֶל בִּקְהָל רַפָּאִים יִנּוּחַ: אִישׁ מַחְסוֹר אֱהָב שְׂמִיחָה אֱהָב יִין־וְשֵׁמֶן לֹא יַעֲשֶׂי: כָּפֹר לַצָּדִיק רָשָׁע וְתַחַת יִשְׂרָיִם בּוֹגֵד: טוֹב שִׁבְתָּ בֶּאֱרֶץ־מְדַבֵּר מֵאֲשֶׁת מְדוֹנִים מְדִינִים וְכַעַס: אוֹצֵר נַחֲמֹד וְשֵׁמֶן בְּנוֹה חָכָם וְכִסִּיל אָדָם יִבְלַעְנוּ: כֹּה רֹדֵף צַדִּיקָה וְחֹסֵד יִמְצָא חַיִּים צַדִּיקָה וְכִבּוֹד: עֵיר גְּבָרִים עֲלֶה חָכָם וְיֹדֵד עַז מִבְּטָחָה:

רש"י

(יד) מתן בסתר. צדקה: ושוחד בחק. אף זו צדקה יכפה אף, יכפה. חמה עזה: (טו) שמחה לצדיק עשות משפט. שמחה להקב"ה לעשות דין בצדיקים כדי לזכותם לחיי העה"ב ושמחה לצדיק שהקב"ה מביא יסורין עליהם כדי שיזכו לעה"ב כך נדרש במדרש תהלים: ומחתה. היא פלועלי און. לפי שאין נותנין לב לשוב ואין היסורין מועילין להן ומצטערין

מצודות ציון

(יד) יכפה. ענין כפוי ונכדל כפה עליהם הר כניגית (ספר ספר): (טו) ומחתה. ענין שטר: (טז) רפאים. הס הממים שטרפו ונמלטו: (כ) בנזה. נמזול: יבלענו. מלשון נלעש: (כב) יודד. מלשון יירדה והשפלה:

מצודות דוד
(יד) מתן. הנותן מתן בסתר למי שחרה אפו בו הנה המתן הזה יכסה את האף ולא יהיה נראה עוד: ושוחד בחק. הנותן שוחד בחק ר"ל בהסתר אז יכפה בזה חמה עזה וחזקה וכפל הדבר במ"ש: (טו) שמחה. הצדיק ישמח בעת יעשה משפט ועשיית המחטה היא שמחה לפועלי און: (טז) מדרך השכפ. מדרך התורה: בקה"ל ר"ל אחר המיתה כשיהיה בקהל המתים אז ינוח ולא יתעה עוד אבל כל ימי חייו הוא מוסיף והולך לתעות בכל יום יותר: (יז) איש מחסור וגו'. האוהב שמחת מאכל ומשתה יהיה איש מחסור ר"ל חסר מכל טובה: אוהב יין וכו'. כפל הדבר במ"ש: (יח) כופר. אם נגזר מיתה על הצדיק ובטלה הגזירה אין מרת הדין מתפיים עד כי יותן רשע לפדיון נפשו: ותחת וגו'. כפל הדבר במ"ש: (יט) בארץ מדבר. במקום שאין אנשים: מאשת. מלשבת במקום מיושב עם אשת מדינים והתמדת כעס: (כ) אוצר וגו'. דרך החכם לאצור באוצרו דברים נחמדים ושמן טוב להתקיים לעת הצורך אבל הכסיל שכבני אדם בעורו בכפו עד לא הניחו מידו יבלענו ולא יחוש אם לא ימצא לעת הצורך: (כא) רודף. הרודף לעשות צדקה וחסד עם הבריות ימצא גם הוא מה' חיים וצדקה וכבוד: (כב) עיר גבורים. בא לשבח החכמה לעמוד הבא

והגחלים שנגע טבול יום במקצתו, שפסל את פלם:

ב. העיד רבי יהודה בן בבא ורבי יהודה הפהן על קטנה בת ישראל שנשאת לפהן שהיא אוכלת בתרומה פנין שנגנסה לחפה אף על פי שלא נבעלה. העיד רבי יוסי הפהן ורבי זכריה בן הקצב על תינוקת שהרהנה באשקלון ורחקה בנה משפחתה ועדיה מעידים אותה שלא נסתרה ושללא נטמאה. אמרו להם חכמים, אם מאמינים אתם

שהרהנה, האמינו שלא נסתרה ושללא נטמאה. ואם אין אתם מאמינים שלא נסתרה ושללא נטמאה, אל תאמינו שהרהנה:

ג. העיד רבי יהושע ורבי יהודה בן בתירא על אלמנת עסה שהיא כשרה לכהנה, שהעסה כשרה לטמא ולטהר, לרחק ולקרב. אמר רבן (שמעון בן) גמליאל, קבלנו עדותכם, אבל מה נעשה שגזר רבי יוחנן בן זכאי שלא להושיב בתי דינין על כך. הפהנים שומעים לכם

רבינו עובדיה מברטנורה

ומת בעלה, היא קרויה אלמנת עיסה, שכמו שהעיסה נלושה ומעורבת, כך זאת האשה מעורבת מספיקות. ספק אם בעלה הוא אותו ספק חלל, ואפילו אם הוא אותו ספק חלל שמה אינו חלל לפי האמת. ור' יהושע מכשיר אותה לכהונה, שיש כאן ספק ספיקא ולקולא. ורבן גמליאל סבר אע"ג דבעלמא ספק ספיקא לקולא, הכא שאני, דמעלה עשו ביוחסין: שהעיסה כשרה לטמא ולטהר. כלומר שהמשפחה שנתערב בה ספק חלל הרי היא בחזקת כשרות כשאר המשפחות המיוחסות, וכמו ששאר המשפחות אומרות זו טמאה ומתרחקים ממנה וזו טהורה ומקרבים אותה, כך משפחה זו שנטמעה בה ספק חלל, אין יכולים לומר הואיל ונטמא בה ספק אין צריכים יותר לבדוק כשנושאים נשים איוז נטמאה ואיוז טהורה, כדי לרחק הטמאה ולקרב הטהורה: קבלנו עדותכם. נאמינים אתם בעינינו ומאמינים אנו שכן שמעתם: שלא להושיב ב"ד על כך. להתיר אלמנת עיסה לכתחלה: הכהנים שומעים

הן גוף אחד: והגחלים. אותן שכהן גדול חותה במחתה ביום הכיפורים. אם נגע טבול יום במקצתו, נפסלו כולן. ומעלה עשו בהן. שאין הגחלים בני קבולי טומאה:

ב. קטנה בת ישראל. והיא יתומה, כדפרישנא בשליה פרקין דלעיל. והוסיף כאן כשנכנסה לחופה אע"פ שלא נבעלה. דמעדות דלעיל לא שמענו שאוכלת בתרומה אלא כשנבעלה: שהורהנה. שנתמשכנה בירי נכרים: ועדיה. אותן שהעידו שהורהנה: האמינו שלא נסתרה ושללא נטמאה. ודוקא לזאת שעדיה מעידים עליה שלא נטמאה, הוא דאמרי רבנן האמינו לה, ושללא כדין ריחקה בני משפחתה. אבל אם אין לה עדים, כל אשה שנחבשה על ידי ממון בזמן שיד הנכרים תקיפה, אסורה לבעלה כהן, לא שגא הורהנה מדעתה ולא שגא נחבשה:

ג. אלמנת עיסה. משפחה אחת שנתערב בה ספק חלל, כל אחד מבני משפחה ספק אם הוא אותו ספק שנתערב בהן אם לאו. ואשה שנישאת לאחד מבני אותה משפחה

לרחק, אבל לא לקרב:

ד. העיד רבי יוסי בן יועזר איש צרדה על איל קמצא, דכן. ועל משקה בית מטבחיא, (דאינון) דכין. ודיקרב במיתא, מסתאב. וקרו לה יוסי שריא:

ה. העיד רבי עקיבא משום נחמיה איש בית דלי, שמשאיים את האשה על פי עד אחד. העיד רבי

יהושע על עצמות שנמצאו בדיר העצים, אמרו חכמים, מלקט עצם עצם והכל טהור:

ו. אמר רבי אליעזר, שמעתי, כשהיו בונים ביהכל עושים קלעים להיכל וקלעים לעזרות. אלא שביהכל בונים מבחוץ, ובעזרה בונים מבפנים. אמר רבי יהושע, שמעתי, שמקריבין אף על

רבינו עובדיה מברטנורה

מכל מקום קודם שבא יוסי בן יועזר היו אומרים הלכה ואין מורין כן, ובא הוא והעיד שמורין כן לכתחלה לטהר כל ספק טומאה ברה"ר: וקרו ליה יוסי שריא. לפי שהחיר שלשה דברים שהיו נוהגין בהן איסור. שכל ב"ד שמתיר שלשה דברים שאין ההיתר שלהן פשוט, קרו ליה בי דינא שריא: שמשאין האשה על פי עד אחד. אשה שהלך בעלה למדינת הים ובא עד אחד ואמר שמת, משיאים את אשתו על פיו: בדיר העצים. לשכה ששם היו אוצרים כל עצי המערכה. והיא היתה במקצוע מזרחית צפונית של עזרת נשים. ומצאו שם עצמות של מתים. ואמרו חכמים, מלקט עצם עצם והכל טהור, ולא חיישין שמה נטמאו בהם אדם וכלים, משום דעזרת נשים דין רה"ר יש לה והיו ספק טומאה ברה"ר דספקו טהור. ובמסכת זבחים פרק בתרא נ"ח ק"ג מייתי גמרא שרצו לגזור טומאה על כל ירושלים בשביל אותן עצמות שנמצאו בדיר העצים, אלא שאמר להם ר"י לא בושא וכלימה היא לנו שנגזור טומאה על עיר אבותינו:

ז. שמעתי שמקריבים אף על פי שאין בית. לפי שקדושה שקידש שלמה את הבית, קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא. וכן לעמוד הבא

ד. יכל הקרובים שהכהן מטמא להם, שהם: אביו, ואמו, וכונו, ובתו, ואחיו, ואחותו מאביו התולה, ואשתו, מתאבלים עליהם. ויעוד הוסיפו עליהם: אחיו מאמו, ואחותו מאמו, נשואה, ואחותו נשואה מאביו, שמתאבלים עליהם אף על פי שאין להן מטמא להם. ויכשם שהוא מתאבל על אשתו, כך היא מתאבלת עליו. ודוקא אשתו כשרה ונשואה, אבל פסולה או ארוסה, לא. אבל כנו, ובתו, ואחיו, ואחותו, אפלו הם פסולים, מתאבל עליהם, חוץ מבנו, ובתו ואחיו ואחותו משפחה וכותית, שאינו מתאבל עליהם.

ה. יהג שנתגזר הוא ובניו, או עבד שנשתחרר הוא ואמו, אין מתאבלין זה על זה. והוא הדין גר שנתגזר עם אמו, אין מתאבל עליהם (ספרת הרב מהרדכי הל' שמלות ממעשה שבא לפני ר"ל למאי דק"ל אבילות רשון ודקנו).

ו. יכל מי שמתאבל עליו, מתאבל עמו אם מת לו מת. ודוקא בעודו בפניו, אבל שלא בפניו אין צריך לנהג אבילות; חוץ מאשתו, שאף על פי שמתאבל עליה אינו מתאבל עמה

ל אלא על אביה או על אמה משום כבוד חמיו וחמותו, אבל על אחיה ואחותה או בנה ובתה מאיש אחר, אינו מתאבל עמה. ומכל מקום אינו יכול לכפה להתקטט, אבל יכולה למזג לו הפוס ולהציע לו המטה ולרחץ פניו וידיו ורגליו. וכן היא אינה מתאבלת עמו, אלא כשמתו חמיה או חמותה, אבל שאר קרוביו שמתו, אינה מתאבלת עמו. הגה: ויש אומרים דהאידינא נוהגין להקל באבילות זה של המתאבלים עמו, דאין זה אלא משום כבוד המתאבלים, ועכשו נהגו כלם למחל. וכן נוהגין האידנא שלא להתאבל כלל עם המתאבלים (טור בשם הרא"ש והוא בפ"א מ"ט דמבין בת"ה והגמ"י פרק א), וכל המחמיר בזה אינו אלא מן המתמיהים (הנחות מיומני פ"ב). ומכל מקום נהגו שכל קרובי המת, הפסולין לו לעדות, מראין קצת אבילות בעצמן כל שבוע הראשונה, והיגו עד אחר שבת הראשון, שאינן רוחצים ואין משנים קצת בגדיהם כמו בשאר שבת (גדולי אסטרייך נהגו כן). ויש מקומות שנהגו עוד להתמיר בענינים אחרים, והעקר כמו שכתבתי. וכל זה בשמועה קרובה, או שהיה אצל המיתה; אבל בשמועה רחוקה, אין לאבילות זה מקום כלל (תקצא הכל באר בת"ה סימן רנ"א). מי שרוצה להתמיר על עצמו להתאבל על מי שאינו צריך,

או ללבש שהרים על קרובו, אין מוחין בידו (הרא"ש קלל כ"ו דין ט').
ז. אין מתאבלים עם הקרובים שמתאבלים עליהם, אלא כשמתאבלים על הקרבה דשאר, כגון בנו ואחיו שמתאבל על בן ובת שלהם; אבל על קרבה דקדושין שלהם, כגון שמתה אשת בנו או אשת אחיו או בעל בתו או בעל אחותו, אינו מתאבל עליהם.

ח. "תינוק, כל שלשים יום" שלשים בפלל, אין מתאבלים עליו, אפלו גמרו שערו וצפרניו; ומשם ואילך מתאבל עליו, אלא אם כן נודע שהוא בן ח'. ואי קים ליה ביה שפלו לו חדשיו, יגזון שבעל ופרש ונולד חי לט' חדשים גמורים, אפלו מת ביום שנולד, מתאבלים עליו. ספק בן ט' לראשון (וא) בן ז' לאחריו, שניהם מתאבלים עליו (מרדכי הלכות אבילות והנחות מיומני פרק א' ובית יוסף בשם התוספות).

ט. יש מי שאומר דתאומים שמת א' מהם תוך שלשים יום, והשני חי ומת אחר ל' יום, אין מתאבלין עליו.
י. על רבו שלמדו חכמה נוהג דיני

אנינות, אלא שמכרף יומזמן ומתאבל עליו בחליצת סנדל וכל דיני אבילות, יום אחר. (וכתב הבית יוסף בשם רבי שמחה שצריך לשנות מקומו בב"ה, מיהו במקצת היום סג"י).

יא. נשיא, אף על פי שהכל מטמאין לו, אין מתאבלים עליו. הגה: יש אומרים דאין מתאבלין על בן הראשון או בן הבכור שמת לאדם (כל בו וריב"ש ובית יוסף הביאו מי שנהגו כן, והם כתבו שהוא טעות); והמנהג הוא מנהג טעות, אלא חייבים להתאבל עליהם. ומכל מקום נשתרעב המנהג בעירנו שאין אב ואם הולכים אחר בניהם הראשון לבית הקברות. יש אומרים בשעת הדבר אין מתאבלים, משום ביצותותא (תשובת מהר"ל סימן ג'), ושמיטת קצת נהגו בן.

סימן שעה אימתי מתחיל האבילות, ודמי שפניו מקבר לקבר, וכו' י"א סעיפים

א. מאימתי חל האבילות, משנקבר ונגמר סתימת הקבר בבעפר, מיד מתחיל האבילות ומעטף ראשו, אבל אינו חולץ מנעליו עד שיעצב לביתו (דפ"ק). ועכשו נוהגים לחלץ מנעל אחר סתימת הגולל מיד, כדאיטא בסיומן שעה"ו. הגה: ועל סימן שפ"ב. היה

באר הגולה

לובשים רק כתנות לבן והואש עוד צעיר לבן וכן המנהג שלא לילך לבית המרחץ ולא לחוץ הראש. מצאתי: ש גס זה שם בשם הרמב"ם שם בפ"ב וכ"כ ההגהות בשם רש"י: ע מברייא דרשב"ג שבת דף קל"ה ע"ב: פ כרב אשי בכורות דף מ"ט ע"א: צ כדעת הרמב"ם בפ"א מהלכות אבל וטעמו מכאור בדברי ה"ה בפ"א מהלכות ייבום: ק שבת דף קל"ז ע"א דנדה דף מ"ד ע"ב: ר הגהות מיימוני בשם רש"י: ש הגה"א בסוף מ"ק בשם א"ת: ת מסוגית הירושלמי פ"ג דברכות: א בית יוסף ועיקר לעיל סי' רמ"ב וסימן ש"ם: ב ממרא דר' יוחנן מ"ק דף כ"ה ע"ב: ג כ"כ הרמב"ן ושכ"כ הראב"ד: ד מברייא מ"ק דף כ"ז ע"א: ה טור בשם הגאונים אביו הראש דל וכ"כ מדברי הרמב"ם בפ"א: ו הרא"ש שם: לעמוד הבא

קבא. באר הנוצה

הלכות לזכר סימן תרמט

כוכבים וכיוצא בהם מבחי שמשיהם, ¹² מתר לטל משם לולב או שאר מינים ¹³ למצה (ואפלו האילן נטוע לפני עבודת כוכבים, ¹⁴ כל זמן שאין ¹⁵ עובדין האילן) (רבו ירוחם נביח ח חלק א): **ה.** ¹⁶ כל אלו שאמרנו ¹⁷ שהם פסולין ¹⁸ מפני מומין שפארנו או ¹⁹ מפני גזל וגנבה, ביום טוב הראשון בלבד, אבל בשאר ימים ²⁰ הכל כשר: הגה ²¹ ויש פוסלין בגזול כל שבעה ימים, והכי נהוג, אבל שאל יוצא בו (טור והגריד בשם פוסקים). ומתר ²² לטל לולב של חברו בלא דעת

שערי תשובה

¹ מחר. עין באר היטב. ועין בפנים מאירות סימן קעג שכתב, בין דלאחר מרבך יש לו טעם וריח כאחריו ממש בלי שום שער, הסופר על ראשונים (שהביא הרמ"א בתשובה סימן קז שכתב, ולא אוציא לעו על הראשונים שנהגו לברך על אחריו כזה במקום הדחק) ומכרז עליו יצא בדיעבד, דלא כלבוש שכתב שהם פסולים מאוריותא. ועין בשו"ת סימן קלה ובשו"ת שבות יעקב חלק א סימן לו, ובספרי שו"ת בית אפרים סימן נו הארכיט בענין זה והבאנו שם דברי מהר"ם אלשיך בתשובה ושאר פוסקים וחסידות המדברים בענין זה ונשאנו ונחמנו בדבריהם באר ובדרכם בענין ה' ויבאר והעלינו דאומן האחרונים שכתבנו שמה מאי קורפ"י ונתן מהדרים ביומא אין לחש להם ממש מרבך לפי מה שהודיע לפני שאין האילנות שם מרבכים ממש, דהיינו, שהאילן של לימור"ן או מרא"ץ ובתוכו הרוב יחור מאילן אחריו, רק כל אילן האחרון אחר הוא, רק החשש הוא שמא גדול האילנות עתה מחזורים שלקחו ממרבכים זה כפרי, ובה לא שר טעם הלבוש שנקבע בו עברה לפי שאין עברה נבטית זו שמן הדין מתר לקח יחור מן המרבך לטעם במקום אחר. גם הירמומי נ"י על שאר הטעמים שיש להחמיר במרבך דלא שכי בגדול דידן, וסיומא דפסקא הוא שבעלי גנות ופרדסים מגדלים אחרונים למכר בו ומכל שכן באחרונים שכתבנו האילנות מהם בלי שום גדול פרי אחר, אף שיש לומר שאפשר שנקלחו היחורים שנעשו האילנות מהם

באר הנוצה

לדלצך עצמן נטעוהו, מה שאין כן הם לא מירי רק לענין עצם הדין אם הוא בכלל נוי עצום, ונפקא מנה דאסור לישראל לקצץ בעצמו:

² למצה. עין בשנה ברורה מה שכתבנו בשם הספר חסידים דמכל מקום אם יש אחרים יקח האחרים. והנה בפרי מגדים כתב דמכל מקום יש לומר, גנות עובדי עכו"ם שבתין מתר לטל אחריו אף שמתיר להם, עד כאן לשונו. ודבריו יהיו שכיחים רק למרוץ הראשון שכתבנו למעלה בהמחבר מירי אף בעומדים בחצר של העבודה וזה נרק דלא נדבחו של העבודת גלולים, ולזה כתב הפרי מגדים דבהצטרף לזה מה שעומדים בחצר לחצר לא מירי הספר חסידים, אבל לדעת הרמ"א שם מירי דינא דידן אף היכא דנדבו הגנה לשם עבודת גלולים. ואפלו הכי מתר משום דמירי דעומדים חצר לחצר, ואפלו הכי הובא בגמ' אברהם בשם ספר חסידים שטוב יותר לקח אחרים. היצא לידני, היכא דלא נדבו הגנה לשם עובדי גלולים וגם עומדים בחצר לחצר העכו"ם אין להקפיד על זה:

³ מפני גזל וגנבה וכו'. עין בשנה ברורה מה שכתבנו, וקשה דבסעיף א קאמר וכו', ומכרז אברהם וכו'. ובמטה יהודה כתב, וליתא לעניות דעתי דהא בסעיף א הזכיר לשון פסול ומשמעות פסול הוא אפלו דיעבד, ויותר נראה לי דהך גזול וגנבה באשגרת לשנא נקט הבית יוסף ויכר נקבה, ותפס לשון הרמב"ם ו"ל בעצרתו, ועקרו הוא משום החלוק דמחלק בין פסולי המומין

להם ⁴ שהם פסולים משום שאינו הדר ויש משום שיהם בכלל חסר, ודעת הרמב"ם בכלם להכשיר מיום ראשון ואילן, ודעת שארי פוסקים יבאר לקמה. ומה שכתב מפני גזל וגנבה ביום טוב הראשון וכו', טעמו, בין דיום טוב שני הוא דרנן, מתר הגזול אף על גב דהוי מצוה הבאה בעבירה. וקשה, דבסעיף א קאמר דלא נפסל גנוב וגזול אלא לגנוב ולגזול עצמו, ומובח שם דאפלו ביום טוב שני, ותנן המגן אברהם, דהתם רק לענין לכתחילה, והכא מירי לענין עצם הדין, דבדיעבד יוצא ביום טוב שני אף בגזול, אבל יום טוב ראשון כללי עלמא לא, דבעינן לכס. ועין בבאר הלכה: ⁵ הכל כשר. ומכל מקום לענין ברכה בגנוב וגזול, ⁶ גם לדעת הרמב"ם אין לברך. דבצע ברח נאז ד': ⁷ ויש פוסלין וכו'. טעמם, דהוה לה מצוה הבאה בעבירה ואינו יוצא בו:

שערי תשובה

המובא בדרכי משה, עין שם. אכן מה שחדש הש"י דזה מקר שני הוא דבר חדש שאין מובא בפוסקים אחרים: ¹ ה' כו'. תגריא: ² כה. נהר שלום ופר מגדים. ולפי זה לדעת חסידים אומרים שהמובא בהג"ה אינו יוצא בו מעצם הדין משום דהוי לה מצוה הבאה בעבירה, דסבירא להו קריב יוחנן וכן מוכח בדרכי משה הארץ ובבאר הגרי"א, ועל כן אפלו בדיעבד אף נטל לולב הגזול מחב"ב לטל אחר שאינו גזול וגם לברך עליו, אבל לדעת הראשונה, כשנטל אחר אסור לו לברך דבכר יצא מדמא פסעם ראשון. ולדינא צריך עיון, וספק ברכות למקל (פר מגדים):

באר היטב

¹ מחר. ומכל מקום אם יש אחרים אף על פי שאינם ימים כזה יקח אחרים, ספר חסידים סימן תלח לענין עברה, עין שם. ואחריו המרבך מלימוז"י ואחריו, פסול. ויש שלשה סימנים, האחד, המרבך חלק ולאחריו בליטות קטנות בכל גופה ובה לזה. השני, המרבך העקץ בולט ועקץ האחריו שוקע. השלישי הוא, כי תוך המרבך דהיינו המורח רחב והמהל שלו רב והקלפה התיכונה קצרה, ובאחריו הוא להפך, כי הקלפה רחבה והתוך קצר והוא כמעט ישר. וסימנים אלו במקרים, תשובה רמ"א סימן ככו. ובעלת שבת כתב עוד סימן, שהאחריו הנרעין קוף לארך האחריו ובמרבך הנרעין משכב לרחב האחריו, עין שם. ועין תשובת הב"ח סימן קלה דמסקא אם יבדל עליו מיום שני ואילן. ועין בתשובת שער אפרים חלק ארח חיים: ² מ. עובדין. נראה לי דאף אם עובדין לאילן אין פסול אלא באומן פרות שישנן באותו שעה שעובדין אותו, אבל מה שגדל אחר כך לא נאסר. ט"ז, עין שם: ³ ט. וא"ל. אבל אסור לקח מבידו לבית הכנסת או איפקא, עין סימן יד סעיף ד, מגן אברהם:

שהאחרונים הבאים בזמנו מאי קורפ"י או מקום אחר הדידו לנו שהוא מקומות שהתברר ידוע שאין בהם תרבות מין פרי אחר עתה רק גוף האילן הוא אילן אחריו

משנה ברורה

כו. מתר לטל משם וכו'. הנה לפי המבאר ביומא דעה סימן קמג סעיף ג ובש"ך וצטרת וזנים שם, אין מתר לטל מהם כי אם כשהוא ¹ כהנאם ולא בשכר, אפלו אם המעות נוסלין הכהנים לעצמן ולא לעבודת כוכבים, ואפשר דשם מירי שמתחלה נדבו הגנה לשם עבודה וזה והפרות יהיו שכיחים למשמשיה, להכי אסור להנות למשמשיה, והכא מירי שהגנה לא נדבו מעולם לשם עבודת גלולים. ולדעת רמ"א שם בהג"ה, ככל גוני יש להקל אם הגנה אינה עומדת בחצר העבודה וזה והמעות מגיע רק להכהנים ולא לצרכי עבודת גלולים, עין שם: ² למצה. מכל מקום אם יש אחרים, אף על פי שאין יפין כזו יקח אחרים (ספר חסידים). ועין בבאר הלכה: ³ כה. כל זמן שאין עובדין האילן. אבל משהתחילו לעבוד, אותן הלולבין והפרות ⁴ שנמצאו אז על האילן אסורין ⁵ לכתחלה לנבזה, דמאס, והגדולין שיצאו אחר כך אסורין אף להדיוט, כמבאר ביומא דעה סימן קמה סעיף א. ⁶ ויש אומרים שאם קצץ העכו"ם אחר כך ונתן לישראל שרי ⁷ מטעם בטול, ואף לגבוה שרי, ולא מקרי מאיס, משום שישתפה שני גדול, דבשעת עבודה לא היה האחריו ולולבין וגדולו אחרי כן:

⁸ כה. כל אלו וכו'. הוא לשון הרמב"ם, וסתם המחבר לדינא כמותו, ודעת הרמ"א כזה יבאר לקמה: ⁹ שהם פסולים משום מומין וכו'. דע, דיש בהן ¹⁰ שהם פסולים משום שאינו הדר ויש משום שיהם בכלל חסר, ודעת הרמב"ם בכלם להכשיר מיום ראשון ואילן, ודעת שארי פוסקים יבאר לקמה. ומה שכתב מפני גזל וגנבה ביום טוב הראשון וכו', טעמו, בין דיום טוב שני הוא דרנן, מתר הגזול אף על גב דהוי מצוה הבאה בעבירה. וקשה, דבסעיף א קאמר דלא נפסל גנוב וגזול אלא לגנוב ולגזול עצמו, ומובח שם דאפלו ביום טוב שני, ותנן המגן אברהם, דהתם רק לענין לכתחילה, והכא מירי לענין עצם הדין, דבדיעבד יוצא ביום טוב שני אף בגזול, אבל יום טוב ראשון כללי עלמא לא, דבעינן לכס. ועין בבאר הלכה: ¹¹ הכל כשר. ומכל מקום לענין ברכה בגנוב וגזול, ¹² גם לדעת הרמב"ם אין לברך. דבצע ברח נאז ד': ¹³ ויש פוסלין וכו'. טעמם, דהוה לה מצוה הבאה בעבירה ואינו יוצא בו:

אֲדָהֲכִי הִנֵּה נָהִיר צִפְרָא, נִפְקוּ מִן מַעְרָמָא, וּבִהְהוּא לִילֵיאָ לֹא דְמִיכוּ. אֲזִלוּ בְּאֶרְחָא, כַּד נִפְקוּ מֵאִינוּן טוּרִין, יִתְבוּ וְצִלוּ עֲלוֹתָא. מִטוּ לַחַד כְּפֹר, וְיִתְבוּ תַּמָּן כֹּל הַהוּא יוֹמָא, בְּהַהוּא לִילֵיאָ נָמוּ, עַד דְּהִהוּ פִּלְגוּת לִילֵיאָ, קָמוּ לֹא תַעֲשָׂקָא בְּאוּרִייתָא.

פֶּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר וַיִּבְרַכֶּם בְּיוֹם הַהוּא לֵאמֹר כִּד יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל וְגו'. וַיִּבְרַכֶּם בְּיוֹם הַהוּא, מֵאִי בְּיוֹם הַהוּא, דְּהָא סָגִי דְקָאֻמַּר וַיִּבְרַכֶּם. וְתוּ, כֹּל לֵאמֹר כְּתִיב חֶסֶד, וְהִכָּא לֵאמֹר בּוֹי"ו כְּתִיב, (בְּכָל כְּתִיב לֵאמֹר, בְּלֹא וְאִי, וְהִכָּא כְּתִיב לֵאמֹר) מֵאִי שָׁנָא.

אֲלֹא רְזָא אִיהוּ, וַיִּבְרַכֶּם בְּיוֹם הַהוּא, מֵאִי בְּיוֹם הַהוּא, רְזָא דְדִרְגָּא דְאֶתְמַנָּא עַל בְּרַכָּאן לְעֵילָא. יוֹם הַהוּא, יוֹם מִהְהוּא אֲתֵר עֲלָא,

דְּאִקְרִי הוּא. וְהָאִי יוֹם הַהוּא, דְּלִית פִּירוּדָא בֵּין יוֹם וּבֵין הוּא, וּבְכָל אֲתֵר הַיּוֹם הַהוּא, דָּא (וְהָא) תְּרִין דְּרָגִין (עֲלִיאִין), דְּרָגָא עֲלָא וְתַמָּא דְּאִינוּן בְּחֻדָּא.

וּבִגִּין כִּד, כַּד בְּעָא יַעֲקֹב לְבְרַכָּא לְבִנְיָ דְּיוֹסֵף, בְּרִיךְ לֹון בִּיחֻדָּא דְּלַעֲיָלָא וְתַמָּא כְּלָהוּ כְּחֻדָּא, (ס"א לֵאמֹר בּוֹאִי דְאֶתְקַלֵּל וְאִי בִּינְיָהוּ, עַל דָּא יִתְדוּ לֹון בִּיחֻדָּא דְּלַעֲיָלָא כְּלָהוּ כְּחֻדָּא) בִּגִּין דִּיתְקִיִּים בְּרַבְתְּהוֹן, וְלִבְתֵּר כְּלִיל כְּלָא כְּחֻדָּא. וְאָמַר, כִּד יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל (לֵאמֹר), מֵאִי כִד. וְדָאִי דָא רְזָא דִּיחֻדָּא, בְּקֻדְמִיתָא מִתַּמָּא לְעֵילָא (ס"א יוֹם הַהוּא מִתַּמָּא לְעֵילָא), וְלִבְתֵּר נְחִית לְאֻמְצַעִיתָא וְלִתַּמָּא. לֵאמֹר בּוֹאִי"ו הָא אֻמְצַעִיתָא. וְלִבְתֵּר נְחִית לִתַּמָּא כִד. וְהָא הוּא יָאוּת בְּדָקָא חֲזִי, מִתַּמָּא לְעֵילָא וּמִעֵילָא לִתַּמָּא.

תרגום לשון הוזהר

אותם עבדי ה' כשֶׁמְבָרְכִים אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, כְּפִי שְׁאִמְרֵנוּ, וּמִשּׁוּם כִּד שְׁהִי בְּהַתְגַּלּוּת, כְּתוּב הִלְלוּ עַבְדֵי ה' הִלְלוּ אֶת שֵׁם ה'.

בִּינְיָתִים הָאִיר הַבֶּקֶר וַיֵּצֵאוּ מִמַּעְרָה, וּבִאוּתוֹ הִלְלָה לֹא יִשְׁנוּ. הִלְכוּ בְּדֶרֶךְ. כְּשִׁיצֵאוּ מֵאוֹתָם הַהִרִים, יָשְׁבוּ וְתַפְלִילוּ תַפְלָה. הִגִּיעוּ לְכַפֵּר אַחֵר וַיִּשְׁבוּ שָׁם כֹּל אוֹתוֹ הַיּוֹם. בָּאוּתוֹ הִלְלָה יִשְׁנוּ עַד שְׁהִי חֲצוֹת הַלֵּילָה, וְקָמוּ לְהַתְעַסֵּק בְּתוֹרָה.

פֶּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, וַיִּבְרַכֶּם בְּיוֹם הַהוּא לֵאמֹר כִּד יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל וְגו'. וַיִּבְרַכֶּם בְּיוֹם הַהוּא, מִה זֶה בְּיוֹם הַהוּא? שְׁתֵּי מַסְפִּיק שְׁאָמַר וַיִּבְרַכֶּם. וְעוֹד, כֹּל לֵאמֹר כְּתוּב חֶסֶד, וְכָאן לֵאמֹר בּוֹאֵת וַיִּבְרַכֶּם, (שְׁכָלְךָ כְּתוּב לֵאמֹר בְּלִי אֵת ו', וְכָאן כְּתוּב לֵאמֹר) לָמָּה הַשְׁנִי?

אֲלֹא סוּד הוּא, וַיִּבְרַכֶּם בְּיוֹם הַהוּא. מִה זֶה בְּיוֹם

כִּד יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל, מֵאִי יִשְׂרָאֵל, יִשְׂרָאֵל סָבָא. יְבוֹרֶךְ יִשְׂרָאֵל לֹא כְּתִיב, אֲלֹא יִבְרַךְ, דְּהָא יִשְׂרָאֵל נָטִיל בְּרַכָּאן מִלְּעֵילָא, וְלִבְתֵּר אִיהוּ מְבָרֵךְ לְכָלָא, בְּהָאִי דְּרָגָא תַּמָּא דְּיִיקָא, דְּקָאֻמַּר כִּד יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר.

יְשִׁימָךְ אֱלֹהִים כְּאֶפְרַיִם וְכַמְנָשָׁה, אֲקָדִים לִיה לְאֶפְרַיִם בְּקֻדְמִיתָא, בִּגִּין דְּאֶפְרַיִם עַל שְׁמָא (דְּיוֹסֵף) דִּישְׂרָאֵל אֲקָרִי. מִנָּא לָן. מִהָא, דְּכַד שְׂבָטָא דְּאֶפְרַיִם נִפְקָ, עַד לֹא אֲשַׁתְּלִים וְזָמָא דְּשַׁעֲבוּדָא דְּמַצְרַיִם, דְּחָקוּ שְׁעִיתָא וְנִפְקוּ מִן גְּלוּתָא, קָמוּ עֲלִיהוֹן שְׁנֵאִיהוֹן וְקִטְלוּ לֹון. וְכְתִיב, (יִחְזָקָל לו') כִּד אֲדָם הַעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה כֹּל בֵּית יִשְׂרָאֵל הִמָּה. מִשְׁמַע דְּכְתִיב, (יִחְזָקָל לו') כֹּל בֵּית יִשְׂרָאֵל הִמָּה, וְעַל דָּא אֲקָדִים לְאֶפְרַיִם קָדָם מְנָשָׁה. בִּגִּין כִּד

אֶפְרַיִם מְטוּלִיה לְסֹטֵר מַעְרַב, וּמִטְלָנוּ הִנֵּה.

תָּא חֲזִי, בְּרַכְתָּא דְּבִרִיךְ לְבִנֵּי יוֹסֵף, אֲמַאי אֲקָדִים לֹון בְּרַכָּאן, עַד לֹא יִבְרַךְ לְבִנְיָ. אֲלֹא מִכָּאן, דְּחִיבִיכֻתָא דְּבִנְיָ כְּנִי, חִיבִיב עֲלִיהָ דְּכַר נִשׁ וְיִתִּיר מְבִנְיָ. וּבִגִּין כִּד, אֲקָדִים חִיבִיכֻתָא דְּבִנְיָ כְּנִי קוֹדָם לְבִנְיָ, לְבְרַכָּא לֹון בְּקֻדְמִיתָא.

וַיִּבְרַכֶּם בְּיוֹם הַהוּא לֵאמֹר, רַבִּי יוֹסִי פֶתַח וְאָמַר, (תְּהִלִּים קטו) יִי וְכִרְנוּ יִבְרַךְ יִבְרַךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל וְגו'. יִי וְכִרְנוּ יִבְרַךְ, אֲלִין גּוֹבְרִין. יִבְרַךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל, אֲלִין נָשִׁין. בִּגִּין דְּדְכוּרִין פְּעִיין לֹא תַבְרַכָּא בְּקֻדְמִיתָא, וְלִבְתֵּר נָשִׁין, וְנָשִׁין לֹא מִתְבְּרַכֵּן אֲלֹא מִבְּרַכְתְּהוֹן דְּדְכוּרִין, דְּכַד דְּכוּרִין מִתְבְּרַכֵּן כְּדִין נָשִׁין מִתְבְּרַכֵּן. וְאִי

תרגום לשון הוזהר

בָּא רָאָה, הַבְּרַכָּה שֶׁבִּרַךְ אֶת בְּנֵי יוֹסֵף, לָמָּה הִקְדִּים לָהֶם בְּרָכוֹת עַד שֶׁלֹּא יִבְרַךְ אֶת בְּנֵייוֹ? אֲלֹא מִכָּאן שְׁחִיבִיכּוֹת בְּנֵי כְּנִי שֶׁל אֲדָם חִיבִיכָה עֲלֵיו יוֹתֵר מְבִנְיָ, וְלָכֵן הִקְדִּים חִיבִיכּוֹת בְּנֵי כְּנִי קָדָם לְבִנְיָ לְבְרַךְ אוֹתָם בְּתַחֲלָה.

וַיִּבְרַכֶּם בְּיוֹם הַהוּא לֵאמֹר. רַבִּי יוֹסִי פֶתַח וְאָמַר, (תְּהִלִּים קטו) ה' וְכִרְנוּ יִבְרַךְ יִבְרַךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל וְגו'. ה' וְכִרְנוּ יִבְרַךְ – אֵילוּ הַגְּבִרִים. יִבְרַךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל – אֵילוּ הַנְּשִׁים. מִשּׁוּם שֶׁדְּכוּרִים צְרִיכִים לְהַתְבָּרֵךְ בְּתַחֲלָה, וְאַחֵר כִּד נָשִׁים, וְנָשִׁים לֹא מִתְבְּרַכּוֹת אֲלֹא מִבְּרַכַּת הַדְּכוּרִים, שֶׁשֶּׁשְׂדֵּרִים מִתְבְּרַכִּים, אוֹ מִתְבְּרַכּוֹת הַנְּשִׁים. וְאֵם תֵּאמַר מִזֶּה שֶׁכְּתוּב (וַיִּקְרָא טו) לְכַפֵּר בַּעֲדוֹ וּבַעֲד בִּיתוֹ, שֶׁצִּדִּיק לְכַפֵּר עֲלֵיו בְּתַחֲלָה וְאַחֵר כִּד עַל בִּיתוֹ, מִשּׁוּם שֶׁמִּתְבָּרֵךְ מִנְּהוּ.

תִּמְאָה מְהֵרָה, דְּקָתִיב, (ויקרא טז) וְכִפְּרָו בַּעֲדוֹ וּבַעֲדֵי בֵיתוֹ, דְּבַעֲי לְכַפֵּרָא עָלֶיהָ בְּקֻדְמִיתָא, וּלְבַתֵּר עַל בֵּיתֶיהָ, בְּגִין דְּמַתְּבָרְכָא מְנִיָּה.

תָּא חֲזִי, דְּנִשְׁנִין לֹא מַתְּבָרְכִין אֱלָא מְגוּבְרִין, כִּד אַתְּבָרְכִין אֵינֻן בְּקֻדְמִיתָא, וּמֵהֵאֵי בְּרַכְתָּא מַתְּבָרְכִין. אֱלָא כְּמֵאֵי אוּקְיָמָא וְכִרְךָ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל. אֱלָא קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְהִיב תוֹסֶפֶת בְּרַכָּאן לְדִכְוּרָא דְנָסִיב, בְּגִין דְּמַתְּבָרְכָא מְנִיָּה אַתְתָּא. וְכֵן בְּכָל אֲתֵר (דף רל"ג ע"ב) יְהִיב קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא תוֹסֶפֶת בְּרַכָּאן לְדִכְוּרָא דְנָסִיב, בְּגִין דְּמַתְּבָרְכָא (פְּנִיָּה אַתְתָּא וְכֵן בְּכָל אֲתֵר יְהִיב קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא תוֹסֶפֶת בְּרַכָּאן לְדִכְוּרָא דְנָסִיב, בְּגִין דְּמַתְּבָרְכָא פְּנִיָּה נִקְרָא) מֵהֵרָא תוֹסֶפֶת דְּבִרְכָּאן. כִּינֻן דְּאֶנְסִיב בֵּר נִשְׁ יְהִיב לִיהָ תְּרִין חוּלְקִין, חֵד לִיהָ וְחֵד לְנוֹקְבִיָּה, וְאִיהוּ נָטִיל כְּלָא, חוּלְקִיָּה וְחוּלְקָא נּוֹקְבִיָּה.

תָּא חֲזִי, וְיִבְרַכְכֶם בְּיוֹם הַהוּא, (ס"א לאמור בְּרִיךְ בְּרַכָּאן לִין וְלִכְל דִּיקְסוּן מְנִיָּה) לְבַתֵּר לֵאמֹר בּוֹא'ו', הֵכָא אַתְרִמְיָא בְּרָא בּוֹכְרָא, (שְׁמוֹת ד') בְּנֵי בְכוּרֵי יִשְׂרָאֵל, וְכַתִּיב, (יִרְמְיָה לֵא) וְאֶפְרַיִם בְּכוּרֵי הוּא, וְעַל דָּא תוֹסֶפֶת וּא'ו'.

רַבִּי חֲזַקִּיָּה פִתַּח, (תַּחֲלִים קַלֵּט) גְּלַמִּי רָאוּ עֵינֶיךָ וְעַל סַפְרָךְ כְּלָם יִכְתְּבוּ וְגו', הָאֵי קָרָא אוּקְמוּהָ בְּכֻמָּה אַתֵּר. אֲכַל תָּא חֲזִי, כֹּל אֵינֻן נִשְׁמַתִּין דְּהוּוּ מִיּוֹמָא דְאַתְבָּרֵי עֲלֵמָא, כְּלָהוּ קִרְיָמִי קָמִי קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַד לֹא נִחְתּוּ לְעֲלֵמָא, בְּהֵהוּא דִּיוּקָנָא מִמֶּשׁ דְּאַתְחִיזוּן לְבַתֵּר עֲלֵמָא. וְהֵהוּא חִיזוּ דְּגּוֹפָא דְּבֵר נִשְׁ דְּקָאִים בְּהָאֵי עֲלֵמָא, הֵכִי קָאִים לְעִילָא.

וּבְשַׁעֲתָא דְנִשְׁמַתָּא דָּא זְמִינָא לְאַחְתָּא בְּעֲלֵמָא, הֵהִיא נִשְׁמַתָּא בְּהֵהִיא דִּיוּקָנָא מִמֶּשׁ דְּקִרְיָמָא בְּהָאֵי עֲלֵמָא, הֵכִי קָאִים (לְעִילָא) קָמִי קִדְשָׁא

בְּרִיךְ הוּא, וְאֹמְרִי לָהּ קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דִּישְׁטוּר פְּקוּדֵי אוֹרִינְתָא, וְלֹא יַעֲבֹר עַל קִימִין.

וּמִנָּא לָן דְּקִימִין קָמִיָּה, דְּקָתִיב, (מַלְכִּים א' יז) חִי יְיָ אֲשֶׁר עֲמַדְתִּי לְפָנָיו. עֲמַדְתִּי וְדָאִי, וְהָא אוּקְמוּהָ. וּבְגִין כֶּךָ גְּלַמִּי רָאוּ עֵינֶיךָ, עַד לֹא יִתְחַזִּי (צִלְקָא) בְּעֲלֵמָא. וְעַל סַפְרָךְ כְּלָם יִכְתְּבוּ, דְּהָא כֹּל נִשְׁמַתִּין, בְּהֵהוּא דִּיוּקָנָא דְלַהוּן, כְּלָהוּ בְּסַפְרָא כְּתִיבִין. יָמִים יָצְרוּ, הָא אוּקְמוּהָ יָצְרוּ וְדָאִי, וְלֹא אֶחָד בְּהֵם, בְּהָאֵי עֲלֵמָא לְמִיקָם בְּקִיּוּמָא דְּמֵאֲרִיחוּן, כְּדָקָא חֲזִי.

תָּא חֲזִי, יוֹמִין דְּבֵר נִשְׁ, כִּד זְכִי בְּהָאֵי עֲלֵמָא בְּעוֹבְדִין טְבָאן, יוֹמִין דִּלְיָה אַתְּבָרְכָאן לְעִילָא, מֵהֵהוּא אַתֵּר דְּאִיהוּ מֵדַת יוֹמִי. פִּתַּח וְאָמַר, (תַּחֲלִים לט) הוֹדִיעֵנִי יְיָ קָצִי וּמֵדַת יְמֵי מָה הִיא וְגו', הָאֵי קָרָא אוּקְמוּהָ. אֲכַל

תרגום לשון הזהר

וְהַ בְּאִירוּהוּ. אֲכַל בֹּא רָאָה, קָצִי – וְהַ קֶץ הַיָּמִין, שְׁקִשְׁר בְּדוֹד. וּמֵדַת יְמֵי מָה הִיא – וְהוּא שְׁמַתְמַנָּה [שִׁישׁ מִנְהָא] מִמֶּשׁ עַל יָמִין.

אָמַר רַבִּי יְהוֹדָה, הֲרִי שְׁמַעְתִּי מִרְבִּי שְׁמַעוֹן שְׁפִסְקוּ וְהַ נֶאֱמַר עַל אוֹתֵם הַיָּמִים שֶׁנִּגְזְרוּ עָלָיו מֵאֲדָם הָרִאשׁוֹן, שְׁהֵם שְׁבַעִים, שְׁהֲרִי נֶאֱמַר שְׁחִיִּים בְּכָלֹל לֹא הָיוּ לוֹ, אֲלֵא שְׁאֲדָם נִתַּן לוֹ מֵאוֹתֵם יָמִים שְׁלוֹ שְׁבַעִים שָׁנִים.

וְסוּד וְהַ, וְיִלּוֹן לֹא מִשְׁמֵשׁ כְּלָם, וְהִלְבְּנָה לֹא מֵאִירָה כְּלָל מַעֲצָמָה, וְשְׁבַעִים שָׁנִים מֵאִירוֹת לֹא בְּכָל צְדָדֶיהָ, וְהֵם חֲמִי דוֹד סָתֵם. וְעַל וְהַ רָצָה דוֹד מִתְּקוּדֵשׁ בְּרִיךְ הוּא לְדַעַת סוּד וְהַ, וְעַל מָה אֵין חִיִּים לְלִבְנָה מַעֲצָמָה, וְלְדַעַת אֶת הַקֶּסֶר שֶׁלָּהּ.

וּמֵדַת יְמֵי מָה הִיא – וְהוּא דְּרָגָה וְשֶׁל תַּחֲלִים עֲלִיּוֹנָה לְעַמּוּד הַבֹּא

כֶּךָ עוֹמֶדֶת [לְעֵמֶלְהָ] לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרִיךְ הוּא, וּמִשְׁבִּיעַ אוֹתָהּ הַקְּדוֹשׁ בְּרִיךְ הוּא שֶׁתִּשְׁמֹר מִצְוֹת הַתּוֹרָה וְלֹא לְעַבֵּר עַל הַבְּרִיתוֹת.

וּמִנָּה לָנוּ שְׁעוֹמֶדֶת לְפָנֵינוּ? שְׁכַתּוֹב (מַלְכִּים א' יז) חִי ה' אֲשֶׁר עֲמַדְתִּי לְפָנָיו. עֲמַדְתִּי וְדָאִי, וְהָרִי פְּרִשׁוּהָ. וְלָכֵן גְּלַמִּי רָאוּ עֵינֶיךָ, עַד שֶׁלֹּא יִתְרָאָה [תַּחֲלִים] בְּעוֹלָם. וְעַל סַפְרָךְ כְּלָם יִכְתְּבוּ, שְׁהֲרִי כֹל הַנִּשְׁמוֹת בְּאוֹתָהּ דְּמוּת שְׁלֵחָם, כְּלָם בְּסַפֵּר כְּתוּבִים. יָמִים יָצְרוּ, הֲרִי פְּרִשׁוּהָ יָצְרוּ וְדָאִי. וְלֹא אֶחָד בְּהֵם, בְּעוֹלָם הֵנָּה לְעַמּוּד בְּקִיּוֹם רַבּוֹנָם כְּרָאִי. **בֹּא רָאָה, יְמֵי בֵּן הָאָדָם כְּשׁוֹכֵה בְּעוֹלָם הֵנָּה בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים, הַיָּמִים שְׁלוֹ מִתְּרַבִּים לְמַעֲלָה מֵאוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁהוּא מֵדַת יְמִיָּו. פִּתַּח וְאָמַר, (תַּחֲלִים לט) הוֹדִיעֵנִי ה' קָצִי וּמֵדַת יְמֵי מָה הִיא וְגו'. פִּסְקוּ**

וְכִסְאוֹ בִּימֵי שָׁמַיִם: ^א לֹא אִם-יַעֲזֹבוּ בָנָיו
תּוֹרָתִי וּבְמִשְׁפָּטִי לֹא יִלְכּוּן: ^ב לֹא אִם-
חֻקֹּתַי יַחֲלִלּוּ וּמִצְוֹתַי לֹא יִשְׁמְרוּ:
^ג וּפְקֻדֹתַי כְּשֹׁבֵט פֶּשַׁעַם וּכְנֻגָּעִים
עֹנָם: ^ד וְחֹסְדֵי לֹא-אֶפִּיר מַעֲמֹ וְלֹא-
אֲשַׁקֵּר בְּאֻמוֹתַי: ^ה לֹא-אֶחָלֵל בְּרִיתִי
וּמוֹצֵא שְׁפָתַי לֹא אֲשַׁנֶּה: ^ו אֶחַת
נִשְׁבַּעְתִּי כְּקֹדֶשִׁי אִם-לִדְרוֹ אֶכְזָב:
^ז לֹא זִרְעוּ לְעוֹלָם יְהִי וְכִסְאוֹ כְּשֹׁמֵשׁ
נִגְדִי: ^ח בְּרִיתִי כֹזֵן עוֹלָם וְעַד בְּשִׁחַק
נִאֲמָן סֵלָה: ^ט וְאַתָּה זִנְחַת וּתְמָאֵס
הַתַּעֲפָרְתָּ עִם-מְשִׁיחֶךָ: ^י גִּאֲרָתָה בְּרִית
עִבְדְּךָ חֲלַלְתָּ לְאַרְץ נִזְרוּ: ^{יא} מֵא פָרַצְתָּ
כָּל-גְּדֻרֹתָיו שְׁמַת מִבְּצָרָיו מִחֻתָּה:
^{יב} שִׁסְחוּ כָּל-עֲבָרֵי דְרָךְ יְהִי חֲרָפָה
לְשִׁכְנָיו: ^{יג} הִרְיֹמוֹת יָמִין צָרֵיו
הִשְׁמַחְתָּ כִּלְאוֹיָבָיו: ^{יד} אֶף-תִּשָּׁיב צוֹר
חֲרָבוֹ וְלֹא תִקְיַמְתּוֹ בַּמִּלְחָמָה:
^{טו} הִשְׁבַּת מִטְּהָרוֹ וְכִסְאוֹ לְאַרְץ
מִגְרָתָה: ^{טז} הִקְצִיַּת יָמָי עֲלוֹמָיו
הַעֲטִית עָלָיו בּוֹשֶׁה סֵלָה: ^{יז} עַד-מָה
יְהִי תַסְתֵּר לִגְצָה תִבְעַר כְּמוֹ-אֵשׁ
חֻמָּתָךְ: ^{יח} זָכַר-אֲנִי מֶה-חֲלָד עַל-מֶה-
שָׁוָא בְּרַאת כָּל-בְּנֵי-אָדָם: ^{יט} מִי גָבַר
יְחִיָּה וְלֹא יִרְאֶה-מּוֹת יִמְלֹט נַפְשׁוֹ
מִיֶּד-שָׂאוֹל סֵלָה: ^כ אֵיךְ אֶחָד
הָרֹאשִׁים אֶדְנִי נִשְׁבַּעְתָּ לְדוֹד
בְּאֻמוֹתָךְ: ^{כא} זָכַר אֲדֹנִי חֲרַפְתָּ עֲבָדֶיךָ
שְׂאֵתִי כְּחִיקִי כָּל-רִפְּסִים עִמָּם: ^{כב} אֲשֶׁר

חֲרַפּוּ אוֹיְבֶיךָ אֶיְהוָה אֲשֶׁר חֲרַפּוּ
עֲקָבוֹת מְשִׁיחֶךָ: ^{כג} בְּרוּךְ יְהוָה לְעוֹלָם
אָמֵן וְאָמֵן:
ספר ליום חמישי רביעי
יט לחודש **יום שישי**
^א תִּפְלָה לְמַעֲשֵׂה אִישֵׁהָאֱלֹהִים אֲדֹנִי
מַעֲוֵן אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ בְּדֶר וְדֶר:
^ב בְּטָרָם אֶהְרִים יִלְדוּ וּתְחִלָּל אֶרֶץ
וּתְבַל וּמַעוֹלָם עַד-עוֹלָם אַתָּה אֵל:
^ג תִּשָּׁב אֲנוּשׁ עַד-דִּבְכָּא וְתֹאמַר שׁוּבוּ
בְנֵי-אָדָם: ^ד כִּי אֵלֶּף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ
כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר וְאֲשִׁמּוּרָה
כְּלִילָה: ^ה זִרְמָתָם שָׁנָה יִהְיוּ כְּבֹקֶר
כְּחֻצִיר יַחֲלֹף: ^ו כְּבֹקֶר יִצְיֵץ וְחֲלֹף
לְעֵרֵב יִמּוֹלֵל וְיִבֵּשׁ: ^ז כִּי-כְלִינוּ בְּאֶפְפָּךְ
וּבְחֻמָּתְךָ נִבְחַלְנוּ: ^ח שֶׁתָּה שְׂתָה עֹנֻתֵינוּ
לְנִגְדֶּךָ עֲלַמְנוּ לְמֹאֵר פָּנֶיךָ: ^ט כִּי כָל-
יָמֵינוּ פָּנוּ בְּעִבְרָתְךָ כְּלִינוּ שְׁנֵינוּ כְּמוֹ-
הֶגֶה: ^י יִמִּי-שְׁנוֹתֵינוּ כְּהֶם שְׂבָעִים שָׁנָה
וְאֵם בְּגִבּוֹרָת אֶשְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרִהָבָם
עָמַל וְאֻזֵּן כִּי-גִזְזוּ חֵישׁ וְנַעֲפָה: ^{יא} מִי-
יִודַע עֵז אֶפְפָּךְ וְכִירְאָתְךָ עֲבָרְתְּךָ:
^{יב} לְמַנּוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנִבְאָ לְכָב
חֻקָּמָה: ^{יג} שׁוּבָה יְהוָה עַד-מִתִּי וְהַנְחֵם
עַל-עֲבָדֶיךָ: ^{יד} שְׂבַעְנוּ כְּבֹקֶר חֲסִדְךָ
וְנִגְנָה וְנִשְׁמַחָה כָּכָל-יָמֵינוּ: ^{טו} שְׁמַחְנוּ
כִּימוֹת עֲנִיָּתֵנוּ שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה:
^{טז} יִרְאֶה אֶל-עֲבָדֶיךָ פֶּעֶלְךָ וְהַדְרֶךְ עַל-
בְּנֵיהֶם: ^{יז} וְיִהִי אֲנִי אֲדֹנִי אֱלֹהֵינוּ

עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כֹּוֹנֵנָה עָלֵינוּ
וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כֹּוֹנֵנָה:
^א יֵשֵׁב בְּסֵתֵר עֲלִינוֹן בְּצֵל שָׁדַי
יִתְלוֹנָן: ^ב אֲמַר לַיהוָה מַחְסִי
וּמַצּוֹדֹתִי אֱלֹהִי אֶבְטַח-בּוֹ: ^ג כִּי הוּא
יַצִּילָךְ מִפֶּחַ יָקוֹשׁ מִדְּבַר הַוּוֹת:
^ד בְּאֶבְרָתוֹ אֶיֶסֶף לָךְ וּתְחַת-כְּנָפָיו
תַּחֲסֶה צָנָה וְסִחְרָה אֲמַתּוֹ: ^ה לֹא-תִירָא
מִפֶּחַד לֵילָה מִחֻץ יַעוֹף יוֹמָם: ^ו מִדְּבַר
בְּאֶפֶל יִחֲלָף מִקֶּטֶב יִשׁוּד צָהָרִים:
^ז יִפֹּל מִצִּדָּךְ אֶלֶף וּרְבָבָה מִיָּמִינֶךָ
אֵלֶיךָ לֹא יִגָּשׁ: ^ח רַק בְּעֵינֶיךָ תִּבְטֵי
וְשִׁלְמַת רָשָׁעִים תִּרְאָה: ^ט כִּי-אַתָּה
יְהוָה מַחְסִי עֲלִינוֹן שְׁמַת מַעוֹדָךְ: ^י לֹא-
תִאֲנָה אֵלֶיךָ רָעָה וְנִגַּע לֹא-יִקְרַב
בְּאֶחָלְךָ: ^{יא} כִּי מִלְּאֲכָיו יִצְוֶה-לָךְ
לְשִׁמְרָךְ כָּכָל-דְּרָכֶיךָ: ^{יב} עַל-כִּפְפִּים
יִשְׁאוּנֶךָ פֶּן-תִּגָּף בְּאֶבֶן רִגְלָךְ: ^{יג} עַל-
שַׁחַל וּפֶתֶן תִּדְרֹךְ תִּרְמָס כְּפִיר וְתַנִּין:
^{יד} כִּי כִי חֲשַׁק וְאַפְסֻטָּהוּ אֲשַׁגְּבֶהוּ
כִּי-יִדַּע שָׁמַי: ^{טו} יִקְרָאֲנִי אֶוֹאֲעֶנְהוּ
עֲמוֹ-אֲנִכִּי בַּצָּרָה אֲחַלְצֶהוּ וְאֶכְבַּדְהוּ:
^{טז} אֶרְךָ יָמִים אֲשִׁבְעִיָּהוּ וְאִרְאֶהוּ
בִּישׁוּעָתִי:
^א מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת: ^ב טוֹב
לְהוֹדוֹת לַיהוָה וּלְזַמֵּר לְשִׁמְךָ
עֲלִינוֹן: ^ג לְחַגִּיד בְּכֹקֶר חֲסִדְךָ וְאֻמוֹנְתְךָ
בְּלִילוֹת: ^ד עַל-עֲשׂוֹר וְעַל-יִגְבָּל עַלִּי
הַגִּיוֹן כְּכֹנּוֹר: ^ה כִּי שְׁמַחְתִּנִּי יְהוָה

בְּפִעֲלֶךָ בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ אֲרָנָן: ^ו מֶה-גִּדְּלוֹ
מַעֲשֵׂיךָ יְהוָה מְאֹד עָמְקוּ מִחֻשְׁבְּתֶיךָ:
^ז אִישׁ-בָּעַר לֹא יִדַּע וְכִסִּיל לֹא-יָכִין
אֶת-זֹאת: ^ח בְּכֹרֶךְ רָשָׁעִים אֶכְמוֹ עֹשֵׁב
וְנִצִּיצוּ כָּל-פְּעֻלֵי אֲוֹן לְהַשְׁמַדָּם עַד־
עַד: ^ט וְאַתָּה מָרוֹם לְעֹלָם יְהוָה: ^י כִּי
הִנֵּה אֵלֶיךָ אֶיְהוָה כִּי-הִנֵּה אֵלֶיךָ
יֹאבְדוּ יִתְפָּרְדּוּ כָּל-פְּעֻלֵי אֲוֹן: ^{יא} וְתִרְם
כְּרָאִים קִרְנִי בְּלִיתִי בְּשִׁמְן רַעֲנָן:
^{יב} וּתְבַט עֵינֵי בְּשׁוּרֵי כַּקְמִים עַלִּי
מִרְעִים תִּשְׁמַעְנָה אֲזִנִּי: ^{יג} צִדִּיק כְּתֹמֶר
יִפְרַח כְּאֵזֶר בְּלִכְנוֹן יִשְׁעָה: ^{יד} שְׁתּוּלִים
בְּבֵית יְהוָה בְּחֻצּוֹת אֱלֹהֵינוּ וּפְרִיחוֹ:
^{טו} עוֹד יִנּוּכּוֹן בְּשִׁיבָה דְּשָׁנִים וְרַעֲנָנִים
יְהִיו: ^{טז} לְחַגִּיד כִּי-יִשָּׁר יְהוָה צוּרֵי
וְלֹא-עֲלָתָה עוֹלָתָה בּוֹ:
^א יְהוָה מִלֶּךְ גִּאֲוֹת לְכָב לְכָשׁ
יְהוָה עֵז הַתִּאַזָּר אֶף-תִּכּוֹן תִּכָּל
כָּל-תִּמּוֹט: ^ב נִכּוֹן כְּסָאֲךָ מֵאֵז מַעוֹלָם
אַתָּה: ^ג נִשְׂאוּ נְהוֹרוֹת אֶיְהוָה נִשְׂאוּ
נְהוֹרוֹת קוֹלָם יִשְׂאוּ נְהוֹרוֹת דְּכִים:
^ד מִקְלוֹת מִים רַבִּים אֲדִירִים מִשְׁבָּרֵי-
יָם אֲדִיר בְּמָרוֹם יְהוָה: ^ה עֲדִיתֶךָ אֶיְהוָה
נִאֲמָנוּ מְאֹד לְכִיתֶךָ נִאֲוֶה-קִּדְשׁ יְהוָה
לְאַרְךָ יָמִים:
^א אֶל-נִקְמָוֹת יְהוָה אֵל נִקְמָוֹת
הוֹפִיעַ: ^ב הִנֵּשֵׂא שִׁפְטֵי הָאָרֶץ
הַשֵּׁב גְּמוּל עַל-גָּאִים: ^ג עַד-מִתִּי
רָשָׁעִים אֶיְהוָה עַד-מִתִּי רָשָׁעִים יַעֲלוּ:

י וביעו ידברו עתק יתאמרו כל־פעלי
און: ה עמך יהוה ידבאו ונחלמך
יענו: ואלמנה וגר יתרגו ויתומים
ירצחו: ויאמרו לא ירא־היה ולא־
לכין אלהי יעקב: ה בינו בערים בעם
וכסילים מתי תשכילו: ט הנטע און
הלא ישמע אם־יצר עין הלא יביט:
י היסר גוים הלא יוכיח המלמד אדם
דעת: יא יהוה ידע מחשבות אדם
כ־המה הכל: יב אשרי ה הגבר אשר
יתסרנו ייה ומתורתך תלמדנו:
יג להשקיט לו מימי רע עד יכרה
לרשע שחת: יד כי לא־יטש יהוה
עמו ונחלתו לא יעזב: טו כ־עד־צדק
ישוב משפט ואחריו כל־ישרי־לב:
טז מ־יָקום לי עם־מִרְעִים מ־יִתְיַצֵּב
לִי עם־פְּעָלֵי און: יז לולי יהוה עזרתה
לִי כמעט ושבנה דומה נפשי: יח אם־
אמרתִי מטה רגלי חסדך יהוה
יסע־דני: יט ברב שרעפי בקרבי
תנחומיך ישעשעו נפשי: כ ה־חִבְרֵךְ
כסא הנות יצר עמל עלי־חַק: כא נגודו
על־גִּפְשׁ צדיק ודם נקי ירשיעו:
כב ויהי יהוה לִי למִשְׁגֵּב ואלהי לצור
מחסי: כג וישב עליהם אֶת־אוֹנֵם
וברעתם יצמיתם יצמיתם יהוה
אלהינו:

צד א לכו נרננה ליהוה נריעה לצור
ישענו: ב נקדמה פניו בתודה

בזמרות נריע לו: ג כי אל גדול יהוה
ומלך גדול על־כל־אלהים: ד אשר
בידו מחקרי־ארץ ותועפת הרים לו:
ה אשר־לו הים והוא עשהו ויבִשֵּׁת
יְדֵי יָצְרוּ: ו באו נשתחוה ונכרעה
נברכה לפני־יהוה עשנו: ז כי הוא
אלהינו ואנחנו עם מרעיתו וצאן נדו
היום אם־בָּקְלוּ תשמעו: ח אל־תקשו
לכבכם כמריבה כיום מִסָּה במדבר:
ט אשר נסוני אבותיכם כחֲנוּנִי גס־ראו
פעלי: י ארבעים שנה אקוט בדור
ואמר עם תעִי לכב הם וזה לא־ידעו
דרכי: יא אשר־נִשְׁבַּעְתִּי כֹאֲפִי אם־
יבאון אל־מנוחתִי:

צו א שירו ליהוה שיר חדש שירו
ליהוה כל־הארץ: ב שירו ליהוה
ברכו שמו בשרו מיום־ליום ישועתו:
ג ספרו בגוים כבודו בכל־העמים
נפלאותיו: ד כי גדול יהוה ומהלל
מאד נורא הוא על־כל־אלהים: ה כי
כל־אלהי העמים אלילים ויהוה
שמים עשה: ו הודו־והדר לפניו עו
ותפארת במקדשו: ז הבו ליהוה
משפחות עםים הבו ליהוה כבוד ועז:
ח הבו ליהוה כבוד שמו שאו־מִנְחָה
וכאו לחצרותיו: ט השתחוה ליהוה
בהדרת־קֹדֶשׁ חילו מפניו כל־הארץ:
י אמרו בגוים א יהוה מלך אֶת־תִּכְוֹן
תבל בל־תִּמּוֹט יִדִּין עַמִּים במישרים:

יא ישמחו השמים ותגל הארץ ירעם
הים ומלאו: יב יעלז שדי וכל־אשר־
בו אֵז ורננו כל־עֲצֵי־ער: יג לפני
יהוה א כי כא כי בא לשפט הארץ
ישפט־תבל בצדק ועמים באמונתו:

כ לחודש שבת קודש

צז א יהוה מלך תגל הארץ ישמחו
איים רבים: ב ענן וערפל סביבו
צדק ומשפט מכון כסאו: ג אש לפניו
תלך ותלהט סביב צריו: ד האירו
ברקיו תבל ראמה ותחל הארץ:
ה הרים כדונג נמשו מלפני יהוה
מלפני אדון כל־הארץ: ו הגידו
השמים צדקו וראו כל־העמים
כבודו: ז יבשו א כל־עֲבָדֵי פֶסֶל
המתהללים באלילים השתחוה־לו כל־
אלהים: ח שמעה ותשמח א ציון
ותגלנה בנות יהודה למען משפטיך
יהוה: ט כ־יִרְאֶה יהוה עליון על־כל־
הארץ מאד נעלית על־כל־אלהים:
י אהבי יהוה שנאו רע שמר נפשות
חסידי מיד רשעים יציגם: יא אור
זרע לצדיק ולישרי־לב שמחה:
יב שמתו צדיקים ביהוה והודו לזכר
קדשו:

צח א מזמור שירו ליהוה שיר חדש
כי־נפלאות עשה הושיעה־לו
מינו וזרוע קדשו: ב הודיע יהוה
ישועתו לעיני הגוים גלה צדקתו:

זכר חסדו א ואמונתו לבית ישראל
ראו כל־אֲפִסֵּי־אָרֶץ אֶת יְשׁוּעַת
אלהינו: ד הריעו ליהוה כל־הארץ
פצחו ורננו וזמרו: ה זמרו ליהוה
בכנור בכנור וקול זמרה: ו כ־חֲצֹצְרוֹת
וקול שופר הריעו לפני א המלך יהוה:
ז ירעם הים ומלאו תבל וישבי בה:
ח נהרות ומחא־בָּה יחד הרים ורננו:
ט לפני־יהוה כי בא לשפט הארץ
ישפט־תבל בצדק ועמים במישרים:
צט א יהוה מלך ירגזו עמים ישב
כְּרוּבִים נטוט הארץ: ב יהוה
בציון גדול ורם הוא על־כל־העמים:
ג יודו שמך גדול ונורא קדוש הוא:
ד עז מלך משפט אהב אתה כוננת
מישרים משפט וצדקה ביעקב א אתה
עשית: ה רוממו יהוה אלהינו
והשתחוה להדם רגליו קדוש הוא:
ו משה ואהרן א בכחניו ושמואל
בְּקִרְאֵי שְׁמוֹ קראים אל־יהוה והוא
יענם: ז בעמוד ענן ידבר אליהם
שמרו עֲדֹתָיו וחק נתן־למו: ח יהוה
אלהינו אתה עֲזָרְתָם אל נשא היית
להם ונגם על־עֲלִילוֹתָם: ט רוממו
יהוה אלהינו והשתחוה להר קדשו
כ־קֹדֶשׁ יהוה אלהינו:

ק א מזמור לתודה הריעו ליהוה כל־
הארץ: ב עבדו את־יהוה בשמחה
באו לפניו ברננה: ג דעו כי־יהוה הוא

לקונוי

וביום הכבודים נו

מזרח"ר

סז

משה לא השיג זאת, כי הם בחינת דרכי ה', בחינת רעמים, שהם נפלאות תמים דעים שאי אפשר להשיג. ועליכן בשמקבלים דבורים מן השמים, מבחינת ידים, בחינת רעמים כנ"ל, אין לגנות אותו, אף אם אין הלכה כמותו, כי זה בחינת מחלקת לשם שמים, שפאמא אלו ואלו דברי אלקים חיים, רק שאי אפשר להשיג זאת, כי הוא נפלאות תמים דעים, בחינת רעמים כנ"ל:

וזה פרוש (א"ב כז): ברוחו שמים שפדה, חללה ידו נחש ברה. הן אלה קצות דרכו, ומה שמין דבר נשמע בו, ורעם גבורתו מי יתבונן. ברוחו שמים שפדה - הינו בחינת הרוח הדופק הנ"ל המנשב בידים, שהם בחינת שמים כנ"ל. וזהו בחינת: ברוחו שמים שפדה; כי עלידי הרוח הדופק הנ"ל הוא מונפק ומשפר השמים, שהם הדידים, בבחינת: נשא לכבנו אל כפים אל אל בשמים כנ"ל:

וזה: חללה ידו נחש ברה - שעלידיה עושה חלל בדידים, שהיו כבדים וסתומים עלידי העצבות רוח, שהוא זהמת הנחש כנ"ל. ואזי, בשמקבל בחינת זהמת הנחש, והרוח הדופק מנשב כסדר, ואזי נתנשאין הדידים ונודפק השמים, ואזי מקבלין מהם דבורים בחינת מחלקת לשם שמים, שהם בחינת דרכי ה', כי באמא אלו ואלו דברי אלקים חיים כנ"ל, וזה: הן אלה קצות דרכו - הינו שהם בחינת דרכי ה', בחינת צדיק וטוב וכו', שאי אפשר להשיג כנ"ל, בחינת רעמים, שהם נפלאות תמים דעים כנ"ל:

וזה: ומה שמין דבר נשמע בו ורעם גבורתו מי יתבונן - הינו שבאילו הדבורים שמקבלין מן השמים הנ"ל אין בהם שום גנות, ואסור לגנות את המקבל, אף אם אין הלכה כמותו, כי זה בחינת דרכי ה', בחינת רעמים, שאי אפשר להבין ולהשיג כנ"ל. וזה: ומה שמין דבר וכו', הינו שאין בהם שום גנות, אף אם אין הלכה כמותו, כי: ורעם גבורתו מי יתבונן - כי מי יוכל להבין רעם גבורתו, שהם נפלאות תמים דעים, בחינת: ורעם (ה') אל בקולו נפלאות, כי באמא אלו ואלו דברי אלקים חיים, רק שהם אי אפשר להשיג, כי הוא בחינת דרכי ה' כנ"ל:

וזה פרוש: וביום הכבודים - זה בחינת מלכות, כמו שכתוב (תהלים צב): אף אני בכור אתגור, עליון למלכי ארץ. בהקריבכם מנחה חדרשה לה' - זה בחינת תורה חדרשה (ה), תורת ה', שנעשה עלידי בחינת המלכות הנ"ל. בשבועתיכם - זה בחינת הדעת כנ"ל, בחינת מן, בחינת מקוה של שבועות, שהוא מקוה של שער החמישים כנ"ל. ועליכן נקרא שבועות עצרת, מלשון מלכות, כמו שכתוב (שמואל א' ט): זה יעצר בעמי (ה). מקרא קדש יתיה לכם - זה בחינת רוחי הקדש, בחינת רוח הדופק הנ"ל, כדי להנצל מזהמת הנחש, ל"מ מלאכות, עצבות רוח כנ"ל. כל מלאכת עבודה לא תעשו - לנפול זהמת הנחש, ל"מ מלאכות, עצבות ידים, כמה שכתוב (בראשית ה'): זה ינחמנו ממעשינו ומעצבון ידינו; הכל כנ"ל:

וזה בחינת עצבון ידים (ה), כי עקר מציג העצבות רוח להדידים כנ"ל, וכשהאברים כבדים, אזי מכבידין יותר על הרוח הדופק ונחלש עוד יותר, ועלידי שנחלש יותר הרוח הדופק, נעשים האברים כבדים עוד יותר. וכן עלידי שנעשים האברים עוד יותר כבדים, נחלש הרוח הדופק עוד יותר ויותר, וכן חוזרת חלילה, עד שיצאת נפשו, חס ושלום. ועלידי האנחה הוא מחיה ומקריא את הרוח הדופק, ונצול מהעצבות רוח, וחוזר הרוח הדופק ומנשב כסדר בכל האברים, ובכפרט הדידים, ועלידיה מונפק את השמים, כי הדידים הם בחינת שמים - אש ומים, שהם בחינת יד ימין ויד שמאל. וזה (א"ב ח): נשא לכבנו אל כפים אל אל בשמים - שצריך לשא את הלב, הינו הרוח הדופק שבלב, אל הדידים כנ"ל. וזה: אל אל בשמים - כי מזה נודפק השמים כנ"ל. וזה בחינת (דברים כב): כי אשא אל שמים ידי - שצריך לשא את הדידים, שיתיה נעשה מהם בחינת שמים כנ"ל:

ובשמקבל את הדידים, בחינת שמים, עלידי אנחה, שעלידיה נושא הרוח שבלב אל הדידים, ועלידיה נודפקין הדידים והשמים כנ"ל, אזי הוא בחינת מחלקת לשם שמים. כי כל הדבורים מקבלין מן השמים, כי שם כל הדבורים, כמו שכתוב (תהלים קט): לעולם ה' דברך נצב בשמים. והדבורים שמקבלין מן השמים, מקבלין מן הרעמים, בחינת (שם ט): ורעם בשמים ה', בחינת (א"ב ט): ורעם אל בקולו נפלאות. נמצא, שמקבלין הדבורים מהדידים, כי הן הן בחינת שמים, ששם כל הדבורים. ועקר הקבלה - עלידי בחינת רעמים, הינו בחינת רוח הדופק, שנתתקן עלידי אנחה, שעלידי נתנשאים הדידים לשמים, כי הרוח הדופק, שהוא נחש ומנשב ומנפץ הכל, ועקר הדידים, זה בחינת רעמים, בחינת: ורעם בשמים ה' כנ"ל; כי הדידים הן בבחינת שמים כנ"ל, ושם כל הדבורים, בחינת: לעולם ה' דברך נצב בשמים כנ"ל, נמצא, שמקבלין הדבורים מהדידים. וזה בחינת: באשר דבר ה' ביד, הנאמר במשה ובשאר נביאים, כי שם כל הדבורים, ומשם מקבלין אותם כנ"ל:

ובכל הדבורים שמקבלין משם, הינו מבחינת ידים, בחינת שמים, בחינת רעמים, אין לגנות את המקבל, אף אם אין הלכה כמותו, מאחר שקבלם מן השמים. ועליכן באמא אלו ואלו דברי אלקים חיים (עירובין ז'), ומה שאין הלכה כמותו, זה אי אפשר לנו להבין ולהשיג, כי זה בחינת רעמים, שמשם קבל הדבורים, שעליהם נאמר: ורעם (ה') אל בקולו נפלאות, דהינו שהם באמא נפלאות תמים דעים (ה), ואי אפשר לנו להשיג זאת, כי זה בחינת דרכי ה' שאי אפשר להשיג, הינו בחינת: צדיק וטוב לו, צדיק ורע לו, רשע וטוב לו, רשע ורע לו, שאפילו משה רבנו עליו השלום לא השיג זאת, ועל זה פקש (שמות טז): הודיעני נא את דרכיך (ה). כי צדיק וטוב לו, זה בחינת הצדיק שהלכה כמותו; צדיק ורע לו, זה בחינת הצדיק שאין הלכה כמותו; רשע וטוב לו, זה בחינת הרשע שמקרב להצדיק שהלכה כמותו; רשע ורע לו, זה בחינת הרשע שמקרב להצדיק שאין הלכה כמותו. ואפילו

(1) בראשית ה. (2) איוב שם. (3) עין ברכות ז. (4) עין ויקרא רבה פרשה יג. (5) עין וזר פיהם דף רט ע"ב.

ל

אֶרֶץ חַיִּים

הַלְכוּת וְנִשְׁלַח יְדִידִים הַלְכָּה ו

לְקוּמֵי הַלְבוּת

הַדַּעַת כָּל דּוֹר וָדוֹר, לְהוֹדִיעַ לְבְנֵי הָאָדָם כִּי 'מֵלָא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ' וְלִכְלָלוּ בְּבַחֲנֵית 'מֵה' וְכוּ'. כְּמוֹ שֶׁמִּבְּאֵר שֵׁם. וְקָרַח מִחֲמַת גִּסּוּתוֹ פָּגַם בְּזֶה מְאֹד, וְנִכְנַס בְּקִשְׁיוֹת שֶׁהֵם לְמַעַל מִשְׁכָּלוֹ, עַד שֶׁכִּפַּר בְּעֵקֶר עַל-יְדֵי שְׁעִישָׁה פְּרוּד בֵּין בַּחֲנִית 'מֵה' לְבַחֲנִית 'מֵלָא'. וְכָל זֶה הָיָה מִחֲמַת גִּסּוּתוֹ שֶׁקָּנָא עֲצָמוֹ בְּנִשְׁאִיאוֹת אֲלִיצָפָן וְדָרַךְ אֶת הַכְּבוֹד (רש"י בַּמִּדְבָּר טז, א). וְזֶה פָּגַם בְּכְבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר כָּל הָאָרֶץ מֵלָא כְּבוֹדוֹ.

עַל-כֵּן דִּיקָא זֶה שֶׁמִּרְצָה בְּחַי צַעַר יֵשׁ לוֹ חַיִּים אֲמִתִּיִּם, עַל-יְדֵי 'וּבַתּוֹרָה אֲמָתָה עֲמָל' שֶׁהוּא עֵקֶר הַחַיּוּת וְהַטּוֹב, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (דְּבָרִים ל, ט): "כִּי הוּא חַיִּיד" וְכוּ'. וְזֶהוּ: 'אִם אֲמָתָה עוֹשֶׂה בֶן אֲשֶׁרִיד - בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְטוֹב לָךְ - לְעוֹלָם הַבָּא', כִּי עֵקֶר שְׁעִישׁוּעַ עוֹלָם הַבָּא הוּא הָרִצּוֹן הַנִּזְלָה שֶׁהוּא בַּחֲנִית (תְּהִלִּים לא, ט): 'מֵה רַב טוֹבָךְ' וְכוּ' כִּנְז"ל. וְיָמִי שֶׁמִּמְשִׁיף עֲצָמוֹ לְרִצּוֹן הַזֶּה בְּעוֹלָם הַזֶּה - רַק הוּא זוֹכֵה לְחַיִּים וְאֲשֶׁר לֹא גַם בְּעוֹלָם הַזֶּה, כִּי אֵין שׁוֹם חַיִּים וְטוֹב בְּזֶה הָעוֹלָם כִּי אִם תּוֹרָה וְתַפְלָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, וְהַעֲקָר הוּא הָרִצּוֹן וְכִנְז"ל.

אם לא יבטלו כבודם - בודאי לא יוכלו להתקרב לאמת

וְצִירָף כָּל אָדָם לְכַשֵּׁל כְּבוֹדוֹ כְּנֶגֶד כְּבוֹד הַמָּקוֹם וּלְמַעַט בְּכְבוֹד עֲצָמוֹ, וְלִהְרַבּוֹת בְּכְבוֹד הַמָּקוֹם (עין סימן

ו). כִּי מִיבֵּן שֵׁם בְּסוֹף הַתּוֹרָה "כִּי מִרְחִמִּים" הַנִּזְלָה, שֶׁהַעֲקָר תְּלוּי בְּעוֹנָה שֶׁהִיא גְדוּלָּה מִן הַכֹּל. וְעַל-כֵּן עֵקֶר הָרָבִי הֵרָאשׁוֹן שֶׁהִמְשִׁיף זֶה הַדַּעַת הַקְּדוֹשׁ הָיָה מִשָּׁה רַבְּנָה. כִּי הוּא הָיָה עֲנוּ מְאֹד מִכָּל הָאָדָם (בַּמִּדְבָּר יב, ג). וְכֵן הַתְּלִמִּידִים הַחֲפָצִים לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ - צָרִיכִים עַל כָּל פְּנִים שְׁלֹא יִהְיֶה לָהֶם גִּסּוּת רִיחַ וְיִרְחוּ מִן הַכְּבוֹד, כִּי אִם לֹא יִכְשָׁלוּ כְּבוֹדֵם - בּוֹדָאִי לֹא יוֹכְלוּ לְהִתְקַרֵּב אֶל הָאֲמָתָה, כִּי עַל-יְדֵי שְׁחָפִץ בְּכְבוֹד עֲצָמוֹ, חָס וְשָׁלוֹם, הוּא פוֹגֵם בְּבַחֲנִית 'מֵלָא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ', כִּי אֵין אֵין וְהוּא יְכוֹלִין לְדוֹר וְכוּ' כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (סוֹטָא ה, ה). וְקָרַח פָּגַם בְּזֶה מְאֹד עַד שֶׁכִּפַּר בְּעֵקֶר כִּנְז"ל. וְעַל-כֵּן אָמַר אֹז מִשָּׁה (בַּמִּדְבָּר טז, א): "וְאַתְּרוֹן מֵה הוּא", 'מֵה' דִּיקָא וְכִנְז"ל. וְעַל-כֵּן חָלַק עַל צִיצִית, וְעָקַר עַל תְּכֵלֶת שֶׁבְּצִיצִית, כִּי תְּכֵלֶת הוּא חֲבוּר שָׁחַר וְלָבָן, כְּמוֹכָא (סִימָן יח) בַּחֲנִית כְּלָלִית הַנִּזְלָה. 'שָׁחַר' בַּחֲנִית חֲשֵׁךְ, בַּחֲנִית עֵמֶק הַמִּשְׁגַּח (עין שם סִימָן טו), בַּחֲנִית 'אִיה', בַּחֲנִית 'מֵה חֲמִית' וְכוּ' (וְהָרַח ח"א א). 'לָבָן' בַּחֲנִית הַתְּגִלָּה, בַּחֲנִית 'מֵלָא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ' שְׁצִירָכִין לְכָלֵּם יַחַד וְקָרַח פָּגַם בְּזֶה כִּנְז"ל:

וְעֵינִי בְּהִשְׁחָחוֹת (שיחות הר"ן סימן שח): מֵה שֶׁבְּאֲרָנוּ בְּזֶה יוֹתֵר קֶצֶת, וְהַבְּאִית שֵׁם מֵה שֶׁקֶצֶת הָעוֹלָם מִקְשִׁין, עַל זֶה עַל מֵה שֶׁאֲמָר הַתֵּנָא עַל פֶּת בְּמִלְחָ וְכוּ' אֲשֶׁרִיד בְּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁבְּאֲמָת מִי שִׁישׁ לוֹ לֵב אֲמִתִּי לְהַבִּין אֶת כָּל הַמַּעֲשֶׂה תַּחַת הַשֵּׁשׁ - יִבִּין וְיִשְׁכִּיל וְיִרְאֶה שֶׁאֵין שׁוֹם טוֹב וְחַיּוּת בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי אִם כְּשֶׁמִּרְצִים לִילֵךְ בְּדֶרֶךְ הַתֵּנָא הַנִּזְלָה. וְאֹז דִּיקָא אֲשֶׁרִי לוֹ גַם בְּעוֹלָם הַזֶּה, כִּי בִּלָּא זֶה - כָּל מִי שְׁחָפִץ יוֹתֵר חֲפָצִי הָעוֹלָם הַזֶּה וּמִחְמָדִיו, חֲזִיו מְרִים וּמְרוֹרִים בְּיוֹתֵר, אֶפְלוֹ מִי שִׁישׁ לוֹ עֲשִׂירוֹת הַרְבֵּה, כִּידְעַע לְבָקִיאִים בָּהֶם עֲצֵם רַבּוּי הַמְּרִירוֹת מִר מִמּוֹת וְרַבּוּי הַדָּאגוֹת שֶׁסּוֹבְלִים גַם בְּעוֹלָם הַזֶּה, מִכָּל שֶׁכֵּן מֵה שֶׁיִּצְטָרְכוּ לַתֵּן דִּין וְחֻשְׁבוֹן לְעוֹלָם הַבָּא עַל שְׁלֹא הַתְּנִיגּוֹ בְּמִמּוֹנֵם וְעֲשִׂירוֹתָם כְּרָאִי שְׁעִלִּיהֶם נֶאֱמַר (קִהְלָת ה, יב): "עֲשֵׂר שְׁמוֹר לְבַעֲלֵיו לְרַעְתּוֹ". וְעֵינִי מֵה שֶׁכְּתוּב הַשִּׁיחָה הַנִּפְלְאָה (לְקוּטֵי מוֹהָר"ן תִּנְיָנָא סִימָן קיט) שֶׁהָעוֹלָם אוֹמְרִים שִׁישׁ עוֹלָם הַזֶּה וְעוֹלָם הַבָּא וְכוּ'. שֶׁכִּפִּי הַנִּרְאָה בְּכָאֵן הוּא הַגִּיהֶנָם וְכוּ'. וְיָמִי שִׁישִׁים לְבוֹ בְּאֲמָת לְדַבְּרֵי צִדִּיקִי אֲמָת - יִבִּין גַם בְּדַעְתּוֹ שֶׁדַּבְּרֵי הַתֵּנָא הַנִּזְלָה הֵם כְּנִים וְאֲמִתִּיִּים רַק עַל-פִּי פִּשְׁטוֹן שֶׁל דְּבָרִים, שָׂרָק מִי שֶׁמִּרְצָה לִילֵךְ בְּדֶרֶךְ הַנִּזְלָה אֲשֶׁרִי לוֹ גַם בְּעוֹלָם הַזֶּה! וְכָל מֵה שֶׁמִּתְקַרֵּב עֲצָמוֹ יוֹתֵר לְדֶרֶךְ הַנִּזְלָה אֲשֶׁרִי לוֹ! מִכָּל שֶׁכֵּן אִם יוֹכֵה בְּשִׁלְמוֹת לְדֶרֶךְ הַנִּזְלָה, מֵה רַב טוֹבוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא וְכוּ', עֵינִי לֹא רֵאֲתָהּ וְכוּ'. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יֵשִׁים חֲלָקָנוּ עֲמוֹ, אָמֵן, בֶּן יְהִי רִצּוֹן:

אין שום טוב בעולם, כי אם כשמרצים לילך בדרך התנא

ענין הקטרת להעלות הנפולין מן העמק שלחם

סו. וְעֵינִי בֶּן מִסֵּר לוֹ עֲבוֹדַת הַקְּטֹרֶת, וְאָמַר לוֹ שֵׁשֶׁם הַמּוֹת נִתּוֹן בְּתוֹכוֹ שָׁבוּ נִשְׁרָפוּ נִדְּב וְאֲבִיחָהּ (בַּמִּדְבָּר רַבָּה יח, ח). כִּי כָּל הַקְּרָבָנוֹת הֵם בַּחֲנִית כְּלָלִית הַנִּזְלָה כִּנְז"ל, אֲכָל 'אֵין לָךְ חֲבִיב מִן הַקְּטֹרֶת' (תְּנַחֲמָא תְּנַחֲמָא טו) שֶׁעָקַר הַהִתְקַשְּׁרוֹת עַל יְדוֹ. וְעַל-כֵּן נִקְרָא קְטֹרֶת לִשׁוֹן 'קִשּׁוֹר' (וְהָרַח וְקָרָא לוֹ:), כִּי קְטֹרֶת יוֹרֵד לְמִשָּׁה לְמִשָּׁה מְאֹד לְהַעֲלוֹת מַעֲמִיק עֲמִיק הַקְּלָפוֹת בְּסוֹד חֲלִבָּהּ, שִׁזָּה בַּחֲנִית אֶחָד עֲשֵׂר סִמְנֵי הַקְּטֹרֶת כְּנֶגֶד אֶחָד עֲשֵׂר אֱלוֹפִי עֲשׂוֹ וְכוּ'. שִׁזָּה בַּחֲנִית אֶחָד עֲשֵׂר פְּסוּקִים שֶׁמִּתְחִילִין בְּגוֹן וּמִסִּמֵּין בְּגוֹן (בַּסִּדֵּר מוֹצָאֵי שַׁבָּת). נִגוֹן בַּחֲנִית נִפְלִיָּה (בְּרִכוֹת ד, ה). וְנִגוֹן בַּחֲנִית מְשִׁיחַ שִׁישִׁיג שֶׁעַר הַגּוֹן שָׂאִי אֶפְשָׁר לְעָלוֹת שֵׁם כִּי אִם עַל-יְדֵי בַּחֲנִית (תְּהִלִּים עב, יו): "לִפְנֵי שְׁמִשׁ יִגּוֹן שְׁמוֹ". שִׁזָּה בַּחֲנִית הַגּוֹנִין הַפּוֹכִיִן שֶׁסּוֹבִיב פְּרִשְׁת "וְיִהְיֶה בְּנִסְעָ" וְכוּ' (בַּמִּדְבָּר י, לה), כְּמוֹכָא.

סו. וְזֶה בַּחֲנִית "וְיִקַּח קֹרַח" - וְאַתְּפִלַּג קֹרַח" (אֲוִיגְלוֹס בַּמִּדְבָּר טז, א), שֶׁחָלַק בֵּין בַּחֲנִית 'אִיה' לְבַחֲנִית 'מֵלָא'. כִּי עֵקֶר תִּקּוֹן כָּל הַמַּעֲוֹת וְעֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל הוּא לְכַלּוֹל וְלִקְשֹׁר הָעוֹלָמוֹת יַחַד, שִׁזָּה בַּחֲנִית הַמִּשְׁכָּן שֶׁהוּא בַּחֲנִית הַבֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁהִקְרִיבוּ בּוֹ הַקְּרָבָנוֹת, שְׁעַל-יְדֵי זֶה עֵקֶר הַכְּלָלִיּוֹת וְכוּ' כִּנְז"ל. אֲבָל אֲסוּר לְכַנֵּס בְּזֶה הַדַּעַת בְּקִשְׁיוֹת וְתוֹרִיצִים שֶׁהֵם לְמַעַל מִשְׁכָּלוֹ כִּנְז"ל, רַק לְכַשֵּׁל דַּעְתּוֹ נֶגֶד אֲבוֹתֵינוּ וְנֶגֶד הַצִּדִּיקִי אֲמָת הַמִּמְשִׁיכִין זֶה

אסור לכנס בזה הדעת בסויות ותרוצים שהם למעלה ממשכלו

לקוטי הלכות

הלכות נטילת ידים הלכה ו

ארח חיים

בדאי ראוי שיהיה לו כל הכבוד שיבואו כל ישראל אליו לכבדו כדי שיוכלו לקבל ממנו תורה ודעת על-ידי-זה. כי שרש התורה הוא כבוד דקדושה, וכמוכן בדבריו ז"ל בכמה מקומות (סימן לו).

וזה בחינת (משלי ג, לה): "כבוד חכמים יתחלו". ועליו נאמר (שמואל א' ב, ל): "כי מכבדי אכבד". כי מאחר שהוא עוסק לגלות כבודו ויתברך - בדאי ראוי שיהיה לו כל הכבוד, שיהיה מכבד ומפרסם גדול, ויהיה לו ממשלה ונשיאות כדי שיוכל למשל בעולם ולהדריך את ישראל בדרך הקדושה להאיר דעת הקדוש בעולם. ובשביל זה היו כמה צדיקים נשיאים ומלכים ומכבדים מאד. אבל זה הצידיק שמקבל הכבוד, צריך שיהיה ענו גדול בתכלית - בבחינת משה, ויהיה בורח מן הכבוד באמת לאמתו, ולא יקבל הכבוד לעצמו רק למען כבוד השם יתברך, כדי שיוכל על-ידי-זה להאיר הדעת בעולם מדור לדור כנ"ל. וקרח טעה בזה שראה שיצא ממנו דורות צדיקים שיתגלה כבודו ויתברך על ידם, וסבר שהדעת הקדוש שלהם לגלות כבודו ויתברך ויהיה נמשך על ידו, ועל-כן אמר, שראוי לו כל הכבוד כדי שיוכל להמשיך הדעת מדור לדור כנ"ל, אבל בנתן לא היתה לשמים, כי אם בשביל כבוד עצמו. אבל הוא היה חזק בדעתו, ונכנס לאותו חזקה שהוא ימלט, מאחר שראה שלשלת דואת - שיצאו ממנו שישתלשל ממנו דורות קדושים שמישיכו דעת כזה בעולם, ועל-ידי-זה נתעה כל כך עד שמרד במשה רבנו, שממנו כל המשכת הדעת הקדוש הזה וחלק עליו, ואמר: 'כלם שמעו מסיני אנכי' (וכו' (במדבר יח, ו), כאלו קבלת התורה שהוא עקר המשכת הדעת ירשו כלם מאבותיהם מעצמם שלא על-ידי כחו של משה רבנו.

ובזה טועים הרבה גם בדורות האלו, כאלו התורה הולכת בירשה וכו' כידוע לבקיאם קצת בהנהגת העולם עתה. ורבותינו ז"ל אמרו בהפך (יזאא עב:) 'קתר שם טוב מנח, כל הרוצה - יבוא ויטל'. וכתוב (יחזקאל יח, ו): 'אב לא ישא בעון הבן ובן לא ישא בעון האב' וכו'. וכמו שראינו בכל הדורות שהיו צדיקים גדולים הרבה שהיה להם בנים רשעים, והיו רשעים הרבה שהיו להם בנים צדיקים, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (אבות ב, יב): 'ואל תאמר שהיא ירשה לך' וכו'. כי אף-על-פי שעקר הדעת והאמונה הקדושה התחיל מהאבות, אף-על-פי-כן לא היה מי שהאיר והמשיך זה הדעת בכל העולם כמו משה רבנו, עליו

וזה בחינת הנוהג הפוכין שבקפטיטל ק"ז בתהלים במזמור 'הודו', שמדבר מכל הגליות שנפלו כנסת ישראל בהם שתקונם על-ידי בחינת הנוהג של משיח, שהם בחינת הצדיקי אמת שבכל דור, שמכניסין בישראל לעצק בכל פעם לה' ולהודות לו ויתברך על חסדיו ונפלאותיו שעושה עמנו בכל עת, בתוך עמק מרירות הצרות בגוף ונפש וממון וכו'. וכן לעצק ולחזור ולעצק בחינת 'ויצעקו ויצעקו' וכו'. כמובא בזה הרבה בדברינו (סימן קסג).

וכן זה הוא בחינת קטרת כנ"ל, שצריכין לאמרם בכונה כדי לזכות לתשובה, כמובא (זהר וקחל רח:). כי קטרת יש לו זה הכח לגלות בעמקי הקלפות כי מלא כל הארץ כבודו'. ולהעלות משם כל מי שנפל לשם וכנ"ל עד לעלא ולעלא, כי סלוקא דקטרת עד אין סוף, כמו שאיתא בזהר הקדוש (אחרי נח:), אבל אף-על-פי שקטרת גבה כל כך, גם בו סם המות נתון בתוכו, שבו נשרפו נדב ואביהוא שפגמו גם כן בכלליות הזה מרובי קדושתם העצומה מאד, בחינת (ויקרא טו, א): 'בקרבתם לפני ה' וימתו', אבל אף-על-פי-כן פגמו מאד, כי עלו למעלה מעלה שלא ברשות, ולא רצו להוריד עצמן למטה להמשיך הדעת מדור לדור בבחינת חליפות הנ"ל, שזהו בחינת 'בגין דלא אנסיבו' (בגלל שלא התחתנו) (זהר צו לג:). וכמו שכתוב (במדבר ג, ד): 'ובנים לא היו להם'. כי עקר ההתקשרות הנ"ל הוא בסוד יחוד איש ואשה בקדושה שמשם המשכת כל הדורות שהם החליפות. והם סברו שיכולין להקטיר קטרת בלא תקון וכו' על-כן מתו. מכל שכן קרח וצדור שפגמו בזה מחמת גאות וכבוד, כנ"ל:

סו. **וזה** בחינת מה שאמרו רבותינו ז"ל (במדבר רבה יח, ח): 'שקרח עינו הטעתו. ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו שמואל ובניו ועשרים וארבע משמרות' וכו'. הינו כי על-ידי-זה טעה והתלבש היצר הרע אצלו במצוות כדרכו (כמו שמבאר בסין א). כי סבר שקבוד השם יתברך לגלות כי מלא כל הארץ כבודו' ראוי להיות על ידו, מאחר שזה הכבוד צריכין לגלות מדור לדור, כמבאר בזאת התורה הנ"ל, שבשביל זה צריכין להשאיר בנים ותלמידים שהם החליפות וכו' כנ"ל. על-כן סבר, מאחר שהוא רואה שממנו יצאו דורות קדושים של צדיקים כאלו שיגלו כבודו ויתברך שהם שמואל וכו', בדאי מגיע לו כל הגדלה והכבוד של הנשיאות, כי באמת זה הצדיק שצריך להאיר הדעת הקדוש בעולם,

ראח שלשלת דואת - דורות שמישיכו דעת כזה בעולם

אף שקטרת גבה כל כך, גם בו סם המות נתון בתוכו

הטעות שחושבים שהתורה הולכת בירושח...

קרח סבר שכל הכבוד שצדקדושה שצדק

למרחוק בהפזון גדול.

אחר-כך בא אליהם הגבור, והוציא אותם (מן המדינות והקברים הנ"ל) ואמר להם: בואו עמי, כי עתה אינכם צריכים להתירא עוד מן הגבור (שהיו כל בני המדינה של עשירות מתיראים מפניו 7:22); כי אני - אני הוא הגבור (7:23). ורקשו מן הגבור שיתן להם מן המאכלים הללו כדי להוליך למדינתם, כי הם בודאי יהיו ממאסים מאד בממון, אף רצו שגם כל בני המדינה יצאו מתארה זו של ממון. ונתן להם מאלו המאכלים, והוליכו אל המדינה שלהם, ותכף כשנחתו להם מאלו המאכלים - התחילו תכף להשליך את פספם וזהבם פנ"ל, וטמנו עצמן במחילות עפר מגדל

הבושה. והעשירים הגדולים והאלקות הנ"ל נתפשו כיות, וגם הקטנים, שהיו נקראים אצלם חיות רעות פנ"ל. נתפשו בעצמן גם-כן, על שהיו עד הנה קטנים בעיני עצמן מחמת שאין להם ממון, כי עתה נתגלה שאדרבא, הממון הוא עקר הבושה. כי אלו המאכלים הנ"ל יש להם סגלה זו, שמי שאוכל מהם - מקמאס בממון מאד, כי מרגיש סרחון הממון כמו צואה וטנוף ממש. ואזי השליכו אלילי כסףם ואילילי זהבם, ואחר-כך שלחו לשם את הבעל תפלה הנ"ל, ונתן להם תשובות ותקונים, וטהר אותם. והמלך הנ"ל מלך כפפה, וכל העולם שבו אל השם

א גראשין האט ער אים מבער גיווען פון זיך תיכף און ער האט אים א ווארף גיטאן פון זיך.

דערנאך איז דער גבור צו זיי גיקומען און האט זיי ארויס גיווען פון זייערע גריבער וואס זיי האבן זיך דארט באגראבן פאר בושה. און ער האט צו זיי גיזאגט קומט מיט מיר. ווארין היינט באדארפט איר שוין קיין מורא נישט צו האבן פאר דעם גבור. ווארין איך בין דאס אליין דער גבור. האבן זיי גיבעטן דעם גבור אז ער זאל זיי גיבן פון די מאכלים כדי זיי זאלן פירן אין זייער מדינה אריין. ווארין זיי אליין וועלן שוין בודאי פיינט האבן געלט. לויטער זיי האבן גיזאגט אז די גאנצע מדינה זאלן ארויס פון דער תארה פון געלט. האט דער גבור זיי גיגיבן פון די מאכלים האבן זיי גיפירט די מאכלים אין זייער מדינה אריין און תיכף זיי זיי האבן זיי גיגיבן פון די מאכלים. האבן זיי אלע תיכף אנגיהויבן אוועק צו וואפן זייער געלט און האבן זיך באגראבן

אין דער ערד פאר גרויס בושה. און די גרויסע עשירים און די גאטין. האבן זיך מער גישעמט. און די קליינע לייט וואס זיי פלעגן הייסן ביי זיי חיות און עופות האבן זיי זיך אויך גישעמט נאך וואס זיי זענען ביז אהער ביי זיך אזוי קליין גיווען ווייל זיי האבן קיין געלט נישט. ווארין היינט. האבן זיי שוין גאזאט אז אדרבא פארקערט געלט איז דער עיקר בושה. ווארין די מאכלים האבן אין זיך אזוי א סגולה אז ווער סע עסט פון די מאכלים. איז ער זייער קמאס געלט. ווארין ער פילט דעם ריח רע פון געלט אזוי ווי פון טינוף פונקט. האבן זיי אלע אוועק גיזאגט זייער געלט. און זייער גאלד און זילבער. דערנאך האט מען זיי גישיקט דעם בעל תפלה. האט ער זיי אויס גיגיבן תשובות און תיקונים. און ער האט זיי גיריניקט און דער מלך איז גיזאגט א מלך איבער גאר דער וועלט. און גאר די וועלט האט זיך אום גיקערט צו גאט ברוך הוא. און זיי האבן אלע עוסק גיווען נאר

ותפלה, ויסקו רק בתורה ותפלה ותשובה ומעשים טובים; אמן בן יהי רצון. ברוך ה' לעולם, אמן ואמן.

מבאר בפסוק שיש להקדוש-ברוך הוא תנור במקום זה - והאש הוא שם, במקום אחר, רחוק מן התנור, כמו שכתוב: "נאם ה' אשר אור לו בציון, ותנור לו בירושלים". וענן שם כל הקפיטל הנ"ל, שמדבר מענין כל המעשה הנ"ל: "הוי הירדים מצרים לעזרה ועל סוסים ישענו, ומצרים אדם ולא אל, וסוסייהם בשר ולא רוח" - הינו בחינת המדינה ששמונה עליה המדינה של עשירות שהם יושעו אותם, כי לפי טעותם סברו שהם כלם אלקות, וסוסייהם הם מלאכים, במבאר לעיל בתוך המעשה, ענן שם, וזה ששים הפסוק: "ומצרים אדם ולא אל, וסוסייהם בשר וכו'", והבן.

"וה' יטה ידו וכשל עוזר ונפל עזר ויחדו כלם יכליון" - הינו בחינת היד הנ"ל, כי על היד ראו ששניהם יהיו נכלין, העוזר והעזור פנ"ל. "כאשר

אין תורה און תפלה און תשובה און מעשים טובים: אמן בן יהי רצון ברוך ה' לעולם אמן ואמן. סע שטייט אין פסוק אז השם יתברך האט איין אויבן אין דעם ארט און דאס פייער איז אויף איין אנדער ארט. כמו שכתוב (בישעה ל"א): "נאום ה' אשר אור לו בציון ותנור לו בירושלים". די גאנצע מעשה איז מרום אין דעם קאפיטל ישעיה "לא ע"ש.

יהיה הארה והכפיר על טרפו אשר יקרא עליו מלא רעים וכו", "בצפרים עפות וכו'" - (הנו בחינת הארה הנ"ל והפסוק הנ"ל), ענן היטב לעיל בתוך המעשה והבן. "כי ביום ההוא ימאסון איש אלילי כספו ואלילי זהבו וכו'".

"ונפל אשור בחרב לא איש וכו', ונס לו מפני חרב וכו', וסלעו ממגור ועבור" - זה בחינת השלשה כחות של החרב הנ"ל: "והפסוק" ונס - זה בחינת שני הכחות הנ"ל, וסלעו ממגור ועבור - זה בחינת חלי החרב הנ"ל, שחלקו ועבור חקו וכו' מפני, כי "סלעו" פירושו "חוק", וזה בחינת כח השלישי של החרב הנ"ל, ענן היטב והבן. אחר כל זה סים הפסוק: "נאם ה' אשר אור לו בציון ותנור לו בירושלים", הינו התנור והאש הנ"ל פנ"ל.

ראה והבט והבן, כי בהקפיטל הזה מבאר כל המעשה הנ"ל. (כל זה דברי רבנו יכרנו לברכה).

וכך אמר רבנו זכרנו לברכה בפרוש: שכל המעשה פלה, מראש ועד סוף - היא רמוזה פלה בתוך הקפיטל הנ"ל. (הנו ישעיה ל"א). ואמר שכל הדברים של המעשה הנ"ל, כלם יכולים למצא

דער סדר פון דעם מלך מיט זיינע לייט איז אזוי דער בעל תפלה מיט דעם גבור. דער ממונה על האוצרות מיט דעם חכם. דער מליץ מיט דעם אוהב נאמן. די בת מלכה מיט דעם קינד. דער מלך מיט דער מלכה. און זיי זענען צעהן זאכן. וואס די צעהן פאר רעכטן גאר די וועלט. און נעמען ארויס איטליכן פון זיין נארישקייט. און קערין אום אלע צום רעכטן אמת.

במקראות וביצא [נגון] וטמאתם את צפוי פסילי כספך ואת אפדת מסכת זהבך, תזרם כמו דנה, צא תאמר לו", ויכמו שכתוב: "ביום ההוא לשליך האדם את אלילי כספו ואת אלילי זהבו וכו', לחפר פרות וכו', לבוא בנקרות הצרים וכו'" - הינו ששליכו תאות ממון, שהיא עבודה זרה ממש, ויטמינו עצמן בחפירות וכו' במבאר במעשה הנ"ל, כי הממון הוא מסריח כמו צואה ממש, כמו שכתוב: "תזרם כמו דנה צא תאמר לו". וכן פיוצא בזה יכולים למצא כל דברי המעשה הנ"ל במקראות וביצא], אבל עקר המעשה בזה נאמרה על קפיטל הנ"ל, כי שם היא מבארת ומרמזת בזה, אבל אין אתנו יודע עד מה - כי אם מה שגלה לנו בפרוש (והינו כל המבאר לעיל), אבל שאר עניני המעשה לא זכינו להשיג איך היא מרמזת בקפיטל הנ"ל; אבל אמר בפרוש שכל המעשה בזה מרמזת שם.

סדר המלך עם אנשיו הנ"ל הוא כך: הפעל תפלה עם הגבור, הממנה על האוצרות והחכם; המליץ והאהוב נאמן; הפתח מלכה עם בנה; המלך והמלכה. כך הוא הסדור שלהם, והם בחינת עולם התקון. והם עשרה דברים, ולא נחשבו בסדר, הינו שלא נחשבו (ואלו העשרה ת"ל) כפי הסדר המבאר

בספרי קבלה; אבל יש דברים בגו. גם מבאר בספרים שכתבתי שפעם מדה אחת עוברת דרך מדה אחרת, ששמתעכבת שם זאת ההשפעה - אזי נקראת על שם אותה המדה, הינו שהמדה ששם מתעכבת ההשפעה של מדה אחרת שעוברת דרך שם, היא נקראת על שם אותה המדה שבה ממנה ההשפעה; ובשביל זה נשתנה כאן הסדר, וגם יש עוד כמה ענינים בזה המבארים להבקיאים היטב בספרים, כל זה אמר רבנו זכרנו לברכה בפרוש. גם הבנתי מדבריו שרמזו בזאת המעשה מיתת המלכים ותקונם; ובין בבחינת החרון, ובין בבחינת התקון - לא נאמרו בסדר העשר בחינות הנ"ל, מחמת השעמים וענינים הנ"ל.

ועדין הדברים שתומים וחתומים, כי סוד המעשה לא גלה כלל, רק האיר עינינו בספוקים וענינים הנ"ל כדי שנבדע שיש בהמעשה סודות נסתרים גדולים ונוראים מאד; ואין אתנו יודע עד מה. אשרי מי שיזכה להבין קצת סודות המעשיות הללו המבארים בזה הספר, כי כלם הם חידושים נפלאים ונוראים מאד מאד, עמק עמק מי ימצאנו. מה נאמר, מה נדבר. מי ששמע בזאת, מי ראה כאלה.

מעשה י"ג מהשבעה בעטלירים

אספר לכם איך היו שמחים:

מעשה: פעם אחת היה מלך, והיה לו בן יחיד, ורצה המלך למסור המלוכה לבנו בחייו, ועשה משתה גדול (שקיון באל); ויבדאי בכל פעם שהמלך עושה באל, הוא שמחה גדולה מאד, בפרט עתה, שמוסר המלוכה לבנו בחייו, בודאי היה שמחה גדולה מאד. והיו שם כל השרי מלוכה, וכל הדוכסים והשרים, והיו שמחים מאד, על המשתה; וגם המדינה היו נהנים מזה, שמוסר המלוכה לבנו בחייו, כי הוא כבוד גדול למלך. והיה שם שמחה גדולה

מעשה י"ג מהשבעה בעטלירים

איך וועל איך דערציילן. ווי אזוי מע איז אמאל פרייליך גיווען.

מעשה אמאל איז גיווען א מלך, דער מלך האט גיהאט א בן יחיד, האט דער מלך גיוואלט אפיגן די מלוכה זיין זון בחייו (והיינט פאר זיין לעבן) האט ער גימאכט א גרויסן באל. און ווען דער מלך מאכט א באל איז בודאי וייער פריילעך. בפרט היינט, וואס ער האט אפיגן די מלוכה זיין זון באם לעבן. איז א וואדי גיווען וייער א גרויסע שמחה. און סע איז דאָרט גיווען אויף דעם באל אלע שרי מלוכה. און אלע דוכסים און אלע שררות. און מע איז וייער פריילעך גיווען אויף דעם באל. און די מדינה האט אויך געהאט פון דעם וואס דער מלך גיט אפ די מלוכה זיין זון באם לעבן. וואָרן סע איז איין גרויסער כבוד דעם מלך. און סע איז דאָרט וייער א שמחה גיווען. און סע איז דאָרט

מאד, והיה שם כל מיני שמחה: קאפעלייש וקאמעדייש וביצא מזה כל מיני שמחה, הכל היה שם על המשתה. וישעשו שמחים מאד, עמד המלך ואמר לבנו: היות שאני חוזר בפוכבים, ואני רוצה שאתה עתיד לירד מן המלוכה, בכן תראה שלא יהיה לך עצבות כשתרד מן המלוכה, רק תהיה בשמחה; וכשתהיה בשמחה - גם אני אהיה בשמחה; גם כשיהיה לך עצבות, אף על פי כן אני אהיה בשמחה, על שאין אתה מלך, כי אינך ראוי למלוכה, מאחר שאינך יכול להחזיק עצמך בשמחה, כשאתה יורד מן המלוכה; אבל כשתהיה בשמחה - אזי אהיה

גיווען אלערליי זאכן פון שמחה. קאפעלייש און קאמעדייש און דעסט גלייכן, און אלדינג וואס סע ניצט נאר צו שמחה, איז אלץ דאָרט גיווען אויף דעם באל.

אז זיי זענען שוין וייער פריילעך גיווארן, האט זיך דער מלך אויף גישטעלט, און האט גיזאגט צום זון, באַשר איך בין א שטערן ווערע, זע איך אז דו וועסט אמאל אראפ פון דער מלוכה, בכן זאלסט ווען אז דו זאלסט נישט האבן קיין עצבות (והיינט קיין טרויעריקייט) אז דו וועסט אראפ פון דער מלוכה, נאר דו זאלסט פריילעך זיין. און אז דו וועסט פריילעך זיין וועל איך אויך פריילעך זיין, אפילו אז דו וועסט האבן עצבות, וועל איך אויך פריילעך זיין, וואס דו ביסט קיין מלך נישט, וואָרן דו קערסט זיך קיין מלך נישט צו זיין, וואָרן דו ביסט זיך נישט פריילעך. (מלוכה אז דו ביסט אזוי איין מענטש וואס דו קאנט דייך נישט דערמאָלן אז דו זאלסט ממיד פריילעך זיין אפילו אז דו נישט אראפ פון דער מלוכה. ערשט נישט זיין קיין מלך) לושמיר אז דו וועסט פריילעך זיין, וועל איך לעמוד הבא

להפך.

ב. השוחט שהוא מקיים כבוד אב, הקדוש-ברוך-הוא משמרו שלא להאכיל טרפות; והוא הדין להפך. ג. על-ידי השוחטים הרשעים המאכילין טרפות, הגזלות נתרבה בעולם.

ה. הזכי-הראות יכולים לראות על החלפים של השוחטים את הכלי-בית-המקדש.

ה. מי שנתאלם בפתע פתאם יעבירו על פיו חלף כשר.

אות ת

תשובה

א. התענית מועיל לכל דבר.

ב. מי שהוא ערום ממעשים טובים אינו יכול להפריש אחרים מרשעתם.

ג. התענית קשה מחרב.

ה. התשובה ראוי שתהיה באותו דבר עצמו.

ה. כשאדם חושב: כך וכך אעשה, כך וכך תעלה בידי - על-ידי זה אין מחשבתו נחלים.

ו. גלות מכפרת על הכל.

ז. מי שדעתו שפלה כאלו הקרוב כל הקרובות.

ח. כל המתודה יש לו חלק לעולם הבא.

ט. המלמד את בן-חברו תורה כאלו

עשאו, וכאלו עשאו לדברי תורה, וכאלו עשאו לעצמו.

י. רב פפא יתיב בתעניתא על שקרא לתלמיד-חכם בלשון גנאי.

יא. ישמר אדם את פיו מלומר: אעשה העברה הזאת - אפלו בדרך ליצנות, כי דבורו מכריח אותו למעשה.

יב. כל הבוכה בלילה קולו נשמע, וכוכבים ומזלות בוכין עמו.

יג. חבי בריתות שלקו - נפטרו מידי בריתתו.

יד. כשבא צער לעולם, יחשב שבשכיל חטאו בא זאת הצרה.

טו. המלבושין שעשין לצדיק, כל מלבוש יש לו סגלה בפני עצמו לכפר.

טז. בין שנשא אדם אשה - ענותיו מתפקקין.

יז. כשראה או ששמע איזה יסורין שבא על גוי, יהרהר בתשובה.

יח. הדר בארץ-ישראל שריו בלא עון. יט. יש להקל אפן התשובה על החוטאים.

כ. העון מכחיש כחו של אדם.

כא. כשבאין שני מצות לידך, תעשה זאת המצוה שיש בה כפית היצר יותר.

כב. צריכין להתענות כשמצערין את הצדיק.

כג. צער הלב הוא קרוב להוריד דמעות.

ענתוניתא.

ר' יונה אבנה דר' מני. ר' יונה בר תחליפא. ר' יונה בוצריא. יונתן בן עזיאל. ר' יונתן בן בתירא. יונתן בן הרפינס. ר' יונתן בן חרשא איש גנוסר. ר' יונתן בן משלם. ר' יונתן בן אבטולמוס. ר' יונתן בר' יוסי. ר' יונתן בן יוסף. ר' יונתן. ר' יונתן חברו של ר' אביתר. ר' יונתן בן שאול. ר' יונתן בן עכמאי. ר' יונתן בן אלעזר. ר' יונתן בר' יוסי בן לקונא. ר' יונתן בן עמרם. ר' יונתן בר הילא. ר' יונתן בן חלי. ר' יונתן דבית גוברין. ר' יונתן בר' חגי. ר' יונתן קיסא. יונתן איש קבורה. ר' יונתן ספרא דגופתא. ר' יונתן בר יצחק בר אחא. יונתן הקיטוני.

ר' יוסטא. ר' יוסטא בן יהודה. ר' יוסטא חברא. ר' יוסטא בר מתון. ר' יוסטא בר' סימון. ר' יוסטא בר שונים. יוסטא חייטא.

יוסי בן יועזר איש צרידה. יוסי בן יוחנן איש ירושלים. ר' יוסי הכהן. ר' יוסי הגלילי. יוסי בן חוני. ר' יוסי בן קיסמא. ר' יוסי בן דורמסקית. ר' יוסי בן החוטף אפרתי. ר' יוסי סתם, הוא בן ר' חלפתא. ר' יוסי בן משלם. ר' יוסי בר' יהודה. ר' יוסי בר' יהודה איש כפר הבבלי. ר' יוסי בן דולגאי. ר' יוסי בן שלום. ר' יוסי בן כיפר. ר' יוסי בן פרידה. ר' יוסי בן פרטא. ר' יוסי בן תדאי איש טבריה. ר' יוסי

דפקיעין. ר' יוסי בן יעקב איש כפר אונז. ר' יוסי בן יעקב. ר' יוסי דכפר חנן. ר' יוסי בר' אלעזר בן רבי שמעון בר יוחאי. ר' יוסי בר' שמעון בן לקונא. ר' יוסי הארוך. ר' יוסי בן זמרא. ר' יוסי בן פטרוס. יוסי מעונאה. ר' יוסי בן פזי. ר' יוסי בר' יאסין. ר' יוסי בן שאול. ר' יוסי בן נהוראי. ר' יוסי בן קצרתא. ר' יוסי בן יוסי. ר' יוסי בר אסין. ר' יוסי בר אלקים. ר' יוסי ממלחיא. ר' יוסי בן יהושע. ר' יוסי בר חנינא (ב"ח). ר' יוסי גלילאה. ר' יוסי ציידנא. ר' יוסי דמן יוקרת. ר' יוסי בר אבין. ר' יוסי בן זבידא. ר' יוסי בר' בון. ר' יוסי בר ביבי. ר' יוסי איש הוצל. ר' יוסי בר אבא. ר' יוסי בר אבהו. ר' יוסי בר זמינא. ר' יוסי בר אשין. ר' יוסי איש צייתור. ר' יוסי בן עקבא. ר' יוסי מברקתיה. ר' יוסי מנהר בול. ר' יוסי דמן קסרי. ר' יוסי המבוסס. ר' יוסי הכהן. ר' יוסי איש כפר גופתא. ר' יוסי בר חנן. ר' יוסי בן חנניה. ר' יוסי בר נתן. ר' יוסי מדא. ר' יוסי בריה דר' תנחום דכפר אגון. ר' יוסי דרומיאי. יוסי בן מנשיא. ר' יוסי בן גזירא. ר' יוסי בר אלעאי. ר' יוסי בר רב חוני. רב יוסי רישא. ר' יוסי בן אלישע. ר' יוסי בר חמא. ר' יוסי דכפר דן. ר' יוסי בר סימון. יוסי בן סימאי. ר' ייסא שפזיה. אבא יוסי התורתי. אבא יוסי חלי קופרי איש טבעון.

ובהשתוקקות נמרץ אל הטוב האמתי באמת. ולא אניח לשום מחשבה זרה וחיצונה ולשום בלבול הדעת לכנס במחשבתי ולכלכל אותי חס ושלום. רק אהיה חזק בדעתי ולאחזו את מחשבתי לחשב בכל יום ובכל עת בתורתך הקדושה עד שיעוררו רחמיך האמתיים עלי. ותצוה לפתח לי שערי החכמה והשכל, עד שיתגלו לי מאתך חדושין אמתיים בתורתך הקדושה בכל יום ויום מהטוב הגנוז שבאותו היום. ועל ידי זה אצפה להתקרב אליך באמת מעתה ועד עולם. ואצפה על ידי זה שיהיה כל יום ויום מימי חי ארץ וגדול באמת בקדושה ובטהרה גדולה על ידי החדושין דאורייתא האמתיים שתתגניי בכל יום ויום מהטוב הגנוז שבאותו היום. עד שאצפה לאריכות ימים ושנים באמת, לחיות חיים ארוכים, חיים טובים חיים אמתיים בקדושה ובטהרה גדולה בעלמא דין ובעלמא דאתי לעולמי עד ולנצח נצחים. ויקים בי מקרא שכתוב: "ארץ ימים אשביעוהו ואראוהו בישועתי". ונאמר: "כי ארץ ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך", ונאמר: "כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים". ונאמר: "ארץ ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד, דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום. עין חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאשר. יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יי צורי וגואלי" אמן.

תפילה קט

מיוסד על תורה צוה צדיק בליקוטי מוהר"ן

"כל מצותיך אמונה, שך רדפוני עזרני", אל אמונה, רחם עלי למען שמך, וזכני לאמונה שלמה באמת. עזרני והושיעני שאתחזק באמונה שלמה באמת, עזרני והושיעני שאתחזק באמונה שלמה בכל עת, ואכניס את עצמי בתוך האמונה הקדושה בכל פעם יותר ויותר, עד שאצפה לעלות בכל פעם לאמונה גבוהה יותר ויותר, עד שאצפה לבוא אל השכל על ידי האמונה, שאצפה על ידי זה להתחזקות האמונה באמת, ולהבין ולהשיג בשכלי את הדברים שלא הייתי מבינם בתחלה. והייתי צריך להתחזק בהם באמונה לכד. ועתה אצפה להבינם ולהשיגם בדעתי ושכלי, רק בדברים גבוהים ונעלמים יותר שלא אבינם עדין אתחזק בהם באמונה שלמה. וכן אתחזק באמונה גדולה בתוספת קדושה בכל פעם עד שאצפה בכל פעם להבין ולהשיג בשכלי ודעתי גם אלו הדברים הגבוהים ונעלמים יותר, וכן בכל עת ועת אתחזק באמונה גדולה יותר ויותר, עד שאצפה להמשיך השכל והדעת על ידי האמונה, לבוא אל השכל של הדבר שבתחלה היה נעלם ממני והייתי צריך להאמין בו באמונה לכד, עד שאצפה לבוא לראש אמונה, ולרצות שלם בקדושה גדולה, לדעת

ולהכיר אותך באמת. ואצפה לדעת ולהבין כל מה שאפשר בשכל אנושי להבין באמת. ומה שאי אפשר להבין בהדעת, אצפה לאמונה שלמה בתכלית השלמות בתכלית המעלה העליונה כרצונך וכרצון צדיקיך האמתיים אשר זכו לאמונה ולדעת בתכלית המעלה שאין מעלה אחרי. ואצפה לאמונה שלמה וחזקה כל כך עד שתתפשט האמונה בכל האברים.

רבונו של עולם, רבונו דעלמא כלא, יי עיניך הלא לאמונה, תן לי אמונה שלמה באמת. רבונו של עולם, אתה יודע כל מה שעובר על כל העולם בענין האמונה הקדושה שהוא יסוד הכל ובפרט מה שעובר על ישראל עם קדוש שהם כלם מאמינים בני מאמינים, אך אף על פי כן יש אלפים ורכבות מדרגות בענין האמונה הקדושה. וכל הצרות וכל הגליות שעוברים על ישראל הכל על ידי פגם האמונה שהוא יסוד כל התורה כלה באשר גלית אוננו על-ידי חכמיך הקדושים (ובפרט מה שעובר עתה על ישראל, אשר נא תקח פאתך וגזור כפה גזרות רעות על ישראל, וגזורה הגזירה רעה, לקח בני ישראל לבני חיל למלחמה). או לנו על שברנו, נחלה ממונית, או מה היה לנו, או מה היה לנו, או מי יעשה בעדנו בעת צרה מרה כזאת. או מה נעשה לנו. או איך להציל גברת, להציל גנוס לעזרה, ובפרט שנשמע שרצים לווציא חס ושלום עוד גזרות קשות ורעות מאוד ורעננות לעל, וכלם כנגד דת ישראל. או איך ואבוי או נסר או נסר, וכל אלו הצרות כלם באים על ידי פגם אמונה). ועתה מה נעשה לתקן זאת, ובפרט אנכי אשר הרביתי לפשע נגדך, ובנדאי הכל בא על ידי פגם

אמונה שהיא יסוד כל התורה כלה. ובאמת כל אחד תלוי בחבירו, שמחמת רבוי העונות אין האמונה בשלמות, ומחמת חסרון האמונה שאינו בשלמות באו העונות, ורמנא לעלן מעתה, אבל איך מתקנים זאת, ומהיכן מתחילים לתקן.

רבונו של עולם, מלא רחמים, הבוחר בעמו ישראל באהבה, אתה חוננתנו למדע תורתך, ותתן לנו תורת אמת בכתב ובעל פה על ידי משה נביאך נאמן ביתך, וברחמיך וחמלתך שלחת לנו בכל דור ודור צדיקים וחסידים אמתיים קדושים ונוראים חכמים ונבונים באמת, אשר זכו להשיג תבונות התורה לעמקה, וגלו לנו חדושים נפלאים ונוראים ונשגבים מאד מאד אשר אין לשון בעולם שיוכל לספר תקף רום נשגבות מעלתם וגבהם וקדושתם וכחם. וכלם מספרים תהלות יי ועזויו ונפלאותיו אשר עשה, וממשיכים ומגלים האמונה הקדושה עין בעין לכל באי עולם. ואחרי כל אלה עדין לא שבנו מטעותנו ובכל הצרות אשר עוברים עלינו בפרט עתה בעונותינו הרבים, לא די שלא זכינו להתעורר לשוב אליך באמת, אשר רק בשביל זה שלחת עלינו כל הצרות האלה, אף גם בעונותינו הרבים נתרננו ממך יותר ויותר, עד אשר נמצאים במה אנשים מבני ישראל אשר נתעסק דעתם לעמוד הבא

חזרה לתוכן העניינים

שבת קודש

לנצח עוד יום

מ"ג ע"א

אמר רבא: לפסול במקום אחים שאם הלך הטומטום וחלץ, הרי לרבי יהודה לא עשה כלום ומותר לאחד מן האחים אפילו ליבם אותה. ולרבי יוסי ברבי יהודה אסורה ביבום, שמא הטומטום אינו סריס וחליצתו חליצה ושוב אסור לאף אחד מהאחים ליבמה, דכיון ש"לא בנה שוב לא יבנה", אלא חולצין לה מספק.

ולחלוץ שלא במקום אחים האם הטומטום חייב לחלוץ כשאין אחים אחרים. לרבי יהודה פטור שודאי סריס הוא, ולרבי יוסי ברבי יהודה חייב לחלוץ שמא אינו סריס.

בשני אלו איכא בינייהו.

הדרן עלך פרק על אלו מומין

פרק מומין אלו

נאמר בתורה: דבר אל אהרן לאמר, איש מורע לדרתם אשר יהיה בו מום לא יקרב להקריב לחם אלוקיו. כי כל איש אשר בו מום לא יקרב, איש עור או פסח או חרס או שרוע. או איש אשר יהיה בו שבר רגל או שבר יד. או גבן או דק או תבלול בעינו. או גרב או ילפת או מרוח אשר. כל איש אשר בו מום מורע אהרן הכהן לא יגש להקריב את איש ה' מום בו את לחם אלוקיו לא יגש להקריב. [ויקרא כ"א י"ז כ"א].

מתניתין:

מומין אלו, ששינוי בפרק הקודם שפוסלים בבהמה, בין מומין קבועין, שאינם מתרפאים. בין מומין עוברים, שחוזרים ומתרפאים. פוסלין באדם כהן, מלעבוד עבודה במקדש. [כל זמן שהם בו, אבל אם עבר אינם פוסלים].

ויותר עליהן באדם, שנפסל במומין נוספים: והכליון, כהן שראשו חד למעלה ורחב למטה. והלפתן, שראשו דומה ללפת, רחב למעלה והולך וצר למטה.

והמבקן, שדומה ראשו למקבת [קדרון] שערפו צר ועגול.

ושראשו שקוט, שראשו משופע מלפניו באלבסון. ושקופס, שאין ראשו בולט מאחוריו, והוא נראה כאחד שנחתך ממנו חתיכה מאחוריו.

ובעלי חטרות, שיש להם בליטה בגב. בזה נחלקו הנאים שרבי יהודה מכשיר וחכמים פוסלין. הקרת, פסול.

איזהו קרח?

כל שאין לו אפילו שיטה שורה אחת של שער, שהיא מקפת מאוזן לאוזן. אבל אם יש לו שורה של שערות מקפת מאוזן לאוזן, הרי זה כשר.

גמרא:

והיונן בה: אמאי מומין אלו שפוסלין בבהמה, פוסלין באדם. והאיכא יבלת דלא כתיב באורייתא דפסלה באדם אלא בבהמה, ומנא לן דפסלה נמי באדם?

ותו, הא דתנינן בפרקין דלעיל במומי בהמה גלה, [א] "דק תבלול" בעינו, דלא כתיבי פסוליהו בבהמה, מנא לן דפסלי ביה?

ומשנינן: מילף ולפי מהדרין, לומדים הנאמר בזה לזה.

דתניא: באדם לא נאמר בו "יבלת". בבהמה לא נאמר "דק תבלול". מניין ליתן את האמור של זה בזה, ואת האמור של זה בזה? תלמוד לומר: "גרב - גרב", "ילפת - ילפת" שנאמרו בשניהם, לגזירה שוה!

ואמרין: חד מהני תרתי קראי דגזירה שוה - ממני, שלא נצרך לגופו אלא למידרש מיניה גזירה שוה. דאי לא מפני, איכא למיפרך [שגזירה שוה שאינו מופנה יש להשיב עליה]:

אדם מבהמה לא ילף, שכן בבהמה היא עצמה קריבה לגבי מזבח. מה שאין כן כהן שאין המומין פוסלין בו.

בהמה מאדם לא ילף, שכן אדם נתרבה במצות. הלכך פוסל בו מומין, מה שאין כן בהמה.

והיונן בה: לאי אפנוי מפני? איזה גזירה שוה מיתרת.

ומשנינן: לכתוב רחמנא "ילפת", ולא בעי "גרב". ואנא אמינא: ומה ילפת דלא מאיסא, הוי מומא.

גרב דמאוס טפי מילפת, שהוא קשה כחרס ושקוע בתוך הבשר ועושה בו חריצין. לא כל שכן?

"גרב גרב" דכתב רחמנא למה לי? על כרחך לאפנוי, וכיון דהגזירה שוה מופנית אי אפשר לפרוך עליה.

ומקשינן: וליכתבינהו רחמנא לכולהו מומי בחד פרשה, או במומי אדם, או בבהמה. וליכתוב נמי "גרב וילפת" הכא והכא, "גרב" לגזירה שוה, ו"ילפת" לגלויי ד"גרב" מופנה הוא. ולילפו מהדרין, ולמה התרצה התורה לכתוב שתי פרשיות במומין?

ומתרצינן: אהייא ליכתב רחמנא. אי כתב באדם, ונילף בהמה מיניה. הוה אמינא: כל מום דפסול באדם, פסול בבהמה. אבל "קלוט", שפרסותיו קלוטות ואינם ססועות. וחוטין, שהם מומין שבחניכיים דליתנהו באדם, דלא שייכו ביה, דאין לו פרסות, ויש לו שיניים. והוה אמינא דבהמה נמי לא ליפסלו לכן נכתבו מומין בבהמה כדי לכתוב בה מום ד"קלוט" ו"חרץ" שיש בכללו חוטין שנפגמו?

ואי כתב רחמנא כולהו מומין בבהמה, הוה אמינא: כל מום דפסול בבהמה, פסול באדם. אבל גבן וחרוס, דליתנהו בבהמה, עיין רש"י

באדם נמי לא ליפסלו. הלכך נכתבו מומין באדם. ואכתי מקשינן: וליכתבינהו רחמנא כולהו בחד פרשה. כגון אצל אדם. מלבד הנך מומין דליתנהו

באדם [קלוט וחוטין] שאותם לכתוב רחמנא בבהמה. או שיכתבו כולם בבהמה. והנך דליתנהו בבהמה [גבן וחרוס] לכתוב באדם. "גרב וילפת" ליכתוב הכא והכא, ולילפו מהדרין, אותם מומין שישנם בשניהם ומתרצינן: אלא, להכי שנאם הכתוב בשתי פרשיות, כדתנא דבי רבי ישמעאל. דתנא דבי רבי ישמעאל: כל פרשה בתורה שנאמרה ונשנית, לא נשנית אלא בשביל דבר שנחדש בה. והכא, באדם נתחדש גבן וחרוס. ובבהמה, קלוט וחוטין. ואגב אלו נשנו יתר המומין.

אמר רבא: למה לי דכתב רחמנא מומין באדם, [ויקרא כ"א, י"ח] מומין בקדשים, בכל הקרבנות [שם, כ"ב, כ"ב] מומין בבכור, [דברים ט"ז, כ"א]?

ומתרצינן: צריכא.

דאי כתב רחמנא מום באדם, הוה אמינא, דמה לאדם שכן נתרבה במצות.

ואי כתב רחמנא בבכור, הוה אמינא אדם מבכור לא אתי, שכן בכור הוא עצמו קרב לגבי מזבח.

וכן קדשים מבכור לא אתי, שכן בכור קדשותו מרחם.

ואי כתב רחמנא בקדשים, הוה אמינא אדם מקדשים לא אתי, שכן הן עצמן קריבין. בכור מקדשים לא אתי, שכן קדשותו מרובה, שהרבה קרבנות יש בקדשים, חטאות ואשמות עולות ושלמים ועוד שהם נוהגים בין בזכרים ובין

בקבוצות. מה שאין כן בכור.

והיונן בה: חדא מחדא לא אתיא, דאיכא למיפרך. תיתי חדא, מתרתי. ומשנינן: ביה לא לכתוב?

לא לכתוב רחמנא בבכור, ותיתי מהנך, אדם וקדשים.

איכא למיפרך: מה להנך שכן קדשותן מרובה, דקדשים יש בהם חטאות ואשמות עולות ושלמים. ואדם קדשותו מרובה במצוות. ונוהגין קדשותן נהגת בפשוטין, שאדם כהן קדוש אף

שאינו בכור, וכן בהמה.

לא לכתוב רחמנא בקדשים, ותיתי מהנך, בכור ואדם. איכא למיפרך: מה להנך שכן קדשותן

מאליהן, דאין צריך להקדיש את הבכור ואת הכהן.

לא לכתוב רחמנא באדם, ותיתי מהנך, בכור בבהמה וקדשים. איכא למיפרך: מה להנך שכן הן עצמן קריבין על גבי מזבח.

הלכך צריכי לכולהו. שנינו במשנה: ותר עליהן באדם:

והיונן בה: מנא הני מילי דכל אלו פוסלין באדם? ומשנינן: אמר רבי יוחנן: דאמר קרא "כל איש אשר בו מום מורע אהרן הכהן לא יגש להקריב את איש ה' מום בו". ודרשינן: איש ששורה בורעו של אהרן, הוא דבעי מומא להפסל, אבל אם אינו שורה בורעו של אהרן, שמשונה משאר הבריות, כגון כל אלו השניים במשנתנו, בלא מומא נמי מפיסלי.

"מום בו - ולא יחלל".

אבל זה שאינו שורה בורעו של אהרן, לא מחיל עבודה.

ומשנינן: איכא בינייהו, משום אחולי עבודה, האם עבודתו נפסלת.

ומא, כהן בעל מום - מחיל עבודה. דכתיב:

מז.

הא איבא יבֿתָּה. ה"נ הוי מני למיפּרָךְ מחרוץ דללָא כמיז באלס
 וְשׂוּיָךְ באלס חוטיין וצמוקס עֵלם כמו צבֿהמה וכן
 נמוק וכרות לא כמיזי באלס וגבן לא כמיז צבֿהמה ואע"פ דשׂוּיָךְ
 [צבֿהמה] למאן דמפרש לקמן שדערטו עקומה ולא מוקי לה בגבניי

א) בין עוברים. דמומין עוברים
דפסולים באדם נפקא לן
מידליפנן מבהמ' וגבי בהמה
כתיב מוס בם ודרשינן בפרק
התערובות (דף עז ע"ב) מוס בם
הוא דלא יציה הא עבר מומן
יציה אף באדם כתיב מוס בם
ודרשינן הא עבר מומן יציה כמו

[illegible][illegible]

רבינו גרשום (המשיך)
 ענין באדם פסוטה סדוקה:
 גיבן וחרורו דליתנהו בבמהה
 וגיבן וזו שובינהו שוכבין
 וליכא לבמהה בגיבין: וחרורו.
 והכחול שתי עיניו כאח:
 שחוטטו שקדוק ואין לו חוטם
 בין עין לעין ויכול לבחולו בן
 מזה שאין עיבור חוטם בין
 עין לעין. וחרוטם לילב בבמהה
 ואין כחול: וליכא פסוטה וליכא
 חוטם דשייך תחד א באדם
 ליכתוב ביה גיבן וחרורו ולכולהו
 מומין: והך דליתנהו. בין
 קלוט חוטטין לבמהה באדם
 בבמהה ולא ליכתוב בה תו מכל

מומי אלא גרב וילפס וילפס
ממדיד כל הני מומי משוי
לכל חד וחד: אלא. אלא. הכי
איכתבו תרי זמני משום דבר
שנתחדש בהן אנב ארכא
כחור ולא בקדשים: איכן קדשתן
לא ליכתוב באדם ויתחי
לכין קדוש מרחם ואפי' כן פוסל
מום אף באדם נמי. מה להחנן
אצות קדשים שכן קדשתן מרובה
צריך להקדשן: ריתן עליהן

הא איבא יב"ת. ה"נ הי מני למיפך מחורן ללא כמי באלס
 ושייך באלס חוטיין וצמוקס ע"ס כמו צבהמה וכן
 נמוק וכרות לא כמיצי באלס וגבן לא כמי צבהמה ואע"ג דשייך
 [צבהמה] למאן דמפרש לקמן שדערטו עקומה ולא מוקי לה בגיבתי

קום אחים ולחלוצי ש
אחים איכא בינייהו:

הדרן על אלו מומין

[illegible]

כִּי עָרַב וְזָנָה אִמִּינָה
 עִיר מוֹמָה גַּר בְּרָאִים
 דְּרָבָה רַחֲמָנָה לִמָּה
 רַחֲמָנָה כּוֹלְהוּ בַּחַד
 וְלִפְלֹרָה חֲבֵרָה
 אִמִּינָה אֵל תָּבָה
 בְּבִאֵר פִּסּוֹל בְּבִהֲמָה
 בְּבִאֵר בְּבִהֲמָה נָמִי
 מוֹב רַחֲמָנָה כּוֹלְהוּ
 דְּפִסּוֹל בְּבִהֲמָה פִּסּוֹל
 חֲבֵרָה בְּבִהֲמָה אִמִּינָה
 רַחֲמָנָה כּוֹלְהוּ בַּחַד
 חֲבֵרָה לִכְבוֹב חֲבֵרָה
 בְּבִאֵר לִכְבוֹב בְּבִאֵר
 וְלִפְלֹרָה מַחֲדֵר אֵלָּה
 אֵל חֲדָמָה דְּבִי רִבִּי
 אִתְּרַנְתָּה וְנִשְׁבִּית אֵלָּה
 שֶׁנִּתְחַדֵּשׁ בַּה אִמֶּר
 מוֹם בְּבִאֵר מוֹם
 יִכְמָה אֵל תָּבָה רַחֲמָנָה
 בְּבִאֵר חֲבֵרָה מַכְבֵּר
 שֶׁנִּתְחַדֵּשׁ חוּא עֲצוּמָה קִרְב
 לִכְבוֹב אֵל תָּבָה
 שֶׁנִּתְחַדֵּשׁ אֵל תָּבָה שְׁבוֹ

למה י' דכתב והמנא מום באדם
מום בנפשו מום בקרשיו
צריכי בו' דמנא למחל דקמח
צריכי דמנאע דלא ילפין מהדרי
מנא מללן וקבאסל כל מום שגגתי
ואני חור דבר סבור דלא דרשני
ליה לעיל בפרק על אלו מומין (א)
(ב) מכלל ופרט (ג) מן מומין דרש
אדם וקבאסל דלא חציני בצבור
לדחלע לאל ופקי מלס עור ער מן
דק תמלול דרש' קאשורוס דרש'
פיקקין ויש לומר הואיל דגלי גלי:
אמר

י מומא הא קאן אזוה דורעני של אהרן בלא מומא ננוי מיפסיל: מלא

נפסול במקום אחיו. אם יש עמו אחים הגונים והלך הוא וחלק לה
לעבד יחידה לאו כלום עבד ולא פסלה מן האחים י"ג ר"ה אחד מן
האחים לייבם מייבם ולרבי יוסי דמחזיק ליה בספק פסלה מן האחים
דשמא חלימה חלימה ואין אחד מן האחים יכול לייבמה דכיון דלא בנה

ואחין אלה טומטום לרבי יהודה

הדרן עלך ע
מומין אלו ^(ב) * בין
פוחלתי ראש

הדרן ערך על אלו מומין

[illegible]

וְיִשְׂרָאֵל יִבְרֹךְ אֶת ה' אֱלֹהֵינוּ וְיִשְׂרָאֵל יִבְרֹךְ אֶת ה' אֱלֹהֵינוּ וְיִשְׂרָאֵל יִבְרֹךְ אֶת ה' אֱלֹהֵינוּ

אצטא קריבה לגבי מ
יפא צמח נתרביה בי
לכתוב רחמנא ילפא ו
ומה ילפת דלא מאיס
לא כל שכן גרב רבי
ל לאפנוי ותרבינו
וגרב וילפת הא וה
אויא בחי ליכתב
הוב אמרין דא דר
אצטא קריבה לגבי מ
יפא צמח נתרביה בי
לכתוב רחמנא ילפא ו
ומה ילפת דלא מאיס
לא כל שכן גרב רבי
ל לאפנוי ותרבינו
וגרב וילפת הא וה
אויא בחי ליכתב
הוב אמרין דא דר

אברהם ויפגש אלהים ואלהים יגלה אליו את כל אשר עשה לו ואלהים יגלה אליו את כל אשר עשה לו ואלהים יגלה אליו את כל אשר עשה לו

לא ליפסלו (ה) ולב
בבהמה הוה אמינא כ

אֵלֶּכָּה מִיְיָהוָה: מָלוּט וּמִסֻּבּוֹת דְּלוֹמָסָהוּ

והקד' ליתרונה י' אב
בביתו והקד' ליתרונה י' אב
וגר וילפת רבי חיי
כתא דבי רבי ישמו
ישמואל בן פרשה
שנית אלא בשביל ד
רבי למה לי רבנן ור
רבא ורבי יוחנן
והקד' ליתרונה י' אב

היינו שיש לו גנינים שקורין שורלי'ש
לית ה' גנינים וחרוס היינו
שחוטמנו (לאום) בין שמי עיניו וזהמה
לחלוק הן חוטם בין העינים; וסגן
ועמנון ויחיד דלף שמיני היה

הן עצמן קריבין בבכור
קדשתו מרובה ^א חרדי
חרד מתרת ^ב מהו ^ג
בבכור ויתרי מהך ^ד
מרובה ונוהגין ^ה בפ
קדשישם ויתרי מהך ^ו
מאלה ^ז [לך לא
מה עליה שכן הן עצמן
צריכי: יתר עליה ^ח ^ט
יותנן דאמר קרא ^י
מוזע אהרן איש ^{יא}

[illegible]

תורה אור השלם

1. או גבן או דק או תבלל
בעינו או גרב או ילפת לא
מורח אשך:
2. עורת או שבור או חרץ או
יבלת או גרב או ילפת לא
תקריבו אלה לך ואשה לא
תתן מהם על המזבח לך:
ויקרא כהן כב
3. כל איש אשר בו מום מן
אזרן הבתן לא יגש להקריב
את אשיו מן מום בו את להם
לאחיו לא יגש להקריב:
ויקרא כהן כא

הזכות בר"ם

(א) במשנה מוסקין כלדם יותר
עליון באדם היטול וכו' ויחלשנו
(שקרו) חז"מ ויב"ש ס"א שקרו:
(ב) שם ישריפם ויעלו
החטאות: (א) שם מקשת
מחול לזון ואם: (ד) נח' וילפנו
מהרדי אה"א לכתוב כ"ל
ומביא נהי נמחק: (א) שם נבזמה
נמי לא יעקטו אר כתב רמח"ל:
(ג) שם אלד מוכסר לא לחי כ"ל
ומביא נבזמה נמחק: (י) שם ר"ה
ומו קד וכו' מומי כסור מום הוא:
(ה) ר"ה נון וכו' שמועטו שקרו
שם שמי:

לְחַזְקַת רַעֲיָא

חלדרובי"ש. גיבן.
שורציל"ש. גבות-עיניים.

מוסף רש"י

לספור במקום אחים. אם יש
אחין שלימים עמו וחזק לה
טומטום, לרי יהודה דאמא שהיא
ספרים, מחזיק לה בפרים ודאי
ולא פהה על האחין ומליצמת,
ולרי יוסי שמא קמני, ספיקא הוא
ופהה על האחין דלמא לאו קרים
הוא וחליהו היא (יבמות פג:).
ולחלדיו שלא במקום אחים.
אם אין שם אח אלה הוא, לרי יהודה
לא צעיה חליה מיהי, לרי יוסי
צבני יהודה צעיה חליה ממקם
(שם).

הדרן עלך על אלו שומין
פוסלין באדם. צנאן, כל זמן
שמוס צו לא יעצור (לעצור :). כל
פרשה שנאמרה ונשנית כו'.
אורחיה דקרא לתזור ולשנות את
האמור מפני דבר אחד הממחדש
בכפילותו (שומא :).

רבינו גרשום

הוא משום הני חולצה: מאי
בניניהו. בין לר' יהודה דאמר
ר' יוסי טרם חמה ור' בון לר'
ר' יוסי דאמר ספק מיכדי בל
הוה ור' בון לר' חולץ קאמר
דאמר בל פלסול במקום אחים
וליתחלוץ שלא במקום אחים
איכא בניניהו. לר' יהודה דאמר
שמן דאמר טרם חמה פסול
במקום אחים אמר שעה בה
מאמר אמרנן דילמא אלו טרם
הוא ופסלה על האהרן וכן
אמר ר' יליב אחי דהוה חולץ.
ולר' יהודה דאמר שהוא חסד
אל פסל במקום אחין ולא חולץ
אל פסל במקום אחין. ואר' קאמר
ר' יוסי ומוטבטל דהוה חולץ
במקום אחין אבל שלא במקום
אחין חולץ:

סליק ערקא

מוֹטִין אֵל, דְּחִשְׁבִּיתָ בְּהִמָּה: בִּן קִבְעִין וְבִן עֹרְבִין סֹסְלִין אַדָּם, כְּבִנְתֵּי: וְחַי עֲלֵיהֶן דְּסֹסְלִין] אַדָּם וְלֹא בְּהִמָּה הֵלֵךְ
 כִּי: וְאָמַר, סֹסְלִין אַדָּם וְלֹא אִיכָּא בְּהִמָּה וְכִתְבִּיתָ בְּהִמָּה חֵד וְחֵבֵל דְּלֹא כְּתִיב באִוְרֵיחַ
 נְבִי מוֹטִין בְּהִמָּה אִסְמֵךְ קִי חֵשֶׁב לֹא אִיכָּא יְבִלָּה: מוֹטִין בְּהִמָּה מוֹטִין אַדָּם חֵשֶׁב לֹא חֵבֵל דְּלֹא לִטְרוֹל
 לָהּ: וְרֵשֶׁת כְּרִיב בִּין מוֹטִין אַדָּם בִּין מוֹטִין בְּהִמָּה לְגִדּוֹר שׁוֹה: וְהָא לִיפֹת אַדָּם אִסְמֵךְ דְּלֹא יִשֵּׁי: עַבְדִּי דְּסֹסְלִין
 חֵבֵל: וְלִיכְתִּב חֲקֻנָּה לְכֹלָהּ. מוֹטִין בִּין יְבִלָּה קִי חֵבֵל דְּלֹא כְּדֹר לֹא עֲלִי אִסְמֵךְ אַדָּם וְרֵשֶׁת דְּלֹא אִסְמֵךְ לְטִלְמֵךְ אֵל גָּבִי
 אַדָּם אֵל גָּבִי בְּהִמָּה: וְחֵבֵל דְּלֹא יִשֵּׁי, חֲדָשׁ וְחֵבֵל אֵל חֵבֵל גָּבִי בְּהִמָּה אֵל אִסְמֵךְ אַדָּם וְרֵשֶׁת דְּלֹא קִטּוֹל אֵל

היונין בה: מאי איכא בין זה שנפסל משום שאינו שוה בזרעו של אהרן, ובין זה שנפסל משום מראית העין (שהם מאוסים על ראייתם)? כגון: נשרו רסיסי עיניו (להלן מ"ג, ב) ושנטלו שיניו (להלן מ"ד, א). ומשמע: איכא בנייהו עשה. דזה שאינו שוה בזרעו של אהרן, אם עבד, עובר בעשה. דהכי משמע מהכתוב, דק הוהו בזרעו של אהרן עובר, ומכלל, דמי שאינו שוה לא יעבד. והוי לאו האב מכלל עשה. והפסול משום מראית העין אינו עובר בעשה. ומבארין השתא את המומין שנמנו במשנה: כילוף, לפתן, מקבן, שקוט, וסקיפת. כילוף: דרמי ורשיה לאכלא. שראשו דומה לכיסוי של חבית, שחד למעלה ורחב למטה. לפתא: דרמי ורשיה לגורגלידא דליפתא. שדומה ראשו לראש הלפת, שראשה רחב והולכת ומצרת כלפי מטה. תנא: עוד מום אחר שלא נמנה במשנה: וצוארו עומד באמצע ראשו, שראשו בולט לאחוריו כלפניו.

מקבן: דרמי ורשיה למקבן, (רש"י גרס למקבא) שראשו דומה לקדרום, שערפו עגול וצר. ושראשו שקוט, היינו מלפניו, שראשו משופע מלפניו באלכסון. וסקיפת היינו מאחוריו, שגובה ראשו חסר לאחוריו.

תנא: שקוט - מלפניו, וסקיפת - מאחוריו. ולשון "סקיפת" הוא כדאמרי אינשי: שקול פיסא, שהוא נראה כמי שנטלה ממנו חתיכה מאחוריו. תנא: עוד מומין: וצוארו שקוט, ושמוט.

שקוט, דחביא מחבא, שראשו מוטל בין כתיפיו ודומה כמי שראשו שמוט.

שמוט, דאריך ושמוט, דאריך צוארו דק ובולט פרוצפו הרבה לחוץ. (רבינו גרשום).

שנינו במשנה: ובעלי חטורות, רבי יהודה מכשיר וחכמים סופלים.

ומבארין: בחטורות דאית ביה עצם, כולי עלמא לא פלוגי דפסול. כי פלוגי רבי יהודה וחכמים, בחטורת דלית ביה עצם. מר סבר, ר' חכמים שפסלו, דהא אינו שוה בזרעו של אהרן. ומר סבר, רבי יהודה שהכשיר, כיון דלית ביה עצם, קרקורא דבישאר בעלמא הוא. חתיכת בשר בעלמא הוא. שנינו במשנה: הקרח פסול.

אמר רבא: לא שנו דפסול, אלא שאין לו שיטה של שער מקפת מאוזן לאחון מלאחוריו, ואז אפילו יש לו שיטה של שער מלפניו נמי הוי קרח, וכל שכן כשאין לו כלל אפילו מלפניו. אבל יש לו שיטה של שער לאחוריו ולפניו, כשר. וכל שכן, שיש לו לאחוריו ואין לו לפניו, דיותר יפה כך, מאשר שיש לו סביב הראש שער ובאמצע הוא קרח.

ואיכא דמתני לה אסיפא, דתני: ואם יש לו הרי זה כשר. ועלה אמר רבא: לא שנו דיש לו כשר אלא שיש לו לאחוריו שיטה של שער מקפת מאוזן לאחון, ואין לו לפניו. אבל יש לו בין לאחוריו ובין לפניו, פסול דהוא מוגנה יותר. וכל שכן שיש לו לפניו ואין לו לאחוריו. וכל שכן דאין לו כלל דפסול.

אמר רבי יוחנן: הקרחנין, והננסין, והזבלגנין שעניניהם זבות וחולגות מים, פסולין, לפי שאינו

שוה בזרעו של אהרן.

ופרכין: קרחנין, הא תנינא לה במתניתין.

ננסין תנינא לה לקמן (מ"ה, ב) "הקפח והננס". ומה השמיענו רבי יוחנן?

ומתריצין כולו צריכא: זבלגנין, איצטריך לה לאשמעינן דלא תנן. וקרחנין וננסין נמי איצטריך לאשמעינן, דמהו דתנינא הא דפסילי הוא משום מראית העין בלבד. קא משמע לן דפסולים משום שאינו שוה בזרעו של אהרן, והנפא מינה הוא שערב בעשה.

ופרכין: והא כל היכא דאיכא פסול משום מראית העין מותנא קתני להו, דהיכא שהפסול הוא משום מראית העין, המשנה מוסיפה בהדיא פסול זה הוא משום מראית העין, ומינה תרע דשאר פסולי אינם משום כן. כדקתני במתניתין לקמן ושנשרו רסיסי עיניו פסול מפני מראית העין. ואם כן אנו יודעים שהקרחנים והננסין אין פסולם משום מראית העין, ומאי אתא רבי יוחנן לאשמעינן?

ומתריצין: מהו דתנינא תני חדא בהדיא דנשרו עיניו שפסולו משום מראית העין והוא הדין לכולהו, דקאי על כל הפסולין דפרקין שפסוליהן משום מראית העין בלבד ולכך מרישא דמתניתין עד "בעל חטרת" שפסולו משום שאינו שוה בזרעו של אהרן, יכעל משמע לן רבי יוחנן שאין הדבר כן אלא כולן פסולין משום שאינו שוה בזרעו של אהרן.

ואבתי מקשינן: איך היה סלקא דעתך לומר כן? והא כל היכא דאיכא דפרקין פסול גוסף שהוא רק משום מראית העין - מיהדר ומיתנא, שחורר התנא ושונה בפירוש שהוא משום מראית העין. דקתני "ושננטלו שיניו פסול משום מראית העין", ועל כרחך ששאר הפסולין אינם משום מראית העין, ומאי איצטריך רבי יוחנן לאשמעינן?

ומתריצין: אלא רבי יוחנן קאתי לאפוקי מהא דתניא. דתניא: הקרחנין, והננסין, והזבלגנין כשרים, ולא אמרו פסול אלא משום מראית העין. וקמשמע לן רבי יוחנן דאין הלכה כאותה ברייתא אלא כמתניתין, דפסולין משום שאינו שוה בזרעו של אהרן.

והיונין בה: מאן האי תנא? ומשנינן: רבי יהודה היא! דתניא: רבי יהודה אומר: כתיב: "יערבו בני אהרן הכהנים". ודרשין בתורת כהנים: לרבות הקרחנין (שכשרים מדארייתא).

מתניתין:

נאמר בתורה במום הכהנים: "או גבן". והמשנה מבארת מהו מום זה.

אין לו גבינין, כהן שאין לו גבות עינים. או אין לו אלא גבין אחד. זהו "גבן" האמור בתורה! רבי דוסא אומר: גבן הוא כל שגביניו שוכבים, ששערות גביניו גדולות ושוכבות על עיניו.

רבי תנינא בן אנטיגנוס אומר: גבן הוא מי שיש לו שני גבין (לא בעין אלא בגב ממש) ושתי שדראות

גמרא:

והיונין בה: וכי "גבן" - דאין לו גבינין משמע? ורמיניהו: "גבן" - אין לי אלא שיש לו גבינין הריבה, ששתי גבות עיניו מחוברות ואין רווח בין זו לזו.

אבל אם אין לו גבינין כלל, או אין לו אלא גבין אחד, מנני דפסול?

תלמוד לומר: "או גבן", ומ"א"ו מרבינן למי שאין לו אלא גבין אחד או שאין לו כלל.

וקשיא, דתנא דמתניתין משמע דלא מרביה ליה מ"א"ו אלא דמשמעות "גבן" היא שאין לו גבינין? ומתריצין: אמר רבא הכי נמי קתני במתניתין: זהו מדרש "או גבן" האמור בתורה!

שנינו במשנה: רבי דוסא אומר: שגבינין שוכבין. רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר: שיש לו שני גבין ושתי שדראות.

והיונין בה: למימרא דמי שיש לו שני גבין ושתי שדראות יתכן דחוי, שהוא מסוגל לחיות.

והא איתמר: המפלת בריה שיש לה שני גבין ושתי שדראות. ואמר רב עלה: באשה, אינו וולד ואינה טמאה טומאת לידה. בבמהא, אסור באכילה, כגבילה דלא מהניא ליה שחיטה משום דכמת דמי. ואין יתכן שכהן זה הוא חי, שפסולו לעבודה.

ומתריצין: כבר רמא ניהליה, התם במסכת נדה, רב שמי בר חיאי לרב. ואמר ליה רב: שמי את! חכם גדול כמותך, ואיך ידע לתרץ המשנה? הכי פירושה דמתניתין: לא שיש לו שני גבין ושתי שדראות ממש, דזה אינו חי. אלא, בששדרתו שקומה, ונראית כשני גבין ושתי שדראות. ואילו אני אמרתי ביש לו שני גבין ושתי שדראות ממש.

מתניתין:

נאמר בתורה: "או חרם". והמשנה מבארת מהו מום זה.

"החרום" פסול.

איזה חרום?

הכוהל, שיכול לצבוע, שתי עיניו כאחת, שחוטמו שקוע בין שתי עיניו וכשהוא צובע את עיניו יכול למשוך את המכחול מעין לעין, ואין החוטם מעכבו.

וכמו כן נפסל כהן (לא משום "חרום"), ששתי עיניו למעלה ממקומן או שתי עיניו למטה ממקומן הרגיל.

או עינו אחת למעלה ממקומה, ועינו אחת למטה ממקומה.

או שהוא רואה את החדר ואת העלייה כאחד. ששתי עיניו עומדות במקומן אלא שאחת רואה למטה ואחת למעלה, ונמצא רואה את החדר והעלייה כאחת.

סכי השמש, שאינו יכול להסתכל כנגד השמש. והזגרי, שעניו אחת משונה מאברהם. והצירין, שעניו זולגות דמעות תמיד.

ושנשרו רסיסי עיניו, שערות עפעפיו, פסול מפני מראית העין. (נרק מום זה האחרון פסול מפני מראית העין בלבד, כדלעיל בגמרא).

גמרא:

תנו רבנן: "חרום" - שחוטמו שקוע בין עיניו. חוטמו סולד, קצר (עין רבינו גרשום). חוטמו בולם, שנחסמו נקביו. חוטמו נוטף, ארוך ותלוי עד למטה מהשפתיים - מניין דפסילי? תלמוד לומר: "או חרם", לרבות.

רבי יוסי אומר: אין נקרא "חרום" אלא הכוהל שתי עיניו כאחת.

כג שִׁמְרָה פִּי וּלְשׁוֹנוֹ שֹׁמֵר מִצָּרוֹת נַפְשׁוֹ: כד זֶד יִהְיֶה לִּי שְׂמוֹ
 עוֹשֶׂה בְּעִבְרַת זֶדוּן: כה תִּנְאוֹת עֵצַל תִּמְחִיתֵנוּ כִּי־מֵאֲנוּ יָדֵינוּ
 לַעֲשׂוֹת: כו כָּל־הַיּוֹם הַתְּאוּהָ תִּאֻוָּה וְצִדִּיק יִתֵּן וְלֹא יִחְשָׁד:
 כז זָבַח רָשָׁעִים תוֹעֵבָה אָף כִּי־בִזְמָה יִבְיֹאֲנוּ: כח עַד־כּוֹזִבִּים
 יֵאָבֵד וְאִישׁ שׁוֹמֵעַ לִנְצַח יִדְבֹּר: כט הֵעִז אִישׁ רָשָׁע בַּפִּנּוּי וַיִּשָּׂר
 הוּא יִכֵּן יָבִין דְּרָכֵי דְרָכָו: ׀ אֵין חֲכָמָה וְאֵין תְּבוּנָה וְאֵין עֲצָה
 לִגְדֹל יְהוָה: ׀ סוֹס מוֹכֵן לְיוֹם מִלְחָמָה וְלַיהוָה הַתְּשׁוּעָה:

רש"י

הכפ. זה משה רבינו שעלה לבין המלאכים
 גבורי כח (ויורד וגו', תורה): (כד) יהיר. גס רוח
 סופו להיות לי שאינו חש לשמוע מוסר:
 (כו) וצדיק יתן. כל צרכי ביתו שהקב"ה מזמן
 לו: (כז) אף כי בזמה יביאו. וכ"ש כשהוא
 מביאו להרשיעו ובעצה רעה כגון קרבנות

מצודות ציון

(כד) יהיר. גס הרוח כמו גבר יהיר (תקנ"ג):
 בעברת. מל' עברה וקעס: (כה) מאנו. לא ראו:
 (כו) יאשור. ענין מניעה: (כז) בזמה. נמאסנה רעה
 כמו זמה היא (ויקרא יט): (כט) בפניו. נכעסו וכן ופניה
 לא היה לה (שמות ב' ב) כי הכעס נראה בפני האדם:

לץ כי בעבור הגאווה ילעג ויתלוצץ בבני אדם אבל העושה רע בעבור הגאווה הנה שמו איש זדון:
 (כה) תאוות. התאוה שעצל מתאוה לנוח על משכבו היא תמית אותו כי מאנו ידיו לעשות מלאכה
 להתפרנס בה ומה א"כ יאכל והרי הוא מת ברעב: (כו) כל היום. העצל הזה יתאוה בכל עת למלאות
 נפשו הריקה והצדיק יתן לו מהונו ויחזור ויתן ולא ימנע הנתינה ממנו עם כי פשע בנפשו: (כז) זבח
 רשעים. אשר עודם ברשעתם בעת יזבחו הקרבן כי לא שבו לה' הנה הקרבן הוא תועבה: אף כי
 וכ"ש שתועבה היא כאשר יביאו במחשבה רעה לרמות את הבריות להחשיבו לצדיק וזוכה לאלהים:
 (כח) יאבד. אף אם לא ירום בב"ד ולא קבל העונש מ"מ יאבד בירי שמים: ואיש שומע. ר"ל ועם
 כי יאבד העד שהוא בעבור עונש כזביו הנה דבריו לא נאבדו להשכח מן הלב כי כל איש השומע
 דברו יספרם עד עולם בחשבו כי אמת הוא: (כט) העז. הרשע מראה עזותו בעת כעסו ולא יתבונן
 במעשיו אבל הישר יבין דרכו בכל עת אף בזמן הכעס: ׀ אֵין חֲכָמָה. לא יועיל שום חכמה ועצה
 לבטל גזרת המקום: ׀ (לא) סוס. עם כי מוכן הסוס ליום המלחמה לנוס בו בעת ירדפוהו מ"מ ביד ה'
 היא התשועה ואם לא יהיה נושע מעמו שקר הסוס לתשועה:

כב * נִבְחַר שֵׁם מַעֲשֶׂה רַב מִכֶּסֶף וּמִזָּהָב חֵן טוֹב: * עֲשִׂיר
 וְרֶשׁ נִפְגָּשׁוּ עוֹשֶׂה כָּל־יְהוָה: * עָרוֹם רָאָה רָעָה וְיֹסֵתָר וְנִסְתָּר
 וּפְתִיִּים עִבְרוּ וּנְעַנְשׁוּ: * עֶקֶב עֲנוּה יִרְאֵת יְהוָה עֲשֶׂה וּכְבוֹד
 וְחַיִּים: * צָנִים פָּחִים בִּדְרֹךְ עֶקֶשׁ שׁוֹמֵר נַפְשׁוֹ יִרְחַק מֵהֶם:
 * חֲנוּךְ לִנְעָר עַל־פִּי דִרְכּוֹ גַם כִּי־יִזְקֵין לֹא־יִסּוּר מִמֶּנָּה: * עֲשִׂיר
 בְּרָשִׁים יִמְשׁוּל וְעַבְדֹּ לֹוֹה לְאִישׁ מְלוּה: * זֹרַע עוֹלָה יִקְצֹר־
 רש"י

לנגד ה' כל מקום שיש חלול השם אין
 חולקין כבוד לרב: (א) נבחר שם מעשר רב.
 שם טוב: מכסף ומזהב. נבחר חן טוב:
 (ב) עושה כולם ה'. כשעני אומר לעשיר
 פרנסני והוא עונה קשות עושה כולם ה'
 הקב"ה עושה אותם חדשים לזה עני ולזה
 עשיר: (ג) ערום ראה רעה. עונש של עבירה
 ונסתר ולא עבר עבירה: (ד) עקב ענוה.
 בשביל הענוה יראה ה' באה, ד"א ענוה עיקר
 והיראה טפילה ועקב כל מדרס לרגליה:

מצודות ציון

(ב) נפגשו. ענין פגיעה כמו רס ולאס תכנים נפגשו
 (לפני ט'): (ג) נענשו. גס הפסד הממון קרוי גל' עונש
 כמו ונעשו לומו מלס כסף (דברים ט'): (ד) עקב. עניינו
 סוף ואמית ע"ש שטעק הוא סוף הרגל: (ה) צנים.
 קוליס כמו ולנניס נלדיס (מדרש ג'): (ו) חנוך. הוא
 (א) נבחר. שם טוב נבחר מעושר רב וכן טוב
 נבחר מכסף וזהב: (ב) עשיר. מוסב למעלה לומר
 לזה נבחר שם וכן מעושר כי העושר לא ישובח
 והעוני לא יגונה כי מה' יצא הרב בגזרה היורדת
 מן השמים ופגשה בהם בזה העושר ובוה העוני
 כפי הגזרה הגור כי ה' עושה כל אלה ולא בעבור
 רוב החכמה העשיר העשיר אבל השם והחן באה בבחירת האדם עצמו: (ג) ראה רעה. הערום רואה
 הרעה המעוותת לבא ונסתר ממנה ר"ל שומר עצמו מן הרעה טרם בואה אבל הפתאים עברו דרך
 הרעה ולא נשמרו והשיג אותם העונש וההפסד: (ד) עקב. סוף הענוה היא יראת ה' ר"ל הענוה חסבב
 היראה כי כשיכיר בשפלות עצמו יגדיל רוממות המקום ותבוא בלבו יראת הרוממות וימצא עושר
 וכבוד וחיים: (ה) צנים פחים. קוצים ופחים יקושים נמצאים בדרך עקש ר"ל המעקס דרכיו יחיסר
 בקוצים וילכד בפח אבל השומר נפשו וטרס מדרך העקש הנה ירחק מצנים ופחים ולא עליו יהיו:
 (ו) חנוך. התחל והרגל את הנער בשנים להוליכו בעבודת ה' לפי דרך חכמתו אם מעט ואם הרבה
 וכשיהיה מורגל בעבודת ה' אז גם כי יזקין לא יסור ממנה כי יתן לב להשכיל כשרון המעשה ההיא:
 (ז) עשיר. העשיר בדעת ימשול בעניי הדעת וכן עבד לזה לאיש מלוה ר"ל כמו שהלוה הוא מוכנע
 להמלוה על כי לזה לו די מחסורו כן ימשול החכם בעניי הדעת על כי יספיק להם משאלות דבר
 החכמה: (ח) זורע. כמו הזורע דבר מה הנה יקצור המין שזרע כן הגמול לפי המעשה: וישבט עברתו.

משלי פרק כב

עב

קָצֵר־אֶזְנוֹ וְשֹׁבֵט עֲבָרְתוֹ יִכְלֶה: ❶ טוֹב־עֵין הוּא יִבְרֹךְ פִּי־נָתַן מִלְחָמוֹ לְדָל: ❷ גֵּרֶשׁ לֵץ וַיֵּצֵא מִדּוֹן וַיִּשְׁפֹּת דֵּין וּקְלוּן: ❸ אֱהָב טְהוֹר־מַהֲרֵ־לֵב חֵן שִׁפְתָיו רַעְהוּ מִלֶּךְ: ❹ עֵינֵי יְהוָה נֹצְרוּ דַעַת וְיִסְלֹף דְּבָרֵי בָגָד: ❺ אָמַר עֶצֶל אֲרִי בַחוּץ בְּתוֹךְ רַחֲבוֹת אֲרָצָה: ❻ שׁוֹחֵה עֲמֻקָּה פִי זֵרוֹת זַעֲוָם יְהוָה יִפּוֹל־יָפֶ־שָׁם: ❼ אֹולֹת קְשׁוּרָה בְּלִב־נֶעַר שֹׁבֵט מוֹסֵר יֶרֶחִיקָנָה מִמֶּנּוּ: ❼ עֹשֶׂק דָּל לְהַרְבוֹת לוֹ נָתַן לְעֹשִׂיר אֶךְ־לְמַחְסוֹר: ❶ הֵט אֲזָנְךָ וּשְׁמַע

רש"י

פעולתו יהיה קבלת משכורתו. ושבת עברתו יכבד. קנה השבולת שלו כלה והולך לו, יש אומרים (סא"א) שבת חמתו שרודה בני אדם כלה והולך לו לפי שמפסיד את יכולתו: (י) גרש צ"ע. יצר הרע: (יא) אוהב מהר לב חן שפתיו. מי ששפתיו חן: רעהו מלך. הקב"ה אוהבו ומחבבו: (יג) אמר עצל ארי בחוץ. איך

מצודות ציון

ענין המלה לדבר שעמיד לעמוד זו כמו ולא חנכו (דברים כ): (ח) ושבת עברתו. הוסף לשון שבת על העברה והזעם וכן אשור שבת אפי (ישעיה י): (י) וישבות. ענין הנטול כמו שבת נוגש (סא"א): (יב) ויפלה. ויעקב: (יד) שוחה. נזר כמו נשמת עשו (ספסל ט): זרות. מל' זר: זעום. ענין כעס:

מצודות דוד

שבת חמתו שהיה מכה ורודה בה הנה יכלה ר"ל יפסיד היכולת: (ט) טוב עין. הנותן לעני בעין יפה יבורך מה' כי הלא נתן מלחמו לדל ואם עוד יבורך בנכסיו ישיפע עוד יותר ולא ירע לבבו בתת לו: (י) גרש צ"ע. גרש ממך את הלץ ויצא המריבה כי דרך הלץ לחרור ריב: וישבות. אז יבוטל דין וקולן כי כשיהיה ריב יגשו למשפט

ויריבו לבנות זה את זה וכשאין מחרחר ישבות הכל: (יא) אוהב. מי שאוהב איש טהר לב מבלי סיג און ויאהב את מי שיש חן באמרי שפתיו על כי בדעת ידבר הנה המלך מכבדו כי כן דרך המלך לאהוב אנשים כאלה: (יב) עיני ה'. המקום ישגיח בשמירת אנשי הדעת ויעוות לקלקל דברי עצת הבוגד אשר ידבר ללכוד אנשי הדעת לא יוכל להם: (יג) אמר עצל. בעבור העצלות לא יצא מפתח ביתו לעשות מלאכתו ויבדה מלבו לאמר הלא הארי בחוץ ויטרוף נפשי ובתוך הרחובות אהיה נרצח מן הלסטים המצויים שם: (יד) שוחה. כחפירה עמוקה אשר הנופל בה קשה לו לעלות כן הוא הולכר בפתי פי זרות היא המינות אשר יקשה מאוד לפרוש ממנה: זעום ה'. מי שה' זעם עליו ורפח במיתתו הוא נכשל בה כי לא יאיר עיניו בתחלת הפתוי להבין סכלות הדבר וכזביו: (טו) אולת קשורה. דבוק הוא במעשה האולת כאלו קשורה בלבו אבל שבת המייסר ירחיק ממנו את האולת: (טז) עושק דל. דבר בהווה על כי אין העשיר מניח לגזול הימנו כי חזקה ידו. להרבות לו. בחושבו שבוה יתרבה

משלי פרק כב

עב

דְּבָרֵי חֲכָמִים וְלִבָּךְ תִּשְׁתַּ לְדַעְתִּי: ❶ פִּי־נָעִים פִּי־תִשְׁמָרְךָ בְּבִטָּנְךָ יִפְנוּ יַחְדוֹ עַל־שִׁפְתֶיךָ: ❷ לַהֲיוֹת בִּיהוָה מִבְּטַחְךָ הוֹדַעְתֶּיךָ הַיּוֹם אֶךְ־אֶתָּה: ❸ הֲלֹא כִתַּבְתִּי לָךְ שְׁלֹשׁוֹם שְׁלֵשִׁים בְּמוֹעֶצַת וְדַעַת: ❹ לְהוֹדִיעֲךָ קִשְׁט אֲמָרִי אֲמַת לְהַשִּׁיב אֲמָרִים אֲמַת לְשַׁלְחֶיךָ: ❺ אֶל־תִּגְזַל־דָּל פִּי דֶל־הוּא וְאֶל־תִּדְכָּא עֵנִי בַשָּׁעַר: ❻ פִּי־יְהוָה יָרִיב רִיבָם וְקִבַּע אֶת־קִבְעֵיהֶם

רש"י

השוא: ולבך תשית לדעת. ואם רבך רשע לא תלמוד ממעשיו: (יח) כי נעים. יהי לך לאחר זמן אם תשמרם ותצפנם בבטןך שלא תשכחם ואימתי יהיו שמורים בלבך בזמן שיכוננו על שפתך כאשר תוציאם בפיו: (יט) להיות בה' מבטחך הודעת. אני מודיעך שתבטח בה' ותעסוק בתורה ולא תאמר איך אבטל ממלאכתי ואיך אתפרנס: (כ) הלא

מצודות ציון

(יז) תשית. תשים כמו שם לי אלהים זרע (בראשית ד): (יח) נעים. ענין ממיקות וערצות: (כ) שלישים. שרים ונכבדים כמו ומנשר שלשיו (ספסל ט): ור"ל דברים משונים ונכבדים וכן שמעו כי נגידים אדכר (שלי ט): במועצות. מל' עשה: (כא) קשט. ענין אמת כמו מפני קשט קלה (ספסל ט): לשלוחך. ענין טרוד וגרושין כמו הן שלח אש (ישעיה ג): (כג) וקבע. ענין

הונו: נותן לעשיר. וכן הנותן מתן לעשיר: אך למחפור. בשתי אלה לא יבוא יתרון כי אם חסרון בעשירו כי הגזל יאבד עוד את שלו ובחת מתן לעשיר בעצמו מחסר עשרו והמקום לא ימלא החסרון כי לא עשה מצות ה' במתן ההוא: (יז) ולבך. ר"ל לא שמיעת האוזן בלבד כי גם לבך שים לדעת התורה להבינה ולזכרה: (יח) כי נעים. נעים תהיה כאשר תשמרם בלבך הנתן בבטן

וכאשר כל דברי התורה יחדיו יהיו נכונים על שפתך מבלי שגיאה ובלבול ולזה שים לבך להם כי השומע מבלי הכנת הלב לא יוכל להוציא דבר מבלי שגיאה ואף מהר ישכחם: (יט) הודעתך היום. בהדברים האלה הודעתך עתה להיות מבטחך בה' ופנה מכל עסקך להעמיק בדברי חכמים בכל לב: אף אתה. ר"ל עם שאתה רק לומד לעצמך ואיך גדול מהלמוד לאחרים מ"מ אף אתה בטח בה' כי יש תקוה גם לך: (כ) הלא כתבתי. ר"ל ופן תאמר איך אבטח בה' לפנות לבבי מכל עסקי להעמיק בדברי מלמדי שמה שונים גם המה בדברי התורה ואין מקום לבטוח בה' ולקבל שכר ולז"א הלא כתבתי כי בספר התורה דברים חשובים ונכבדים אמורים במועצות ודעת: (כא) להודיעך. ר"ל דברי התורה ההיא עשויה המה להודיעך אמיתת אמרי אמת לדעת להבדיל בין האמת ובין השקר ולא תירא א"כ עוד פן ידיחוך בשגגתה כי תוכל להשיב אמרי אמת ותשובה נוצחת להמטעים וגמרים אותך מדרך האמת: (כב) כי דל הוא. ר"ל בחשבך כי דל הוא ואין לאל ידו לעמוד למולך: ואף תדכא. אל תחת העני בשער המשפט כאשר שפוט עמך: (כג) כי ה'. ר"ל אם אין לאל ידו לריב ריבו הנה

פי שאין בית, ואוכלים קדשי קדשים אף על פי שאין קלעים, קדשים קלים ומעשר שני אף על פי שאין חומה, שקדשה ראשונה קדשה לשעמה וקדשה לעתיד לבוא:

ז. אמר רבי יהושע, מקבל אני מרבן יוחנן בן זבאי ששמע מרבו ורבו מרבו, הלכה למשה מסיני שאין אליהו ב' אלא לטמא ולטהר לרחק ולקרב, אלא לרחק

המקורבין בזרוע ולקרב המרחקין בזרוע. משפחת בית צריפה היתה בעבר החדן ורחקה בן ציון בזרוע, ועוד אחרת היתה שם וקרבה בן ציון בזרוע, כגון אלו, אליהו ב' א לטמא ולטהר לרחק ולקרב. רבי יהודה אומר, לקרב, אכל לא לרחק. רבי שמעון אומר, להשוות המחלקת. ורבנן אומרים, לא לרחק ולא לקרב, אלא לעשות שלום בעולם, שנאמר (מלאכי ג) הנה

רבינו עובדיה מברטנורה

קדושת ירושלים קדשה לעולם. אבל קדושת שאר ארץ ישראל לא קדשה בכיבוש ראשון אלא לשעתה, עד שתזור עולי בבל וקידשה קדושה שניה, ואותה קדושה קדשה לעתיד לבא:

ז. הלכה למשה מסיני. שהראה לו הקב"ה למשה בסיני דור דור ודורשיו, והראהו שאין אליהו ב' אלא לטמא ולטהר לרחק ולקרב לבר ספק משפחות המטומעות מי נטמע ומי לא נטמע, אלא יניחם והם כשרים לעתיד לבא, דהלכה היא משפחה שנטמעה נטמעה: אלא לרחק המקורבים בזרוע.

שהכל מחזיקים אותן בפסולים, אלא שנתקרב בזרוע. אבל משפחה שנטמעה מחמת שלא נודע פסולה, יניחנה בכשרותה: בית צריפה. כך שם המשפחה: וריחקה הכריז עליה שהן פסולין: בן ציון. אינש אלמא הוה ובעל זרוע: ועוד משפחה אחרת היתה שם. שהיתה פסולה: וקירבה בן ציון בזרוע. והכריז עליה שהן כשרים להתחתן בהם. וחס התנא על כבוד הבריות ולא הזכיר שם המשפחה הפסולה שקירבה בן ציון בזרוע כמו שהזכיר שם המשפחה הכשרה,

אנכי שלח לכם את אליה הנביא וגו' והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם:

סליק מסכת עדיות

מסכת עבודה זרה

פרק א

א. לפני אידיהן של גוים שלשה ימים אסור לשאת ולתת עמהן, להשאילן ולשאול מהן, להלוותן וללוות מהן, לפרען ולפרע מהן. רבי יהודה אומר, נפרעין מהן מפני שהוא מצר לו, אמרו לו, אף על פי שמצר הוא עכשיו, שמת הוא

רבינו עובדיה מברטנורה

המסכתא מיירי בעובדי אלילים וע"ז ממש]:

ג. קלנדיא. שמונה ימים אחר תקופת טבת: סטרנורא. שמונה ימים קודם התקופה.

לפי שראה אדם הראשון יום שהיה מתמעט והולך, אמר, אי לי שמא בשביל שסרחתי חורר העולם לתוהו ובוהו, עמד וישב שמונה ימים בתענית [ובתפלה], כיון שנפלה התקופה וראה יום שמאריך והולך, אמר מנהגו של עולם הוא, עמד ועשה שמונה ימים טובים. לשנה אחרת, עשאן לאלו ואלו ימים טובים. הוא קבעם לשמים, והם קבעום לע"ז: קרטסים. יום תפיסת בו מלכות, וקבעום יום איד: גינוסיא. יום שמעמידין בו מלך: יום הלידה. יום שנולד בו המלך: שריפה. ששרפו עליו כלי תשמישו כדרך ששריפין על המלכים: יש בה ע"ז. כלומר אותו היום יש להם איד לע"ז, וכן משנה לשנה כל ימי בנו. וכל הנך דחשבינן עד השתא, חשיבי להו ואסורים שלשה ימים

פרק א לפני אידיהן של גוים. שם כינוי לגנאי לחגיגה ולמועדיהם: לשאת ולתת. למכור ולקנות. משום דאזלי ומורו לע"ז ביום אידם: להשאילן. בהמה וכלים, מידי דהדרא בעינא: להלוותם. מעות. דלא הדרי בעין, דמלוה להוצאה נתנה: לפורען. כשהן נפרעים אלו ומורו לע"ז ביום אידם: מפני שהוא מצר. על מעותיו שאינם חוזרים לו, ולא אזיל ומודה: שמח הוא לאחר זמן. למחר ביום איד, ואזיל ומודה. ואין הלכה כר' יהודה. ודוקא במלוה בשטר אסור להפרע מהם, אבל במלוה על פה שרי, מפני שהוא כמציל מידם:

ב. לאחר אידיהן מותר. וכן הלכה. ובגולה שאין אנו יכולים להעמיד עצמנו מלישא וליתן עמהם, שעיקר פרנסתנו מהם, ועוד משום ריאה, אינו אסור אלא יום אידם בלבד. והאידינא נהוג עלמא היתר אפילו בכל יום אידם, משום דקים להו לרבנן בגווייהו דלא אזלי ומורו. [דכל הני דאתסרי בוז

סבור שנסתם הקבר והתחיל להתאבל, ואחר כך נודע לו ששעה, חזר ומתחיל האבלות מחדש (תשובת הרא"ש כ"ל כ"ו).

ב. ימי שדרכם לשלח המת למדינה אחרת לקברו, ואינם יודעים מתי יקבר, מעת שיחזרו פניהם מלילות מתחילין למנות שבועה ושלשים ומתחילין להתאבל (ל' רמב"ם פרק א' מה"א ד"ו); וההולכים עמו, מונים משקבר. ואם גדול המשפחה הולך עמו, אף אלו שבקאן אינם מונים אלא משקבר; וגדול משפחה הינו דביטא סמוך עלה וגרירי פלהו בתריה, לא שגא אח לא שגא בן קטן; ויש מי שאומר 'והוא שיהא בן י"ג.

ג. ואם מפנין את המת מקבר לקבר, אם קברוהו בקבר ראשון על דעת להיות קבור שם עולמית, אלא שאחר כך נמלכו לפנותו משם, אין מונין לו אלא משקבר בקבר ראשון, אפלו פנוהו תוך ז'. אבל אם בתחלה קברוהו על דעת לפנותו כשיזדמן להם, מתחילין אבילות מיד; ואם פנוהו תוך שבועה, חוזרין ומונין משקבר שנית; ואם לא

פנוהו עד לאחר שבועה, כבר עבר אבילותם ואין מתאבלין עליו פעם אחרת; "ואם מתחלה היה דעתם לפנותו משם תוך שבועה, אין מתחילין למנות עד שיקבר בקבר השני.

ד. אם נתנו המת בארון, ונתנוהו בבית אחר לפי שהיתה העיר במצור, מונים לו מיד שבועה ושלשים, אף על פי שדעתם לקברו בבית הקברות אחר המצור, וסתימת ארון הוי בקבורה וכל עליהם אבילות מיד.

ה. 'הרוגי מלכות שאין מניחים אותם לקבר, מאימתי מתחילין להתאבל עליהם ולמנות ז' ושלשים, משנתיאשו לשאל למלך לקברן, אף על פי שלא נתיאשו מלגנב אותם.

ו. מי שהודיעוהו ששאלו עובדי כוכבים קרובו בעיר אחרת ונהג אבילות מיד, ואחר כך נודע לו שצדין עומד בצליבה, אותו אבילות לא עלה לו וחזר ומונה משקבר או משנתיאשו מלקברו (דעת ר"י רמב"ם).

ז. מי שטבע במים משיש להם סוף, או שפיצא קול שהרגוהו

לכטים או שגררתו חיה, מאימתי מונים, משנתיאשו לבקש. מצאוהו אכרים אכרים ומפירין אותו בסימני גופו, אין מונין לו עד שיימצא ראשו ורבו או יתיאשו מלבקש (פרקא מביאה רמב"ם); ואם ינמצא אחר שנתיאשו ממנו, אין הקרובין צריכים לחזר ולהתאבל, אלא הבנים, אם הם שם בשעה שנמצא מתאבלים אותו היום ולא גרע מלקוט עצמות אביו; אבל אם אינם שם, ושמעו אחר שעבר היום, אין צריכין להתאבל. הגה: אם שלחו מתיקה לעיר אחרת, שדינם להתחיל האבילות משחיזור פניהם, והתחילו למנות האבילות, ואחר כך נתפס המת ולא נתן לקבורה וזמן ארד, אין צריכין להפסיק אבילותו, ואין צריכין לחזר ולהתאבל אחר כך, דמאחר שדינם להתחיל מיד, אין צריכין להפסיק (מרדכי סוף מ"ק).

ח. מי שמת לו קרוב, ולא ידע עד שבא למקום שמת שם המת, או למקום קבורה, אם היה במקום קרוב ששהו מהלך י' פרסאות שאפשר שיבא ביום אחד, אפלו בא ביום ה', אם מצא מנחמים אצל גדול הבית, אפלו שנועצו לעמוד, הואיל ומצא מנחמים דהינו שנוהגים עדין קצת

אבילות (סור ורשב"א בתשובה), עולה ומונה לו עמהם תשלום שלשים יום; ואם לא מצא מנחמים, מונה לעצמו. וכן אם היה במקום רחוק, אפלו בא ביום שני, מונה לעצמו שבועה ושלשים מיום שבא. הגה: ויש אומרים דאפילו אם בא אחד, ואין הגדול בבית רק שהלך לצורך המת, אם חזר תוך ג' ימים הוי כאלו הוא בבית והבא תוך ג' מונה עמהם (וכן הוא בסור); ויש להקל כסברא זו. וכל שדינו למנות עמהם, אפלו אם חזר אחר כך לביתו, מונה עמהם (הרשב"א סימן תע"ז).

ט. בבמה דברים אמורים, בשלא שמע שמת, עד שבא. אבל אם נודע לו ביום השני והתחיל להתאבל, לא יקצר אבילותו בשביל שבא אצלם.

י. מי שהוא אצל, ובתוך ז' מת לו מת אחר, מונה ז' למת אחרון ועולים לו לתשלום שבועה ימי אבילות הראשון.

יא. מי שהתפלל ערבית, וצדין הוא יום, ושמע שמת לו מת, יש ימי שאומר שמונה מיום המחרת, ואותו יום אינו עולה.

באר הגולה

ד מירא דרבא מ"ק דף כ"ב ע"א: ה טור בשם היר"ץ גיאת מדברי אביו הרא"ש וכ"כ ש"פ: ו הגהמ"י בפ"ו בשם סמ"ק: ו הרמב"ן בסת"ה ודרא"ש בפ"ג דמ"ק מהירושל' ז ה הרא"ש שם במעשה דשפירא כשנפטר רבי קלנימוס הזקן: פ שם במעשה הנזכר (ומדברי פרק אלו מלחין ורבינו ירוחם): י לשון הרמב"ם בפ"א מהלכות אבל מברייתא דאבל רבתי וז' המדרכי דמ"ק דמסיים בירושלמי ובבבלי שלא יא נבל ולכן אין מתאבלין על הגנב ע"כ וראיתי בב"ח ש"כ בזה ולא ראיתי נהוגין כן צ"ע: פ"י שם משום דמלתא דלא שיכחא הוא שכל הגונב כשופך דמים ועובר עבדות כוכבים כו' ומחלת שבתות ופי' הרמב"ן בסת"ה לפי שבודחין ובאין לידו סכנת נפשות ופעמים מגיעים לידו חילול שבתות ועובדים עבדות כוכבים): כ תשו' הרא"ש פ' ברייתא באבל רבתי: כ פירוש העיטור בשם תשו' היר"ץ דאלו במים שאין להם סוף כיון

באר הגולה

שאר היתר לאשתו ובחוקת חי קיימא מטבתא דלא נהיגא אבילותא: ט טור בשם הרמב"ן בסת"ה וכן כ' אביו הרא"ש בשם הר"ם: כ ברייתא מ"ק דף כ"א ע"ב: ע הג"א שם בשם א"י: פ הרא"ש שם בשם הגאונים וכ"כ הרמב"ם בפ"ו מהל' אבל ד"ו וכ"כ התוספות בשם בה"ג: ז כרבי שמעון שם בברייתא דאפסאק הלכתא כוותיה שם גמ' דף כ"ב ע"א: ח כדמפרש (ר' יוחנן) שם ר' חייא בר גמא וכו' (דף כ"ב ע"ב): ו טור בשם אביו הרא"ש: ש מדרכי בסוף מ"ק מעשה דר' שלמה מטוירוש וכו' שילווהו יחף לביה (והגמ"י פ"ט): ת שם במדרכי (כשם מהר"ם) ומפרש הטעם משום דהוי

חברו ^א בשאר ימים, ^ב דניחא לה לאינש למעבד מצוה בממונה והוי כשאל (תרומת הדשן סימן ק ספקיו סימן קנט). ^ג וחסר, כשר בשאר ימים (טור). ^ד ונטל פטמחו או עקצו דינו כחסר, וכשר מיום ראשון ואילך (רמב"ם ירוחם נתיב ח חלק ג) מיהו, אם נקבחה עכברים לא יטלנו אף שאר הימים משום מאוס (כל בו), ^ה עד ^ו שישירי נקור העכברים. ^ז אבל אם היה יבש או מנומר שפסול כל שבועה ימים, אף אם חתך היבשות או הנמור פסול כל שבועה ^ח הואיל ובא מכח פסול (הגהות אשירי פרק ג' לולב הגזול), ומתר לכתחלה ^ט להתנות על אחריו ^י שהיה כלו ליום ראשון ושאינו בודל ממנו כל בין השמשות של ליל שני

שערי תשובה

מאילנות הפורקים סלקנו מהם חשש מרוב לגמרי ומכריס עליהם בלי פקפוק, והמנהג שבמדינות אלו שמכריס עליהם בפשיטות ובחורים בהם לפי שהם מתקרים ביותר הוא נטוע לדרכו וטובתו בהררי קדש, עין שם, ועין שם סימן נו מה שכתב עוד בענין זה: * שישירי. עין באר היטב. ועין בכפות תמרים שהעיר בזה מהא דקמא לו בשמן שפול בו עכבר כו' כמבאר בארץ חיים סימן קנד

באור הלכה

ובין פסולי שארי עוננים שהם משום כבודה נזה או מפני שאינם מינים, ולפי זה מה דהוסיף הרמ"א ויש פוסלין בגזול וכו', הוא רק אדעת הרמב"ם ולא על בית יוסף, והוא סובר גם כן הכי לדינא וכמו שפסק בסעיף א, וכן משמע מהגר"א שהמחבר העתיק רק לשון הרמב"ם להורות לענין דכל הפסולין, בין אלו שהם משום חסר או משום חסר דאינו נוהג אלא ביום ראשון, אבל לענין גזול סתם בריש הסימן להחמיר, דכן כתב הגר"א בסוף דבור המחיל, וחזו"ת, עין שם: * אבל אם היה יבש או מנומר וכו', אף אם חתך וכו'. לפי מה שמבאר לעיל בסמן תרומח סעיף י' במשנה ברורה שם, דלכלי עלמא יבש במקום אחד אינו פסול שלא כבדו, על דרך דהא מורי שהיה יבש ברובו או שהיה בשנים ושלשה מקומות, או בחטמו וסובר כהנש אומרם שם, דאי לא הכי כשר אף בלא חתך וגם ביום ראשון:

משנה ברורה

א. בשאר ימים. דביום הראשון לא מהני ^א מה דניחא לה וכו', דהא בעינן לכס, שהיה שלו ממש, ולא עדיף משאול. ועין לקמן סימן תרנח איך להתנהג ביום ראשון: **ב. דניחא ליה וכו'.** כיון דאין חשש לקבול במה שוטלו ומנענע בו, על כן לא דימי זה ללומד מספר חברו שלא מדעת דאסור מפני שחושש בו שלא לקבלנו. כתב הפרי מגדים, שדוקא פעם אחת מתר לטול ולנענע בו כהלכה, אבל לכל שבועה ימים אפשר דמקפיד דאסור, ונמשעם זה נראה לי דהוא הדין ^ב שלא יתן לחברו בעצמו, דאולי הוא מקפיד על זה. ועין לעיל בסמן יד שכתב דבכל גווי ראוי לזהר כשבעלי עמו שישאלנו, שאין סומכין על ההנחה במקום שכולין לברו בקל, וכל שכן אם יודע בו שהוא מקפיד, דאסור מדינא לטל שלא מדעתו. ואפלו אין בעליו עמו, דוקא לטל באותו מקום, אבל

להוציא מביתו לבית הנכנס או איפכא אסור [אחרונים]: **ג. וחסר כשר בשאר הימים.** לכלי עלמא, דיום ראשון דאורייתא נגבולין, ושאר הימים דרבנן וכו' למקדש, ^א להלך עקר הלקיחה, כגון ארבעה מינים שבלולב ולקיחה לכל אחד בפני עצמו (ולא ישל אחד בשביל כלם), תקון גם בשאר ימי כעין דאורייתא, אבל בחסר לא תקון וכן בשאול. ודברים שטעמם משום שאינו הדר, יש דעות בפוסקים, דעת הרמב"ם וסיעתו להכשיר כמו בחסר, ודעת הרמ"א וסיעתו להחמיר בזה דבעינן הדר בכל שבועה ימים משום הדור מצוה, וסתם הרמ"א לקמה בזה כותיה: **ד. ונטל פטמחו.** עין לעיל סימן תרמח סעיף ו. ועין במגן אברהם שהביא דיש פוסקים שסוברין דנטל הפטמא הוא משום הדר, והוא מצדד גם כן כותיה, ועל כן אין להקל בנטל הפטמא כל שבועה. ומכל מקום אם אי אפשר למצא אחר יש לסמך על המקלין, דבלאו הכי רב הפוסקים סוברין כהרמב"ם, דאף אותן שפסולין משום הדר כשר בשאר ימי [אלה רבה], ומשמע מדבריו דיוכל לברך גם כן, ^ב ויש שמפקפקין לענין ברכה, אכן אי יצטרף עוד ספק בזה אם נטל פטמחו (עין לעיל בסמן תרמח סעיף ז במשנה ברורה) בודאי ^ג יוכל לברך בשאר ימים: **ה. עד שישירי וכו'.** ולהכי מקללין כאן, דמדינא לא בכלל חסר כשר בשאר ימי, ורק ^ד לכתחלה מחמירין כאן משום דאסור, ועל כן ^ה כשהחמיר מקום המאוס כשר, אבל במגנא או יבש דמדינא פסול משום הדר, להכי אין מועיל תקון, משום דבא מכת פסול: **ו. הואיל ובא מכת פסול.** עין בבאור הגר"א שמצדד לומר, דלפי מה שפסק המחבר לעיל בסמן תרמח סעיף יד דאם עלתה בו חזו"ת או שהוא מנומר וקלפו, אם חזר למראה האתרוג כשר, מוכח דפליג על זה, וכן מצדד המאמר מרדכי במסקנתו, עין שם, ועל כן מצדד המאמר מרדכי דיש לדרון להקל בכתך היבשות או הנמור בשאר ימי, מאחר דסתם המחבר כדעת הרמב"ם וסיעתו דכל הפסולין משום מומין, דכולל בזה בין שהפסול משום חסר או משום הדר, כשר ביום טוב שני [וכלול בזה אף יבש או מנומר דטעמם משום הדר] אף בלא חתך, על כל פנים אין לנו להחמיר בהתך. ובמקום הדחק בודאי יש לסמך על זה. ועין מה שכתבנו לקמה לענין חזו"ת: **ז. להתנות על אחריו.** הינו, בערב יום טוב ^א קדם בין השמשות: **ח. שהיה כלו ליום ראשון.** דאינו ^ב יכול להתנות שאינו בודל ממנו ויוכל להנות, דהא יום ראשון אהקצא בלו, דחסר פסול בו, ולכן צריך להתנות שאינו בודל ממנו ^ג מבין השמשות של ליל שני ואילך:

שער הציון

יברך. דמשמע מדעת הגר"א דמסכים ללשנא בתרא דכן פסקו רב הפוסקים: **לה.** ולא העתקתי דעת הש"י דחולק על רמ"א ומחמיר אף בהסרה, משום דמגן אברהם ומאמר מרדכי ואליה רבה והגר"א פליגי עליו: **לו.** דלאחר כל השמשות שוב אינו יכול להתנות, דכיון דהתקצא לבין השמשות ראשון ובלא שום תנאי, שוב אהקצא לכל ימי התק, ונפ"ל בסמן תרמח סעיף ב בהג"ה, אבל כשהנהגה פשוטה, שוב אינו מושך שארי ימים ליום ראשון: **לז.** מגן אברהם, ורומה לומר, דאין נזכר השלחן ערוך שיאמר אני מתנה שהיה כלו ליום ראשון, דאין צריך לזה, דדי שיאמר אני בודל ממנו מבין השמשות של ליל שני ואילך, אלא נזכר השלחן ערוך להחמיר שלא יטעה לומר שאינו בודל ממנו כל בין השמשות, כמו בסמן תרמח לענין יו"ט סבה, דהא על כרח צריך לברר ממנו ולא חסר ממנו אפלו משהו, דחסר פסול בו, וכן משמע מהגר"א: **לח.** אבל לא מתיי כשיאמר מיום שני ואילך, דכיון שכתב תחלת היום בלי תנאי שוב אהקצא כל היום [אחרונים]:

כט. ולא אמרין דניחא לה שישל חברו במתנה על מנת להחזיר (פרי מגדים): **ל.** ולא דימי להם דמבאר בסמן תרנח סעיף ה, ושם אפילו לכתחלה מפר למן לחברו וחברו לחברו כדאייתא בגמרא, שם שאני דתננו לו במתנה ובכרשותה הוא לכל דבר רק שקיים התנאי להחזיר, מה שאין כן והא דחלין רק משום דניחא לה, ובאפן זה שאלו מתברו לחברו וחברו לחברו אין בבל לדבר בודאי מצוי שיתקלל על ידי זה הלולב והאתרוג, והוא דומה ללומר בספר אפילו מעט דאסור משום דאין גבול לדבר, כמו שכתב בתרומת הדשן, עין שם בסמן ק, כן נראה לעצתי דעמי: **לא.** ראש"י: **לב.** עין פרי מגדים ובכורי יעקב: **לג.** בכורי יעקב: **לד.** מגן אברהם ומאמר מרדכי, ומשמע מלשון זה דבריעובד אם נטל בלא חסר נקור העכברים יצא, ודעת רמ"א גם כן כלשנא בתרא, ומתקניא ואלהיה רבה משמע דעוד רמ"א הוא לזעת כה"ג דסבירא לה כלשנא קמא, ואף לדידה סתרי חסרה [ונתב תחלה רבה דכן איתא בכל בו בהר"א], אבל בלא חסרה פסול אף דיעבר, ודלגא, אף בקדאי צריך לענין ולומר ולטל משום זה, על כל פנים לא

(ס"א דעלמא) עלאה סתימא, דאיהו קיימא על כל אינון יומין, דאינון חיינ דילה, אתר דנהיר לכלא. אדעה מה חדל אני. אמר דוד, אנדע על מה חדל אנא נהורא מגרמי, ואתמנע תוספתא

קל גלגלא מתגלגלא מתמא לעילא, רתיקהא טורקהא אולין ומתגלגלי. קל געמיותא סלקא ונחתא, אולא ושטיא בעלמא. קל שופרא נגיד בעומקי דרדגי אסחר דרגא (ס"א גלגלא) סחרנהא. ותיבין תרין מגרופין, מימינא ומשמאלא, בתרין גוגנין משתאבין דא ברא, דא חור ודא סומק, ותרנוייהו סחרין גלגלא לעילא, אסחר לימינא חורא סלקא, ואסחר לשמאלא סומקא נחתא. וגלגלא אסחר תדיר ולא שכיח.

תרין צפרין סלקין, דא מצפצפן, חד

מני, כשאר כל אינון נהוראין עלאין דאית לון חיינ לכלהו, ואנא על מה אנא חדל, ועל מה אתמנע מני. ודא הוא דבעא דוד למנדע, ולא אתייהיב ליה רשותא למנדע.

לסטר דרום, וחד לסטר צפון. פרחין באורא צפצופא, וקל געמיו דגלגלא מתחברן כחדא, כרין (תהלים צ"ב) מזמור שיר ליום השבת. וכל ברקאן נגדין בלחישו ברא געמיו (מקול), מגו רחימו דקול שופרא. לקבלא אינון ברקאן, נחתין מלעילא לתתא, ואתגנויו כחדא בגו (שמות ס"ג ע"ב) עומקא דברא, גביעו דברא דלא פסקא בלחישו, עד דאתמליא ההוא גלגלא סחרא.

אינון תרין מגרופין סחרן, חד דימינא, קרא בחיל ואמר, וזירו דוהרין דסלקא

ונחתא, תרי אלפי עלמין אנדוהרו. עלמא דאמצעימא בגווייהו, אנדוהר בווהרא דמארד. כל אינון מארי דעינין, אסתכלו ופקחו עיניכו, ותובנו להאי נהירו, להאי עדונא, אלון אינון ברקאן דנגדי מלעילא, מאן דובי, גלגלא סלקא אסחר לימינא, ואנגיד ואמשיך לההוא דובי, ואתערב מאלין ברקאן עלאין דוהרן, ופאין אינון דוכאן בהו.

וכד לא זבי, גלגלא אסחר, ונהוא מגרופא דלסטר שמאלא, אסחר ונחת לתתא, ואמשיך דינא על האי דלא זבי, וקלא נפקת. ווי לאינון חייבין דלא זכו. מההוא סטרא, נפיק אשא דשלהובא דדליק, דשארי על רישוהו דחייביא. ופאין אינון, כל אינון דאולו באורח קשוט בהאי עלמא, למזכי לההוא נהורא עלאה, ברקאן דצחצחו, כמה דאת אמר, (ישעיה נח)

והשביע בצחצחות נפשך (עד כאן תוספתא): תא חזי, כל ברקאן עלאין, פלהו אתמסרו להאי דרגא, לברקא לכלא. ואף על גב דלית לה נהורא מגרמה, כל ברקאן, וכל חידו, וכל טיבו, פלהו קיימין בה, ומנה (קיימין) נפקין, ועל דא אתקריאת כוס של ברקה. ואקרי ברקה ממש, כמה דכתבי, (משלי י ברכת ה' היא תעשיר, ועל דא כתיב, (דברים לג) ומלא ברכת ה' ים ודרום ירשה.

ובגין כך אית לה בכלהו שיור, ומכלהו אתמליא, ומכלהו אית בה, ואתברקא מכל (דף רל"ג ע"א) אינון ברקאן עלאין, ואתמסרו לה ברקאן לברקא, מגלן. דאמר רבי יצחק, יעקב בריך לבנוי דיוסף, מאתר דא דכל ברקאן אתמסרו בידיה לברקא,

תרגום לשון הוזהר

לבן עולה, וסובב לשמאל – אדם יורד, והגלגל סובב תמיד ולא שוכך.

שתי צפרים עולות, שומצצפות, אחת לצד דרום ואחת לצד צפון. פורחים בארי צפצוף, וקול נעימת הגלגל מתחברים כאחד, ואז (תהלים צ"ב) מזמור שיר ליום השבת. וכל הברכות שופעות בלחש בנעימות הן (מקול), מתוך אהבת קול השופר. כנגד אותן ברכות יורדות מלמעלה למטה, ונגנון כאחד בתוך עמק הבאר, נביעת הבאר שלא פוסקת בלחש, עד שמתמלא אותו גלגל סובב.

אותן שתי מגרפות סובבות, אחת הימנית, קוראת בחיל ואומרת: זה שוחרים שעולה ויורד, שני אלפי עולמות האיר. עולם האמצע בתוכם האר בזה רבונג. כל אותם

תרגום לשון הוזהר

בעלי העינים הסתכלו ופקחו עינים, ותובנו לאור הנה, ועדו הנה. אלו הן הברכות ששופעות מלמעלה, מי שזוכה, גלגל עולה סובב ימינה, ושופע ומושיך לאותו זוכה, ומתעדן מברכות אלו העליונות הנהירות. אשריהם אותם שזוכים בהם.

וכשלא זוכה, גלגל סובב, ואותה מגרפה של צד שמאל סובבת ויורדת למטה, וממשיכה דין על זה שלא זוכה, וקול יוצא: אוי לאותם רשעים שלא זכו. מאותו צד יוצאת אש של שלהבת שדולקת, ששורה על ראשי הרשעים. אשריהם אותם כל אותם שהלכו בדרך אמת בעולם הנה לזכות לאותו אור עליון, ברכות מצחצחות, כמו שנאמר (ישעיה נח) והשביע בצחצחות נפשך. עד כאן תוספתא

במה דאָתא אָמַר, (בראשית יב) וְהָיָה בְרָכָה. מִכָּאן וְהִלָּחָה בְּרָכָאן אֲתַמְסְרוּ בִידָךְ. תָּא חֲזִי, כְּגוּנָא דָא אָנן מִבְּרַכְן וּמִשְׁבַּחִין לְשִׁמְא דָא, וְעַל דָּא הִלִּילָא, דְּאִינוּן יוֹמִין דְּקִאָמְרִי הִלִּילָא. דְּאָמַר רַבִּי חִיָּיא בְּהִלִּילָא צְרִיכִין ג' דְּרָגִין, חֲסִידִים, צְדִיקִים, וְיִשְׂרָאֵלִים. (ס"א בְּגִין דִּיסְתַּלַּק יִקְרָא דְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל כֵּלָּא בְּאִינוּן דְּרָגִין) חֲסִידִים, מִסְטָרָא דִּימִינָא, צְדִיקִים מִסְטָרָא דְשִׁמְאָלָא, וְיִשְׂרָאֵל מִכָּל אִינוּן סְטָרִין, בְּגִין (דְּרִשְׁוֹם) דְּיִשְׂרָאֵל כְּלִילָן מִכָּלָהּ, וְעַל דָּא אֲסַתְּלַק תּוֹשְׁבַתְתָּא דְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִכָּלָא, וְכֵן כָּכָל אֲתֵר דְּיִשְׂרָאֵל מִשְׁבַּחִין לִיהּ לְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִתְתָּא, אֲסַתְּלַק לְקִרְיָה כָּכָלָא:

וְיִקְרָא יַעֲקֹב אֶל בְּנָיו וַיֹּאמֶר הֶאֱסָפוּ וְגו', רַבִּי אָבָא פִּתַּח וְאָמַר, (תהלים ק"ב) פָּנָה אֶל תְּפִלַּת הָעָרֶץ וְלֹא כִזָּה אֶת תְּפִלָּתָם. הָאִי קָרָא אוּקְמוּהָ, וְאִקְשׁוּ

בֵּיהּ חֲבָרִינְא. (אֵלָּא תוּ אִית בֵּיה סֵטֶר קוּדְדִישָׁא) פָּנָה, הַקָּשִׁיב מִיבְעֵי לִיהּ, אוּ שְׁמַע, מֵאִי פָּנָה. אֵלָּא כָּל צְלוּתִין דְּעִלְמָא צְלוּתִין. וְצְלוּתָא דִּיחִיד, לֹא עָאֵל קָמִי מִלְכָּא קְדִישָׁא, אֵלָּא בְּחִילָא תִּקְפָּא. דְּעַד לֹא עָאֵלָת הָיִיא צְלוּתָא לֹאֲתַעֲשֵׂרָא בְּדוּכְתָּהּ, אֲשַׁח בָּהּ קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאֲסַתְּכִי בָּהּ, וְאֲסַתְּכִי בְּחֻבּוֹי וּבִזְכוּתֶיהָ דִּהִיא בְּרַשׁ, מַה דְּלֹא עֲבִיד בֶּן בְּצִלוּתָא דְסָגִיאִין. דְּצִלוּתָא דְסָגִיאִין כְּמַה אִינוּן צְלוּתִין דְּלֹא (מִבְּנִי) מִן זַכָּאִין אִינוּן, וְעָאִלִין כָּלָהּ קָמִי קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְלֹא אֲשַׁח בְּחֻבּוֹיָהּ. בְּגִין כֶּךָ, פָּנָה אֶל תְּפִלַּת הָעָרֶץ, מִהֲפָךְ וְאֲסַתְּכִי בָּהּ, (מִזְכוּתֶיהָ) וְאֲסַתְּכִי בָּהּ כְּמַה רְעוּתָא אֲתַעֲבִיד, וּמֵאֵן הָיִיא בְּרַשׁ דְּצִלִּי צְלוּתָא דָּא, וּמֵאֵן אִינוּן עוֹבְדֵי. בְּגִין כֶּךָ, לִיבְעֵי לִיהּ

תרגום לשון הווהר

בו תְּחַבְרִים. (וְאֵלָּא עוֹד יֵשׁ בּוּ צִד בְּצִירִים רַבִּים) פָּנָה? הַקָּשִׁיב הִיָּה צְרִיךְ, אוּ שְׁמַע. מַה זֶה פָּנָה? אֵלָּא כָּל תְּפִלוֹת הָעוֹלָם – תְּפִלוֹת, וְתְּפִלַּת הַיְּחִיד לֹא נִכְנַסְתָּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקְדוֹשׁ אֵלָּא בִּכְחַ חֻק. שְׁעַד שְׁלֹא נִכְנַסְתָּ אוֹתָהּ תְּפִלָּה לְהַתְעַשֵּׂר בְּמִקְוָמָה, מִשְׁגִּיחַ בָּהּ הַקְדוֹשׁ בְּרִיךְ הוּא וּמִסְתַּכֵּל בָּהּ, וּמִסְתַּכֵּל בְּחֻטָּאִי וּבִזְכוּת אוֹתוֹ הָאֵדָם, מַה שְׁאִינוּ עוֹשֶׂה כֵּן בְּתְּפִלַּת הַרְבִּים, שְׁתְּפִלַּת הַרְבִּים כְּמַה הֵן תְּפִלוֹת שְׁאִינוּ (וּמִבְּנִי) מִצְדִּיקִים, וְכָלִין נִכְנַסוֹת לִפְנֵי הַקְדוֹשׁ בְּרִיךְ הוּא, וְלֹא מִשְׁגִּיחַ בְּחֻטָּאִינֵם.

מִשׁוּם כֶּךָ פָּנָה אֶל תְּפִלַּת הָעָרֶץ, מִהֲפָךְ וּמִסְתַּכֵּל בָּהּ, וּמִסְתַּכֵּל (בִּזְכוּתוֹ) כְּמַה רָצוֹן נַעֲשֶׂה,

לְבַר נֶשׁ, דְּלִצְלִי צְלוּתָא כְּצִבּוּרָא. מֵאִי טַעְמָא, בְּגִין דְּלֹא כִזָּה אֶת תְּפִלָּתָם, אִף עַל גַּב דְּלֹא פָּלְהוּ כְּכוּנָה וְרַעוּתָא דְּלִבָּא.

דְּבַר אַחֵר פָּנָה אֶל תְּפִלַּת הָעָרֶץ, דָּא יְחִידָאִי דֹּאֲתַפְּלִיל כְּסָגִיאִין. וּמֵאֵן הוּא יְחִידָאִי דֹּאֲתַפְּלִיל כְּסָגִיאִין, הָיִי אִימָא דָּא יַעֲקֹב, דֹּאִיהוּ כָּלִיל בְּתָרִין סְטָרִין, וְקָרָא לְבָנוֹי, וְצִלִּי צְלוּתֶיהָ עֲלֵיהֶן. מֵאֵן צְלוּתָא דִּיתַקְבְּלוּן בְּשִׁלְיָמוֹ לְעִילָא, צְלוּתָא דְּלֹא יִשְׁתַּצוּן בְּגִלּוּתָא.

כְּהָאִי שְׁעִתָּא דִּיעֲקֹב קָרָא לוֹן, אֲסַתְּלַק מִגִּיה שְׁכִינְתָּא, וְהָא אוּקְמוּהָ. וְתָא חֲזִי, בְּשְׁעִתָּא דִּיעֲקֹב הָיִיא קֶאֱרִי לְבָנוֹי, אֲזַדְמָנוּ אֲבָרָהָם וַיִּצְחָק תַּמָּן, וְשְׁכִינְתָּא עַל גִּבִּיָּהּ. וְשְׁכִינְתָּא הָיִיא חֲדִי בֵּיה בְּיַעֲקֹב,

תרגום לשון הווהר

בְּיַעֲקֹב אוֹתוֹ הָאִישׁ שְׁמִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה זוֹ וְהִמָּם מַעֲשִׂיו. מִשׁוּם כֶּךָ צְרִיךְ הָאֵדָם לְהַתְפַּלֵּל תְּפִלָּה בְּצִבּוּר. מַה הַטַּעַם? מִשׁוּם שְׁלֹא כִזָּה אֶת תְּפִלָּתָם, אִף עַל גַּב שְׁלֹא כֵלָם כְּכוּנָה וְרָצוֹן הֵלֵב.

דְּבַר אַחֵר פָּנָה אֶל תְּפִלַּת הָעָרֶץ – זֶה יְחִידִי שְׁנִכְלָל בְּרַבִּים. וְהִיא יְחִידִי שְׁנִכְלָל בְּרַבִּים? הָיִי אוּמָר זֶה יַעֲקֹב, שְׁהוּא כָּלִיל בְּשֵׁנִי צְדִיקִים, וְקָרָא לְבָנוֹי, וְהַתְּפַלֵּל תְּפִלָּתוֹ עֲלֵיהֶם. אִיוּ תְּפִלָּה שִׁיתַּקְבְּלוּ בְּשִׁלְמוֹת לְמַעְלָה? תְּפִלָּה שְׁלֹא יִשְׁמְדוּ בְּגִלּוּת.

בְּשְׁעָה זוֹ שְׁקָרָא לָהֶם יַעֲקֹב, הַסְתַּלְקָה מִמֶּנּוּ שְׁכִינָה, וְהָיִי פְרָשִׁיָּה. וּבֵא וְרֵא, בְּשְׁעָה שְׁיַעֲקֹב הָיִיא קוֹרָא לְבָנוֹי, הוֹדְמָנוּ לְשֵׁם אֲבָרָהָם וַיִּצְחָק, וְשְׁכִינָה עַל גִּבִּיָּהֶם. וְהַשְׁכִּינָה הִתֵּה שְׁמִתָּה

בֵּא רֵא, כָּכָל מְקוֹם קְרִיאָה בְּגוֹן זֶה, שְׁכִיב (בְּמַדְבָּר ג') וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשִׁעַ בֶּן נוּן יְהוֹשֻׁעַ, לְקִים מְקוֹמוֹ בְּמִקְוֶה שְׁצִירִךְ וְלִקְשֵׁר אוֹתוֹ. וְכֵן

לֹאֲתַחֲבָרָא בְּאֲבָהֶן, (דף רלד ע"ב) לֹאֲתַחֲשָׂרָא עִם נַפְשִׁיהוּ כְּחַד, לְמַהוּ רְתִיכָא.

בְּשְׁעִתָּא דְּפִתַּח יַעֲקֹב, וְאָמַר הֶאֱסָפוּ וְאִגִּידָה לְכֶם אֶת אֲשֶׁר יִקְרָא אֲתַכֶּם בְּאַחֲרִית הַיָּמִים. בְּאַחֲרִית, דָּא שְׁכִינְתָּא, כְּכִיכּוֹל יִהְיֶה עֲצִיבּוֹ בֵּיה, וְאֲסַתְּלַק. וְלְכַתֵּר אֲהַדְרוּ לָהּ בְּנוֹי, בְּיַחְדוּי דְּמִילִיָּהּ, וּפִתְחוּ וְאָמְרוּ, (דְּבָרִים ו') שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וְגו'. כְּהָיִיא שְׁעִתָּא קָאִים לָהּ יַעֲקֹב, וְאָמַר בְּרִיךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, וְאֲתִישְׁבֵּת שְׁכִינְתָּא בְּדוּכְתָּהּ. וַיִּקְרָא יַעֲקֹב, מֵאִי קְרִיאָה כְּהָא. אֵלָּא קְרִיאָה, לְקִימָא דְּכַתְּיָהּ, לְקִימָא לוֹן לְעִילָא וְתִתָּא.

תָּא חֲזִי, כָּכָל אֲתֵר קְרִיאָה כְּהָא גְּוִנָא, דְּקִתִּיב, (בְּמַדְבָּר ג') וַיִּקְרָא מֹשֶׁה

י וביעו ידברו עתק יתאמרו כל־פעלי
און: ה עמך יהוה ידבאו ונחלמך
יענו: ואלמנה וגר יתרגו ויתומים
ירצחו: ויאמרו לא ירא־היה ולא־
לכין אלהי יעקב: ה בינו בערים בעם
וכסילים מתי תשכילו: ט הנטע און
הלא ישמע אם־יצר עין הלא יביט:
י היסר גוים הלא יוכיח המלמד אדם
דעת: יא יהוה ידע מחשבות אדם
כ־המה הכל: יב אשרי ה הגבר אשר
יתסרנו ייה ומתורתך תלמדנו:
יג להשקיט לו מימי רע עד יכרה
לרשע שחת: יד כי לא־יטש יהוה
עמו ונחלתו לא יעזב: טו כ־עד־צדק
ישוב משפט ואחריו כל־ישרי־לב:
טז מ־יָקום לי עם־מִרְעִים מ־יִתְיַצֵּב
לִי עם־פְּעָלֵי און: יז לולי יהוה עזרתה
לִי כמעט ושבנה דומה נפשי: יח אם־
אמרתִי מטה רגלי חסדך יהוה
יסע־דני: יט ברב שרעפי בקרבי
תנחומיך ישעשעו נפשי: כ ה־חִבְרֵךְ
כסא הנות יצר עמל עלי־חֶק: כא נגודו
על־גִּפְשׁ צדיק ודם נקי ירשיעו:
כב ויהי יהוה לִי למִשְׁגֵּב ואלהי לצור
מחסי: כג וישב עליהם אֶת־אוֹנֵם
וברעתם יצמיתם יצמיתם יהוה
אלהינו:

צד א לכו נרננה ליהוה נריעה לצור
ישענו: ב נקדמה פניו בתודה

בזמרות נריע לו: ג כי אל גדול יהוה
ומלך גדול על־כל־אלהים: ד אשר
בידו מחקרי־ארץ ותועפת הרים לו:
ה אשר־לו הים והוא עשהו ויבִשֵּׁת
ידי יצרו: ו באו נשתחוה ונכרעה
נברכה לפני־יהוה עשנו: ז כי הוא
אלהינו ואנחנו עם מרעיתו וצאן נדו
היום אם־בָּקְלוּ תשמעו: ח אל־תקשו
לכבכם כמריבה כיום מִסֶּה במדבר:
ט אשר נסוני אבותיכם כחֲנוּנִי גס־ראו
פעלי: י ארבעים שנה אקוט בדור
ואמר עם תעִי לכב הם וזה לא־ידעו
דרכי: יא אשר־נִשְׁבַּעְתִּי באפי אם־
יבאון אל־מנוחתִי:

צו א שירו ליהוה שיר חדש שירו
ליהוה כל־הארץ: ב שירו ליהוה
ברכו שמו בשרו מיום־ליום ישועתו:
ג ספרו בגוים כבודו בכל־העמים
נפלאותיו: ד כי גדול יהוה ומהלל
מאד נורא הוא על־כל־אלהים: ה כי
כל־אלהי העמים אלילים ויהוה
שמים עשה: ו הודו־והדר לפניו עו
ותפארת במקדשו: ז הבו ליהוה
משפחות עםים הבו ליהוה כבוד ועז:
ח הבו ליהוה כבוד שמו שאו־מִנְחָה
וכאו לחצרותיו: ט השתחוה ליהוה
בהדרת־קֹדֶשׁ חילו מפניו כל־הארץ:
י אמרו בגוים א יהוה מלך אֶת־תִּכְנוֹן
תבל בל־תִּמּוֹט ידִין עמים במישרים:

יא ישמחו השמים ותגל הארץ ירעם
הים ומלאו: יב יעלז שדי וכל־אשר־
בו אֶז ורננו כל־עצ־יָעַר: יג לפני
יהוה א כי כא כי בא לשפט הארץ
ישפט־תבל בצדק ועמים באמונתו:

כ לחודש שבת קודש

צז א יהוה מלך תגל הארץ ישמחו
איים רבים: ב ענן וערפל סביביו
צדק ומשפט מכון כסאו: ג אש לפניו
תלך ותלהט סביב צריו: ד האירו
ברקיו תבל ראמה ותחל הארץ:
ה הרים כדונג נמסו מלפני יהוה
מלפני אדון כל־הארץ: ו הגידו
השמים צדקו וראו כל־העמים
כבודו: ז יבשו א כל־עֲבָדֵי פֶסֶל
המתהללים באַל־ילים השתחוּ־לו כל־
אלהים: ח שמעה ותשמח א ציון
ותגלנה בנות יהודה למען משפטיך
יהוה: ט כ־יִרְאֶה יהוה עליון על־כל־
הארץ מאד נעלית על־כל־אלהים:
י אהבי יהוה שנאו רע שמר נפשות
חסידי מיד רשעים יציגם: יא אור
זרע לצדיק ולישרי־לב שמחה:
יב שמתו צדיקים ביהוה והודו לזכר
קדשו:

צח א מזמור שירו ליהוה שיר חדש
כי־נפלאות עשה הושיעה־לו
מינו וזרוע קדשו: ב הודיע יהוה
ישועתו לעיני הגוים גלה צדקתו:

זכר חסדו א ואמונתו לבית ישראל
ראו כל־אפסי־ארץ את ישועת
אלהינו: ד הריעו ליהוה כל־הארץ
פצחו ורננו וזמרו: ה זמרו ליהוה
בכנור בכנור וקול זמרה: ו כחצצרות
וקול שופר הריעו לפני ה המלך יהוה:
ז ירעם הים ומלאו תבל וישבי בה:
ח נהרות ומחא־בָּךְ יחד הרים ורננו:
ט לפני־יהוה כי בא לשפט הארץ
ישפט־תבל בצדק ועמים במישרים:
צט א יהוה מלך ירגזו עמים ישב
כְּרוּכִים תנוט הארץ: ב יהוה
בציון גדול ורם הוא על־כל־העמים:
ג יודו שמך גדול ונורא קדוש הוא:
ד עז מלך משפט אהב אתה כוננת
מישרים משפט וצדקה ביעקב א אתה
עשית: ה רוממו יהוה אלהינו
והשתחוה להדם רגליו קדוש הוא:
ו משה ואהרן א בכחניו ושמואל
בְּקִרְאֵי שְׁמוֹ קראים אל־יהוה והוא
יענם: ז בעמוד ענן ידבר אליהם
שמרו עֲדֹתָיו וחק נתן־למו: ח יהוה
אלהינו אתה עֲזִיתָם אל נשא היית
להם וְנָלֵם על־עֲלִילוֹתָם: ט רוממו
יהוה אלהינו והשתחוה להר קדשו
כ־קֹדֶשׁ יהוה אלהינו:

ק א מזמור לתודה הריעו ליהוה כל־
הארץ: ב עבדו את־יהוה בשמחה
באו לפניו ברננה: ג דעו כי־יהוה הוא

☐

לקומי

סו:

שאלו תלמידיו את רבי יוסי נז

מזהר

נז

לשון רבנו זכרנו לברכה

רש"י:

השער הזה של ארם, שבארם
היה באותה השעה: ואין
מספיקין לבנותו. פעם שלישית:
לכשיפל השער הזה ויפנה,
ויפל ויפנה, ויפל: ואין מספיקין לבנותו, עד שכן דוד
בא: (סנהדרין צח)

שאלו את רבי יוסי בן קסמא: אימתי יבוא בן דוד וכו';
א דע, כי כל דבור ודבור שצא מפי הקדוש ברוך הוא, נברא
ממנו מלאך (תנחומי יח), וכל דבור ודבור נחלק לכמה
ניצוצות, בבחינת (ירושלמי כז): כפטיש יפוצץ סלע (כז). כמורין נבראו
במה וקמה מלאכים, לפי רב הניצוצות, ודבור הבולל את הניצוצות
נברא מלאך, שהוא שר וראש על המלאכים שנבראו מן הניצוצות,
והם מחננו. וכל מלאך ומלאך הוא ממנה על איזה דבר, ואפלו
כל אילנות ועשבים יש עליהם ממנים, כמה שאמרו חכמינו זכרונם
לברכה (בבא מציעא כד ב): אין לה עשב מלמטה שאין לו מלאך מלמעלה
וכו'. וכל מלאך מקבל חייתו מהדבור, ומשפיע לתוך הדבר שנמנה
עליו, הינו לאיזה עשב או דבר אחר שהוא ממנה עליו:

ושני הבחות האלו, הינו כח שיש למלאך לקבל וכן להשפיע,
מכנים בבחינת ידים; ביד ימין מקבל חייתו, וביד שמאל
משפיע, בבחינת: ומכה אותו ואומר לו: גדל (עו), והקאה היא
בחינת שמאל. נמצא, שכל הרפואות תלויים בתורה, בבחינות (משל)
ה: ולכל בשרו מרפא; כי התורה נותנת כח למלאכים, והמלאכים
משפיעים לעשבים, ועשבים מרפאים בכח התורה. ומי שפוגם
באמונת חכמים ופורץ גדרם, או אין רפואה למכתו, בבחינות (שם)
(ז): דלקא חויה דרבנן מרקה שאין לו אסותא; כי הפורץ גדרם,
על ידיהו מסיר הידים מן המלאכים, לפי בחינת הסרתו מדרך
דברי רבנן. והיו (דברים יח): לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין
ושמאל - לפי בחינות הסרתו, אם סר מדרך דברי רבנן לימין,
בזה סר ימין המלאך, ואין לו כח לקבל, ואם סר לשמאל, בזה
סר יד שמאל מהמלאך, ואין לו כח להשפיע. ובשנפגם איזה יד
המלאך, או אין לוה האדם אסותא, כי זה העשב, שבו תלוי
רפואתו, אין לו כח לרפאת, כי אין משפיע לו:

וזה בחינת (דברים כח): מכה אשר לא כתובה בתורה - זהו מיתת
תלמיד חכם, הינו המיתה שתלמיד חכם ממיתין אותו
אדם, כי חולאת הקאה לאדם על שעבר על דברי רבנן אין לו

רפואה, והוא מת מן החולאת, זה המיתה באה עלידי מכה אשר
לא כתובה בתורה, כי דברים שלא נכתבו בתורה נמסרו לחכמים,
ואנחנו מצוים לשמע מהם, ויש מי שפולל דבריהם ואין מאמין
דבריהם, מחמת שדמה לו שמדאורייתא אינו כן, ועל ידיה נחלה
במכה שאין לו רפואה ומה בזה. ויש יסורין של אהבה, השולטין
על האדם שהוא צדיק, והוא מכה ביסורין, ואין רפואתו תולה
ברפואת עשבים, כי הוא איש צדיק, ולא פגם ידי המלאך, והידיים
הם שלמים. וזה (שם כ): כי חולת אהבה אני, שמאלו תחת לראשי
וימינו תחבקני. הינו, חולת אהבה יכולה היא לשלט על איש אחר,
ואין רפואתו תולה בהידיים הנ"ל, כי הידיים בבחינתו הם שלמים,
בבחינת: שמאלו תחת וכו'.

וזהו כשכא רבי יוחנן לתנא שנחלה ביסורין ואמר לו: חביבין
עליך יסורין? אמר: לא וכו'. אמר לו: הב לי ירך וכו' (ברכות
ה). כי רבי יוחנן סבר, שאלו יסורין הן יסורין של אהבה, והיו
ששאל אותו: חביבין עליך יסורין? ששאל אותו אם חביב עליו
היסורין, הינו אם יסורין של אהבה הם. והשיב לו: לא וכו'.
וכששמע רבי יוחנן שהיסורים לא של אהבה הן, חשב דלקא פגם,
חם ושלום, בידים הנ"ל, ובשכיל זה אין לו רפואה, וזה שאמר
לו: הב לי ירך, כדי שידע אם פגם בדברי רבנן, חם ושלום, כנ"ל,
וחכר ששיהב לו ידא אוקמוהו, כי לא היה יסורין של אהבה, ולא
פגם בידים, בשכיל זה היה יכול לחיות ולקום מחליו:

וזהו: ומשך אבירים בכחו, יקום ולא יאמין פחין (איוב כד), כי
עלידי שאין מאמין בתלמיד חכמים, הנקראים חיים, כמה
שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות יח): ובניהו בן יהודע בן איש
חי - צדיקים אפלו במיתתם נקראים חיים, על ידיהו הוא נופל
בחולאת אשר לא יאמין בחייו, הינו שאין שום אדם מאמין שיחיה
מחלי זה, כי אין רפואה למכתו כנ"ל. ותקונו - שקים אמונה
הנפילה, ויאמין אמונת חכמים. וזהו: יקום ולא יאמין פחין - הינו
זה שלא האמין בחכמים, הנקראים חיים, יקום זאת האמונה
הנפילה, ועל ידיה יקום מחולאת הזאת, שלא האמין עד עכשו
שום אדם שיש לו שום רפואה על מכתו, ועל ידי אמונתו יתרפא,
כי על ידי אמונת חכמים מתקן בחינות ידים של מלאכים, והם
מקבלים ומשפיעים כחות לעשבים לרפואתו. וזה: ומשך אבירים
בכחו; הינו שהמלאכים, הנקראים אבירים (כז), כל אחד ואחד נחזר
לו כחו, הינו כ"ח פרקין ידדים, וממשיכין שפע לכל הדברים
שנמנו עליהם, ואז יש לו רפואה כנ"ל, כי דברי חכמים עושין
ומתקנין בחינת הידים כנ"ל:

(א) עין שבת דף פח ע"ב. (ב) עין יומא דף ע"ה ע"ב.

לא

אֶרֶץ חַיִּים

הַלְכוּת בְּמִילַת יְרֵמְיָהוּ הַלֵּכָה ו

לְקוּמֵי הַלְבוּת

הַשְׁלוֹם, כְּמוֹ שֶׁתּוֹכַח (דְּבָרִים ד, לב): "כִּי שָׁאֵל נָא לִימִים רַאשׁוֹנִים וְכוּ' הִנֵּהנָה בְּדָבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה" וְכוּ'. וְאַפְלוּ עִתָּהּ בְּדוֹרוֹת שְׁאֵחֶר מִתֵּן תּוֹרָה, אִי אֶפְשָׁר לְהַמְשִׁיךְ הַדַּעַת הַקְדוּשׁ כִּי אִם עַל-יְדֵי גְדוּלֵי מִבְחָרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵשִׁם יְתָרָה שׁוֹלֵחַ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, וְכַמוֹכֵן לְמַשְׁכִּיל מִכָּל הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁעָבְרוּ בְּיִשְׂרָאֵל בְּכָל דּוֹר וָדוֹר עַד הַיּוֹם הַזֶּה. וְקָרַח פָּגַם בָּזֶה מְאֹד מְאֹד מִחֲמַת שִׁצְפָּה שְׂדוֹרוֹת קְדוּשִׁים יָצְאוּ מִמֶּנּוּ וְכִנּוּ"ל, עַל-כֵּן סִבֵּר שֶׁהוּא הִשִּׁיג הַדַּעַת, וְרָצָה לְהַבִּין הַכֹּל וְנִכְנַס בְּקַשְׁיוֹת שֶׁהֵם לְמַעַל הַמַּהְזֵּם עַד שֶׁכִּפֵּר בְּמַשָּׁה וּבְתוֹרָתוֹ, עַד שֶׁכִּפֵּר בְּעֵקֶר:

סח. וְזֶה שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל בְּפֶרֶק 'חֶלֶק' (סְנֵהֲרִין ט): "וַיִּקַּח קָרַח, שֶׁעָשָׂה קָרַחַת בְּיִשְׂרָאֵל". וְדָרְשׁוּ שֶׁם כָּל שְׁמוֹת אֲבוֹתָיו הַקְדוּשִׁים עַל קָרַח לְגַנְאִי. וְכַמוֹ שֶׁתּוֹכַח שֵׁם: "בֶּן יִצְהָר שְׁהֲרִיתִי כָּל הָעוֹלָם בְּצִהָרִים". וְכֵן "בֶּן קֵהֶת" וְכוּ'. וְהִקְשָׁה: "לְכַתֵּב בֶּן יַעֲקֹב שֶׁעָקֵב" וְכוּ'. וְהוּא פָּלָא לָמָּה לְכַתֵּב שֵׁם הַקְדוּשׁ שֶׁל יַעֲקֹב גַּם כֵּן לְהַפְכוֹ לְגַנְאִי לוֹ? אִךְ קָרַח בְּמַחְלָקָתוֹ גָּרַם שְׁלֵא דִּי שֶׁהַדַּעַת שֶׁל בְּנָיו לֹא יִהְיֶה נִמְשָׁךְ לְבָנָיו עַל יְדוֹ, כִּי אִם עַל-יְדֵי מֹשֶׁה וְתַלְמִידָיו הַיּוֹשֵׁעַ וְהַזִּקְנִים וְכוּ', אִךְ גַּם פָּגַם וְכָרַת וַעֲקָר עֲצָמוֹ מִהַדַּעַת הַקְדוּשׁ שֶׁל אֲבוֹתָיו הַקְדוּשִׁים, שֶׁכָּל הַדַּעַת שֶׁלָּהֶם נִפְתָּר אֲצִלוֹ לְרַעָה, בְּחִינַת "לֹא זָכָה - נַעֲשִׂית לוֹ סֵם הַמּוֹת" (יוֹמָא עב:). עַד שֶׁכָּל שְׁמוֹתֵיהֶם הַקְדוּשִׁים שֶׁהוּא הַדַּעַת שֶׁכָּלוּ בְּהֵשֶׁם שֶׁלָּהֶם (כְּמוֹ שֶׁמֵּבָאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר (סִימָן טו)), הִפָּךְ הַכֹּל עַל עֲצָמוֹ לְרַעָה. וְעַל-כֵּן הִקְשָׁה וְלִכְתֹּב גַּם בֶּן יַעֲקֹב וְיִהְיֶה נִדְרָשׁ עָלָיו גַּם כֵּן לְגַנְאִי, כִּי בּוֹדָאִי פָּגַם גַּם בִּשְׂרָשׁ הַדַּעַת שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁמִּמֶּנּוּ הִתְחַלַּת יְחוּס יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרָאִים כָּלָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְהִשְׁבִּיב: יַעֲקֹב בִּקֵּשׁ עַל הַדָּבָר (בְּרֵאשִׁית מ, ט): "בְּקֹהֶלֶם אֶל תַּחַד כְּבָדִּי". הִינּוּ שֶׁזֶּה הָיָה נִפְלְאוֹת הַכֹּחַ שֶׁל יַעֲקֹב אֲבִינוּ שֶׁהִמְשִׁיךְ בְּזָרְעוֹ קִדְשַׁת הַדַּעַת הַזֶּה בְּקִדְשָׁה חֲזָקָה כְּזֹאת, שֶׁאַפְלוּ אִם יִהְיֶה אִיזָה מִזָּרְעוֹ פּוֹגֵם בְּדַעְתּוֹ מְאֹד אֶף-עַל-פִּי-כֵן לֹא יִהְיֶה נִפְסָק, חֵס וְשְׁלוֹם, הַדַּעַת מִזָּרְעוֹ, כִּי בְּכָל דּוֹר וָדוֹר יִקְוֶמוּ צַדִּיקִים שִׁיאִירוּ דַּעְתּוֹ בְּעוֹלָם. וְעַל-כֵּן בִּקֵּשׁ מֵהֵשֶׁם יְתָרָה, וּפְעַל, שֶׁאַפְלוּ כִּשְׁקָרַח יִרְצָה לְעַקֵּר אֶת הַכֹּל, חֵס וְשְׁלוֹם - לְכַטֵּל הַדַּעַת הַקְדוּשׁ הַזֶּה, חֵס וְשְׁלוֹם, אֶף-עַל-פִּי-כֵן לֹא יִכָּלֵם לְפָגַם בִּשְׂרָשׁ הַדַּעַת שֶׁל שֶׁהוּא כְּבוֹד הֵשֶׁם יְתָרָה, בְּחִינַת 'בְּקֹהֶלֶם אֶל תַּחַד כְּבָדִּי' - 'כְּבָדִּי' דִּיקָא. כִּי כָּל שְׂרָשֵׁי הַנִּפְשׁוֹת הֵם כְּבוֹד הֵשֶׁם יְתָרָה, כִּי הַכֹּל נִבְרָא לְכַבֹּדוֹ (וְכַמוֹ שֶׁתּוֹכַח בְּמָקוֹם אַחֵר (סִימָן קפא)).

קרח עקר עצמו מהדעת הקדושה של אבותיו הקדושים

וַיַּעֲקֹב כָּלוּל מִכָּל הַכְּבוֹד, שֶׁהוּא שְׂרָשׁ כָּל הַנִּפְשׁוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁיאִירוּ מִמֶּנּוּ, כִּי הִמְשִׁיךְ זָרְעוֹ בְּקִדְשָׁה כְּזֹאת, שֶׁכָּל כְּבוֹד הֵשֶׁם יְתָרָה יִתְגַּלֵּה עַל-יְדֵי זָרְעוֹ, כִּי זָכָה לְמַטָּה שְׁלֵמָה, שֶׁכָּל שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי בְּנָיו הָיוּ כָּלָם קְדוּשִׁים וְהָיוּ עוֹסְקִים לְהִמְשִׁיךְ הַדַּעַת הַקְדוּשׁ שֶׁהוּא הָאֱמוּנָה הַקְדוּשָׁה בְּעוֹלָם, וְבַעֲצָם כַּחוֹ פְּעַל כָּל כֶּף שֶׁקִּדְשַׁת זָרְעוֹ לֹא רָפַסַק לְעוֹלָם, שֶׁכָּל זָרְעוֹ עַד הַסּוֹף כָּלָם יִכְדוּ וְיִדְעוּ אֶת הֵשֶׁם יְתָרָה וְיִמְשִׁיכוּ הַדַּעַת הַקְדוּשׁ מִדּוֹר לְדּוֹר לְעוֹלָם, עַד שֶׁאַפְלוּ אִם אַחֵר כְּמָה דּוֹרוֹת יִהְיֶה נִמְצָא אִיזָה רָשָׁע מִזָּרְעוֹ, שִׁירְצָה לְהַכְרִית עֲצָמוֹ מִשְׂרָשׁ הַדַּעַת הַקְדוּשׁ הַזֶּה, כְּמוֹ קָרַח, אֶף-עַל-פִּי-כֵן לֹא יִכָּלֵם לְעַקֵּר כִּי אִם אֶת עֲצָמוֹ, אֲבָל דּוֹרוֹתָיו שִׁיאִירוּ מִמֶּנּוּ יִהְיֶה נִשְׁאָר בָּהֶם נִקְדַּת קִדְשָׁתוֹ שֶׁהוּא קִדְשַׁת הַדַּעַת הַנִּזְלִי, שֶׁהוּא כְּבוֹד הֵשֶׁם יְתָרָה, עַד שְׁסוּף כָּל סוֹף יִתְגַּלֵּה עַל-יְדֵי זָרְעוֹ שֶׁל זֶה הַרָשָׁע וְהַכּוֹפֵר, יִתְגַּלֵּה עַל יְדוֹ גַּם כֵּן קִדְשַׁת כְּבוֹדוֹ יְתָרָה. שֶׁזֶּהוּ עֲנִין כָּל הַרָשָׁעִים בְּנֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁהָיוּ בְּעוֹלָם, וּבִפְרָט בְּמַלְכֵי בֵּית דָּוִד, וְאַחֲרֵי-כֵן יָצְאוּ מֵהֶם דִּיקָא צַדִּיקִים קְדוּשִׁים וְנוֹרָאִים מְאֹד מְאֹד. כְּמוֹ אַחַז שֶׁהָיָה בֶּן הַצַּדִּיק יוֹתָם וְהוּא הָיָה רָשָׁע גָּדוֹל וְאַחַז בְּתִי כְּנַסִּיּוֹת וּבְתִי מִדְּרָשׁוֹת, וּבִקֵּשׁ לְכַטֵּל הַתּוֹרָה מִיִּשְׂרָאֵל וּלְסַלֵּק שְׁכִינָתוֹ מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁזֶה עָקֵר פָּגַם הַכְּבוֹד הַנִּזְלִי, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה מ, א) שֶׁאָמַר: 'אִם אֵין גְּדִיִּים אֵין תִּלְשִׁים, אִם אֵין צֶאֱן אֵין רֹעֶה' וְכוּ'. וְאַף-עַל-פִּי-כֵן יָצָא מִמֶּנּוּ צַדִּיק קְדוּשׁ וְנוֹרָא מְאֹד שֶׁהוּא יְחִזְקִיָּהוּ שֶׁבִּקֵּשׁ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְעֲשׂוֹתוֹ מִשִּׁיחַ, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (שָׁם עד:). וְכֵן יְחִזְקִיָּהוּ הוֹלִיד אֶת מִנְשֵׁה וְאָמַן שֶׁהָיוּ רָשָׁעִים, וְאַחֲרֵי-כֵן יָצָא מֵהֶם יֵאֱשָׁרֵהוּ הַצַּדִּיק שֶׁ"כְּמוֹהוּ לֹא הָיָה.. אֲשֶׁר שָׁב אֶל ה'" וְכוּ' (מַלְכִּים-ב כג, כה). וְכֵן בְּכַמָּה דּוֹרוֹת עַד שְׁסוּף כָּל סוֹף יָצָא מֵהֶם מִשִּׁיחַ צַדִּיקָנוּ שֶׁתַּעֲבֵר נִשְׁמָתוֹ דְּרָךְ כְּמָה דּוֹרוֹת רָשָׁעִים, וְסוֹף כָּל סוֹף יִהְיֶה נוֹלָד מֵהֶם, וְיִהְיֶה צַדִּיק קְדוּשׁ וְנוֹרָא מְאֹד עַד שֶׁכָּל הַגָּאֹלָה תִּהְיֶה עַל יְדוֹ (וְכַמוֹכָא בְּכַתְבֵי הָאֲרִי" ז"ל מִזָּה (שֶׁזֶה הַגְּלָגָלִים, הַקְדָּמָה טו)).

וְזֶה הָיָה כָּל עֲנִין קָרַח. שֶׁעַל-יְדֵי תַאֲוַת כְּבוֹד עֲצָמוֹ חָטָא מְאֹד וּמִדָּר כְּנָגַד מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁמִּמֶּנּוּ כָּל הַמִּשְׁכַּת הַדַּעַת הַקְדוּשׁ בְּעוֹלָם, לְגַלּוֹת כִּי 'מֵלֶא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ', עַד שֶׁכִּפֵּר בְּעֵקֶר, וְכָל חֲזָקַת טַעוֹתָהּ הִיָּתָה עַל-יְדֵי בְּנָיו, שֶׁרָאָה שֶׁלְשַׁלַּת גְּדוּלָּה יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ כְּנַ"ל, וְעַל-יְדֵי זֶה נִתְּנָה מִסְכָּרָא לְסִכָּרָא שֶׁל שְׂקָרִים וְטַעוֹתִים עַד שֶׁכִּפֵּר בְּכָל תּוֹרַת מֹשֶׁה, וּבִקֵּשׁ לְעַקֵּר אֶת הַכֹּל, עַד שֶׁגָּרַם שֶׁעָקֵר אֶת עֲצָמוֹ מִכָּל קִדְשַׁת אֲבוֹתָיו הַקְדוּשִׁים.

ענין הצדיקים שיצאו מהם רשעים שיצאו מהם צדיקים

עצם קדושת נקודת יעקב תהיה מסתפרת ומתעלמת

לקוטי הלכות ארץ חיים

קדושת קדושתו של יעקב תהיה מסתמרת

וְעַל־כֵּן נדרשו עליו כל שמוותם לגנאי וכנ"ל, כי אצלו נהפך הכל לגנאי וכנ"ל. אבל כפי עצם פגמו, היה ראוי שיהיה נכתב גם 'בן יעקב' ולדרשו לגנאי עליו, כמו שאמרו רבותינו ז"ל בגמרא הנ"ל, כי הוא רצה לעקר עצמו מתחלת שרש קדשת ישראל שהוא יעקב אבינו. אף יעקב בקש על הדבר: 'בקהלם אל תחד כבודי' כנ"ל, הינו שעצם קדשת נקדו של יעקב תהיה מסתמרת ומתעלמת אז, ולא יוכל להגיע פגמו לשם, כדי שתוכל הנקדה הקדושה הזאת להתלבש בכניו לעוררם בחשיבה בתוף עצם המחלקת הגדולה הזאת.

הוא נשאר באמצע כמו קרחה ועל-כן נקרא קרח

וכן היה, שבתוף הרעש הגדול של הבליעה שבו בתשובה בכחו הזה ונתבצר להם מקום בגיהנום, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (במדבר רבה יח, כ) על פסוק (במדבר כו, יא): "ובני קרח לא מתו", עד שמהם יצאו כל השלשלת הגדולה שראה קרח שהם הדורות הקדושים שמואל וכו' שגלו אלהותו בעולם, אבל לא בכחו של קרח, כי הוא נאבד מתוף הקהל כי נשאר קרח מכאן ומכאן, כי עקר עצמו מאבותיו וכל שמוותם הקדושים נדרשו עליו לגנאי כנ"ל. וגם בניו ודורותיו לא קבלו הדעת הקדוש ממנו, כי אדבא, הוא הסית גם אותם, עד שגם הם היו בתוף המחלקת בתחלה. רק שבכח תפלתו של יעקב סבב השם יתברך שנתעוררו בתשובה, ולא מתו עד שיצאו מהם כל הדורות הקדושים, שהלכו בדרך של משה רבנו, והמשיכו הדעת הקדוש של משה רבנו בעולם - לידע ולהאמין בה' כי מלא כל הארץ כבודו. וזה שדרשו רבותינו ז"ל שם (סנהדרין כט): "ויקח קרח" (במדבר טו, א) - 'שעשה קרחה בישראל'. 'קרחה' ודאי, כמו שדה שיש בו קרחה, שיש תבואה ופרות נפלאים מכאן ומכאן, ובאמצע יש קרחה בלא תבואה ופרות כמו מדבר שמים. וזהו בחינת קרח, שאבותיו היו כלם קדושים ובניו ודורותיו גם כן צדיקים קדושים והוא נשאר באמצע כמו קרחה ועל-כן נקרא קרח, וכנ"ל:

תקוו על מחלקת קרח, ששם לא נזכר שמו מחמת זה

וְעַתָּה מה מתקו דברי רבותינו ז"ל שאמרו במדרש (במדבר רבה צח, ה), שיעקב אבינו בקש (בראשית מט, ו): "בקהלם אל תחד כבודי" - שלא יזכר שמו במחלקת קרח. ואימתי יזכר שמו? כשהן מתיחסין ועומדים על הדוכן (דברי-הימים א, ו, כב): "בן תחת בן אסיר" וכו', עד 'בן ישראל', הינו שיעקב בקש שני הדברים שהם תלויים זה בזה - כדי שישאר קדשותו, שהוא קדשת הדעת הקדוש בעולם, להפיר את הבורא שמים וארץ. כי בקש שעל מחלקת של קרח שרצה

לכשל הדעת הקדוש הזה, על-ידי שחלק על משה ותורתו אז, לא יזכר שמו שלא יוכל לפגם בשרש קדשתו וכנ"ל. ולהפך על הדוכן' אז דיקא יהיו מתיחסין על שמו - 'בן ישראל', כדי שיהיה נמשך קדשת דעתו שהוא שרש קדשת כל ישראל יהיה נמשך בהם, שעל-ידי-זה יהיה להם כח לגלות ולהאיר הדעת בעולם על-ידי כל השירות והתשבחות שאמרו ברוח הקדש על הדוכן וכנ"ל. ועל-כן בקש יעקב על זה שיזכר שמו 'על הדוכן' בעת שבקש שלא יזכר שמו במחלקתם. כי זכירת שמו ביחוסם 'על הדוכן' הוא תקון לפגם מחלקת קרח שבקש לעקר את הכל, אפלו נקדת קדשת יעקב, עד שהכרח יעקב להתפלל שלא יזכר שמו עליהם - שלא יגיע הפגם לשם. ועל-כן בקש מיד שעל הדוכן' אז דיקא יזכר שמו, להורות, שנקדת קדשתו אינה נפסקת לעולם, אף-על-פי שהיה באמצע קרחה - שהוא קרח וכנ"ל, כי נקדת קדשתו יתלבש בזרעו וכנ"ל. ועל-כן בקש ופעל אצל השם יתברך שאז ביחוס 'על הדוכן' אז דיקא יזכר שמו, כי זה תקון על מחלקת קרח, ששם לא נזכר שמו מחמת זה וכנ"ל. ודבר אלהינו יקום לעולם, וכנ"ל.

וּבְעֵינֵינוּ זה יש דברים נעלמים הרבה. ועין מה שכתב אדמו"ר ז"ל בסימן יו על פסוק (תהלים פו, ו): "ה' יספר בכתוב עמים זה ילד שם סלה". ומה שבאנו בזה קצת בהלכות דברים היוצאים מן החי (הלכה ב), עין שם ותבין מרחוק מעט. אף אחר כל אלה צריך כל אחד לדעת שהבחינה הפשוטת תמיד. ואפלו אם יהיה לו אבות צדיקים קדושים ונזירים, ואפלו אם עתידים לצאת ממנו צדיקים, אף-על-פי-כן הוא יש לו בחירה, ואם ייטיב מעשיו - אשרי לו, ואם לאו - אוי לו. מכל שכן כשפוסק עליהם לחלק על הצדיק האמת, אוי לו אוי לנפשו, כי "הנפש החטאת היא תמות ואב לא ישא בעון הבן ובן לא ישא" וכו' (יחזקאל יח, כ). וכל זה מובן ממחלקת קרח וכנ"ל. ועין לעיל באות ז בהלכה זאת שם מבאר גם כן מענין קרח וכו', עין שם:

ע. וזה בחינת ברפת המזון, כי עקר תקון האכילה הוא לזכות או להארת הרצון שיאיר לעתיד, בחינת (תהלים קמה, טו): "ואתה נותן להם את אכלם בעתו", בחינת (במדבר כג, כג): "כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל", שהיא בחינת (תהלים לא, כ): "מה רב טובך אשר צפנת ליראדך" וכו' וכנ"ל. ועל-כן צוה אותנו

אחר כל אלה צריך כל אחד לדעת שהבחינה הפשוטת תמיד

עשר תשובות האכילה לזכות לקראת הרצון שאיר לעתיד

בשמה יתרה מאד.

יָקַבְל הָבֵן מֶלֶךְ אֶת הַמְּלוּכָה בְּיַד רָמָה, וְעָשָׂה לוֹ שְׂרֵי מְלוּכָה וְדַפְסִים וְשָׂרִים וְחִיל. וְזֶה הָבֵן מֶלֶךְ הָיָה חָכֵם, וְהָיָה אוֹהֵב חֻכְמָה מְאֹד, וְהָיָה אֶצְלוֹ חֻכְמִים גְּדוֹלִים, וְכָל מִי שֶׁהָיָה בָּא אֶצְלוֹ עִם אִיזָה דְּבַר חֻכְמָה - הָיָה אֶצְלוֹ בְּחִישׁוֹת גְּדוֹל מְאֹד, וְהָיָה נוֹתֵן לָהֶם כְּבוֹד וְעֲשִׂיּוֹת בְּשִׁבְלֵי הַחֻכְמָה, לְכָל אֶחָד אֶחָד כְּפִי רָצוֹנוֹ: מִי שֶׁהָיָה רוֹצֵה מְמוֹן - הָיָה נוֹתֵן לוֹ מְמוֹן, וּמִי שֶׁהָיָה רוֹצֵה כְּבוֹד - הָיָה נוֹתֵן לוֹ כְּבוֹד, הַכֹּל בְּשִׁבְלֵי הַחֻכְמָה. וּמִחֻמַּת שֶׁהָיָה חָשׁוּב אֶצְלוֹ הַחֻכְמָה כָּל-כָּךְ, הָיָה כָּלֵם לוֹקְחִין עֲצָמָן אֶל הַחֻכְמָה, וְעִסְקוּ כָּל הַמְּדִינָה בְּחֻכְמֹת, כִּי זֶה הָיָה רוֹצֵה

מְמוֹן, כְּדִי שֶׁיִּקְבַּל מְמוֹן עַל יָדֵי זֶה, וְזֶה הָיָה רוֹצֵה חִישׁוֹת וְכְבוֹד, וּמִחֻמַּת שֶׁכָּלֵם עִסְקוּ רַק בְּחֻכְמֹת, עַל כֵּן שִׁכְחוּ שֵׁם בְּאוֹתָהּ הַמְּדִינָה טַכְסִיסִי מְלַחְמָה, כִּי הָיָה כָּלֵם עוֹסְקִין בְּחֻכְמֹת, עַד שֶׁהָיָה כָּל כְּנִי הַמְּדִינָה חֻכְמִים גְּדוֹלִים; עַד שֶׁהִקְטֵן שֶׁבְּאוֹתָהּ הַמְּדִינָה - הָיָה בְּמִדְיָנָה אֶחָת חָכֵם גְּדוֹל מְכָלֵם, וְהַחֻכְמִים מְפָלְגִים גְּדוֹלִים מְאֹד, וּמִחֻמַּת הַחֻכְמֹת נִתְפַקְרוּ הַחֻכְמִים שֶׁל אוֹתָהּ הַמְּדִינָה, וּמִשְׁכּוֹ גַּם אֶת הָבֵן מֶלֶךְ הַנִּי"ל לְדַעְתָּם, וְנִתְפַקֵּר גַּם-כֵּן. וּשְׂאָר כְּנִי הַמְּדִינָה לֹא נִתְפַקְרוּ, מִחֻמַּת שֶׁהָיָה עֲמָקוֹת וְדַקּוֹת גְּדוֹל בְּאוֹתָהּ הַחֻכְמָה שֶׁל הַחֻכְמִים הַנִּי"ל, עַל כֵּן לֹא

מְשׁוּנָה פְּרִיילֵךְ וַיִּין.

הָאֵט דָּעַר בֵּן מֶלֶךְ אֶפְרַיִמִי עַד מְלוּכָה וַיִּיעַר שְׂאֵרָה. אוֹן עַר הָאֵט וַיִּךְ גִּימָאכְט שְׂרֵי מְלוּכָה. אוֹן הָאֵט גִּימָאכְט דוּכְסִים אוֹן שְׂרִים אוֹן חִיל. אוֹן דָּעַר בֵּן מֶלֶךְ אִיז גִּינְעוֹן אַ חָכֵם, אוֹן עַר הָאֵט וַיִּיעַר לִיב גִּימָאכְט חֻכְמָה. אוֹן סָע אִיז בִּי אִיהֶם גִּינְעוֹן גְּרוֹיסֶע חֻכְמִים. אוֹן ווער סָע אִיז צו אִיהֶם גִּימָאכְט מִיט עֲפֵסֶע אַ חֻכְמָה, אִיז עַר בִּי אִיהֶם וַיִּיעַר חָשׁוּב גִּינְעוֹן. אוֹן עַר פֿלֶעגט וַיִּי גִיבֵן גְּרוֹיס כְּבוֹד אוֹן עֲשִׂירוֹת פֿאַר דָּעַר חֻכְמָה. וְזֹאס אִיטְלִיכער הָאֵט גִּינְוָאֵלט הָאֵט עַר אִיהֶם גִּיגִיבֵן. אִינְיער הָאֵט גִּינְוָאֵלט גַּעֲלֵט, הָאֵט עַר אִים גִּיגִיבֵן גַּעֲלֵט. אִינְיער הָאֵט גִּינְוָאֵלט כְּבוֹד, הָאֵט עַר אִיהֶם גִּיגִיבֵן כְּבוֹד. אַלץ פֿאַר דָּעַר חֻכְמָה. אוֹן מִחֻמַּת סָע אִיז בִּי אִיהֶם וַיִּיעַר חָשׁוּב גִּינְעוֹן חֻכְמָה. הָאָבֵן וַיִּי וַיִּךְ אֶלֶע גִּינְוָמֶען צו חֻכְמָה, אוֹן דִּי גִינְוָמֶען מִדְיָנָה הָאֵט עוֹסֵק גִּינְעוֹן אִין חֻכְמֹת. וְזֹאס דָּעַר הָאֵט גִּינְוָאֵלט גַּעֲלֵט. כְּדִי עַר זֶל נֶעמֶען גַּעֲלֵט דַּעַרפֿאַר. אוֹן

דָּעַר הָאֵט גִּינְוָאֵלט חִישׁוֹת אוֹן כְּבוֹד. אוֹן מִחֻמַּת וַיִּי הָאָבֵן אֶלֶע עוֹסֵק גִּינְעוֹן נָאָר אִין חֻכְמֹת אִיבער דָּעַם הָאָבֵן וַיִּי דָּאָרט אִין דָּעַר מִדְיָנָה פֿאַרגַעסֵן תַּכְסִיסִי מְלַחְמָה (כַּסְפִּי וְזֹאס אִיז מְלַחְמָה צו פֿירן) וְזֹאס וַיִּי הָאָבֵן אֶלֶע עוֹסֵק גִּינְעוֹן נָאָר אִין חֻכְמֹת. בִּיז דָּעַר קֶלַעֲנִשְׁטער פֿון דָּעַר מִדְיָנָה. אִיז גִּינְעוֹן דָּעַר גֶּרַעסְטער חָכֵם אִין אִיין אַנדערע מִדְיָנָה. אוֹן דִּי חֻכְמִים פֿון דָּעַר מִדְיָנָה וְעַנְעֵן גִּינְעוֹן וַיִּיעַר וַיִּוִּיל גְּרוֹיסֶע חֻכְמִים. וּמִחֻמַּת דִּי חֻכְמֹת, וְעַנְעֵן דִּי חֻכְמִים פֿון דָּעַר מִדְיָנָה אַרִיין גִּיפֿאַלן אִין אֶפִיקוֹרְסוֹת אַרִיין. אוֹן הָאָבֵן דָּעַם בֵּן מֶלֶךְ אוֹיִךְ אַרִיין גִּינְוָיגֵן אִין אֶפִיקוֹרְסוֹת אַרִיין. לושְׁמִיר דָּעַם פֿראַסְטֵן עוֹלָם הָאֵט דָּאָס נִיט גִישְׁאֵט, וַיִּי וְעַנְעֵן נִיט אַרִיין גִיפֿאַלן אִין דָּעַם אֶפִיקוֹרְסוֹת אַרִיין. וְזֹאס סָע גִינְעוֹן אַ גְּרוֹיס טִיפֿקִיט אִין וַיִּיעַר חֻכְמָה פֿון דִּי חֻכְמִים. הָאֵט דָּעַר פֿראַסְטֵר עוֹלָם נִיט גִיקָאָנט אַרִיין גִיין אִין וַיִּיעַר חֻכְמֹת. אִיבער דָּעַם הָאֵט עַס וַיִּי נִיט גִישְׁאֵט. נָאָר דִּי חֻכְמִים אוֹן דָּעַר

לְכֹל שְׂאָר כְּנִי הַמְּדִינָה לְכֹנֵס בְּאוֹתָהּ הַחֻכְמָה, וְלֹא הִזִיק לָהֶם, אֲכָל הַחֻכְמִים וְהָבֵן מֶלֶךְ - נִתְפַקְרוּ כְּנִי"ל. וְהָבֵן מֶלֶךְ, מִחֻמַּת שֶׁהָיָה בּוֹ טוֹב כִּי נוֹלַד עִם טוֹב, וְהָיָה לוֹ מִדּוֹת טוֹבוֹת וַיִּשְׁרוֹת, הָיָה נִזְכָּר לְפַעֲמִים: הִיכֵן הוּא בַּעוֹלָם, וּמָה הוּא עוֹשֶׂה וְכוּ', וְהָיָה גּוֹנֵם וּמִתְאַנֵּם עַל זֶה עַל שֶׁנִּפְל לְמַבּוֹכוֹת כְּאֵלוֹ וְנִתְעָה כָּל-כָּךְ, וְהָיָה מִתְאַנֵּם מְאֹד; אֲכָל תַּכְף כְּשֶׁהָיָה מִתְחִיל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ עִם הַשֶּׁכֶל - חִזַּר וְנִתְחַזַּק אֶצְלוֹ הַחֻכְמֹת שֶׁל אֶפִיקוֹרְסוֹת הַנִּי"ל, וְכֵן הָיָה כְּמָה פַּעֲמִים שֶׁהָיָה נִזְכָּר כְּנִי"ל, וְהָיָה גּוֹנֵם וּמִתְאַנֵּם, וְתַכְף כְּשֶׁהִתְחִיל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ עִם הַשֶּׁכֶל - חִזַּר וְנִתְחַזַּק אֶצְלוֹ

בֵּן מֶלֶךְ וְעַנְעֵן אֶפִיקוֹרְסִים גִּינְוָאָרִין.

אוֹן דָּעַר בֵּן מֶלֶךְ מִחֻמַּת סָע אִיז אִין אִיהֶם גִּינְעוֹן טוֹב, וְזֹאס עַר אִיז גִּיבּוֹרִין גִּינְוָאָרִין מִיט טוֹב, אוֹן עַר הָאֵט גִּימָאכְט גּוֹטֶע מִדּוֹת. פֿלֶעגט עַר וַיִּךְ צו דַּעַרמָאָנֶען אֶלֶע מָאָל, וּזֹאס בֵּין אִיךְ אִין דָּעַר וועֵלט. וְזֹאס טוֹה אִיךְ. אוֹן פֿלֶעגט וַיִּיעַר אַ גְּרוֹיסִן קַרְעֶכֶץ טָאן, אוֹן פֿלֶעגט וַיִּיעַר וַיִּפְצֹן דִּירִיף. עַר פֿלֶעגט וַיִּךְ דַּעַרמָאָנֶען, וְזֹאס טִיפֿשׁ אִיךְ זֶל פֿאַרגִיין אִין אוֹינֶע זַאכֵן, וְזֹאס טוֹט וַיִּךְ מִיט מִיר, וּזֹאס בֵּין אִיךְ אִין דָּעַר וועֵלט, אוֹן פֿלֶעגט וַיִּיעַר וַיִּפְצֹן. לושְׁמִיר תִּיכּף וּוי בִּאלֵד עַר הָאֵט אֶגְיִהוֹיבֵן צו גִינְעֵן מִיט וַיִּין שֶׁכֶל, אִיז וַיִּוִּידער בִּי אִיהֶם שְׁטאַרק גִינְוָאָרִין דִּי חֻכְמֹת פֿון אֶפִיקוֹרְסוֹת. אוֹן אוֹיז גִינְעוֹן כְּמָה פַּעֲמִים, וְזֹאס עַר פֿלֶעגט וַיִּךְ אַלץ צו דַּעַרמָאָנֶען וּזֹאס אִיז עַר אִין דָּעַר וועֵלט, וְזֹאס טוֹט עַר וְכוּ' כְּנִי"ל. אוֹן פֿלֶעגט קַרְעֶכֶץ אוֹן וַיִּפְצֹן. נָאָר תִּיכּף וּוי עַר הָאֵט אֶגְיִהוֹיבֵן צו גִינְעֵן מִיט דָּעַם שֶׁכֶל, אִיז בִּי אִיהֶם וַיִּוִּידער שְׁטאַרק

הַאֶפִיקוֹרְסוֹת כְּנִי"ל.

וַיְהִי הַיּוֹם וְהָיָה בְּרִיחָה בְּאִיזָה מְדִינָה, וְכִרְחוֹ פֶּלֶם, וּבְדִרְךָ בְּרִיחָתָם עָבְרוּ דִּרְךָ אִיזָה יַעַר, וְאָבְדוּ שֵׁם זָכָר וְנִקְבָּה: אֶחָד אָבְד זָכָר וְאֶחָד אָבְד נִקְבָּה, וְעִדִּין הָיָה כְּנִים קְטָנִים, כְּנִי אַרְבַּע וְחֻמֵּשׁ שָׁנִים, וְלֹא הָיָה לָהֶם מָה לֵאכֹל וַיִּצְעְקוּ וַיִּכְּכוּ, כִּי לֹא הָיָה לָהֶם מָה לֵאכֹל. בְּתוֹךְ כֵּךְ בָּא אֶצְלוֹם 'עֲטֵמְלִיר' אֶחָד עִם הַשָּׂקִים שְׁלוֹ (שְׁקוֹרִין שְׂאֵרֵבֶס), שְׁנוֹשָׂא בָהֶם לָהֶם, וְהִתְחִילוּ אֵלֹו הַכְּנִים לְהִתְקַרֵּב אֵלֹו וְלִהְיוֹת כְּרוּכִים אַחֲרָיו, וְנָתַן לָהֶם לָהֶם לֵאכֹל, וְאָכְלוּ, וְשָׁאָל אוֹתָם: מַהִיכֵן בָּאתֶם לְכָאָן? הַשִּׁיבּוּ לוֹ: אִין אָנּוּ יוֹדְעִים, כִּי הָיָה כְּנִים קְטָנִים כְּנִי"ל. וְהִתְחִיל לִילָךְ מֵהֶם,

גִינְוָאָרִין דָּאָס אֶפִיקוֹרְסוֹת כְּנִי"ל.

וַיְהִי הַיּוֹם. אוֹן סָע גִינְעוֹן אִין בְּרִיחָה אִין אִיין מְדִינָה. וְעַנְעֵן וַיִּי אֶלֶע צוֹלָפֵן גִינְוָאָרִין. וַיִּי וַיִּי וְעַנְעֵן אַנטְלָאפֵן גִינְוָאָרִין, וְעַנְעֵן וַיִּי גִיגָאָנֶען דָּאָרף אִיין וואֹלד. הָאָבֵן וַיִּי דָּאָרט פֿאַרלוֹרִין צוֹוִיין קִינְדער, אַ זָכָר אוֹן אַ נִקְבָּה. אִינְיער הָאֵט פֿאַרלוֹרִין אַ זָכָר, אוֹן אִינְיער הָאֵט פֿאַרלוֹרִין אַ נִקְבָּה. אוֹן וַיִּי וְעַנְעֵן נָאָד גִינְעוֹן קִינְדער. פֿון פִיר פֿינְעף יאָהר. דִי קִינְדערִלִיך הָאָבֵן נִיט גִימָאכְט וְזֹאס צו עַסֵן, הָאָבֵן וַיִּי גִישְׁרִיגֵן אוֹן גִינְוִיגֵט, וְזֹאס וַיִּי הָאָבֵן נִיט גִימָאכְט וְזֹאס צו עַסֵן. דַּעַרְוִוִיל אִיז צו וַיִּי אֶגְיִימָאָנֶען אִיין בַּעֲטֵלֶער, עַר אִיז גִיגָאָנֶען מִיט דִי שְׂאֵרֵבֶס. הָאָבֵן דִי קִינְדער אֶגְיִהוֹיבֵן טִשְׁפַּעֲפֵן וַיִּךְ צו אִיהֶם, אוֹן צו טוֹלֵען וַיִּךְ צו אִיהֶם. הָאֵט עַר וַיִּי גִיגִיבֵן בְּרוֹיט, הָאָבֵן וַיִּי גִיגֵעֵסן. הָאֵט עַר וַיִּי גִיפֿרֶעגֵט, פֿון וואַנֶעט קוּמֵט אִיהֶר אַהער. הָאָבֵן וַיִּי אִיהֶם גִינְפֶּרֶט מִי וַיִּיטֵן נִיט, וְזֹאס וַיִּי וְעַנְעֵן גִינְעוֹן קִינְדער. הָאֵט

ובקשו ממנו שיקח אותם עמו, ואמר להם: את זה איני רוצה שתלכו עמי. בתוך כך הסתכלו - והנה הוא עור, והיה אצלם פלא: מאחר שהוא עור, איך יודע לילך? (ובאמת הוא חדוש מה שהיה קשה להם ואח, כי ידעו היו בנים קטנים, רק שהיו בנים חכמים, והנה פלא אצלם כפי); וברכם (זה הפעטליר העור) שיהיו כמותו, שיהיו זקנים כמותו! והשאיר להם עוד להם לאכל, והלך לו; והבינו אלו הבנים כי השם יתברך השגיח עליהם, והזמין להם פעטליר עור ככאן לתן להם אכל. אחר כך פלה אצלם הלחם, ושוב התחילו לצעק עבור אכל. אחר כך נעשה לילה ולנו שם; בבקר גם כן לא היה

להם לאכל, והיו צועקים ובוכים, וחזר ובא פעטליר שהיה חרש, והתחילו לדבר אליו והראו להם כדיו, ואמר להם שאינו שומע. ונתן להם גם כן להם לאכל, והלך מהם, ורצו גם כן שיקחם עמו ולא רצה, וברכם גם כן שיהיו כמותו, והשאיר גם כן להם להם להלך לו. וחזר וכלה הלחם אצלם, וחזרו וצעקו כפי, וחזר ובא אצלם פעטליר שהיה כבד פה, והתחילו לדבר עמו, והיה מגמגם בלשונו, ולא ידעו מה הוא אומר, והוא היה יודע מה הם מדברים, אך הם לא ידעו מה הוא אומר כי היה מגמגם בלשונו כפי; ויהא

ונתן להם גם כן להם לאכל, והלך לו גם כן כפי, וברכם גם כן שיהיו כמותו והלך לו, הפל כפי. וחזר ובא פעטליר שהיה צנארו עקם, והיה גם כן כפי, וחזר ובא פעטליר בעל חטטורות, (שקורין חטטור).... וחזר ובא פעטליר בלא ידים.... וחזר ובא פעטליר בלא רגלים... וכל אחד נתן להם להם וברכם שיהיו כמותו, הפל כפי. אחר כך חזר וכלה הלחם אצלם, והתחילו לילך לשוב, עד שבאו לאיזה דרך, והלכו על אותו הדרך עד שבאו לאיזה כפר, ונכנסו אלו הבנים באיזה בית, והיו מרחמים עליהם

ונתנו להם לחם, וחזרו ונכנסו באיזה בית ונתנו להם גם כן, והיו מחזירים על הפתחים, וראו שהם טוב לפניהם, וישו שניהם שיהיו תמיד פתח; וישו להם שקים (שקורין שארבים) גדולות, והיו מחזירים על הפתחים, והלכו על פל השמחות: על סעודת ברית מילה, ועל חתנות, והלכו להם למקום אחר, והלכו לעירות, והיו מחזירים על הפתחים; והלכו על הנריים, וישבו בין הפעטלירש כדרך שיושבים שם על 'הפריזים' עם השעליר. עד שהיו אלו הבנים מפרסמים אצל כל הפעטלירש כי פלם הפירו אותם וידעו מהם, שאלו הם הבנים שנאבדו

ער אנגיהובן ארועק צו גיין פון זיי. האבן זיי איהם גיפערט, אז ער זאל זיי נעמען מיט זיך, האט ער זיי גיאנט דאס וויל איך נישט, אז איהר זאלט גיין מיט מיר. דער וויל האבן זיי א קוק גיטאן, איז דער פעטלער בלינד. איז ביי זיי א חידוש גיווען, אז ער איז בלינד, ווי אזוי ווייט ער צו גיין (און צום אמת, איז דאס אליין א חידוש, וואס די קינדער איז דאס קשה גיווען. ווארן זיי וועגן זיך קליינע קינדער גיווען. לשפיר זיי וועגן גיווען קלוגע קינדער, איבער דעם איז דאס ביי זיי א חידוש גיווען) האט ער זיי גיפערטשט (דער בלינדער פעטליר), איר זאלט זיין אזוי ווי איך. איר זאלט זיין אזוי אלט ווי איך. און ער האט זיי איבער גילאזט נאך ברויט, און ער איז זיך ארועק גיגאנגען. האבן די קינדער פארשטאנען, אז השם יתברך האט אויך זיי השגחה גיהאט, און ער האט זיי צו גישקט אהער א בלינדן פעטלער, ער זאל זיי גיבן עסן. דערנאך איז ביי זיי אויס גיגאנגען דאס ברויט. האבן זיי ווידער אנגיהובן צו שרייען עסן. דערנאך איז גיווארן נאכט, האבן זיי דאסן איבער גיפערטשט. אין דערפרי, האבן זיי ווייטער נישט

גיהאט צו עסן, האבן זיי גישריגן און גיוויינט. דערווייל, איז ווידער אנגיקומען א פעטלער, וואס ער איז גיווען א טיבער, האבן זיי אנגיהובן צו איהם צו ריידן, ווייט ער זיי מיט די הענט און זאגט צו זיי. איך הער גאר נישט. און דער פעטלער האט זיי אויך גיגבן ברויט צו עסן, און האט אנגיהובן ארועק צו גיין פון זיי. האבן זיי אויך גיוואלט, אז ער זאל זיי נעמען מיט זיך, האט ער נישט גיוואלט. און ער האט זיי אויך גיפערטשט, אז איהר זאלט זיין אזוי ווי איך. און האט זיי אויך גילאזט ברויט, און איז זיך ארועק גיגאנגען. דערנאך איז ביי זיי דאס ברויט אויך אויסגיגאנגען, האבן זיי ווידער גישריגן כפי. איז ווידער גיקומען צו זיי א פעטלער, וואס ער איז גיווען א כבד פה. (כסוד ער האט גישטאמפלט מיט דעם מויל) האבן זיי אנגיהובן מיט איהם צו שמוסן. האט ער גישטאמפלט זיינע רייד. האבן זיי נישט גיוואוסט וואס ער רעדט, און ער האט נא גיוואוסט וואס וואס זיי רעדן. נאר זיי האבן נישט גיוואוסט וואס

ער רעדט, ווארן ער האט גישטאמפלט. האט דער פעטלער זיי אויך גיגבן ברויט צו עסן. און איז זיך אויך ארועק גיגאנגען און האט זיי אויך גיפערטשט, אז זיי זאלן זיין ווי ער, און איז זיך ארועק גיגאנגען כפי. דערנאך איז ווידער גיקומען א פעטלער, וואס ער האט גישטאמפלט. האט דער גיווען כפי, דערנאך איז ווידער גיקומען א פעטלער, א וויקער. דערנאך איז ווידער גיקומען א פעטלער, אן הענט. דערנאך איז גיקומען א פעטלער, אן פיס. און איטליכער האט זיי גיגבן ברויט. און האט זיי גיפערטשט. אז זיי זאלן זיין דערנאך, איז ביי זיי ווייטער דאס ברויט אויסגיגאנגען. האבן זיי אנגיהובן צו גיין אין ישוב אריין, ביי זיי וועגן גיקומען צו א וועג. וועגן זיי גיגאנגען מיט דעם וועג. ביי זיי וועגן גיקומען צו איין דארף. וועגן די קינדער אריין גיגאנגען אין א שטוב אריין. האט מען אויך זיי

רחמנות גיהאט. און מע האט זיי גיגבן ברויט. וועגן זיי ווייטער אין א שטוב אריין גיגאנגען. האט מען זיי דאסן אויך גיגבן ברויט. פלעגן זיי גיין אין די הייזער. האבן זיי גיזעהן סע גוט, מע גיט זיי ברויט, האבן די קינדער צווישן זיך גימאכט אז זיי זאלן תמיד זיין אין איינעם. און זיי האבן זיך גימאכט גרויסע טאפערס. און וועגן גיגאנגען אין די הייזער. און וועגן גיגאנגען אויך אלע שמחות, אויך ברית'ן און אויך חתונות. און זיי וועגן גיגאנגען ווייטער, און וועגן גיגאנגען אין שטעט אריין. און וועגן גיגאנגען אין די הייזער, און וועגן גיגאנגען אויך די ירידים. און פלעגן זיין צווישן די פעטלערס, אזוי ווי זיין דאסן אויך די פרויזעס מיט די טעלער. ביי די קינדער וועגן זיין גיווען מפרסמים ביי אלע פעטלערס. ווארן אלע האבן זיי גיקאנט, און האבן פון זיי גיוואוסט, אז דאס וועגן די קינדערלעך, וואס זיי וועגן פארפאלן גיווארן אין וואלד כפי. אפאל איז גיווען א גרויסער יריד, אין א

כו. המחזיר בני אדם בתשובה זוֹכֶה ויושב בישיבה של מעלה, והקדוש־ברוך־הוא מבטל הגזירה בשבילו.

כז. חלישות דעתו של האדם הוא גדולה מתענית.

כח. העושה דבר עברה, ומתחרט בה - מוחלין לו על כל עונותיו.

כט. הנשא נתן באמונה מוחלין לו על כל עונותיו.

ל. תחלת המעשה עוזרת לאדם לאמצע וסוף המעשה, שמשוף בקדשה; ואם לא חשב בקדשה בתחלה - אז יאירע תקלה באמצע ובסוף.

מ. שלחן בהכנסת ארחים - מכפרת. ל. הגדלה מכפרת.

נא. לפעמים כשמתחיל לעשות תשובה באין לו יסורים; זה מפני ששהה מלעשות תשובה.

נב. על־ידי אנהה שגאגח נעשה בריה חדשה.

נג. על־ידי אהבת צדיקים יכולין הצדיקים להחזיר את העם בתשובה.

נד. מי שמחזיר את העם בתשובה, בזכותו אין פחד ומחלוקת בעולם.

נה. מי שעוזר ליתומים, על־ידיהו משבר כחם של האמות; ועל־ידי שבירתם רשעי ישראל חוזרין בתשובה.

נו. מי שמחזיר בני אדם בתשובה נצול מבית־האסורים.

לז. גם הוא מכבד בעיני השם. לח. גם זוכה להיות מפרסם בין האמות.

לו. מי שדרכו תמיד להחזיר בני אדם בתשובה, בזכותו מבטל מחשבות זרות מגדולי הדור.

מ. מי שמחזיר רשעים בתשובה יזכה לשמירת שבת.

מא. גם אינו נזוק מנחש.

מב. כשתלמד את בן־רשע דרך טוב, על־ידיה תוכל לבטל גזרות.

מג. על־ידי שקר מחזיק ידי רשעים.

מד. מי שעשה תשובה בכל לב, הקדוש־ברוך־הוא נתן לו לב לדעת אותו.

מה. על־ידי שמיעת קול שופר מאדם כשר - הוצר הרע נשבר, ונתעורר תשובה בעולם.

מו. מי שרוצה לשוב יזהר מלהיות בעל־חוב.

מז. מי שאהב את הצדיקים וכול להחזיר את בני אדם בתשובה.

מח. מי שמתודה - הקדוש־ברוך־הוא אהב אותו אהבת נדבה, ומשיב ממנו חרון־אפו.

מט. האמות הם קרובי תשובה. נ. למוד התורה היא מכפרת.

נא. מי שהוא במדרגה גדולה וכול להשיג שלמותו במעוט פעלות.

נב. כשאיה צער בא עליה - תפשפש במעשיה.

נג. מי שרוצה לעשות מעשים טובים, יוש לו מניעות - הקדוש־ברוך־הוא

אבא יוסי בן חנן איש ירושלים. אבא יוסי בן יוחנן איש גוזה. אבא יוסי המחזיר. אבא יוסי החורם. אבא יוסי החורני. אבא יוסי בן אבאי. אבא יוסי בן דוסתאי.

יוסף אחיו של ישמעאל בן קמחית כהן גדול. יוסף בן אילים מצפורי כהן גדול. יוסף קטנתא. יוסף חפני. יוסף בן סימאי. רב יוסף צירונא. יוסף בן פפסס. יוסף מוקיר שבי. יוסף בר ר' יהושע בן לוי. רב יוסף בריה דרב מנשא מדויל. רב יוסף בר אמי. רב יוסף בר חנינא. רב יוסף בר נחוניא.

יוסף בר חונאי. יוסף בר חנין. רב יוסף בר מניומי. רב יוסף בר אבדימי. רב יוסף בר חבו. יוסף בר רבה בר בר חנא. ר' יוסף בן אבין. ר' יוסף בר זבידא. יוסף הכהן. רב יוסף בר' אילעאי. רב יוסף סתם, בן ר' חייא.

רב יוסף בר אבא. רב יוסף בר חמא. רב יוסף בריה דרבא. ר' יוסף בר' שמעיה. רב יוסף בריה דרב סלא חסידא. רב יוסף בריה דרב שמואל.

רב יוסף מבי חתום. רב יוסף בר דוסאי. אבא יוסף הפנאי. אבא יוסף בר חנן. יוסתאי בר מתון.

יועזר איש צרידה. יועזר איש הבירה. רב יוחנאל. רב יחיאל. ר' יילי בר יימר בר שלמאי. רב יימר מדיפתא. רב יימר בר שזבי. רב יימר בר חשווי. רב יימר סבא. רב יימר בריה דרב הלל.

ר' ינאי הקדמון. ר' ינאי רבה. ר' ינאי בר בריה דרב ינאי סבא. ר' ינאי זעירא. ר' ינאי בר שמעון ברבי. ר' ינאי חמוי דר' אמי. ר' ינאי בר אמי הכהן. ר' ינאי בר ישמעאל. ר' ינאי קפורקא. ר' ינאי בר נחמני. ר' ינאי אחיה דר' חייא בר אבא. ר' ינאי בר שמואל בר ינאי. רב ינטה בר חננא. יעביז בן ר' יהודה הנשיא. ר' יעביז.

ר' יעקב בן בתו של אלישע. ר' יעקב בן קורשאי. ר' יעקב סתם שבמשנה. ר' יעקב סתם דגמרא. ר' יעקב בר חנינא. ר' יעקב איש כפר חנניה. ר' יעקב דכפר חנן. ר' יעקב בר אחא. ר' יעקב אחיה דרב אחא בר יעקב. ר' יעקב בר ברתיה דרב אחא בר יעקב.

ר' יעקב בר אחא בר אידי. ר' יעקב בר אבא. ר' יעקב בר רב אידי. רב יעקב בר פת יעקב. רב יעקב בר אידי.

רב אבישינא. רב יעקב בר אדא. ר' יעקב בר יעקב. ר' יעקב בריה דבת שמואל. ר' יעקב בר גיורי. ר' יעקב גבולאה. ר' יעקב בר נחמני. ר' יעקב איש כפר נבוריא. ר' יעקב בר זבדי. ר' יעקב בר תחליפא. ר' יעקב מאפרתים. ר' יעקב הדייקא. ר' יעקב בר ינאי. ר' יעקב מנהר פקוד. ר' יעקב דרומאה. ר' יעקב ארמניניא. ר' יעקב בר אביןא. ר' יעקב בר' בון. ר' יעקב בר חמא. ר' יעקב בר נפליטי. ר' יעקב בר אסי. ר' יעקב בר יוסי. ר' יעקב בר דאסי. רב

ולבכם ונפלו מאמונתם על ידי מרידות הצרות האלה. אוי מה נאמר ומה נדבר, רק אתה לבד יודע כל מה שעובר עלינו עתה פדונו האלה בעקבות משיחא, ומי יודע מה יהיה עוד חס ושלום. אוי מי יקום יעקב כי קטן הוא. רחם עלינו מלא רחמים, כי בצרה גדולה אנחנו בכלל ובפרט. רחם עלינו אל אמונה רחם רחם, הושיעה הושיעה, "וי שמע תפילתי האזינה אל תחנוני באמונתך ענני בצדקתך. יי בהשמים חסדך אמונתך עד שחקים". עזרנו למען שמך, וזכנו לאמונה שלמה באמת בכל עת, עד אשר נבא עלי אימה ויראה ופחד גדול מאתך יי אלהינו, אשר מלא כל הארץ כבודך. ואתה עומד עלינו בכל עת ורואה במעשינו, ויודע מחשבותינו, ובוחן לבבנו. אדון יחיד, מלא רחמים חומל דלים חזקנו ואמצנו לידע ולהאמין בכל זה באמת בכל עת ורגע, באפן שנוזה להנצל על ידי זה מפל מיני חסאים ועונות ופשעים ומפל מיני מחשבות והרהורים רעים, ומפל מיני בלבולים, ובפרט מפל מיני עקמימית שפלב, מפל מיני מחשבות והרהורים רעים שהם כנגד אמונתך הקדושה.

רבנו של עולם, אדון כל, אתה לבד יודע את עצמך, ואין מי שיודע אותך כלל, רק אנו מאמינים באמונה שלמה שאתה נמצא המחזיק יחיד קדמון

נצחי בלי ראשית בלי תכלית, ואתה בראת העולם יש מאין המקלט זה חמשת אלפים וכו', וברחמיך הגדולים התחלת להאיר בנו אמונתך הקדושה על ידי אבותינו אברהם יצחק ויעקב, אשר הם התחילו לגלות אלהותך בעולם ואחר כך נתת לנו תורתך הקדושה בכתב ובעל פה על ידי משה נביאך נאמן בידך. אשר הוא האיר עינינו ופתח לנו אור הדעת לידע ולהודיע ולהודיע כי אתה הוא יי אלהינו אין עוד מלבדך, על ידי כל הגדולות והנוראות אשר עשה עמנו לחיותנו פיוס הזה. ובחמלתך הגדולה הוספת חסד וטוב, ושלחת לנו בכל דור צדיקים אמתים, וקנים ונביאים, ראשונים ואחרונים, תנאים ואמוראים, ורבנן סבוראי, וגאונים ורבנים וחסידים צדיקים וקדושים שהיו בכל דור ודור, עד שזכיתנו גם פדונו האלה ושלחת לנו צדיקים נוראים פאלה.

על כן זכנו ברחמיך הרבים לילך בדרךיהם ולצית אותם בכל אשר צונו אותנו, ולהיות כרצונם באמת בכל עת, למדנו והורנו איך להמשיך עלינו האמונה הקדושה שהמשיכו אבותינו ורבנותינו הצדיקים הקדושים ממקום שהמשיכו על ידי קדשתם העצומה עד שזכו למה שזכו. זכנו להמשיך עלינו אמונתם וחסדם וטובם וצדקתם אשר יגעו וטרחו במסירות נפש

ביגיעות וטרחות גדולות מאד להטיב לכל בני ישראל לדורות עולם. והעקר להמשיך ולגלות האמונה הקדושה לכל באי עולם ובפרט לישראל עם קדוש, עם קרובו עם סגולה. עזרנו והושיענו בעת צרה הזאת למען פחם וזכותם הגדול והקדוש הנורא והנשגב מאד עד אין חקר. הושיענו אלהים כי כאו מים עד נפש, זכנו לאמונה שלמה באמת, עד שנוזה בכל פעם לבוא על ידי האמונה הקדושה אל הדעת ותתפשט האמונה הקדושה בכל אחד ואחד בכל האברים. ונוזה תמיד לדבר האמונה הקדושה בפה מלא ובלב שלם באמת כמו שנאמר: "חסדי יי עולם אשירה, לדור ודור אודיע אמונתך בפיי". ונאמר: "וידו שמים פלאך יי, אף אמונתך בקלה קדושים". ונאמר: "לדור ודור אמונתך, כוננת ארץ ותעמד". ונאמר: "דרך אמונה בחרתי, משפטך שויתי". ונאמר: "כי ישר דבר יי, וכל מעשהו באמונה". ונאמר: "וצדיק באמונתו יחיה". ונאמר: "ואמונתי וחסדי עמו ובשמי תרום קרנו. ונאמר: "כי טוב יי לעולם חסדו, ועד דור ודור אמונתו". ונאמר: "וארשתיה לי לעולם, וארשתיה לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים. וארשתיה לי באמונה וידעת את יי. ברוך יי לעולם אמן ואמן".

תפילה קי

מיוסד על תורה ק"א בליקוטי מוה"ר"ן

"וי אורי וישעי ממי אירא, יי מעוז חיי ממי אפחד. בקרב עלי מרעים לאכל את בשרי, צרי ואיבי לי המה פשלו ונפלו". רבנו של עולם מלא רחמים אוהב עמו ישראל הבוחר בעמו ישראל באהבה, אתה יודע את רבוי הצרות צרות ותכופות שעברו על ישראל מיום הגלות, בפרט מה שעובר עלינו עתה בימים הללו (מיום שיצאה הגזירה רעה והפכה לקוח בני ישראל לחול). ולא די לנו מפל השנים שעברו עלינו מאז ועד עתה, אשר נלכדו מישראל כמה וכמה מאות נפשות לשבי ולרעב ולחרב ולהעבירם על דת אשר זה קשה מהכל, מלבד הנפשות שנפחדו בפחדים קשים ומרים בלי שעור אשר פמה מהם מתו על ידי זה, וכמה נחלשו בחלאים רעים, וכמה חבלו בעצמן וסבלו יסורים קשים ומרים ועצומים כדי שישארו בדת ישראל. ובפרט הרחקנות והצער והמרידות הקשה והקבד של נפשות אביהם ואמם וקרוביהם ואוהביהם אשר פשל פח הסבל. אוי לנו על שברנו, אוי אוי ואבוי, אוי מה היה לנו, אוי מה היה לנו. מה נאמר ומה נדבר ומה נצטדק האלהים מצא את עונינו, מה נזעק על שברנו, נחלה מפותנינו. ולא די לנו

תקון הכפלי

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים

הריני מקשר עצמי באמירת העשרה מזמורים אלו לכל הצדיקים האמתיים שפדורנו ולכל הצדיקים האמתיים שזכני עפר קדושים אשר בארץ המה ויפטר לרבנו הקדוש צדיק יסוד עולם נחל נובע מקור חכמה רבנו נחמן בן פיגא זכותו תגן עלינו, אמן.

והריני מזמן את פי להודות ולהלל ולשבח את בוראי לשם יחוד קדושא בריך הוא ושכינתיה ברחילו ורחימו על ידי שהוא טמיר ונצלם בשם כל ישראל: לכו נרננה ליהנה. נריעה לצור ישענו: ונקדמה פניו בתודה בזמירות נריע לו: כי אל גדול יהנה. ומלך גדול על-כל-אלהים:

מז * מכתם לדוד שמרני אל כִּי-חֲסִיתִי בך: ב אמרת ליהנה אדני אתה טובתי בל-עליך: ג לקדושים אשר-בארץ המה ואדירי בל-חפצי-כם: ד ירבו עצבותם אחר מהרו בל-אסוף נספיהם מדם ובל-אשא את-שמותם על-שפתי: ה יהנה מנת-חלקי וכוסי אתה תומיק גורלי: ו חבלים נפלו-לי בנעמים אף-נחלת שפרה עלי: ז אברך את-יהנה אשר יעצני אף-לילות סרוני כליותי: ח שויתי יהנה לנגדי תמיד כי מימיני בל-אמוט: ט לכן שמח לפי ויגל בבוהי אף-בשרי ישפן לבטח: י כי לא תעזב נפשי לשאול לא-תתן חסידך חסידך לראות שחת: יא תודיעני ארח חיים שבע שמחות את-פגיוך נעמות בימניך נצח:

כב * לדוד משפיל אשרי נשוי-פשע בסוי חטאה: ב אשרי-אדם לא

יחשב יהנה לו עון ואין ברוחו רמיה: ג כִּי-הִתְרַשְׁתִּי בְּלוֹ עֲצָמִי בְּשֹׁאֲנִי בַל-היום: ד כי יומם ולילה תכבד עלי לדך נהפך לשדי בחרבני קיץ סלה: ה חטאתי אודיעך ועוני לא-כסיתי אמרתי אודה עלי פשעי ליהנה ואתה נשאת עון חטאתי סלה: ו על-זאת יתפלל בל-חסיד א אליך לעת מצא רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו: ז אתה סתר לי מצר תצרני רגי פלט תסובבני סלה: ח אשפילך א ואורך בדרך-יו חלף איעצה עליך עיני: ט אל-תהיו ב כסוס כפרד אין הבין במתג-ורסן עדיו לכלום בל קרב אליך: י רבים מכאובים לרשע והבוטח ביהנה חסד יסובבנו: יא שמחו ביהנה וגילו צדיקים והרנינו בל-ישרי-לב:

מזא * למנצח מזמור לדוד: ב אשרי משפיל אל-הל ביום רעה ימלטהו יהנה: ג יהנה ישמרהו ויחיהו אשר ואשר בארץ ואל-תתנהו בנפש איביו: ד יהנה יסעדנו על-ערש דוי בל-משפכו הפכת בחילו: ה אני אמרתי יהנה חנני רפאה נפשי כי חטאתי לך: ו אויבי יאמרו רע לי מתי זמות ואבד שמו: ז ואם-בא לראות שוא ידבר לבו יקבץ-און לו יצא לחוץ ידבר: ח יחד עלי יתלחשו בל-שנאי עלי יחשבו רעה לי: ט דבר בליעל יצוק בו ואשר שכם לא-יוסף לקום: י גם-איש שלומי א אשר-בטחתי בו אוכל לחמי הגדיל עלי

עקב: יא ואתה יהנה חנני והקימני ואשלמה להם: יב בזאת ידעתי כי חפצת בי כי לא-ירע איבי עלי: יג ואני בתמי תמכת בי ותציבני לפניך לעולם: יד ברוך יהנה אלהי ישראל מהעולם ועד העולם אמן ואמן:

מב * למנצח משפיל לבני-קרח: ב כאל תערג על-אפיקי-מים בן נפשי תערג אליך אלהים: ג צמאה נפשי אלהים לאל חי מתי אבוא ואראה פני אלהים: ד היתה-לי דמעתי להם יומם ולילה באמר אלי בל-היום איה אליהך: ה אלה אזכרה ואשפכה עלי נפשי כי אעבר בסף אדדם עד-בית אלהים בקול-רננה ותודה המון חוגג: ו מה-תשתוחחי נפשי ותחמי עלי הוהלי לאלהים כי-עוד אודנו ישועות פניו: ז אלהי עלי נפשי תשתוחח על-פן אזכרך מארץ נהרן וחרמונים מהר מצער: ח תהום-אל-תהום קורא לקול צנורך בל-משפריך וגליך עלי עברו: ט יומם יצה יהנה חסדו ובלילה שירה עמי תפלה לאל חי: י אומרה לאל סלעי למה שכתתני למה-קדר אלה בלחץ אויב: יא ברצח בנעצמותי חרפוני צוררי באמרם אלי בל-היום איה אליהך: יב מה-תשתוחחי נפשי ומה-תחמי עלי הוהלי לאלהים כי עוד אודנו ישועות פני ואלהי:

מג * למנצח אל-תשחת לדוד מכתם בשלח שאול וישמרו את-הבית

להמיתו: ב הצילני מאיבי אלהי ממיתקוממי תשגבני: ג הצילני מפעלי און ומאנשי דמים הושיעני: ד כי הנה ארבו לנפשי נגורו עלי עזים לא-פשעי ולא-חטאתי יהנה: ה בלי-עון ירצון ויכוננו עורה לקראתי וראה: ו ואתה יהנה אלהים צבאות אלהי ישראל הקיצה לפקד בל-הגונים אל-תחן בל-בגדי און סלה: ז ושובו לערב יחמו כפלב ויסובבו עיר: ח הנה יביעון בפייהם חרבות בשפתותיהם כי-מי שמע: ט ואתה יהנה תשחק-למו תלעג לכל-גוים יעזו אליך אשמרה כי-אלהים משגבי: יא אלהי חסדו חסדי יקדמני אלהים יראני בשררי: יב אל-תהרגם פן-ישכחו עמי הניעמו בחילך והורידמו מגגנו אדני: יג חטאת-פימו דבר-שפתימו וילכדו בגאונם ומאלה ומפכש יספרו: יד בלה בחמה בלה ואינמו וידעו כי-אלהים משל ביעקב לאפסי הארץ סלה: טו ושובו לערב יחמו כפלב ויסובבו עיר: טז המה ינעון יניעון לאכל אם-לא ישבעו וילינו: יז ואני אשר עזך וארגן לבקר חסדך כי-היית משגב לי ומנוס ביום צר-לי: יח עזי אליך אומרה כי-אלהים משגבי אלהי חסדי:

עז * למנצח על-יחזק ידותון לאסף מזמור: ב קולי אל-אלהים ואצעקה קולי אל-אלהים והאזין אלי: ג ביום צרתי אדני דרשתי ידי לילה נגרה ולא תפוג מאנה הנחם

נפשי: ה אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהְיֶה
אֲשִׁיחָה וְתִתְעַשְׂף רֹחִי סֵלָה: ה אֲחֻזָּה
שְׁמֵרוֹת עֵינֵי נַפְשִׁמִּי וְלֹא אֲדַבֵּר:
ו חֲשַׁבְתִּי יָמִים מִקֶּדֶם שָׁנוֹת עֹלָמִים:
ז אֶזְכְּרָה נְיָנִי בְּלִילָה עִם-לִבִּי
אֲשִׁיחָה וְיִחַפֵּשׂ רֹחִי: ה הִלְעֹלָמִים
יִנָּח | אֲדַגֵּי וְלֹא-יִסִּיף לְרָצוֹת עוֹד:
ט הֶאֱפֵס לִנְצַח חֲסִדוֹ גִּמְרָא אִמְרָ לְדָר
וְדָר: י הִשְׁכַּח חֲנוּת אֵל אִם-קִפְץ בָּאֵף
רַחֲמֵיו סֵלָה: יא וְאִמְרָ חֲלוּתִי הִיא
שָׁנוֹת יָמִין עֲלִיזָה: יב אֲזִכֹּר
מַעַלְלֵי-יָהּ כִּי-אֶזְכְּרָה מִקֶּדֶם פִּלְאָף:
יג וְהִגִּיתִי בְּכָל-פַּעַלְךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ
אֲשִׁיחָה: יד אֱלֹהִים בְּקֹדֶשׁ דְּרָבָךָ מִי-
אֵל גָּדוֹל בְּאֱלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל עֲשֵׂה
פִּלְאָ הוֹדֵעֵת בַּעֲמִים עֲזָף: טז גְּאֻלַּת
בְּזֹרַע עֲמֹךְ בְּגִי-יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֵלָה:
יז רְאוּף מִים | אֱלֹהִים רְאוּף מִים יִחִילוּ
אֵף יִרְגְּזוּ תַהֲמוֹת: יח זָרְמוּ מִים | עֲבוֹת
קוֹל גִּתְּנוּ שִׁחָקִים אֶף-חֲצָצִיד יִתְהַלְכוּ:
יט קוֹל רַעֲמָךְ | בַּגִּלְגָּל הֵאִירוּ בְּרָקִים
תִּבֵּל רִגְזָה וְתַרְעֵשׂ הָאָרֶץ: כ פִּים דִּרְבָּךְ
וּשְׂבִילֶךָ וּשְׂבִילֶךָ בְּמִים רַבִּים וְעַקְבוֹתֶיךָ
לֹא נִדְּעוּ: כא נְחִית כִּצָּאֵן עֲמֹךְ בִּיד-
מִשָּׁה וְאַחֲרָן:

כב * תַּפְלָה לְמִשָּׁה אִישֵׁה-אֱלֹהִים אֲדַגֵּי
מַעֲוֹ אַתָּה הִנֵּית לָנוּ בְּדָר וְדָר:
כג בְּטָרָם | הָרִים יָלְדוּ וְתַחֲלֹל אָרֶץ
וְתַבֵּל וּמַעֲוֹלָם עֲדֵי-עוֹלָם אַתָּה אֵל:
כד תִּשָּׁב אֲנוֹשׁ עֲדֵי-דִבְאָ וְתֹאמַר שׁוּבוּ
בְּגִי-אֲדָם: ד כִּי אֵלֶךְ שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ
כָּנוּם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר וְאֲשִׁמּוּרָה
בְּלִילָה: ה זִרְמַתָּם שָׁנָה יִהְיֶה בְּכָר
כְּחֹצֵר יִחֲלָף: ו בְּכָר יִצְיָן וְחֲלָף
לְעָרֵב יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ: ז כִּי-כָלִינוּ בְּאִפְךָ
וּבְחֻמָּתְךָ נִבְחַלְנוּ: ח שֵׁת שִׁתָּה עֲוֹנֵתֵנוּ
לְנִגְדֶךָ עֲלַמְנוּ לְמֵאוֹר פִּנִּיךָ: ט כִּי כָל-
יָמֵינוּ פָּנוּ בְּעִבְרָתְךָ כָּלִינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ-
הָהָה: י יָמֵי-שָׁנוֹתֵינוּ בָּהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה
וְאִם בְּגִבּוֹרֹת | שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרַחֲבָם
עָמַל וְאִנּוּ כִּי-גִזַּח חֵישׁ וְנִעֲפָה: יא מִי-
יִודַע עֹז אִפְךָ וְכִי-רָצָתְךָ עֲבֹרָתְךָ:
יב לִמְנוֹת יָמֵינוּ כִּן הוֹדַע וְיָבֵא לִבִּי
חֻקְכָּה: יג שׁוּבָה יִהְיֶה עֲדֵי-מִתִּי וְהַנְּחָם
עָלֵי-עֲבֹדֶיךָ: יד שִׁבְעֵנוּ בְּכָר חֲסִידֶךָ
וְנִרְנָנָה וְנִשְׁמַחָה בְּכָל-יָמֵינוּ:
טו שְׁמַחְנוּ כִּימֹת עֲנִיתֵנוּ שָׁנוֹת רָאִינוּ
רַעָה: טז יִרְאֵה אֶל-עֲבֹדֶיךָ פַּעַלְךָ
וְהִדְרֶךָ עָלֵי-בְנֵיהֶם: יז וְיִהִי | נָעַם אֲדַגֵּי
אֱלֹהֵינוּ עֲלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כִּוְנָנָה
עֲלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כִּוְנָנָה:

קח * הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בְּשִׁמּוֹ
הוֹדִיעוּ בַּעֲמִים עֲלִילוֹתֵינוּ:
כג שִׁירֵי-לֹ וְזִמְרוֹ-לֹ שִׁיחוּ בְּכָל-
נִפְלְאוֹתֵינוּ: ג הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קֹדֶשׁוֹ
שְׁמַח לֵב | מִבְּקָשִׁי יִהְיֶה: ד דִּרְשׁוּ
יִהְיֶה וְעֹזוֹ בְּקִשׁוֹ פָּנָיו תְּמִיד: ה זְכוּ
נִפְלְאוֹתֵינוּ אֲשֶׁר-עֲשֵׂה מִפְתִּי
וּמִשְׁפָּטֵי-פִיו: ו זָרַע אֲבֹרָה עֲבָדוֹ כְּנִי
יַעֲקֹב בְּחֵייו: ז הוּא יִהְיֶה אֱלֹהֵינוּ
בְּכָל-הָאָרֶץ מִשְׁפָּטֵינוּ: ח זְכוּ לַעֲוֹלָם
בְּרִיתוֹ דְּבַר צִוָּה לְאֵלֶיךָ דוֹר: ט אֲשֶׁר
בְּרַת אֶת-אֲבֹרָה וּשְׁבוּעָתוֹ לִישָׁחָק:
י וְיַעֲמִידָה לַיַּעֲקֹב לְחֹק לִישָׁאֵל בְּרִית
עוֹלָם: יא לֹאמַר לָךְ אֶתְּךָ אֶת-אֲרָץ-
כְּנָעַן חֲבַל נַחֲלָתָם: יב בְּהִיּוֹתָם מִתִּי

מִשְׁפָּר כְּמַעֲט וְגִרִּים כָּה: יג וְיִתְהַלְכוּ
מִגֹּי אֶל-גֹּי מִמַּמְלָכָה אֶל-עַם אַחֵר:
יד לֹא-הֵינִי אֲדָם לַעֲשָׂקָם וְיִזְכַּח
עֲלֵיהֶם מִלְכִּים: טו אֶל-תִּגְעֹו בְּמִשְׁחִי
וְלִנְבִיאֵי אֶל-תִּרְעֹו: טז וְיִקְרָא רַעֲב עַל-
הָאָרֶץ כָּל-מִשְׁחֵי-לֶחֶם שִׁבְרָה: ה שְׁלַח
לְפָנֶיהֶם אִישׁ לַעֲבֹד גִּמְרָא יוֹסֵף:
יז עֲנוּ בְּכָל רִגְלֵי וּבְגָלוֹ בְּחֹל בָּאָה
נִפְשׁוֹ: יח עֲדֵי-עַת בֹּא-דְבָרוֹ אִמְרָת
יִהְיֶה צְרַפְתָּהּ: כ שְׁלַח מֶלֶךְ וְיִתִּירָהּ
מִשָּׁל עַמִּים וְיִפְתָּחָהּ: כא שְׁמוֹ אֲדוֹן
לְבִיתוֹ וּמִשָּׁל בְּכָל-קִנְיָנוּ: כב לֹאסֵר
שָׁרֵיו בְּנִפְשׁוֹ וְזִקְנָיו יִחַפֵּם: כג וְיָבֵא
יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם יַעֲקֹב גֵּר בְּאֶרֶץ-חָם:
כד וְיִסַּר אֶת-עַמּוֹ מֵאֵד וְיַעֲצִמְהוּ
מִצְרַיִם: כה הִפָּךְ לִבִּי לִשְׁנָא עֲמֹו
לְהַתְנַבֵּל בְּעֵבְדֵינוּ: כו שְׁלַח מִשָּׁה עֲבָדוֹ
אֲהֲרֹן אֲשֶׁר בְּחֹר-בוֹ: כז שְׁמוֹ-בָם דְּבָרִי
אֲתוֹתֵינוּ וּמִפְתִּים בְּאָרֶץ חָם: כח שְׁלַח
חֲשֹׁךְ וְיִחַשֵּׁף וְלֹא-מָרוּ אֶת-דְּבָרֵינוּ:
כט הִפָּךְ אֶת-מִימֵיהֶם לָדָם וְלִמַּת אֶת-
דָּגָתָם: ל שְׁרַץ אֲרָצָם צִפְרֹדְעִים בְּחֹרֵי
מִלְכֵיהֶם: לא אִמְרָ וְיָבֵא עָרֵב כְּנִים
בְּכָל-גְּבוּלָם: לב נָתַן גִּשְׁמֵיהֶם כְּרֹד אֵשׁ
לְהָבוֹת בְּאֶרֶצָם: לג וַיָּהּ גִּפְכָּם וְתַאֲנָתָם
וְיִשְׁפֹּר עֵץ גְּבוּלָם: לד אִמְרָ וְיָבֵא
אֲרָבָה וְלֶלֶק וְאִין מִסְפָּר: לה וַיֵּאכַל
כָּל-עֶשֶׂב בְּאֶרֶצָם וַיֵּאכַל פְּרִי אֲדָמָתָם:
לו וַיָּהּ כָּל-כְּבוֹר בְּאֶרֶצָם רֹאשִׁית לְכָל-
אוֹנָם: לו וַיִּצְיָאָם בְּכֹסֶף וְזָהָב וְאִין
בְּשִׁבְטֵינוּ כּוֹשֵׁל: לח שְׁמַח מִצְרַיִם
בְּצִאתָם כִּי-נִפְלָ פִּתְחָם עֲלֵיהֶם:
לט פִּרְשׁ עֲנָן לְמִסְפָּר וְאֵשׁ לְהָאִיר לִילָה:

מי יחן מציין וישעיה ישראל בשבט יהודה
שבבות עמו, גל יעקב ישמח ישראל: והשועת
צדיקים מיהודה. מעותם פעת צרה: ויעזרם יהודה
ויפלטם. ופלטם מרשעים וישעם כי חסו בו:

לקוטי

אבא שאול אומר נה

מוהר"ן

נד

המקל, אלא בנדאי אלו דברים הם דבורי קבד. ומתבונן בהדבורים אדך לפרש ולצדף אותם, שיתהוו מהם קבד להמקל. ואין לחשב, שפא אלו התרפות עליו נאמרים; זה אינו, כי מי הוא, הלא ישותו נתפטר, ואין כאן אלא המקל בעצמו, והוא (החלם לו): ובהכילו כלו אומר קבד - כל האמירות צריך לצדפם להתהוות מהם קבד. ובשעת התפלה האדם עומד בהיכל המקל, בבחינת (סו סא): אדני שפתי תפתח; "אדני" והו "היכל" (הו יד דף לא), בכך צריך לעשות מקל הביונות צדפי קבד להמקל:

ח ועל"ידי תפלה בתקנו מתנוצץ אור זכות אבות, בבחינת: חלה זכות אבות (עו בודר שלח תביל (אבות ב)), והו נעשה על"ידי תפלות בתקנו, כי חלה זכות אבות, על"ידי ויחל משה את וכו' (שמות לו), על"ידי בחינת תפלה, ובאתר דאבות תמן, שכינתא תמן, שהיא בחינת חלה, שהיא "גם ואת", כי גם בחינת חלה, שהיא שער מ"ג ביצים, והוא בחינת רישת אר"ישראל, כי זאת המצוה נצטוו שיעשו חקך, כמו שכתוב (מסרי סא): והו באבכלם מלחם הארץ תרימו תרימה מראשית ערסותיכם חלה תרימו תרימה (ו); כי באתר דאבתן תמן, שכינתא תמן, דהיא בחינת חלה, היא אר"ישראל. ועל"ידי בחינת אר"ישראל, לא די שגזול מרע עין של רשעים, אלא גם רואה בהם מה שהם רצו לראות בו, ועד עכשו עברו משפיות לבם (סו) שהשניו יותר מפה שהתאו, ועכשו על"ידי ויחל על"ידי חלה זכות אבות, על"ידי חלה תרימה, על"ידי אר"ישראל, נעשה לבם תוחלת ממשכה מחלת לב (סו סא):

והו: קוה אל ה' ושמר דרכו (חלם לו) - זה בחינת תפון התפלה, בחינת דריכת תקשת, בחינת התפלה, והו תלת גוין דקשת, שהם אור האבות המתנוצץ בנ"ל. על"ידי: וירומקו לרשת ארץ - זהו בחינת אר"ישראל, ועל"ידי: בחקרת רשעים תראה - בחינת שב לימינו וכו' בנ"ל. והו: שכן ארץ ורעה אמונה (חלם לו): על"ידי אמונה, שהיא התפלה, על"ידי: בא לבחינת אר"ישראל:

ב ודע, שלא כל אדם יכול לתקן קולות הנ"ל בתפלתו, כי לפעמים קולות הנ"ל בתפלתו הם יוצאים מרשעים גדולים בלבד, עד כי כל מי שעומד בנגד הוא מסכן נפשו, וצריך לזה תפלה גדולה, כמו תפלת משה רבנו עליו השלום. ואפלו משה רבנו עליו השלום היה ורא מעוז מלך הבשן, כי אחיות עוז היה סמוך למין, שהיא אר"ישראל, עד שאמר הקדוש ברוך הוא למשה: אל תירא אותו (מסרי סא), כי אמר: רא ויטא דילי אסתלק, כפומא בזה (חק דף קסד), ועוז אחיותו בימן, שהוא מבני ביתא דאברהם, וארצו סמוך לאר"ישראל, ובשלב זה היה ורא משה מעוז להתגרות, גלישן שאר בניאדם, שצריך מאד לפשפש את עצמו, ולהבין שיש הרשע אדך אחיותו, אם יוכל להתגרות בו ולשצא לו:

וקטני קומה, שהעשנים שלהם נתפשים היטב, ונעשה מהם מחשבות שלילות, אבל מחמת ששכלם יותר מפעשיתם הנובים, בחינת (אבות סא): כל שתקמתו מרבה מפעשיו; על"ידי: בשתמשכה שלילות חזרת אל לבם, אין בה בלבם להכיל את השכל, כי עקר חזק חלה הוא על"ידי מעשים טובים, על"ידי: הם בבחינת (שס"ו ח): לקנות חכמה וכל אין; ועל"ידי זה השכל הם מחשבים. והו הן הפילוסופים, שאין להם לב טוב וטהור (סו), ואינם בבחינת (חלם לו): בלבי צפנתי אברהם למען לא אחטא לך; ויחמת זה השכל מחשבים ביותר, והו בחינת (מלם א ח): אובל חיצא בקיר. אוב זה בחינת קטני קומה, הם בעלי השכל, אבל חלה אינו יכול להצפין בה השכל בחוכו, כי לבם חלש וחסר. ובפרט הנופים, העוסקים בחכמת פילוסופיא, שמאד מאד מוץ להם, כי לבם חסר, בבחינת (שס"ו ח): נואף אשה חסר לב. והו אוב חיצא בקיר, הו בקרית חלה, שהשכל יוצא דרך קירות חלה, ואין חלה יכולה להכיל בחוכה את השכל, בבחינת: בלבי צפנתי וכו'. והו בחינת: קול ענות אנוי שומע - קול חרופין ודיופין (סו) שמגדפין בלבי מעלה בחכמתם, כדו, ונליהם נאמר (חלם לו): ואל תחכם יותר:

ושני תולעת - זהו בחינת קול שלישי, שיש לאדם ביונות ותרפות משונאים, בבחינת: כל היום בלמתי נגדי ובשת פני כסתי מקול מחרף ומגדף. והו: תולעת, בחינת (חלם לו): ואנוי תולעת ולא איש, חרפת אדם וכו' גם:

והו: שחטה, שרפה, אסיה, האמר בפרה, שהם שלש בחינות אלו: שחטה, זהו בחינת בגול אמונה בסלים, בבחינת (חלם לו): ושחטה שמים העמיק; שרפה, זהו בחינת חזק חלה, שייכל להכיל את דברי החכמה בחוכו, בבחינת (חלם לו): הם לבי בקרבי; כי על"ידי שנגער דברי השכל בלב, נתחמם חלה, כי השכל הוא כאש עצור (סו) והו שרפה; ואסיה, זהו בחינת בגול הביונות של השונאים, בבחינת (באשת לו): אסף אלקים את חרפתו, זהו בחינת בגול קול שלישי בנ"ל:

ז וכל זה צריך המתפלל לתקן בתפלתו: להעלות את הנופים באמונות קביות, להעלותם בתפלתו לאמונה אמיתית, שהיא התפלה, ולקבל בלבם אמונה שלמה, ולתקן את לב המתקרים החכמי פילוסופיא, שייכל לבם להכיל את שכלם, שלא יחטא אותם, בבחינת: בלבי צפנתי וכו'. והו נעשה על"ידי פונת חלה בשתפלה, מתקן את לבם, ולתקן כל הביונות ותרפות, לתקן לבדו:

כי בשאדם עומד בהיכל המקל ומבטל את עצמו מכל וכל, ואין רואה שום דבר אלא את המקל רואה, בודאי כששומעו איהו חרפה וכו', הוא מפרש את החרפה והבויו לפרש של קבד להמקל, כי אדך אפשר שיבוא אחר לחוד היכל המקל ויבנה את

(ח) עין אבות ס"ב, חלם נא. (ח) מסכת בריס"י ש"ב. (ז) עין ידעו ב' (ז) עין ספר, ויחם בריס"י ש"ב. (ח) עין חלם ענ.

לְקוּמִי הַלְבֹּת הַלְבֹּת וְנִילֵת יָדִים הַלְבֹּת אֶרֶץ חַיִּים

כִּי זֶה נַעֲשֶׂה רַק עַל־יְדֵי אֲכִילַת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרָאִים צַדִּיקִים, שְׂאֻלִּים בַּחֲנִינָה הַזֶּה, עַד שְׂזוּכִין לִנְאֻה וּלְרִצּוֹן כִּנְ"ל שֶׁמֶשֶׁם עַקֵּר הַשְּׂבִיעִי, בַּחֲנִינָה (תַּחֲלִים קָמָה, טו): "וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רִצּוֹן", שָׂאָו הוּא בַּחֲנִינָה (מִשְׁלִי יג, כה): "צַדִּיק אֵכֵל לִשְׂבַע נִפְשׁוֹ", וְכֵמוּ שְׂאִיתָ בִּזְהַר הַקְדוּשָׁה (תַּחֲרִיק דף קנב): "וְרַעְיוֹתָ דְשִׁבְעָה שָׂרָה עֲלוֹהֵי". כִּי כְּשֶׁאִינוֹ אוֹכֵל בַּקְדוּשָׁה בַּחֲנִינָה הַזֶּה, הוּא בַּחֲנִינָה "וּבִכְשֵׁן רִשְׁעִים תִּחְסֹר" (מִשְׁלִי שס), כִּי עַקֵּר הַשְּׂבִיעִי מִהֲרִצּוֹן כִּנְ"ל, וְאִין הַדְּמִים שֶׁמִּקְבִּילִין חַיִּית מִהֲמַאֲכֵל אִינִים וְיִשׁ לוֹ עֲכִירַת דְּמִים, שָׂאָו הַדְּמִים אִינִים מִקְשָׁרִים וּמִקְלָעִים הֵיטֵב כַּתוּף הָאִיבָרִים רַק הֵם שׁוֹטְפִים וְרוֹחֲפִים עֲלֵיהֶם, וּמִשֶּׁם כָּל בִּלְבּוֹל הַדַּעַת שֶׁנִּמְשָׁךְ מַעֲכִירַת הַדְּמִים, וּמִשֶּׁם כָּל הָרוּחַ שִׁטוֹת.

עַל־יָדָיו עַקֵּר הַתַּקְוָה שֶׁמִּשְׁקַרֵּב עֲצֻמוֹ לַהֲצַדִּיק, שֶׁהוּא בַּחֲנִינָה מִשָּׁה, שִׁשֵּׁי לוֹ כַּח לְהֵאִיר בּו הַדַּעַת כִּנְ"ל, עַד שֶׁמִּדְּרִישׁוֹ שֶׁגַּם אֲצִלוֹ מִנְּפָא הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, כִּי עֲדוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ עֲמוֹ וְכו', עַד שֶׁמִּתְגַּבֵּר לְהִיטֵב אִישׁ חַי לוֹ, לְהַמְשִׁיךְ עַל עֲצֻמוֹ הָאֶרֶץ הַרְצוֹן בִּשְׁעַת הָאֲכִילָה, וְעַל־יְדֵיהֶם עַקֵּר הַשְּׂבִיעִי שֶׁהוּא חַיִּית הַדְּמִים, הֵינּוּ שֶׁהַדְּמִים נִבְלָעִים הֵיטֵב בְּהֵאִיבָרִים בַּחֲנִינָה (תַּחֲסֵאל טו, ח): "בְּדִמְיוֹ חַיִּי" וְכו', שֶׁעַל־יְדֵיהֶם מִכְּשֵׁל הַרְצוֹנוֹת הָרָעִים שֶׁל רַחֲמֵת הַדְּמִים, וּמִהַפֵּךְ רַחֲמֵת הַדְּמִים אֶל הַקְדוּשָׁה, שִׁנְיָל עֲצֻמוֹ לְהַמְשִׁיךְ רִצּוֹנוֹ תְּמִיד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ.

כִּי כְּשֶׁזֶה קָם זֶה גּוֹפֵל (רַשִׁי בְּרַשִׁית כה, כג), כִּי אִי אֶפְשָׁר שִׁהְיָה שְׁנֵי מַחֲשָׁבוֹת יָחִד (סִיפֵן ורג), וְכִשְׁפָּרְגִיל עֲצֻמוֹ לְהִיטֵב רִצּוֹנוֹ חֹק תְּמִיד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ בִּיּוֹתֵר בִּשְׁעַת הָאֲכִילָה דִּיקָא, שָׂאָו מֵאִיר הַרְצוֹן בִּיּוֹתֵר וְאִין וְכוּלָּם לְהַמְשִׁיכוֹ עַל עֲצֻמוֹ בִּיּוֹתֵר, אִם לֹא יִהְיֶה אִישׁ עֲצֵל שְׂקוּרִין שְׁלִימוֹזְלִינִיק, כִּמוּ שֶׁכְּתוּב שֶׁם - עַל־יְדֵיהֶם מִכְּשֵׁל רִצּוֹנוֹת שֶׁל רַחֲמֵת הַדְּמִים דִּסְטָרָא אֲתָרָא שֶׁנִּמְשָׁכִין מַעֲכִירַת הַדְּמִים, שֶׁהֵם בַּחֲנִינָה הַדְּמִים שֶׁלֹּא נִבְלָעוּ כִּרְאִי בְּהֵאִיבָרִים, כִּמוּ הַתִּינוּק שֶׁהִבְאִיר לְרַבִּי נֶחֱם הַכְּבִלִי שֶׁהָיָה אֶדָם בִּיּוֹתֵר וְכו' (שִׁבְת קלר, חלִין מו), כִּמוּבָא מֵאִמֵּר זֶה בַּכְּנֻתָּה (שֶׁם) עֵין שֶׁם.

וְכִנְ"ל זֶה זוֹכִין עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק שִׁיכּוֹל לְהֵאִיר בְּכִינִים וְתַלְמִידִים בְּדָרִי מַעֲלָה וְדָרִי מִטָּה וְכו', וְלִקְשֹׁר וּלְכַלֵּל הַעוֹלָמוֹת יָחִד כִּנְ"ל, שֶׁעַל־יְדֵיהֶם זוֹכִין לְהַאֲרֵת הַרְצוֹן בִּשְׁעַת הָאֲכִילָה, שֶׁמִּקְשָׁרֶת הַנֶּפֶשׁ עִם הַגּוּף עַל־יְדֵי שִׁמְכָה אֵת הָיִם שֶׁהוּא הַנֶּפֶשׁ, שֶׁעַל־יְדֵיהֶם הוּא בַּחֲנִינָה וְכוּף הַדְּמִים שֶׁנִּבְלָעִין בְּהֵאִיבָרִים כִּרְאִי, עַד שֶׁבּוֹרֵךְ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ כָּל עַת בַּרְצוֹן מִפְּלֵג בִּיּוֹתֵר, עַד שֶׁמוֹצִיא הַרְצוֹנוֹת בְּפִיו שֶׁמוּדָה וּמִהַלֵּל וּמִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ.

שֶׁזֶהוּ בַּחֲנִינָה מַעוֹת בִּרְכַּת הַמּוֹזוֹן אַחֵר הָאֲכִילָה, כִּמְבָאֵר בְּמִקּוֹם אַחֵר (בַּחֲלֻטָּה סִיפֵן הַלְבָּה ח אות ג, וּבַחֲלֻטָּה בִּרְכַּת הַמּוֹזוֹן וּמִים אַחֲרָיוֹם הַלְבָּה ג אות א), שֶׁהוּא בַּחֲנִינָה 'חֵם לְבִי בְּקָרְבִי בְּהִגִּי תַבְעֵר אֵשׁ דְּבַרְתִּי בְּלִשׁוֹנִי' כִּנְ"ל.

כִּי עַקֵּר חֲמִימִתּוֹת הַלֵּב שֶׁבּוֹרֵךְ כִּמוּ אֵשׁ הוּא מַרְתִּיתוֹת הַדְּמִים, שֶׁצָּרִיכִין לְהַפֵּךְ רַחֲמֵת הַדְּמִים שֶׁהֵם חֲמִימִתּוֹת הַלֵּב אֶל הַקְדוּשָׁה - שִׁיבְעֵר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ בַּרְצוֹנוֹת דְּקֻדְשָׁה, עַד שֶׁיִּדְבֹּר בְּלִשׁוֹנוֹ הַכְּסוּפִין וְהַרְצוֹנוֹת טוֹבִים שֶׁלוֹ, כִּמוּ שֶׁכְּתוּב בְּמִקּוֹם אַחֵר (בַּתְּחִינָה 'אִית לֹן בִּרְאָ בְּדִקְרָא וְכו' סִיפֵן לא), כִּי עַקֵּר הַתְּגִלּוֹת הָאֲמוּנָה הַקְדוּשָׁה הוּא עַל־יְדֵי הַדְּבָרִים כִּנְ"ל, כִּמוּ שֶׁכְּתוּב (תַּחֲלִים טט, ב): "אֹדִיעַ אֲמוּנָתְךָ בְּפִי", וְעַל־יְדֵיהֶם עַקֵּר הַמִּשְׁכַּת אֹרֹחוֹת הַמִּקְדָּשִׁין שֶׁנִּמְשָׁכִין עַל־יְדֵי הַדְּבָרִים, כִּמוּ שֶׁכְּתוּב בַּכְּנֻתָּה (דְּרִישׁ תַּחֲסֵאל דְּרִישׁ יא), עֵין שֶׁם, כִּנְ"ל (עַן לְעֵל בַּאוֹת לַח, עֵין שֶׁם):

מו. וְיִנְתָּהּ בֹּא וְרֵאָה זֶה מִצְאֵתִי בְּמִדְרָשׁ חֲזִיתִי שִׁיר הַשִּׁירִים (שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה בְּרַשִׁית ו פסוק ד אות ב) מְגַדֵּל מַעֲלַת הַרְצוֹן שְׂזוּכִין עַל־יְדֵי הַדְּמִים שֶׁהֵם הַרְמָיוֹת שִׁישׁ בִּינִים הַחֲקֻמָּה' כִּנְ"ל, וְזֶה לִשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ שִׁיר הַשִּׁירִים: "יָקָה אֶת רַעֲיוֹתִי כַּתְרָה" (שִׁיר הַשִּׁירִים ו, ד) — 'כְּשֶׁאֵת רוּצָה, כִּד אֶת כְּעִיֵּא - לִית אֶת צִרְיָה כְּעִיֵּא מְכֻלּוֹם, מִלִּיף מְכֻלּוֹם, מִי אִמֵּר לָהֶם לְהִבְיֵא עֲגֻלַּת בֶּקֶר לְטַעַן הַמִּשְׁכָּן לֹא מֵהוֹן וְכוּף' וְכו', עַד כָּאן לִשׁוֹנוֹ. וְשִׁים לְכָף הֵיטֵב לְכָל דְּבָרִים וְדְּבָרִים מִדְּרִישׁ הַמִּדְרָשׁ הַקְדוּשָׁה הַזֶּה, כִּמוּבָא וְכֵמוּ הוּא מִפְּלִיג בַּמַּעֲלַת הַרְצוֹן דְּקֻדְשָׁה שֶׁל יִשְׂרָאֵל־עַם קְדוֹשׁ, שֶׁכְּשֶׁרֹּצִים בְּאִמֵּת רִצּוֹנוֹת דְּקֻדְשָׁה לְהַתְקַרֵּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, אִינִים צָרִיכִים עוֹד לְבַקֵּשׁ מִשׁוֹם אֶדָם וְלִלְמַד מִמֶּנּוּ, רַק הַרְצוֹן בְּעֲצֻמוֹ יוֹדִיעַ לוֹ מַה לַּעֲשׂוֹת לְגִירָה נַחַת רִחוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, כִּמְבָאֵר בְּמִדְרָשׁ הַזֶּה 'כְּשֶׁאֵת רוּצָה כִּד אֶת כְּעִיֵּא - לִית אֶת צִרְיָה כְּעִיֵּא מְכֻלּוֹם מִלִּיף מְכֻלּוֹם' וְכו'.

כִּי הַרְצוֹן הוּא בַּחֲנִינָה אֹרֹחַ מֵה' הַזֶּה הַמֵּאִיר בִּינִים הַחֲקֻמָּה, שֶׁהוּא בַּחֲנִינָה הַרְמָיוֹת הַזֶּה, הֵינּוּ כִּי בִּינִין מַעֲצֻמוֹ עַל־יְדֵי הַרְמָיוֹת שֶׁהַצַּדִּיק מְרַמֵּז לוֹ כָּל עַת עַל־יְדֵי דְּבָרִי תוֹרָתוֹ הַקְדוּשָׁה, שָׂאִי אֶפְשָׁר לְכָאֵר הַכֵּל בְּפֶה וּבִכְתָּב, רַק עַל־יְדֵי בַּחֲנִינָה רְמִיזִים יְכוֹל לְהֵאִיר בְּדַעְתּוֹ עַד שִׁיתְחַזֵּק בַּרְצוֹנוֹת חֲזָקִים מֵאֵד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, עַד שֶׁלֹּא יַדַּע כָּל מַה הוּא רוּצָה (כִּמוּ שֶׁכְּתוּב שֶׁם), עַד שֶׁהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ יַעֲזֹר לוֹ וְאִיר בְּלִבּוֹ שִׁיבִין מַה לַּעֲשׂוֹת לְגִירָה נַחַת רִחוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ לְהַתְקַרֵּב אֵלָיו עַל־יְדֵיהֶם, כִּמוּ הַנְּשִׂאִים שֶׁהִבְיֵנוּ מַעֲצָמָם לְהִבְיֵא עֲגֻלַּת הַמִּשְׁכָּן אֶרֶץ־עַל־פִּי שֶׁלֹּא נִצְטוֹר עַל זֶה כָּלֵל מִכְּבָאֵר שֶׁם בְּמִדְרָשׁ, וְעַן שֶׁם מַה שֶׁכְּתוּב שֶׁם עַל פִּסְטוֹק "קַח מֵאֲתָם" (בְּפִדְרִי ד, ח) - 'מֵאֲתָם הָיוּ הַדְּבָרִים' וְכו', עֵין שֶׁם:

פִּסְטוֹק
חֲסִידִים
מִתְחַבְּרִין
וְכוּלָּם
נִשְׁמָתִים
כִּי
תַּחֲלִימִים

עַקֵּר הַתַּקְוָה
כְּשֶׁמִּשְׁקַרֵּב
עֲצֻמוֹ
לְהַצַּדִּיק

כְּשֶׁמִּתְגַּבֵּר
רִצּוֹנוֹ חֹק
לְהֵאִיר
חֲסִידִים
מִכְּשֵׁל רִצּוֹ
אֲתָרָא

בַּחֲנִינָה בִּרְכַּת
הַמּוֹזוֹן - וְכוּף
חֲסִידִים אֲתָרָא
הַמְשִׁיכָה

שִׁיבְעֵר לַח
בִּרְצוֹנוֹת
וְכוּף
הַמְשִׁיכִין
טוֹבִים שֶׁל

כְּסוּפִין
בְּרַשִׁית
לְהַתְקַרֵּב
לַח, אִין
טוֹבִים
לְבַקֵּשׁ מִשׁוֹם
אֶדָם וְלִלְמַד
מִמֶּנּוּ

ח' וְאִיר בְּלִבּוֹ
שִׁיבִין מַה
לַעֲשׂוֹת
נַחַת רִחוּת
לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ
אֲתָרָא

מסורת הש"ס

ב א מ"י פ"ב מהלכות
מעשר הלה ו:
[ש"ע י"ד פ"י ש"י שפ"ק
טו]:
ג ד ה מ"י פ"ג מהלכות
בטורות הלה ג סמנ
גשן ר"א טור וש"ע י"ד פ"י
ש"י שפ"ק א:
ד ו מ"י פ"ד מהלכות
ה ז ח ט מ"י פ"ג מהלכות
בטורות הלה ג סמנ
גשן ר"א טור וש"ע י"ד פ"י
ש"י שפ"ק ב:
ו ז י מ"י פ"ו מהלכות
שטות הלה ה [ש"ע י"ד
פ"ו מהלכות נדרים הלה ה] טוש"ע
י"ד פ"י רכ"ט שפ"ק א:

[illegible]

מזכיר קמ"ל דנאמן: [לישנא
אחרינא קטן הוה הכבש]

מילתא דעבידא לאיגלווי לא

ההוא בכור עצמו דיהב ליה

לֹא מִבְּשָׁקֶר לִיָּה: אֲרַפְסִינִיָּהוּ

חש למילתא. למיגור דלא
ליהמנוה לשום כהן דאמר

מכור זה נתן לי ישראל
במומו אלא באמו. דסבר

הוא הוא דחציף דעבד הכי:

דאי בידי שמים הוא אי כהן
הוא אן נזקאל הוא דאסונד

הרי ודאי מומנו עמו ומותו:

א"כ כהן עמו דמחשדינן

לִיָּה לֹא יִהְיֶה לִיָּה לִכְהֵן אֱלֹא

הוא גופיה אכיל ליה להכי
בעינן כהן עמו דלאלתר

לִיהְבִּיחַ נִיהְלִיחַ וְאִמַּי קֵא
שְׂרִית לִיחַ אִי דִישְׂרָאֵל הוּא:

הכי השתא התם. בספק
מזום משום הכי איז רואין

ואלא א"כ כהן עמו נהי
ובבבון תם קא מחמיר

שראל דקדשים בחוץ לא
גבול ארץ אוממונה דבדו

אבעל מום דלית ליה קדושה

יואין אא"כ כהן עמו אבל

מִידַע יָדַע יִשְׂרָאֵל דְּמוֹס

נצל כבודו של חכם בודאי

להכי: מאי קמ"ל תנינא

לְאָרֶץ וּבִזְמַן הַזֶּה עֹסְקִינָן

מדיקתני זקן ושערו מדולדל
יאי ס"ד בזמן ביהמ"ק

ליקרבות שריה: שלשה בני
נגסת דלא בעינן מומחין ג

(א) גרמניה 57"ל לא חיים ליה

וְכִי תִשְׁכַּח יְיָ וְיִלָּא יַעֲבֹךְ וְכִי תִצְאָה
מִיָּד בָּאֵל וְתִאָּחַד לְזִמְרָה כִּי
אֵת-הָעוֹלָם אֵל-עֲשִׂיהָ, וְהִנֵּה יָהּ
וְהָאֵל : נִכְסְפֹתֶי מֵאֵל לְהַמְעִידִי

[illegible]

הַעֲבֹדוֹת שֶׁיִּגְדְּלוּ בָּהֶם חֵם וְשֵׁלוֹם,
עַד שִׁיכֻלָּה לְהַיָּיֵא אוֹתָם מֵ-
פִּיכֹן הַכֹּחַ שֶׁל הַתּוֹרָה גָּדוֹל כָּל-עַל-
הַמִּנְהָ לְצִדִּי, רַחֲמָנָא לְשׁוֹכֵן, אֶף-עַל-
רָצוֹה עַד שְׁרִיגֵינִי בַּעֲבֹדוֹת חֵם וְשֵׁלוֹם,
כִּי-יִקְרָאָהּ מֵאֵל שֶׁנִּלְכְּדוּ בַּמַּעֲבֹדָה
אֲמַר אֶפְלוּ אוֹתָן הֵאֱנָשִׁים הָרַחֲמִים

זאב

וְאִם יִשְׁעוּ לָהֶם חֵק קְבוּעַ וְיִהְיֶה חֵק
לְלַמֵּד כָּכָא וְכָכָא יִהְיֶה אִי
תִּרְעַע עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה ;
וְיִהְיֶה - בְּתוֹרָה יִשְׁפָּר לְאֵלֶּה
וְאֵלֶּה וְאֵלֶּה וְאֵלֶּה וְאֵלֶּה וְאֵלֶּה

פִּי כֶּחַ הַתֹּרֶה גִּדְּלָהּ מֵאֵל.

שיחית הר"ן שיחה י"ב

וְזָמַח לֵאמֹר לְמַעַן יִשְׁמַח יְהוָה